

अढीढीपना नकशानी हकीगतनुं पुस्तक.

एमां जंबूद्वीप, लवणसमुद्र, धातकीखंड, कालोदसमुद्र,
अने पुष्कार्द्ध द्वीप, संबंधि शाश्वता पदार्थोंनुं सविस्तर वर्णन.

तथा

चोवीश दंरुकें स्थिति आदिक पांत्रीश द्वार प्रमुख
अनेक प्रकारना बूटा बोलोनो समावेश करेलो ठे.

ए ग्रंथ

समस्त निश्चयार्थ जिज्ञासु एवा सम्यग्दृष्टि जनोने वांचवा धारवाना
खपमां आववा योग्य जाणी.

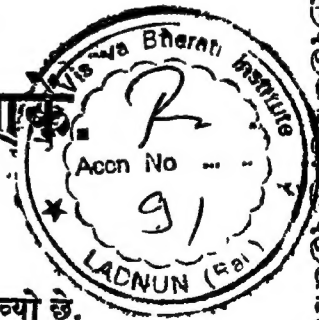
श्रावक. ज़ीमसिंह माणिके.

श्रीमुंबापुरी मध्ये.

निर्णयसागर नामक मुद्रालयमां मुद्रित करान्यो छे.

शके. १८११ संवत् १९४६ सने १८९०

आ पुस्तकने छपाववा सवधी सर्व हक्क छपावनारे पोताने खाचीन राख्यो छे

३२

नीलबंत पर्वत

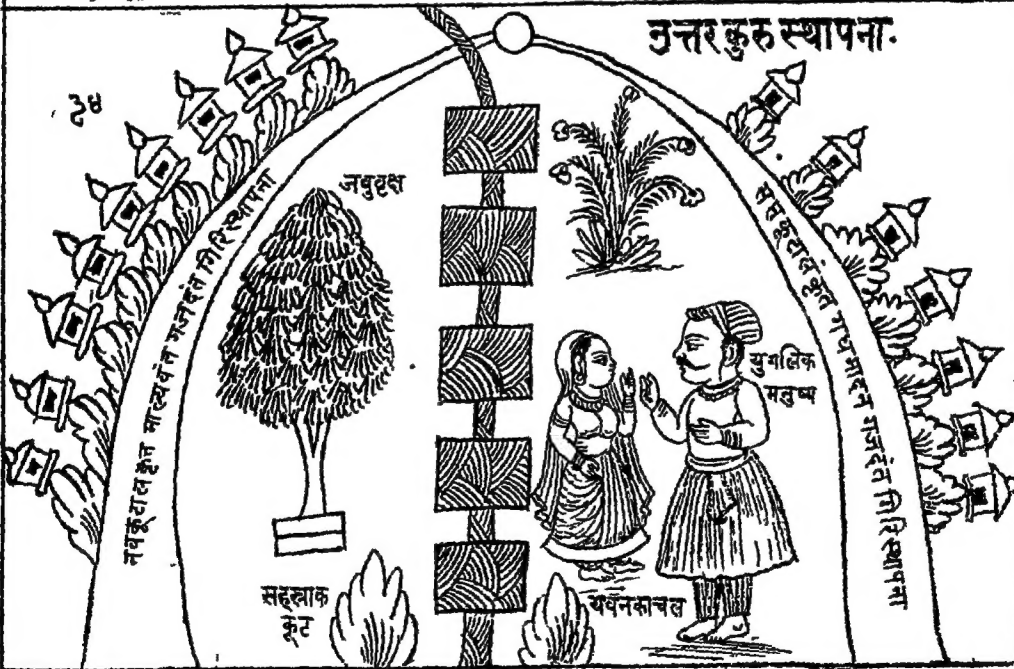
३३

शोल विजयमाहेली एक विजयनी स्थापना.

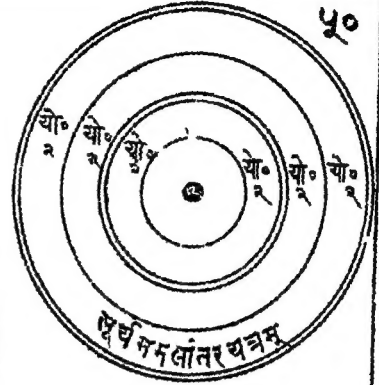
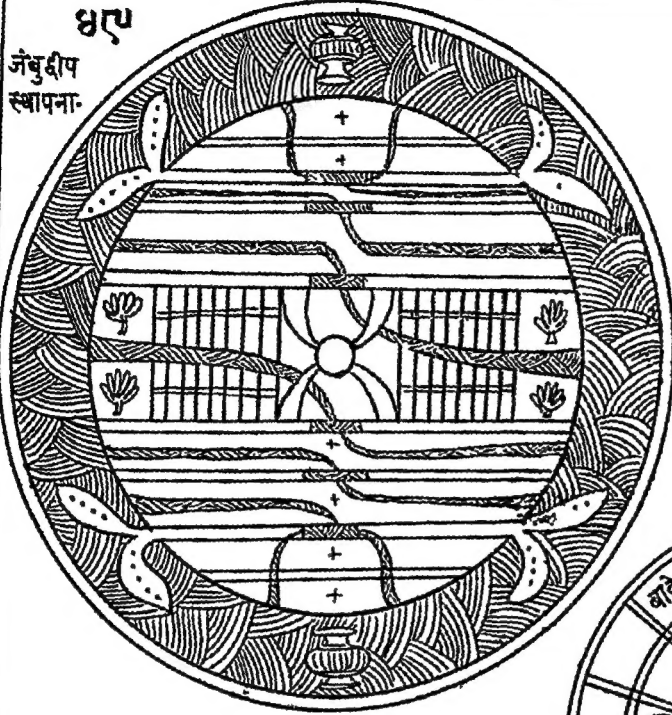

शोल विजयमाहेली एक विजयनी स्थापना.

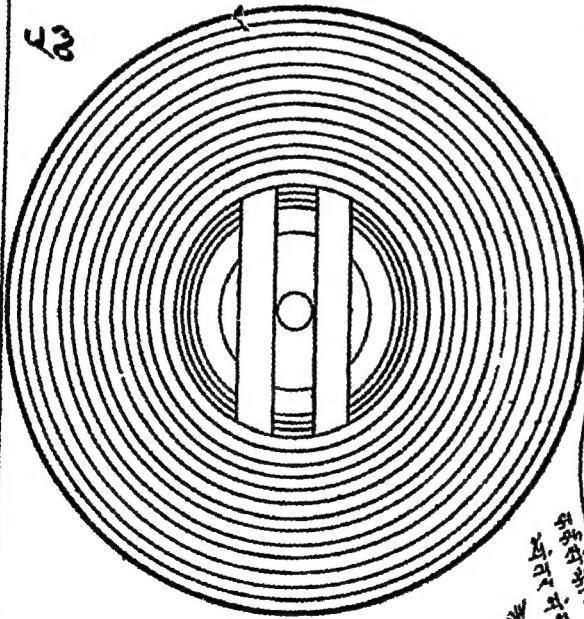
३४

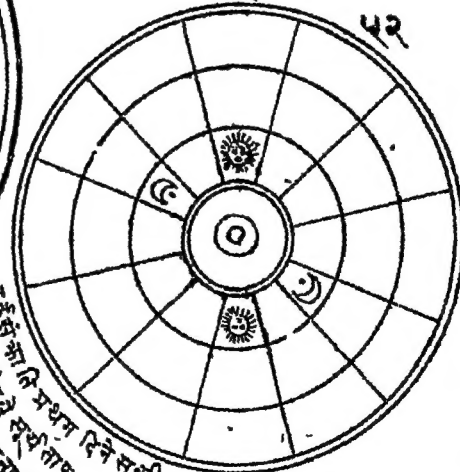
४९
जंबुद्वीप
स्थापना

५३

५२

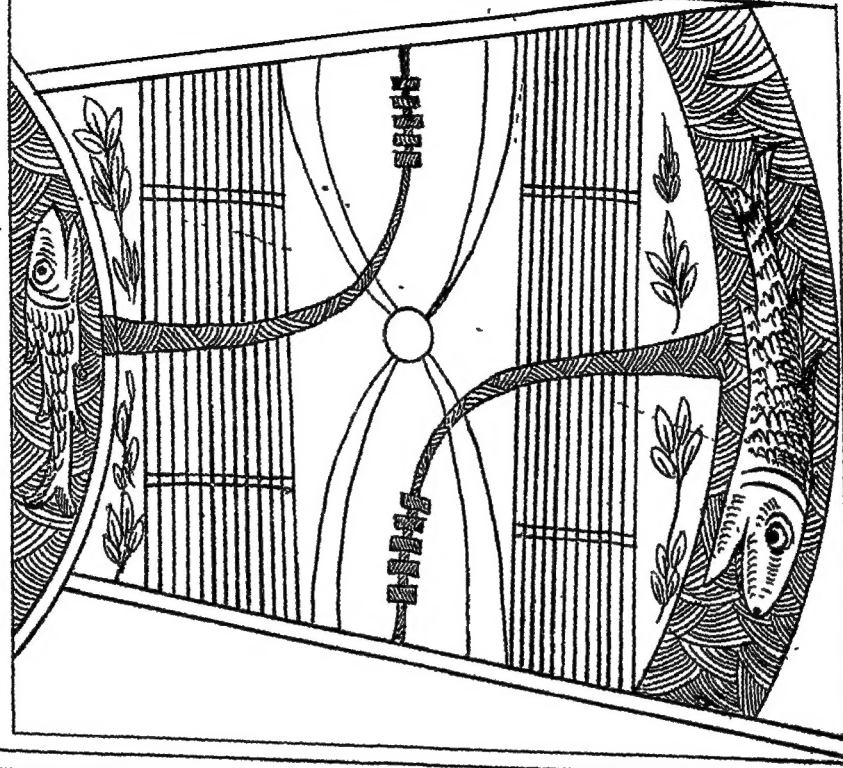

आ जंबुद्वीप
स्थापना
दिने सप्तमि

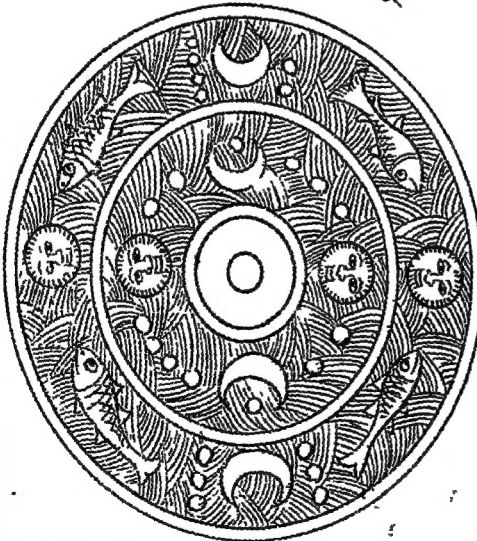
अनुक्रमणिका.

क्रमांक.	पृष्ठांक.	क्रमांक.	पृष्ठांक.
१ असंख्याता द्वीपसमुद्रं प्रमाण. १		३९ विजयनी वत्रीश नगरीनां नाम. ६७	
२ जंबूद्वीपनां संक्षेप परिध्यादि. १		४० सीतासीतोदा अने वनं वर्णन. ६९	
३ अढीद्वीपमां कया कया पदार्थे. २		४१ जंबूद्वीपना योजननो शरवालो. ७०	
४ अढीद्वीप मांहेला शाश्वता पदा थो एकतालीश बोलें संक्षेपें कह्या. २		४२ तीर्थेकर चक्रवर्तीनी उत्पत्ति. ७१	
५ जंबूद्वीपनी जगतीनुं वर्णन. ३०		४३ नीलवंत पर्वत वर्णन. ... ७१	
६ विजयदेवनी राजधानीनुं वर्णन. ३९		४४ रम्यकूयौगलिकक्षेत्र वर्णन. . ७१	
७ नरतक्षेत्र वर्णन. ३५		४५ रुक्मिपर्वत वर्णन. . ७२	
८ नरतमां अयोध्यानुं प्रमाण. ... ३६		४६ ह्यैरण्यवंत यौगलिक क्षेत्र. ७२	
९ वैताढ्य पर्वत वर्णन. ३७		४७ शिखरी पर्वत वर्णन. ७२	
१० उत्तरार्द्ध नरतवर्णन. . ४०		४८ वार आरानुं स्वरूप. ७३	
११ चूलहिमवंत पर्वत पद्मझादिक. ४०		४९ गंगासिंधुना विलनुं स्वरूप. ७५	
१२ गंगा सिंधु तथा प्रपात कुंम. ... ४१		५० चंड सूर्यनुं स्वरूप. ७७	
१३ हिमवंत युगलक्षेत्र वर्णन. ४५		५१ परिधिनो गणित तथा यंत्र. ८१	
१४ महाहिमवंत पर्वत वर्णन. ४५		५२ गणितपदना हीसाव तथा यंत्र. ९१	
१५ हरिवर्षे यौगलिक क्षेत्र वर्णन.... ४७		५३ जीवा गणित अने यंत्र. ... ९२	
१६ निषेध पर्वत वर्णन. ४८		५४ इक्षुकरवानी समजण. ९६	
१७ नदी, झर, कुंम वर्णन. ... ५०		५५ धनुःपृष्ठ गणित उपाय तथा यंत्र. ९६	
१८ महाविदेह क्षेत्र वर्णन. ५४		५६ वाहाकरणविधि तथा यंत्र. ... ९६	
१९ गजदंतगिरि वर्णन. ५४		५७ प्रतर करवानो विधि तथा यंत्र. १००	
२० उत्तरकुरुक्षेत्र वर्णन. ५५		५८ घनगणित करवानो विधि. ११२	
२१ उत्तरकुरु मांहेला झरनुं वर्णन. ५७		५९ घनगणित यंत्र स्थापना. . . ११४	
२२ जंबु वृक्ष वर्णन. ... ५८		६० इक्षु प्रमुखना सिद्धांत. ... ११४	
२३ देवकुरुक्षेत्र वर्णन. ६०		६१ जिह्वा प्रमुख गणितनी गाथा. ११५	
२४ मेरुपर्वत वर्णन. ६१		६२ लवणसमुद्रनो अधिकार. ... ११७	
२५ नदशालादि चार वनं वर्णन. ६२		६३ ठप्पन्न अंतरद्वीप वर्णन. १२१	
२६ तीर्थेकर जन्मानिषेकनी शिला. ६६		६४ धातकीखंमनुं वर्णन. १२३	
२७ महाविदेहना वत्रीश विजय. ६६		६५ कालोद समुद्रनुं वर्णन. . . १२८	
२८ वक्षस्कार पर्वत वर्णन..... ६७		६६ पुष्करार्द्ध द्वीपाधिकार. १२८	
		६७ बीजा द्वीप नदी पर्वतादिक. १२९	

धातकी खंन भां देला महा विदेह क्षेत्रनी स्थापना.

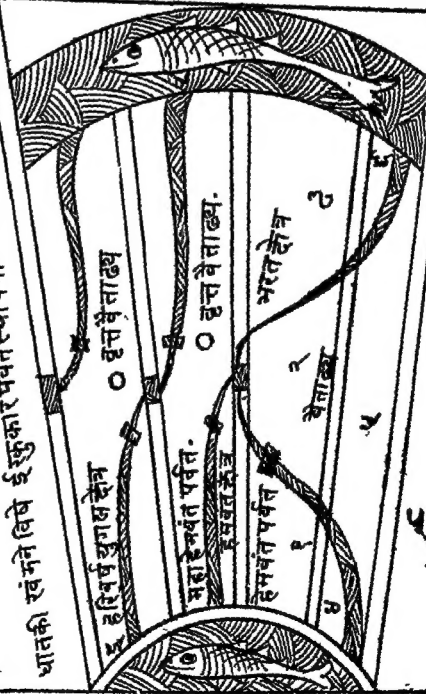
५३

५८

ववण समुद्रगत सूर्यचंद्राकृति स्थापना.

धातकी खंनने विषे ई सुकार मर्वत स्थापना.

५८ हविष्य युगल क्षेत्र

० वृत्त वै ताढ्य

महादेववर्त पर्वत.

० वृत्त वै ताढ्य.

हमवर्त पर्वत

भरत क्षेत्र

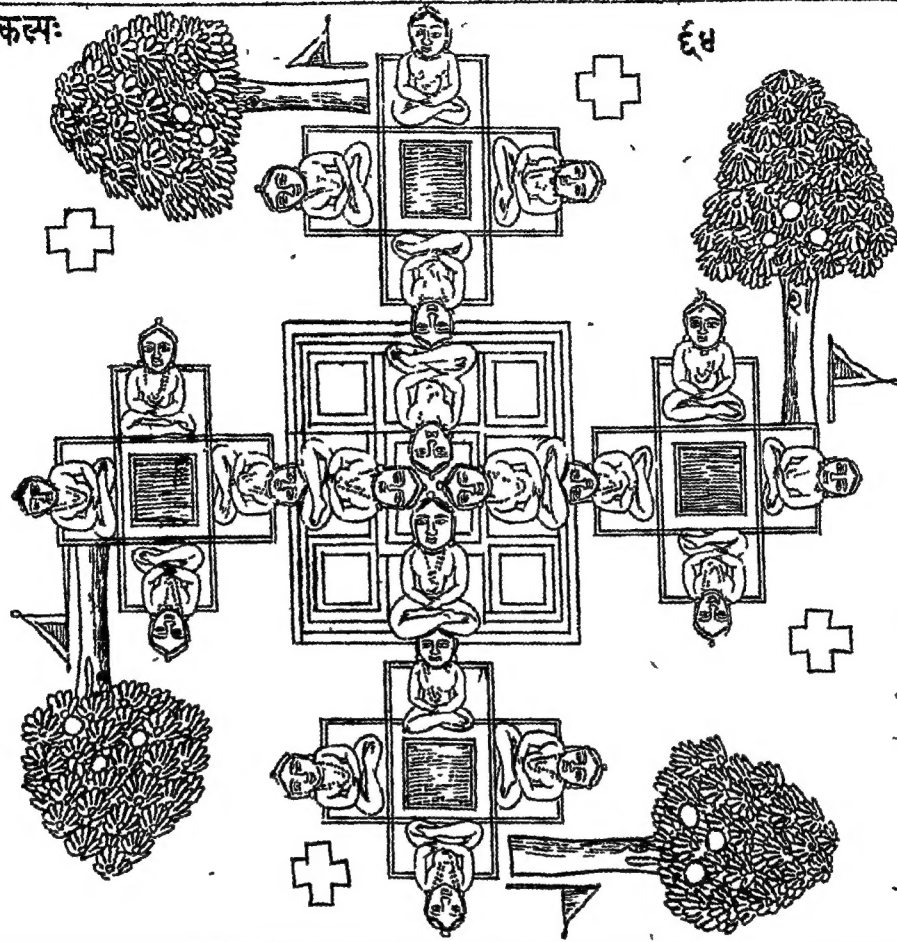
३ वेताढ्य

८

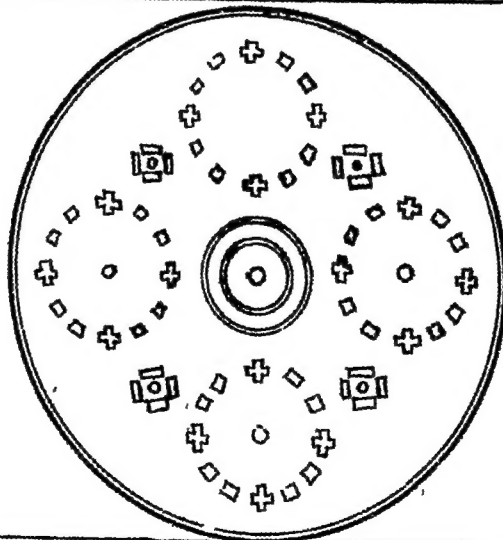
५८

क्रमांक.	पृष्ठांक.	क्रमांक.	पृष्ठांक.
५८ बद्धाक्षेत्रोनां प्रमाण.	१३०	तथाविमानोनी लंबाश्चादिक. १३८	
५९ मनुष्यक्षेत्रमां पर्वत संख्या.	१३१	८३ समुद्रोना पाणीना स्वाद.	१८०
६० मनुष्यक्षेत्रथी बाहिर कया पदा		८३ देवोना शरीरना प्रमाणनो यंत्र. १८१	
र्थ नथी ? ते कह्या ठे.	१३१	८४ त्रायस्त्रिंशकादिदेवो तथा वाण	
६१ नंदीश्वर, रुचक अनेकुंमलक्षीप. १३२		व्यंतरेंद्रोना चिन्ह, वर्णादिक. १८२	
६२ अढीक्षीपमां मनुष्य संख्या. १३२		८५ प्रतरें प्रतरें त्रिखूणादिक, विमा १८३	
६३ चोवीश दंमकनां नाम.	१३३	८६ विमानोने आधार, चिन्ह, पृथ्वी	
६४ शरीरादिक पांत्रीश द्वार एमां अ		पिंम, त्रिखूणादिक विमान संख्या,	
व्यबहुत्वद्वारना अक्षाणु बोल ठे. १३८		किंविषिदेवोनां आयुष्यादि यंत्र. १८५	
६५ चोवीश दंमक मांहेला प्रत्येक		८७ लोकांतिक देवोनुं स्वरूप	१८८
दंमकें शरीरादिक पांत्रीश द्वार १४७		८८ वैमानिक देवोने अवधिज्ञान. १८९	
६६ जवनपति देवोनुं स्वरूप.	१४४	८९ नारकीना आयुष्यनो यंत्र. ...	१९०
६७ दश निकायनां नामादिकयंत्र. १४५		९० नारकीनो पृथ्वीपिंमादिक यंत्रो १९१	
६८ जवनपति व्यंतर देवीनुं आयु. १४६		९१ नारकीने घनोदध्यादि आधार. १९८	
६९ जवनपतिना इंड तथा जवन. १४६		९२ ठ प्रकारना पद्योपमनुं स्वरूप. १९९	
७० व्यंतर देवोनुं स्वरूप. ...	१४६	९३ शो प्रकारना रत्नोना जेद	२०२
७१ ज्योतिषी देवोनुं स्वरूप.	१४८	९४ कया कया जीव नरकमां जाय. २१२	
७२ ज्योतिषी तथा वैमानिकायु. १४९		९५ कया मनुष्य कयी गतिमां जाय २१३	
७३ लोकपालनुं आयु तथा प्रतरें प्रतरें		९६ चक्रवर्तिना चौदरत्न स्वरूप	२१४
आयु कहेवा माटे उपाय.	१७१	९७ सिद्धिशिल्पा स्वरूप पूर्व संख्या २१५	
७४ चारे निकायनी अग्रमहीषी तथा		९८ तीर्थकरादित्रेवीश पदवीनां नाम २१५	
वैमानिकनी प्रतर संख्या यंत्र. १७४		९९ उत्सेधादि अंगुलनुं स्वरूप	२१६
७५ प्रतरें प्रतरें उत्कृष्टायुनो यंत्र. १७५		१०० जूदी जूदी योनियोनो विचार २१७	
७६ वैमानिकना त्रिखूणादि विमान १७६		१०१ उपक्रमादिक आउखानुं स्वरूप २१८	
७७ सौधमेशाने देवीनी उत्पत्ति. १७८		१०२ अद्वारनात्रानां नाम.	२१९
७८ देवोना सर्व प्रकार केटला ठे. १७८		१०३ अशुजथ्याननां त्रेशठ स्थानक. २२०	
७९ जवनपतिनां आजरण चिन्हादि १७८		१०४ उपदेश रत्नकोष ठहोतेरजेद. २२२	
८० अढीक्षीपगत चंड सूर्य संख्या १७८		१०५ न जाणे न आदरे न पाजे इ	
८१ ज्योतिषीना विमानवाहक देवो		त्यादि अष्टजंगीनुं स्वरूप.	२२४

नंदीसरकल्पः

६४

६५

नंदीसर वीपस्थापना.

શ્રીવર્ધમાનસ્વામિનેચ્ચોનમોનમઃ

અથ

॥ અઢીદીપનાં નકશાનોવિચાર પ્રારંભઃ ॥

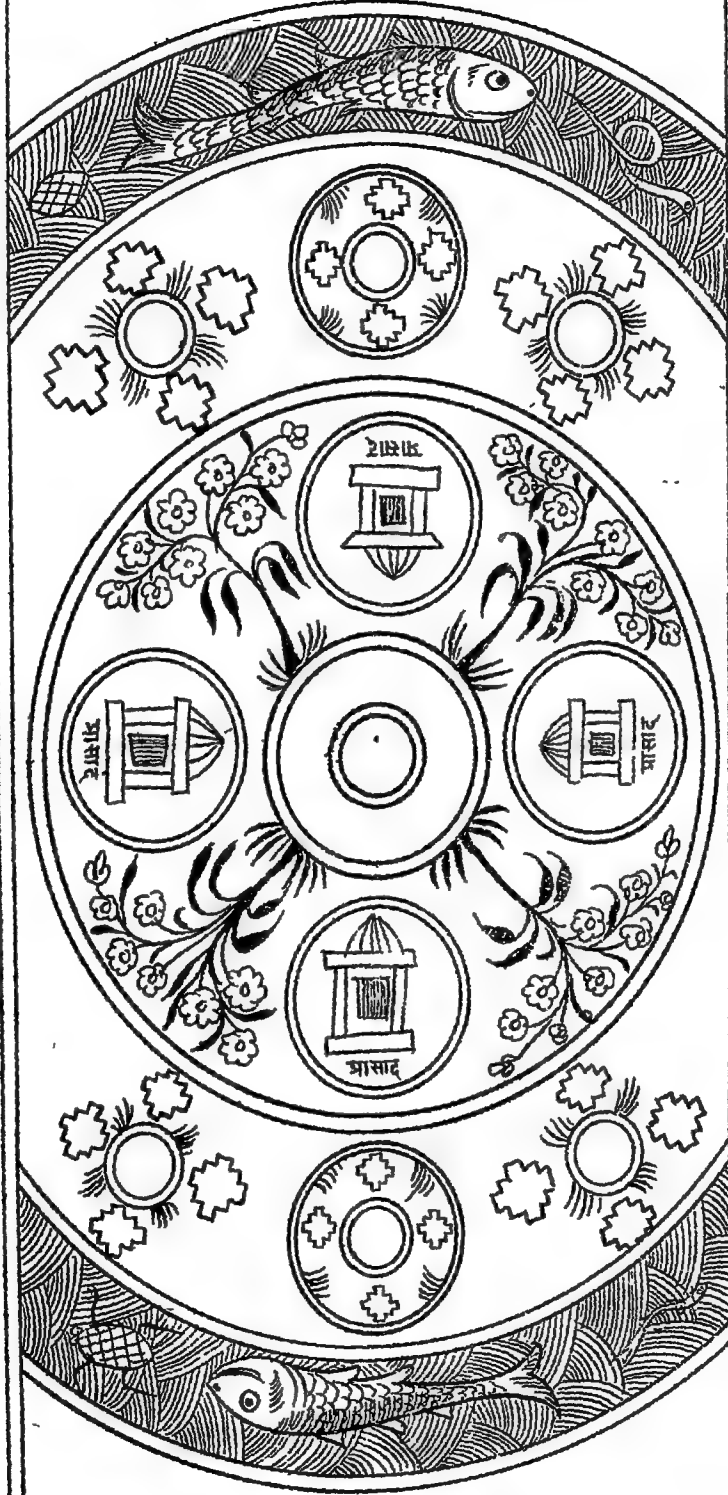
એક રાજ પ્રમાણ તિર્થો લોકઢે તેમાં અસંખ્યાતા દીપ અને અસંખ્યાતા સમુદ્ર ઢે, તે સર્વમાં જંબુદીપ આદ્યમાં ઢે અને સ્વયંચુ રમણ સમુદ્ર અંતમાં ઢે એ સર્વ દીપ મલી સંખ્યાયેં અઢીસાગરોપમ અર્થાત્ પચ્ચીશ કોઢાકોઢી ડહાર પલ્લોપમનાં જેટલાં સમય થાય તેટલાં ઢે, તે સંસ્થાન થકી એકજ આકારેં ઢે અને વિસ્તાર પણે અનેક પ્રકારનાં ઢે એટલે પ્રથમ દીપથી પ્રથમ સમુદ્ર દિગુણો ઢે તેથી બીજો દીપ બમણો ઢે તેથી બીજો સમુદ્ર બમણો ઢે તેથી ત્રીજો દીપ બમણો ઢે એરીતેં સર્વે દીપસમુદ્ર વિસ્તારેં એકેકથી બમણા બમણા પહોલ પણે, સુપ્રશસ્ત વસ્તુનાં જેવા જેવા નામઢે તેવા તેવા નામે એ દીપ સમુદ્ર ઢે તે વલી એકેકા નામે કરી પણ અસંખ્યાતા અસંખ્યાતા ઢે જેમ આ મધ્યનો જંબુદીપ ઢે તેમ એજ જંબૂને નામે બીજા પણ અસંખ્યાતા દીપ ઢે.

તે સર્વ દીપ અને સમુદ્રને અંચતર એટલે તિર્યક્લોકને મધ્યવર્તિ આ જંબુદીપ ઢે તે બહાર દીપ સમુદ્રની અપેક્ષાયેં સર્વથકી ન્હાનો ઢે એમાં જંબૂ સુદર્શન નામે વૃદ્ધ ઢે તેમાટે એનું જંબૂ એવું નામ ઢે એ જગતિ સહીત પ્રમાણાં ગુલેં કરી એક લાખ યોજન લાંબો પહો લોઢે, ચાલીને આકારેં, કમલના મોમ્માને આકારેં, તેલના પુડલા કરીયેં તે જેવા ગોલ હોય તેવા આકારે, પૂરણ ચંડમાને આકારે, તથા રથના પડ્ડાને આકારેં ગોલ ઢે.

એની ત્રણલાખ શોલહજાર વર્ગે સત્તાવીશ યોજન, ત્રણકોશ, એકશો અઠાવીશ ધનુષ્ય, તેર અંગુલ, પાંચ યવ, એક જૂં, એક લીલ, ચાર વાલ, વલી એક વાલનાં શાઠ ઝાગ કરીયેં તે માંહેલા સાત ઝાગ તથા વલી તે શાઠીયા એક ઝાગનાં એકશઠ ઝાગ કરીયેં તે માંહેલા દશઝાગ ડપર એટલી પરિધિ ઢે શેપ સર્વ અસંખ્યાતા જંબુદીપ ચૂડીને આકારે જાણવા અને અસંખ્યાતા કોઢા કોઢી યોજનનાં લાંબા પહોલા ઢે, એ પ્રથમ જંબુદીપ જે ઢે તે બીજા સર્વે અસંખ્યાતા દીપ અને સમુદ્રેં કરી વીંટેલું ઢે.

જેમ જંબુદીપ જગતી સહીત એકલાખ યોજનનું ઢે તેમ એને ફરતો લવણ સમુદ્ર ઢે તે જગતી સહીત ઢે લાખ યોજનનાં વિસ્તાર વાલો ઢે તેમજ લવણ સમુદ્રને ફરતો ધાતકી ઝંઘ ઢે તે જગતી સહીત ચાર લાખ યોજન ઢે તથા ધાતકી ઝંઘને ફરતો કાલોદ સમુદ્ર ઢે તે જગતી સહીત આઠ લાખ યોજન ઢે તથા કાલોદ સમુદ્રને ફરતો પુષ્કરવર દીપ ઢે તે પૂરણતો શોલ લાખ યોજન ઢે પરંતુ તે માંહેલું આઠલાખ યોજન પ્ર

कुंमल दीप स्थापना

માણ અર્ધ ઢીપ માનુષ્યોત્તર પર્વતે કરી વીંટેલું છે તે માંહે મનુષ્યની વસ્તિ છે અને બાહે રનો અર્ધ ઢીપ મનુષ્યની વસ્તિથી શૂન્ય છે માટે પુષ્કરવર ઢીપનો અર્ધનાગ અઢીઢીપની ગણતિમાં લીધું છે તેથી એનું પુષ્કરાર્ધ ઢીપ એવું નામ રાખ્યું છે.

એરીતેં એક લાખ યોજન જંબુઢીપનાં તથા બે લાખ પૂર્વ અને બે લાખ પશ્ચિમનાં મલી ચાર લાખ યોજન લવણ સમુદ્રનાં મેલવતાં પાંચ લાખ યોજન થયા તેની સાર્થેં પૂર્વ ધાતકીનાં ચાર અને પશ્ચિમ ધાતકીનાં ચાર મલી આઠ લાખ યોજન ધાતકીખંમનાં મેલવતાં તેર લાખ યોજન થયા તથા તેની સાર્થેં પૂર્વ કાલોદ સમુદ્રનાં આઠલાખ અને પશ્ચિમ કાલોદ સમુદ્રનાં આઠ લાખ મલી શોલ લાખ યોજન કાલોદ સમુદ્રનાં મેલ વીર્યેં તેવારેં ડંગણત્રીશ લાખ યોજન થાય તેની સાર્થેં પુષ્કરવર ઢીપાર્ધનાં પૂર્વ પશ્ચિમનાં આઠ આઠ લાખ મલી શોલ લાખ યોજન મેલવીર્યેં તેવારેં પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ અઢીઢીપ થાય છે તેમાં મનુષ્યની વસ્તિ છે.

એ અઢી ઢીપ પ્રમાણ મનુષ્યક્ષેત્રનું પૂર્વોક્ત રીતેં પૂર્વ પશ્ચિમ વિષ્કંજ પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ છે તેમજ દક્ષિણોત્તર વિષ્કંજ પણ પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ છે તેમાં જે જે શાશ્વતા પદાર્થો રહ્યા છે તેના ચિત્ર આ પુસ્તકને વિષે સામાન્ય પ્રકારેં દેખાડ્યા છે. તિહાં પ્રથમ પૂર્વ પશ્ચિમનાં પીસ્તાલીશ લાખ યોજન આવીરીતેં પૂરાણા છે.

પુષ્કરાર્ધ ઢીપનાં પૂર્વ અને પશ્ચિમ એ બે વાજુનાં માનુષ્યોત્તર પર્વત પાસેં આ

વેલા મહોટા બે વન મુખ છે તે પ્રત્યેક ૧૧૬૮૮ યોજનનો છે. .. ૨૩૩૪૬

પુષ્કરાર્ધમાં બે વાજુનાં બેવડા બત્રીશ વિજય છે તે પ્રત્યેક વિજયનું વિ

ષ્કંજ ૧૯૭૯૪ યોજનનું છે તેને બત્રીશ વિજય સાથે ગણતાં સરવાળે. ૬૩૩૪૧૬

પુષ્કરાર્ધમાં શોલ વક્ત્રસ્કારા પર્વત છે તે પ્રત્યેક પર્વત બે બે હજાર યોજનનું છે ૩૨૦૦૦

પુષ્કરાર્ધની બાર અંતરનદી પ્રત્યેક પાંચસો યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન. ૬૦૦૦

પુષ્કરાર્ધનાં બે મેરુનાં બે વન પ્રત્યેક ૪૪૦૯૧૬ યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન. ૮૮૧૮૩૨

પુષ્કરાર્ધનાં માંહેલી વાજુનાં સમુદ્ર તરફનાં બે વાજુનાં બે વનમુખ જગતીનાં

યોજન બાદ કરતાં પ્રત્યેક ૧૧૬૭૬ યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન. ૨૩૩૫૨

અઢીઢીપમાં એક જંબુઢીપની, બીજી લવણ સમુદ્રની, ત્રીજી ધાતકી ખંમની

અને ચોથી કાલોદ સમુદ્રની એ ચાર જગતી પૂર્વદિસીની અને ચાર જગતી

પશ્ચિમદિસીની એમ બે વાજુની મલી જગતી આઠ છે અને પુષ્કરાર્ધ ઢીપને

ફરતો મનુષ્યોત્તર પર્વત છે, તેની જગતી જિહાં ઢીપપૂરણ થાય છે તિહાં મા

ટે તે ગણી નથી શોષ આઠ જગતી પ્રત્યેક બારબાર યોજન પ્રમાણે ગણતાં.

અઢીઢીપના નકાશાની ઢકીગત.

૩

કાલોદ સમુદ્રનાં એકેકી બાજુનાં આઠ આઠ લાખ યોજન પ્રમાણે બે બાજુનાં.	૧૬૦૦૦૦૦
ધાતકી સ્વંમનાં બે બાજુનાં ચાર વનમુખઢે તેમાંથી એકેકા બાજુનાં બે બે વન	
મુર્ચે જગતિ બાદ કરતાં ૧૧૬૬૪ યોજન સંઘ્યા ઢે.	૨૩૩૨૫૦
ધાતકી સ્વંમની બે બાજુની બત્રીશ વિજયનાં પ્રત્યેક વિજયે (૬૦૩) યોજન	
ઢપર એક યોજનનાં આઠ જાગ કરીયે તેવા ત્રણ જાગ સંઘ્યા ઢે.	૩૦૭૩૦૦
ધાતકી સ્વંમનાં બે બાજુનાં શોલ વઢ્ઢુસ્કાર પર્વત પ્રત્યેક ઢજાર યોજનનાં ઢે.	૧૬૦૦૦
ધાતકી સ્વંમની બાર અંતર નદીનાં પ્રત્યેકે અઢીસો અઢીસો યોજન ગણતાં.	૩૦૦૦
ધાતકી સ્વંમનાં બે બાજુનાં બે મેરુનીપાસેં જડશાલ વનનાં એકેક બાજુનાં	
૨૨૫૧૫૦ યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન	૪૫૦૩૧૬
જલવણ સમુદ્રની એકેકી બાજુનાં બે બે લાખ ગણતાં બે બાજુનાં યોજન	૪૦૦૦૦૦
જંબૂઢીપનો વનમુખ એકેક બાજુની જગતીનાં બાર બાર યોજન બાદ કરતાં	
બાકી ૨૬૧૦ યોજન પ્રમાણે ગણતાં બે બાજુનાં યોજન.	૫૦૨૦
જંબૂઢીપનાં પ્રત્યેક એકેકી વિજયનાં ૨૨૧૨ યોજન અને એક યોજનનાં	
આઠજાગ કરીયે તેવા સાત જાગ ઢપર એવા શોલ વિજયઢે યદ્યપિ જંબૂમાં	
વિજયતો બત્રીશઢે પણ પૂર્વ પશ્ચિમ આશ્રયી બે બે વિજયનો એકેક	
જાગ ગણતાં આ ઢેકાણે શોલ વિજય હિસાબમાં ગણવા એજરીત ઢા	
તકીસ્વંમે તથા પૂષ્કરાર્ધમાં પણ જાણવી.	૩૫૪૦૬
જંબૂઢીપનાં આઠ વઢ્ઢુસ્કાર પર્વત પાંચ પાંચશો યોજન પ્રમાણે ગણતાં.	૪૦૦૦
જંબૂઢીપની ઢ અંતરનદી સવાસો સવાસો યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન.	૭૫૦
જંબૂઢીપનો મેરુ તથા જડશાલ વનનાં યોજન.	૫૪૦૦૦
સરવાલે અઢીઢીપ સંબંધી પૂર્વ પશ્ચિમનાં યોજન.	૪૫૦૦૦૦૦
હવે ઢઢ્ઢુણોત્તર વિષ્કંજ ૪૫૦૦૦૦૦ લાખ યોજન આવી રીતે પૂરાણા ઢે.	
પુષ્કરાર્ધમાં બે તરફનાં બે ઢઢુકાર પર્વત પ્રત્યેક જગતિ સૂઢાં આઠ લાખયો	૧૬૦૦૦૦૦
કાલોદધીનાં એકેક બાજુનાં આઠ આઠ લાખ યોજન પ્રમાણે ગણતાં.	૧૬૦૦૦૦૦
ધાતકીસ્વંમનાં ઢઢુકારપર્વત એકેકી બાજુનાં ચારલાખ યોજનજગતી સૂઢાંઢે.	૦૦૦૦૦૦
જલવણ સમુદ્રની એકેકી બાજુનાં બેબે લાખ યોજન પ્રમાણે ગણતાં.	૪૦૦૦૦૦
ઢઢ્ઢુણ જરતાર્ધ તથા ઢઢ્ઢુણ ઁરવત્તાર્ધ એકેકાના ૨૨૬ યોજન અને એક	
યોજનના ઓગણીશ જાગ કરીયે તે માંહેજા ત્રણ જાગ ઢપર ઢે.	૪૫૦ ^૬ / _{૧૬}
જરતઢેત્ર માંહેજા વૈતાઢયનાં પચ્ચાશ યોજન.	૫૦
ઁરવતઢેત્ર માંહેજા વૈતાઢયનાં પચ્ચાશ યોજન.	૫૦

દક્ષણ નરતાર્ધની અયોધ્યાનગરી પોહોલ પણે નવ યોજન હે.	૯	
ઉત્તર ઐરવતાર્ધની અયોધ્યાનગરી પોહોલ પણે નવ યોજન હે.	૯	
ઉત્તર બાહુનાં નરતાર્ધનાં યોજન.	૨૩૬)	$\frac{૩}{૧૮}$
દક્ષણ બાહુયેં ઐરવતાર્ધનાં યોજન.	૨૩૬)	$\frac{૩}{૧૮}$
ચુલ્લહેમવંત પર્વત પોહોલ પણે યોજન.	૧૦૫૨)	$\frac{૧૨}{૧૮}$
શિખરી પર્વતનાં પોહોલ પણે યોજન.	૧૦૫૨)	$\frac{૧૨}{૧૮}$
હેમવંત ક્ષેત્ર ગલીયાનું પોહોલ પણે યોજન.	૨૧૦૫)	$\frac{૪}{૧૮}$
ઐરન્યવંત ક્ષેત્ર યુગલીયાનું પોહોલ પણે યોજન.	૨૧૦૫)	$\frac{૪}{૧૮}$
મહાહિમવંત પર્વત દક્ષણોત્તર પહોલ પણે યોજન.	૪૨૧૦)	$\frac{૧૦}{૧૮}$
રૂપી પર્વત દક્ષણોત્તર પહોલ પણે યોજન.	૪૨૧૦)	$\frac{૧૦}{૧૮}$
હરિવર્ષ ક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પહોલ પણે યોજન.	૮૪૨૧)	$\frac{૧}{૧૮}$
રમ્યક્ર ક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પહોલ પણે યોજન.	૮૪૨૧)	$\frac{૧}{૧૮}$
નિષધ પર્વત દક્ષણોત્તર પોહોલ પણે યોજન.	૧૬૮૪૨)	$\frac{૨}{૧૮}$
નીલવંત પર્વત દક્ષણોત્તર પોહોલ પણે યોજન.	૧૬૮૪૨)	$\frac{૨}{૧૮}$
દેવ કુરુક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પોહોલ પણે યોજન.	૧૧૮૪૨)	$\frac{૨}{૧૮}$
ઉત્તર કુરુક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પોહોલ પણે યોજન.	૧૧૮૪૨)	$\frac{૨}{૧૮}$
મેરુ પર્વતનો દક્ષણોત્તર વિષ્કંજ.	૧૦૦૦૦	
સરવાલે અઢીઢીપનાં દક્ષણોત્તર યોજન સંખ્યા.		૪૫૦૦૦૦૦

॥ અથ એકતાલીશ બોલેં અઢીઢીપ વ્યાખ્યા ઉપદેશ ॥

॥ પ્રથમ ઇષ્ટદેવને નમસ્કારરૂપ મંગલાચરણ ॥

॥ શ્લોક ॥

શ્રીવર્ધમાનારૂયવિન્નું યજામિ, સુરાસુરૈઃ સેવિતપાદપદ્મમ્ ॥

તસ્યોપદેશામૃતપાનપીના, નરા નવાન્ધિં વિષમં તરંતિ ॥૧॥

હવે અઢીઢીપની વ્યાખ્યા કરેલે જંબૂઢીપથી માંમીને માનુષ્યોત્તર પર્વત લગેં અઢી ઢીપ સમયક્ષેત્ર કહેવાયલે એમાં જે કાંઈ શાશ્વતા પદાર્થ, નિત્ય પદાર્થ, ધ્રુવપદાર્થ, અવ સ્થિતજાવેલે તે સંક્ષેપથી એકતાલીશ બોલેં કરી કહીયેં હૈયેં.

૧ પ્રથમ બોલેં શ્વાંઘુઆનું પ્રમાણ કહેલે. લાખ યોજનનું જંબૂઢીપલે તેના ૧૯૦) શ્વાંઘુઆ થાય તે આવી રીતે પ્રથમ એક શ્વાંઘુઓ નરત ક્ષેત્રનો જાણવો તેવાજ બે શ્વાં

મુઆ ચુલ્લહેમવંત પર્વતના તથા ચાર ધાંમુઆ હેમવંતનામે યુગલીયાનાં ક્ષેત્રનાં તથા આઠ ધાંમુઆ મહાહેમવંત પર્વતના તથા શોલ ધાંમુઆ હરિવાસ યુગલીયાનાં ક્ષેત્રનાં તથા બત્રીશ ધાંમુઆ નિષધ પર્વતના એરીતેં નરત ક્ષેત્રીથી માંમીને નિષધ પર્વત લગેં ત્રેશઠ ધાંમુઆ થયા તેવાજ ત્રેશઠ ધાંમુઆ એરવત ક્ષેત્રથી માંમીને નીલવંત પર્વત લગેં થાય અને ચોશઠ ધાંમુક પ્રમાણે માહાવિદેહ ક્ષેત્રઠે એમ સરવાલે મળી એકશો નેબું ધાં મુઆનું જંબૂ ઢીપ ઠે તે એકેકો ધાંમુક (૫૨૬) યોજન અને એક યોજનનાં ડંગણીશ નાગ કરીયેં તેવા ઠ નાગ ડપર એટલા પ્રમાણનું જાણવો તેને એકશો નેબુંયેં ગુણતાં બ રાબર એક લાખ યોજન દક્ષણોત્તર જંબૂ ઢીપનાં થાય તેની યંત્ર સ્થાપના

ધાંમુક. ક્ષેત્રાદિકોનાં નામ.

૧ નરતક્ષેત્રનો ધાંમુક એક.

૨ ચુલ્લહિમવંતપર્વતનાં ધાંમુક બે.

૪ હેમવંતયુગલીયાનું ક્ષેત્ર ધાંમુક ચાર.

૭ મહાહેમવંતપર્વત ધાંમુક આઠ.

૧૬ હરિવાસયુગલક્ષેત્રનાં ધાંમુક શોલ.

૩૨ નિષધપર્વતનાં ધાંમુક બત્રીશ.

૬૪ મહાવિદેહક્ષેત્રનાં ધાંમુક ચોશઠ.

૩૨ નીલવંતપર્વતનાં ધાંમુક બત્રીશ.

૧૬ રમ્યક્ષેત્રયુગલીયાનું ધાંમુક શોલ.

૭ રૂપીપર્વતનાં ધાંમુક આઠ.

૪ એરન્યવંતક્ષેત્રયુગલીયાનું ધાંમુક ચાર.

૨ શિખરીપર્વત ધાંમુક બે.

૧ એરવતક્ષેત્રનો ધાંમુક એક.

૨ બીજા બોલેં યોજન પ્રમાણ કહેઠે. જંબૂ ઢીપનાં દક્ષણ દરવાજાથી માંમીને ચુલ્લહે મવંત પર્વતનાં રૂષજકૂટ પર્યંત (૫૨૬) યોજન અને ઠ કલા પ્રમાણે નરતક્ષેત્રઠે તથા ૧૦૫૨) યોજનને બારકલા પ્રમાણે પોહોલો હિમવંત પર્વતઠે તથા ૨૧૦૫) યોજન ને પાંચ કલા પ્રમાણે પોહોલો હેમવંતયુગલક્ષેત્ર ઠે તથા ૪૨૧૦) યોજન ને દશ કલા પ્રમાણે પોહોલો માહાહિમવંત પર્વતઠે તથા ૭૪૨૧) યોજન અને એક કલા પ્રમાણે પોહોલો હરિવાસ યુગલીયાનું ક્ષેત્રઠે તથા ૧૬૭૪૨) યોજન અને બે કલા પ્રમાણે પોહોલો નિષધપર્વતઠે એજ પ્રમાણે એરવતક્ષેત્રથી માંમીને નીલવંતપર્વત લગેં પણ મર્યાદા જાણવી અને નિષધપર્વતથી માંમી નીલવંત પર્વત લગેં ૩૩૬૭૪) યોજન અને ચાર કલા ડપર એટલો મહાવિદેહક્ષેત્ર પોહોલુંઠે સરવાલે ડત્તરદક્ષણ જંબૂ ઢીપનાં એક લાખ યોજન થયા તેનું યંત્ર.

ક્ષેત્રાદિકનાં નામ. પોહોલાડ્યો ૦ કલા.

ક્ષેત્રાદિકનાં નામ. પહોલાડ્યો ૦ કલા.

નરતક્ષેત્ર.

૫૨૬ ૬

નીલપર્વતવંત.

૧૬૭૪૨ ૨

ચુલ્લહેમવંતપર્વત ૧૦૫૨ ૧૨

૧૦૫૨ ૧૨

રમ્યક્ષેત્ર યુગલીયાનું.

૭૪૨૧ ૧

હેમવંતયુગલક્ષેત્ર ૨૧૦૫ ૫

૨૧૦૫ ૫

રૂપી પર્વત ૪૨૧૦ ૧૦

૪૨૧૦ ૧૦

મહાહિમવંતપર્વત ૪૨૧૦ ૧૦

૪૨૧૦ ૧૦

એરન્યવંતયુગલક્ષેત્ર . .

૨૧૦૫ ૫

हरिवयुगलक्षेत्र ८४२१ १	शिखरीपर्वत १०५२ १२
निषधपर्वत १६८४२ २	ऐरवतक्षेत्र ५२६ ६
महाविदेहक्षेत्र ३३६८४ ४		
	६६८४२ ————— २	सरवाले (१०००००)	३३१५४ — १७

३ त्रीजे बोलें गणीत पद कहे ठे सातसैं कोड, नेबुंकोड, ठपन्नलाख, चोराणु हजार, उपर दोढसो योजन कांइक अधिकुं एटलुं जंबू दीपनो गणीत पद ठे.

४ चोथे बोलें परिधि कहे ठे त्रणलाख शोल हजार बसैं सत्तावीश योजन, त्रण कोश, एकशो अछावीश धनुष्य अने तेर अंगुल जाजेरा एटली जंबू दीपनो परिधि जाणवी तथा पंदरलाख एकथासी हजार एकसो उंगणचालीश योजन किंचित उंणा लवण स मुडनी परिधि जाणवी तथा एकतालीश लाख दश हजार नवसेने एकशठ योजन एटली धातकी खंमनी परिधि जाणवी तथा एकाणु लाख सीतेर हजार बरें पांच योजन कांइक विशेषाधिक एटली कालोदधीनी परिधि जाणवी तथा एक कोडी बेतालीश लाख त्रीश हजार बरें उंगणपच्चाश योजन एटली अन्यंतर पूष्करार्द्धनी परिधि जाणवी.

५ पांचमें बोले पूर्वथी दक्षणे, दक्षणथी पश्चिमें, पश्चिमथी उत्तरे द्वार द्वारनुं अंतर कहे ठे उंगणाएंसी हजार बावन योजन एक कोश पंदरसैं बत्रीश धनुष्य अने त्रण अंगुल एटलो जंबू दीपनां दरवाजा दरवाजानो अंतर जाणवुं तथा त्रणलाख, पंचाणु हजार बरें ऐंसी योजन ने एक कोश एटलो लवण समुडनां दरवाजा दरवाजानो अंतर जाणवो तथा दशलाख सत्तावीश हजार सातर्जे पांत्रीश योजन अने त्रण कोश एटलुं धातकी खंमनां दरवाजा दरवाजानो अंतर जाणवो तथा बावीश लाख बाणु हजार बरें ठेतालीश योजन अने त्रण कोश एटलो कालोदधीनां दरवाजा दरवाजानो अंतर जाणवो अने पुष्करार्द्धनां दरवाजा नथी पण आखो पुष्करवर दीप शोललाख योजननो तेना दरवाजा ठे परंतु अर्द्ध दीपनां दरवाजा नथी, प्रत्येक दीप समुडनी परिधिना योजननो चौथो जाग करी तेमांथी द्वारनां बारणानां साढाचार योजन उंठा करतां जेटला योजन बाकी रहे तेटलुं दरवाजा दरवाजानुं अंतर जाणवुं तथा जंबू दीपनां चार दरवाजानां नाम आ प्रमाणे ठे एक पूर्वे विजय बीजो दक्षणे विजयंत त्रीजो पश्चिमें जयंत चोथो उत्तरे अपराजित ए चार दरवाजाने नामे ए दरवाजाना चार द्वारपालनां पण एहीज नाम ठे, जंबूनो कोट मूलमां पोहोलो बार योजन ठे तथा मध्यजागें पोहोलो आठ योजन ठे अने उपर पोहोलो चार योजन ठे तथा सर्वे दरवाजा आठ योजन उंचा ठे अने चार योजन पहोल पणे बारणा ठे एकेक कोशनी बे बाछु बारशा

ખ ઢે જંબૂઢીપના ઢરવાજાને સાહામા ચારે કોરેં ઢોરી ઢંટ સર્વે અસંખ્યાતા ઢીપ સમુઢનાં ઢરવાજા ઢે તે સર્વે ઢીપ સમુઢોના ઢરવાજાનાં નામ ંના ંહિજ જાણવા.

૬ ઢઢે ઢોલેં વર્ષઢરઢેત્ર કઢેઢે. ંક જરત, ઢીજો હેમવંત યુગલઢેત્ર, ઢીજો હરિવાસ યુગલઢેત્ર, ઢોથો ંરવંતઢેત્ર, પાંઢમો ંરણ્યવંત યુગલઢેત્ર, ઢઢો રમ્યકયુગલઢેત્ર, અંને સાતમો માહાવિઢેહ ઢેત્ર ં સાત જંબૂ ઢીપમાં તથા ઢાતકીલંઢમાં ંથી ઢમણા ઢૌઢવર્ષ ઢર ઢેત્ર ઢે અંને પુષ્કરાઢમાં પણ ઢાતકીની પેરેં ઢૌઢવર્ષઢર ઢે સર્વે મલી અઢી ઢીપમાં પાંઢીશ વર્ષ ઢર ઢેત્ર ઢે ંની લંઢાઢ પોહોલાઢનાં પ્રમાણ આગલ કઢેશે.

૭ સાતમે ઢોલે વર્ષઢર પર્વત કઢે ઢે ંક હેમવંત, ઢીજો મહાહેમવંત, ઢીજો નિષઢ ઢોથો શિખરી, પાંઢમો રૂપી, ઢઢો નીલવંત, અંને સાતમો મેરુ ં સાત જંબૂ ઢીપમાં ઢે અંને ઢાતકી લંઢમાં ં અકી ઢમણા ઢૌઢે તે સર્વે જંબૂ ઢીપનાં વર્ષઢર પ્રમાણે ંંઢા ઢે પણ લંઢાઢમાં ઢાર ઢાર લાખ યોજનઢે હવે પોહોલ પણો કઢેઢે ઢે હેમવંત અંને ઢે શિખરી ં ઢાર પર્વત ઢે હજાર ંકસો પાંઢ યોજન અંને ૫ જાગ તથા ઢે મહા હેમવંત અંને ઢે રૂપી ં ઢાર પર્વત આઠ હજાર ઢારશો ંકઢીશ યોજન અંને ૧ જાગઢે તથા ઢે નિષઢ અંને ઢે નીલવંત ં ઢાર પર્વત તેઢીશ હજાર ઢર્જેં ઢોરાસી યોજન ંપર ૪ જાગ ઢે હવે પુષ્કરાઢમાં પણ જંબૂ ઢીપથી ઢમણા વથ્યા તેવારે ઢૌઢ પર્વત થયા તે સર્વે લંઢાઢમાં આઠ લાખ યોજન પ્રમાણેઢે અંને પોહોલાઢમાં જેટલા ઢે તે કઢેઢે ઢે હેમવંત તથા ઢે શિખરી ં ઢાર પર્વત ઢાર હજાર ઢર્જેં ઢશ યોજન અંને ૧૦ જાગ ઢે તથા ઢે માહાહેમવંત અંને ઢે રૂપી ં ઢાર પર્વત શોલ હજાર આઠસેં ઢેંતાલીશ યોજન પઢર ૨) જાગ ઢે તથા ઢે નિષઢ અંને ઢે નીલવંત મલી ઢાર પર્વત શઢશઠ હજાર ઢ્રણસેં અઢશઠ યોજન ંપર ૬ જાગ ઢે.

હવે પાંઢ મેરુનો ંંઢપણો તથા પોહોલ પણો કઢેઢે. પ્રથમ જંબૂ ઢીપનો મેરુ ંક હજાર યોજન ઢરતીમાં ંંઢો ઢે અંને નવાણું હજાર યોજન ંપર ંંઢો ઢે સરવાલે લાખ યોજન ંંઢો ઢે મેરુના મૂલના હેઠલા ઢેહેઢાથી સમજૂતલ ંથ્ઢી ંક હજાર યોજન ંંઢી ઢે તથા સમજૂતલથી ઢલી પાંઢર્જેં યોજન ંંઢો નંઢન ઢન ઢે તથા નંઢનઢનથી શાઢા ઢાશઠ હજાર યોજન ંંઢો સોમનસ ઢનઢે તથા સોમનસઢનથી ઢઢીશ હજાર યોજન ંંઢો પંઢુક ઢનઢે ંરીતે ંક લાખ યોજન ંંઢપણાનાં થયા અંને ંપર ઢાલીશ યોજન ંંઢી ઢૂલીકા ઢે તે ઢોટલી સરખી ઢે ં મેરુનો ંંઢપણો કહ્યો હવે પોહોલ પણો કઢેઢે મૂલ ઢરતીમાં ઢશહજાર ને નેઢું યોજન ંપર ંક યોજનનાં અગીઆર જાગ ક રીયેં તેવા ઢસ જાગ ંટલું પોહોલ પણોઢે પંઢી ત્યાંથી પ્રઢેર્જેં પ્રઢેર્જેં ઢટતાં ઢટતાં સમ જૂતલ આગલ ઢરાઢર ઢશહજાર યોજનનો પોહોલ પણો થયો ઢે તથા નંઢનઢન પાસેં

अढीदीपना नकाशानी हकीगत.

(एण५४) योजन अने एक योजननां अगीआर जाग करीयें तेवा ठ जाग उपर एट लुं पोहोल पणे ठे तथा सोमनसवन आगल (४३७३) योजन उपर अगीआरीआ आठ जाग एटलुं मेरुनो विष्कंज ठे तथा पंढूकवन पासें १००० योजन मेरुनो विष्कंज ठे हवे धातकी खंमनां बे मेरु तथा पुष्करार्द्धनां बे मली चार मेरु प्रत्येकें एक हजार योजन धरतीमां ठे अने चोरासी हजार योजन उपर ठे मली पच्चासी हजार योजन उंचपणे ठे ए चारे मेरु उपर चूलिका नथी एम अढीदीपमां ३५ वर्षधर पर्वत ठे.

८ आठमे बोले अढीदीप मांहेला शाश्वता पर्वतनी संख्या कहेठे तिहां प्रथम जंबू दीपनां पर्वतो कहेठे सात वर्षधर पर्वत पूर्वे कह्या ते जाणवा अने चोत्रीश वैताढ्य पर्वत ठे ते आवी रीतें एक जरतहेत्रनां मध्यनो, बीजो एरवत हेत्रनां मध्यनो तथा बत्रीश विजय माहाविदेहना तेमां बत्रीश वैताढ्य ठे एवं चोत्रीश वैताढ्य थया तथा चार युगलीयानां खेत्रनी विचमां चार गोल वृत्त वैताढ्य ठे तथा कुरु खेत्रना यमक, सम क, चित्र अने विचित्र ए चार तथा नीलवंतनां बे गजदंता अने निषधनां बे गजदंता मली चार गजदंत पर्वत तथा निषधने हेवल पांचकुंमने बे पासें १०० कंचनगिरि ठे अने नीलवंत हेवल पांच कुंमने बे पासें १०० कंचनगिरि ठे मलीने बसो कंचनगिरि ठे तथा महाविदेहमां पूर्वपश्चिमनां मली शोल वस्कारा पर्वत ठे ए सर्वमली ३६९ पर्वत जंबू दीपमां थया. एथकी बमणा ५३८ धातकी खंमनां ठे तेनी साथे बे इडुकार जेलीयें तेवारें ५४० थाय तथा धातकी खंम प्रमाणे पुष्करार्द्धनां पण ५४० पर्वत जाणवा तथा जवणसमुद्रमां चारदिसिनां वेलेंधर अनुवेलेंधर देवोनां आठ पर्वत मांहे जेलीयें तेवारे सरवाले १३५७ शाश्वता पर्वत अढीदीपमां ठे.

ए नवमे बोले अढीदीपनां शाश्वता कूट कहेठे:-तिहां प्रथम जंबू दीपमां ३६९, पर्वत ठे ते उपर जे कूट ठे ते कहेठे तेमां ३४ वैताढ्य उपर प्रत्येकें नव नव कूट गणतां ३०६ थया तथा हिमवंतें अगीआर, महाहेमवंतें आठ, निषधेनव, शिखरीयें अगी आर, रूपी पर्वतें आठ कूट, नीलवंतें नव कूट, तथा बे गजदंतें नव नव, अने बे गजदंतें सात सात मली चार गजदंताना बत्रीश कूट, तथा शोल वदस्कार पर्वतें प्रत्येकें चार चार कूट गणतां ६४ थाय तथा मेरु पर्वतनां नवकूट ए रीतें सरवाले एकशठ पर्वतना ४६७ कूट थया अने यमकादि चार तथा वृत्तवैताढ्य चार एवं आठ पर्वत उपर कूट नथी तथा धातकी खंमनां एथकी बमणा ९३४ अने पुष्करार्द्धमां पण ९३४, मली ३३३५, कूट अढीदीपमां ठे.

१० दशमें बोले चक्रवर्त्ति जिहां पोतानुं नाम लखे तेने रुषनकूट कहीयें ते जंबू दीपमां बत्रीश विजयनां नीलवंत पर्वत पासे शोल कूटठे, तथा निषध पर्वत पासे

અઢીઢીપના નકાશાની ઢકીગત.

૯

શોલ કૂટ ઢે મલીને બત્રીશ અથા તથા જરતઢેત્રનો હિમવંત પર્વત પાસેં એક કૂટઢે અને ઁરવત ઢેત્રનો શિખરી પર્વત પાસેં એક કૂટઢે ઁરીતેં સરવાલે ચોત્રીશ રૂષનકૂટ જંબૂઢી પમાં ઢે અને ઁ અકી બમણા અઢશઠકૂટ ધાતકી સ્વંમમાં ઢે તથા અઢશઠ કૂટ પુષ્કરાર્ઢમાં ઢે સરવાલે અઢીઢીપમાં ૧૪૦ રૂષન કૂટઢે.

૧૧ અગીઆરમેં બોલેં ત્રણ સ્વંમ સાધીને વાસુઢેવ જેને ઝપાઢે તેને કોટી શિલ્લાં ક હીયેં તે શિલ્લા જંબૂઢીપમાં ચોત્રીશઢે તથા ધાતકી સ્વંમમાં ઁઅકી બમણી અઢશઠ અને પુષ્કરાર્ઢમાં પણ અઢશઠ મલી અઢીઢીપમાં ૧૪૦ કોટી શિલ્લાઢે.

૧૨ બારમેં બોલે પ્રત્યેક વૈતાઢય પર્વત ઢીઠ તિમિશ્રા અને સ્વંમ પ્રપાત ઁવી બે બે ગુ ફાઠઢે તે જંબૂઢીપમાં ચોત્રીશ વૈતાઢયની અઢશઠ ગુફાઢે, ધાતકીમાં અઢશઠ વૈતાઢય ની ઁકશો ઠત્રીશ અને પુષ્કરાર્ઢમાં પણ ઁકસો ઠત્રીશ મલી અઢીઢીપમાં ૩૪૦ ગુફાઢે.

૧૩ તેરમેં બોલે બિલ્લની સંખ્યા કહેઢે:—પ્રથમ જંબૂઢીપમાં જરતઢેત્રની ગંગા અને સિંધુ ઁ બે નઢીનાં બઢોત્તેર બિલ્લ તથા ઁરવત ઢેત્રની રક્તા અને રક્તવતીનાં બઢોત્તર બિલ્લ તેમજ બત્રીશ વિજયમાં પણ પ્રત્યેક વિજયની ગંગા અને સિંધુ ઁ બે નઢીનાં બઢોત્તર ગણતાં ૨૩૦૪ બિલ્લ મહાવિઢેહમાં ઢે સરવાલે જંબૂઢીપમાં ૨૪૪૦ તથા ધાતકી સ્વંમમાં ૪૦૯૬ અને પુષ્કરાર્ઢમાં પણ ૪૦૯૬ સરવાલે અઢીઢીપમાં ૧૨૨૪૦ બિલ્લ ઢે.

૧૪ ચૌઢમેં બોલેં માગધાઢિ તીર્થની સંખ્યા કહેઢે:—તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપમાં માગધ, વરઢામ અને પ્રજાસ ઁ ત્રણ તીર્થ ચક્રવર્તિ સાધેઢે તેમાં જરતનાં ત્રણ તીર્થ ઢઢ્ઢુણઢ રવાજે સમુઢમાં ઢે, અને ઁરવતનાં ત્રણ તીર્થ ઝત્તર ઢરવાજે સમુઢમાં ઢે, ઁવં ઠ અથા તથા પૂર્વ મહાવિઢેહની શોલ વિજયઢે તેમાં સાઢામા સાઢામી આઠ આઠ વિજય વઢેં સીતા નઢીમાં સાઢામા સાઢામા ત્રણ ત્રણ તીર્થ ગણતાં શોલ ત્રિક અઢતાલીશ તીર્થ સીતા નઢીમાં અને પશ્ચિમ મહાવિઢેહની શોલવિજય તિહાં સાઢામા સાઢામી આઠ આઠ વિજય વિઢેં સીતોઢા નઢીમાં સાઢામા સાઢામી ત્રણ ત્રણ તીર્થ ગણતાં શોલ ત્રિક અઢતાલીશ તીર્થ સીતોઢા નઢીમાં ઢે મલી ઠનું તીર્થ મહાવિઢેહમાં અથા તેની સાથેં પૂર્વોક્ત જરત ઁરવતનાં ઠ મેલવીયેં તેવારેં ૧૦૨ તીર્થ જંબૂઢીપમાં ઢે, તેથી બમ ઁણ ૨૦૪ ધાતકી સ્વંમનાં અને ૨૦૪ પુષ્કરાર્ઢનાં મલી અઢીઢીપમાં ૫૧૦ તીર્થ ઢે.

૧૫ પંઢરમેં બોલેં સ્વંમની સંખ્યા કહેઢે:—તિહાં પાંચ જરત, પાંચ ઁરવત, અને પાંચ મહાવિઢેહને બત્રીશ વિજયેં ગણતાં ઁકશોને શાઠ આનક થાય તેની સાથેં પૂર્વોક્ત પાંચ જરત અને પાંચ ઁરવતનાં ઢશ સ્થાનક મેલવતાં ૧૪૦ આનક અઢીઢીપમાં થાય તે પ્રત્યેક આનકમાં ઠઠ સ્વંમઢે તેવારેં ઁકસો સીતેરને ઠ ઁ ગુણતાં ૧૦૨૦ સ્વંમ અથા તેમાં જંબૂમાં ૨૦૪ ધાતકીમાં ૪૦૦ અને પુષ્કરાર્ઢમાં ૪૦૦ જાણવા.

૧૬ શોલમેં બોલે ઢ સ્વંમમાં બત્રીશ હજાર દેશ હોયઢે માટે એકંદર દેશ સંસ્થ્યા કહેઢે:—તિહાં જંબૂદીપમાં એક જરત બીજો એરવત અને બત્રીશ વિજય મલી ચોત્રીશ આનક ઢ ઢ સ્વંમ વાલા ઢે તે પ્રત્યેક આનકમાં ૩૨૦૦૦ દેશ ગણતાં ૧૦૮૦૦૦૦ દેશ જંબૂદીપમાં ઢે તથા ૨૧૭૬૦૦૦ દેશ ધાતકી સ્વંમમાં ઢે તથા ૨૧૭૬૦૦૦ દેશ પુષ્કરાર્ધમાં ઢે સરવાલે અઢીદીપમાં ૫૪૪૦૦૦૦૦ દેશ ઢે.

૧૭ સત્તરમેં બોલે ઢ સ્વંમમાં પાંચ અનાર્ય સ્વંમ અને એક આર્ય સ્વંમ તિહાં આર્ય સ્વંમ માં અયોધ્યા નગરીઢે તેની સંસ્થ્યા કહેઢે:—જંબૂમાં ચોત્રીશ અયોધ્યા, ધાતકીમાં અઢશઠ અયોધ્યા અને પુષ્કરાર્ધમાં અઢશઠ મલી એકસો સીતેર અયોધ્યા અઢીદીપમાં ઢે અને આર્યસ્વંમ પણ એકશો સીતેરઢે તે આયોધ્યા નગરી બાર યોજન લાંબી અને નવ યોજન પોહોલી હોય સર્વેની એજ મર્યાદા જાણવી તિહાં જે આર્યસ્વંમ હોય તેમાં ધર્મ હોય તીર્થંકર, ગણધર, ચક્રી, બલદેવ, વાસુદેવ પ્રમુખ ત્રેશઠ શિલાકા પુરુષ આર્ય સ્વંમમાં ડપજે, મોઢ્ઢ ગમન હોય અને પાંચ અનાર્યસ્વંમમાં ધર્મ ન હોય, સર્વ મ્લેઢ્ઢ હોય.

૧૮ અઢારમેં બોલે કયા સ્વંમમાં કેટલા દેશ હોય તે કહેઢે:—તિહાં ઢ સ્વંમમાં મલી ૩૨૦૦૦ દેશ હોય તેમાં પાંચ અનાર્યસ્વંમમાં પ્રત્યેકે ૫૩૧૦ દેશ હોય અને ઢઠા આર્ય સ્વંમમાં ૫૩૨૦ દેશ હોય તેમાં સાઢા પચીશ દેશ આર્ય અને બીજા અનાર્ય દેશ જાણવા. એ રીતેં અઢીદીપના સર્વે સ્વંમમાં દેશની મર્યાદા જાણવી. એમાં ૫૩૧૦ દેશ પાંચ અનાર્ય સ્વંમમાં લખેલાઢે પરંતુ ૫૩૩૬ દેશ ગણતાં ૩૨૦૦૦ દેશનું હીસાબ મલેઢે પણ એક પ્રતમાં તથા એક પટ્ટમાં ડપર કહેલા રીતેં લખ્યું ઢે. તે પ્રમાણે મેં પણ અઢીં લિખ્યું ઢે.

૧૯ ડંગણીશમેં બોલે વિદ્યાધર તથા આનિયોગિક દેવની શ્રેણીયો વૈતાઢ્ય દીઠ કહેઢે:—તિહાં પ્રત્યેક વૈતાઢ્ય દીઠ ત્રણ ત્રણ કાંમઢે તેમાં જૂમીથી દશ યોજન પ્રથમ કાંમઢે તેને દક્ષણ પાસે પચાશ નગર અને ડત્તર પાસેં સાઠ નગર વિદ્યાધરના ઢે એવી બે બે શ્રેણી વૈતાઢ્યે લેવી તેવારે જંબૂદીપમાં ચોત્રીશ વૈતાઢ્યની અઢશઠ શ્રેણી, તથા ધાતકીમાં ૧૩૬ અને પુષ્કરાર્ધમાં ૧૩૬ મલી ૩૪૦ શ્રેણી વિદ્યાધરનીઢે હવે વૈતાઢ્યનાં પ્રથમ કાંમથી વલી દશ યોજન ડંચો બીજો કાંમઢે તિહાં દક્ષણ ડત્તર બે પાસેં આનિયોગિક દેવોની બે શ્રેણીઢે તેથી પૂર્વોક્તરીતે એની પણ ૩૪૦ શ્રેણી અઢીદીપમાં ઢે એ બેઢુની શ્રેણી એકઠી કરીયેં તેવારેં ૬૮૦ શ્રેણી અઢીદીપમાં ઢે.

૨૦ વીશમે બોલે ડહ સંસ્થ્યા કહેઢે:—તિહાં પ્રથમ જંબૂદીપમાં શોલ ડહઢે તે દેસાઢેઢે. પ્રથમ હેમવંત પર્વતેં પદ્મડહઢે, બીજો મહાહિમવંતેં મહાપદ્મડહઢે, ત્રીજો નિષધપર્વતેં તિગિહ્નિડહઢે, ચોથો શિખરીપર્વતેં પુંમરિક ડહઢે, પાંચમો રૂપીપર્વતેં મહાપુંમરિક ડહઢે, ઢઠો નીલવંત પર્વતેં કેશરીડહઢે, એ પ્રકારેં ઢ ડહ તો પર્વતોની ડપરેંઢે હવે દશ ડહ

બીજા દેલાડેલે તિહાં નિષધપર્વત ડપરથી સીતોદા નદી ટથવી ડપર પડેલે તે પ્રથમ ડહથી બીજા, ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમાં ડહમાં પડેલે તિહાં પહેલો નિષધડહ, બીજો દેવકુરુડહ, ત્રીજો સુરપ્રનડહ, ચોથો સુલસડહ અને પાંચમો વિધુત્પ્રન ડહ એ પાંચ ડહ મૂકી પઢી આગલ ચાલીઢે માટે એ પાંચ ડહ જાણવા તેમજ નીલવંતપર્વત ડપરથી સીતાનદી ધરતી ડપર પડેલે તે પ્રથમ ડહથી બીજા, ત્રીજા, ચોથા, પાંચમાંમાં પઢીને આગલ ચાલી તે પાંચ કુંમડહનાં નામ કહેલે પ્રથમ નીલવંતડહ, બીજો ડત્તરકુરુડહ, ત્રીજો ચંડડહ, ચોથો ંરવત ડહ, પાંચમો માલ્યવંતડહ ંરીતે એ દસ ડહ ધરતી ડપરલે તે પૂર્વોક્ત ઢ સાથેં મેલવતાં શોલ ડહ જંબૂ ઢીપમાંઢે અને તેથી બમણા બત્રીશ ડહ ધાતકી સ્વંમમાં ઢે તથા બત્રીશ ડહ પુષ્કરાર્ઢનાં મલી અઢીઢીપમાં ૮૦, ડહ ઢે.

૨૧ એકવીશમેં બોલેં ડહની દેવી દેવ કહેલેઃ— પ્રથમ હેમવંત પર્વતેં પદ્મડહ ઢે. ંનાં મધ્યનાં એક મુખ્ય મહોટા કમલ પાઢલ બીજા લઘુ કમલનાં ઢ વલયઢે, તેનાં ૧૨૦૫૦૧૨૦ ંટલા લઘુકમલ તેણે વીંટચુંઢે અકું મહોટું કમલઢે તે ડપર શ્રી દેવી રહેલે એ પદ્મડહ ડંમો દસ યોજન, પોહોલો પાંચસેં યોજન અને લાંબો એક હજાર યોજનઢે ડપર શ્રીદેવી રહેલે તે ડુવનપતિદેવોની જાતિઢે, હવે બીજો મહાહિમવંત પર્વતેં મહાપદ્મડહઢે તે દશયોજન ડંમો, હજાર યોજન પોહોલું અને ઢે હજાર યોજન લાંબોઢે, તેના મધ્યનાં એક મુખ્ય મહોટા કમલ પાઢલ લઘુ કમલોના બાર વલયઢે તે નાં ૨૪૧૦૦૨૪૦ ંટલા લઘુ કમલેં વીંટચુંઢે તે ડપર હીદેવીનો નિવાસઢે ત્રીજો નિષધ પર્વતેં તિગિલ્લિડહઢે તેનો મધ્યનો મુખ્ય કમલ ચોવીશ વલયેં વીંટચુંઢે તેમાં ૪૮૨૦૦૪૮૦ ંટલા લઘુ કમલઢે તિહાં ઢીદેવીનો નિવાસઢે ંનું એક પલ્યાયુઢે, એ ડહ દશ યોજન ડંમો, ઢે હજાર યોજન પોહોલો અને ચાર હજાર યોજન લાંબોઢે હવે ંરવતસ્ત્રેત્રથી શિશ્વરી પર્વત ડપર પુંમરિક ડહઢે તે હિમવંતનાં પદ્મડહની મર્યાદાયેંઢે ંમાં લક્ષ્મીદેવીનું નિવાસઢે ંનું એક પલ્યાયુઢે પાંચમો રૂપી પર્વતેં મહાપુંમરિક ડહઢે તે મહાહિમવંત પર્વતનાં મહાપદ્મડહની મર્યાદાયેંઢે ંમાં બુઢિનામે દેવીનું નિવાસઢે ંનું એકપલ્યાયુઢે ઢઠો નીલવંત પર્વતેં કેશરીડહઢે તે નિષધપર્વતનાં તિગિલ્લિડહની મર્યાદાયેંઢે ંમાં કીર્તિદેવીનું નિવાસઢે તેનું એકપલ્યાયુઢે એ ઢ ડહ પર્વતો ડપરલે તેની દેવી ડ કહી હવે ટથવી ડપરનાં દશ કુંમડહઢે તેમાં દેવતાઢનાં નિવાસઢે તથા જે રીતેં પર્વત ડપરેં લક્ષ્મી દેવીની સંકલના કહી તેમ દેવકુરુ ડત્તરકુરુમાં મહોટું જંબૂવૃઢઢે તે પળ ંટલેંજ લઘુ જંબૂવૃઢેં કરી વીંટેલુંઢે તે આગલ લલ્લચું ંરીતેં જંબૂમાં ઢ દેવી તથા દશ દેવતા ધાતકીમાં ંથી બમણા બાર દેવી ને વીશ દેવતા, પુષ્કરાર્ઢમાં પળ બાર દેવીને વીશ દેવતા મલી અઢીઢીપમાં ડહનિવાસી ત્રીસદેવી અને પચાશ દેવતા જાણવા.

૨૨ બાવીશમેં બોલેં અઢીઢીપની નદીઠ કહેઢે:—સર્વ મલી જંબૂઢીપમાં ૧૪૫૬૦૦૦ નદીઢે તેમાં મૂલમાં ચૌદ મહાનદીઢે તિહાં નરતક્ષેત્રમાં ગંગા અને સિંધુ, ઁરવતમાં રક્તા અને રક્તવતિ ઁ ચાર મહાનદીનો ચૌદ ચૌદ હજાર નદીનો પરિવારઢે તથા હેમવંત યુગ લીયાનાં ક્ષેત્રમાં રોહિતા અને રોહિતાંસા તથા ઁરણ્યવત યુગલીયાનાં ક્ષેત્રમાં રૂપકુલા અને સુવર્ણકુલા ઁ ચાર મહાનદી અઠાવીશ અઠાવીશ હજાર નદીને પરિવારઢે ઁવં આઠ થઈ તથા હરિવાસ યુગલીયાનાં ક્ષેત્રમાં હરિકંતા અને હરિસલીલા તથા રમ્યકુ યુગલીયાનાં ક્ષેત્રમાં નરકંતા અને નારિકંતા ઁવં ચાર મહાનદી ઢપત્ર ઢપત્ર હજાર નદીને પરિવારઢે ઁવં બાર થઈ તથા પૂર્વ મહાવિદેહમાં સીતા અને પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં સીતોદા ઁ બે મહાનદીઓનો મલી ૧૦૬૪૦૦૦ નદીનો પરિવારઢે ઁવં ચૌદ મહાનદી જંબૂઢીપમાં થઈ તેમાં પ્રથમની બાર નદીનો હીસાબ તો પ્રગટઢે અને સીતા સીતોદાની સંખ્યા લખેઢે:—નીલવંત પર્વતથી નીકળીને પૂર્વ મહાવિદેહમાં સીતાનદી ગઈ તેણે બે બાજુયેં આઠ આઠ વિજય કીધી તેવારે શોભ વિજયની ગંગા અને સિંધુ ઁ બે બે ગણતા બત્રીશ નદી થઈ અને ઢ અંતરનદી ઢે ઁરીતેં અઢત્રીશ મહા નદી થઈ તે પ્રત્યેકનો ચૌદ ચૌદ હજાર નદીનો પરિવાર ગણતાં ૫૩૨૦૦૦ નદી પૂર્વ મહાવિદેહની સીતા મહાનદીમાં પડે ઢે અને ઁજ પ્રમાણે નિષધ પર્વતથી સીતોદાનદી નકળી તે પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં ગઈ તિહાં પણ અઢત્રીશ મહાનદીનો પરિવાર ૫૩૨૦૦૦ નદીનોઢે સરવાલે ૧૦૬૪૦૦૦ નદી થઈ તેની સાથે પૂર્વોક્ત બાર મહાનદીની પરિવાર જૂત ૩૯૨૦૦૦ નદી મેલવીયેં તેવારે ૧૪૫૬૦૦૦ નદીઓ જંબૂઢીપમાં થાય અને ઁથકી બમણી ધાતકી સ્વંમમાં ૩૯૧૨૦૦૦ તથા પુષ્કરાર્દમાં પણ ૩૯૧૨૦૦૦ સરવાલે અઢીઢીપમાં ૭૩૮૦૦૦૦ નદીઢે.

૨૩ ત્રેવીશમેં બોલેં નદીની લંબાઈ પોહોલાઈ આદિક કહેઢે:—નરતની બે અને ઁ સ્વતની બે નદી ઁવં ચાર નદી મૂલેં સવા ઢ યોજન અને પઢી વધતી વધતી સમુદ્ર પ્રવેસેં સાઢા બાશઠ યોજન પોહોલીઢે તથા હેમવંત યુગલ ક્ષેત્રની બે અને ઁરણ્યવત યુગલ ક્ષેત્રની બે ઁવં ચાર નદી મૂલેં સાઢા બાર યોજન અને સમુદ્ર પ્રવેસેં સવાસો યોજન પોહોલીઢે. તથા હરિવાસ યુગલ ક્ષેત્રની બે અને રમ્યકુ યુગલ ક્ષેત્રની બે ઁવં ચાર નદી મૂલેં પચ્ચીશ યોજન પોહોલી અને સમુદ્ર પ્રવેશેં અઢીસો યોજન પોહોલી ઢે તથા સીતા અને સીતોદા ઁ બે નદી મૂલેં પચ્ચાસ યોજન પોહોલી અને સમુદ્ર પ્રવેસેં ઁંઢી વિજયમાં પઢી તિહાં પાંચશો યોજન પોહોલી ઢે તથા ધાતકી સ્વંમમાં અને પુષ્કરાર્દમાં પણ સંખ્યાયેં જંબૂઢીપ થકી બમણી બમણી નદી ઢે તેની લંબાઈ પોહોલાઈ પણ ઁજ રીતેં જાણવી.

૨૪ ચોવીશમેં બોલેં જંબૂઢીપમાં દેવકુરુક્ષેત્રમાં ઁક મહોટા જંબુવૃદ્ધની પાઢલ લઘુ

જંબુવૃહનાં ૪ વલયઢે તેની સંખ્યા ઁક ક્રોડ, વીસ લાખ, પચ્ચાશ હજાર, ઁકશોને વીશઢે તેણોકરી જંબૂવૃહ વીંટચુંઢે તે ઁપર અણાઢીયો દેવ વસેઢે ઁમ ઁત્તરકુરુમાં સાઢમલી વૃહઢે તેની પણ ઁજ રીતેં મર્યાદઢે તેના ઁપર ગરુલ દેવતાનો નિવાસઢે. તથા ઢાતકી સ્વંમમાં બે દેવકુરુઢે તેમાં બે મહોટા સાઢમલી વૃહઢે તેની પાઢલ બાર વલય લઘુ સા ઢમલી વૃહનાંઢે તેની સંખ્યા ૨૪૧૦૦૨૪૦ ઁટલા સાઢમલી વૃહ વીંટઢાઢે તેના ઁપર પણ ગરુલ દેવ રહેઢે. તથા ઢાતકી સ્વંમના બે ઁત્તરકુરુમાં બે મહોટા મહા ઢાવઢીના વૃ હઢે તે પ્રત્યેક લઘુ ઢાવઢી વૃહનાં બાર વલયેં કરી વીંટઢાઢે તેની સંખ્યા ૨૪૧૦૦૨૪૦ ઢે તેનાં ઁપર સુદર્શન અને પ્રીયદર્શન દેવનો નિવાસ ઢે તથા પુષ્કરાર્ઢનાં માહાવિદે હનાં બે દેવકુરુમાં બે મહોટા સાઢમલી વૃહઢે તે લઘુ સાઢમલીવૃહનાં ઁવીશ વલયેં કરી વીંટઢાઢે તેની સંખ્યા ૪૦૨૦૦૪૦૦ ની ઢે તે મહોટા વૃહ ઁપર ગુરુઢ દેવતાનો નિવા સઢે તથા પુષ્કરાર્ઢનાં ઁત્તર કુરુમાં ઁક મહોટો પદ્મવૃહઢે તેપણ ઁવીશ વલયેં વીંટઢોઢે તેનાં ઁપર પદ્મદેવનો નિવાસઢે, તથા પુષ્કરાર્ઢનાં પશ્ચિમ મહાવિદેહનાં ઁત્તરકુરુમાં મુખ્ય મહાપદ્મ વૃહ પણ ઁવીશ વલયેં વીંટચુંઢે તેની સંખ્યા પૂર્વપરે જાણવી તેનાઁપર પુંમરિ ક દેવનો નિવાસઢે ઁ મુખ્યવૃહ સર્વેં વેદિકા અને વનસ્વંમે સહીતઢે તેનો પોઠ પાંચર્ણ ઁજન પોહોલો અને બાર ઁજન ઁંઁઢે તે વૃહો ઁપર દેવ નિવાસનાં સ્થાન તથા શ્રી જિન સુવનઢે ઁ સર્વ વૃહ રત્નમય ઘૃથવીકાયનાં ઢે શાશ્વતાઢે.

૨૫ પચ્ચીશમેં બોલેં જંબૂ ઢીપમાં ઁકેકી વિજય વસ્કારા પર્વત લર્ગે પોહોલી ૨૨૧૩૥૥ ઁજનઢે અને નીલવંત પર્વતથી સીતાનઢી લર્ગે તથા નિષઢ પર્વતથી સીતોઢા નઢી પર્થે ત ૧૫૬૯૨ ઁજન અને ઁપર બે કલા ઁટલીલાંબીઢે તથા ઢાતકી સ્વંમમાં ઁકેકી વિજય ૯૬૦૩ ઁજન ઁપર ઁક ઁજનનાં શોલ જાગ કરીયેં તેવા ૪ જાગ ઁટલી પોહોલીઢે અને શોલે વિજય ૧૫૩૬૫૪ ઁજન પોહોલી ઢે તથા પુષ્કરાર્ઢની ઁકેકી વિજય ૧૯૪૯૪૥ ઁજન પોહોલીઢે અને શોલે વિજય ૩૧૬૪૦૦ ઁજન પોહોલી ઢે.

૨૬ ઢઘીશમેં બોલેં જંબૂ ઢીપમાં મહાવિદેહની બાર અંતરનઢી ઁકશો પચ્ચીશ ઁજન પોહોલીઢે તથા ઢાતકી સ્વંમમાં અંતરનઢી અઢીસો ઁજન પોહોલી ઢે અને પુષ્કરાર્ઢમાં અંતરનઢી પાંચર્ણ ઁજન પોહોલી ઢે.

૨૭ સત્તાવીશમેં બોલેં જંબૂ ઢીપમાં વહ્સ્કારા પર્વત ૫૦૦ ઁજન ઁંઁઢા અને પોહોલા ઢે તથા ઢાતકી સ્વંમમાં વહ્સ્કારા હજાર ઁજન ઁંઁઢા અને પોહોલા ઢે તથા પુષ્કરાર્ ઢમાં વહ્સ્કારા બે હજાર ઁજન ઁંઁઢા અને બે હજાર ઁજન પોહોલાઢે.

૨૦ અઠાવીશમેં બોલેં જંબૂ ઢીપમાં ઢરવાજા આગલ પૂર્વ પશ્ચિમત્રેં ઁકેકું વનમુખ જ

ગતિ સૂધાં ૨૯૨૨ યોજનનું છે અને ધાતકી સ્વંમમાં એકેકું વનમુખ ૧૧૬૮૮ યોજન તં તથા પુષ્કરાર્દમાં એકેકું વનમુખ ૧૧૬૮૮ યોજન છે.

૨૯ ડગણત્રીશમેં બોલેં જંબૂદીપમાં નડશાલવન ૨૨૦૦૦ યોજન લાંબો છે તથા ધાતકી સ્વંમમાં એકેકું નડશાલવન મેરુપર્વતસહિત ૨૨૫૧૫૮ યોજન લાંબો છે અને પુષ્કરાર્દમાં એકેકું નડશાલવન ૪૪૦૯૧૬ યોજન લાંબો છે.

૩૦ ત્રીશમેં બોલેં વીશ ગજદંતગિરિનું વિચાર કહેહે તિહાં પ્રથમ જંબૂદીપમાં નિષધ પર્વતથી બે ગજદંતા પર્વત નિકલ્યા તે મેરુપર્વત તરફ ચાલ્યા તેમાં પ્રથમ સોમનસ ગજદંતો ધોલે વર્ણે છે તે અગ્નિકૂંળમાં વલ્યો બીજો વિદ્યુત્પ્રજ ગજદંતો રાતે વર્ણે છે તે નૈરુત કૂંળમાં વલ્યો તથા નીલવંતપર્વતથી બે ગજદંતા નીકલ્યા તે મેરુપર્વત તરફ ચાલ્યા તેમાં પ્રથમ ગંધમાદન ગજદંતો પીલે વર્ણે છે તે વાલ્ય કૂંળમાં વલ્યો બીજો માલ્યવંત ગજદંતો નીલે વર્ણે છે તે ઇશાન કૂંળમાં વલ્યો એમ ચાર ગજદંતા જાણવા એ ચારે ગજદંતા ૩૦૨૦૯ યોજન ને ઢ કલા લાંબા છે અને નિષધ તથા નીલવંતથી નીકલ્યા તિહાં ધરતીથી ચારસેં યોજન ડંચા છે પઢી વધતા વધતા મેરુપર્વતની પાસેં પાંચશે યોજન ડંચા થયા છે તથા ધાતકી સ્વંમમાં પૂર્વ પશ્ચિમ મલીનેબે મેરુ પર્વત છે માટે તિહાં આઠ ગજદંતા છે તિહાં પ્રથમ જંબૂદીપની પરે બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૩૫૬૨૨૭ યોજન લાંબા છે અને બીજા બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૫૬૯૨૫૯ યોજન લાંબા છે તથા પુષ્કરાર્દ દીપમાં પણ બે મેરુ છે માટે તિહાં આઠ ગજદંતા છે તેમાં પણ આગલી તરફનાં ધાતકીની પરે બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૧૬૨૬૧૧૬ યોજન લાંબા છે અને પાઠલી તરફના બીજા બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૨૦૪૩૨૧૯ યોજન લાંબા છે એ સર્વે ગજદંતા મેરુ તરફ જતાં પ્રથમ ડંચાઈમાં ચારસેં ચારસેં યોજન છે અને ઢેહેડે મેરુની પાસેં પાંચસેં યોજન ડંચાઈમાં છે,

૩૧ એકત્રીશમેં બોલેં ઇન્દુકાર પર્વતનો વિચાર કહેહે તિહાં પ્રથમ જંબૂદીપમાં ઇન્દુકાર પર્વત બિલકુલ નથી અને ધાતકી સ્વંમમાં બે ઇન્દુકાર છે તેણે વચમાં પઢીને બે બે જરત અને બે બે ઈરવત કહ્યા છે તે લાંબ પળે ચાર ચાર લાખ યોજન છે અને ડંચા પાંચશે યોજન છે તથા પોહોલ પળે એક હજાર યોજન છે તે ડપરેં એકેકો જિનપ્રસાદ છે તથા પુષ્કરાર્દ દીપમાં પણ બે ઇન્દુકાર છે તેણે પણ વચમાં પઢી બે બે જરત અને બે બે ઈરવત કહ્યા છે એ લાંબ પળે આઠ આઠ લાખ યોજન છે અને ડંચપળે પાંચશે યોજન છે તથા પોહોલા એકેક હજાર યોજન છે એના ડપર પણ એકેકું શ્રીજિનપ્રાસાદ છે અઢીદીપનાં ચિત્રામણમાં જગતીનાં દરવાજા પર્યંત લાલ રંગ જરે છે પણ તિહાં દરવાજાની જગા રાખવી જોઈયેં દરવાજાના અંતર પર્યંત છે ઇહાં (ઇન્દુકેળ) સેલડી તેનો સાંગો જેવો લાંબો થાય તેનાં સરસા એ પર્વત પણ લાંબા છે માટે એનું ઇન્દુકાર એવો નામ છે.

३१ बत्रीशमें बोलें जंबू दीपमां जरत क्षेत्र तरफ हिमवंत युंगल क्षेत्रमां शब्दापाती वृत्तवैताढ्यठे अने हरिवास युंगल क्षेत्रमां गंधावती वृत्तवैताढ्यठे तथा ऐरवत क्षेत्र नणी ऐरवत युंगल क्षेत्रमे तेमां वकटापाती वृत्तवैताढ्यठे तथा रम्यक् युंगल क्षेत्रमां माव्यवंत वृत्तवैताढ्यठे ए चार जंबू दीपमां ठे तथा एथकी बमणा एज नामे धातकी खंममां आठ वृत्तवैताढ्यठे तथा पुष्करार्द्धमां पण आठ वृत्तवैताढ्यठे सरवाले अढी दीपमां वीश वृत्तवैताढ्यठे ते सर्वे पालाने आकारें गोलठे मूल तथा उपरें एकेक हजार योजन पो होला ठे अने उचां पण एकेक हजार योजन ठे.

३२ तेंत्रीशमें बोलें जंबू दीपनां देवकुरुमां यमक अने समक ए बे अने उत्तरकुरुमां चित्र विचित्र ए बे मली चार पर्वतठे अने धातकी खंममां ए थकी बमणा आठठे तथा पुष्करार्द्धमां पण आठठे सरवाले अढी दीपमां वीश पर्वतठे तेसर्वे एकेक हजारयोजन उंचाठे

३४ चोत्रीशमें बोलें जंबू दीपमां निषध पर्वतने नीचें सीतोदा नदीने बे पासें अइने एकसो कंचनगिरिठे तथा निलवंत पर्वतने नीचें सीता नदीने बे पासें अइने एकशो कंचन गिरिठे एरीते बशो कंचनगिरि जंबू दीपमांठे तेथकी बमणा चारसो कंचनगिरि धात खंममांठे तथा चारसो कंचनगिरि पुष्करार्द्धमांठे सरवाले अढी दीपमां एक हजार कंचन गिरिठे तेनां उपर तिर्यकजृजक देवताना निवासठे ए सर्व पर्वत शो शो योजन उंचाठे.

३५ पांत्रीशमें बोलें जंबू दीपमां, जरतनी दिसायें पहेलुं हेमवंत युंगल क्षेत्रठे तथा ऐरवतनी दिसायें पहेलुं ऐरवत युंगल क्षेत्रमां त्रीजो आरो वर्त्तेठे त्यांना मनुष्यनो एक गाउ प्रमाण शरीरठे एक पट्योपम आयुठे अने चोथ जक्त एकांतरें आमला प्रमाणे आहार कट्यवृद्ध आपेठे एने पृष्ठ करंमक चोशठे, अपत्यपालना ७९ दिवस करे अने अपत्य एटले दीकरा दीकरी जेवारें ओगल्याएंसी दिवसनां आय तेवारे माता पिता मरण पामीने देवलोकमां जाय हवे जरत तरफ हरिवास क्षेत्र अने ऐरवत क्षेत्रनी तरफ रम्यक् क्षेत्र ए बे युंगलक्षेत्र मध्ये बीजो आरो वर्त्तेठे ए युगलीयानुं बे गाउ शरीर अने बे पट्यायुठे १ १७ पृष्ठ करंमीठे, उच्छनकठे, चोसठ दिवस अपत्य पालना करी माता पिता स्वर्गें जाये इहां हरिवास क्षेत्रमां उपजेलो वनमाला नामे राजानो जीव युगलीयो हतो तेने वीराशालवीनो जीव किल्विषियो देव थयो तेणे क्रोध वसें ए युगलियाने नरकमां मो कलवा सारुं हरिवासथी उपाडीने चंपानगरीयें भूक्या अने बे पट्योपमनुं आयु तो डीने ते समयना आयु प्रमाणे आयुखुं कखुं तेने राज्यें बेसाडी मद्य मांस कुकर्म शीखवीने नरकें मोकल्युं ए अठेरुं थयुं ए हरिवास क्षेत्रना जाव कह्या हवे आ तरफ निषध पर्वतनी नीचें देवकुरुक्षेत्र अने पेहेली तरफ नीलवंत पर्वतनी नीचें उत्तरकुरु क्षेत्र ए बे युंगल क्षेत्रमां पहेलो आरो वर्त्तेठे ए युगलीयानुं त्रण गाउ शरीर अने त्रण पट्यायुठे

૨૫૬ ઇષ્ટ કરંમીઠે ઓગણ પચાસ દિવસ અપત્ય પાલના કરે, તૂવર પ્રમાણે કલ્પ વૃદ્ધનો આહાર, અઠમનકત એટલે ચોથે દિવસે આહાર કરે એ યુગલીયાનાં પુણ્ય પ્રનાવેં દસ જા તના કલ્પવૃદ્ધ આહારાદિક સર્વ વંઠિત પૂરણ કરેઢે એ વૃદ્ધમાં એવો સ્વનાવજઢે પણ દે વતા પૂરતા નથી એ સર્વે યુગલ નડિક સ્વનાવ વાલા ઢે એમાં ક્રોધ નથી માત્ર ઢીક બગાસી ઝગસ કરતાં એનું મરણ થાય એ રીતેં જંબૂદીપમાં યુગલીયાના ઠ ક્ષેત્રઢે તેથી બમણા બાર ક્ષેત્ર ધાતકી સ્વંમમાંઢે તથા બાર પુષ્કરાર્દમાંઢે તે સર્વના સરસા જાવઢે સરસી રીત મર્યાદઢે સરવાલે અઢીદીપમાં ત્રીશ યુગલીયાનાં ક્ષેત્રઢે.

૨૬ ઢત્રીશમેં બોલેં ઢપન્ન અંતરદીપનો વિવરો કહેઢે:-જંબૂદીપમાં આપણી તરફ હિમ વંત પર્વત અને એરવતની તરફ શિખરી પર્વત એ બે પર્વતેં જંબૂદીપનાં કોટ ડપરથી પર્વત દીઠ ચાર ચાર ઢાઢા નીકલીઢે તે વડિસી તરફ વલીઢે જવણ સમુદ્રનાં પાણી થી ડંચી દેસાયઢે અઢી યોજન ડંચી તથા આઠ હજાર ચારસેં યોજન લાંબી ઢે એ આ ઢે ઢાઢા અધર ચાલી ગઢે તે એકેકી ઢાઢા ડપર સાત સાત અંતરદીપઢે તેવારેં આઠ ઢાઢાનાં ઢપન્ન અંતર દીપ થયા એ ડપર યુગલીયા મનુષ્ય વસેઢે તેનો આવસેં ધનુષ શ રીર ઢે એક પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમો જાગ આયુઢે એ યુગલીયા મરણપામીને જવનપત્યા દિક દેવોમાં જડ ડપજેઢે એ ઢપન્ન અંતરદીપમાં ત્રીજા આરાના ઢેઢા સરસા જાવઢે એટલે જેવો નાજિરાજાનો પિતા ઢઠો કુલકર હતો તે વચત જે જાવ વર્તેતા હતા તે પ્રમાણેનાં જાવ સર્વકાલેં તિહાં વર્તે ઢે તે જાવ ફરે નહી.

૨૭ શાઢત્રીશમેં બોલેં મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ચોથો આરો વર્તેઢે. પાંચસેં ધનુષ શરીર મા ન, પૂર્વકોટી વર્ષે આયુ, નિત્ય આહાર તથા જંબૂદીપના વિદેહમાં ચાર તીર્થકરઢે તેમાં પૂર્વવિદેહના વનમુખ સમીપ આઠમી પુષ્કલવતી વિજયમાં પુંમરિકિણી નયરી તિહાં સીમંધરનામે વિહરમાન ઢે તથા પશ્ચિમ વિદેહનાં વન પાસેં પચ્ચીસમી વપ્રાવિજય અ ને વિજયા નગરી તિહાં શ્રીયુગમંધર બીજા વિહરમાન ઢે તથા પૂર્વવિદેહનાં વનમુખ સમીપ નવમી વહ્નવિજય અને સૂસીમા નયરી તિહાં બાહુસ્વામી ત્રીજા વિહરમાન ઢે તથા પશ્ચિમવિદેહનાં વનમુખ સમીપ ચોવીસમી ન્લીનાં વતી વિજય અને અયોધ્યાન ગરી તિહાં ચોથા સુબાહુ નામે વિહરમાન તીર્થકરઢે એ રીતેં જંબૂદીપમાં ચાર તીર્થક રઢે તથા ધાતકી સ્વંમમાં બે મેરુ અને બે મહાવિદેહઢે તેમાં ચાર તીર્થકર પૂર્વ મહાવિ દેહમાં અને ચાર તીર્થકર પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં એરીતેં આઠ તીર્થકર ઢે તથા પુષ્કરા ર્દમાં પણ બે મેરુ અને બે મહાવિદેહઢે માટે તિહાં પણ પૂર્વવિદેહમાં ચાર તીર્થકર અને પશ્ચિમવિદેહમાં ચાર તીર્થકર મલી આઠ ઢે સરવાલે અઢીદીપમાં વીશ વિહ રમાન તીર્થકર ઢે જેવોરીતેં જંબૂદીપમાં આઠમી, પચ્ચીશમી, નવમી અને ચોવીશમી વિજ

यें अनुक्रमें चार तीर्थकरते तेवीरीतें धातकीखंम अने पुष्करार्द्धमां पण विजय अने नगरी तेटलामीज कहेवी अने तेनां नाम पण तेना तेहीज जाणवा.

जरतक्षेत्रमां सत्तरमां श्रीकुंशुनाथ अने अठारमां श्रीअरनाथने अंतरालें ए अढी दीप मांहेला वीशें तीर्थकरनो जन्म एक समयेंज थयलो ठे अने श्रीमुनिसुव्रत तथा श्रीनमिनाथ जगवाननां अंतरालें एक समयेंज ए वीशें तीर्थकरे दीक्षा लीधीहती ते एक हजार वर्ष पर्यंत उच्चस्थावस्थायें दीक्षा पाळीने एक समयें वीशें तीर्थकर केव लज्ञान पाम्या ठे हमणा ए वीशें जिन केवली ठे ते आवती चोवीसीमां सातमां आठ मां तीर्थकरनी वच्चें एक समयेंज वीशें तीर्थकर मोक्षपुरीयें पधारशे सर्वेने चोरासी चो रासी गणधरते, चोरासी चोरासी लक्ष पूर्व आयुठे, पांचसैं पांचसैं धनुष प्रमाणे शरीर मानते एकेकाने दश दश लाख केवलीनी संख्याते, शोशो कोडी साधुमुनिराजते, सोसो कोडी साधवीठे ए प्रकारें वीशेविहरमान जिननां बे क्रोड केवलीठे, बे हजार क्रोड साधु ठे, अने बे हजार क्रोड साधवी ठे. ए वीश विजयमां सदा एकेक तीर्थकरने सहचारी बीजा चोरासी चोरासी तीर्थकर होय तेमां एक तो केवलज्ञाने सहित होय अने बाकीनां ज्यासीमां कोइ राजा, कोइ युवान, कोइ बालक, एरीतें होय ए सर्वे चोरासी लक्ष पूर्वनें आकखे होय अने जेवारें चोरासीमो तीर्थकर मोक्ष सधावे तेवारें ज्यासीमां तीर्थकरने केवलज्ञान उपजे तेवारे ते चोरासीमो कहेवाय ते वखतें वली ए कनो जन्म थाय एरीतें चोरासीनी परंपरा सहचारीठे इहां कोइ कहेसे जे एक क्षेत्रमां एकथी बीजो तीर्थकर, चक्रवर्ति, बलदेव, वासुदेव न होय तो एक क्षेत्रमां चोरासी तीर्थकर केम संजवे तेनो उत्तर वृद्ध परंपरा वडील एम कहेते जे ए वीश विजयनां शाश्वता जाव एमजते पढी केवलीगम्य इहां जघन्य कालें वीश तीर्थकर होय ते एकेको तीर्थकर एकेक लक्षपूर्वनो थाय तेवारें बीजा तीर्थकरनो जन्म थाय तथा गर्ज मांहे होय एम चोरासी लक्ष पूर्वना आयु मध्ये ज्यासी तीर्थकर बीजा थाय तेने वीश गुणा करतां १६६० थाय अने मूलना वीश विहरमान होय सरवाले जघन्य कालें १६८० तीर्थकर होय अने जेवारें १७० तीर्थकर उत्कृष्ट विचरता होय तेवारे पांच जरत तथा पांच ऐरवतनां मली दश बाद करता बाकी १६० तीर्थकर पांच विदेहनी विजयना ते प्रत्येकने ज्यासीयें गुणतां १३१८० थाय तेनी साथें विहरमान १७० जे लीयें तेवारे १३४५० एटला तीर्थकर उत्कृष्ट कालें होय इति विदेहजिन संख्या विचार समाप्तः अहीं सुधी जंबूदीपनो विचार कह्यो.

३० आडत्रीशमें बोले लवण समुद्रनो अधिकार कहेते:-सर्व मली असंख्याता समुद्रते, ते सर्वे धुरथी मांमीने ठेहेडा पर्यंत हजार हजार योजन उंमाते अने मात्र एक ल

વણ સમુદ્ર માત્રાયેં માત્રાયેં ઝંમો અતો અતો જેવારે જંબૂદીપથી પંચાણુ હજાર યોજન સમુદ્રમાં જડ્યેં અને ધાતકી સ્વમથી પણ પંચાણુ હજાર યોજન સમુદ્રમાં આવીયેં તિહાં મધ્યનાગેં હજાર યોજન ઝંમોઠે એ સમુદ્ર ગોતીથી કહીયેં આ ઠેકાણો હજાર યોજન ઝંમો, દશ હજાર યોજન પોહોલ પણે અને શોલ હજાર યોજન ઝંચો કોટની પરેં દગ માલોઠે શોલ હજાર યોજન પાણી ઝંચો ચઢેલોઠે તે ડપર બે ગાઝની વેલ બે વાર એક અહોરાત્રમાં ઝંચી ચઢે ઠે એ પાણી સીરીતે ડઢેલે ઠે તે કહેઢે:—

પૂર્વે વડવામુખ, દક્ષણે કેયૂપ, પશ્ચિમે યૂપ અને ડત્તરેં ફેશ્વર એ ચાર મહોટા પાતાલ કલશાઢે તે લાસ્ય યોજન ઝંચા લાસ્ય યોજન પેટમાં પોહોલા અને દશ હજાર યોજન મુખ પોહોલું, દશ હજાર યોજનની પડગી, એક હજાર યોજન કલશની ઠીકરી જાઢી ઢે તથા ૩૩૩૩૩ યોજન કલશમાં દેવલ વાયુઢે અને ૩૩૩૩૩ યોજન મધ્યનાગેં વાયુ પાણીઢે તથા ૩૩૩૩૩ યોજન ડપર પાણીઢે, તે મધ્યના વાયુને યોગે ડઢેલેઢે. એ ત્રણસેં તેત્રીશ યોજન ત્રણ ઠેકાણે લસ્યાઢે તેના ડપર પણ એક યોજનનો ત્રીજો નાગ અધિક લેવો.

હવેં પૂર્વનો મહોટો કલશ અને દક્ષણના કલશને વચ્ચેં તથા દક્ષણનાને પશ્ચિમના કલશ વચ્ચેં તથા પશ્ચિમનાને ડત્તરનાં કલશ વચ્ચેં ૩૧ ૫—૩૧ ૬—૩૧ ૭—૩૧ ૮—૩૧ ૯—૩૧ ૧૦—૩૧ ૧—૩૧ ૨—૩૧ ૩—૩૧ ૪—એવી સંખ્યાયે એ નવ નવ પંક્તિ લઘુ પાતાલ કલશનીઢે તેવારે સર્વ મલી ચારે પંક્તિના કલશ ૭૮૮૪ ઢે એ લઘુ કલશ દશ હજાર યોજન ઝંમોઢે તથા મધ્યમાં પોહોલા પણ તેટલાજઢે અને એક હજાર યોજનનું મુખઢે, એક હજાર યોજન પડગીઢે સો સો યોજનની ઠીકરીઢે ૩૩૩૩ યોજન દેવલ વાયુઢે ૩૩૩૩ યોજન મધ્ય નાગે વાયુ અને પાણી ઢે ૩૩૩૩ યોજન ડપર પાણી ઢે, એ લઘુ કલશની માંદેથી પાણી ડઢેલે ઢે તે લવણ સમુદ્રની વચ્ચો વચ્ચ પાણીનો ગોલ કોટ બંધાયઢે.

એ ચાર મહાકલશના અધિષ્ઠાતા પૂર્વે કાલ, દક્ષણે મહાકાલ, પશ્ચિમે વેલંબ અને ડત્તરે પ્રજંજન એ ચાર દેવઢે, શોલ હજાર યોજનના દગમાલની ડપર બે ગાઝની વેલ વધેઢે તેને દાબવાને જંબૂદીપની દશા જણી બેતાલીશ હજાર દેવતાઢે તથા વેલ ડપર શાઠ હજાર દેવતાઢે તથા ધાતકીની દિસાયેં વેલ ડપર બહોતેર હજાર દેવતા ઢે સરવાલે વેલંધર અનુવેલંધર એટલેં દિસાના અને વિદિસાનાં મલીને ૧૭૪૦૦૦ દેવતા ઢે.

હવેં એ દેવતાનાં નિવાસ કહેઢે:—જંબૂદીપના દરવાજાથી ચાર દિસાયેં તથા ચારે વિ દિસાયેં બેતાલીશ બેતાલીશ હજાર યોજન જડ્યેં તિહાં વેલંધર અને અનુવેલંધર નાગરા જાના આવ પર્વતઢે તેના નામ કહેઢે ૧ પૂર્વે ગોશુનપર્વત અને ગોશુન દેવ ૨ દક્ષણે દિગ્ નાસ પર્વત અને શિવ દેવતા ૩ પશ્ચિમે સંખનાજ પર્વત અને સંખ દેવતા ૪ ડત્તરે દગસીમી પર્વત, અને માણોસજ દેવતા, ૫ ડશાનિકૂળો કર્કોટક પર્વત અને કર્કોટક દેવતા ૬, અ

त्रिकूणें विद्युत्प्रज पर्वत अने कर्दम देवता ७ नैऋतकूणें कैलाश पर्वत अने कैलाश देवता ८ वाय्वकूणें अरुणप्रज पर्वत अने अरुणप्रज देवता ए आठे पर्वत १०११) योजन नीचे पोहोलाठे अने ४१४ योजन जजैरा उपर पोहोलाठे तथा सर्वे १७११ योजन उंचाठे तेमां पूर्वादि चार दिसाना अनुक्रमें १ कनकमय २ अंकरत्नमय ३ रूपामय ४ स्फाटिक मय जाणवा तथा चार विदिसाना सर्व रत्नमयठे जंबूदीपथी बेतालीश हजार योजन जइये ते स्थानके ३०९ योजन उपर पंचाणुआ पीस्तालीश नाग एटली जलवृद्धिठे तथा ४४१ योजन उपर पंचाणुआ दश नाग एटला पर्वत उंचाठे तथा ९६९ योजन उपर पंचाणुआ चालीश नाग एटला जंबूदीपजणी उघाडा देखायठे तथा ९६३ योजन उपर पंचाणुआ सीतोतेर नाग एटला शिखा जणी उघाडा देखायठे.

तथा मेरुपर्वतथकी पश्चिम दरवाजाथी बारहजार योजन समुद्रमां जाइयें तिहां लवणना अधिष्ठातानो गौतमदीप सुस्थितदेवनोठे ते गौतमदीपने बे पासें जंबूदीपनां बे सूर्यनां बे दीपठे तथा लवणनी सीखानी आणी तरफनां बे सूर्य तेना बे दीपठे एरीतें चार सूर्यनां चार दीप गौतमदीप पासेठे ए गौतमदीप सूधां पांचे दीप बार बार हजार योजन लांबा अने पोहोला ठे.

तथा मेरुपर्वतथी पूर्वदिसियें जगतीनां दरवाजाथी बार हजार योजन लवणसमुद्रमां जाइयें तिहां जंबूदीपनां बे चंद्र तथा लवणनी सीखानी आणी तरफनां बे चंद्र एवं चार चंद्रमाना चार दीपठे.

एजरीतें पश्चिमदिसें सिखानी पेळी तरफ लवणनां बे सूर्य अने धातकीना ठ सूर्यमली आठ सूर्यनां आठ दीपठे तथा पूर्वदिसायें सिखानी पेळी तरफ लवणसमुद्रनां बे चंद्र अने धातकी नां ठ चंद्र एरीतें आठ चंद्रनां आठ दीपठे ए लवण समुद्रमां पांचसैं योजननां मत्सठे तथा लवणनी सिखामां जेज्योतिष चक्रचालेठे तेना विमान दिगस्फाटिकरत्ननांठे. लवणाधिकारः

३९ उगणचालीशमें बोलें कालोदधिनो विचार कहेठे ते कालोदधी प्रथमदरवाजाथी साहामा दरवाजा लगे आठ लाख योजन पोहोलाठे अने एक हजार योजन उंचो ठे, गोतीर्थ नथी, वेल नथी, दरवाजेथी पूर्वपश्चिममें बेतालीश हजार योजन जाइयें तिहां कालनामे देव, पश्चिममें महाकालदेव, ए बें समुद्र अधिष्ठायक देवना दीपठे तथा पश्चिममें बार हजार योजन जइयें तिहां कालोदधिनां एकवीश सूर्यना एकवीश दीपठे, तेमज पूर्वे बार हजार योजन जइयें तिहां कालोदधिनां एकवीश चंद्रमाना एकवीश दीपठे ए समुद्रमां सातसैं योजनना शरीर वाला मत्सठे एना पाणीनो स्वाद पीवा सरखो ठे तथा धातकी खंमना सूर्य चंद्रना दीप सर्वे पाणीथी बे कोश उघाडा ठे.

४० चालीशमें बोलें पुष्करार्द्धदीपनी वस्तु लखीयेठैयें पुष्करार्द्ध शोज लाख योजन

પોહોલું છે તેના મધ્યમાં માનુષ્યોત્તર પર્વત પડ્યો તેથી એના બે જાગ થયા છે તેમાં આ ગલા જાગના આઠ લાખ યોજનમાં મનુષ્યની વસ્તી છે અને પહેલી તરફનાં આઠ લાખ યોજનમાં સૂન્યક્ષેત્ર છે.

૪ : એકતાલીશમેં બોલેં મનુષ્યોત્તર પર્વત બેગ સિંહને આકારે છે પુષ્કર દીપનાં મધ્ય જાગેં વલયાકારે પડ્યો છે હેઠલ એક હજારને બાવીશ યોજન પોહોલો છે અને મધ્યમાં સાતસેં ત્રેવીશ યોજન પોહોલો છે તથા ઉપર ચારસેં ચોવીશ યોજન પોહોલો છે અને ઊંચો તો વેલંધર પર્વત જેટલો : ૭૨ : યોજન છે તથા જૂમીમાં ચોથો જાગ ઊંમો છે એની માહેલી પરિધિ : ૪૨૩૦૨૨૪ યોજન અને માનુષ્યોત્તરથી બાહ્ય પરિધિ : ૪૨૩૨૭ : ૩ યોજન છે એટલીજ પરિધિ સિંહ સિલાની પણ જાણવી એ સિંહ સિલા અને અઢીદીપ બેદુ બરો બર છે એ અઢીદીપ રૂપ મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં નવ વાનાં હોય તેના નામ કહે છે : નદી ૨ ૬૬ ૩ મેઘ ૪ ગર્જારવ ૫ અગ્ની ૬ તીર્થંકર ૭ ગણધર આદિ મનુષ્ય તેના ૭ જન્મ ૮ મરણ ૯ રાત્રિ દિવસ ૧૦ નવ વાનાં હોય એ પ્રમાણે સંક્ષેપથી અઢીદીપનાં જાવ જાણવા.

હવે એજ અઢીદીપ સંબંધિ કાંઈક વિશેષ વિચાર કહીયેં થૈયેં.

એ અઢીદીપના મધ્યમાં પ્રથમ જંબૂદીપ આવેલું છે માટે તે જંબૂદીપનો વલી જૂદો પટ્ટ બનાવ્યું છે તેપણ એ પુસ્તકની સાથે છે એ સર્વ દીપ અને સમુદ્ર તે જગતીયેં કરી વીંટેલા છે માટે પ્રથમ જગતીનો વર્ણન કરીયેં થૈયેં. પ્રત્યેકેં પ્રત્યેકેં દીપ અને સમુદ્ર પદ્મવર વેદિકા કાર્યેં કરી સંહીત છે અર્થાત્ સર્વદીપ અને સમુદ્રને ચોકફેર પદ્મવર વેદિકા છે અને સર્વ પદ્મવરવેદિકાઊંને કેડે તથા આગલ બે બાજુ વન સંમ પણ છે.

અથ જગતી વર્ણન.

તિહાં પ્રથમ જંબૂદીપ મોહટા નગરના ગઢને આકારેં વજ્રમય જગતીયેં કરી ચારેં બાજુ વીંટેલું છે તે કોટ આઠ યોજન ઊંચો છે તથા બાર યોજન નીચેં ધરતીનાં મૂલમાં પોહોલો છે પઠી જેમ જેમ ઊંચાં ચડીયેં તેમ તેમ અનુક્રમે પોહોલાઈનું વિસ્તાર ઘટતાં ૪ ટતાં જેવારેં એક યોજન ઊંચાં ચડીયેં તેવારેં અગીઆર યોજન પોહોલો થાય, બે યોજન ચડતાં દશ યોજન પોહોલો થાય, ત્રણ યોજન ચડતાં નવ યોજન પોહોલો થાય અને જેવારેં ચાર યોજન ઊંચાં ચડી કોટના મધ્યજાગને વિષે આવીયેં તેવારેં આઠ યોજન પોહોલ પણે થાય એમ યાવત્ આઠ યોજન ચડીને કોટની ઉપર જડ્યેં તેવારેં ચાર યોજન પોહોલ પણે થાય છે એ કોટ ઊંચું કરેલું ગાયનું પૂંઠડું તેને આકારેં છે જેમ ગાયનું પૂંઠ મૂલમાં જાડું હોય અને પઠી ઊતરતાં ઊતરતાં પાતલું હોય તેમ જગતી પણ ધરતીનાં મૂલમાં જાડી છે અને પઠી ઉપર ચડતાં ચડતાં પાતલી થતી ગઈ છે.

તે જગતી સર્વ પ્રદેશો વજ્રરત્નમય છે, મણિરત્નની નીત છે, વૈમૂર્ય રત્નમય થાંના છે, લોહી તાદ્ધરત્નમય સ્ત્રીલા છે, ઢતમાં સોના રૂપાના પાટીયા છે, આકાશની પેરે આઢી છે, સુકોમલ છે, ઘસી છે, માંજી કોમલ કરેલી છે, રજરહીત છે, મલરહિત છે, કર્દમરહીત છે, ઢાયા આવર્ણ રહિત શોના વાલી છે, નિરૂપઘાત કાંતીવાલી છે, ડ્યોત સહિત છે, જોવા યોગ્ય છે, મનોહર આંખને દેસવા યોગ્ય જોવાવાલાને મનોહર છે, પ્રતિબિંબ જેમાં પડે એવી જગતી છે. કલશ, મંગલ, તોરણ, વિજય, પ્રસાવણીયા, વેદિકા, સિંધાસણ, જરોસા, જાલી એ સર્વ રત્નમય રમણીક છે તે જગતી ડપરે જંબુધીપની પાસેં એક જાલીયેં કરી ચોક ફેર સર્વ દિસેં વીંટાણી છે-એટલે હીયારસી છે તે જાલ। અર્ધ યોજન ડંચ પણે છે, પાંચસે ધનુષ્ય પહોલી જાડપણે છે, સર્વ રત્નમય છે, નિર્મલ છે, સુકુમાલ છે, યાવત્ દેસવા યોગ્ય છે, મનોહર છે, એનું પ્રથમ આંકવાલું ચિત્ર પહેલાં ઇષ્ટમાં છે.

તે જગતી મહોટા ગવાહનો વલય તેણેં કરી સર્વદિશિયેં ચારે બાજુયેં વીંટલી છે તે સર્વેં ગોસ રત્નમય છે એકેકો ગોસ બે બે કોશ ડંચ પણે છે અને પાંચશે પાંચશે ધનુષ્ય પોહોલ પણે છે તથા અર્ધો કોશ લાંબ પણે છે આઢા નિર્મલ છે યાવત્ પ્રતિ રૂપ છે એ ગવાહનો ચિત્ર બીજા આંકવાલુ આ પુસ્તકના પ્રથમ ઇષ્ટ મધ્યે આપેલું છે તિહાંથી જોવું એ ગવાહ સર્વ લવણ સમુદ્ધની પાસેં જગતીનાં મધ્યનાગમાં ચોફેર જાણવા.

હવે તે જગતિની ડપરલી જૂમિનાં મધ્યનાગને વિષે ચોફેર ફિરતિ એક મહોટી પદ્મ વરવેદિકા દેવતાડને ક્રીડા કરવાનું સ્થાનક છે તે ડંચપણે અર્ધ યોજન છે અને પાંચ શેં ધનુષ્ય પહોલ પણે છે જેટલો જગતિનાં મધ્યનાગેં પરિધિ છે તે પ્રમાણે પરિધિ પણે છે, સર્વ રત્નમય છે, જગતી સમાન જગતી સરસી ફરતી છે, તેની વજ્રરત્નમય જૂમિ છે, જૂમિનાગથી ડંચા નીકળ્યા જે પ્રદેશ તે સર્વ વજ્રરત્નમય છે, અરિષ્ટ રત્નનાં મૂલ પગ આલીયા છે, વૈમૂર્ય રત્નનાં થાંના છે, શોના અને રૂપાનાં પગઆલીયાનાં પાટીયાં છે, વજ્ર રત્નની સંધીપૂરી છે, એટલે બે પાટીઆનો સંબંધ જોડવો તેને સંધી કહીયેં. વલી પડ્ડાને થાનકે પણ સંધિ સમજવી, પાટીઆવચ્ચે જે સ્ત્રીલીડ છે તે લોહિતાદ્ધરત્નની છે તિહાં નવનવા પ્રકારનાં મનુષ્યનાં યુગ્મ શરીર છે તે મનુષ્યનાં જોડલાનું રૂપ નવનવા પ્રકારનાં મણિરત્નમય છે તેમજ મનુષ્યના એકાકી રૂપ પણ છે તથા એ રૂપના યુગ્મ છે તેનાં અંક રત્નમય દેસ છે જ્યોતિરસા રત્નમય વાંસ ઢાવે અને જમણે બે પાસે બાધા છે અને વંસની સ્ત્રીલી વિશેષ રૂપાની પાટલી વંસની ડપર છે તેના ડપરેં શોનાની ઢાંકણી છે તે ડપર વલી વજ્રરત્નની નિવિડ ઢાંકણી છે તે ડપરે સર્વસ્વેતરૂપામય આઢાદન છે એવી પદ્મવરવેદિકા છે.

તે પદ્મવરવેદિકાયેં એક સુવર્ણની માલા, એક ઘૂધરની માલા, યાવત્ મોતીની માલા, એક કમલની માલા, તેપણ સર્વ રત્નમય પીલા સુવર્ણમય દામ સમૂદ્ધે કરી તેણે

करी सर्वेदिशें सहीत ठे, ते मालाने रक्तसुवर्णना फूमकाठे, सोनाने प्रकारे सहीतठे, नव नवा प्रकारना मोती अने रत्न तेना द्वार अने अर्धद्वार तेणेकरी शोजित थकी लगा रेक मांदोमांदे वेगली रही ठे ते पूर्व, पश्चिम, दक्षिण अने उत्तरनो मंदमंद वायरो तेणे कंपती थकी, लंबती थकी, जणजणां ट प्रमुख शब्द करती थकी, कान अने मनने गम ता एवा शब्दने चोकफेर पूरती थकी शोजती थकी रहे ठे तथा जिहां जिहां एक युगल ठे तेने स्थानके बीजा पण घणा घोडानां युगल, हाथीनां युगल, मनुष्यनां युगल, किन्नरनामा व्यंतरदेवोनां युगल, किंपुरुषनां युगल, महोरगनां युगल, गांधर्वनां युगल, वृषजनां युगल इत्यादिक सर्व युगल रत्नमयठे, निर्मलठे, सुकुमालठे यावत् प्रतिरूप ठे तेमज ते ते स्थानके घणा घोडाना रूपनी पंक्ति ठे ते पण पूर्ववत् यावत् प्रतिरूप ठे तेमज वली घोडानां मैथुननां रूप एटले स्त्री सहीत रूप पणठे तथा ते ते स्थानकें घणी पद्मलता, नागवृद्धनी लता, अशोकवृद्धनी लता, चंपकवृद्धनी लता, आमृवृद्धनी लता, जाय विशेष वृद्धनी लता, मचकुंदलता, श्यामलता प्रमुखठे ते नित्यें फली फूली थकी मंजरें करी सहीतठे ते सर्व रत्नमयठे यावत् प्रतिरूपठे तथा ठामें ठामें घणा रत्न मय अद्भुतना स्वस्तिकठे इत्यादि एनो विशेष वर्णन सर्व जीवाजिगमादि सूत्रोथी जोडुं.

हवे एतुं पद्मवरवेदिका एवो नाम ठे तेनुं हेतु कहेठे:-ए वेदिकामां ठामे ठामे एटले वेदिकाने विषे, वेदिकानां पासाने विषे, वेदिकानां पाटियानां माथ्याने विषे, वेदिकानां पुटांतरने विषे, थांजाने विषे, थांजानां पासाने विषे, थांजाने माथे, थांजानां पुटांतरने विषे, खीलीने विषे, खीलीनां मूखने विषे, खीलीनां पाटीयाने विषे, खीलीनां पुटांतरने विषे, खीलीने पासे, खीलीना पासाने स्थानकें, खीलीनां पद्मनां अंतने ठामे, एवा एवा स्थानकें घणा उत्पल तथा सूर्य विकाशी कमल यावत् लाखपांखडीनां कमल ते सर्व रत्नमयठे महोटा वर्षाकालनां जल राखवानां स्थानक तथा ठत्र सरिखा मोहोटा कमल प्रमुख ते सर्व पद्मवरवेदिकाने विषे रत्नमय ठे ते सारुं पद्मवरदिका एवो नाम ठे ए शास्वतीठे ए पद्मवरवेदिकानो चित्र त्रीजा आंकवालो प्रथम एष्टमां ठे

ते पद्मवरवेदिकानी पूर्व पश्चिम दिसायें बे बाजुर्यें बे वनखंम ठे ते देशें उंणा बे योजन अर्थात् अढीसे धनुषे उंणा बे योजन चक्रवाल पणे पोहोला ठे एटले जगती नी उपर पांचजें धनुषनी वेदिका पोहोलीठे अने वेदिकानी बाहेरली समुझनी तरफ नी बाजुनो वन बे योजनमां अढीशो धनुष उंणो ठे तथा वेदिकानी जंबूदीपनी तरफनी बाजुनो वन पण बे योजनमां अढीशो धनुष उंणो ठे ए सरवाले जगती उपरनी नूमी चार योजन पोहोला पणे पूर्वे कहीठे तेढली अ५, हवे ते बे बाजुनां वन जगती समान परिधिपणे फरता ठे तेनी कृष्णवर्णे नीली शोजाठे ते वननी नूमी चा

મહાના પુઢા સરસ્વી સમ છે તથા આરીસાનો તલો, હથેલીનુંતલો, ચંડમાનો મંદલ, સૂર્યનું મંદલ, ઘેટાનું ચર્મ, વૃષનનું ચર્મ, વરાહનું ચર્મ, સિંહનું ચર્મ, વાઘનું ચર્મ, ઢાગનું ચર્મ, ઢીપઢાનું ચર્મ, તે સમાન જૂમીનો તલો છે તથા તે વનમાં નાના પ્રકારનાં કાલા, પીલા, ધોલા, રાતા, નીલા એવા મણિરત્નનાં તૃણ છે તેનો મનોહ્ર શબ્દ છે, મનોહ્ર રૂપ છે, તિહાં ચાર દિસાનો વાયરો લાગે તેવારેં તે તૃણ માંહોમાંહે આફલે છે તેના યોગેં કરી તેમાંથી ઢત્રીશ રાગ રાગણી આલાપ્યા જેવા શબ્દની ધ્વની ડહે છે, જાણે ઢત્રીશબદ નાટક થતો હોય, જાણે ઢત્રીશ વાજાં વાજતાં હોય, જાણે ગંધર્વ દેવતા રાગ કરતા હોય, તેવા શબ્દ ડહે છે તથા તે વનને વિષે ઠામે ઠામે ઘણી લઘુ વાચ્ય, ગોલવાચ્ય તે પુષ્કરણી, તથા શુંજાલિકાતે ઢાંકેલી વાચ્ય, લાંવી વાચ્ય, તેમજ એક ડલે હોય તેને પંક્તિ કહીયેં એવી સરની પંક્તિ, તથા એકનું પાણી બીજામાં આવતો હોય તેને સરસર પંક્તિ કહીયેં તથા કૂપની પંક્તિ એ સર્વ સુકુમાલ છે, રત્નમય તેના કૂલ છે, રૂપામય કૂલ કાંઠા છે, વજ્રમય પા પાણેકરી તેનાં પાસા બાંધ્યા છે, સુવર્ણમય તેનાં તલીયા છે, વૈદ્યુર્યરત્નમય અને સ્ફાટિમય તેનાં તટના સમિપનાં પ્રદેશ છે, સુવર્ણ અને શુન્નરજતમય તેની વેલુ છે, સુખે પ્રવેશ કરવા યોગ્ય છે, સુખે ડતરવા યોગ્ય છે, નવનવા પ્રકારનાં રત્નેકરી તીર્થિનીંત બાંધી છે, ચોચુણી છે, સરસ્વો તટ છે, અનુક્રમેં નમતો નમતો જલનું સ્થાનક છે, જિહાં ગંજીર શીતલ જલ છે, તે ટેકાણે વિસમૃનાલ નામે નીલા કમલ તેના પત્રેંકરી વલી ઘણા ડત્પલ, કુમુદ, નલિનિ કમલજાતિ, આદિક અનેક જાતિના કમલ તેણે કરી સહીત છે, તે કમલોને જમરા પ્ર મુખ જોગવે છે, નિર્મલ પાણીયેં કરી તે વાચ્યો પૂરણ જરેલીંડ છે, તેને વિષે મલ્લ, કાચબા દિક અતિઘણા જમે છે તથા અનેક પહ્લીઓના યુગલ મૈથુન ક્રીડા કરે છે તથા તે પ્ર ત્યેક વાચ્ય પદ્મરવેદિકા અને વનસ્વંમેકરી સહીત છે.

કેટલીક વાચ્ય પ્રમુખનાં મદિરાના સરસ્વા પાણી છે કેટલીકનાં વારૂણીવર સમુદ્રનાં સરસ્વા પાણી છે, કેટલિકનાં ગોદુગ્ધ સરસ્વા પાણી છે, કેટલિકનાં ધૃતસરસ્વા પાણી છે, કેટલિકનાં શેલડીનાં રસ સરસ્વા પાણી છે, કેટલિકનાં અમૃત સરસ્વા પાણી છે, કેટલિકનાં સ્વજાવિક પાણી સમાન પાણી છે, તે વાવી જોવા યોગ્ય છે ડ્યાદિક એ વાવી કૂપા દિકનો વર્ણન ઘણો છે તે જીવાનિગમાદિ સૂત્રથી જાણવો તથા ફલ, ફૂલ, પત્ર, આંબા, નીચૂ, ઢાડીમ, જંજેરી પ્રમુખ સર્વ પદાર્થ તે વનને વિષે રત્નમય જાણવા.

હવે તે વનને વિષે ઠામ ઠામ ઘણા ડત્પાદ પર્વત છે જિહાં વ્યંતર પ્રમુખ દેવતા ક્રીડા કરવા નિમિત્તે આવી જવધારણીય વૈક્રિય શરીરે કરી ક્રીડા કરે છે તે પર્વતને વિષે સ્ફટિક રત્નનાં મંરુપ, તથા મંચક, ઢગમાલ પ્રાસાદ વિશેષ, સ્ફટિકના પ્રાસાદ, હીંમોલા સ્વા ટ, પહ્લીને વેસવાના ઠામ ડ્યાદિક સર્વ રત્નમય છે તથા હંસ, ક્રૌંચ, ગુરુડ પ્રમુખને આ

કારે જુદા જુદા જાતનાં અનેક સિંહાસન, પ્રમુખઠે ઈરીતેં વાવડીડ, તોરણ, પુતલીયો, મેહેલ એ સર્વ રત્નમય ઠે ઠ એ રુતુમાં સર્વ સ્થલે દેખવાયોગ્ય રમણીક ઠે.

તથા તે વનસ્વંમને વિષે ઠામ ઠામ કેલીનાં ઘર, જતનાં ઘર, અવસ્થાન ઘર, ઇચ્છન સ્નાન કરવાના ઘર, પ્રસાધન ઘર ઇત્યાદિક અનેક જાતીના ઘરઠે, તેમજ ઘણા જાય આ દિક ફૂલોનાં મંદપઠે તથા ઉત્તમ સઘ્યા અને આશનને સ્થાનકે પૃથ્વી શિલાના પટઠે, તિહાં ઘણા વ્યંતરિક દેવો અને દેવાંગનાડ વસેઠે, વિશ્રામ કરેઠે, સૂવેઠે, બેસેઠે, નિષિદ્યા કરેઠે, પાસું પાલટેઠે, રમેઠે, ઇચ્છિત સુખ જોગવેઠે, ક્રીડા વિનોદ કરેઠે, મૈથુન સેવા કરેઠે પૂર્વ જવના આચારેલા સુરુતથી ઉપાર્જન કરેલા કલ્યાણકારી જીવકર્મ તેનાં જીવવિપાક ફલ જોગવતાં અર્કાં પ્રત્યેકેં વિચરેઠે એમાં એટલું વિશેષ જે માંહેલા પાસાનાં વનસ્વંમનાં તૃણ નથી તૃણવિનાનો જાણવો. ઇત્યાદિક વન સંબંધિ સંક્ષેપ અધિકાર કહ્યો.

અથ ધારવર્ણનં

હવે એ જંબૂ દીપનાં દરવાજાની સંખ્યા કહેઠે એક પૂર્વદિસે વિજયનામે દાર ઠે તેનો વિજયદેવ નામે પોલીડઠે બીજો દક્ષિણદિસેં વિજયંત નામે દાર ઠે તેનો વિજયંત નામે દેવરક્ષક ઠે ત્રીજો પશ્ચિમદિસેં જયંત નામે દાર ઠે તેનો જયંતનામે દેવ રક્ષક ઠે, ચોથો ઉત્તરદિસેં અપરાજિત નામે દાર ઠે તેનો અપરાજિત નામે દેવ રક્ષક ઠે. ઈરીતેં વિજયાદિ ચાર અનુત્તર વિમાનને નામે ચાર દરવાજાનાં પણ નામ કહ્યાઠે.

તિહાં મેરૂપર્વતને પૂર્વદિસેં પીસ્તાલીશ હજાર યોજન જડ્યેં તેવારેં જંબૂ દીપની પૂર્વદિ સીને ઠેહેઠે જવણ સમુદ્રની પૂર્વદિસિની પશ્ચિમદિસેં સીતામહાનદીની ઉપરેં વિજયનામે દરવાજો ઠે તે આઠ યાજન ડંચોઠે ચાર યોજન પોહોલોઠે અને ચાર યોજન લાંબપણે પ્રવેશ પળેઠે તથા બે બાજુયેં એકેક કોશની બારસાંખની જીંત સ્વેતવર્ણેઠે, તેનું શિખર શોનાનુંઠે, તિહાં હાથી, મૃગ, વૃષજ, અશ્વ, મનુષ્ય, મગરમઢ, પંખી, સર્પ, કિન્નરનામા વ્યંત રદેવ, રુરુજીવ, ગેંદા, ચમરીગાય, વનહસ્તિ, વનજતા, પદ્મજતા પ્રમુખ ચિત્રામેં કરી યુક્ત ઠે. અંન ઉપર ઉત્તમ વેદિકા તેણેકરી સહીતઠે, વિદ્યાધરના યુગલનાં આકારેં કરી તે અં ન યુક્ત ઠે, હજારોગમે સૂર્યનાં કિરણો અર્કી પણ અધિક પ્રકાશવાન ઠે, દેદીપ્યમાનઠે, વ જુને જોવા યોગ્યઠે, સુખકારી ફરસઠે, સશ્રીક રૂપઠે.

વજ્રરત્નમય તેનું જૂમી જાગઠે, અરિષ્ટરત્નમય પગથાલીયાનાં મૂજઠે, વૈદુર્યરત્નમય અં જઠે, સુવર્ણેકરી સહીત એવા ઉત્તમ પંચવર્ણાં મંથિરત્ન તેણેકરી જૂમિતજ બાંધ્યુંઠે, હંસ ગર્જરત્નનો ડંબરો બાંધ્યોઠે, ગોમેધરત્નનાં નીચલા ટોમલાઠે, અને ડલાલોઠે, જોદીતાદ્ધ રત્નમય બાર શાખઠે, જ્યોતિરસા રત્નમય બારણાનાં ઉપરલા ચાંપણાઠે, વૈદુર્યરત્નમય

कमाडले, वज्ररत्नमय पाटीयानी सांधि जडीले, लोहीताह् रत्नमय बे पाटीया वच्चे खी लीले, नवनवा मणीमय चणीयारा ले, वज्ररत्नमय जोगलले, अने जोगलनो ठामपण वज्र रत्नमय आवर्त्तन पीठिकाले, जिहां उलालो बेशे ते ठाम जाणवो, अंकरत्नमय द्वारना बे पासाळे, एवा आंतरा रहीत निवड अजंग कमाड ले.

ते द्वारने बेहुपासें बेसवाना चोखूणा उंटलाळे, तेनी पासे पण त्रण त्रणनी ठपन्न पंक्ति एवा १६७ लांबा उंटलाळे, तिहां नाना प्रकारनां मणिरत्नमय सर्पनां रूपले, द्वारने बेपासे लीलायें करी सहीत एवी पुतलीले, वज्ररत्नमय शिखरले, रूपामय उपरलो पीठले, सर्व सुवर्णमय चंडूयाळे, नाना प्रकारनां मणिरत्नमय जालपिंजर गवाह्दले, मणिमय उपर लो वंशले, लोहिताह् रत्नमय उपरलो प्रतिवंशले, रूपामय जौमले, आदसरनां खागा अने बीजा पण जे खागाळे ते सर्व अंकरत्नमयले, ज्योतिरसा रत्नमय वंशने वलाळे, ज्योतिरसा रत्नमय अनेक खापले, ते उपरें रूपामय पीठले, ते वच्चे सुवर्णमय पातली ठोतीले, ते वच्चे सूक्ष्म तृण समान आह्लादन ढांकणी रूपले, ते उपरें वजी सर्व स्वेत रूपामय आह्लादनले, अंकरत्नमय पद्मबाधाळे, सुवर्णमय शिखरले, ते उपरें सुवर्णमय धूनिकाळे, ते द्वारनो उपरलो जाग सर्व स्वेतदहणावर्त्त संखनोळे जेम निर्मल दहीना दडबां, गायतुं दूध, समुद्रनां फीण, रूपानापूज, एना सरखो उज्ज्वल पोलनो प्रकाशले, तिलकरत्न तथा अर्धचंद्र तेणेकरी सहीत एवा अनेक चित्रामले, नाना प्रकारनी रत्नम य मालायें करीने ते द्वारनां मुख शोजितले, बाहेर अने मांहे सुकुमालले, पोल मध्ये सो नानी वेलु पाथरी ले, तेतुं गुनफरसले, सश्रिकरूप ले, जोवा योग्य ले, यावत् प्रतिरूप ले.

हवे ते विजयनामा द्वारना बे पाशें बे उंटलाळे तेमां चंदने चर्चित बे बे कलशले, ते कलश उत्तम कमल उपरें थाप्या ले, सुगंधित उत्तम पाणीयें करी प्रतिपूरण जह्या ले, ते कलशने बावनां चंदननां ठांटा कीधाळे. गलाने विषे राता सूत्रनां दोरा बांध्याळे, कमलनां ढांकणाळे, ए कलश प्रमुख सर्व रत्नमयले, निर्मलले. सुकुमालले, यावत् प्रति रूपले, महोटा महोटा महेंड कुंजसमान ते कलश कह्या ले.

ते द्वारने बे पासें उंटले बेसवाने स्थानके बे बे नागदंता सरिखा खीलाळे, ते नागदं ताने विषे घणी मोतीनी माला, लंबायमान हेमनी माला, गवाह्दने आकारें रत्ननी माला अने घूघर माल प्रमुख वलगाडीले, तेणे करी सहीतले, कांश्क उंचाळे, सन्मुख निकळ्या ले, त्रिबा निन्न प्रदेशने विषे रूडीपरें रह्या ले, नीचें सर्पनां अर्ध आकार समानले, सप्पार्ध संस्थाने संस्थितले, सर्व रत्नमयले, निर्मलले, यावत् प्रतिरूपले, एवा महोटा नागदंता हाथीनां दांत समानले, ते नागदंताने विषे घणा रुष्णसूत्रें बांधी तेमज नीळे सूत्रें, जालसूत्रें, पीलेसूत्रें, यावत् स्वेतसूत्रें बांधी एवी लंबायमान फूलनी मालानां समूह वलगाड्याळे, ते

માલાઝેને સોનાનાં ફૂંબકાઢે, સોનાની પાનડીયેં મંદિતઢે, નાના મણિરત્ન વિવિધ પ્રકારના હાર અને અર્ધહાર તેણેં કરી સહીતઢે, યાવત્ શોનાયેં અત્યંત શોનતા થકા રહેઢે.

તે નાગદંતા ઉપરેં બીજા બે નાગદંતાઢે તે મોતીની જાલાયેં કરી શોજિતઢે તેનો વર્ણન પૂર્વપરેં જાણવો તે નાગદંતાને વિષે ઘણા રત્નમય શીકાઢે તે શીકાને વિષે ઘણી વૈભૂર્યરત્નમય ધૂપઘટીઢે તે ધૂપઘટી, કુણાગર, કુંદરુક, તેને ધૂપેંકરીને ઘમ ઘમાય મા ન ગંધને ઉત્કૃષ્ટ પણે કરી મનોહર ઢે, સુગંધ ગંધે કરી ગંધવંત ઢે, ગંધની વાતી રૂપ ઉદાર મનને ગમતી મનોહર નાસિકા અને મનને સુખ ઉપજાવે એવી ગંધે કરી તે પ્રદેશ પ્રત્યેં સર્વે દિસેં ચોફેર પૂરતી થકી અત્યંત શોજતી થકી યાવત્ રહેઢે.

તે વિજયનામે દારને બે પાસેં બે ચોતરાને વિષે બેઠકને વિષે બે બે પૂતલી કહી ઢે પૂતલી લજિતાંગ લીલાવંત લીલાયેં સહિત રૂઢે પ્રકારેં આપીઢે, જલે અલંકારે અલંકૃતઢે, તે પૂતલીને નવનવા આકારનાં વસ્ત્રઢે, નવનવા પ્રકારની ફૂલની માલા કંઠે પેહેરીઢે, જેનો કટી પ્રદેશ મુઘીયેં ગ્રાહ્યઢે, જેના શિખર સરિખા યુગલ વૃત્તાકારેં ઝંચા પુષ્ટ માંસે યુક્ત એવા પયોધરઢે, નેત્રનાં સૂંણા રાતાઢે, કેશ કાલાઢે, કોમલ નિર્મલ જલા લક્ષણ સહિત પ્રશસ્ત સંવચ્છોઢે ઢેડો જેનો એવા મસ્તકનાં કેશઢે, કિંચિત્ અશો કવૃદ્ધને આશ્રિતઢે શરીર જેનો, માવે હાથેં ગ્રહીઢે અશોકવૃદ્ધની શાખા જેણે, કિંચિત્ અર્ધ કટાક્ષ તેની ચેષ્ટાયેં કરી દેવતા પ્રમુખને જૂસતી થકી, ચક્રુને વિલોકવે કરી મા હોમાંહેં જાણીયેં શિંસના કરતી થકી એવી તે પૂતલી પૃથ્વીકાયમયઢે, શાશ્વતે જાવે ઢે તેનો ચંડમા સમાન મુખઢે, ચંડમા સરખો મનોહર વિલાસઢે, અર્ધચંડમા સમાન નિહ્ના ડઢે, ચંડયકી અધિક સોમ્યદર્શનઢે, ઝલ્કાપાતનો પેરેં ઝડોત કરતીઢે, મેઘની વીજલી થકી સૂર્ય દેદીપ્યમાન ઢે તેથી પણ દેદીપ્યમાન અધિકતર પ્રકાશ વાલીઢે. શોભ શૃંગારને આકાર તેણે કરી મનોહર વેષ ઢે, જોવા યોગ્ય ઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપ ઢે તે પુતલી તેજે કરી અત્યંત અત્યંત શોજતી થકી રહેઢે.

તે વિજયનામા દારને બે પાસેં બે ઊંટલાને વિષે બે બે જાલીના કટક સમૂહઢે, તે જાલ કટક સર્વ રત્નમયઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે, તથા તે દારને બે પાસેંના બે ઊંટલાને વિષે બે બે ઘંટા કહીઢે તે જંબૂનંદ રત્નનીઢે, વજ્ર રત્નમય જાલાઢે, નાના મણિમય ઘંટાના પાસાઢે, સુવર્ણમય સાંકલઢે, રૂપામય રાસડીઢે, તે ઘંટાનો ઝંઘસ્વરઢે, મેઘનાં સરિખો સ્વરઢે, હંસનાં સરિખો સ્વરઢે, ક્રૌંચનાં સરિખો સ્વરઢે, તથા બારવાજાનાં સમૂહનો સ્વર તેને નંદીસ્વર કહીયેં તેના સરખો સ્વરઢે અને તેના સરખો ઘોષઢે, સિંહના સરખો સ્વરઢે, સિંહનાં સરખો ઘોષઢે, મીઠો સ્વરઢે, મીઠો ઘોષઢે, જલો સ્વરઢે, જલા સ્વરનો ઘોષઢે, તે સ્થાનકનાં પ્રદેશ ઉદારઢે, મનોહ્ર સ્વરઢે, કાન અને મન તેને સુખનો કરનાર એવે શબ્દે યાવત્ રહેઢે.

વિજય ઢારને બે પાસેં બે ઁટલે બે બે વનમાલા કહીઢે જેમાં પત્ર, પુષ્પ, ફલ, અંકૂરા અને સાલા અકલા ગુંથ્યાં હોય તેને વનમાલા કહીયેં તે વનમાલા નાના પ્રકારનાં ફૂલ, લતા, ઢિસી, અંકૂરા તેણે કરી સહીતઢે, નમરા પ્રમુખ જીવેં નોગવતી અકી શોનાયમાન મનોહરઢે, જોવા યોગ્યઢે, પ્રતિરૂપઢે તે પ્રદેશેં ગંધેં કરી પૂરતી અકી યાવત્ રહેઢે.

તે વિજય ઢારને બે પાસેં ઁટલાને વિષે વલી બે બે ચોંચૂણા ઁટલાઢે તે ચાર યોજન લાંબા અને પોહોલાઢે, બે યોજન જાડ પણેઢે, સર્વ વજ્ર રત્નમય નિર્મલઢે યાવત્ પ્રતિરૂપ ઢે તે ઁટલા ઁપરેં પ્રત્યેકેં પ્રત્યેકેં પ્રાસાદાવતંસકઢે તે ચાર યોજન ઁંચપણેઢે તથા બે યો જન લાંબ પણે અને પોહોલ પણેઢેં તે પ્રાસાદાવતંસક, સન્મુખ નીકલી સર્વ ઢિસેં પ્રસાર પામેલી અવી પ્રજા તેણે કરી જાણીયેં કાંતી ર્વીજાતી રહેતી નથી? અવાઢે, વિવિધ વિવિધ પ્રકારનાં મણિરત્નની જાંતે કરી વિચિત્રઢે, વિજય અને વિજયંતિ ધ્વજા વાયરે કરી કંપિ તઢે, ઢત્ર અને તે ઁપર ઢત્ર તેણે કરી સહીતઢે, તે પ્રાસાદનાં શિખર અત્યંત ઁંચાઢે, આ કાશ તલને ઁલંધે ઢે, તે ઁુવનની જીંતે જાલીઢે, તેની શોનાને અર્થેં રત્ન જડયાઢે, કર્ મીયામાં જડીત રત્ન રાખ્યા હોય તે જેવા શોને તેવા તે રત્ન શોનેઢે, મણી અને સુવર્ણનાં શિખરઢે, વિકશ્વર શતપત્ર તથા પૌંદરીક કમલ તથા તિલક વૃહ્ પ્રમુખ રત્નમય તથા અર્ધચંડ્ડ ઇત્યાઢિકનાં સ્વરૂપ ઢારને વિષે ઢે, નાના પ્રકારની મણિમય માલા તેણે કરી તે પ્રાસાદનું ઢાર શોજિતઢે, તે પ્રાસાદ માંહે અને બાહેર સુકમાલઢે, તેમાં સુવર્ણની વેલુ પાથરીઢે, તેનો સુખકારી ફરસઢે, સશ્રીક મનોહરરૂપઢે, જોવા યોગ્યઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે.

તે પ્રત્યેકેં પ્રત્યેકેં પ્રાસાદાવતંસકને મધ્યે ઘણુંક સમ મનોહર જૂમિ જાગઢે, તે જેમ મુરજ નામા ઢોલનો તલો તે સમાનઢે, યાવત્ મણિયેં કરી ઁપશોજિતઢે, મણિનો ગંધ વર્ણ ફરસ પૂર્વલી પરેં જાણવો, તેમધ્યે ચંડોદય અને પદ્મલતા પ્રમુખઢે, યાવત્ સામલિ કા નામે વનસ્પતિ પ્રમુખનાં ચિત્રામઢે, તે સર્વ સુવર્ણમયઢે, નિર્મલઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે.

તે સમ મનોહર જૂમિજાગનાં મધ્યદેશ જાગને વિષે પ્રત્યેકેં પ્રત્યેકેં મણિમય પિઠિકા ચોતરા રૂપઢે, તે અક યોજન લાંબ પણે અને પોહોલ પણેઢે, અર્ધ યોજન જાડ પણે, સર્વ રત્નમયઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે.

તે મણિપીઠિકાની ઁપર પ્રત્યેકેં પ્રત્યેકેં સિંહાસન ઢે, તે સિંહાસનનાં પગથાલિયાનાં અધઃપ્રદેશ સુવર્ણમયઢે, રૂપામય સિંહાસનઢે, સુવર્ણમય પગથાલીયાઢે, નવનવા રત્નમય પાદપીઠઢે, જંબુનંદ રત્નમય ગાત્રઢે, વજ્ર રત્નમય સંધિ પૂરિતઢે, નવનવા રત્નમય સિંહાસનનું ત લીઁઢે, તે સિંહાસન હસ્તિ, મૃગ, વૃષજાઢિનાં ચિત્રામેં ઁક્તઢે, મણિરત્નમય પાદપીઠઢે, તેના ઁપર કોમલ મસરૂનો નૂતન સીતલ સ્પર્શેં સહીત સિંહની કેસરા સમાન અવો વસ્ત્ર ઢાકયું

હે, તથા જલા ડંઢાડ રૂપ રાતે વસ્ત્રે કરી પાદ પીઠ ઢાક્યાહે, તેનો મૃગચર્મ, રૂ, પર, મા રણ અને અર્ક સમાન કોમલ ફરસહે.

તથા તે સિંહાસન ઉપરે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે વિજયદૂષ્ય ચંડુઆહે, તે ચંડુવા સંસ્ક, મચ કુંદ, પાણીનાં ફૂસારા, અમૃત, સમુદ્રના ફેણ સરસા સ્વેતવર્ણેહે, તે સર્વે વસ્ત્ર રત્નમયહે તથા તે વિજયદૂષ્યને મધ્યદેશ જાગે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે વજ્ર રત્નમય અંકૂસ રૂપહે, તે અંકૂસને વિષે કુંજ સમાન મોતીની માલાહે, તે માલા પાસેં વલી તેથકી અર્ક સ્વરૂપે કુંજ સમાન મોતીની માલાયેં કરી સર્વ દિસે ચોક ફેર પરિવરીહે, તે માલાને સોનાનાં પૂંચકાહે, સુવર્ણને પ્રકરે શોનિતહે, તે પ્રાસાદાવર્તસક ઉપરે ઘણા આઠ આઠ મંગલીકહે, તથા ધારને બે પાસે બે ડંઢાહે બે બે તોરણહે, તે તોરણ આગલ બે બે પુતલીહે, તથા બે બે નાગદંતાહે, તે નાગદંતાને મોતીની માલા લગાડીહે, તેમ તે નાગદંતાને વિષે ઘણીજ કુણસૂત્રે બંધ ફૂલની માલાનાં સમૂહ યાવત્ રહેહે, તથા તે તોરણને આગલ ઘોડાને આકારે બે બે યુગ્મહે, તથા વાવીની પંક્તિ, મૈથુન તે સ્ત્રીસહીતરૂપ, બે બે પદ્મલતા હે તથા અદ્વૈત સ્વસ્તિકહે, તથા ઉત્તમ કમલ ઉપર ચંદને ચર્ચિત કલશ યાપ્યાહે, તથા બે બે જંગાર કમલ ઉપર યાપ્યાહે, તેનાં મત્તહાથીનાં મુખ સમાન આકાર હે.

તે તોરણને આગલે બે આરીસાહે, તે આરીસાનો ઘર સુવર્ણમયહે, વૈદ્યુર્ય રત્નમય આરીસા જાલવાની મૂંઠીહે, વજ્ર રત્નમય હાથીહે, અનેક મણિમય શ્રેણલાયેં વેષ્ટિત શોનિતહે, અંકરત્નમય રાપ એટલે રૂપ જોવાનું ગમહે, તેની ઢાયાયેં કરી સર્વ દેસાય, અનુબંધ સહીત હે, ચંડ્રમંડલ સરસા હે, મોટા અર્ધકાય સમાન હે.

તે તોરણની આગલ વજ્રની નાની સમાન ચાલહે, તે ચાલ સ્ફિટિક સમાન ત્રણ ઘાર ઢંઢયા શાલી મધ્યનાં તંડુલ મૂસલે કરી રાંધ્યા એવા તંડુલે કરી જસ્યા થકા રહેહે, તે ચોસા અને ચાલ સર્વે જંબૂનંદ રત્ન મયહે. મોહોટા મોહોટા રથનાં પડા સમાન તે ચાલ હે. તે તોરણની આગલ બે બે પાત્રીહે તે નિર્મલ પાણીયેં કરી પ્રતિપૂરણહે, અનેક પ્રકારના પંચવર્ણ ફૂલેંકરી પ્રતિપૂર્ણ સમાનહે તથા બે બે સુપ્રતિષ્ઠક જાજન વિશેષહે તે અનેક પ્રકારનાં પૂજાના ઉપકરણેં કરી જસ્યાહે, સર્વઉષધીયેં પ્રતિપૂર્ણહે તથા બે બે મનોગુલિકા પીઠિકાહે, તેને ઘણા સોનામય રૂપામય પાટીયાહે, તે પાટીયાને વિષે ઘણા વજ્રમય નાગદંતાહે, તે નાગદંતાને વિષે ઘણા રૂપામય શીકાહે. તે તોરણની આગલ બે બે આશ્ચર્યકારી રત્નનાં કરંમીયાહે તથા બે બે હ્યકંઠહે, યાવત્ બે બે વૃષજને આકારે તોમલા હે, ક્ત્યાદિક ઘણા પદાર્થો હે તરું વિશેષે વર્ણન જીવાનિગમથી જોડે લેવો.

વિજય ધારને વિષે ચક્ર, મૃગ, ગુરુડ, બગલા, પીઠ, ઢત્ર, શકુની પંચી, સિંહ, બલદ,

સ્વેત ચઢદંતા હસ્તિ એ દસ માંહેલાં એકેકના ચિન્હે કરી યુક્ત એકશો ને આઠ આઠ ધ્વ જાઢ ઢે તેવારે એ દશોના ચિન્હે યુક્ત સર્વમલી ૧૦૦૦ ધ્વજાઢ વિજય ઢારેં ઢે.

વિજય ઢારની નવ ઝૂંડે તેમાં મધ્યની પાંચમી ઝોમિને વિષે એક મોહોટું સિંહાસન ઢે, તે સિંહાસનની વા઱્યકૂંણે અને ડત્તરદિસેં તથા ડશાનકૂંણે વિજય દેવતાનાં ચાર હ જાર સામાનિક દેવ તેના ચાર હજાર ઝડાસનઢે તે સિંહાસનની પૂર્વદિસેં વિજય દેવતા ની ચાર અગ્રમહીષીના પરિવાર સહિત ચાર ઝડાસનઢે, તથા અગ્રિકૂંણે વિજય દેવતા ની અન્યંતર પરખદાનાં આઠ હજાર દેવતા તેનાં આઠ હજાર ઝડાસનઢે, તથા ઢક્ષણદિ સેં વિજયદેવતાની મધ્ય પરખદાનાં દશહજાર દેવતાનાં દશહજાર ઝડાસનઢે, તથા નૈ રુતકૂંણે વિજયદેવતાની ઢાહેરલી પરિખદાનાં ઢારહજાર દેવતાનાં ઢારહજાર ઝડાસન ઢે, તે મૂલ સિંહાસનથી પશ્ચિમદિસેં વિજયદેવતાનાં સાત કટકનાં ધણીના સાત ઝડા સનઢે, તથા સિંહાસનની પૂર્વાદિક ચાર દિસાયેં પ્રત્યેકેં ચાર ચાર હજાર ઝડાસન ઢે તે વિજયદેવતાના આત્મરક્ક દેવો શોલ હજારઢે, તેના ચારેદિસિયેં મલી શોલ હજાર ઝડાસનઢે, અવશેષ આઠ ઝૂમિને વિષે પ્રત્યેકેં પ્રત્યેકેં ઝડાસનકહ્યા ઢે તે સામાનિકાદિક દેવો યોગ્ય સિંહાસન પરિવાર રહિત કહ્યાઢે.

તથા ડપરલા પોલ ડપરેં શોલ પ્રકારનાં રત્ને કરી શોજિતઢે, તથા ઘણા આઠ આઠ મં ગલીકઢે, તથા ડપરેં ઘણા કુણ ચામર ધ્વજા ઢે સર્વ રત્નમયઢે તેમજ ઘણા ઢત્રાતિ ઢત્ર પ્રમુખ પૂર્વપરે જાણવા. એ વિજયનામે ઢારેં વિજયનામે દેવતા મહર્ધિક, મહાકાંતિ નો ધણી, મહાઅનુજાવનો ધણી, એક પલ્લોપમને આઢલે વસેઢે, તેના ચાર હજાર સા માનિક દેવતા, ચાર અગ્રમહીષી પરિવાર સહિત, ત્રણ પરખદાનાં દેવો, સાત કટકનાં ધણી, શોલ હજાર આત્મરક્ક દેવતા પ્રમુખ ઢીજા પણ ઘણા વિજયા રાજધ્યાનીનાં રહેનારા દેવતા અને દેવાંગના પ્રમુખ ઠાકુર પણ દેવતા સંબંધીયા ઝોગ ઝોગવતા અકા વિચરે ઢે તેથી એ વિજય ઢારનું વિજય એવું શાશ્વતું નામઢે.

હવે એ વિજયનામા ઢારનાં વિજયનામે દેવતાની વિજયા નામે રાજધ્યાની તે એજ વિજયઢારને પૂર્વ દિશાયેં તિહાં અસંરખ્યાતા ઢીપ અને સમુડ્ મૂકી જાડ્યેં તિહાં ઢીજો ઝંઢૂ ઢીપનામે ઢીપ આલેઢે તેમધ્યે ઢાર હજાર યોજન અવગાહી જાડ્યેં તિહાં એ વિજય દેવતાની વિજયા નામે રાજધ્યાનીઢે.

તે વિજયાનામે રાજધ્યાની ઢાર હજાર યોજન લાંઢ પણ તથા પોહોલ પણઢે અને (૩૭૯૦૦) યોજન કાંડક વિશેષાધિક એટલી તેની પરિધિ ફરતીઢે તે રાજધ્યાની એક પ્રાકારેં એટલે ગઢેં કરી સર્વ દિસેં ચોક ફેર વીંટીઢે તે ગઢ સાડા સાડત્રીશ યોજન ડંચોઢે, મૂલમાં શાડાઢાર યોજન પાડ્યે પોહોલોઢે મધ્યમાં સવાઢ યોજન પોહોલ પણ ઢે તથા

ઊપર ત્રણ યોજન અને અર્ધગાઝ પોહોલ પણેઢે એટલે મૂલમાં વિસ્તાર પણેઢે, મધ્યે સાંકડોઢે, ઊપર પાતલોઢે, બાહેરેં ગોલઢે, મધ્યે ચોखૂળોઢે, ગાયના પૂંઢને સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, સર્વ સુવર્ણમયઢે, નિર્મલઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે, તે ગઢ નાના પ્રકારનાં પંચવર્ણી કોસીસાયેં કરી શોજિતઢે, તે કોસીસા અર્ધગાઝ લાંબ પણે ઢે, પાંચસેં ધનુષ પોહોલ પણે ઢે, દેસોન અર્ધકોશ ંચપણે ઢે.

વિજયા રાજધ્યાનીયેં એકેકી દિસિયેં સવાસો સવાસો બારણાઢે, એમ ચારે દિસિનાં મલી પાંચસેં દરવાજાઢે. તે પ્રત્યેક દરવાજો સાઢીબાસત યોજન ંચ પણેઢે, સવાએકત્રીશ યોજન પોહોલ પણેઢે, સવાએકત્રીશ યોજન પ્રવેશઢે, સ્વેતઢે, ંત્તમ સુવર્ણમય શિશ્વર યૂનિકાઢે, તિહાં હાથી મૃગ ઇત્યાદિ ચિત્રામનો અધિકાર સર્વ વિજયદારની પરે જાણવો.

તથા એકેક દારેં સત્તર નૂમિઢે તે ચંડુઆ તથા પદ્મલતા પ્રમુખ ચિત્રામેં કરી યુક્તઢે, તથા તેને વિષે સિંહાસન કહ્યાઢે ઇત્યાદિક તથા બે પાસેના બે ંટલા તથા બે બે ચોखૂળા ંટલા તથા પ્રાસાદાવતંસક ઇત્યાદિક વાતો સર્વ જીવાનિગમ સૂત્રથી જોવી.

વિજયા રાજધ્યાનીને પૂર્વાદિ ચાર દિસાયેં ચાર વનસ્ખંઢે તે આવી રીતેં:—પૂર્વ દિસાયેં આશોપાલવ અશોકવનઢે, દક્ષિણદિસેં સડસડો સપ્તવર્ણ વનઢે, પશ્ચિમદિસેં ચંપક વનઢે, અને ંત્તરદિસેં આન્નવનઢે, તે વનસ્ખંમ કાંડેક જાજેરા બાર હજાર યોજન લાંબ પણે ઢે, પાંચસેં યોજન પોહોલ પણેઢે, પ્રત્યેકેં પ્રત્યેકેં ગઢેં કરી સહીતઢે, એની કૃષ્ણશોનાઢે એમયાવત્ તિહાં ઘણા વ્યંતરિક દેવ દેવાંગનાં વિસામો કરેઢે ઇત્યાદિ સર્વ પૂર્વપરેં કહેંડું તથા ચાર વનમાં ચાર પ્રાસાદાવતંસક ઢે તેમાં તેવેજ નામે ચાર દેવતા પરિવાર સહીત રહેઢે તેમજ માંહેલી નૂમીનો વર્ણન ઇત્યાદિ અધિકાર સર્વ જીવાનિગમસૂત્રથી જાણવું.

વિજયા રાજધ્યાનીનાં મધ્ય દેશજાગને વિષે એક પડધાર રૂપ ચોતરોઢે તે બારસો યોજન લાંબ પણે અને પોહોલ પણેઢે, ૩૭૫૫ યોજન કાંડક વિશેષાધિક ફરતોઢે, અર્ધકોશ જાડપણેઢે, સર્વ જંબૂનંદ રત્નમયઢે, તે ચોતરો એક પદ્મવરવેદિકા અને વન સ્ખંમ તેણેકરી સર્વ દિસેં ચોકફેર વીંટાંણોઢે, પદ્મવરવેદિકાનો વર્ણન અને વનસ્ખંમનો વર્ણન પૂર્વપરે જાણવો તે વનસ્ખંમ દસોન બે યોજન ફરતું પરિધિયેં પોહોલુંઢે, ચોતરા સમાન ફરતુંઢે, તે ચોતરાને ચારદિસેં ચાર પગથાલીયાઢે, પગથાલીયાને આગલે પ્રત્યેકેં પ્રત્યેકેં તોરણ ઢે, ંત્રાતિંત્ર ઢે.

તે ચોતરાના મધ્યજાગને વિષે એક મૂલ પ્રાસાદાવતંસકઢે, તે સાઢાબાશત યોજન ંચોઢે, અને સવાએકત્રીશ યોજન લાંબો તથા પોહોલોઢે, તેના મધ્યજાગને વિષે વલી એક મણિમય પીઠિકા ચોતરોઢે, તે મણિપીઠિકા એક યોજન લાંબી પોહોલીઢે, અર્ધ યોજન જાડ પણેઢે, તેની ંપર એક મહોંડું સિંહાસનઢે, તે સિંહાસનનો વર્ણન સર્વ પરિ

वार सहीत जाणवो ते मूल प्रासादावतंसक वली बीजा चार प्रासादावतंसके सर्व दिसें चोफेर व्याप्तते ते चार प्रासाद सवाएकत्रीश योजन उंचपणेले, तथा साढापंदर योजन अने अर्द्धगाउ लांबा अने पोहोलाले, ते एकेको प्रासादावतंसक वली बीजा चार चार प्रासादावतंसके सर्व दिसें चोखफेर व्याप्तते ते प्रासाद साढापंदर योजन अने अर्द्धगाउ उंचपणेले, तथा पोणा आठ योजन अने पा गाउ लांबा पोहोलाले वली ते प्रत्येक प्रासादावतंसक वली बीजा चार चार प्रासादावतंसके सर्व दिसें व्याप्तते ते प्रासाद पोणाआठ योजन उपर पा गाउ उंचाळे अने साढासातसें धनुषे उंणा चार योजन लांबा अने पोहोला ले, ए सर्व मली ८५ प्रासाद आय ते आवी रीतें एकतो मध्य प्रासाद तेने चार दिसाये चार प्रासाद ते एकेकानी पठवाडे वली चार चार प्रासाद अने वली ते एकेकानी पाठल चार चार प्रासाद एवं ८५ आय एनुं पांचमा आंकनुं चित्र आ पुस्तकनां त्रीजा पृष्ठमांले ते जोवुं.

हवे ते मूल प्रासादावतंसक अकी इशान कूंणें विजय देवतानी सुधर्मा नामे सजा ले ते साढाबार योजन लांबी, सवाठ योजन पोहोली, अने नव योजन उंचपणेले, अनेक थांजाना शकडा तेणे करी सहीतले, उंचा अंज उपरें वज्र रत्नमय उपरली कुंजी ले. तिहां प्रधान रचित तोरण अने पुतलीले, मनोहर संस्थाने संस्थितले, वैमूर्य रत्नमय अंजले, नव नवा प्रकारनां रत्न सुवर्ण मणि प्रमुखें सहीत निर्मल विस्तार पणे अत्यंत समनिविड आश्चर्यकारी मनोहर धरती तलले, हाथी, मृग, वृषभ, अश्व, मनुष्य, मगरम त्त, पंखी, सर्प, किन्नरदेव, गेंमो, चमरिगाय, वनहस्ति, वनलता, विद्याधरना युगल, पद्मलता प्रमुखनां चित्रमाळे, सूर्यना सहस्र किरणथी पण अधिक तेजले, पंचवर्णा घंट अने ध्वजाये करी शोजितले, चंडुआ तथा तोरणे करी सहीतले, बावनां चंदन रस सहीत नीलुं रक्तवर्णे तेना ठामे ठामे हाथा दीधाळे, स्थानके स्थानके बावना चंदनना कलश मूक्याळे, फूलनी मालानां समुदाय, पंचवर्णा रस सहीत सुगंधि फूल तेना ठाम ठामने विषे पूंजले, कृष्णागर कुंदरुक प्रमुखनो धूप तेने मध मघाटें करी मनोहर गंधले, अपत्सराना समुदाये करी ते सजा संकीर्णले, देवतानां वाजित्र जे मृदंगादिक तेना स्वरें सहीतले, तेना त्रण दिसेंयें त्रण ढारले, ते ढार प्रत्येकें बे बे योजन उंच पणे ले अने एक योजन पोहोल पणे ले, तेढलोज प्रवेश ले एटले नींतनुं जाडपणुं जाणवुं ते प्रासादनी उपर स्वेत उत्तम सुवर्णनां शिखरले, यावत् वनमाला पर्यंत ढारनुं वर्णन पूर्वपरें जाणवुं.

ते ढारने आगल प्रत्येकें प्रत्येकें मुखमंमपले, ते साढाबार योजन लांब पणे अने सवाठ योजन पोहोल पणेले, कांश्क जाजेरा बे योजन उंचपणेले, ते मंमप अनेक अंजें

કરી સહીતહે, તિહાં ચંડોદય અને નૂનિજાગનો વર્ણન પૂર્વપરેં જાણવું તે પ્રત્યેક મુખ મંદપ ઉપર આવ આવ માંગલિક છે.

તે મુખમંદપ આગલે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે પ્રેક્ષાઘર માંમવાહે, તે પળ તેટજાજ લાંબા પો હોલાહે તે પ્રેક્ષાઘરના મધ્યજાગને વિષે પ્રત્યેકે ચોखूणा વજ્ર રત્નમય ચોતરાહે, તે ચોત રાના મધ્યજાગેં મણિપીતિકાહે, તે એક યોજન લાંબી પોહોલી અને અર્ધ યોજન જાડીહે તે પ્રત્યેક મણિપીતિકા ઉપરેં એકેક સિંહાસન છે.

તથા તે પ્રેક્ષાઘર મંદપ આગલે ત્રણ દિસેં ત્રણ મણિપીતિકા કહીહે, તે બે યોજન લાંબી પોહોલી અને એક યોજન જાડપણે છે તે પ્રત્યેક મણિપીતિકા ઉપરેં ચૈત્યથૂનહે તે ચૈત્યથૂનને આગલે ત્રણ દિસિયેં પ્રત્યેકે મણિપીતિકા છે તે પ્રત્યેક મણિપીતિકા ઉપર ચૈત્યવૃદ્ધ છે, હવે તે ચૈત્યવૃદ્ધને આગલે જે ત્રણ દિસેં ત્રણ મણિપીતિકાહે તે પ્રત્યેકના ઉપરેં મહેંડધ્વજહે, તે હજારો ગમે ન્હાની ધ્વજાઉં કરી સહીતહે, તેનાં ઉપરેં આવ આવ મંગલોકહે, એનું ચિત્ર ઠઠા આંકનું ત્રીજા ઇષ્ટમાં જોવું.

તે મહેંડધ્વજને આગલે ત્રણ દિસાયેં ત્રણ નંદાપુષ્કરણી છે, તે સાઢાચાર યોજન લાંબી અને સવાઠ યોજન પોહોલીહે, દસ યોજન ઝંમીહે, તે પુષ્કરણી પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે પદ્મવર વેદિકાયેં કરી તથા વનસ્વંમે કરી સહીતહે, તે પ્રત્યેક પુષ્કરણીને ત્રણ દિસેં ત્રણ પગથાલીયાહે

સુધર્માસનાયેં ૪ હજાર મનોહર ચોखूणा ઝંટલા છે, તેમાં પૂર્વદિસેં બે હજાર પશ્ચિમદિસેં બે હજાર, દક્ષિણદિસેં એક હજાર અને ઉત્તરદિસેં એક હજાર છે તે ઝંટલાને વિષે ઘણાં સુવર્ણમય અને રૂપામય પાટીયાં છે, તે પાટીયાંને વિષે ઘણાવજ્રમય નાગદંતાહે, તે નાગદંતાને વિષે ઘણા કૃષ્ણાદિ પાંચ જાતના સૂત્રેં બઢ એવી ફૂલની માલાના સમુદાય છે, તે માલાના સુવર્ણના ફૂલંકા છે.

સુધર્માસનાયેં ૪ હજાર ગોમાનશીકા સચ્ચારૂપ સ્થાનક લાંબા ઝંટલાહે, તેમાં પૂર્વ દિસેં બે હજાર, પશ્ચિમદિસેં બે હજાર, દક્ષિણદિસેં એક હજાર, અને ઉત્તરદિસેં એક હજાર છે તે ગોમાનશીકાને વિષે ઘણા સુવર્ણ અને રૂપામય પાટીયાં છે યાવત્ વજ્ર રત્નમય નાગદંતાને વિષે ઘણા રજતમય શીકાહે, તે શીકાને વિષે ઘણી વૈદૂર્યરત્નમય ધૂપ ઘટીહે, તે કૃષ્ણાગરુ, કુંદરુક, લોબાન પ્રમુલે કરી સહીત છે.

તે સુધર્માસનાના મધ્યને વિષે એક મહોટી મણિપીતિકા છે તે બે યોજન લાંબી અને પોહોલીહે તથા એક યોજન જાડ પણેહે તેની ઉપર માનવક નામે ચૈત્યથંનહે, તે સાઢાસાત યોજન ઝંચો અને અર્ધકોશ જૂમિમાં ઝંમોહે, અર્ધકોશ વિષ્કંન પણેહે, ૪ હાંસહે, ૪ સંધીહે, ૪ સ્થાનકેં શોનિતહે, તે માણવકથંન ઉપરેં ઢોઢ યોજન જડયેં અને હેતે ઢોઢ યોજન મૂકીયેં તિહાં મધ્યે સાઢાચાર યોજમાં ઘણા સુવર્ણ અને રૂપામય

પાઢીયાંઢે, તિહાં ઘણા વજ્ર રત્નમય-નાગદંતાઢે, તે નાગદંતાને વિષે રૂપામય શીકાઢે, તે શીકાને વિષે વજ્રમય ગોલ વૃત્તાકારેં ઢાબઢાઢે તે ઢાબઢાને વિષે ઘણા તીર્થકર ની ઢાઢાઢે તેણેકરી સહીત થકા રહેઢે, તે ઢાઢા વિજયદેવતાને અને બીજા પણ ઘણા વ્યંતરિક દેવ અને દેવાંગનાને અર્ચવા યોગ્યઢે, વાંદવા યોગ્યઢે, ચંદનાઢિકેં પૂજવા યોગ્યઢે, વસ્ત્રાઢિકેં સત્કાર કરવા યોગ્યઢે, સન્માન ંટલે બહુમાન કરવા યોગ્યઢે, કલ્યાણ કારી, મંગલકારી દેવ સંબંધી ચૈત્યની પરેં સેવા કરવા યોગ્ય ઢે, દેવતા તે ઢાઢાની સેવા કેવલ મુક્તિના નિમિત્તે કરે ઢે.

તે માણવક નામા ચૈત્યથંજની પૂર્વેઢિસેં ંક મહોઢી મણિપીઢિકાઢે, તે બે યોજન લાંબી અને પોહોલીઢે, ંક યોજન જાઢ પણે ઢે, તેની ંપર ંક મહોઢું સિંહાસન ઢે.

માણવક ચૈત્યથંજની પશ્ચિમ ઢિસેં ંક મહોઢી મણિપીઢિકાઢે, તે ંક યોજન લાંબી અને પોહોલીઢે, અર્ધયોજન જાઢ પણેઢે, તેની ંપર ંક મહોઢી દેવ શઘ્યાઢે, તે દેવ શઘ્યાને ંજ્ઞાનકૂંણેં ંક મહોઢી મણિપીઢિકાઢે, તે ંક યોજન લાંબી પોહોલી ઢે, અને અર્ધ યોજન જાઢ પણેઢે, તે ંપર ંક પૂર્વલા મહેંઢધ્વજની અપેઢ્ઠાયેં નાઢાનો ંવો મહેંઢધ્વજઢે, તે શાઢાસાતયોજન ંંચોઢે અને અર્ધકોશ પોહોલ પણેઢે, તે લઘુ મહેંઢધ્વજને પશ્ચિમઢિસેં વિજયદેવતાનો ચોપ્પાલ નામે હથીયારનો જંમાર ઢે.

તે સુધર્મા સજા થકી ંજ્ઞાન કૂંણે ંક મહોઢું સિંઢાયતનઢે તે સિંઢનું દેહરું શાઢા બાર યોજન લાંબ પણેઢે, અને સવાઢ યોજન પોહોલ પણેઢે, નવ યોજન ંંચ પણેઢે, તેના મધ્યજાગેં ંક મહોઢી મણિપીઢિકાઢે, તે બે યોજન લાંબી પોહોલીઢે અને ંક યોજન જાઢ પણેઢે, તે પીઢિકા ંપરેં ંક મહોઢો દેવઢંઢો ંટલે ગંજારોઢે, તે બે યોજન લાંબો પોહોલો અને ંક યોજન ંંચ પણે ઢે, તે ગંજારાને વિષે તીર્થકરની ંક શોને આઠ પ્રતિમાઢે, તે ંંચપણે તીર્થકરની કાયા પ્રમાણેઢે ંટલે લઘુ સાત હાથ પ્રમાણ અને ંત્કૃષ્ટ પાંચશે ધનુષ પ્રમાણે શરીર વાલી ંવી પ્રતિમા આપી રહેઢે તે જગવંતની પ્રતિમાને પૂઠેં પ્રત્યેકેં પ્રત્યેકેં ઢત્ર ઢારકની પ્રતિમા કહીઢે તે લીલા સહીત ઢત્ર ઢરતી થકી રહેઢે તથા તે જિનપ્રતિમાને બે પાસેં પ્રત્યેકેં પ્રત્યેકેં બે ચામર ઢારકની પ્રતિમાઢે તે ચામરને લીલા સહીત વીંજતી થકી રહેઢે તથા તે પ્રત્યેક પ્રતિમાને આગલેં બે બે નાગદેવતાની પ્રતિમા, બે બે ંશ્વદેવતાની પ્રતિમા, બે બે જૂત દેવતાની પ્રતિમા, બે બે કૂંમઢાર દેવવિશેષની પ્રતિમા ંવી આઠ પ્રતિમા તે વિનયેં કરી નમતી પળેં લાગતી થકી હાથ જોઢતી થકી ંવીથકી રહેઢે તે પ્રતિમા સર્વ રત્નમયઢે તે જિનપ્રતિમાને આગલેં ૧૦૦ ઘંટઢે, ૧૦૦ ચંદને ચર્ચિત કંલશઢે, ૧૦૦ જૃંગાર, ૧૦૦ આરીસા, ૧૦૦ થાલ. ૧૦૦ પાત્રી, ૧૦૦ સુપ્રતિષ્ઠક જાજન વિશેષ, ૧૦૦ મનોમુલિકા પીઢ વિશે

ષ, ૧૦૬ વાત કરંમક જૂંગાર વિશેષ, ૧૦૬ મનોહર રત્ન કરંમક ૧૦૬ હથકંઠક જાજ ન,યાવત્ ૧૦૬ વૃષજ કંઠક જાજન વિશેષ ૧૦૬ ફૂલની ચંગેરી,યાવત્ ૧૦૬ પૂંજણીની ચંગેરી, ૧૦૬ યાવત્ ફૂલના સમૂહ, ૧૦૬ સુગંધિ તેલના માબડા, ૧૦૬ ધૂપકડુહા ઇત્યા ઢિક પૂજાનાં ડપકરણ યાપ્યા યકા રહેઢે, તે સિઢાયતન ડપર ઘણા યાઢ યાઢ મંગલી ક ઢે, ઢત્રાતિઢત્ર ઢે, તે સિઢાયતનનાં શિખર શોલ પ્રકારનાં રત્ને કરી શોજિત ઢે.

તે સિઢાયતનને ઇશાનકૂળે ઁક મહોટી ડપપાત સજા કહીઢે તે વિજય ઢેવતાને ડપજવાનું સ્થાનકઢે, તે જેવી સોધર્મા સજા કહી તેવીજ ઁ સજા પણ જાણવી.

તે ડપપાત સજાને ઇશાનકૂળે ઁક મહોટો ડહઢે તે સાઢાબાર યોજન લાંબપણે ઢે, સવાઢ યોજન પોહોલ પણે ઢે, ઢશ યોજન ડંમો ઢે તે ડહ પઢ્મવરવેઢિકા તથા વનખંમે સહીત ઢે, તે જેવો નંઢા પુષ્કરણીનો વર્ણન સૂત્રોમાં કહ્યુંઢે તેવોજ શોજા યાશ્રયી ઁનું પણ વર્ણન જાણવું તે ડહને ઇશાનકૂળે ઁક મહોટી ડનિષેક સજા કહી ઢે, તેજેવી સોધર્મા સજા કહી તેવી જાણવી તેના મધ્યજાગે ઁક મહોટી મણિપીઢિકા ઢે, તે ઁક યોજન લાંબી પોહોલી ડને ડર્ઢ યોજન જાઢ પણેઢે,તે મણિપીઢિકા ડપરે ઁક મોહો ઢો સિંહાસનઢે, તેને વિષે વિજય ઢેવતાના ડનિષેક કરવાનાં જાંમ યાપ્યા યકા રહેઢે,

તે ડનિષેક સજાને ઇશાનકૂળે ઁક મહોટી ડલંકાર સજા કહીઢે તે ડનિષેક સ જા સરખી જાણવી. તિહાં વિજય ઢેવતા ડાઢુષણ પઢેરે ઢે જિહાં વિજય ઢેવતાનાં ઘણા ડત્તમ ડાઢુષણનાં ડમ ડાઢુષણે જશ્યાં યકાં તિહાં યાપ્યાં યકાં રહેઢે,

તે ડલંકાર સજાને ઇશાનકૂળે ઁક મહોટી ડવસાય સજાઢે, જિહાં વિજય ઢેવતા પુસ્તકરત્ન વાંચેઢે તે ડવસાય સજા ડલંકાર સજા સરખી જાણવી. તિહાં વિજય ઢેવતાનું પુસ્તકરત્ન યાપ્યું યકું રહેઢે, તે પુસ્તકરત્નનાં ડરિષ્ટરત્નમય પાઠાંઢે,રૂપામય પાનાઢે, ડરિષ્ટરત્નમય ડહ્કરઢે, રાતા સુવર્ણમય ઢોરાઢે જેણે કરી પુસ્તક પઠોશ્યે. તથા નવંનવી મણિમય ગાંઠિઢે, ગાંઠે પાનું નીકલે નહી, વૈમૂર્યરત્નમય સ્યાહીનો ડહીઢે તે ડહીયાને રાતા સુવર્ણની શાંકલઢે, તે ડહીયાનું ડરિષ્ટમય ઢાંકણુઢે, તે ડહીયા મધ્યે ડરિષ્ટરત્ન મય સ્યાહી ઢે, વજ્રરત્નમય લખવાની લેખણઢે, ડરિષ્ટરત્નમય ડહ્કરઢે, તે પુસ્તકમાં કે વલ ઢર્મશાસ્ત્ર ઢે, ઁ સર્વ પાંચે સજાનું ચિત્ર ઁકસાથેજ ડાલેશ્યું ઢે.

તે ડવસાય સજાને ઇશાનકૂળે ઁક મહોટી નંઢાપુષ્કરણી કહી ઢે તેનો વર્ણન ડહની પેરે જાણવું તે નંઢાપુષ્કરણીને ઇશાનકૂળે ઁક મહોટો બલિપીઢ ઢે જિહાં બલિપિંમ મૂકે તે બલિપીઢ ડટ્તારૂપ જાણવું તે ઢે યોજન લાંબો ડને પોહોજો ઢે તથા ઁક યોજન જાઢપણે ઢે, ડાંઢીં સુધી વિજય રાજઢાનીનો ડધિકાર સંઢ્ઢેપથી પૂરણ યયું.

હવે ઁ વિજય ઢેવતા જેવારે ડપજેઢે તેવારે શ્રીજિનપ્રતિમાની પૂજા પ્રસુખ કેવા કે

વા પ્રકારની શુજ કરણીઝ કરેઢે તેનો અધિકાર શ્રીજીવાનિગમ સૂત્રમાં સવિસ્તર લેખેલુંઢે તિહાંથી જાણી લેવું એ જંબુઢીપનાં પ્રથમ ઢારનું અધિકાર સંક્ષેપથી કહ્યું.

હવે વિજયંત નામા બીજા ઢારનું અધિકાર કહેઢે:—મેરૂ પર્વતને દક્ષિણદિસેં પીસ્ટા લીશ હજાર યોજન વેગલું જંબુઢીપની દક્ષિણ દિસિને અંતે વિજયંત નામે બીજું ઢારઢે તેનું અધિકાર સર્વે વિજયઢારની પરેં જાણવું પરંતુ એટલું વિશેષ જે એનું અધિકારી વિજયંત નામે દેવતાઢે તેની રાજધાની દક્ષિણ દિસેં વિજયા રાજ્યધાની જેવી ઢે.

હવે જયંત નામા ત્રીજા ઢારનું અધિકાર કહેઢે:—મેરૂ પર્વતની પશ્ચિમદિસેં પીસ્ટા લીશ હજાર યોજન વેગલું જંબુઢીપને પશ્ચિમદિસિને અંતે સીતોદા મહાનદીની ડપરેં જયંત નામે ત્રીજું ઢારઢે તેનું અધિકાર પણ વિજયઢાર સરખું જાણવું. હ્યાં જયંતનામે દેવતાઢે તેની રાજધાની પશ્ચિમદિસેં વિજયરાજધાનીનાં સરખી જાણવી.

હવે ડોથું અપરાજિત નામે ઢાર કહેઢે:—મેરૂ પર્વતને ડત્તરદિસેં પીસ્ટાલીશ હજાર યોજન વેગલું જંબુ ઢીપની ડત્તરદિસીને અંતે અપરાજિતનામે ડોથું ઢાર કહ્યુંઢે તે વિજયઢાર સરખું જાણવું હ્યાં અપરાજિત દેવતાઢે તેની રાજધાની પૂર્વોક્ત ઢીપની ડત્તર દિસેં વિજયરાજધાની સરખી જાણવી. એ ડારે દરવાજાનાં ડારે દેવતાની રાજધાની અહીંથી અસંખ્યાતમેં જંબુઢીપેં ડાર દિસાયેં જાણવી. એ ડારે દરવાજાનાં સ્વામી તથા સામાનિક દેવતા તેનું આશુ એક પલ્લોપમનું જાણવું. ઇતિ ઢાર વર્ણન સમાપ્ત.

અથ નરતક્ષેત્ર વર્ણન પ્રારંભ

હવે એ જંબુઢીપમાં નરતક્ષેત્ર નામે વર્ષ (વાસ) કયા સ્થાનકેઢે તે કહેઢે ડુલ્લહેમ વંત નામે વર્ષધર પર્વત તેથકી દક્ષિણદિસેં અને દક્ષિણદિસેં જે લવણ સમુદ્ તેથકી ડત્તરદિસેં તથા પૂર્વદિસેં જે લવણ સમુદ્ તેથકી પશ્ચિમદિસેં અને પશ્ચિમદિસેં જે લવણ સમુદ્ તેને પૂર્વદિસેં એ અવકાસને વચ્ચેં જંબુઢીપને વિષે નરતનામે ક્ષેત્રઢે જેને વિષે શૂકા વૃક્ષના વૂંઢા ઘણાઢે તથા બોરઢી બાવલ પ્રમુખનાં કાંઢા ઘણાઢે તથા ડંચી નીચી વિષમ જૂમિ ઘણીઢે તથા ડુર્ગમસ્થાનક ઘણાઢે, પર્વત ઘણાઢે, જૈરવજાંપ ઘણાઢે, પાણીના પ્રપાત ઘણાઢે, પાણીના નિક્કરણા ઘણાઢે, ડ્વાડ ઘણીઢે, ગુફા, નદી, હ્હ, રૂંચ, ગુઢા, ગુલ્મ, નવમાલિકા પ્રમુખ પદ્મલતાદિ વેલઢી, કોહલી, અટવી, ડજાડ, સ્વાપદ હિંસક જીવ વ્યાઘ્રાદિક, ડોર, તસ્કર, સ્વદેશથી ડપના ડપડ્વ, પરકટકનાં કરેલાં ડપડ્વ, ડુર્જિહ્, નિહ્વાચરને નિહ્વાઢુર્લજ મલે, ઢુકાલ, પાર્શ્વની જિનમાર્ગના ડઢાપક, રૂપણ, લોજી, સાતઇતિ, ઇત્યાદિક સર્વે વાના જાણવાં તથા રાજા પણ લોકને બહુ ઢુઃખના દેનાર, રોગ ઘણા, સંક્લેષ ઘણા, વારંવાર સંક્લોજ, દંઢ, આકરાકર પ્રમુખ ઘણાઢે.

ए पूर्वदिसें अने पश्चिमदिसें लांबुडे, उत्तर अने दक्षणे पहोलुंढे, उत्तरदिसें पत्यंकने संस्थाने संस्थितढे, दक्षणदिसें धनुषना पुठला जागने संस्थाने संस्थितढे तथा त्रिधा पूर्व दक्षण अने पश्चिमे लवण समुद्रने फरश्याढे तथा जे गंगा अने सिंधु ए बे महोटी नदीयें करी तथा बैताढ्य पर्वतें करी ठजागें वेहेचाणु ढे एटले एना ठ खंम थया ढे.

जंबू ढीपनो विष्कंज एक लाख योजननो ढे तेने एकसोने नेबुंमे जागे एटले (५१६) योजन अने एक योजनना ओगणीश जाग करीयें एवा ठ जाग उपर एटलुं विष्कंज पणे जरत क्षेत्र ढे एनां मध्य जागने विषे बैताढ्य पर्वतढे ते जरत क्षेत्रने एक दक्षणां जरत अने बीजो उत्तरार्ध जरत. एवा बे जागें वेंचतो थको रह्यो ढे.

तिहां बैताढ्य पर्वतने दक्षणदिसें जे लवण समुद्र तेने उत्तरदिसें, अने पूर्वदिसें जे लवण समुद्र तेने पश्चिमदिसें अने पश्चिमदिसें, जे लवण समुद्र तेने पूर्वदिसें दक्षणां जरतढे ते पूर्वदिसें पश्चिमदिसें लांबो अने उत्तर दक्षणदिसें पहोलो अर्ध चंडने आकारे ढे, पूर्व, दक्षण अने पश्चिम ए त्रण दिसें लवण समुद्रने फरश्याढे, गंगा अने सिंधु ए बे महोटी नदी तेणे त्रण जागें वेहेच्युंढे, ते बशें अडत्रीश योजन अने एक योजननां ओगणीश जाग करीयें तेवा त्रण जाग उपर, एटलुं पहोलपणे दक्षणां जरतढे, दक्षणां जरतने अंते उत्तरदिसें धनुषना पणठनी परे जीव्हाढे ते पूर्वपश्चिम लांबी बे ढेहेढे लवण समुद्रने फरसी रहीढे ते जीवा पूर्वपश्चिम लांबपणे ९४४८ योजन अने उपर उंगणीसीया बार जाग ढे ते जीवानुं धनुष्ट दक्षणदिसि ९४६६ योजन उपर उंगणीसीयो एक जाग कांडक जाजेरो परिधिपणे कहुं ढे ए जरतार्धनुं चित्र जोबुं.

हवे दक्षण जरत मांहे अयोध्यानगरीनुं प्रमाण कहेढे.

दक्षणां जरतनां मध्यखंमनी वच्चमां बार योजन लांबी अने नव योजन पोहोली एवी अयोध्या (विनिता) नगरीढे ते लवण समुद्रथी अने बैताढ्य पर्वतथी एकशो चौद योजन अने उपर एक योजननां ओगणीश जाग करीयें तेवा अगीअार जाग एटले आंतरेढे केमके दक्षणां जरतनां मध्य खंमनो विस्तार बशें अडत्रीश योजन अने त्रण कलाढे तेमांथी अयोध्यानो विस्तार नव योजन काहाडीयें तेवारें बशें उंगणत्रीश योजन अने त्रण कला रहे तेनुं अर्ध करीयें तेवारें ११४ योजन उपर अगीअार कला थाय तेटली लवणसमुद्र अने बैताढ्य पर्वतथी वेगली अयोध्या नगरीजाणवी.

हवे मागधादि त्रण तीर्थ कथा स्थानके ढे ते कहे ढे.

चक्रवर्तिने वसवर्ति जरत, ऐरवत अने बत्रीश विजय मली चोत्रीश क्षेत्र चक्रवर्तिनां ढे तेनी जे गंगा, सिंधु तथा रक्ता अने रक्त वती ए चार जरत ऐरवतनी नदीं तेने समुद्रमां प्रवेश करतां तथा विजयनी नदीं तेने सीतोदा तथा सीतानदी मांहे प्रवेश क

રતાં એટલે જે સ્થાનકે જરત તથા એરવતની નદીઠં સમુદ્રમાં પ્રવેશ કરે તથા જે સ્થાનકે બત્રીશ વિજયની નદીઠં સીતાનદી અને સીતોદાનદી માંહે પ્રવેશ કરે તે સ્થાનક વિશેષ નદી સાગર સંગમ ઉત્તમ સ્થાનક કહીયેં તિહાં દક્ષણાર્ધ જરતમાં એક પૂર્વદિ સિયેં માગધ તીર્થઠે બીજું પશ્ચિમદિસિયેં પ્રનાસ તીર્થઠે તથા એ બે તીર્થનાં વચ્ચમાં એક વરદામ તીર્થ ઠે એરીતેં જરત ક્ષેત્રમાં ત્રણ તીર્થ ઠે તેમજ એરવતમાં તથા બત્રીશ વિજય માં પણ પ્રત્યેકેં ત્રણ ત્રણ તીર્થ ગણતાં સરવાલે જંબુદીપમાં એકશોને બે તીર્થ ઠે.

॥ અથ વૈતાઢયાપર્વત વર્ણન ॥

હવે જરતક્ષેત્રમાં પૂર્વ પશ્ચિમેં લાંબો અને ઉત્તર દક્ષણે પોહોલો વૈતાઢયાનામે પર્વતઠે તે પચ્ચીશ યોજન ંચો ઠે અને પચ્ચીશ યોજનનો ચોથો જાગ સવાઢ યોજન જૂમી માંહે ઠે એ અઢીદીપમાં એક મેરુવિના બીજા સર્વપર્વત જેટલા ંચપણે હોય તેનો ચોથો જાગ ધ રતીમાં હોય તથા પચ્ચાશ યોજન પોહોલ પણેઠે તેની બાહ પૂર્વ પશ્ચિમદિસેં ૪૦૦ યો જન અને ંપર એક યોજનનાં ંગણીસીયા શોલ જાગ લાંબપણે ઠે, તેની જીવા પણઢ ઉત્તરદિસેં ૧૦૭૨૦ યોજન ંપર ંગણીસીયા બારજાગ લાંબપણે ઠે તથા તેનું ધનુષ્ટ દક્ષણદિસેં ૧૦૭૪૩ યોજન ંપર ંગણીસીયા પંદરજાગ પરિધિપણે રુચકનામે જે ગ્રીવા નું આજરણ તેવા સંસ્થાને ઠે એ પર્વત સર્વ રજતમય રૂપ્ય મયઠે અને સ્ફાટિકની પરે સુકોમલ ઠે યાવત્ જોતાં થકાં પ્રતિબિંબ દેશાય માટે પ્રતિરૂપ ઠે.

તે દક્ષણ અને ઉત્તર એ બે પાસેં બે પદ્મવર વેદિકાયેં કરી અને બે વનસ્વંમે કરી સર્વદિસેં ચોકફેર વીંટયો ઠે, તેં પદ્મવરવેદિકા અર્ધ યોજન ંચપણેં અને પાંચર્જો ધનુષ્ય પોહોલ પણે ઠે તથા પર્વત જેટલી લાંબ પણે ઠે અને વનસ્વંમ કાંડક ંણા બે યોજન પોહોલ પણે ઠે તથા પદ્મવરવેદિકા જેટલા લાંબા ઠે, તેનું કાલા વર્ણે કાલી કાંતિ ઠે,

વૈતાઢયને પૂર્વ પશ્ચિમદિસેં બે ગુફાઠે તે ઉત્તર દક્ષણે પચ્ચાશ યોજન લાંબીઠે, અને પૂર્વપશ્ચિમેં માંહેલી કોરે પોહોલી બાર યોજન ઠે, આઠ યોજન ંચ પણે ઠે, તથા આઠ યોજન ંચા અને ચાર યોજન પોહોલા તથા ચાર યોજન પ્રવેશ એવા દક્ષણ અને ઉત્તરને સન્મુખ વજ્રરત્નમય નિવઢ એવાં બે બારણા તેના કપાટેં કરી ઢાંકી ઠે તથા નિરંતર અંધ કાર અને તિમિશ્ર તેણેકરી સહીતઠે, ચંડ સૂર્યાદિકની જ્યોતિ રહીત માર્ગેઠે એવી પશ્ચિ મદિસેં તિમિશ્રાગુફા અને પૂર્વદિસેં સ્વંમપ્રપાતા મલી બે ગુફાઠે તેના વિષે કૃતમાલ અને નૃત્યમાલ એવે નામે બે દેવતા એક પદ્યોપમના આયુવાલા વસેઠે તથા તે ગુફાને વિષે ંમ ગા અને નિમગા એવી બે નદીઠે તે ત્રણ ત્રણ યોજન વિસ્તારેઠે તે નદીઠં, પર્વત માંહેલા જે મહોટા પાષાણ તે માંહેથી નિકલીને મહોટી નદી જે ગંગા સિંધુ પ્રમુખ ઠે તે માંહે ગમન

કરેઢે તે બે નદી વચ્ચે વૈતાઢયના પચ્ચાશ યોજન માંહેલા પચ્ચીશમું અને ઢઘીશમું એ બે યોજનનું આંતરું ઢે. તે ગુફાની બેઢુ બાજુની જીંતને વિષે ચક્રવર્તિ જે યાય તે બે બે સાહામા સૂર્યમંડલ સરસા કાંકિણ રત્નનાં ડંગણપચ્ચાશ માંડલા અજુઆનું કરવા માટે લખે ઢે તે પ્રત્યેક મંડલ ડત્સેધાંગુલેં કરી પાંચજોં ધનુષ્યનું ઢે તથા વલી એ ગુફા પ્રમાણાંગુલેં કરી બાર યોજન પોહોલી ઢે તથા એકેકા માંડલાને વચ્ચમાં એકેક યોજનનું આંતરું ઢે તથા માંડલાને નીચે અને ડપર સર્વે અંડને આઠ યોજન ગુફા ડંચીઢે તેમાટે પોહોલપણે બાર યોજન પ્રકાશ કરેઢે અને મંડલને આંતરે એકેક યોજન પ્રકાશ કરેઢે તથા ડંચ પણે આઠ યોજન પ્રકાશ કરેઢે એ માંડલા બન્ને પાસેં એકેક યોજનને આંતરે ગોમુત્રિકાને આકારેં કરતાં એક જીંતે ચોવીશ મંડલ યાય અને બીજી જીંતે પચ્ચીશ મંડલ યાય તેમાં સિંધુનદી પાસેં તિમિશ્રા નામે ગુફાઢે તે ગુફામાંહેથી ચક્રવર્તિ દઢ્ઢણ મથ્ય સ્વંમથી ડત્તર મથ્ય સ્વંમ માં પ્રવેશ કરેઢે અને ડત્તર મથ્ય સ્વંમને સાધી ત્યાંથી પાઢો વલતાં કૃષ્ણકૂટને વિષે પોતાનું નામ લખીને ગંગાનદી પાસેં જે બીજી સ્વંમપ્રપાતા નામે ગુફાઢે તેમાંથી અંડને દઢ્ઢણ જરત માંહે પાઢો વલે તથા ચક્રવર્તિ જિહાં સુધી જીવતો હોય તિહાં સુધી તે ગુફાડેનાં કમાઢ ડઘાઢા રહેઢે.

હવે પૂર્વોક્ત વનસ્વંમને બે પાસેં દશ દશ યોજન ડંચા જડ્યેં તિહાં બે વિદ્યાધરની શ્રેણીઢે તે દશ દશ યોજન પહોલ પણે ઢે અને પર્વત જેટલી લાંબ પણે ઢે તે બે પાસેં બે પદ્મવરવેદિકા અને બે વનસ્વંમે કરી ચોકફેર વીંટીઢે એનું લંબાડ તથા પહોલાડ આદિ કનું વર્ણન પૂર્વલી પરે જાણવું તિહાં દઢ્ઢણદિસીની જે વિદ્યાધરની શ્રેણી ઢે તેને વિષે વિદ્યાધરોના ગગનવલ્લજ પ્રમુખ પચ્ચાસ મહોટા નગર રાજધાની રૂપઢે અને ડત્તર દિસીની જે વિદ્યાધરની શ્રેણીઢે તેને વિષે વિદ્યાધરોનાં રથનુપુર ચક્રવાલ પ્રમુખ સાઠ મહોટા નગર રાવાસ રાજધાની રૂપઢે એરીતેં બે શ્રેણીનાં મલી એકસોને દશ નગર યાય તે નગરને વિષે દેશની રાજધાની સહિત વિદ્યાધરનાં રાજા મહોટા બલવંત વશેઢે.

વલી તે વિદ્યાધરની શ્રેણીના જૂમિજાગ થકી વૈતાઢય પર્વતને બે પાસેં દશ દશ યોજન ડંચા જડ્યેં તેવારેં આજિયોગિક દેવતાની બે શ્રેણી આવે તે પણ દશ દશ યોજન પહોલી અને પર્વત સરસી લાંબ પણે ઢે તે બેઢુ શ્રેણી બને પાસેં બે પદ્મવરવેદિકા અને બે વનસ્વંમેકરી વીંટીઢે તેનું વર્ણન પૂર્વપરેં જાણવું તે જૂમિમાં ઘણા વ્યંતરિક દેવતા અને દેવાંગના યાવત્ વિચરેઢે તે શ્રેણીને વિષે સૌધર્મેડનાં ચાર લોકપાલ તેના આજિયોગિક એટલેં આઢ્ઢાકારી કિંકર દેવોના ઘણા જવન ઢે તે સર્વ જવન બાહેર ગોલાકારે ઢે, માંહે સમચતુરસ્ર ઢે, યાવત્ અપત્સરાના સમૂહેં કરી સંકીર્ણ ઢે તેમાં તે દેવતા વસેઢે તેનું એક પઢ્યોપમાયુ ઢે.

वली ते आनियोगिक देवोनी श्रेणी थकी पांच पांच योजन उंचा जइयें तिहां वैता द्य पर्वतनुं शिखरतलुं ठे ते दश योजन पोहोल पणे अने पर्वत जेटलो लांब पणे ठे ते शिखर तल एक पद्मवरवेदिकायें करी अने एक वनखंमे करी सर्व दिसियें चोक फेर वींटे लुं ठे ते शिखर तलने विषे घणा व्यंतरिक देवता देवांगनाउं जोगजोगवता थका विचरे ठे.

वैताढ्य पर्वतने विषे नव कूट एटले शिखर ठे तेना नाम कहे ठे:—१ सिंहायतनकूट, २ दक्षणाईजरत नामा कूट, ३ खंमप्रपात गुफा कूट, ४ माणिजडकूट, ५ वैताढ्य कूट, ६ पूरणजडकूट, ७ तिमिश्रागुफा कूट, ८ उत्तराईजरत कूट ए वैश्रमणकूट, ९ नव कूट ठे.

तेमां प्रथम सिंहायतनकूट सवाठ योजन उंचपणे ठे अने मूलमां सवाठ योजन पोहोल पणे वचमां कांइक उंणा पांच योजन पोहोलपणे ठे, उपर कांइक जाजेरा त्रण योजन पोहोल पणे ठे मूलमां पोहोलो वच्चमां सांकडो अने उपर पातलो गायना पूंठने संस्थाने ठे सर्व रत्नमय ठे ते कूट पद्मवरवेदिका अने वनखंमे करी चोफेर वींटे लुं ठे ते ना मध्यजागने विषे शाश्वती अरिहंतनी प्रतिमानुं आयतन एटले देहेरुं ठे, ते एक कोश लांब पणे, अर्धकोश पोहोल पणे अने चौदशे ने चालीश धनुष उंच पणे ठे तेने विषे कृष्ण, चंडानन, वारिषेण अने वर्धमान ए चार नामे तीर्थकरनी एकशोने आठ प्रतिमा ठे.

ए प्रथमना सिंहायतना कूटनी पश्चिमदिसें बीजो दक्षणाईजरत नामे कूट ठे तेपण सिंहायतन कूट जेटलुं उंचो पोहोलो ठे ते प्रासादना मध्यजागमां एक प्रसादावतंसक ठे ते एक कोश उंचो अने अर्धकोश पोहोल पणे ठे तेना मध्यजागमां एक पीठिका (चोत रोठे) ते पांचसें धनुष लांबो पोहोलो अने अढीसें धनुष जाड पणे ठे तेनां उपर एक बेसवानुं सिंहासन ठे ते हजारो गमे जडासनादिके परवखुं ठे ए कूटने विषे दक्षणाई जरतनामे देवता महाकृद्विंत एक पढ्योपमायुनी स्थितियें वसे ठे तेने चार हजार सा मानिक देव, चार अग्रमयिषी परिवार सहीत, त्रण परषदा, सात कटक, सात कटकनां स्वामी, चारे दिसीयें चार चार हजार उचारहे एवा शोल हजार आत्मारक्तक देवता, दक्षणाई जरतकेत्रनुं दक्षणाई राजधानीनुं तथा अनेरा पण घणा देवता देवांगनानो आधिपत्य पण पालतो थको यांवत् विचरे ठे ए नवे कूट सवाठ योजन उंचा जाणवा.

चोथुं माणिजडकूट, पांचमुं वैताढ्य कूट अने ठंठुं पूरणजडकूट ए त्रण सुवर्णमय ठे शेष ठ कूट रत्नमय ठे तेमां तिमिश्रागुफा कूटमां कृतमाल देवता वसे ठे तथा खंम प्रपातगुफा कूटमां नृतमाल देवता वसे ठे एरीतें बे कूटनां देवताना नाम कूटने नामे नथी अने शेष ठ कूटनां देवतानां नाम कूटने नामे ठे जे कूटनो नाम तेजनाम तेमां वसनार देवतानो पण होय ए सर्व देव एक पढ्यायु वाला जाणवा ए सर्व मेरू पर्वतने दक्षण दिसें तिहां असंख्याता द्वीप समुद्र व्यतिक्रमी जइयें तिहां बीजो जंबूद्वीप ठे तेने बार

हजार योजन अवगाहीयें तिहां ए सर्व देवोनी राजधानी विजया राजधानी सरखी जाणवी तथा वैताढ्य गिरिकुमार नामे देवता महर्दिक एक पव्योपमायु वालो इहां वसेले तेथी ए पर्वतनुं पण वैताढ्य एवुं नाम शाश्वतो ठे.

हवे उत्तरार्द्ध नरतनामे वास क्षेत्र पूर्व पश्चिम लंबो उत्तर दक्षणे पोहोलो पद्व्यंकने संस्थाने संस्थितते ते गंगा अने सिंधु ए बे महोटी नदी तेणे करी त्रण जागें वेहेंचाणुठे ३३० योजन उपर उंगणीसीया त्रण जाग एटलुं पोहोळ पणेठे, एनी बाह पूर्व पश्चिम दिसें १०८५ योजन उपर उंगणीसीया साडासात जाग एटली लंब पणे ठे एनी जीवा पणठनी परें उत्तरदिसें १४४४ योजन उपर उंगणीसीया ठ जाग कांश्क उणा एटली लंब पणे ठे ते जीवानुं धनुष्ट दक्षणेदिसें १४५१० जयोन उपर उंगणीसीया अगीआर जाग एटलुं परिधि पणेठे.

हवे ए उत्तरार्द्ध नरतमां ऋषजकूटनामे पर्वतते ते कहेठे:-गंगाप्रपातकूमनी पश्चिमदिसें अने सिंधुकूमनी पूर्वदिसें चुल्लहिमवंत पर्वतना दक्षणे पासानां नितंब पासें ऋषजकूटते ते आठ योजन धरतीमां उंम पणे, मूलमा आठ योजन पोहोळ पणे, वज्रमा ठ योजन पोहोळ पणे अने उपर चार योजन पोहोळ पणे तथा पाठांतरे मूलमा बा र योजन पोहोळ पणे मध्यमां आठ योजन पोहोळो अने उपर चार योजन पोहोळो ठे गायना पंडने संस्थाने सर्व जंबूनंद रत्नमय श्यामवर्णेठे एमां पूर्वली परे जवन प्र मुख जे ठे तेशास्त्रांतरथी जाणवा इहां ऋषजनामे महर्दिक देवता वसेठे तेनो परिवार तथा एनुं अनेरे जंबू दीपें राजधानीनो स्थानक यावत पूर्वपरे सर्व कहेठुं.

ए नरतक्षेत्रने विषे नरत नामे देवता महा ऋषिवंत सामानीकादिक देवोयें सहीत एक पव्योपमने आउखे वसेठे तेथी एनुं नरत वर्षे एवुं शाश्वतुं नामठे.

हवे चुल्ल हेमवंत नामे वर्षधर पर्वत कहेठे:-

नरत क्षेत्रने उत्तर दिसें नरतक्षेत्रनी सीमा रूप ए चुल्ल हेमवंत पर्वतते ते एकशो योजन उंच पणे ठे अने पञ्चीश योजन धरती मांहेठे तथा १०५१ योजन उपर उंगणीसीया बार जाग एटलो पोहोळ पणे ठे, तेनी बाहा पूर्व पश्चिम प्रत्येकें ५३५० योजन उपर उंगणीसीया साडा पंदर जाग ठे, तेनी जीवा पणठ उत्तर तरफ पूर्व पश्चिम लंबी ३४८३ योजन उंगणीसीयें अर्द्धजागें कांश्क उणो एटली लंब पणे ठे तेनुं धनुष्ट दक्षणे ३५३३० योजन उपर उंगणीसीया चार जाग परिधि पणेठे ए रुचक ना मा वस्तुने संस्थाने रह्यो ठे, सर्व सुवर्ण मयठे, बे पासें बे पद्मवरवेदिका अने बे वनखं मे करी वींठ्योठे ए पर्वत उपर घणा व्यंतरिकदेव देवांगनाउ विचरे ठे इत्यादि कहेठुं.

એ પર્વતના મધ્યનાગે એક મહોટો પદ્મફલ નામેં ફલે તે પૂર્વપશ્ચિમ લાંબપણે એક હજાર યોજનઠે અને ઉત્તર દક્ષણ પોહોલો પાંચશો યોજન ઠે, દશ યોજન ઊંમોઠે, એ ફલનું રૂપામયતટઠે, તે ફલ એક પદ્મવરવેદિકા અને એક વનસ્પતિ કરી ચોકફેર વીંટયો ઠે,

તે ફલના મધ્યનાગે એક મહોટું કમલઠે તે એક યોજન લાંબો અને પોહોલો ઠે તથા અર્ધ યોજન જાડો ઠે એટલે બે કોશ પાણી થકી ઊંચો ઠે અને દશ યોજન ઊંમો પાણી માંહે ઠે એમ પાણીમાં તથા ઉપર મલી સાડા દશ યોજન ઊંચો ઠે તે કમલ એક જગતીયેં કરી ચોકફેર વીંટલો ઠે તે જગતી પાણી ઉપરે જંબૂ દ્વીપની જગતી પ્રમાણે ઠે ગવાક્ષ ગોચ પણ તેજ રીતેં જાણવા એ કમલનો વજ્રરત્નમય મૂલઠે, અરિષ્ટરત્નમય કંદ ઠે, વૈદ્યુર્યરત્નમય નાલઠે, વૈદ્યુર્યરત્નમય બાહેરના પત્રઠે, કાંશ્ક રાતા સુવર્ણમય માંહેલી પાંચહી ઠે, રાતાસુવર્ણમય કેશરાઠે, વિવિધ પ્રકારનાં મણિમય કમલનાં બીજ નાગઠે, કનકમય કર્ણિકા મોમોઠે, તે કર્ણિકા અર્ધયોજન લાંબી તથા પોહોલીઠે, એક કોશ ઊંચી ઠે.

તે કર્ણિકાની ઉપરલી નૂમિના મધ્યનાગે એક મહોટો જવનઠે, તે એક કોશ લાંબો, અર્ધકોશ પોહોલો, ચૌદશોંચાલીશ ધનુષ્ય ઊંચો, અનેક સફકડા ગમે થાંજે કરી સહીતઠે, તે જવનને ત્રણદિસેંયેં ત્રણ બારણાઠે તે પ્રત્યેક પાંચશો ધનુષ ઊંચાઠે, અઢીશોં ધનુષ પોહોલા ઠે, સ્વેત પ્રધાન કનકમય શૂનિકા ચોતરો તેણે કરી સહીતઠે, યાવત્ વનમાલા પર્યંત ફહાં કહેલું તે જવનના મધ્ય નાગે એક મણિમય પીટિકા ઠે તે પાંચશોં ધનુષ લાંબી પોહોલી અને અઢીશોં ધનુષ જાડીઠે તેના ઉપર શ્રીદેવીની સચ્ચા ઠે.

તે કમલની પ્રથમ પરિધિયેં બીજા એકશોને આઠ કમલઠે તે સર્વ ઊંચ પણે તથા લાંબ પણે પૂર્વોક્ત મૂલ કમલથી અર્ધે નાગેઠે એટલે એક કોશ પાણીથી બાહેર ઠે અને દશ યોજન પાણીમાંહે ઠે મલી સવાદશ યોજન ઊંચાઠે અર્ધ યોજન લાંબા પોહોલા ઠે, તેની પણ કર્ણિકા પ્રમુખ તથા છુવનાદિક સર્વ તે મૂલ કમલની પેરે અર્ધ પ્રમાણ વાલા જાણવા. એ એકશોને આઠ કમલને વિષે શ્રીદેવીના નૂષણાદિક વસ્તુ રહેઠે.

હવે બીજી પરિધિના કમલઠે તે મુલ્ય કમલથી વાચ્યકૂળે, ઉત્તર દિસિયેં અને ઇશાન કૂળે એ ત્રણ દિસાંયેં શ્રીદેવીની ચાર હજાર સામાનિક દેવીના ચાર હજાર કમલ ઠે તથા પૂર્વદિસેં શ્રીદેવીની ચાર મહત્તરિકા ગુરુ સ્થાનીય દેવીના ચાર કમલઠે તથા અગ્નિકૂળે માંહેલી પરસ્વદાનાં આઠ હજાર દેવતાનાં આઠ હજાર કમલઠે તથા દક્ષણદિસિયેં વચલી મધ્ય પરસ્વદાનાં દશ હજાર દેવતાનાં દશ હજાર કમલઠે તથા નૈઋત્યકૂળે બાહેરલી પરસ્વદાનાં બાર હજાર દેવતાનાં બાર હજાર કમલઠે તથા પશ્ચિમદિસેં સાત કટ કના સ્વામીનાં સાત કમલઠે, એરીતેં એ બીજા વલયમાં સરવાલે ૩૪૦૧૧ કમલ ઠે.

હવે ત્રીજી પરિધિનાં કમલ કહેહે:-ત્રીજા વલયની પ્રત્યેક દિસાયેં ચાર ચાર હજાર કમલ ગણતાં ચાર દિસાયેં શોલ હજાર કમલ શ્રીદેવીના આત્મરક્તક દેવોનાં છે.

વલી તે મૂલ કમલને ચોફેર ત્રણ બીજા પરિક્ષેપ છે એટલે માંહેલી, વિચલી અને બા હિરલી એવી ત્રણ પરિધિ અર્થાત્ ચોથી, પાંચમી અને ઠઠી એ ત્રણ પરિધિનાં કમલોમાં શ્રીદેવીનાં આજિયોગિક કિંકર દેવો રહેહે તેની સંખ્યા કહેહે ચોથી માંહેલી પરિધિમાં બત્રીશ લાખ કમલ છે, વિચલી પાંચમી પરિધિમાં ચાલીશ લાખ કમલ છે અને બાહેરલી ઠઠી પરિધિમાં અઢતાલીશ લાખ કમલ છે એ ત્રણ પરિધિનાં એક કરોડને વીશ લાખ કમલ થયા તેની સાર્યેં આગલી ત્રણ પરિધિનાં તથા મુખકમલમલોને ૫૦૧૨૦ કમલ મેલવીયેં તેવારે સરવાલે ૧૨૦૫૦૧૨૦ કમલ થાય. સર્વ કમલ જંબુવૃહની પેઠે શાશ્વ તા પૃથ્વીકાય રૂપ છે પરંતુ કમલના આકારે છે માટે કમલ કહીને વચાળ્યા છે અને પહેલી પરિધિના કમલથી બીજી પરિધિના કમલ અર્ધ પ્રમાણવાલા છે એમ આગલ પણ સર્વ પરિધિયેં અર્ધ અર્ધ પ્રમાણ વાલા કહેવા તથા એ પદ્મફળને વિષે જેમ કમલોનો પરિવાર વચાળ્યો તેમ બીજા પર્વતોનાં ફળ સંબંધી પણ એમજ પરિવાર જાણવો. પદ્મફળને વિષે ઘણા કમલ પદ્મફળને આકારે પદ્મફળ સરિલા છે માટે એનું પદ્મફળ એવું શાશ્વતું નામ છે હ્યાં શ્રીનામેદેવી મહાકલિવંત યાવત્ એક પદ્મોપમના આચલાવાલી વશે છે એ કમલનું ચિત્ર જોવું.

હવે એ ફળના બારણાં પ્રમુખ વચાળતો ઢતો બીજા પર્વતોનાં ફળ સંબંધી વક્તવ્યતાપણ સાથેજ કહેહે.

હિમવંત તથા શિવરી એ બે પર્વતો વપર પદ્મ તથા પુંમરીક એ બે ફળને વિષે એક પૂર્વદિશિ, બીજો પશ્ચિમદિશિ, ત્રીજો મેરુપર્વતને સન્મુખ એ ત્રણ દાર છે, તે બારણાં પણ સ્વસ્વદિશિ ફળના માનથી, એંસીમે જાગ પ્રમાણે છે. તે કેમ ? તોકે-ફળનો જે વિસ્તાર પાંચસે યોજન પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશિ છે, તે એંસીમે જાગે વહેંચીએ તેવારે સવાઠ યોજન આવે; તેમાટે પૂર્વ અને પશ્ચિમનાં બારણાં ફળને વિષે સવાઠ યોજન પહોળાં છે. અને મેરુસન્મુખ હજાર યોજન ફળ છે તે એંસીજાગે વહેંચીએ તેવારે સાઢાબાર યોજન જાગે આવે તેમાટે મેરુસન્મુખ ફળનાં બારણાં સાઢાબાર યોજન પહોળાં છે એમ જાણવું. તે દાર તોરણસહિત તથા તેમાંથી નદીઝ નીકલી છે તેણે કરી સહિત છે. શેષ બીજા ચાર ફળને વિષે દક્ષિણ અને ઉત્તર દિશાએ બે બે બારણાં છે તેમના મધ્યે જે મેરુ સામા બારણાં છે તે બારણાં સ્વદિશિ ફળના એંસીમે જાગે છે. જેમ મહાપદ્મ તથા માહા પુંમરીક એ બે ફળ મેરુદિશિ સન્મુખ બે સદસ્ય યોજન છે, તેમના લાંબ પણાને એંસીજાગે વેહે ચતાં પચીશ યોજન આવે, તો જે મેરુ સન્મુખ બારણું છે, તે પચીશ યોજન છે. અને

બાઢેરનાં ઢક્ષિણ તથા ઉત્તર સન્મુખ જે બારણા ઢે તે, માંઢેલા મેરુ સન્મુખ બારણાથી અર્ધમાને ંટલે સાઢાબાર યોજન પ્રમાણે ઢે. વલી ંરીતે તિગિઢિ તથા કેશરી ડહ મેરુ ઢિશિ લાંબા ચાર હજાર યોજન ઢે. તે ંસીજાગે વઢેંચતાં પચાશ યોજન પ્રમાણે મેરુ સન્મુખનુ બારણું ઢે, અને ઢક્ષિણ તથા ઉત્તરનાં જે બારણાં ઢે, તે માંઢેલા બારણાથી અર્ધ ંટલે પચીશ યોજન પ્રમાણના ઢે. ં સર્વ ડહના બારણાં જે ઢે. તે તોરણ તથા નઢીં સઢિત ઢે ંમ જાણુ.

ં પચ્ચઢહનાં પૂર્વઢિસીને તોરણથી ગંગા નામે મહોઢી નઢી નીકલી તે પૂર્વઢિસિ સન્મુખ પાંચઝોં યોજન પર્વત ઉપર જઢને ગંગાવર્તન નામે કૂઢ ફરીને પાંચઝોં ત્રેવીશ યોજન ઉપર ંગણીસીયા સાઢાત્રણ જાગ ંટલી ઢક્ષણઢિસી સાઢામી પર્વત ઉપર જઢને જેમ મોહોઢા ઘઢાનાં મુખ માંઢેથી પાણીનો સમૂહ નીકલતો હોય તે સરસો મુક્તા વલીનાં હારને સંસ્થાને કાંઢક જાજેરા શો યોજનને પ્રપાતેં પાણીને પઢવે કરીને ઢેઢી પઢેઢે ં ગંગાનઢી જિહાં પઢેઢે તિહાં ંક મહોઢી જીંજી પ્રણાલીઢે તે જીંજી અર્ધ યોજન લાંબી અને સવાઢ યોજન પોહોલી, અર્ધકોશ જાઢી, મગરમત્સનું પસાસું મુખ તે સંસ્થાને સંસ્થિતઢે ં ગંગાનઢી જિહાં પઢેઢે તિહાં ંક ગંગા પ્રપાત ંવે નામે કુંમઢે, તે શાઢ યોજન લાંબો અને પોહોલો ઢે તથા ૧ૂૂ યોજન કાંઢક જાજેરા પરિઢિઢે, ઢશ યોજન ંમો ઢે, ગોલાકારે ઢે. અનેક જાતના તિહાં કમલઢે, તે કુંમ ંક પચ્ચરવેઢિકા અને ંક વનસંમ તેણેકરી ચોકફેર વીંઢેલું ઢે, તે કુંમને ચારેઢિસેં પગથાલીયા ઢે.

તે કુંમના મધ્યજાગેં ંક મહોઢો ગંગાનામે ઢીપઢે તે અાઢ યોજન લાંબો અને પોહોલો વૃત્તાકારેંઢે, કાંઢક જાજેરા પચ્ચીશ યોજન તેની પરિઢિઢે, ઢે કોશ પાણી અકી ં ચો સર્વ વજ્રરત્નમય ઢે તે ઢીપ ંક પચ્ચરવેઢિકા અને વનસંમેકરી ચોફેર વીંઢેલું ઢે તે ના ઉપરે ગંગા નામક ઢેવીને વસવાનો ડુવનઢે ઘરઢે તે ંકકોશ લાંબો, અર્ધકોશ પોહોલો અને ૧૪૪૦ ઢનુષ્ય ંચોઢે તેમાં ગંગાઢેવીની સઢયાઢે માઢે ંનું ગંગાપ્રપાત નામઢે.

તે ગંગાપ્રપાતકુંમને ઢક્ષણઢિસિને તોરણે અઢને ગંગા મહાનઢી નીકલી અકી ઉત્તરાર્ધ ડરતઢેત્ર માંઢે અાવતી અાવતી સાત હજાર નઢીયેં પૂરાતી અકી સંમપ્રપાતા શુફાને ઢેઢે વૈતાઢ્ય પર્વતને જેઢીને ઢક્ષણાર્ધ ડરત માંઢે અાવતી અકી ઢક્ષણાર્ધ ડરતનાં મધ્ય જાગેં જઢને પૂર્વઢિસિ સાઢામી વલતી અકી ચોઢહજાર નઢીયેં પૂરાતી અકી નીચે જંબૂ ઢીપની જગતીને જેઢીને પૂર્વઢિસેં લવણ સમુઢમાંઢે જલે ઢે.

ં ગંગાનઢી જિહાંથી વઢેઢે તિહાંથી મૂલે સવા ઢ યોજન પોહોલી ઢે અને અર્ધકોશ ં મીઢે પઢી ઢે પાસેં માત્રાયેં માત્રાયેં વઢતી અકી સમુઢમાં જલતાં શાઢીબાશઢ યોજન પોહોલ પણે અઢ અને સવા યોજન ંમ પણે અઢ ંટલે સર્વ નઢીઢને મૂલ અકી મુખે

સમુદ્રમાં જલતાં દશ ગુણો પ્રવાહ હોય તથા પોહોલ પળાથી પચાશમો જાગ ઝંઘ પળે હોય ગંગાનદી બે પાસેં બે પદ્મવર વેદિકા અને બે વનસ્વંમે કરી વીંટીઢે.

એ ગંગાનદીની પેરેજ સિંધુનદીનું સ્વરૂપ પણ જાણી લેવું માત્ર તે પદ્મહરને પશ્ચિમદિ સિને તોરણે નીકલી થકી સિંધુઆવર્તન નામા કૂટને ફરીને દક્ષિણદિસા તરફ ચાલી થકી સિંધુપ્રપાતકુંઢમાં પડી તિહાં સિંધુદેવીનો સિંધુ નામે ઢીપ જાણવો યાવત્ તિમિશ્રા ગુફા નીચે વૈતાઢય પર્વત જેદીને પશ્ચિમદિસી સાહામી વલી થકી ચૌદહજાર નદીયેં પુરાતી જવણ સમુદ્રમાં જલી તેનો શેષ અધિકાર ગંગાની પરેં જાણવું.

હવે તે પદ્મહરને ઉત્તરદિસિને તોરણે રોહિતાંસા મહાનદી નીકલી તે ૨૭૬ યોજન અને ઝંગણીસીયા ઢ જાગ ઉત્તર દિસિ સાહામી પર્વત ઉપર જડને કાંડક જાજેરા શે યોજનને પ્રપાતેં રોહિતાંસા પ્રપાત કુંઢમાં જડ પડેઢે તે કુંઢ એકશોને વીશ યોજન લાં બો અને પોહોલોઢે કાંડક ઝળા ઝણસો એસી યોજન પરિધિ પળે ઢે દશ યોજન ઝંઘો ઢે, તેના મધ્યજાગે રોહિતાંસાનામે ઢીપઢે તે શોલ યોજન લાંબો અને પોહોલોઢે બે કોશ પાળી થકી ઝંચોઢે, તિહાં રોહિતાંસા દેવીનું જવન જાણવું ઇત્યાદિક એનું બીજો સર્વ અધિકાર પૂર્વલા કુંઢની પરે કહેવો.

તે રોહિતંસા પ્રપાતકુંઢને ઉત્તરદિસિને તોરણે રોહિતંસા નદી નીકલી થકી, હેમવંત યુગલીયાનાં સ્વેત્ર માંહે જાતી જાતી, ચૌદ હજાર નદીયેં પુરાતી પુરાતી, શબ્દાપાતી નામે વૃત્તવૈતાઢય પર્વતને અર્ધ યોજને અણ પોહોતી થકી, પશ્ચિમ દિસિ સાહામી વલી થકી, હેમવંતસ્વેત્રને બે જાગેં વેંચતી થકી, અઠાવીશ હજાર નદીયેં પુરાતી જરાતી નીચેથી જગ તીને જેદીને જવણ સમુદ્ર માંહે જલે ઢે. એ નદીનો મૂલેં પ્રવાહ શાઢાબાર યોજન પોહોલ પળે અને એક કોશ ઝંઘ પળે ઢે પઢી માત્રાયેં માત્રાયેં બે પાસેં વધતી વધતી સમુદ્રમાંહે પેશતાં ૧૨૫ યોજન પોહોલ પળે પ્રવાહ ઢે અને અઢી યોજન ઝંઘ પળે ઢે, એ બે પાસેં બે પદ્મવરવેદિકા અને બે વન સ્વંમે કરી વીંટી ઢે.

હવે ચુહ્નહેમવંત પર્વત ઉપર અગીઆર કૂટઢે તેના નામ કહેઢે:- ૧ સિંધાયતનકૂટ એના ઉપર સિંધુનું દેહેરું ઢે ૨ ચૂહ્ન હેમવંતગિરિ કુમાર દેવકૂટ, એના ઉપર એ પર્વતના એ કૂટને નામે દેવતાનો નિવાસ જીવનઢે ૩ જરતદેવકૂટ એના ઉપર જરતદેત્રના જરતદેવતા નો નિવાસઢે, ૪ ઇલાદેવીકૂટ, ૫ ગંગાદેવીકૂટ, ૬ શ્રીદેવીકૂટ, ૭ રોહિતંસાદેવીકૂટ, ૮ સિંધુ દેવીકૂટ, ૯ સુરાદેવીકૂટ, ૧૦ હેમવંતદેવકૂટ, ૧૧ વૈશ્રમણ લોકપાલ દેવકૂટ, પૂર્વદિસિના જવણ સમુદ્રને પશ્ચિમદિસેં અને ચુહ્નહેમવંત નામા કૂટને પૂર્વદિસેં પ્રથમ સિંધાયતન કૂટ ઢે તે પાંચશોં યોજન ઝંચોઢે, મૂલમાં પાંચશો યોજન પોહોલ પળે, વચ્ચેં ૨૭૫ યોજન પોહોલ પળે, ઉપર અઢીસેં યોજન પોહોલ પળે, ગોપુઢને સંસ્થાનેઢે, તે કૂટ પદ્મવરવેદિકા

अने वन खंमे करी चोफेर वींढयोळे तेना उपर सिद्धनुं देहेरुंढे तेनुं वर्णन जीवाजिगम सूत्रथी जाणवुं बीजा दश कूट पण एटलाज लांबा पोहोला अने उंचा जाणवां.

एमज चूँल्लहेमवंतकूटने विषे चूँल्लहेमवंतगिरिकुमार देवनो प्रासादावंतसक प्रमुख तथा तेनी चुँल्लहेमवंत नामे राजधानी असंख्यातमे जंबू द्वीपे जाणवी शेष आकता सर्व कूटोनी वक्तव्यतामां पण देवताना प्रासाद सिंहासन, परिवार प्रमुख ते सर्व कहेवा.

इहां चुँल्लहेमवंतकूट, जरतकूट, हेमवंतकूट वैश्रमणकूट ए चार कूटने विषे देवता जाणवा शेष ढ कूटने विषे देवांगना जाणवी ए पर्वत महाहेमवंत पर्वत आश्रयी लंबाई आदिकमां लगारेक न्हानुंढे वलो चुँल्लहेमवंतनामे देवता एक पढ्योपमायुयें इहांवशेळे. तेथी (चूँल्ल के०) लघुहेमवंत पर्वत एवुं एनुं शाश्वतुं नाम ठे इति ॥

हवे हेमवंत युगलीयाना क्षेत्रनो वर्णन कहेळे चुँल्लहेमवंत वर्षधर पर्वतने उत्तरदिसें ए हेमवंत क्षेत्रे ते ११०५ योजन उपर उंगणीसीया पांच नाग एटलुं पोहोळ पणोळे एनी बाह् ६७५५ योजन उपर उंगणीसीया त्रण नागळे तेनी जीवा पणठ ३७६७४ योजन उपर उंगणीसीया पंदर नागळे. एनुं धनुष्ट ३८७४० योजन उपर उंगणीसीया दश नाग एटलुं परिधि पणोळे एमां त्रीजा सुखमडुखमा आरा सरखो सरूप जाणवो.

इहां रोहिता नदीनी पश्चिम दिसें अने रोहितांशा नदीनी पूर्व दिसें हेमवंत खेत्रने मध्यजागे शब्दापाती नामे वृत्त वैताढ्य पर्वत ठे ते एक हजार योजन उंचोळे, अढीशो योजन धरतीमां उंमोळे तथा नीचे अने उपर लांबो पोहोळो सर्वत्र सरखो धान जरवा ना पालाने संस्थानेळे, एक हजार योजन लांबो पोहोळोळे अने ३१६२ योजन कांइक जाजेरा एटली परिधिळे, वेदिका अने वनखंमे करी चारे बाजु वींढेलोळे तेनी उपर यावत् सिंहासन प्रमुख परिवार सहित जाणवा तथा ए पर्वतनी न्हानी महोटी वाव्यने विषे यावत् बिछने विषे शब्दापाती जेवा वर्णवाला एना सरखा अनेक जातीना कमल ठे ते ऐकरी तथा इहां स्वाती नामे देवता एक पढ्योपमनां आउखावंत, चारहजार सामा नीक देवो आदिक सहित थको वसेळे यावत् विजय देवनी पेरे राजधानी वालो ठे तेथी ए पर्वतनुं शब्दापाती वृत्तवैताढ्य एवुं शाश्वतुं नाम ठे.

तथा चुँल्ल हेमवंत अने महा हेमवंत ए बे वर्षधर पर्वतें बे पासें दक्षिण उत्तर दिसें ए खेत्रने गोपव्युंढे मर्यादा कोधीळे नित्यें सदैव हेम सुवर्ण प्रकाशेळे तथा इहां हेमवंत नामे देवता एक पढ्योपमने आउखे वशेळे तेथी हेमवंत क्षेत्र एवुं एनुं शाश्वतुं नामळे.

हवें महा हेमवंत नामे वर्षधर पर्वत कहेळे:—हेमवंत खेत्रने उत्तरदिसें अने हरिवर्ष खेत्रने दक्षिणदिसें महाहेमवंत नामे वर्षधर पर्वतळे, ते बर्शो योजन उंच पणो अने पचाश

યોજન ધરતીમાં ઝંઝોઢે તથા ૪૨૧૦ યોજન ડપર ઝંગણીસીયા દશ ઝાગ ંટલો પોહોલ પણેઢે ંની બાહૂ પૂર્વ પશ્ચિમ ઢિસેં ૂ૨૭૬ યોજન ડપર ઝંગણીસાયા સાઢાનવ ઝાગઢે, તથા ંની ઝીવા પણઢ ડત્તરઢિસિ તરફ પૂર્વ પશ્ચિમેં ઝાંબી બે ઢેઢેઢે ઝવણ સમુઢ્ઢને ફરસી ઢે તે ૫૩ૂ૩૧ યોજન ડપર ઝંગણીસીયા ઢ ઝાગ કાંઢક ઝાઝેરીઢે તેનું ધનુષ્ઢ દઢ્ઢણ ઢિસી તરફ ૫૭૨ૂ૩ યોજન ડપર ઝંગણીસીયા દશ ઝાગ પરિધિ પણેઢે ૂ પર્વત રૂઝ કને સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, સર્વ રત્નમયઢે, બે બાઝુયેં બે પદ્મવર વેઢિકાયેં કરી તથા બે વન સ્વંમે કરી વીંટયોઢે ઘણુ સમરમણીક ઝૂમિ ઝાગઢે યાવત્ ઢેવતા બેસેઢે રઢેઢે ંત્યાઢિ.

તે મહાઢેમવંત પર્વતનાં મધ્યઝાગે વઝોવઝેં મહાપદ્મનામે ંહ ઢે તે બે હઝાર યો જન ઝાંબ પણે ંને ંક હઝાર યોજન પોહોલ પણે ઢે તથા દશ યોજન ઝંઝો ઢે તેનું રૂપામય તટ ઢે, ઝે રીતે પૂર્વે પદ્મંહની વક્તવ્યતા કહી તેહિઝ વક્તવ્યતા ંહાં પણ ઝા ંવી ંહાં કમલનું પ્રમાણ બે યોજનનું ઢે યાવત્ તે કમલ મહાપદ્મંહ સરસા ઢે ંહાંઢી નામે ઢેવી ંકપત્ત્યોપમને ંઝાઝસે વઝો ઢે તેણે કરી ંનું મહાપદ્મંહ ંવું શાશ્વતું નામઢે.

ૂ ંહને દઢ્ઢણઢિસિને તોરણે રોહિતા મહાનઢી નીકઝી તે ૧૬૦૫ યોજન ડપર ઝંગણીસીંયા પાંઝ ઝાગ ંટઝી દઢ્ઢણઢિસિ સાહમી પર્વત ડપરેં ઝંને મહોટા ઘઢાના મુખ સરિસે મુક્તાવઝી ઢારને સંસ્થાને કાંઢ ંક ઝાઝેરા વઝો યોજને પ્રપાત કુંમમાં પઢે ઢે તે ઝિઢાંથી પઢેઢે તિઢાં મહોટી ઝીઝી પ્રણાઝી ઢે તે ઝીઝી ંક યોજન ઝાંબ પણે ંને શાઢાબાર યોજન પોહોલ પણે તથા ંક કોશ ઝાઢ પણે ઢે મહોટા મગરમત્સનું મુખ વિસ્તિરણ કસ્યો ઢોય તે સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે સર્વ વઝરત્નમય ઢે તે ઝિઢાં પઢેઢે તિઢાં રોહિત પ્રપાત નામે કુંમઢે તે ંકસો વીશ યોજન ઝાંબો પોહોલો ઢે ંને ત્રણસેં ંસી યોજન કાંઢક ઝંઝા પરિધિ પણે ઢે તથા દશ યોજન ઝંઝોઢે તેના મધ્યઝાગે ંક રોહિતા નામે ઢીપઢે તે શોઝ યોજન ઝાંબો પોહોલો ંને કાંઢક ઝાઝેરા પઝાશ યોજ ન પરિધિ પણેઢે પાણી થકી બે કોશ ઝંઝોઢે વઝરત્ન મયઢે તે ઢીપ પદ્મવરવેઢિકા ંને વનસ્વંમે કરી વીંટયોઢે તે ઢીપને વઝે ંક ઝવનઢે તે ંક કોશ ઝાંબ પણે ઢે ંત્યાઢિ.

તે રોહિત પ્રપાત કુંમને દઢ્ઢણઢિસિને તોરણે રોહિતા મહાનઢી નીકઝી થકી ઢેમવં ત સેત્રમાંઢે ઝાતી ઝાતી શઢ્ઢાપાતી ંત્તવૈતાઢઘ પર્વતને ંર્ધ યોજને ંણ પોહોતી થ કી પૂર્વઢિસિ સન્મુખ વઝીને ઢેમવંત ઢેત્ર પ્રત્યે બે ઝાગેં વેઢેઝતી થકી ંષ્ટાવીશ હઝાર ન ઢીયેં પૂરાતી પૂરાતી થકી નીઝે ઝગતીને ઝેઢી પૂર્વઢિસેં ઝવણ સમુઢ્ઢમાંઢે ઝઝી ઢે.

તથા ૂ ંહના ડત્તરઢિસિને તોરણે ઢરિકાંતા મહાનઢી નીકઝી થકી ૧૬૦૫ યોજ ન ડપર ઝંગણીસીયા પાંઝ ઝાગ ડત્તર ઢિસિને સામી પર્વત ડપરેં ઝંને કાંઢક ઝાઝેરા વઝો યોજનને પ્રપાતેં ઢેઢી પઢેઢે ઝિઢાંથી પઢેઢે તિઢાં ઝીઝી બે યોજન ઝાંબ પણે, પ

ત્રીશ યોજન પોહોલ પણે અને અર્ધ યોજન જાડ પણે તે હરિકાંત પ્રપાત નામે કુંદમાં પડે તે કુંદ ૧૪૦ યોજન લાંબો પોહોલો અને ૭૫૯ યોજન પરિધિ પણે તેના મધ્યજાગે હરિકાંતા નામે ઘીપે તે બત્રીશ યોજન લાંબો પોહોલો અને એકશો એક યોજન પરિધિ પણે તે તથા બે કોશ પાણીયકી ઝંચો છે તે પદ્મવર વેદિકા અને વનસ્વંમે કરી વીંટયું છે એના મધ્યમાં જીવન છે તથા તે હરિકાંતા પ્રપાત કુંદનાં ઉત્તર દિસિને તોરણે હરિકાંતા મહાનદી નીકળી થકી હરિવર્ષક્ષેત્રમાં જાતી થકી વિકટાપાતી વૃત્ત વૈતાલ્ય પર્વત પ્રત્યે અર્ધ યોજન અને પોહોતી થકી પશ્ચિમદિસિ સાદમી વલી થકી હરિવર્ષ ક્ષેત્રને બે જાગે વેંચતી થકી ઠપ્પન હજાર નદીયે પૂરાતી થકી નીચે જગતી જેદીને પશ્ચિમદિસિયે લવણ સમુદ્ર માંહે જલે છે એ હરિકાંતા મહાનદી હથકી નિકળતા પ્રવાહે પચ્ચીશ યોજન પોહોલ પણે અર્ધ યોજન ઝંડપણે પઢી માત્રાયે માત્રાયે અનુક્રમે યોજને યોજને એકેક પાશે વીશ વીશ ધનુષ કરતાં બે પાશે ચાલીશ ધનુષ વધતી વધતી સમુદ્ર પ્રવેશે અઢીશે યોજન પોહોલ પણે અને પાંચ જોયણ ઝંડ પણે અડે બે પાસે પદ્મવરવેદિકા તથા વનસ્વંમે વીંટી છે.

મહા હેમવંત પર્વત ઉપર આઠ કૂટ કહે છે:-એક સિંધાયતન કૂટ, બીજો મહાહેમવંત કૂટ, ત્રીજો હેમવંત કૂટ, ચોથો રોહિતાદેવી કૂટ, પાંચમો હીંદેવી કૂટ, ઠગો હરિકાંતા કૂટ, સાતમો હરિવર્ષ કૂટ, આઠમો વૈશ્વૈય કૂટ, પૂર્વે જેમ ચૂલ્લહેમવંત પર્વતના કૂટોની વક્તવ્યતા કહી તેમ હાં પણ દેવી દેવો પ્રમુખના નિવાસ પ્રમુખ જાણવા એ મહા હેમવંત પર્વત જે છે તે ચૂલ્લહેમવંત પર્વત આશ્રયી લાંબ પણે, પહોલ પણે, ઝંચ પણે, ઝંડ પણે, પરિધિ પણે, અતિશય મહોટો છે તથા હાં મહાહિમવંતનામે દેવતા યાવત્ એક પલ્લોપમાયુની સ્થિતિયે વરો છે માટે એનું મહાહિમવંત પર્વત એનું શાશ્વતું નામ છે.

હવે હરિવર્ષ યુગલીયાનાં ક્ષેત્રની વક્તવ્યતા કહે છે.

નિષધ પર્વતને દક્ષિણ દિસે અને મહાહેમવંત પર્વતને ઉત્તરદિસે હરિવર્ષ નામે યુગલ ક્ષેત્ર છે તે ૮૪૨૧ યોજન ઉપર ઝંગણીસીઝ એક જાગ એટલું પહોલ પણે તથા ૧૩૩૬૧ યોજન ઉપર શાહા ઠ જાગ એટલી પૂર્વે પશ્ચિમદિસે બાહા છે તથા એની જીવા પણ ઊત્તર દિસીયે પૂર્વપશ્ચિમે લાંબી ૭૩૯૦૧ યોજન ઉપર સાહાસત્તર જાગ છે તેનું ધનુષદક્ષિણ દિસીયે ૮૪૦૧૬ યોજન ઉપર ચાર જાગ એટલું પરિધિપણે છે એનું ઘણું સમરમણિ ક જૂમિ જાગ છે યાવત્ મણિતૃણાદિકે કરી શોનાવંત છે ક્યાદિક સર્વ વાત હાં પણ કહેવી હાં સુખમા નામે બીજા આરાનું અનુજાવ સદા સર્વદા વર્તે છે.

હાં હરિસલિલા મહાનદીને પશ્ચિમદિસે અને હરિકાંતા મહાનદીને પૂર્વદિસિયે તથા હરિવર્ષ ક્ષેત્રને મધ્યજાગે વિકટાપાતી નામે વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વત છે તેનું પોહોલ પણ, ઝંચ

પણુ અને ઝંમપણુ તથા પરિધિ પ્રમુખ સર્વે પૂર્વે કહેલા શબ્દપાતી વૃત્તવૈતાઢયની પેરે
 ઇહાં પણ કહેવો પરંતુ એટલું વિશેષ જે એ પર્વતનો અરુણનામે દેવતા અધિપતિહે તથા
 ઇહાં વિકટાપાતી સરસ્વા વર્ણે કરી કમલ હે તેથી એનું વિકટાપાતી એનું શાશ્વતું નામહે.

એ હરિવર્ષકેત્રને વિષે (હરિકે) સૂર્ય અને ચંડમા કહીયે તેથી કેટલાએક મનુષ્ય
 ઝગતા સૂર્યજેવા રાતે વર્ણે રાતિકાંતિને પ્રકાશ કરેહે તથા કેટલાં એક તિહાંના મનુષ્ય
 ચંડમા તથા શંખનાં સરિખાં ધોલે વર્ણે હે તેમાટે તથા ઇહાં હરિવર્ષનામે મહર્દિક દેવ
 તા એક પલ્યોપમાયુયે વર્ણે તેથી એનું હરિવર્ષ એનું નામ શાશ્વતું હે.

હવે નિષધ નામા વર્ષધર પર્વત કહેહે.

મહાવિદેહ ક્ષેત્રને દક્ષણદિસેં અને હરિવર્ષકેત્રને ઉત્તરદિસેં નિષધ નામે પર્વતહે તે
 ચારસેં યોજન ઝંચપણે, શો યોજન નીચો ધરતીમાં હે તથા ૧૬૮૪૩ યોજન ડપર હે
 કલા પહોલો હે તેની પૂર્વપશ્ચિમદિસેં બાહ્યા ૩૦૧૬૫ યોજન ડપર અઢી નાગહે તથા
 લાંબપણે તેની જીવા પણહ ઉત્તરદિસેં ૯૪૧૫૬ યોજન ડપર હે નાગહે તથા તેનું ધ
 નુપ્પટ દક્ષણદિસેં ૧૩૪૩૪૬ યોજન ડપર નવ નાગ પરિધિપણે હે, સર્વે તપનીય રાતા
 સુવર્ણમય હે, હે પાસેં પદ્મવરવેદિકા અને વનસ્વંમે કરી સહિત હે.

તેના મધ્યનાગે એક તિગિહિ નામે ઇહ હે તિગિહિ એટલે કમલનો પરાગઢહ તે તિ
 ગિહિ ઇહ. એ ચાર હજાર યોજન લાંબ પણે અને હે હજાર યોજન પોહોલ પણે તથા
 દશ યોજન ઝંમો હે, એનું રૂપામય તટ હે, ચારદિસિયેં ચાર ત્રિસોપાન પગથાલિયાહે,
 એમ જે રીતેં મહાપદ્મઢહની વક્તવ્યતા પૂર્વે કહી તેજ રીતેં ઇહાં પણ કહેવી, ઇહાંકમલનું
 પ્રમાણ તેહિજ જાણવું યાવત્ તિહાં તિગિહિ સરસ્વા ઘણા કમલ હે તથા ઇહાં ધૃતિનામે
 દેવી એક પલ્યોપમને આઝખે વર્ણે તેથી એનું તિગિહિઢહ એનું નામ હે.

તે તિગિહિઢહને દક્ષણ દિસિને તોરણે હરિસલિલા મહાનદી નીકલી થકી ૭૪૩૧
 યોજન ડપર એક નાગ એટલી દક્ષણદિસિ સામી પર્વત ડપરે જઢને કાંઠક જાજેરા ચારસેં
 યોજનને પ્રપાતેં કરી હેઠી હરિસલિલા કુંમમાં પહેહે તે કુંમનું અને ઢીપનું તથા ઢીપના
 નવન પ્રમુખનું પ્રમાણ તેની વક્તવ્યતા સર્વે હરિકાંતા નદીની પેરે જાણવી યાવત્ હરિ
 વર્ષ ક્ષેત્રને હે નાગે વેંચતી ટપન્ન હજાર નદીયે સહીત થકી નીચેં જગતી જેદીને પૂર્વદિ
 સિનાં લવણ સમુદ્માંહે નહેહે એનું પ્રવાહ, મુખ, મૂલે, પહોલપણુ, ઝંમપણુ, એ સર્વે હરિ
 કાંતા નદી પ્રમાણેજ જાણવું યાવત્ વેદિકા અને વનસ્વંમે તેણે કરી સહીત હે.

હવે તે તિગિહિઢહને ઉત્તરદિસિને તોરણે સીતોદા મહાનદી નીકલી થકી ૭૪૩૧ યો
 જન ડપર એક નાગ એટલું ઉત્તર સાહમી પર્વત ડપરે જઢને કાંઠક જાજેરા ચારસેં યોજ

નને પ્રપાતેં દેઠી પહેઠે એ સીતોદા મહાનદી જિહાં થકી પહેઠે તિહાં એક મહોટી જીની પ્રણાલી રૂપઠે તે ચાર યોજન લાંબ પણે, પચાશ યોજન પોહોલ પણે અને એક યોજન જાડ પણે મહોટા મગર મત્સના મુંઘને સંસ્થાને સંસ્થિત ઠે, સર્વ વજ્ર રત્નમય ઠે તે જિહાં નીચી પહેઠે તિહાં મહોટો સીતોદા પ્રપાત કુંમઠે તે ચારસેં એસી યોજન લાંબ પણે પોહોલ પણે અને ૧૫૧૮ યોજન કાંઈ એક ઝંણા પરિધિ પણે ઠે, યાવત્ તોરણ પર્યંત વક્તવ્યતાં જાણવી તે સીતોદા પ્રપાત કુંમને મધ્ય જાગેં સીતોદા નામે ઢીપઠે તે ચોશઠ યોજન લાંબો પોહોલો અને બર્શેં બે યોજન પરિધિ પણે ઠે, બે કોશ પાણી થકી ઝંચો ઠે, સર્વ વજ્ર રત્નમય ઠે, તેમજ વેદિકા, વનસ્વંમ, જૂમિનાગ, જવનઘર, શયનીય એ સર્વ પૂર્વપરે જાણવા.

તે કુંમને ઊત્તરદિસિનેતોરણે એ સીતોદા મહાનદી નીકલી થકી, દેવકુરુ ક્ષેત્ર પ્રત્યેં આવતી થકી, બેહુ પર્વત પ્રત્યેં તથા ૧ નિષધ ૨ દેવકુરુ ૩ સૂરેંડ ૪ સુલસ ૫ વિદ્યુત્પ્રન એ પાંચઢહને બે જાગેં વહેવતી થકી તે ઢહમાંહે વેહેતી થકી, દેવ કુરુ માંહેલી ચો રાસી હજાર નદીયેં પૂરાતી થકી, જડશાલ વન માંહે આવતી થકી, મેરુ પર્વત પાસેં બે યોજન અણ પોહોતી થકી, તિહાંથી પશ્ચિમદિસિ સાહમી વલી થકી, નીચે વિદ્યુત્પ્રન નામા ગજદંતા પર્વતને જેદીને મેરુપર્વતને પશ્ચિમદિસેં, પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને બે જાગેં વેહેવતી થકી, એકેકી ચક્રવર્તિની વિજય થકી અઘાવીશ અઘાવીશ હજાર નદીયેં પૂરાતી પૂરાતી થકી કેમકે એ નદીને દહ્ણ તટેં આઠ વિજયઠે તિહાં એકેકી વિજયેં ગંગા અને સિંધુ એ બે બે નદી ચૌદ ચૌદ હજારને પરિવારેં ઠે તેવારેં અઘાવીશ હજારનું પરિવાર થયું તથા ઊત્તર તટેં પણ એજરીતે એકેકી વિજયેં અઘાવીશ અઘાવીશ હજાર નદીને પરિવારેં એરીતે શોલ વિજયની બત્રીશ નદી તે પ્રત્યેકને ચૌદ હજારનો પરિવાર ગણતા ૪૪૦૦૦૦ નદી થઈ તેની સાથેં ૮૪૦૦૦ નદી દેવકુરુની મેલવતાં ૫૩૨૦૦૦ નદી સહીત પૂરાતી થકી, જયંતનામા પશ્ચિમદિસિ સંબંધી જંબૂ ઢીપનાં ઢારને નીચેં જગતીને જેદીને લવણ સમુદ્ર માંહે જલેઠે એ નદી ઢહમાંથી નીકલતાં મૂલપ્રવાહેં પચાશ યોજન પોહોલ પણે તથા એક યોજન ઝંમ પણે ઠે, પઠી માત્રાયેં માત્રાયેં અનુક્રમે યોજને યોજને એકેક બાજુયેં ચાલીશ ચાલીશ ધનુષ એરીતે બે પાસેં એસી ધનુષની ટુઢિ વધતી વધતી મુલ મૂલે સમુદ્ર પ્રવેશેં પાંચશેં યોજન પોહોલ પણે અને દશ યોજન ઝંમ પણે થઈ. બે પાસેં પદ્મવરવેદિકા અને વનસ્વંમે કરી સહીત ઠે.

નિષધ પર્વત ઊપર નવ કૂટઠે તેનાં નામ કહેઠે:-એક સિંધાયતન કૂટ, બીજો નિષધ કૂટ, ત્રીજો હરિવર્ષ કૂટ, ચોથો પૂર્વવિદેહ કૂટ, પાંચમો હરિસલિલા કૂટ, ષષ્ઠો ધૃતિકૂટ, સાતમો સીતોદા કૂટ, આઠમો અપરવિદેહ કૂટ, નવમો રુચક કૂટ જેરીતે ચૂલ્લહિમવંતના કૂટનો ઝંચપણુ, પોહોલપણુ, પરિધિપણુ, રાજધાની સહીત પૂર્વેં વણેવ્યો તેરીતેં ઢહાં જાણું. નિષધ પર્વતને વિષે ઘણા કૂટ નિષધને સંસ્થાને ઠે, નિષધને અત્યંત સહન કરે, પૂઠે સ્કંધે

નાર સહે તે નિષધ વૃષજ પર્યાયાંતરે વૃષજ બલદને સંસ્થાને સંસ્થિત છે તથા હાં નિષધ નામે દેવતા યાવત્ પલ્યોપમને આઝખે વશે છે તેથી એનું નિષધ પર્વત એનું શાશ્વતું નામ છે.

હાં નદી હહ અને કુંદ આદિકનો કાંઈક વિશેષ કહે છે.

નરત દેત્રનેવિષે ગંગા અને સિંધૂનદી છે; તથા ઈરવત દેત્રનેવિષે રક્તા અને રક્તાવતી નદી છે. એ બાહેર છેડે રહેલી છે જે ચાર નદી છે તે બાહેરનાં જે પદ્મહ તથા પુંદરીક નામે હહ છે, તેનાં પૂર્વ પશ્ચિમનાં દારનો જે વિસ્તાર છે, તે પ્રમાણે સવા ઠ યોજન પહોળ પણે હિમવંત તથા શિખરી પર્વતના શિખરથી નદી વહે છે. એટલે ઝતરે છે.

પૂર્વોક્ત જે ચાર નદી છે, તે હહના બારણાથી પાંચસે યોજન સુધી પર્વતના શિખર ઉપર બારણાં સન્મુખ પૂર્વે પશ્ચિમદિશિયે જઈને પઢી પોતપોતાના વર્તન કૂટથી બાહેર ના નરત અને ઈરવત દેત્રને સન્મુખ વહે તે આવીરીતે જે ગંગાનદી તે હહના બારણા થી પાંચસે યોજન સુધી પર્વત ઉપરે બારણાસામી જાય ત્યાં ગંગાવર્તન એ નામે પર્વતનું જે કૂટ તે થકી બાહેરનું જે નરત દેત્ર છે તેને સન્મુખ વહે ઈરીતે સિંધૂનદી પણ સિંધૂ આ વર્તન કૂટથી નરતદિશિ વહે, તથા રક્તાનદી પાંચસે યોજન બારણા સન્મુખ જઈને પઢી રક્તાવર્તન કૂટથી ઈરવતદિશિયે વહે. એમ રક્તાવતી નદી રક્તવલ્યાવર્તન કૂટથી ઈરવત દિશિ વહે, તો એનદી નરત તથા ઈરવત સામી વહે, તે વારે પર્વતના મધ્ય જાગથી બાહેર આવતાં પર્વત ઉપર કેટલા યોજન ચાલે? તે કહે છે:—સવાઠ યોજન નદીનું મુખ છે તે, પર્વતનો જે વિસ્તાર એક સહસ્ર બાવન યોજન, અને બાર કલા—તેમાંહેથી કાઢીએ, તેવારે એક સહસ્ર હેતાલીશ યોજન ઉપર સવા સાત કલા રહે. તેનું અર્ધ પાંચસે ત્રેવીશ યોજન અને શાઢી ત્રણ કલા ઝાઝેરી લાગે ત્યાંહાંલગી પર્વતના શિખર ઉપર નદીવહે.

શિખરના હેઢાથી મગરમત્સના મુખને આકારે, તથા વજ્રરત્નમય એવી જે જીની એનું જીની સરખો આકાર છે, જીની એટલે પરનાલ તે મધ્યે યઈને વજ્રમય છે તનું જે હને વિષે, એહવો જે નદીના પોતપોતાને નામે નિપાત કુંદ, તેને વિષે મોતીની તૂટેલી સેર તેને સદૃશ પ્રવાહે અવલિન ધારાં કરી પડે છે. એટલે ગંગાનદી ગંગાનિપાત કુંદમાં પડે છે, અને સિંધૂનદી સિંધૂનિપાત કુંદમાં પડે છે. એમ નદિને નામે કુંદ જાણવા.

હહનાં બારણાનો વિસ્તાર સવાઠ યોજન છે; તેમ નદીપ્રવાહમાંહે જીનીનો વિસ્તાર પણ સવા ઠ યોજન છે. તેમાટે સરખો વિસ્તાર છે. અને હહનાં બારણાનો જે પહોળ પણે વિસ્તાર તે વિસ્તારનાં પચાશમે જાગે જીની જાઢી છે. અને તે જાઢ પણાથી ઓગળી સર્વ જીની છે લાંબી છે. એમ સર્વ હહોની જીનીનું પ્રમાણ જાણવું, એટલે બાહેરનાં બે પર્વતને વિષે સવા ઠ યોજન જીની પહોલી છે, અને મધ્યના બે પર્વતની માંહેલી દિ

શિની જીની પચીસ યોજન પહોલી છે. અને બાહેરની દિશિની જીની સાઠાબાર યોજન પ્રમાણે છે. તથા માહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં માહેલી-જીની પચાસ યોજન પ્રમાણે છે. અને બાહેરની જે જીની છે તે પચીસ યોજન પ્રમાણ પોહોલી છે. તથા એ સર્વ જીનીનું જાડપણું છે. તે પોતપોતાના વિસ્તારને પચાસમેજાગે છે. અને જાડપણાથી ચોગણુ લાંબપણું છે.

હવે તે કુંડ વચ્ચે જે દ્વીપ છે તેનું પ્રમાણ કહે છે. આઠ યોજન પોહોલો પાણીમાં છે. અને તે પાણી ડપર બે કોસ ડંચો, અને વેદિકાએ સહિત, એવો નદીની દેવીને વસવાનો દ્વીપ છે; તેમાં હિંદુની જે શ્રી, લક્ષ્મી પ્રમુખ દેવી તેહના જવન સરખાં જવન તે દ્વીપને વિષે છે. તે કુંડ સાઠ યોજન પહોલા છે. અને સવા ઠ યોજન પહોલાં વેદિકાનાં ત્રણ બારણાં છે તથા દશ યોજન ડંમા છે. એ પ્રકારે બીજાપણ જે કુંડ છે તેહનું જે વિશેષ છે તે કહે છે.

કુંડનું પહોલપણુ અને દ્વીપનું પોહોલપણું તથા વેદિકાનું પહોલપણુ એ ત્રણ વિસ્તાર તે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં હિંદુની વિજયની વંત્રીશ નદી છે તે નદીના જે ચોસઠ કુંડ છે, તેનું તથા તેમાં જે દ્વીપ છે તેનું તથા તેની વેદિકા, તેહનાં બારણાંનો વિસ્તાર, તે જરત અને ઐરવતના કુંડ સરખો છે. એટલે વિદેહના વિજયમાં હિંદુ જે ચોસઠ કુંડ છે, તે સાઠ યોજન પહોલા છે. તેમજ આઠ યોજન દ્વીપ છે, તિહાં વેદિકાનાં બારણાંનો વિસ્તાર સવાઠ યોજન જાણવો. અને હિમવંત ક્ષેત્રની બે નદી, હિરણ્યવંત ક્ષેત્રની બે નદી, વલી વંત્રીશ વિજયની બાર અંતર નદી એ સોલ નદીમાં જે સોલ કુંડ છે, તેનો તથા તેહનાં દ્વીપનો તથા તેહનાં વેદિકાનાં દારનો વિસ્તાર પહેલાનાથી બમણો જાણવો. એટલે એ સોલ નદીના કુંડ, એ કસો વીસ યોજન પોહોલા છે અને એ કુંડનાં દ્વીપ, સોલ યોજન પહોલા છે. તથા એ સોલ કુંડના વેદિકાના બારણાંનો વિસ્તાર સાઠાબાર યોજન છે. વલી હરિવર્ષ ક્ષેત્રની બે નદી, અને રમ્યકૂની બે નદી-એ ચાર નદીના ચાર કુંડ, તેહના ત્રણ વિસ્તાર આશ્રીને ચોગુણો જાણવો. એટલે બર્જોને ચાલીશ યોજન એનાં કુંડનો વિસ્તાર છે. અને વંત્રીશ યોજન દ્વીપનો વિસ્તાર છે. તથા પચીસ યોજન વેદિકાનાં દારનો વિસ્તાર છે. તથા માહાવિદેહની બે નદીના બે કુંડ, તેહના ત્રણ વિસ્તાર આશ્રીને આઠગુણો જાણવો. તે કહે છે. ચારસેં એસી યોજન કુંડનો વિસ્તાર છે. અને દ્વીપનો વિસ્તાર ચોસઠ યોજનનો છે. તથા વિદેહનાં કુંડની વેદિકાનાં બારણાં પચાસ યોજન પહોલાં છે, એમ સર્વ એકઠા ગણીએ તો આ જંબૂ દ્વીપમાં હિંદુનું કુંડ થાય.

બાહેરની જે ચાર નદી છે, તેમની ગતિ કહે છે. ચાર નદી જે ગંગા, સિંધુ, રક્તા, અને રક્તવતી તે પોતપોતાના નિપાત કુંડથી બાહેરના જરત અને ઐરવતને સન્મુખ બારણે નીકળે. તે કેમ ? તો કે-ગંગા અને સિંધુ એ બે દક્ષિણને બારણે જરત સામી નીકળે છે. અને રક્તા તથા રક્તવતી એ બે ઉત્તરને બારણે ઉત્તરના ઐરવત દિશિ નીકળે છે, પણ તે જેવારે વૈતાલ્ય લગી આવે, તેવારે તે પ્રત્યેક નદીને સાત સહસ્ર નદીનું બીજી મળે છે તેના પરિ

વારે પરિવરીયકી વૈતાઢયની વચ્ચે યડને નીકલેઢે. તે વૈતાઢય પર્વત જેઢીને નીકલ્યા પઢી બાહિરના જરત તથા ઁરવત સ્વેત્રના અર્ધનાગના વચમાંથી પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશિ સમુદ્ધ સન્મુખ વલે ઁટલે જરત ક્ષેત્ર મહિ ગંગાનઢી પૂર્વદિશ ઁ જાય, અને સિંધુનઢી પશ્ચિમદિશિ ઁ જાય તથા ઁરવત મહિ રક્તાનઢી પૂર્વદિશિ ઁ જાય અને રક્તવતી નઢી પશ્ચિમ દિશિ ઁ જાય પણ, તે ચાર નઢીઢ વૈતાઢય પર્વતને જેઢીને નીકલ્યા પઢી વલી બીજી સાત સહસ્ર નઢીઢ ઁ કરી સહિત થાય સર્વ મલી ચૌઢસહસ્ર નઢીને પરિવારે પરવરી થકી, જેમ પૂર્વે વૈતાઢયને જેઢી નીકલી ઢે તેનીપરે જગતીને પણ જેઢીને સમુદ્ધમહિ જાય ઢે.

નઢીનો વિસ્તાર તથા ંમપણું કહેઢે. સર્વ નઢીઢ ને પહેલા નીકલતાં કુંમના ઢાર સરસો વિસ્તાર હોય અને અંતને વિષે પ્રથમનાં વિસ્તારથી ઢશગુણી વિસ્તારપણે હોય તે આ વીરીતે કે-જરત તથા ઁરવતની ચાર નઢીઢ, તેનો પ્રથમ સવા ઢ યોજન વિસ્તાર ઢે. અને ઢેઢે સમુદ્ધમહિ જલે તેવારે સાઢી બાસઢ યોજન થાય. તથા વત્રીશ વિજયની ચોસઢ નઢીઢ ઢે. તેહનો પણ ઁજ આદિઅંતનો વિસ્તાર ઢે, તેહના જે ચોસઢ કુંમ ઢે, તે બાહિરના કુંમ સરસા ઢે, તે માટે સરસો વિસ્તાર કહ્યો. વલી હેમવંત તથા હિરણ્યવંતની ચાર નઢી, અને વિજયની બાર અંતરનઢી, ઁવં સોલ નઢીઢનો આદિવિસ્તાર સાઢાબાર યોજન ઢે. તો ઢેઢે ઁ કસો પચીશ યોજનનો વિસ્તાર જાણવો. વલી હરિવર્ષ તથા રમ્યક્ષેત્રમહિ જે ચાર ન ઢીઢ ઢે તેહનો વિસ્તાર પચીશ યોજન ધુરેઢે. તો અંતનેવિષે બસે પચાશ યોજન વિસ્તાર થાય ઢે. અને વિઢેહ ક્ષેત્રે જે સીતા અને સીતોઢા બે નઢી ઢે તેહનો પ્રથમ વિસ્તાર, પચ્ચાશ યોજનનો ઢે, તો ઢેઢે પાંચસે યોજન વિસ્તારઢે. તથા ઁ સર્વજે મોટી નઢી ઢે, તે વિસ્તારથી પચાસમે જાગે ંમી ઢે, જેમ ગંગાનઢી આદિ વિસ્તાર સવા ઢ યોજન ઢે, તેને પચ્ચાજો જાગ ઢેતાં યોજનો આઠમોજાગ આવે, તો પ્રથમ નીકલતાં યોજનને આઠમે જાગે ંમી ઢે, અને ઢેઢે સાઢી બાસઢ યોજન વિસ્તાર ઢે તેને પચાજો જાગ ઢેતાં સવા યોજન આ વે, તેમાટે ઢેઢે સવા યોજન ંમી જાણવી. ઁમ સમસ્ત નઢીનો વિસ્તાર જાણવો.

હવે પાંચ ક્ષેત્રની નઢીની ગતિ કહેઢે. પાંચ ક્ષેત્રની જે મહાનઢીઢ તે પોત પોતા માં બારણાની દિશિયેં ડહનો જે વિસ્તારઢે, તે કાઢતાં જે પર્વતના વિસ્તારનું અર્ધ થાય તેટલા યોજન નઢી પર્વતના શિખર ંપર વહે. તે કેમ ? તો કે-હેમવંત અને શિખરી નો વિસ્તાર ૧૭૫૨ યોજન અને બારકલા ઢે. તેમાંહેથી ડહનો વિસ્તાર પાંચસે યોજ ન કાઢી ઁ તેવારે ૫૫૨ યોજન અને બારકલા રહે. તેનું અર્ધ ૨૭૬ યોજન અને ઢ ક લા થાય. તો પોતાના ડહઢારના મુખથી પર્વતના શિખર ંપર ૨૭૬ યોજન અને ઢ કલા વહેઢે. અને મહાહિમવંત તથા રુક્મી પર્વતને વિષે ચાર નઢી ૧૬૦૫ યોજન અને પાંચ કલા પર્વતના શિખર ંપર ચાલે, તથા નિષઢ અને નીલવંત સંબંધી

ચાર નદીઁ ૭૪૨૧ યોજન અને એક કલા પર્વતનાં શિખર ડપર ચાલે એ રીતેં ડહનો વિસ્તાર પર્વતનાં વિસ્તાર માંહેથી કાઢી અર્ધ કરીએ તેવારે એવું પૂર્વોક્ત માન લાજે તેવાર પઢી પર્વતના વિસ્તારને ઢેઢે જડને પોતાની જીની ડપર થડને પોતપોતાના નિપાત કુંમને વિષે તે નદીઁ પડેઢે તથા પોતપોતાની જીનીના પહોલપણાને પચી શમે જાગે વૃતવૈતાઢ્ય તથા મેરુ તેને મૂકીને જે નદીઁનું મુખ દક્ષણ સામું ઢે, તે નદી પૂર્વ સમુદ્દિશિ તરફ વલે અને જે નદીઁનું મુખ ડત્તર સામું ઢે, તે પશ્ચિમ સમુદ્દિશિ વલે; એટલે હેમવંત તથા હિરણ્યવંતની બે નદી વૃતવૈતાઢ્યને બે કોસ વેગલો મૂકી પૂર્વ તથા પશ્ચિમદિશિએ વલે તથા હરિવર્ષ અને રમ્યકૂની બે નદી ચાર કોશ વૃત વૈતાઢ્યને વેગલો મૂકીને પૂર્વ પશ્ચિમ દિશિએ વલે. તથા મહા વિદેહની બે નદી આઠ કોસ મેરુ પર્વતને વેગલો મૂકી પૂર્વ પશ્ચિમ દિશિએ વલે.

હેમવંત ક્ષત્રમાંહે રોહિતાંશા તથા રોહિતા એવે નામે બેં નદીઢે, તે પ્રત્યેકનો ગંગાનદી કરતાં બમણો પરિવારઢે. એટલે અષ્ટાવીશ હજાર નદીઁના પરિવારે પરિવરિ ઢે તેમજ હિરણ્યવંત ક્ષત્રમાંહે સુવર્ણ કુલા અને રુપ્પ કુલા એવે નામે બે નદી ઢે, તે પણ રોહિતાંશા નદીની પરે અષ્ટાવીશ હજાર નદીઁએ પરિવરીઢે. તથા હરિવર્ષ ક્ષત્રનેવિષે હરિકંતા અને હરિસલિલા નામે બે નદીઢે તે ગંગાનદીથી ડોગણા પરિવાર વાલી ઢે. એટલે ઢપ્પન હજાર નદીઁએ પરિવરીઢે. તથા એ પૂર્વોક્ત નદી સદૃશ રમ્યક્ ક્ષત્રને વિષે નરકંતા અને નારી કંતા એ નામે બે નદીઁઢે તે પણ એટલીજ ઢપ્પન હજાર નદીએ પરિવરી ઢે. તથા સીતોદા અને સીતા એ બે નદી મહાવિદેહ ક્ષત્રમાં ઢે તે એકેકી નદીમાંહે પાંચ લાખ બત્રીસ હજારને આઢત્રીશ નદીઁ સંબંધી પાળી પડે ઢે. કુરુક્ષત્રનેવિષે ડોરાશી હજાર નદી ઁઢે. વલી ઢ અંતર નદીઢે તથા એકેકી વિજયે ગંગા, અને સિંધુ એ બે બે મહાનદીઁઢે, તો સોલ વિજયમાંહે બત્રીશ મહોટી નદીઁ થડ તે પ્રત્યેક નદીનો પરિવાર ડૌદ હજારનો ગણતાં ૪૩૦૦૦૦ હજાર થાય, તેની સાથે પાઢલી કુરુક્ષત્રાદિકની ૦૪૦૩૦ નદીઁ મેલવીએ તેવારે ૫૩૨૦૩૦ નદીઁનું પાળી સીતોદા નદીમાંહે જલે ઢે. તથા સીતા મહિ પણ એટલી નદીઁનું પાળી જલે ઢે. તે માટે બમણી કરીએ તેવારે ૧૦૬૪૦૭૬ એટલી નદીઁ માહા વિદેહ ક્ષત્રમાંહે જાણવી.

હવેં જંબૂઢીપની સર્વ નદીઁની સંખ્યા કહેઢે બત્રીશ વિજયની ડોસઠ નદી, તથા સીતોદા અને સીતા એ બે નદી તથા જરતાદિકની ગંગા પ્રમુખ બાર નદી એ સર્વ એકઠી કરતાં અષ્ટોતેર મહોટી નદીઁ જાણવી. અને બત્રીશ વિજયની બાર અંતર નદીઁ એ નેવું મૂલગી નદી ઢે. બાકી બીજી પરિવારની નદીઁ ડૌદ લાખને ઢપ્પન હજાર ઢે.

હવે મહાવિદેહ ક્ષેત્રની વક્તવ્યતા કહે છે.

નીલવંત નામા વર્ષધર પર્વતને દક્ષણદિસે તથા નિષધ નામા વર્ષધર પર્વતને ઉત્તર દિસે મહાવિદેહ નામા ક્ષેત્ર છે તે પલ્લ્યંકને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, ૩૩૬૮૪ યોજન ઉપર ચાર જાગ એટલું પોહોલ પળે છે એની બાહુ પૂર્વ પશ્ચિમે ૩૩૭૬૭ યોજન ઉપર સાત જાગ લાંબ પળે છે તેની જીવા પળઠ મહાવિદેહના મધ્ય જાગને વિષે પૂર્વ પશ્ચિમદિસે લાંબી એક લાખ યોજન છે એનું ધનુષ્ટ ૧૫૮૧૧૩ યોજન ઉપર શોલ જાગ કાંઠક જાજેરા એટલું પરિધિ પળે એકેકી દિસિયે છે એટલે જંબૂઢીપનો ૩૧૬૩૩૭ યોજન પ્ર મુખ જે પૂર્વે પરિધિ કહ્યો છે તેનું અર્ધ કરીયે તેવારે મહાવિદેહની એકદિસિનું ધનુષ્ટ યાચ અને બે દિસિનાં ધનુષ્ટ એકઠા કરીયે તેવારે જંબૂઢીપની પૂર્ણ પરિધિયાચ એમજાણવું.

મહાવિદેહ ક્ષેત્ર ચાર પ્રકારે છે એક મેરુ થકી પૂર્વે પૂર્વ મહાવિદેહ, બીજો મેરુ થકી પશ્ચિમે અપરવિદેહ, ત્રીજો મેરુ થકી દક્ષણે દેવકુરુ ક્ષેત્ર, ચોથો મેરુ થકી ઉત્તરે ઉત્તર કુરુ ક્ષેત્ર છે. જરત, ઐરવત, હેમવંત, હિરણ્યવંત, હરિવર્ષ, અને રમ્યકુ એ ઢાળ ક્ષેત્ર થકી લાંબ પળે, પહોલ પળે, પરિધિ પળે કરીને ઘણુ વિસ્તિરણ છે એટલે ઘણુ મહંત મહોટું છે, અથવા બત્રીશ વિજયને વિષે પાંચશે ધનુષની કાયાનાં મહોટા શરીર વાલા મનુષ્ય છે તથા દેવકુરુ અને ઉત્તરકુરુને વિષે ત્રણગાઝનાં શરીર વાલા મનુષ્ય વસે છે એરીતે શરીર આશ્રયી મનુષ્ય પણ મહોટા છે તથા મહાવિદેહ નામે દેવતા મહારુદ્રિવંત યાવત્ એક પલ્લ્યોપમને આઝલે હ્યાં વસે છે તેથી એનું મહાવિદેહ એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે એ મહાવિદેહમાં ચાર ગજદંતગિરિ છે તેની વક્તવ્યતા કહે છે:—

૧ નીલવંત પર્વતને દક્ષણદિસિયે અને મેરુને ઉત્તર પશ્ચિમદિસિ વચ્ચે વાયુકુંળે તથા ગંધિલાવતી વિજયને પૂર્વદિસે, ઉત્તરકુરુને પશ્ચિમ દિસે, હ્યાં ગંધમાદન નામે ગજદંત પર્વત પીલે વર્ણે છે ૩૦૨૦૯ યોજન ઉપર ઢ જાગ લાંબ પળે છે તથા નીલવંત પર્વતની પાસે ચારસો યોજન ઝંચ પળે છે, શો યોજન ઝંચ પળે ધરતીમાં છે, પાંચશે યોજન પોહોલ પળે છે. પઢી માત્રાયે માત્રાયે અનુક્રમે ઝંચ પળે તથા ઝંચ પળે વધતો વધતો થકો અને પોહોલ પળાની હાણીયે ઘટતો ઘટતો થકો મેરુ પર્વતની સમીપે પાંચશે યોજન ઝંચ પળે તથા સવાસો યોજન ઝંચ પળે ધરતીમાં અને અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ પોહોલ પળે હાથીનાં દાંતને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, સર્વ રત્નમય છે, બે પાસે બે પદ્મવરવેદિકા અને બે વનસ્વંમે કરી સહીત છે, યાવત્ ઉપરે ઘણા દેવતા બેશે છે, હ્યાદિ સર્વ પૂર્વપરે કહેવું.

એ ગંધ માદન પર્વત ઉપર સાત કૂટ છે તેના નામ કહે છે:—એક મેરુ દિસિયે સિંદાય તન કૂટ, તેવાર પઢી અનુક્રમે નીલવંત સન્મુખ બીજો ગંધમાદનકૂટ, ત્રીજો ગંધિલાવતી કૂટ, ચોથો ઉત્તરકુરુ કૂટ, પાંચમો સ્ફાટિક કૂટ, ઢછો લોહિતાદકૂટ, સાતમો આ

નંદ કૂટ, તિહાં સિદ્ધાયતન કૂટને વિષે સિદ્ધનું દેહેરું છે તથા સ્ફાટિક કૂટ અને લોહી તાલુ કૂટ એ બે કૂટને વિષે જોગંકરા અને જોગવતી એ બે દિક્કુમારિકા દેવીનો નિવાસ છે શેષ ચાર કૂટને વિષે કૂટને નામે દેવતા રહે છે. એ સર્વે કૂટ પાંચજોં યોજન ઝંચ પળે છે.

એ પર્વતનો ગંધ તે કોષ્ટ સુગંધનાં પુઢાને પીસતાં, ચૂર્ણ કરતાં, ઝકેરતાં થકાં, જૂજૂ આ વિઝેરતાં થકાં, જોગવતાં, ગંધલેતાં થકાં, જેમ ઝત્તમ ઝદાર મનોહર ગંધ નીકલે, તેથી પણ ઇષ્ટતર અતિ ઝત્તમ ગંધ છે તે ગંધે કરી મદ છે તથા ઇહાં ગંધમાદન નામે દેવ તા મહાઋદ્ધિવંત વસે છે તેથી એનું ગંધમાદન એવું શાશ્વતું નામ છે.

૨ મેરુ પર્વતને ઇશાનકૂળે, નીલવંત પર્વતને દક્ષિણ દિસેં, ઝત્તરકુરુને પૂર્વદિસેં, કલ્હ નામા વિજયને પશ્ચિમદિસેં, માલ્યવંત નામે ગજદંત પર્વત વૈભૂર્ય રત્નમય નીકલે વળેં છે તે ગંધમાદન ગજદંતા પ્રમાણે લાંબુ પોહોલું છે શેષ અધિકાર તેમજ જાણવું.

માલ્યવંત ગજદંતગિરિના નવકૂટનાં નામ કહે છે. એક મેરુદિસિયેં સિદ્ધાયત્તકૂટ, તેવાર પઢી અનુક્રમેં નીલવંત પર્વતને સન્મુખ બીજો માલ્યવંતકૂટ, ત્રીજો ઝત્તર કુરુકૂટ, ચોથો કલ્હકૂટ, પાંચમો સાગરકૂટ, ઢઠો રજતકૂટ, સાતમો સીતાકૂટ, આઠમો પૂરણનઢ કૂટ, નવમો હરિસ્સહ કૂટ, એ સર્વે કૂટ પાંચજોં યોજન ઝંચ પળે છે તિહાં સાગરકૂટ અને રજત કૂટ એ બે કૂટને વિષે સુનોગા અને જોગમાલિની નામે દેવી વસે છે શેષ કૂટને નામે તિહાં વસનારા દેવોના પણ તેહીજ નામ જાણવા. એમાં હરિસ્સહ કૂટ ઝપર હરિસ્સહ રા જધાનીનો હરિસ્સહ નામે દેવ વસે છે એ કૂટ હજાર યોજન પોહોલું અને હજાર યોજન ઝંચો યમક પર્વતને પ્રમાણે છે અને માલ્યવંત ગજદંત પાંચજોં યોજન પોહોલું છે માટે બે પાસે અઢીજોં અઢીજોં યોજન પર્વતથી બાહેર અધર રહ્યું છે એ હરિસ્સહ દેવની રાજધાની અન્ય જંબૂ ઢીપેં ચોરાસી હજાર યોજનની લાંબ પળે, પોહોલ પળે છે.

એ માલ્યવંત ગજદંતાને વિષે ઘણા સરિકાનામે વનસ્પતિના ગુલ્મ, નવમાલતીના ગુલ્મ, યાવત્ મગદંતિકા વનસ્પતિનાં ગુલ્મ છે તે ગુલ્મ સર્વદા પંચવર્ણના ફૂલેં ફૂલે છે તથા જૂમિને વિષે વાયરે કંપિત એવા અગ્રશાલાને વિષે ફૂલનાં પૂંજ તેને ઝપચારે કરી સ હીત કરે છે તથા ઇહાં માલ્યવંત દેવ એક પલ્યાયુયેં વસે છે માટે એનું માલ્યવંત નામ છે.

૩ નિષધ પર્વતને ઝત્તર દિસેં, મેરુ પર્વતને દક્ષિણ પૂર્વને વચ્ચેં અગ્નિકૂળે, મંગલાવતી વિ જયને પશ્ચિમ દિસેં અને દેવકુરુને પૂર્વદિસેં, સોમનસ નામે ગજદંત પર્વત સ્વેતવર્ણે છે તે લાંબો પોહોલો માલ્યવંતની પેરે જાણવું એ રૂપ્પમય છે ઇહાં ઘણા દેવતા દેવાંગના કુચેષ્ટા રહિત સૌમ્ય પળે સુમન એટલે શોકાદિ રહીત વિચરે છે તથા સોમનસ નામે મહર્ષિક દેવ ઇહાં વસે છે તેથી એનું સોમનસ નામ છે. એનાં ઝપર સાત કૂટ છે તેના નામ કહે છે:— એક મેરુની દિસિયી સિદ્ધાયતન કૂટ, તેવાર પઢી અનુક્રમેં નિષધ પર્વતની સન્મુખ

બીજો સોમનસ કૂટ, ત્રીજો મંગવલાતી કૂટ, ચોથો દેવકુરુ કૂટ, પાંચમો વિમલ કૂટ, ષઠો કાંચન કૂટ, સાતમો વશિષ્ઠ કૂટ, એ સર્વે કૂટ પાંચજો યોજન ઝંચ પળે પહોલ પળે છે તિહાં વિમલ અને કાંચન એ બે કૂટને વિષે સુવત્સા અને વત્સમિત્રા એ બે દિક્કુમારિકા દેવિનો નિવાસ છે તથા શેષ કૂટને વિષે કૂટને નામે દેવના નિવાસ જાણવા.

૨૦૪ તથા નિષધ પર્વતને ઉત્તર દિસેં અને મરુને દક્ષણ પશ્ચિમ વચ્ચે નૈરુતકૂળે, પદ્મવિજયને પૂર્વદિસેં વિદ્યુત્પ્રજ નામે ગજદંત પર્વત સર્વ તપનીય રાતા સુવર્ણ મય છે થાવત્તુ ઊપર દેવતા વસે છે ક્ત્યાદિ સર્વ પૂર્વ પરે કહેવું એનાં નવ કૂટના નામ કહે છે:—પ્રથમ મેરુ દિસિયેં સિદ્ધાયતન, તેવાર પઠી અનુક્રમે નિષધ પર્વતની સન્મુખ બીજો વિદ્યુત્પ્રજ, ત્રીજો દેવ કુરુ, ચોથો પદ્મ, પાંચમો કનક, ષઠો સૌવસ્તિક, સાતમો સીતોદા, આઠમો શતજવલ, નવમો હરિ કૂટ તેમાં હરિ કૂટ તે પૂર્વોક્ત હરિસ્તહ કૂટની પેરે હજાર યોજન પોહોલો, ઝંચો છે, અને શેષ આઠ કૂટ પાંચજો યોજન ઝંચા જાણવા તથા કનક કૂટ અને સૌવસ્તિક એ બે કૂટને વિષે વારિષેણા અને બજાહિકા નામાંતરેં પુષ્પમાલા અને અનંદિતા દિક્કુમારિકા દેવી વસે છે, શેષ કૂટને વિષે કૂટને નામે દેવતા જાણવા. તથા એ પર્વત વીજલીની પેરે રક્તસુવર્ણ મયપણા માટે ચોફેર અવનાસે છે, ઝયોત કરે છે, કાંતિ કરે છે તથા ક્ત્યાં વિદ્યુત્પ્રજ નામે દેવતા એક પદ્મોપમાયુયે વસે છે તેથી એનું વિદ્યુત્પ્રજ એવું શાશ્વતું નામ છે. એ ચાર ગજદંત ઊપર પ્રત્યેકેં દિક્કુમારિ દેવિનાં બે બે કૂટ કહ્યા તે અધલોકને વિષે વસનારી દિક્કુમારી જાણવી એનાં રેવાનાં જવન ગજદંત ગિરિને નીચે છે.

કુરુદેવત્રની જે સીતોદા તથા સીતાનદી તેહનું પહવા નીકલવાનું સ્થાનક જે જીની તિહાંથી ૨૬૪૭૫ યોજન બેપાસે મેરુપર્વત સાહામાં એ ચાર ગજદંત ગિરી છે એ નિષધ તથા નીલવંત પર્વતમાંહેથી નીકળ્યા છે, હાથીનાં દાંતને આકારે દેખાએ છે માટે એને ગજદંત ગિરી કહિયે. અગ્નિ કૂળે સોમનસ નામે ગજદંતગિરી છે તિહાંથી ધુરમાંનીને પ્રદક્ષણા વર્તે ગણતાં ચાર દિશીને વિષે અનુક્રમે ચાર ગજદંત ગિરી છે.

હવે એ મહાવિદેહને વિષે ઉત્તરકુરુ નામે યુગલીયાનું ક્ષેત્ર વચાણે છે.

મેરુ પર્વતને ઉત્તરદિસેં અને નીલવંતની દક્ષણદિસેં તથા ગંધમાદન પર્વતની પૂર્વદિસેં અને માલ્યવંતની પશ્ચિમદિસેં ક્ત્યાં ઉત્તર કુરુનામે ક્ષેત્ર છે તે પૂર્વપશ્ચિમેં લાંબો અને ઉત્તર દક્ષણે પોહોલો અર્ધ ચંદ્રમાને સંસ્થાને સંસ્થિત છે ૧૧૭૪૨ યોજન ઊપર બે જાગ એટલો પોહોલ પળે છે એની જીવા પણ ૪ ઉત્તરદિસેં પૂર્વપશ્ચિમેં લાંબી, બે દિસાયેં ગજદંતા પર્વતને ફરસી છે તે ૫૨૦૦૦ યોજન લાંબ પળે છે એનું ધનુષ્ટ ૬૦૪૧૭ યોજન ઊપર બાર જાગ પરિધિ પળે છે. તે આવીરીતે:—૨૦૨૦૯ યોજન ઊપર ૪ કલા એટલું

એકેકું ગજદંત ગિરિલાંબો છે તેવાં બે ગજદંત ગિરિની વચ્ચમાં એ ક્ષેત્ર અર્ધ ચંડકારે છે માટે બે ગજદંતના લાંબ પણાનાં યોજન જેવારેં એકઠા કરિયેં તેવારે ૬૦૪૧૮ યોજન ઉપર બાર કલા એટલો કુરુક્ષેત્રનું ધનુષ્ટ્ર યાય એટલે ધનુષનું બાહેરનો પુંતનો નાગ અર્ધચંડાકારનું યાય. એ ક્ષેત્રમાં યુગલિયા મનુષ વસે છે તિહાં સર્વદા પહેલાં આરા સરસ્વો નાવ વર્તે છે તથા એ ઉત્તરકુરુ ક્ષેત્રમાં મહાક્રુદિવંત ઉત્તરકુરુનામે દેવતા એક પદ્યાયુયેં વગેરે માટેનું ઉત્તરકુરુ એવું શાશ્વતું નામ છે.

ઉત્તર કુરુને વિષે નીલવંત પર્વતના દક્ષિણ દિસિનાં ચરમાંત હેદેડાથી ૮૩૪ યોજન ઉપર સાતીયા ચાર નાગ એટલી અબાધાયે સીતા મહાનદીને એક પૂર્વતટે અને બીજો પશ્ચિમ તટે એ બે તટે બે યમક નામે પર્વત છે તે એક હજાર યોજન ઊંચ પણે તથા અઢીઝોં યોજન ઊંચ પણે ધરતીમાં તથા મૂલમાં હજાર યોજન લાંબ પણે પોહોલ પણે છે, વચ્ચમાં ૭૫૦ યોજન લાંબ પણે પોહોલ પણે છે અને ઉપર પાંચઝોં યોજન લાંબ પણે પોહોલ પણે છે તથા મૂલમાં ૩૧૬૨ યોજન કાંડક અધિક પરિધિ પણે છે, મધ્યમાં ૨૩૭૨ યોજન કાંડક જાજેરા પરિધિ પણે છે તથા ઉપર ૧૫૮૧ યોજન કાંડક જાજેરા પરિધિ પણે છે, એ રીતે મૂલમાં વિસ્તરણ છે, વચ્ચમાં સાંકડા છે અને ઉપર પાંતલા છે, યમક એટલે જોડલે જણ્યા નાડ તેને સંસ્થાને સંસ્થિત છે. એટલે બેહુ સરસ્વે સંસ્થા ને છે, સર્વ કનક સુવર્ણમય છે, પ્રત્યેકે પદ્મવરવેદિકા અને વનસ્વંમે કરી વીંટ્યા છે તે વેદિકા વન સ્વંમનું વર્ણન પૂર્વલી પરે જાણવું તેના ઉપર બે પ્રાસાદાવતંસક છે તે સાઠા બાશઠ યોજન ઊંચા તથા સવાએકઝીશ યોજન લાંબા અને પોહોલા છે તેનો વર્ણન વિજય દેવતાનાં પ્રાસાદની પરે જાણવો એ પર્વતેં ન્હાની વાવી તથા મહોટી વાવીને વિષે યાવત્ બિહ્ન પંક્તિને વિષે ઘણા કમલ યમક પર્વત સરિસ્વે વર્ણે છે તથા હ્યાં બે યમક નામે દેવતા મહા ક્રુદિવંત યાવત્ દેવ સંબંધિ જોગ જોગવતા થકા વિચરે છે માટે એનું યમક પર્વત એવું શાશ્વતું નામ છે એ બે દેવોની અનેરે જંબૂ દ્વીપે જૂદી જૂદી યમકા નામે રાજધાની છે તેનો વર્ણન સર્વ વિજય દેવની પરે જાણવો.

હવે ઉત્તર કુરુક્ષેત્રનાં હહ કહે છે.

નીલવંત પર્વત થકી ૮૩૪ યોજન અને ઉપર સાતીયા ચાર નાગ કાંડક જાજેરા એટલી અબાધાયે સીતા મહાનદીની વચ્ચમાં પ્રથમ નીલવંતનામે હહ છે તે જેમ પદ્મહનો વર્ણન કહ્યો તેમજ એનું વર્ણન પણ જાણવો એ બે બાહુયેં પદ્મવરવેદિકા અને બે વનસ્વંમે સહી તહે તિહાં નીલવંત નામે નાગકુમાર દેવ વસે છે.

તે નીલવંત હહની પૂર્વ અને પશ્ચિમદિસિયેં બેહુ પાસેં દશ દશ યોજનને આંતરે મલી વીશ કાંચન પર્વત છે તે પ્રત્યેક એકશો યોજન ઊંચ પણે અને મૂલમાં એકશો યોજન

લાંબા પોહોલાહે તથા વજ્રમાં પચોતેર યોજન અને ઉપરે પચ્ચાશ યોજન લાંબા પોહોલાહે તથા મૂળમાં ૩૧૬ યોજન, મધ્યમાં ૨૩૪ યોજન અને ઉપરે ૧૫૮ યોજન કાંડક અધિક પરિધિ પળેહે તેમ એ પ્રથમ નીલવંતદહ ચકી વલી પૂર્વોક્ત ૮૩૪ યોજનની અબધાયે બીજો ઉત્તરકુરુ દહ છે વલી તેચકી તેટલીજ અબધાયે ત્રીજો ચંદ્ર દહ છે વલી તેચકી તેટલીજ અબધાયે ચોથો ઐરવત નામે દહ છે વલી તે ચકી તેટલીજ અબધાયે પાંચમો માલ્યવંત નામે દહ છે એ પાંચ દહની વલ્યતા સરખી છે એ પાંચે દહનાં શો કાંચનગિરિ ઉત્તર કુરુમાં છે. એ દહના દેવોની એક પલ્યોમ સ્થિતિ જાણવી.

હવે ઉત્તર કુરુમાં જંબૂ વૃદ્ધ વચાણે છે.

નીલવંત પર્વતને દક્ષિણ દિસેં તથા મેરુ પર્વતને ઉત્તર દિસેં અને માલ્યવંત ગજદંત ગિરિને પશ્ચિમ દિસેં તથા સીતા મહાનદીનાં પૂર્વને તટેં, ઉત્તર કુરુ ક્ષેત્રને વિષે જંબૂ પીઠ નામે પીઠ છે તે પાંચગેં યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે છે તથા ૧૫૮ યોજન કાંડક જાજેરા પરિધિ પળે છે એ પીઠ મધ્ય નાગેં બાર યોજન જાડ પળે છે એટલે ઝંચપળે છે પઠી માત્રાયેં માત્રાયેં અનુક્રમેં પ્રદેશની હાણીયેં ઘટતું ઘટતું ચકું સર્વ ચોફેર બેઠા પ્રદેશને વિષે બે બે ગાઠ ચારે દિસિયેં ઝંચ પળે છે, એ પીઠ સર્વ જાંબુનંદ રત્નમય છે, ઝંધા સરાવલાને આકારે છે, તે પીઠ એક પદ્યવરવેદિકા અને એક વનલંમે કરી ચોકફેર વીંટયું છે, તે વેદિકા બે કોશ ઝંચા અને એક કોશ પોહોલા એવા મનોહર ચાર બારણા તેણે કરી સહીત છે. તેનો વર્ણન પૂર્વલી પરે કહેવો, તે પીઠને ચાર દિસેંયેં ચાર પગ થાલીયા છે તેતું વર્ણન યાવત્ તોરણ ઝંચાતિઝંચા પર્યંત પૂર્વલી પરે કહેવો, તે પીઠનાં મધ્ય નાગમાં વજ્રો વજ્રે મણિપીઠિકા છે તે આઠ યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે અને ચાર યોજન જાડ પળે એટલે ઝંચ પળે છે તે સર્વ મણી મય છે તે ઉપરેં જંબૂ વૃદ્ધ અપર નામ સુદર્શન કહ્યો છે તે નામે વૃદ્ધ છે. તે આઠ યોજન ઝંચો છે, અર્ધ યોજન જૂમિમાં ઝંમો છે, બે યોજનનો સ્વંધ છે ઝ યોજનની શાખા છે, તે વૃદ્ધ મધ્ય નાગેં આઠ યોજન લાંબુ પોહોલું છે, સાડા આઠ યોજન સર્વાંગેં ઝંચ પળે કહ્યું છે.

તે જંબૂ સુદર્શન વૃદ્ધના વજ્રરત્ન મય મૂળ છે, રૂપામય પ્રતિષ્ઠિત દૃઢ શાખા છે, અરિષ્ટ રત્નમય વિસ્તરણ કંદ છે, વૈમૂર્ય રત્નનો દેદીપ્યમાન સ્વંધ છે, ઉત્તમ રૂપામય મૂળથીજ વિસ્તરણ શાખા છે, નવા નવા મણિ અને રત્ન તેની નવા નવા પ્રકારની શાખા અને પ્રશાસ્વા છે, વૈમૂર્ય રત્નનાં પાનડા છે, તે પાનડાના બીંટ રાતા સુવર્ણના છે, જંબુનંદ રત્નમય રાતા ટીસી, કોમલ પત્ર અને અંકૂરા શુકુમાલ છે, વિચિત્ર મનોહર મણિરત્નનાં ફલ અને સુગંધિત ફૂલ છે, તે ફૂલ અને ફલને ચારેં કરીને તે વૃદ્ધની શાખા નમી છે, ઘાયા સહીત

હે, કાંતિ સહીત હે, સશ્રિક હે, ડ્યોત સહીત હે, અત્યંત મનને સુખ ડપજાવનાર હે.

ઁટલે જંબૂવૃહની મૂલને વિષે જે જટાહે તે વજ્રરત્નમય હે તથા મૂલથી ડપર જે કંદ હે તે શ્યામવર્ણ રત્નનું હે, તથા જંબૂવૃહની માલ વૈદ્યૂર્ય રત્ન ઁટલે નીલ વર્ણ રત્નની હે, તથા મહોટી શાખા પીલા સોનાની હે, તથા લઘુ શાખા કાંક ધોલા સોનાની હે તથા ઁના પાનડા જે હે તે વૈદ્યૂર્ય રત્ન ઁટલે નીલા રત્નનાં હે, તથા પત્રની બીંટહે તે તપનીય સુવર્ણ સમાન મહા તેજવંત હે તથા જે જે પલ્લવ ઁટલે નવાં ડગતાં પત્ર હે તે રત્ન સુવર્ણનાં હે, તથા નવા પત્ર રૂપામય હે, તથા મધ્ય જાગની વજ્રેની મહોટી માલ તે રૂપામય હે તથા ફલ ફૂલ સર્વ રત્નમય હે. તથા બે કોશ જૂમીમધ્યે ડંદ પણે જાડો હે તથા થડને વિષે ઁને મહોટી શાખાને વિષે ઁને મધ્ય જાગે જે મૂલ શાખા હે તેને વિષે બે કોશનું પોહોલ પણુ હે તથા ઁઠ કોશ થડની માલ લાંબી હે તથા થડની શાખા થકી ચાર દિસિયે ચાર મ હોટી માલ જિહાંથી નીકલી હે તિહાંથી પંદર કોશ લાંબી હે તથા મધ્ય જાગની મૂલગી લાંબી માલ ડંચીહે તે ચોવીશ કોશ લાંબી હે તિહાં ચાર દિસિની ચાર શાખાને વિષે શ્રીદે વીના જવન સરસા ચાર જવનહે તથા જે પાંચમી મહોટી ચોવીશ કોશની માલહે, તે ડપર શ્રી દેવીના જવન સદશ જિનજવન જાણવું તિહાં પૂર્વદિસિની શાખાનાં જવનને વિષે જંબુ ઢીપનું ઁનાઢિત નામે જે ઁધિષ્ઠાયક દેવ તેને સુવાની સઘા હે તથા શ્રેષ્ઠ જે ત્રણ દિસિ ના ત્રણ જવન હે તેને વિષે ઁનાઢિત દેવતાને બેસવા યોગ્ય સિંહાસન હે.

તે જંબૂ સુદર્શન વૃહની જે પીઠિકા હે તે મૂલમાં ઁનુક્રમે બારવેદિકાયેં કરી વીંટેલી હે તે વેદિકાઢનો વર્ણન પૂર્વલી પરે જાણવો. તે મૂલ જંબૂવૃહથી ઁર્ધ્વ પ્રમાણ ડંચાઢ વાલા ઁવા બોજા ૧૦૦ જંબૂવૃહેં કરી સર્વ દિસેં ચોકફેર વીંટેલું હે, તેમાં ઁનાઢિત દેવ ના ઁજાનૂષણાદિક વસ્તુ રહેહે, તથા વીજી પરિધિયેં વાયુકૂળે, ડત્તરદિસેં ઁને ઢશાણ કૂળે ઁનાઢિત દેવતાના ચાર હજાર સામાનિક દેવના ચાર હજાર જંબૂવૃહ હે, તથા પૂર્વ દિસેં ઁનાઢિત દેવતાની ચાર ઁગ્રમહીષીના ચાર જંબૂવૃહ કહ્યા હે, ઢત્યાદિક સર્વ ૧૨૦૫૦ ૧૨૦ જંબૂવૃહનો પદ્મઢહની શ્રીદેવીના કમલની પેરે ઢહાં પણ પરિવાર હે.

તે જંબૂવૃહ ઁક ઁન્યંતર બીજું મધ્ય ત્રીજું બાહ્ય ઁવા ત્રણ વનસંમ શો શો યોજન ના તેણે કરી સર્વદિસેં ચોફેર વીંટયું હે તેમાં પ્રથમ વનસંમની ચારદિસાયેં પચ્ચાશ પચ્ચા શ યોજન ઁવગાહી જઢ્યેં તિહાં ઁકેકું જિનજુવનહે ઁમ ચારેદિસાના ચાર જવન ઁટલે ચૈત્યવૃહહે તે પૂર્વદિસિની શાખા સરસા જવન જાણવા તેમજ તે વનની ઢશાનાદિક ચાર વિદિસિને વિષે પચ્ચાશ પચ્ચાશ યોજન ઁવગાહી જઢ્યેં તિહાં પ્રત્યેક વિદિસિયેં ચાર ચાર નિંદાપુષ્કરણી હે તે પ્રત્યેકે ઁકકોશ લાંબી, ઁર્ધ્વકોશ પોહોલી ઁને પાંચશં ધનુષ ડંમી

હે તે ચાર ચાર પુષ્કરણીઝનાં મધ્યમાં વચ્ચોવચ્ચ એકેક પ્રાસાદાવતંસક હે, તે પ્રાસાદાવતંસક બીજી ત્રણ દિસિની માજને વિષે જેવા નવનહે તેવા જાણવા.

તે જિનચુવન તથા પ્રાસાદનાં આઠ આંતરાને વિષે શ્રીજિનચુવને સહીત આઠ કૂટ જાણવા તે પ્રત્યેક કૂટનો બાર યોજન મૂલે વિસ્તારહે, મધ્યમાં આઠ યોજન અને શિખર ઉપર ચાર યોજન વિસ્તાર હે તથા આઠ યોજન ઝંચા હે એવા આઠ તરુકૂટ કહ્યા હે.

એ જંબૂ સુદર્શન વૃક્ષે બીજા ઘણા તિલકવૃક્ષ, જવકવૃક્ષ, યાવત્ રાજરુખ પ્રમુખ વૃક્ષે કરી સર્વદિસિયેં ચોફેર વીંટેલોહે એ વૃક્ષ ઉપર ઘણા આઠ આઠ મંગલિક, તથા કૃષ્ણ, ચામર, ધ્વજા યાવત્ ત્રાતિત્ર છે.

આનાં બાર નામ અર્થ સહીત કહેહે:—એક શુનદર્શન માટે સુદર્શન, બીજો અનિષ્ફલ માટે અમોઘ, ત્રીજો મણિરત્નેકરી બદ્ધ પોત માટે સુપ્રતિબદ્ધ, ચોથો યશનો ધરનાર માટે યશોધર, પાંચમો જંબૂ દીપનો નામ વિસ્તારે માટે વિદેહજંબૂ, ષષ્ઠો સોમનસ એટલે ઉત્તમવૃક્ષ જેને દેશવાશી કેવારે મન હુષ્ટ નથાય સર્વદા પ્રીતિવંત મન થાય, સાતમું શાશ્વત નામ માટે નિત્ય, આઠમું અનાદિકાલનું મંમિત માટે નિત્ય મંમિત, નવમું કલ્યાણકારિ ઉપદ્રવ રહીત માટે સુજડ, દશમો વિસ્તિરણવૃક્ષ માટે વિશાલ, અગીઆરમું સુનિષ્પન્નરૂપ માટે સુજાત, બારમો આના દર્શનથી શુજમન થાય માટે સુમન, એ વૃક્ષ ઉપર જંબૂ દીપનો ધણી અનાદિત દેવ એકપદ્યોપમને આગ્રહે વસે હે માટે એનું જંબૂ વૃક્ષ એવું શાશ્વતું નામહે.

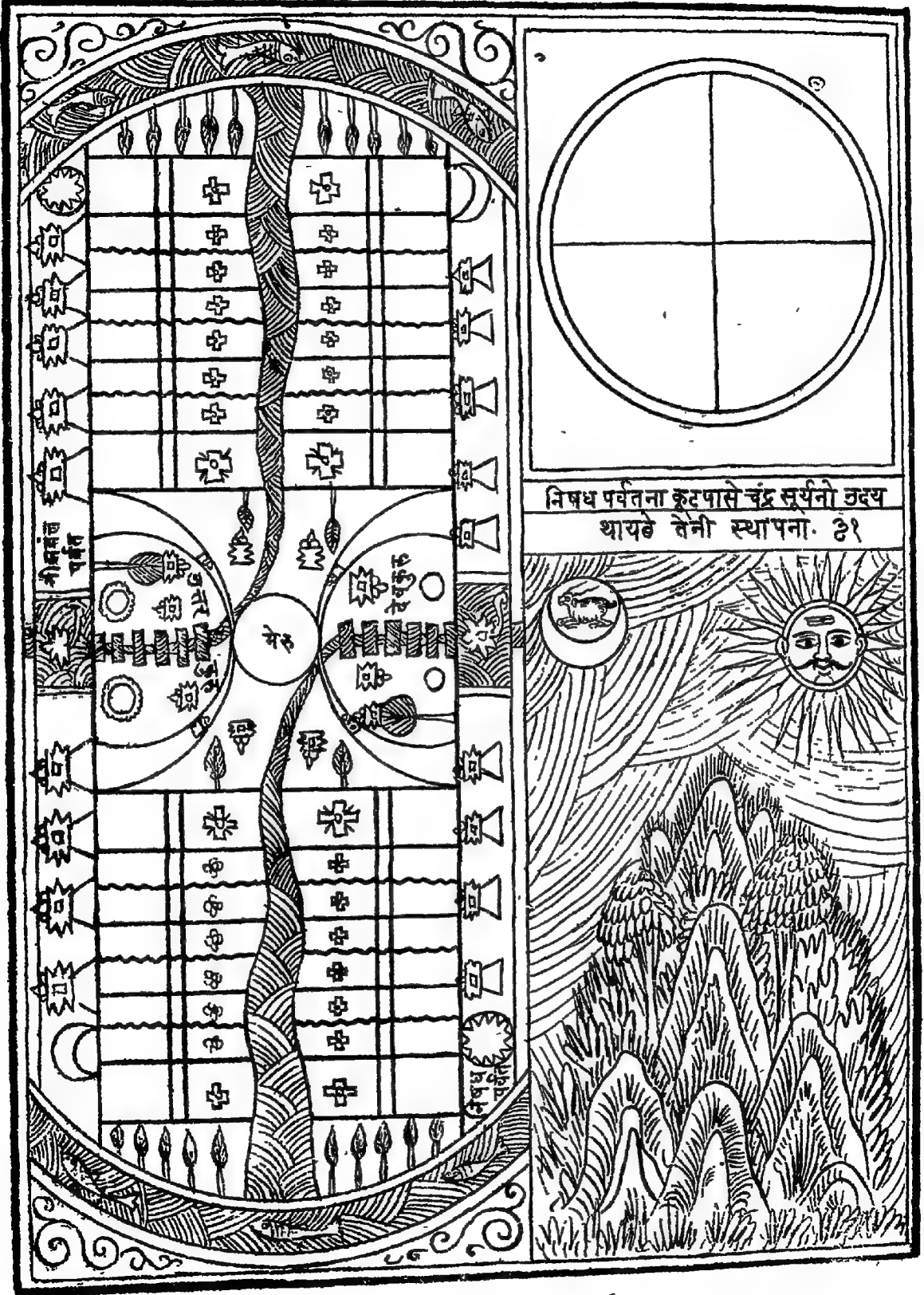
હવે એ મહાવિદેહને વિષે દેવકુરુ નામે યુગલીયાનું ક્ષેત્ર વર્ણવે હે.

મેરુને દક્ષિણદિસે અને નિષધ પર્વતને ઉત્તર દિશિયેં દેવકુરુ નામે યુગલીયાનું ક્ષેત્રહે તે ૧૧૮૪૫ યોજન ઉપર હે જાગ પોહોલો હે તે આવી રીતે:—ગજદંત ગિરિમધ્યે મેરુપર્વત થકી દક્ષિણદિશિને વિષે દેવકુરુક્ષેત્રહે, અને મેરુથી ઉત્તરદિશિને વિષે ઉત્તરકુરુક્ષેત્રહે, એ હે યુગલીયાના ક્ષેત્રહે તે અર્ધચંડમાને આકારે રહ્યાંહે, તિહાં મહાવિદેહ ક્ષેત્રનું વિસ્તાર તેત્રીશ સહસ્ત્ર હસેને ચોરાસી યોજન અને ઉપર ચાર કલાહે. તેમાંહેથી મેરુનું વિષ્કંજ દશસહસ્ત્ર યોજન કાઢિએ તેવારે તેત્રીશ સહસ્ત્ર હસેને ચોરાસી યોજન અને ઉપર ચાર કલા ઝગરે તેહનું અર્ધ કરીયેં તેવારે અગીઆર સહસ્ત્ર આઠસેને બેતાલીસ યોજન ઉપર કલા હે થાય એટલો વિષ્કંજ કુરુક્ષેત્રનાં મધ્યજાગને વિષે જાણવો.

આમાં ચિત્રકૂટ નામે હે પર્વતહે તે નિષધ પર્વતની ઉત્તરદિસિ થકી ૮૩૪ યોજન ઉપર સાતીયા ચાર જાગ અબાધાયે સીતોદા નદીને પૂર્વે અને પશ્ચિમે હે તટને વિષે એ હે પર્વત હે તેનું પ્રમાણ જેમ ઉત્તર કુરુમાં હે યમક પર્વતનો કહ્યું તેમ જાણવું.

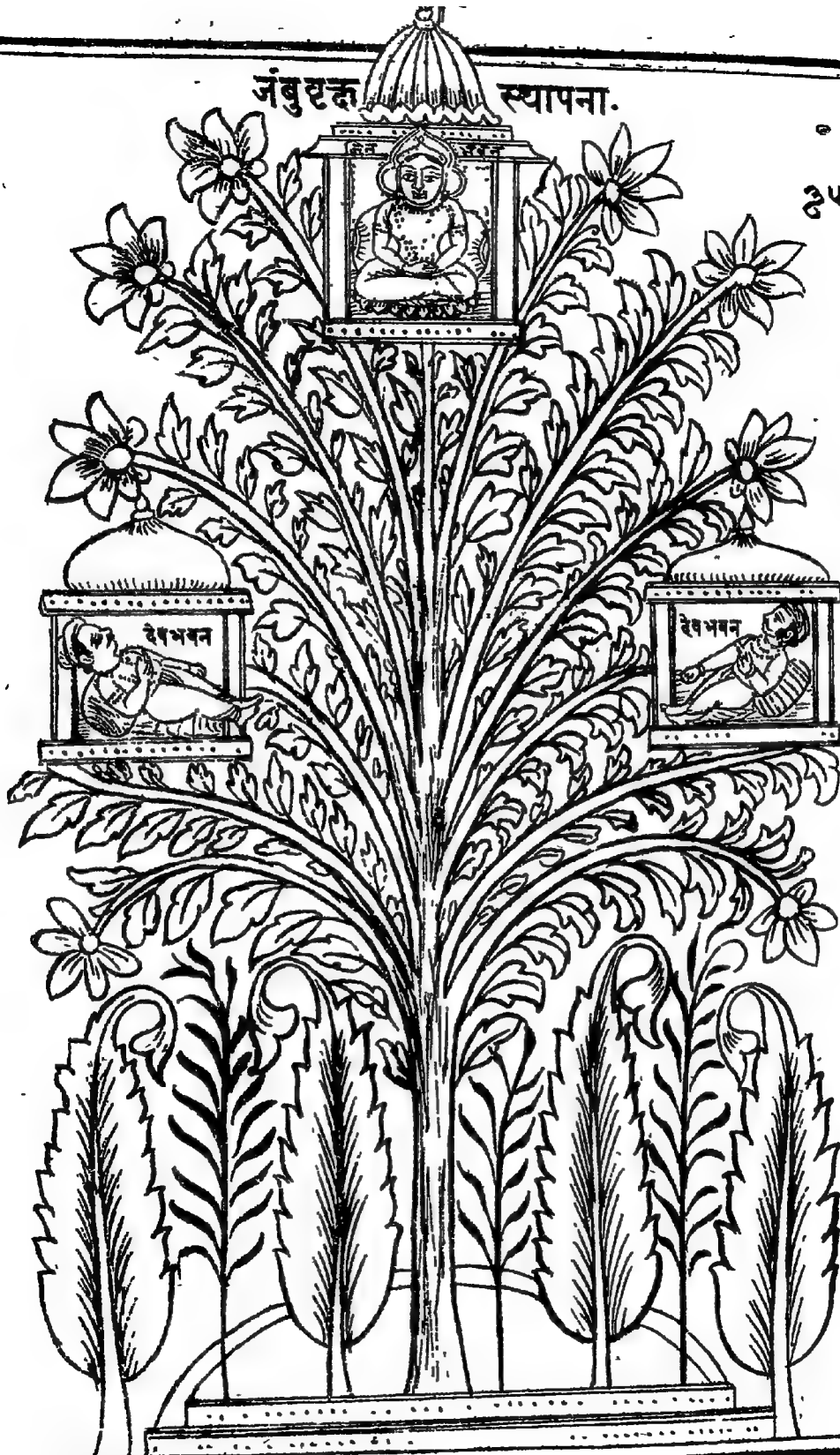
તથા એ હે ચિત્ર કૂટની ઉત્તરદિસિ થકી ૮૩૪ યોજન ઉપર સાતીયા ચાર જાગની

महा विदेह केचनी स्थापनाः

जंबुवृक्ष स्थापना.

४५

અવાધાયેં પ્રથમ નિષધ નામે ઇહઢે તેમજ તેષકી તેટલી અવાધાયેં બીજો દેવ કુરુ ઇહ, ત્રીજો સૂરપ્રજઇહ ચોથો સુલસઇહ અને પાંચમો વિદ્યુત્પ્રજ એ પાંચે ઇહ દેવકુરુ ક્ષેત્રમાંહે સીતોદા નદીનાં જાણવા એ સર્વેઇહ પદ્મઇહ સરસ્વા એક હજાર યોજન લાંબા અને પાંચજોં યોજન પોહોલા અને દશ યોજન ઝંખા જાણવા તથા પ્રત્યેક ઇહના એક દક્ષણ અને બીજો ઉત્તર એ બે દિસિનેવિષે બે બારણા જાણવા. અને એ ઇહના જે અધિષ્ઠાયક દેવ હે તે સર્વ પોતાના ઇહને નામે જાણવા એ ઇહષકી પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશોં દસ યોજન વેગલાઇ એકેક ઇહના એકેક પાસાને વિષે દસ દસ કંચનગિરિ હે. તે કંચનગિરિ વૈતાઢયનાં કૂટ સવા ઢ યોજન હે તેથી સોલગુણા મોટાહે. એહવા કંચનગિરિ જંબુ ઢીપને વિષે સર્વેં બસે જાણવાં તે કેમ ? દેવકુરુ તથા ઉત્તરકુરુના દશ ઇહઢે તે એકેક ઇહને બે પાસે દશ દશ ગુણતાં વીશ થાએ તે વીશને દશવાર ગુણતાં બસે પૂરા થાએ.

હવે કુલગિરિ, યમકપર્વત, પાંચઇહ અને મેરુ એનાં સાત અંતરા કહેહે.

આવસે ચોત્રીસ યોજન ડપર એક કલાના સાત જાગ કરીએ એહવે એક જાગે સહિત અગીઆર કલા એટલું કુલગિરિ, જમકપર્વત, પાંચ ઇહ તથા મેરુનો પ્રત્યેકેં અંતર જાણવું તે કેમ ? દેવકુરુનું વિસ્તાર અગીઆર સહસ્ર આવસે બેતાલીશ યોજન અને બે કલા હે તે માંહેથી યમકપર્વત અને પાંચ ઇહ તેણે રુંધેલા જે ઢ સહસ્ર યોજન હે તે કાઢીએ તેવારે અઘાવનસે બેતાલીસ યોજન અને બે કલા વધે તેને સાત જાગેં વેચતાં આવસે ચોત્રીશ યોજન આવે શેષ ચાર ડગરે તેને ડંગણીસ સાર્યેં ગણીએ તેવારે ઢહુત્તર કલા થાએ તેનીસાર્યેં મૂલગી બે કલા એકઢી કરતા અઘોત્તર કલા થાએ તે વલી સાત જાગે વેચતાં ડંગણીસી અગીઆર કલા આવે. વલી એક કલા ડંગરે તેહના સાત જાગ કરીએ તેવારેં એક જાગ આવે એટલું કુલગિરિ, જમલપર્વત, પાંચ ઇહ તથા મેરુનું અંતર જાણવું.

તથા એ દેવકુરુના પશ્ચિમાર્ધના મધ્યજાગેં રૂપાની પીત્તલપર શાલ્મલીવૃક્ષઢે તેના ડપર ગુરુડ દેવતાનો નિવાસઢે તેનો વર્ણન સર્વ જંબૂવૃક્ષની પેરે કહેવો. પણ એનાં બાર નામ ન કહેવા તથા ઇહાં દેવકુરુનામે દેવ વડોહે તેથી એનું દેવકુરુ એવું શાશ્વતું નામઢે.

હવે જંબૂઢીપના મધ્યને વિષે મેરુપર્વત હે તેનું સ્વરૂપ કહેહે:-

મેરુપર્વત કનકમય વાટલું ગોલાકારેહે. નવાણુ હજાર યોજન ડંચ પણ અને એક હજાર યોજન નીચે ધરતીમાં ડંખ પણે, સરવાલે એક લાખ યોજન ડંચો હે તથા મૂલેં ધરતીમાં કંદે ૧૦૦૦૦ યોજન ડપર અગીઆરીઆ દશ જાગ એટલો પોહોલ પણેહે અને ધરતી તલેં દશ હજાર યોજન પોહોલ પણેહે પઢી ડંચા જાતાં માત્રાયેં માત્રાયેં ઘટતો ગયોહે એટલે એક યોજન ડંચો જતાં એક યોજનનો ઇગ્યારમો જાગ, ઇગ્યાર યોજને એક યોજન, શો

યોજને નવ યોજન અને ઉપર અગીઆરીઠ એક જાગ, હજાર યોજને નેતું યોજન અને અગીઆરીઆ દશ જાગ ઉપર એરીતે પોહોલ પળામાં ઘટતો ઘટતો થકો ઉપરે શિશરને તલે એક હજાર યોજન પોહોલ પળે થયો છે.

એની પરિધિ મૂલમાં ૩૧૯૧૦ યોજન ઉપર અગીઆરીઆ ત્રણ જાગ તથા ધરતી તલે સમજૂતલા પાર્શ્વે ૩૧૬૨૩ યોજન અને ઉપરે શિશરને તલે ૩૧૬૨ યોજન કાંઈક જા જેરા છે એ પર્વત ઝંધો કરેલો ગોપુઢને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, સર્વે રત્નમય છે, એક પદ્મવરવે દિકા અને એક વનસ્વંમ તેણે કરી ચોફેર વીંટયો છે, એનાં ત્રણ કાંમ છે, તિહાં પ્રથમ ધર તીમાં હજાર યોજનો કાંમ તે માટી, પાષાણ, વજ્રરત્ન તથા કાકરા એ ચાર પદાર્થનો છે તથા પૃથ્વી થકી સોમનસનામા વન સુધી બીજો કાંમ ત્રેશઠ હજાર યોજન પ્રમાણ છે તે સ્ફાટિકરત્ન, ચંકરત્ન, રૂપ તથા કાંચનનો છે તથા ત્યાંથી ઉપર ઠત્રીશ હજાર યોજનનું ત્રીજો કાંમ તે રક્તવર્ણ કનકનું છે એ મેરુનાં ત્રણ જાગ કહ્યા.

એ મેરુ પર્વતને વિષે ચાર વન છે તેના નામ કહે છે એક જડશાલવન, બીજું નંદનવન, ત્રીજું સોમનસ વન, ચોથું પંમક વન. તિહાં પ્રથમ સંજૂતલાને સ્થાને જડશાલ વન છે તેના ચારગજદંત ગિરિયે તથા સીતા અને સીતોદા મહાનદીયે કરી આઠ જાગેં વેહેંયું થ કું આઠ સ્વંમ થયા છે તે જડશાલ વન મેરુ પર્વતને પૂર્વ પશ્ચિમ દિસેં બાવીશ બાવીશ હજાર યોજન લાંબ પળે છે અને ઉત્તર દક્ષણે અઢીઝેં અઢીઝેં યોજન પોહોલ પળે છે, દે વકુરુ ને ઉત્તર કુરુ માંહે પેતું છે તે વન પદ્મવરવેદિકા અને વન સ્વંમેકરી ચોફેર વીંટયું છે.

તથા મેરુ પર્વતની પૂર્વાદિ ચારે દિસેં જડશાલ વનમાં પચાશ પચાશ યોજન અવગા હી જાઈયેં તિહાં પ્રત્યેક દિસિયેં સિદ્ધાયતન ઇટલે શ્રી તીર્થેકર જગવાનનું દેહેરું છે તે પચાશ યોજન લાંબ પળે, પચીશ યોજન પોહોલ પળે અને ઠત્રીશ યોજન ઝંચ પળે છે એ વાં ચારેદિસેં મલી ચાર સિદ્ધાયતન છે તથા ચારવિદિસિ ને વિષે પચાશ યોજન અવગા હી જાઈયેં તિહાં પ્રત્યેક વિદિસિયેં ચાર ચાર નંદા પુષ્કરણી શાશ્વતી વાવ્ય છે તિહાં પ્રથમ જ્ઞાન કૂંણની ચાર વાવ્યના નામ કહે છે એક પદ્મા, બીજી પદ્મપ્રજા, ત્રીજી કુમુદા, ચોથી કુમુદપ્રજા તે પુષ્કરણી પચાશ યોજન લાંબ પળે, પચીશ યોજન પોહોલ પળે અને દશ યોજન ઝંમ પળે છે, વેદિકા વન સ્વંમે સહીત છે તે ચાર પુષ્કરણીને વચ્ચે જ્ઞાનેંડ નો પ્રાસાદાવર્તસક છે તે પાંચઝેં યોજન ઝંચ પળે અને અઢીઝેં યોજન પોહોલ પળે છે.

તેમજ અગ્નિકૂંણે ઉત્પલગુલ્મા, નલિના, ઉત્પલા અને ઉત્પલોજ્વલા એ ચાર વાવ્ય પૂર્વોક્ત પ્રમાણ વાલી તેની વચ્ચે સૌધમેંડનો પરિવાર સહીત પ્રાસાદાવર્તસક જાણવો તેમ જ નૈરુતકૂંણે જૃંગા, જૃંગનિજા, અંજના અને અંજનપ્રજા એ ચાર વાવ્ય વચ્ચે પણ સૌ ધમેંડનો પરિવાર સહીત પ્રાસાદાવર્તસક જાણવો તથા વાયૂકૂંણે શ્રીકાંતા, શ્રીચંદા,

શ્રીમહિતા અને શ્રીનિલયા એ ચાર પુષ્કરણી વચ્ચે ડશાનેંડનો પ્રાસાદાવંતસક જાણવો.

તેમજ એ નડશાલ વનમાં પૂર્વોક્ત જે જિન જવન અને પ્રાસાદ કહ્યા તેના આઠ આં તરાને વિષે આઠ કરિકૂટ ઢાથીને આકારે હે તે પ્રત્યેક કૂટ પાંચશે યોજન ંચ પણે હે અને સવાસો યોજન ઢરતીમાં હે તે આઠે કૂટને નામે આઠે કૂટના દેવતા પ્રમુખની રાજધાની પ્રમુખ સર્વ કહેવી. તે આઠ કૂટનાં નામ કહે હે એક પદ્મોત્તર ઢિગ્ગજ હસ્તિ કૂટ બીજો નીલવંત ઢિગ્ હસ્તિ કૂટ, ત્રીજો સુહસ્તિઢિગ્હસ્તિ કૂટ, ચોથો અંજનગિરિઢિગ્હસ્તિ કૂટ, પાંચમો કુમુદઢિગ્ હસ્તિ કૂટ, ઢઠો પલાસઢિગ્હસ્તિ કૂટ, સાતમો અવતંસ હસ્તિ કૂટ, આઠમો રોચના ગિરિઢિગ્ હસ્તિ કૂટ. એ આઠ ઢિગ્ગજ કૂટ કહ્યા. એ નડશાલવનને વિષે મેરુની ચારઢિશિ તે સીતોદા તથા સીતાનાં પ્રવાહે રુંધી હે તેમાટે પૂર્વોક્ત જિન જવન જે હે તે નદીનાં તટ ંપરેં હે અને પ્રાસાદ જે હે તે ગજદંતગિરિની પાશે હે, અને જિનજવન તથા પ્રાસાદની વચ્ચે એ આઠ કરી કૂટ હે.

તે નડશાલ વન થકી પાંચશે યોજન ંચા જડ્યેં તિઢાં બીજો નંદનવન હે તે પાંચશે યોજન ચક્રવાલ પણે ફરતું પોહોલ પણે વલયાકારે મેરુ પર્વતને ચોફેર વીંટીને રહ્યું હે તિઢાં ૯૯૫૪ યોજન ંપર અગીઆરીઆ ઢ જાગ એટલું નંદન વન થકી બાહેર મેરુ પર્વ તનું પોહોલ પણુ હે તથા ૩૧૪૭૯ યોજન કાંશ્ક જાજેરા એટલી પરિઢિ હે તથા ૫૯૫૪ યોજન ંપર ડગ્યારીઆ ઢ જાગ એટલો નંદન વન માંહે મેરુ પર્વત પોહોલ પણે હે તથા ૨૫૩૧૬ યોજન ંપર આઠ જાગ એટલી નંદનવનની માંહે મેરુની પરિઢિ હે, તે નંદનવન પદ્મવરવેઢિકા અને વન સ્વંમે કરી વીંટયું હે એની પણ ચાર ઢિસાયેં ચાર સિઢાયતન નડશાલ વનની પેરે જાણવા અને ચાર વિઢિસિને વિષે શોલ પુષ્કરણી જાણવી તેનાં નામ કહેહે:—ડશાન કૂણે નંદા, નંદોત્તરા, સુનંદા અને નંદીવર્ઢની તથા અંગિ કૂણે નંઢિષેણા, અમોઢા, ગોસ્તૂપા અને સુદર્શના તથા નૈઠ્ઠતકૂણે નડા, વિશાલા, કુમુદા અને પુંઠરિકિ ણિ તથા વાયૂ કૂણે વિજયા, વિજયંતિ, જયંતિ અને અપરાજિતા. ડઢાં પણ ચાર ચાર વાચ્યની વચ્ચે નડશાલ વનની પેરેજ સૌઢર્મ તથા ડશાનેંડના પ્રાસાદાવંતસક જાણવા.

તથા નંદનવનમાં જિન જવન અને પ્રાસાદનાં આઠ આંતરાને વિષે ઢિકુમારિકાનાં આઠ કૂટ હે તે કહે હે નંદન વન કૂટ, મેરુ કૂટ, નિષઢ કૂટ, ઢિમવંત કૂટ, રજ ત કૂટ, રુચક કૂટ, સાગરચિત્ર કૂટ, વજ્ર કૂટ, એ આઠ કૂટ હે તેમાં ઢિગ્કુમારિકા વ સે હે તે સંજૂતલથી એક સઢ્ઢ યોજન ંચી હે કેમકે પાંચશે યોજન નંદન વન તેના ંપર વલી પાંચશે યોજન ંચા કૂટ હે એરીતેં ઢજાર યોજન ંપર જવન માંહે વસે હે માટે એને ંર્ઢવલોક વાસિની કઢીયેં તેના નામ કહેહે. મેઢંકરી, મેઢવતી, સુમેઢા હેમમાલિની, સુવત્સા, વત્સમિત્રા, વજ્રસેના અને બલાઢિકા એ આઠ કુમારિકા જાણવી

અને નવમો બલકૂટ છે તે હજાર યોજન ઝંચો છે માટે તે સહસ્ત્રાંકકૂટ મધ્યે ગણ્યું છે તે કૂટ ઇશાન દિસિના પ્રાસાદથી પણ ઇશાન કૂંણે નંદન વનને ઢેઢે છે તે માલ્યવંત ગજદં તાના હરિસ્સહ કૂટને પ્રમાણે છે. આં પાંચશે યોજનનો પોહોલું નંદન વન અને પાંચશે યોજનનાં કૂટ મેરુથી પચાશ યોજન વેગલાં છે તે માટે શાઢા ચારશે યોજન નંદન માથે છે અને પચાશ યોજન અધર રહ્યા છે તેમ નવમું બલકૂટ તો નંદનવન માથે થોડું રહ્યું છે અને અકાશે અધર ઘણું રહ્યું છે એ બલકૂટ ઉપર બલનામા દેવતાની રાજધાની કહી છે.

હવે નંદનવન અકી શાઢા બાશત હજાર યોજન ઝંચા જડ્યેં તિહાં ત્રીજું સોમનસ વન છે તે પાંચશે યોજન ચક્રવાલ પણ પહોલું મેરુને ચોફેર વલયાકારે વીંટીને રહ્યું છે, ૪૨૭૨ યોજન ઉપર અગીઆરીઆ આઠ જાગ એટલો મેરુ પર્વત બાહેર પોહોલ પણ છે તથા ૧૩૫૧૧ યોજન ઉપર ઇગ્યારીઆ ઠ જાગ એટલો બાહેર પરિધિ પણ છે, ૩૨૭૨ યોજન ઉપર અગીઆરીઆ આઠ જાગ એટલો સોમનસ વનની માંહેલી કોરે મેરુ પોહોલ પણ છે તથા ૧૦૩૪૯ યોજન ઉપર અગીઆરીઆ ત્રણ જાગ એટલો માંહે પરિધિ પણ છે એ સોમનસવન એક પદ્મવરવેદિકા અને વનસ્વંમે કરી ચોફેર વીંટ્યું છે, આં કૂટ નથી માટે કૂટ વર્જીને શ્રેષ્ઠ સિદ્ધાયતન તથા પુષ્કરણી અને પ્રાસાદાવંતસક સર્વની વક્તવ્યતા તેમજ નંદનવનની પેરે કહેવી. આંની શોલ પુષ્કરણીના નામ કહે છે:—ઇશાનકૂંણે સુમના, સોમ નસા, સૌમનસ્યા અને મનોરમા તથા અગ્નિકૂંણે ઉત્તરકુરુ, દેવકુરુ, વારિષેણા અને સર સ્વતિ તથા નૈરૂતકૂંણે વિશાલા, માધનજા, અનયર્જોના અને રોહિણી તથા વાકૂંચુણે જડા, જડોત્તરા, સુજડા અને જડાવતિ એ નામ જાણવા. આં કૂટ નથી.

સોમનસ વનઅકી ઠત્રીશ હજાર યોજન ઝંચા જડ્યેં તિહાં મેરુપર્વતના શિખરતલે પંમક નામે વન છે તે ૪૯૪ યોજન ચક્રવાલ પણ વલયાકારે મેરુની ચૂલીકાને ચોફેર વીંટીને રહ્યું છે તિહાં ૩૧૬૨ યોજન જાજેરા મેરુની બાહિર પરિધિ છે.

પંમકવનના મધ્યજાગે વચ્ચે આં મેરુપર્વતની ચૂલિકા ચોટલી રૂપ છે તે ચાલીશ યોજન ઝંચ પણ છે મૂલમાં બાર યોજન પોહોલ પણ છે, વચ્ચમાં આઠ યોજન પોહોલ પણ છે, મૂલમાં શાઢત્રીશ યોજન જાજેરા પરિધિ પણ અને ઉપર બાર યોજન જાજેરા પરિધિ પણ છે, એક યોજન મૂલ અકી ઝંચા જડ્યેં તેવારે પોહોલ પણ યોજનનો પાંચ મો જાગ ઘટે, એમ પાંચ યોજનને એક યોજન ઘટે, એગોપૂઠને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, સર્વ વૈમૂર્ચ મય નીલી છે, તે ચૂલીકા એક પદ્મવરવેદિકા અને એક વનસ્વંમે કરી ચોફેર વીંટી છે, તેના ઉપરે મધ્યજાગે એક સિદ્ધજગવાનનું આયતન એટલે ઘર છે અર્થાત્ દેહરું છે તે એક કોશ લાંબ પણ, અર્ધકોશ પોહોલ પણ અને ૧૪૪૦ ધનુષ ઝંચ પણ છે,

તે પંમક વનને વિષે પૂર્વાદિ ચારદિસાયેં ચાર સિદ્ધાયતન તથા ચાર વિદિસિની શોલ

पुष्करणीनो तथा चार प्रासादावर्तसकनो वर्णन पूर्वला वननी परे यावत् सौधर्म इशा नैडना प्रासाद पर्यंत इहां पण जाणवो इहांनी शोल पुष्करणीना नाम कहेते इशान कूणो पुंन्रा, पुंन्रप्रना, सुरक्ता अने रक्तवति तथा अग्निकूणो क्षीररसा, इक्षुरसा, अमृतरसा अने वारुणी तथा नैऋत्यकूणो शंखोतरा, शंखा, शंखावत्तर अने बलाहिका तथा वायुकूणो पुष्पोत्तरा, पुष्पवती, सुपुष्पा अने पुष्प मालिनी ए शोल वाव्यनां नाम कहा.

हवे पंढकवननेविषे श्रीतीर्थकरने जन्मानिषेक करवानी शिला केटली ठे ते कहे ठे. तिहां पूर्वदिसिने ठेहेडे पांहुसिला ठे ते उत्तर दक्षण लांबी पांचसैं योजन अने पूर्व पश्चिम अढीसैं योजन पोहोल पणे ठे, चार योजन जाड पणेठे सर्व अर्जुन सुवर्ण मयठे, अर्धचंद्राकारे ठे, सिलानी वक्रता चूलिका साहामीठे, वेदिका अने वनखंमे करी चोफेर वींटीठे, तेना चारेदिसैं चार सोपान पगथालीयाठे, यावत् तोरण पर्यंत तथा देवता बेसे ठे इत्यादि वर्णन जाणवो तेना मध्य जागें एक उत्तरदिसि अने बीजो दक्षणदिसि ए बे सिंहासनठे ते सिंहासना लंबाई पोहोलाई तथा उंचाईने आठ हजारमें जागे ठे एटले पांचगें धनुष लांब पणे अढीशो धनुष पोहोलपणे अने चार धनुष उंचपणेठे तिहां उत्तर दिसिना सिंहासन उपर ते दिसितरफना कब्जादिक आठ विजयना तीर्थकरनो जन्मानिषेक आय तथा जे दक्षण दिसिनुं सिंहासन ठे ते उपरे ते दिसिना वज्रादिक आठ विजयना तीर्थकरनो जन्मानिषेक आय.

तथा दक्षणदिसिने ठेहेडे पांहुकंबल नामे शिलाठे ते पण अर्जुन सुवर्णमयठे ते शिला पांहु शिला प्रमाणे लांबी पोहोली ठे तेना उपर एकज सिंहासन ठे तिहां दक्षिणदिशि तरफनां नरतक्षेत्रमां उत्पन्न थयला तीर्थकरनो जन्मानिषेक आय ठे, केमके नरतक्षेत्र मां एक समयें एकज तीर्थकर उपजे ठे माटे एकज सिंहासन ठे.

तथा पश्चिमदिसिने ठेहेडे रक्तशिला नामे शिला ठे ते अर्जुन सुवर्ण मयठे एनी लंबाई पोहोलाई पूर्वली परें जाणवी. तेना उपर बे सिंहासन ठे तिहां पश्चिम महाविदेहमां उत्पन्न थयला तीर्थकरनो जन्मानिषेक आय ठे ते आवी रीते के दक्षणदिसिना सिंहासन उपर, पद्मादिक आठ विजयना तीर्थकरनो जन्मानिषेक आय अने उत्तरदिसिना सिंहासन, वज्रादिक आठ विजयना तीर्थकरनो जन्मानिषेक आय.

तथा चूलिकाने उत्तरदिसे पंढकवनना उत्तरदिसिने ठेहेडे रक्तकंबल नामे शिला ठे तेपण अर्जुन सुवर्णमय ठे तेनो वर्णन पूर्वली परे जाणवो तेना मध्यजागें एक सिंहासन ठे तिहां ते दिसिमां आवेला ऐरवत क्षेत्रना तीर्थकरनो जन्मानिषेक आयठे कारण के ऐरवतमां पण एक समयें एकज तीर्थकरनुं जन्म आय ठे तेथी एकज सिंहासन

उत्तर तरफनी शिला उपर ठे अने महाविदेहना पूर्व पश्चिममें प्रत्येकें एक समये एके की बाजुर्यें बे बे तीर्थकरनुं जन्म आयठे सरवाले चार तीर्थकर एक समये जन्मेठे माटे पूर्व पश्चिमनी शिला उपर जन्मानिषेक करवाना बे बे सिंहासन ठे सरवाले मेरुनी चार शिला उपर ठे सिंहासनठे हवे मेरुने विषे सर्व सिंहायतनादिकनी संख्या कहेठे.

१ नडशालवने.	२ नंदनवने.	३ सोमनसवने.	४ पांडुकवने.
४ सिंहायतन ४.	४ सिंहायतन ४.	४ सिंहायतन ४.	४ सिंहायतन ४.
४ प्रासादावतंसक ४	४ प्रासादावतंसक ४	४ प्रासादावतंसक. ४	४ प्रासादावतंसक.
१६ पुष्करणीवाय्य १६	१६ पुष्करणीवाय्य १६	१६ पुष्करणीवाय्य १६	१६ पुष्करणी. १६
७ दिसिहस्तिकूट ७	ए कूट.	१ चूलिकार्येंसिंहायतन	४ अजिषेकशिला.

मेरु पर्वतनां शोल नाम हेतु सहित कहेठे १ मंदरनामे देवता अधिपतिठे माटे मंदरपर्वत २ मेरु ३ मनने रमे ते माटे मनोरम ४ जलुंठे दर्शन जेतुं तेमाटे सुदर्शन ५ पोतेज रंजादिके करी प्रकाश ठे माटे स्वयंप्रज ६ सर्व पर्वत अकी उंचो तथा श्रीतीर्थकरना जन्मानिषेक आय ठे माटे गिरिराज ७ अनेक प्रकारना रत्नो समूह एने विषेठे माटे रत्नोच्चय ८ पांडुशिलादिक शिलानो समूह ठे माटे शिलोच्चय ९ मेरु अकी चारे दिसे लोक सरखो समजागे ठे माटे लोकनुं मथ्य १० लोकना मथ्यपणा माटे लोकनानि ११ अत्यंत निर्मल पणा माटे आठो १२ सूर्य चंडादिक आवर्त प्रदहणा करेठे माटे सूर्यावर्त १३ सूर्यादिक ग्रह, नक्षत्र अने तारा एनी पूर्वे फरेठे माटे सूर्यावर्त १४ सर्व पर्वत अकी उत्तम माटे उत्तम १५ मेरुना मथ्यवर्ति अष्टप्रदेशिक रुचक अकी दिसि विदिसि नीकली ठे माटे दिशादि १६ सर्व गिरिमांहे उंच पणो करी मुकुट सरखो माटे अवतंस. इहां मंदर नामे देवता एक पत्न्योपमायुयें वशेठे तेथी एनुं मंदर एनुं शाश्वतुं नाम ठे.

हवे महाविदेह मांहे बत्रीश विजय ठे ते वखाणो ठे.

मेरु पर्वतना नडशाल वन अकी पूर्वदिसि अने पश्चिमदिसिने विषे प्रथम बे विजय पठो बे वह्स्कारा पर्वत वली बे विजय तेवार पठो बे अंतरनदी वली बे विजय एम अनुक्रमे एकेकि दिसायें शोल विजय तथा आठ वह्स्कारा पर्वत अने ठे अंतरनदी आय तेवारें बे पासाना बत्रीश विजय तथा शोल वह्स्कार पर्वत अने बार अंतर नदी आय.

हवे बत्रीस विजयतुं पोहोलपणानुं प्रमाण कहे ठे.

तिहां बावीससैं बार योजन तथा एक योजनना आठ जाग करिए तेहवा सात जाग उपर एटलुं एकेका विजयतुं पोहोलपणुं जाणवुं. तथा वह्स्कार पर्वत शोल ठे ते एकेको पांचसे योजन पोहोलो ठे. तथा बार अंतरनदी ठे ते एकेकी एकसोने पचीस योजन पोहो

જીઢે. ઢવે ં વિજયાઢિનું પોઢોલપણું જાણવાનું ડપાય લખેઢે. ચડપન્ન સઢસ્ર યોજન જૂમિ, મેરુ ંને જઢ્ઢશાલવને રુંઢીઢે. તથા ચાર સઢસ્ર યોજન જૂમી, વઢ્ઢસ્કારા પર્વતોં રુંઢીઢે, તથા સાતસેને પચાસ યોજન જૂમિના ંંતરનઢીં રુંઢ્યાઢે, તથા પાંચ સઢસ્ર ંઠાસે ડુમાલીસ યોજન જૂમી, ઢે વનમુખે રુંઢીઢે ં સર્વ યોજન ંકઠા કરિં તેવારેં ડોસઠ સઢસ્ર ંને પાંચસે ડોરાણુ યોજન ંં. તેને ંક લઢ્ઢ યોજન પ્રમાણ જે જંબૂ ઢીપ ઢે, તે માંઢેથી કાઢ્ઢાઢીં. તેવારે પાંત્રીશ સઢસ્ર ચારસેં ને ઢ યોજન ડગરે. તેને સોલ વિજય ઢે, માટે સોલ જાગે ઢેઢેંઢીં તેવારે ઢાઢીસસેં ંને ઢાર યોજન લાજે ંને ડપર ચ ડઢ યોજન ડગરેં તેના પ્રત્યેક યોજનના ંઠા જાગ કરિં તેવારે ંકસોને ઢાર જાગ ંં. તે સોલ જાગે ઢેંચતાં ંઠીં સાત જાગ લાજે ંટલે ંકેક વિજયનું પરિમાણ ઢાઢી સસે ને ઢાર યોજન ડપર ંઠીં સાત જાગ ંટલું જાણવું.

ઢવે ં વિજયાઢિકનું લાંઢ પણું કઢેઢે.

સોલ ઢજાર પાંચસેને ઢાણુ યોજન ડપર ઢેકલા ંટલું ં સર્વ વિજય તથા વઢ્ઢસ્કાર તથા ંંતર નઢી ં સર્વનું પ્રત્યેક લાંઢ પણું જાણવું. ઢલી શીતોઢા તથા શીતાને ંંતે પૂર્વ તથા પશ્ચિમ ઢિશે જે ચાર વનમુખ ઢે, તેઢનું પણ ંટલુંજ લાંઢ પણું જાણવું.

ઢવે વઢ્ઢસ્કાર પર્વતનું ંંચપણુ કઢે ઢે.

વઢ્ઢસ્કાર પર્વત ગજઢંત ગિરિની પેરે ંંચાઢે, જેમ ગજઢંતગિરિ કુલગિરિને સમીપે ચારસેં યોજન ંંચાઢે, ઢેઢેઢે મેરુપર્વતની પાશે પાંચસે યોજન ંંચાઢે, તેમ ં વઢ્ઢસ્કાર પણ કુલગિરિને સમીપે ચારસેં યોજન ંંચાઢે, ંને ઢેઢેઢે શીતોઢા તથા શીતાને સમીપે પાંચસેં યોજન ંંચાઢે. ઢવે સોલ વઢ્ઢસ્કાર પર્વતના તથા ઢાર ંંતરનઢિના ંને ઢત્રીશ વિજયના નામ કઢેઢે. ં સર્વ માલ્યઢંત નામે જે ગજઢંતગિરિઢે, તે ંકી પ્રઢક્ષિણાઢર્તે ઢે.

તિઢાં પ્રથમ સોલ વઢ્ઢસ્કારના નામ કઢેઢે.

ંક ડિત્રકૂટ, ઢીજું વર્મ્મકૂટ, ત્રીજું નલિનીકૂટ, ડોથું ંકજોલકૂટ, પાંચમું ત્રિકૂટ, ઢઠું ઢૈશ્રમણકૂટ, સાતમું ંંજન, ંઠમું માતંજન, નઢમું ંંકાપાતી, ઢશમું પઢ્ઢાપાતી, ંગીંંરમું ંશીવિષ, ઢારમું સુઢાઢઢ, તેરમું ડંઢ, ડોઢમું સૂર, પંઢરમું નાગ ંને સોલમું ઢેવ ં સોલ વઢ્ઢસ્કાર ગિરિના નામ જાણઢા. ં ંકેકા વઢ્ઢસ્કાર ડપર ચાર ચાર કૂટઢે તેમાં ંક તો સિઢ્યાયતનકૂટ ઢીજો તે પર્વતને નામેકૂટ, ત્રીજું પાઢલા વિજયને નામેકૂટ, ંને ડોથું ંગલા વિજયને નામેકૂટ ં ચારકૂટ સર્વ વઢ્ઢસ્કારાને વિષેઢે તિઢાં સિઢ્યાયતનકૂટ ડપર શ્રીસિઢનું ઢઢેરું ઢોય ંને શેષકૂટ ને વિષે તેતે નામે ઢેઢતાંના પ્રાસા ઢાઢંતસક ઢે. ં સર્વ પર્વતના ંધિપતિ ઢેઢો પણ ંજ નામે જાણઢા ંને સર્વ પર્વત પન્નઢરઢેઢિકા તથા વનઢર્મને કરી ઢીટેલા ઢે ઢાઢત્ત ઢેઢતા ઢેસેઢે ંત્યાઢિ સર્વ કઢેઢું.

હવે બાર અંતર નદીના નામ કહેહે.

ગ્રાહાવતી, હ્રાહાવતી, પંકાવતી, તમ્મજલા, મત્તજલા, ઝન્મત્તા, સ્વીરોદા, શીતશ્રોતા, અંતર્વાહિની, ઝર્મિમાલિની, ગંજીરમાલિની, ફેનમાલિની, એ નામે બાર અંતર નદી જાણવી. તે ધુરે તથા ઢેહેડે સર્વ નદિંડ દશયોજન પ્રમાણ ઝંઘા એવા જે નીલવંતને નીચે ઢ કુંઘ ઢે, તથા નિષેધને નીચે પણ ઢ કુંઘ ઢે, તે થકી નીકલી એવી એ બાર અંતર નદી તે કુંઘને નામેજ જાણવી. જેમ ગ્રાહાવત કુંઘ થકી ગ્રાહાવતી નદી નિકલી એરીતે સર્વ નદીને નામે કુંઘના નામ પણ જાણવા, અહિંઆં નદીની દેવીનું ઢીપ પ્રમુખ જે વિશેષ પ્રકારની વક્તવ્યતા ઢે તે સર્વ રોહિતાંશા નદીને પરિમાણે જાણવી. એ સર્વ અંતરનદીંડ પદ્મ વર વેદિકા અને વનસ્વંમે કરી વીંટેલી ઢે.

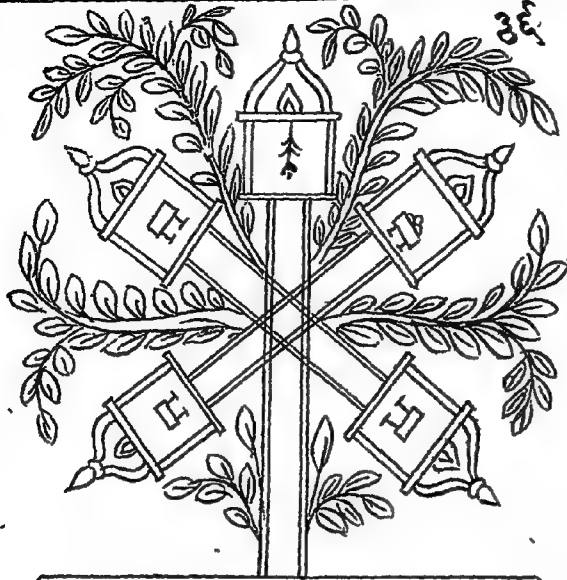
હવે બત્રીશ વિજયનાં નામ કહેહે.

એક કહ્મ, બીજો સુકહ્મ, ત્રીજો મહાકહ્મ, ચોથો કહ્માવતી, પાંચમો આવર્ત, ઢઠો મંગલાવર્ત, સાતમો પુષ્કલાવર્ત, આઠમો પુષ્કલાવતી, નવમો વત્સ, દશમો સુવત્સ, અગીઆરમો મહાવત્સ, બારમો વત્સાવતી, તેરમો રમ્ય, ચત્તરમો, રમ્યક, પંદરમો રમણિક, સોલમો મંગલાવતી, સત્તરમો પદ્મ, અઢારમો સુપદ્મ, ડંગણીશમો મહાપદ્મ, વીશમો પદ્માવતી, એકવીશમો શંખ, બાવીશમો કુંમુદ, ત્રેવીશમો નલિન, ચોવીશમો નલિનાવતી, પચ્ચીશમો વપ્ર, ઢધીશમો સુવપ્ર, સત્તાવીશમો મહાવપ્ર, અઠાવીશમો વપ્રાવતી, ડંગણત્રીશમો વલ્ગુ, ત્રીશમો સુવલ્ગુ, એકત્રીશમો ગંધિલ અને બત્રીશમો ગંધિલાવતી,

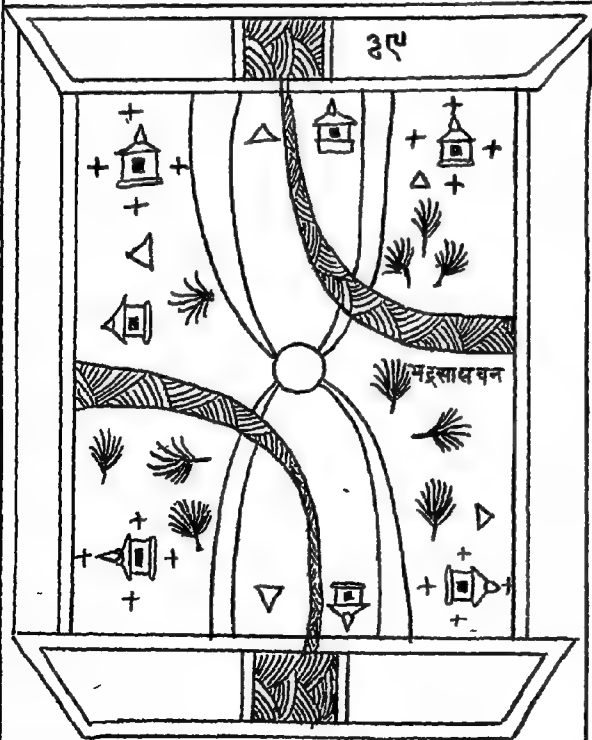
એ કહ્માદિક બત્રીશ વિજય જેઢે તેમાં પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશિ ગત જે લાંબા ચૈતાહય પર્વતઢે તેણે નરત તથા ઐરવતની પેરે વિજયના અર્ધ કીધાં ઢે એટલે એકેકી વિજયના બે બે સ્વંમ કીધાં ઢે, વલો એકેકા વિજયને વિષે બે બે નદી ઢે તેણે કરી ઢ સ્વંમ કીધાં ઢે તથા એ પ્રત્યેક વિજયમાં નદીની દિશિયેં દક્ષિણાર્ધ વિજયને વિષે દક્ષિણ નરતની અયોધ્યા નગરી સરસ્વી બત્રીશ વિજયને વિષે બત્રીશ નગરીંડ ઢે.

એ બત્રીશ નગરીંડના નામ અનુક્રમે કહેહે.

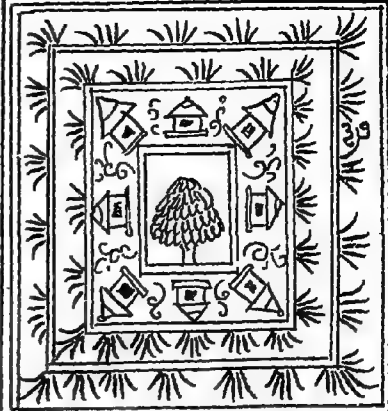
ક્ષેમા, ક્ષેમપુરા, અરિષ્ટા, અરિષ્ટપુરા, સ્વડ્ડી, મંજૂષા, રૂષનપુરી, પુંમરિગિણી, સુસીમા, કુંમલા, અપરાવતી, પ્રત્નંકરા, અંકાવતી, પદ્માવતી, શુન્ના, રત્નસંચયા, અશ્વપુરા, સિંહપુરા, મહાપુરા, વિજયપુરા, અપરાજિતા, અપરા, અશોકા, વીતશોકા, વિજયા, વૈજયંતી, જયંતી, અપરાજિતા, ચક્રપુરા, સ્વડ્ડુપુરા, અવધ્યા અને બત્રીસમી અયોધ્યા નગરી જાણવી. એ બત્રીસ નગરી તે નદિની દિશિએ જે વિજયનું અર્ધઢે તેમાંહે જાણવી. એ પ્રત્યેક રાજધાનિમાં તે તે વિજયને નામે ચક્રવર્તિ થાય જેમ કહ્મવિજયની ક્ષેમા નામે રાજધાનીમાં કહ્મ ચક્રવર્તિ થાય તેમ સર્વ વિજયોને વિષે જાણી લેવું તથા કહ્મવિજયમાં

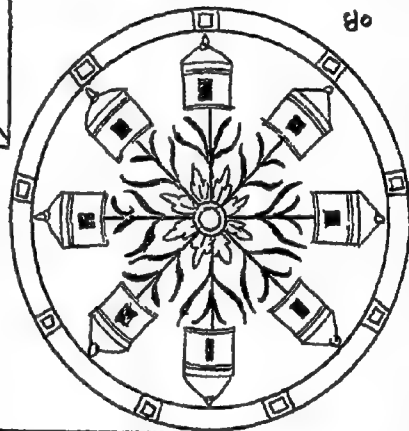
उत्तरकुरुक्षेत्रना पूर्व भागमा जंबुद्वीपी ठिका स्थापना

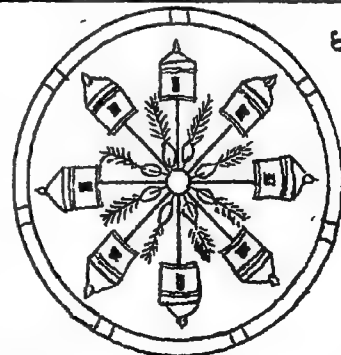
महसाखवन

जंबुद्वीपी ठिकाने फरनी पद्मवरवेदिका तथा वन-
स्वम अग्ने आसादीनी स्थापना

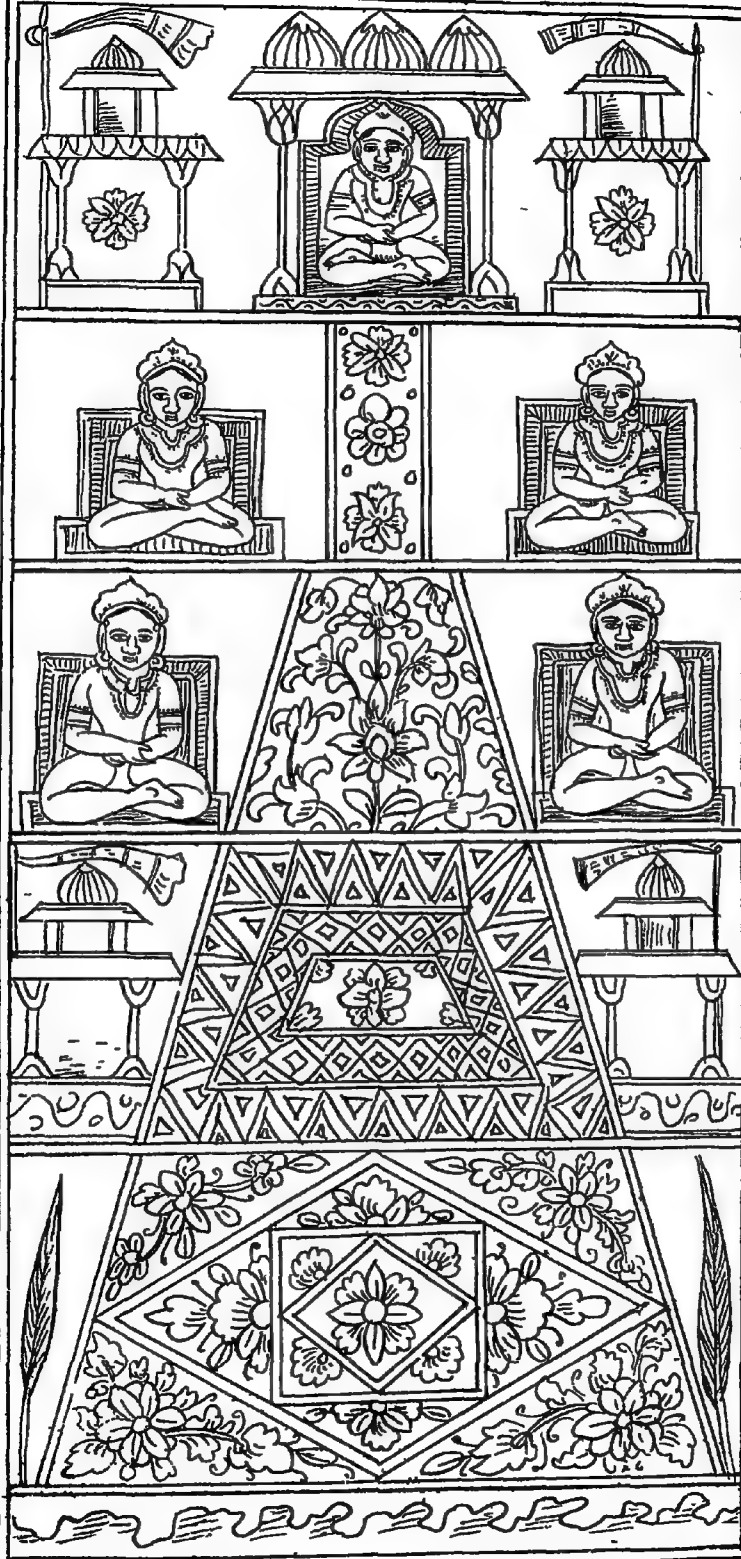

मेरुपर्वत ऊपरना नंदनवननी स्थापना

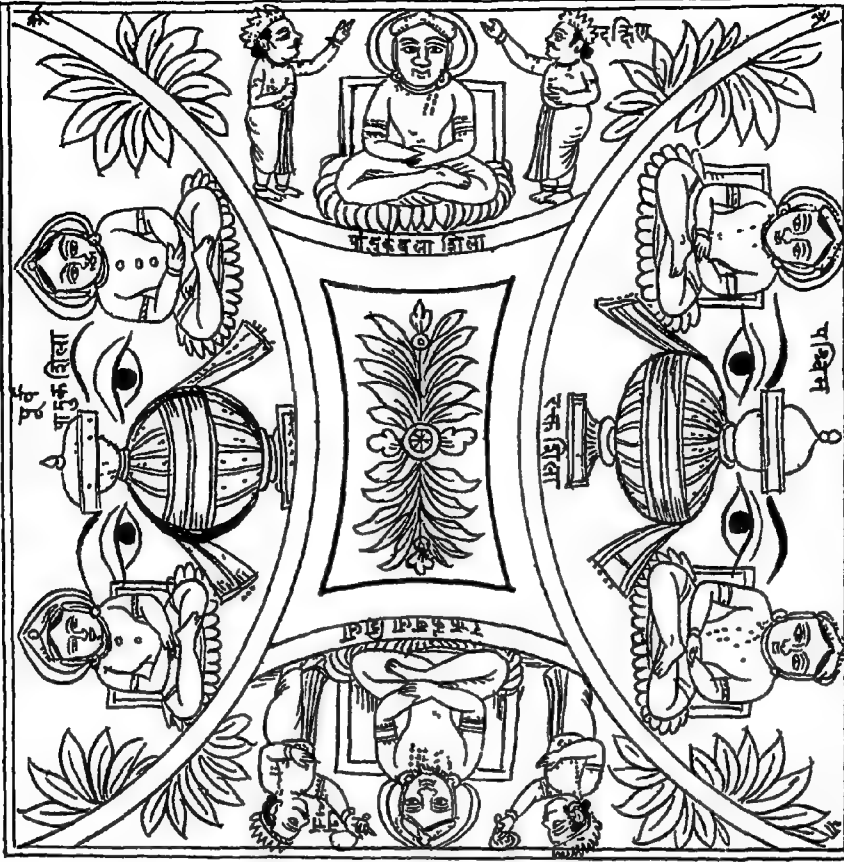

मेरुना सोमनसवननी स्थापना

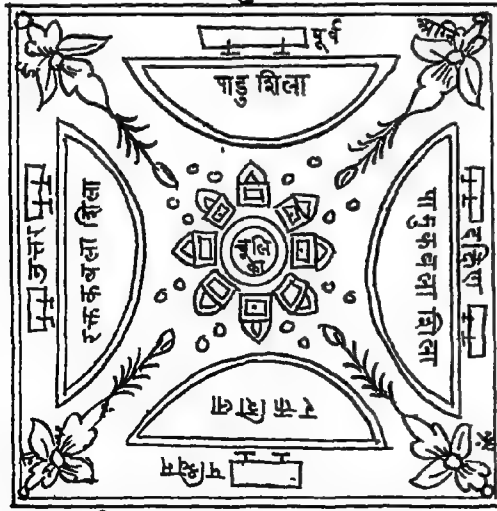
मेरुपर्वत स्थापना. ३८

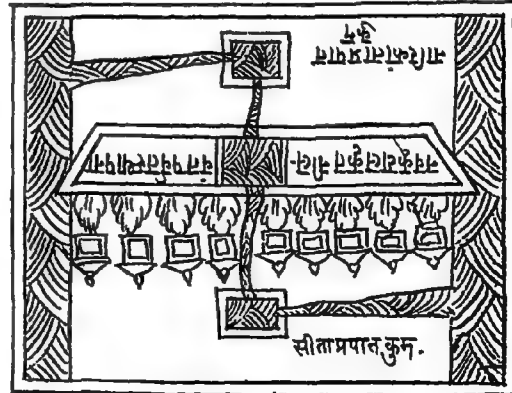
पांमुकवनने विषे श्री तीर्थकरने जन्माभिषेक करवानी
शिला तथा सिंहासननी स्थापना. ४४

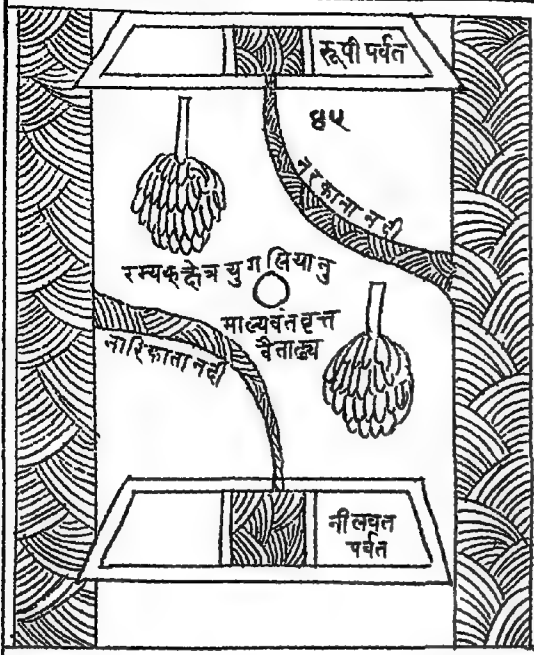
४३

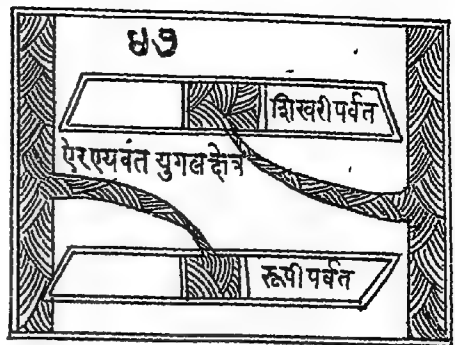
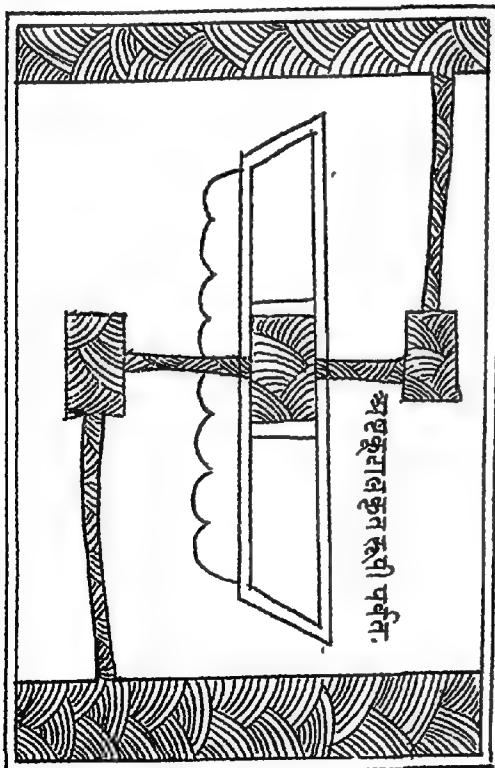
४२

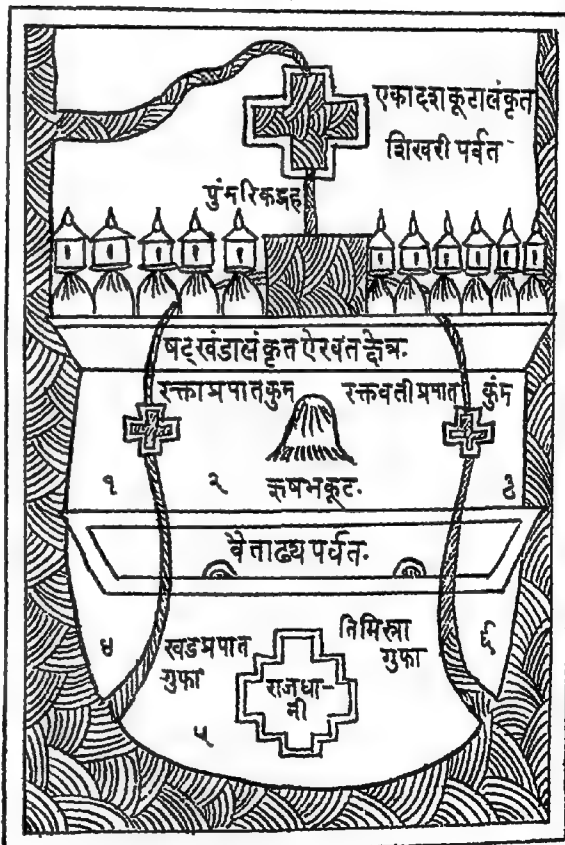
मेरुपर्वत नपर पांमुकवन स्थापना.

४६

४८

કહ્ન નામે દેવતા એક પલ્લ્યોપમાયુ વાલો વરો હે તેમ સર્વ વિજયને વિષે તે તે વિજયને નામે દેવતા પણ કહેવા.

હવે વિજયની નદી કહેહે. નિષધ તથા નીલવંતને સમીપે જે કુંડહે તે થકી નીકલી એવી ગંગા અને સિંધુ, નામે જે નદી હે તે કહ્નાદિક આઠ વિજય તથા પદ્માદિક આઠ વિજય મલી શોલ વિજયને વિષે એ બે બે નદી જાણવી. અને શેષ બીજા જે વહ્નાદિક આઠ વિજય તથા વપ્રાદિક આઠ વિજય એ શોલ વિજયને વિષે રક્તા અને રક્તવતી નામા બે બે નદી હે તે સર્વ નદીઠ વૈતાઢ્ય પ્રત્યે જેદીને શીતોદા તથા શીતામાંહે પ્રવેશ કરે હે. એ કહ્નાદિક વિજયથી દક્ષણાવર્ત ગણીયે.

હવે મહાવિદેહ ક્ષેત્રનેવિષે પૂર્વ તથા પશ્ચિમદિશિએ શીતોદા તથા શીતાનદી જગતીને જેદીને જ્યાં સમુદ્માંહે મલે હે. ત્યાં જગતી માંહેની દિશિ શીતોદા તથા શીતા નદીને બન્ને બાજુ ચાર વન મુખહે તેનું જગતીની વિવહ્વાવિના પહોલપણું ડંગણત્રીશસેને. બાવીસ યોજનનું શીતોદા તથા શીતા નદીને સમીપે જાણવું. પઢી સંકોચતા સંકોચતા નિષધ તથા નીલવંતને પાશે વનમુખનું વિસ્તાર એકકલા જાણવી. હવે કુલગિરિ થકી નદી દિશિ જાતાં વાંઢિત સ્થાનકને વિષે વનમુખનું વિસ્તાર જાણવાનું વિધિ કહેહે. નિષધ તથા નીલવંતને સમીપે વનમુખનું વિસ્તાર એક કલાહે તો નદીને સમીપે નિષધ તથા નીલવંત થકી સોલ હજાર પાંચસેને બાણુ યોજન ડપર બે કલા જડે તેવારે વનમુખનું વિસ્તાર કેટલું થાય તે જાણવા માટે એ પૂર્વોક્ત સોલ હજાર પાંચસે ને બાણુ યોજનની કલા કરીએ તે કલા ત્રણ લાખ પંદર હજાર બસે ને પચાશ થાય, તેને નદીને સમીપે વનમુખનું વિસ્તાર ડંગણત્રીશસેને બાવીશ યોજનહે તેની સાથે ગુણીએ તેવારે બાણુકોડી ડગીઆર લાખ સાઠ હજારને પાંચસે થાય, તેને તે ક્ષેત્રનું વિસ્તાર ત્રણ લાખ પંદર હજાર બસે ને પચાશ સાથે જાગ આપીએ તેવારે ડંગણત્રીશસે ને બાવીશ યોજન વનમુખનું વિસ્તાર થાય. એ પ્રકારે જ્યાં વાંઢિએ ત્યાં વનમુખનું વિસ્તાર લાજે. એ પ્રત્યેક વનમુખ પદ્મવરવે દિકા અને વનખંરે કરી વીંટેલા હે યાવત્ દેવતા બેસે હે. ડલ્યાદિ સર્વ કહેવું.

હવે એ વિજયાદિકનું વિસ્તાર એકઠો કરતાં લાખ યોજન પૂર્ણ થાય તે કહેહે.

પાંત્રીસ હજાર ચારસેને ઠ યોજન એટલા સર્વ વિજયનું વિષ્કંજ જાણવો. અને બે વન મુખનું વિષ્કંજ ડચાવનસે ને તુમાલીશ યોજન હે, સાતસેને પચાસ યોજન ડંતરનદીનું પહોલપણુંહે, અને ચોપન હજાર યોજન મેરુ તથા જડશાલ વન હે, તે કેમ કે જડશાલ વનજે હે, તે મેરુથકી પૂર્વદિશિ અને પશ્ચિમદિશિ બાવીશ બાવીશ હજાર યોજનહે. તે માટે બે બાજુના તુમાલીશ હજાર યોજન થયા અને મેરુનું મધ્ય વિસ્તાર દશ હજાર યો

જન ઢે. એ એકઠા કરતાં ઑપન્ન હજાર યોજન પૂરણ ઑયા તથા વઢ્ઢસ્કાર પર્વતનું વિસ્તાર ઑાર હજાર યોજનઢે એ સર્વ એકઠો કરિએ તેવારેં લાઑ યોજન પૂરણ ઑાય ઢે. હવે અધો લોકમાંહે ગામ વઑાણેઢે.

મેરુના સમનૂતલની અપેઢ્ઢાએ માત્રાએ માત્રાએ નૂમી નીઑી અતી જાયઢે. તે મેરુપર્વત ઑકી પશ્ચિમદિશિયેં બેતાલીશ હજાર યોજન નૂમિને વિષે ગયા પઢી ત્યાં એક હજાર યોજન નૂમી સમનૂતલથી ડંમીઢે, ત્યાં અધોગામી માણસ વસેઢે. સમનૂતલથી નવસેં યોજન હેઠા અને નવસેં યોજન ડંઑા તિહાં સુધી તિઢેં લોક કહીયેં તથા નવસેંથી ડંઑું તે ડઢે લોક કહીયેં અને નવસેંથી નીઑું તે અધોલોક કહીયેં. એ મહાવિદેહનો વિઑારકહ્યો. જંબૂ ઢીપના માહાવિદેહ સંબંધિ પૂર્વ પશ્ચિમનાં લઢ્ઢ યોજન મેલક યંત્ર.

પૂર્વદિસિ.

પશ્ચિમદિસિ.

અંક	સ્થાનકનાં નામ.	યોજનસંઑ્યા	અંક	સ્થાનકનાં નામ.	યોજનસંઑ્યા
૧	સીતામુઑવનજગતીસહીત.	૨૯૨૨	૧૯	નડ્ઢાલવન પશ્ચિમદિસિયેં.	૨૨૦૦૦
૨	આઠમી નવમી, વિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$	૨૦	બત્રીશમી, સત્તરમી વિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$
૩	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦	૨૧	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦
૪	સાતમી, દશમી વિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$	૨૨	એકત્રીશમીઅઢારમીવિજય	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$
૫	અંતર નદી.	૧૨૫	૨૩	અંતરનદી.	૧૨૫
૬	ઢઢી અગીઆરમી વિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$	૨૪	ત્રીશમી, ડંગણીશમીવિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$
૭	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦	૨૫	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦
૮	પાંઑમી, બારમી વિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$	૨૬	ડંગણત્રીશમી, વીશમીવિજ.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$
૯	અંતર નદી.	૧૨૫	૨૭	અંતર નદી.	૧૨૫
૧૦	ઑોથી, તેરમી વિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$	૨૮	અઢાવીશમી, એકવીશમીવિ	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$
૧૧	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦	૨૯	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦
૧૨	ત્રીજી ઑૌદમી વિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$	૩૦	સત્તાવીશમી, બાવીશમીવિ	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$
૧૩	અંતર નદી.	૧૨૫	૩૧	અંતર નદી.	૧૨૫
૧૪	બીજી, પંદરમી વિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$	૩૨	ઢવીશમી, ત્રેવીશમીવિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$
૧૫	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦	૩૩	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦
૧૬	પદેલી, શોલમી વિજય.	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$	૩૪	પઑ્ઢીશમી, ઑૌવીશમીવિજય	૨૨૧૨ $\frac{૧}{૨}$
૧૭	નડ્ઢાલવન પૂર્વદિસિયેં.	૨૨૦૦૦	૩૫	સીતોદા મુઑવનજગતીસ	૨૯૨૨
૧૮	મેરુપર્વતનું વિષ્કંન.	૧૦૦૦૦	૩૬	સરવાલે.	૧૦૦૦૦૦

हवे तीर्थकर तथा चक्रवर्त्ति प्रमुख क्यां उपजे ते कहेले.

आ जंबू दीपने विषे जघन्य तो चार तीर्थकर समकाले होए वली उत्कृष्टतो बत्री श विजयना बत्रीश अने नरत तथा ऐरवतना बे मलीने चोत्रीश समकाले होए. तथा वासुदेव, चक्रवर्त्ति अने बलदेव ए त्रण पुरुष जघन्यतो समकाले प्रत्येके चार चार हो ए अने उत्कृष्टा त्रीश होए जेवारे चक्रवर्त्ति होए, तेवारे वासुदेव न होए, अने जेवारे वासुदेव होए, तेवारे चक्रवर्त्ति नहोए तेमाटे त्रीश समकाले होए, पण चोत्रीश नहो ए, बत्रीश विजय तथा नरत अने ऐरवत मली चोत्रीश क्षेत्र उपजवाना जाणवा.

हवे नीलवंत पर्वतनो विचार कहेले:-

महाविदेहने उत्तरदिसें अने रम्यकूक्षेत्र युगलीयानुं तेनी दक्षिण दिसें नीलवंत नामा वर्षधर पर्वत ठे ते जेम निषध पर्वतनी वक्तव्यता कही तेमज लंबाई पोहोलाई आ दिक एमां पण कहेवी अने इहां केशरी नामे इहले तेनी दक्षिणदिसि अकी सीता महानदी नीकली अकी उत्तरकुरु मांहे आवती बे यमक पर्वत तथा पांच इह प्रत्ये बे प्रकारें वेहेंचती अकी एनी वच्चे अइने चोरासी हजार नदीयें पूराती पूराती नइशालवन प्रत्ये आवती मेरुपर्वत पासें बे योजन अण पोहोती अकी पूर्वदिसि साहामी वली ते माध्यवंत नामे गजदंत पर्वतने नीचें जेदीने मेरुपर्वतनी पूर्वदिसें पूर्वमहाविदेह क्षेत्रने बे जागें वेहेंचती अकी एकेका चक्रवर्त्तिना विजयअकी अछावीश अछावीश हजार नदीयें पूराती पूराती ५३ २००० नदीयें सहित अकी विजय नामा जंबू दीपनां द्वारने नीचें जगती जेदीने पूर्वदिसें जवण समुद्रमां जलेले शेष अधिकार सीतोदा परे जाणवुं.

इहां नारीकांता नदी, केशरी इहनी उत्तरदिसि अकी नीकली तेनुं अधिकार हरिकांता नदीनी परे जाणवुं पण एटलुं विशेष जे गंधापाती वृत्तवैताढ्य पर्वतने एक योजन अण पोहोती अकी पश्चिम साहामी वली अकी समुद्रमां जलेले शेष तेमज जाणवुं.

नीलवंत पर्वतना नव कूटना नाम कहेले:- १ सिन्धायतन कूट २ नीलवंत कूट ३ पूर्वविदेह कूट ४ सीता कूट ५ कीर्तिदेवी कूट ६ नारीकांता कूट ७ अपरविदेह कूट ८ रम्यकूट ९ उपदर्शन कूट १० सर्वकूट पांचगो योजनना जाणवा तथा ए पर्वतनुं नी लोवण, नीलीकांति, सर्ववैमूर्यरत्नमय नीलो ठे अने नीलवंत नामे देवता इहां एक प ल्योपमायुयें वसे ले माटे एतुं नीलवंत एतुं शाश्वतुं नाम ले.

हवे रम्यकू नामे युगलीयानुं क्षेत्र कहेले:- नीलवंतपर्वतने उत्तरदिसें अने रूपी पर्व ने दक्षिण दिसें रम्यकूक्षेत्र ठे तेनी वर्णन जेम पूर्वे हरिवर्ष युगल क्षेत्रनो कह्युंले तेनी परे जाणवुं. तथा नरकांता नदीने पश्चिमदिसें अने नारिकांता नदीने पूर्वदिसें ए क्षेत्रमां गंधापाती नामा वृत्तवैताढ्य पर्वतले तेमां घणा कमल गंधापातीना वर्ण सरिखा रक्त

વર્ણે છે તે ઉપર પદ્યોપમાયુ વાલો વસેછે તેમજ એ રમ્યક્ષેત્ર પણ ઘણો રમ્ય મનોહર છે તથા રમ્યક્ષ નામે દેવતા વસેછે તેથી એનું રમ્યક્ષ નામ શાશ્વતું છે.

હવે રુક્મિ (રૂપી) પર્વત કહેહે:-રમ્યક્ષેત્રને ઉત્તરદિસેં અને હિરણ્યવંત ક્ષેત્રને દક્ષિણ દિસેં રુક્મી પર્વત છે તે મહાહિમવંતની વક્ષ્યતાયેં જાણવો હાં મહાપુંમરિક નામે હહે છે તેમાંથી નરકાંતા નામા નદી દક્ષિણદિસેંથી પૂર્વોક્ત રોહિતાની પેરે પૂર્વદિસેં જાય છે તથા રૂપ કુલા નદી ઉત્તર દિસેંથી નીકલી તે હરિકાંતાની પેરે પશ્ચિમ દિસેં જાય છે.

એ રૂપી પર્વત ઉપર આઠ કૂટ છે તેના નામ કહેહે:-૧ સિદ્ધાયતનકૂટ ૨ રુક્મીકૂટ ૩ રમ્યક્ષકૂટ ૪ નરકાંતા કૂટ ૫ બુદ્ધિદેવીકૂટ ૬ રૂપકુલાકૂટ ૭ હૈરણ્યવંતકૂટ ૮ મણિકાંચનકૂટ એ સર્વ કૂટ પાંચશે પાંચશે યોજનનાં છે એ પર્વત રૂપામય છે રૂપાની પેરે કાંતી છે અને રુક્મિનામા દેવતા પદ્યોપમની સ્થિતિયેં વસેછે માટે એનું રુક્મિ એવું શાશ્વતું નામ છે.

એ રુક્મી પર્વતને ઉત્તરદિસેં અને શિખરી પર્વતને દક્ષિણદિસેં હૈરણ્યવંત નામે યુગલ ક્ષેત્ર છે તેનો અધિકાર હેમવંત ક્ષેત્રની પેરે જાણવું હાં સુવર્ણકુલા મહા નદીને પશ્ચિમ દિસેં અને રૂપકુલા મહાનદીને પૂર્વદિસેં હૈરણ્યવંત ક્ષેત્રને મથ્ય જાગે, માલ્યવંત નામે વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વત છે તેનો વર્ણન શબ્દાપાતી વૃત્તવૈતાલ્યની પેરે જાણવું એના કમલ તે માલ્યવંત સરસ્વા પ્રનાયેં માલ્યવંત સરસ્વે વર્ણેછે તથા પ્રનાસ નામે દેવતા પદ્યોપમની સ્થિતિયેં હાં રહેછે તેથી તથા હૈરણ્યવંત ક્ષેત્ર તે રુક્મી અને શિખરી પર્વત તેણે કરી બે પાસે સહીત છે તથા નિત્યેં હિરણ્ય એટલે સુવર્ણરૂપ પ્રકાશેછે તથા આશનાદિકેં કરી નિત્યેં હિરણ્ય દીણે અને હાં હૈરણ્યવંત નામે દેવતા વસેછે તેથી એનું નામ હૈરણ્યવંત છે.

હૈરણ્યવંત ક્ષેત્રને ઉત્તરદિસેં અને ઐરવતક્ષેત્રને દક્ષિણદિસેં શિખરી નામે વર્ષધર પર્વત છે તેનો લંબાઈ આદિક સર્વ અધિકાર ચૂલ હેમવંત પર્વતની પેરે જાણવું હાં પુંમરિક નામે હહે છે તેમાંથી સુવર્ણકુલા મહાનદી દક્ષિણદિસેં નીકલી તે રોહિતાંસાની પેરે પૂર્વદિસિ સમુદ્રમાં જાય છે અને જેમ ગંગા અને સિંધુ એ બે નદી જરત ક્ષેત્રમાં જાય છે તેમ હાં રક્તા અને રક્તવતી એ બે નદી ઐરવતક્ષેત્ર માંહે જાય છે તેમાં પૂર્વદિસિયેં રક્તાનદી અને પશ્ચિમ દિસિયેં રક્તાવતી નદી જાણવી શેષઅધિકાર સર્વ ચૂલ હેમવંતની પેરે જાણવો

શિખરીપર્વતને વિષે ઇચ્છારકૂટ છે તેના નામ કહેહે:-૧ સિદ્ધાયતન કૂટ, બીજો શિખરી કૂટ, ત્રીજો હૈરણ્યવંત કૂટ, ચોથો સુવર્ણકુલા કૂટ, પાંચમો સૂરાદેવી કૂટ, ષષ્ઠો રક્તાવર્તન કૂટ, સાતમો લક્ષ્મી કૂટ, આઠમો રક્તાવત્યાવર્તન કૂટ, નવમો જ્ઞાદેવી કૂટ, દશમો ઐરવત કૂટ, અગીઆરમો તિગિહિ કૂટ એ સર્વ કૂટ પાંચશે યોજનનાં જાણવા તથા એ શિખરી પર્વતને વિષે ઘણા કૂટ શિખરીવૃક્ષને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, સર્વ રત્નમય છે અને હાં શિખરી નામે દેવતા વસેછે તેથી એનું શિખરી એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે એરવતક્ષેત્રની વક્તવ્યતા કહે છે.

ઉત્તરદિશિના જવણસમુદ્રની દક્ષિણ દિશે એરવત નામે ક્ષેત્ર છે એને વિષે તુંગ વૃદ્ધ તથા કાંટા પ્રમુખ જરતક્ષેત્રની પેરે ઘણા છે, તથા એની બીજી પણ સર્વ વક્તવ્યતા જરત ક્ષેત્રની પેરે જાણવી. પરંતુ એટલું વિશેષ જે હાં એરાવત નામે ચક્રવર્તી જાણવો અને જરતક્ષેત્રને વિષે જરત નામે ચક્રવર્તી કહેવો. તથા હાં એરવત નામે દેવતા વસે છે તેથી એનું એરવત એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે એ જરત અને એરવત ક્ષેત્રને વિષે કાલચક્રનું સ્વરૂપ કહે છે.

જરત તથા એરવત ક્ષેત્રમાંહે ઠ આરે કરી અવસર્પિણી અને ઠ આરે કરી ઉત્સર્પિણી રૂપે બાર આરાનું કાલચક્ર છે. તે સદા કાલ અનાદિ અનંત પણે અનુક્રમે ત્રમણ કરે છે.

હવે એ બાર આરાનાં નામ કહે છે. પ્રથમ સુખમ સુખમા, બીજો સુખમા, ત્રીજો સુખમ દુઃખમા, ચોથો દુઃખમ સુખમા, પાંચમો દુઃખમા, ષષ્ઠો દુઃખમ દુઃખમા, એ ઠ આરા છે તે અવસર્પિણી કાલનેવિષે અનુક્રમે પ્રથમ સુખમ સુખમાથી ગણીયે અને ઉત્સર્પિણી કાલે અવલા ગણીયે એટલે દુઃખમ દુઃખમાથી ધુર માંની ગણીયે. એમ બાર આરા ચડતા પડતા જાણવા. એ ચક્રની પેઠે ફિરતા આવે માટે એને કાલચક્ર કહીયે. એમાં અવસર્પિણી તે ઘટતો ઘટતો કાલ જાણવો અને ઉત્સર્પિણી તે ચઢતો ચઢતો કાલ જાણવો.

હવે એ આરાના કાલનું પ્રમાણ કહે છે. પહેલો આરો ચાર કોડાકોડી સાગરનો, બીજો આરો ત્રણ કોડાકોડી સાગરનો, ત્રીજો આરો બે કોડાકોડી સાગરનો, એ ત્રણ આરાને વિષે અનુક્રમે કરી મનુષ્યોનાં આયુષ્ય કહે છે:—પ્રથમ આરે ત્રણ પદ્યોપમનું, તથા બીજે આરે બે પદ્યોપમનું, ત્રીજે આરે એક પદ્યોપમનું, એ રીતે મનુષ્યનું આયુષ્ય જાણવું. હવે શરીરનું માન કહે છે. પ્રથમ આરાને વિષે ત્રણ કોશ ઝંચા મનુષ્યનાં શરીર હોય, અને બીજે આરે બે કોશ, ત્રીજે આરે એક કોશ, એ શરીરનું ઝંચપણું જાણવું.

હવે એ ત્રણ આરાને વિષે મનુષ્યોને જે આહારની જ્ઞા થાય છે, તે કહે છે:—પહેલા આરાને વિષે ચોથે દિવસે તુચ્ચ પ્રમાણે આહારની વાંઠા થાય, અને બીજે આરે ત્રીજે દિવસે બોર પ્રમાણે આહારની વાંઠા થાય. તથા ત્રીજે આરે એકાંતરે આમલા પ્રમાણે આહારની વાંઠા થાય. હવે શરીરને વિષે પાંસલીની સંખ્યા કહે છે. પ્રથમ આરામાંહે બજોને ઢપ્પન્ન પિઠ્ઠકરંમ એટલે પાંસલી હોય, અને બીજે આરે તે પૂર્વોક્ત પાંસલીનું અર્ધ એટલે એકશોને અઠાવીશ પાંસલી હોય, તથા ત્રીજે આરે વલી તેનું અર્ધ એટલે ચોશઠ પાંસલી હોય.

હવે એ ત્રણ આરાને વિષે અપત્ય પાલના કહે છે. પ્રથમ આરાને વિષે યુગલને પ્રસવ્યા પછી ઝંગણપચાસ દિવસ સુધી અપત્ય એટલે ઢોરુ યુગલ તેહની પ્રતિપાલના કરે, તથા

બીજે આરે ચોશઠ દિવસ અપત્યપાલના હોય, અને ત્રીજે આરે ડંગણાંશી દિવસસુધી અપત્યપાલના જાણવી. તેવાર પઢી તે યુગલનાં માતપિતા મરણ પામે. એ ત્રણ આરાને વિષે નિશ્ચયે સમસ્ત પંચેડી જીવ તે સર્વ યુગલિયા જાણવા. તે યુગલિક કેહેવા હે? તોકે નજા મનવાલા એટલે અલ્પ કષાય વાલા, તથા રૂપવંત તથા સમચરસં સંસ્થાન વાલા હોય તેમાટે સુંદરાકાર હે, વલી તે યુગલિયા મનુષ્ય તથા તિર્યંચ તે સર્વ પોતાના આયુષ્યથી ડંઢી આયુષ્ય પ્રમાણે અથવા પોતાના આયુષ્ય પ્રમાણેજ દેવતા માંહે જડ્ ઉપજે.

હવે એ ત્રણ આરાને વિષે યુગલિયાને મતંગ પ્રમુખ દશ જાતિના કલ્પવૃક્ષ હે તે પાનક પ્રમુખ દશ પ્રકારના વાંઙિત પદાર્થ આપે, તે આવી રીતે:—પ્રથમ મતંગ નામે કલ્પવૃક્ષ તે વૃક્ષ, સ્વારેક પ્રમુખના રસ સરસા મીઠા રસ આપે, બીજો નૃંગનામે કલ્પવૃક્ષ, તે ચાલી તથા વાટલી તથા ચરુ અને કલશ પ્રમુખ નાજન આપે. ત્રીજો તુર્યાંગનામે કલ્પવૃક્ષ તે મહા વાજિત્ર સહિત બત્રીશ બઢનાટક દેલાડે હે, ચોથો જ્યોતિરંગનામે જે કલ્પવૃક્ષ હે તે રાત્રિને વિષે પણ સૂર્યની પેરે પ્રકાશ કરે હે, તથા પાંચમો દીપાંગ નામે જે કલ્પવૃક્ષ હે, તે ઘરને વિષે દીવાની પરે અજીઆજી કરે હે, તથા ઢઘો ચિત્રાંગ નામે જે કલ્પવૃક્ષ હે, તે પંચવર્ણ અને સુગંધિક ફૂલ, સહસ્વદલ કમલ, માલતી પ્રમુખ આપે, તથા સાતમો ચિત્રરસા નામે જે કલ્પવૃક્ષ હે તે આહાર એટલે મનોવાંઙિત મિષ્ટાન્ન ષટ્સ જોજન આપે, તથા આઠમો મણિતાંગ નામે જે કલ્પવૃક્ષ હે તે નૃષણ, આનરણ, મુકુટ, મુડિકા, હાર, કુંમલ અને નેવર પ્રમુખ આપે. તથા નવમો ગેહાકાર નામે જે કલ્પવૃક્ષ હે તે સપ્તજૂમિના, પંચજૂમિના તથા ત્રિજૂમિના મનોહર આવાસ આપે, તથા દશમો અનિતાંગ નામે કલ્પ વૃક્ષ હે તે નજાં વસ્ત્ર તથા દેવહુષ્ય ચીર, વરપટકૂલાદિ આસન બેસવા યોગ્ય તથા નડા સન શય્યા પ્રમુખ આપે. એ દશ જાતિના કલ્પવૃક્ષ તે એ પૂર્વોક્ત વાંઙિત પદાર્થ પૂરે હે.

હવે સર્વ આરાનેવિષે સામાન્ય પણે તિર્યંચનાં પણ આયુષ્ય કહે હે.

મનુષ્યના આયુષ્ય સરસાં ગજ, હાથી, સિંહ અને અષ્ટાપદ પ્રમુખનાં આયુષ્ય હોય. મનુષ્યના આયુષ્યનો ચોથો જાગ ઘોડા અને વેસર પ્રમુખનું આયુષ્ય જાણવું. તથા ઠાલી, ગામર અને શીયાલ પ્રમુખનું મનુષ્યના આયુષ્યને આઠમે જાગે આયુષ્ય જાણવું. તથા ગાય, જૈશ, ડંટ અને ગર્દન પ્રમુખનું આયુષ્ય તે મનુષ્યના આયુષ્યને પાંચમે જાગે જાણવું. તથા કૂતરા પ્રમુખનાં આયુષ્ય તે મનુષ્યના આયુષ્યને દશમે જાગે હે. એ તિર્યંચના આયુષ્ય પ્રમુખ પ્રાયે સર્વ આરાને વિષે એ પ્રકારે સરસાં હોય. હવે ત્રીજા આરાને અંતે નવ કુલગર, રાજનીતિ અને સર્વ સંસાર વ્યહાર તથા જિન ધર્મ આદિ શબ્દથી બાદર અગ્રિકાય તથા જ્ઞાન વિક્ષાન પ્રમુખ સર્વની ઇત્પત્તિ થાય.

અવસર્પિણી ત્રીજા આરાનેવિષે નેવ્યાશી પચવાડા પાઢલા જેવારેં શોષ રહે, તેવારેં પેહેલા તીર્થકર સિદ્ધિપદ પામે અને ચોથા આરાના નેવ્યાશી પચવાડા પાઢલા જેવારેં શોષ રહે, તેવારેં ચોવીશમા તીર્થકર સિદ્ધિપદ પામે, અને ઇત્સર્પિણી કાલના ત્રીજા આરાના નેવ્યાશી પચવાડા જેવારેં જાય, તેવારેં પેહેલા તીર્થકર ડપજે, તથા ચોથા આરાના નેવ્યાશી પચવાડા જેવારેં જાય, તેવારેં ઢેઘા ચોવીશમા તીર્થકર ડપજે.

હવે ચોથા આરાનું સ્વરૂપ કહે ઢે.

બેતાલીશ સહસ્ર વરસેં કણો એક કોડાકોડી સાગરોપમનો ચોથો આરો હોય, તેહને વિષે મનુષ્યનું આયુષ્ય પૂર્વેકોડિ વર્ષનું જાણવું. અને શરીરનું માન પાંચર્શે ધનુષ્યનું જાણવું.

હવે પાંચમા આરાનું સ્વરૂપ કહે ઢે.

પાંચમા આરાનું પ્રમાણ એકવીશ સહસ્ર વરસનું ઢે, તે પાંચમા આરાનેવિષે સાત હાથ ડંચા મનુષ્ય હોય, એકશોને ત્રીશ વરસનું આયુષ્ય મનુષ્યનું હોય, તથા પાંચમા આરાને અંતે જિનધર્માદિ પદાર્થનો પણ અંત એટલે નાશ થાય. વ્યવહાર, આચાર, નીતિ, જાતિ, એ સર્વનો અંત આવશે. એ વાત સિદ્ધાંતમાં કહી ઢે. તથા કેટલા બોલ વિષ્ણુ જશે? તે કહે ઢે ॥ગાથા॥ સુય સૂરિ સંઘ ધમ્મો, પુણ્ણે ઢિક્કિહી અગણિ સાર્ય ॥ નિવ વિમલવાહણે સુહ, મમંતિ તદ્ધમ્મ મણ્ણે ॥૧॥ હુણ્ણસહો સમણાણં, ફગુસિરિ હોહ સાહુણીણં ચ ॥ સઙ્ગો નાહ્ણ નામા, સઙ્ગસિરિ સાવિયાણં ચ ॥ ૨ ॥ પુણ્ણ સઙ્ગાએ, વિષ્ણુ હોહ ચરણધમ્મ સ્સ ॥ મણ્ણે રાયાણં, અવરણ્ણે જાહ તેયસ્સ ॥૩॥ ॥તિ ॥ તેવાર પઢીશું અશે? તે કહે ઢે. જવણાદિ ચાર તથા અગ્નિ અને કાલકૂટાદિવિષ, તેની વૃષ્ટિ તેણેં કરી પૃથ્વી જે ઢે તે હાહાકાર કરશે તથા પહ્લી જાતિ પ્રમુખનાં જે બીજ ઢે, તે વૈતાલ્ય પ્રમુખ પર્વતને વિષે રહેશે તથા મનુષ્ય અને તીર્થચના બીજ ઢે તે સર્વ બિલાદિ સ્થાનનેવિષે રહેશે.

હવે તે બિલ વચાણે ઢે.

વૈતાલ્યના બે પાસાનેવિષે જ્યાં ઘણાં માઢલાં ઢે. વલી ગામાનાં ચક્રની ધારા સરચો પ્રવાહ ઢે જેહનો એહવી ગંગા અને સિંધુ તથા રક્તા અને રક્તવતી નામેં જે નદી તેહના બે તટને વિષે નવ નવ બિલ તે ગુફા સરચાં જાણવાં. એટલે દક્ષિણજરત માંહે બે નદીના ચાર તટ ઢે. અને ડત્તર જરતમાંહે બે નદીના ચાર તટ ઢે, સર્વ મલી આવ તટ ઢે, તે એકેક તટેં નવ નવ બિલ ગણિં, તેવારેં બહોંતેર બિલ થાય. એમ ઇરવતને વિષે પણ બહોંતેર બિલ ઢે, તે સર્વ એકઠા કરીં તો એકશોને ડુમ્માલીશ બિલ થાય.

હવે ઢઠા આરાને વિષે મનુષ્યાદિકનું જે સ્વરૂપ ઢે, તે કહે ઢે.

એકવીશ સહસ્ર વરસ પ્રમાણેં પાંચમા આરા સરચો જે ઢઠો આરો ઢે, તેહનેવિષે બે હાથ ડંચા શરીર અને વીશ વરસ આયુષ્યવાલાં એહવા મનુષ્ય હોય, તે મનુષ્ય મસ્ત્યનો આ

હાર કરે તથા માઠા રૂપવાળાં હોય વલી નિર્દય પરિણામ વાળાં હોય, બિલને વિષે રહેનારાં હોય, વલી નરક તિર્યંચરૂપ ડુર્ગતિને વિષે ગમન કરનારાં હોય. વલી લજ્જા રહિત હોય, તથા વસ્ત્ર રહિત પશુની પેઠે નગ્ન ફિરે. તથા કઠોરવચનના બોલનાર હોય, તથા એ પિતા, એ પુત્ર, એ સ્ત્રી, તે એ બહેન, इत्यादि व्यवहार તેને ન હોય એટલે તિર્યંચની પેઠે વિવેકરહિત હોય. તથા ઠ વરણની સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરે, તે પણ અતિદુઃખે પ્રસવ કરે. વલી તે સ્ત્રીયોને ઘણાં ઠોરુ હોય, એવી સ્ત્રીઈ હોય.

એ પૂર્વોક્ત ઠ આરા તેણે કરી અવસર્પિણી કાલ હોય અને તેને વિપરીત પણે અવ લા ગણીએ તેવારેં વત્સર્પિણીકાલ થાય. ત્યાં અવસર્પિણી તે પ્રથમ આરાથી ઘટતો કાલ હોય અને વત્સર્પિણી તે પ્રથમ આરાથી ચઢતો કાલ હોય. એ અવસર્પિણી તથા વત્સર્પિણીના બાર આરાના કાલચક્રનેવિષે વીશ કોઢાકોઢી સાગરોપમ થાય.

હવે શેષ ક્ષેત્રને વિષે આરાનું સરસ્વાપણું કહે છે.

દેવકુરુ અને ઉત્તરકુરુ, એ બે ક્ષેત્રનેવિષે અને હરિવર્ષ તથા રમ્યક્ એ બે ક્ષેત્રનેવિષે તથા હેમવંત અને હિરણ્યવંત એ બે ક્ષેત્રનેવિષે તથા પૂર્વવિદેહ અને પશ્ચિમવિદેહ ક્ષેત્ર નેવિષે એ ચાર ક્ષેત્રના યુગલનેવિષે અનુક્રમેં કરી સદાકાલેં અવસર્પિણી કાલના ચાર આરાનો પ્રથમ કાલ જાણવો. તે કેમ કે અવસર્પિણી કાલનો પેહેલો આરો સુખમસુખમા છે. તેહના ધુરનો જેહવો કાલ હોય તેહવો કાલ સદૈવ દેવકુરુ અને ઉત્તરકુરુ, એ બે કુરુ ક્ષેત્રનેવિષે હોય એમ બીજા આરાનો જેહવો પ્રથમ કાલ હોય તેહવો સદૈવ હરિવર્ષ તથા રમ્યક્ એ બે ક્ષેત્રનેવિષે હોય. વલી ત્રીજા આરાનો જેહવો પ્રથમ કાલ હોય, તેહવો સદૈવ હેમવંત તથા હિરણ્યવંત એ બે ક્ષેત્રને વિષે હોય તથા ચોથા આરાનો જેવો પ્રથમ કાલ હોય, તેવો કાલ માહા વિદેહક્ષેત્રને વિષે સદા જાણવો.

હવે ચંડમા અને સૂર્યનાં ચાર ક્ષેત્ર કહે છે.

જંબૂ દ્વીપને વિષે બે ચંડમા અને બે સૂર્ય છે તેનું દક્ષિણ અને ઉત્તરદિશિનું જે ગમનાગમન તેનું ક્ષેત્ર પાંચશેં દશ યોજન ઉપર એક યોજનના એકસઠીઆ અડતાલીશ જાગ જાણવા.

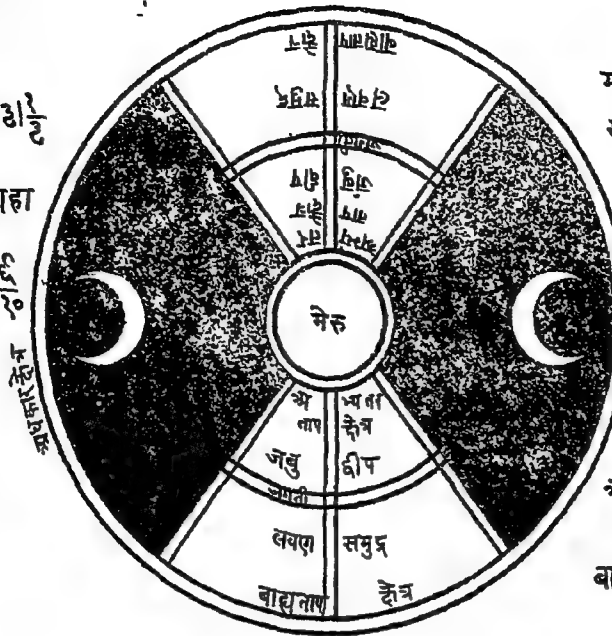
હવે ચંડમા અને સૂર્યના મંમલની સંખ્યા અને પ્રમાણ કહે છે. ચંડમાના પંદર માંમલાં છે અને સૂર્યના એકશોને ચોરાશી માંમલાં છે, તે એકયોજનનાં એકશઠ જાગ કરિએ, તેવાં ઠપન્નજાગ પ્રમાણ ચંડનાં માંમલાં છે, અને અડતાલીશજાગ પ્રમાણ સૂર્યનાં માંમલાં છે. એ ચંડ સૂર્યના વિમાનેં રોધન કરેલી જૂમિ તેને મંમલ કહીએ, તે મંમલની સંખ્યા થી મંમલના આંતરા એકેકે ડંઠા જાણવા, એટલે ચંડમાના માંમલા પંદરના ચઠદ આંતરા થાય. અને સૂર્યના માંમલા એકશોને ચોરાશીના, આંતરા એકશોને ડ્રાશી થાય.

तापक्षेत्रनु लांबपणं
जंबुद्वीपे ४५००

लवणसमुद्रे २३३३३ १/२

तापक्षेत्र अर्धन्तरबाहा
६३२४। १/२

बाह्यबाहा ६३२४५। १/२

मकर संक्रांते प्रथम दिने
सर्वबाह्यमंडले सूर्यताप
क्षेत्रस्थिति

तथा

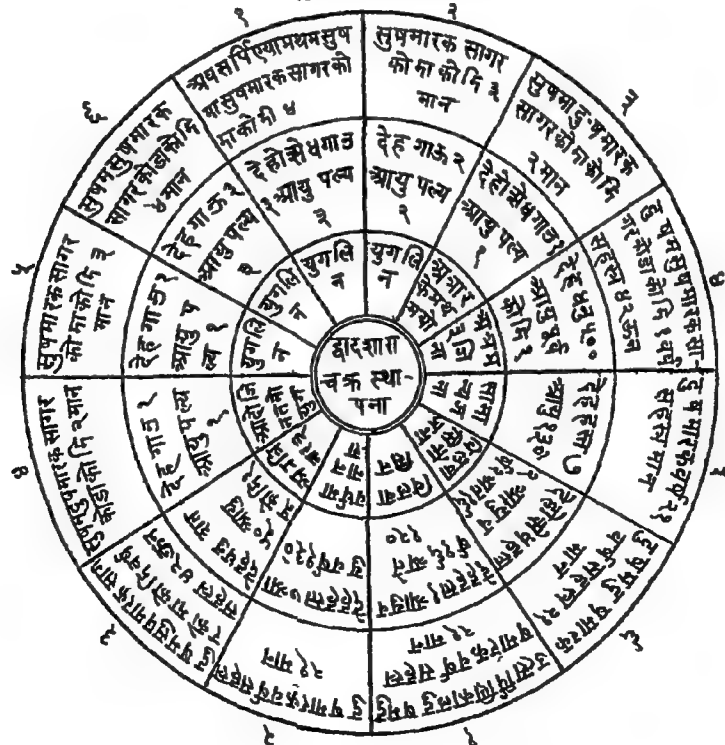
अंधकारक्षेत्रस्थिति
स्थापना.

दिनमानमुहूर्त १२

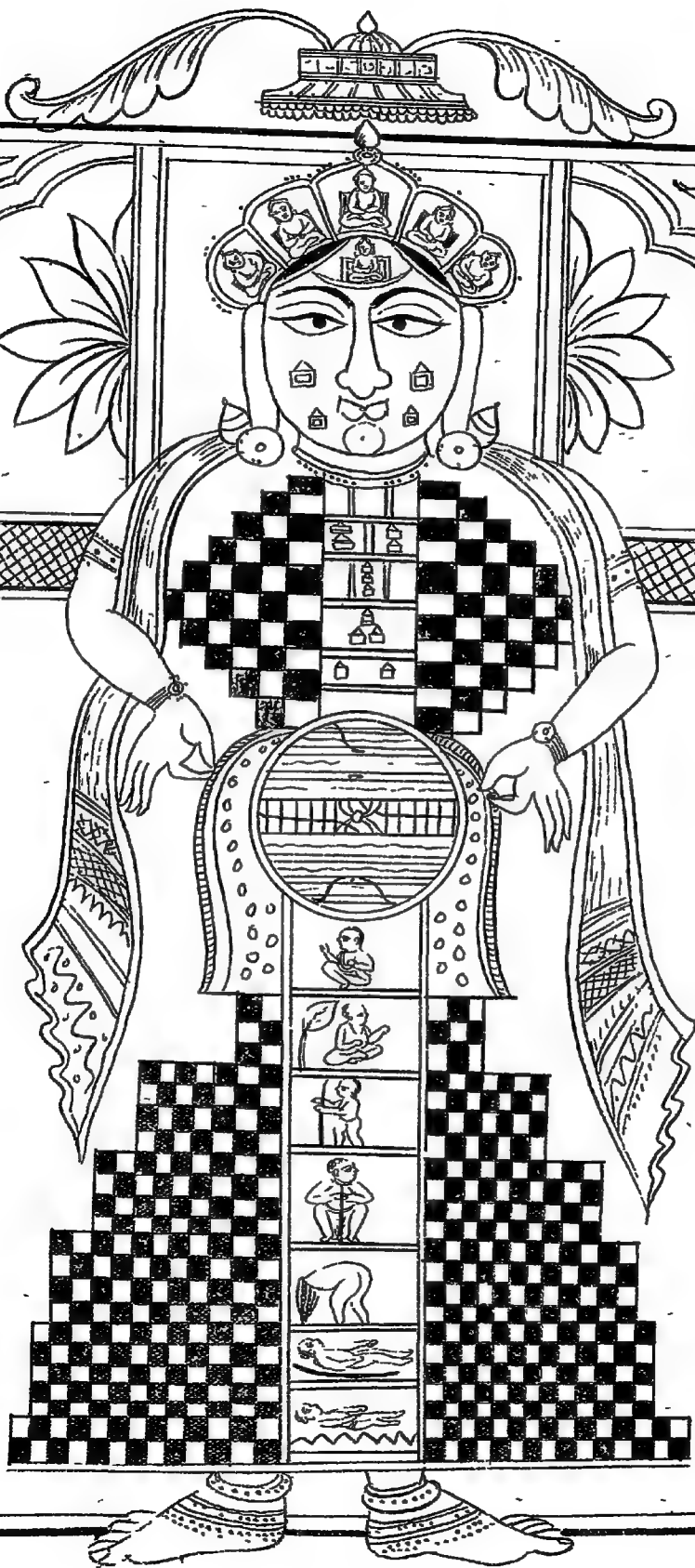
रात्रिमानमुहूर्त १८

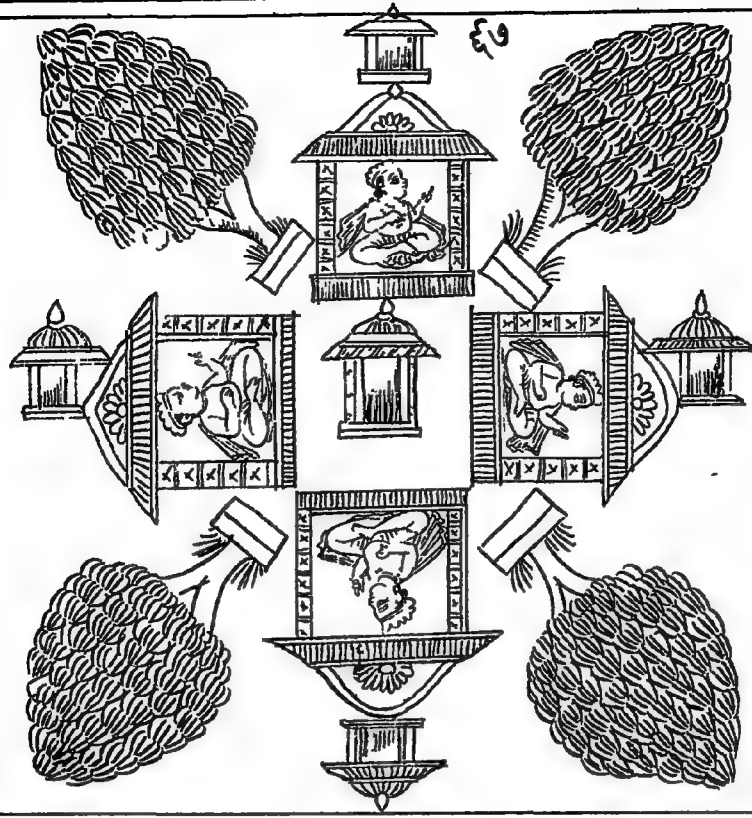
अंधकारक्षेत्र अर्धन्तरबाहा
ए ४८६। १/२
बाह्यबाहा ए ४८६८। १/२

बारा आरानी स्थापना.

चौद राजलोकनी स्थापना.
मनुष्याकारे

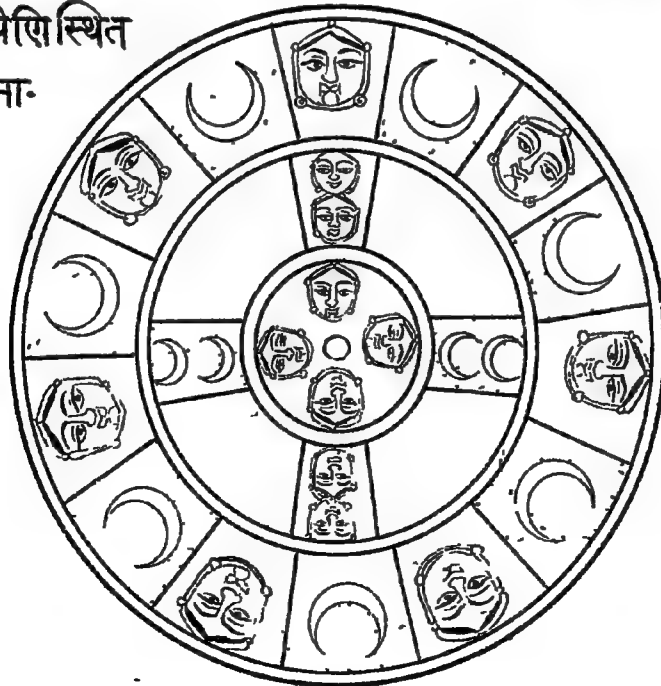

समुद्रवासी-चार देवतानी स्थापना-

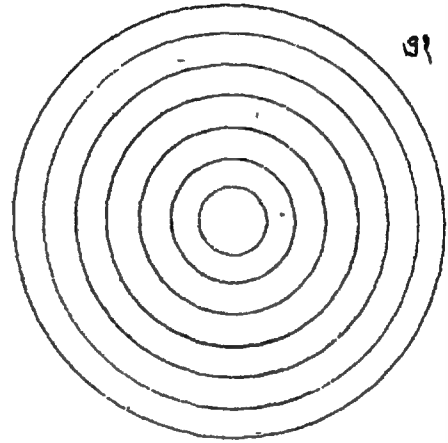
मनुष्यदेवेसूचिश्रेणिस्थित
चंद्रसूर्यस्थापना-

६८

दि २

७३

चंद्र २१
चंद्र ३६
श्री द्वीपगत सूर्यचंद्र संख्या

तापक्षेत्रं लांबपणं.
जंबुद्वीपे ४५०००

जंबुद्वीपे ४५०००

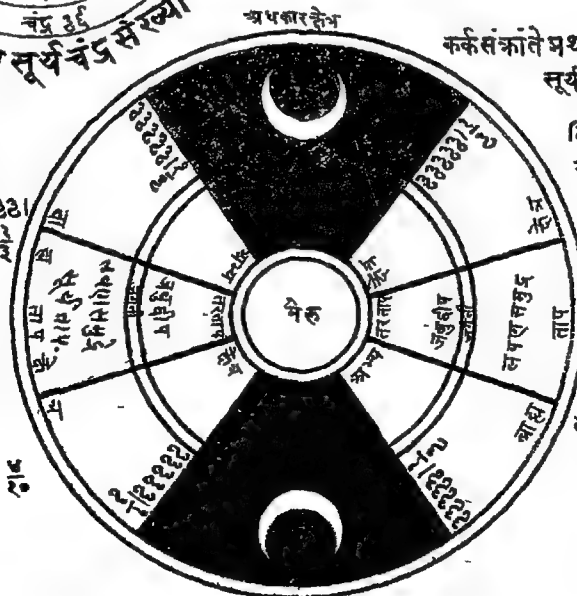
द्वयसमुद्देशः३३३३३

श्रायां

तापक्षेत्र-अभ्यंतर बाह्य
ए४५६।ए
२०

॥४८६॥

बाहेरली बाहा ए ४८ दि. ५२.

कर्कसंक्रांते प्रथम दिने सर्वाभ्यन्तरमंडले
सूर्यतापक्षेत्रस्थापना.

दिनमान मुहूर्त १७

सन्निमानमुहूर्त १२

अंधकार क्षेत्र अभ्यंतर बाह्य

६३२४।

बाह्यबाह्य ६३२४५।६३

अधिकार क्षेत्र

હવે ચંડમાના એક મંડલને બીજા મંડલની વચમાં અંતર કહે છે. પાંત્રીશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ ત્રીશ જાગ, વલી એકસઠિઆ એક જાગના સાત જાગ કરિણં તેવા ચાર જાગ અધિક, એટલું ચંડમાના એક મંડલથી બીજા મંડલની વચમાં અંતરનું પ્રમાણ જાણવું. તે જાણવાનો પરેં લખોણં હૈયેં:—ચંડમંડલ પંદર છે, તે એકેકાનું પરિમાણ જે એકસઠિઆ ઠપ્પન્ન જાગ છે તેને પંદરમંડલ સાથેં ગુણીયેં તેવારેં આઠગેં ચાલીશ જાગ થાય, તેને એકશઠ જાગેં હરતાં તેર યોજન ઉપર એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગ થાય, તે મૂલગી જે ચારના ક્ષેત્રની રાશિ પાંચગેં દશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગની છે, તે માંહેથી બાદ કરતાં બાકી ચારગેં સત્તાણું યોજન ઉપર એક જાગ રહેં, તેને ચૌદ આંતરે વેહેંચીયેં તેવારેં પાંત્રીશ યોજન આવે. ઉપર સાત યોજન વધે, તેના એકસઠિઆ ચારગેંને સત્તાવીશ જાગ થાય, તેની સાથેં પ્રથમનો ઝગણો એક જાગ જેલીણં, તેવારેં ચારગેંને અઠાવીશ જાગ થાય, તેને ચઠદ જાગેં વેહેંચતાં ત્રીશ જાગ આવે, ઉપર આઠ વધે, તે એકેકાના સાત પ્રતિજાગ કલ્પીણં તેવારેં સાત ને આઠેં ગુણતાં ઠપ્પન્ન થાય, તેને ચઠવેં જાગ દેતાં ચાર જાગ લાજે, એ રીતેં ચંડમાના મંડલનો આંતરો પાંત્રીશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ ત્રીશ જાગ, તથા એકસઠિઆ એક જાગના સાત જાગ કરીણં તેવા ચાર જાગ, અધિક થાય.

હવે સૂર્યમંડલનું અંતર કહે છે. સૂર્યમંડલ એકશોને ચોરાશી છે, તે એકેકનું પરિમાણ એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગનું છે, અને ચાર ક્ષેત્રનું પરિમાણ પાંચગેં દશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગ છે, તેમાંથી એકશોને ચોરાશી મંડલના પરિમાણના એક સઠિઆ આઠ હજાર આઠગેંને બત્રીશ જાગ થાય, તેના યોજન એકશો ચુમ્માલીશ ઉપર એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગ આવે, તે ઉપલી ચાર ક્ષેત્રની રાશિમાંથી બાદ કરતાં બાકી ત્રણગેં ને ઢાસઠ યોજન રહે છે, તેને એકશોને ડ્યાશી અંતરે વેંચતાં બે યોજન આવે તો એક સૂર્યમંડલ અને બીજા સૂર્યમંડલની વચમાં અંતર બે યોજનનો છે.

ચંડમા તથા સૂર્ય જંબૂઢીપમાંહે તથા લવણ સમુદ્રમાંહે કેટલા યોજન આવે? તે કહે છે:—જંબૂઢીપમાંહે એકશોને એંશી યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રને વિષે પાંચ મંડલ ચંડમાનાં છે, અને પાંસઠ મંડલ સૂર્યનાં છે. તથા લવણ સમુદ્રમાંહે ત્રણગેંને ત્રીશ યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રને વિષે દશ મંડલ ચંડમાનાં છે, અને એકશોને ઝગણીશ મંડલ સૂર્યનાં છે, એટલે એકશોને એંશી યોજન ચંડમા અને સૂર્ય જંબૂઢીપમાંહે આવે, અને લવણ સમુદ્રમાંહે ત્રણગેંને ત્રીશ યોજન ચંડમા અને સૂર્ય જાય.

હવે ચંડમાનું મંડલ અને સૂર્યનું જે મંડલ છે તેનું પરસ્પર અંતર કહે છે. સર્વ મંડલ માંહેલા મધ્યના મંડલને વિષે રહેલું જે ચંડમંડલ અને સૂર્યમંડલ તેનું પરસ્પર અંતર નવાણું હજાર ઠશોને ચાલીશ યોજનનું સૂર્યમંડલ અને ચંડમંડલનું માંહોમાંહે અં

તર જાણવું. તદનંતર ચંડમંડલોના પ્રતિમંડલને વિષે બહોંતેર યોજન અને એક યોજનના એકસઠ જાગ કરિં, તેવા બાવજા જાગ ઉપર એવી અંતર વૃદ્ધિ છે, અને સૂર્યમંડલોમાં પ્રતિમંડલને વિષે પાંચ યોજન અને એક યોજનના એકસઠ જાગ કરિં, તેવા પાંચીશ જાગ ઉપર, એટલી અંતર વૃદ્ધિ છે. તેમજ બાહ્ય મંડલને વિષે રહેલું જે ચંડ મંડલ અને સૂર્યમંડલ, તેનું પરસ્પર વચમાં અંતર એક લક્ષ બજોને સાઠ યોજનનું છે.

હવે ચંડમાના પ્રત્યેક મંડલને વિષે મુદ્દર્શિત ગતિ કહે છે.

ચંડમા જેવારેં નિષધ પર્વતને માથે સર્વાન્યંતર મંડલે ઝગે, તેવારેં એક મુદ્દર્શિતમાંહે પાંચ હજાર તહોંતેર યોજન, અને ઉપર એક યોજનના તેર હજાર સાતશોને પચીશ જાગ કરિં તેવા સીત્યોતેરસોને ચુશ્માલીશ જાગ ઉપર એટલી મુદ્દર્શિત ગતિ કરે. ત્યાર પઢી જેવારેં બીજે ત્રીજે માંડલે જાય, તેવારેં પ્રતિમંડલે પોણા ચાર યોજનની વૃદ્ધિ કરિં. એમ મંડલ મંડલપ્રત્યે મુદ્દર્શિત ઢીઠ પોણા ચાર યોજન વધારતાં જેવારેં પંદર મંડલ સુધી મુદ્દર્શિત ગતિં ચંડમા લવણ સમુદ્રમાંહે સર્વ બાહ્ય માંડલે ઝગે, તેવારેં બાવન યોજન અધિક કરિં તો એકેક મુદ્દર્શિતમાંહે પાંચ હજાર એકશોને પચીશ યોજન ઉપર એક યોજનના તેર હજાર સાતશોને પચીશ જાગ કરિં, તેવા ઠ હજાર નવશોને નેવું જાગ અધિક જાણવી, એટલી બાહેરને મંડલે ચંડમા એક મુદ્દર્શિતમાંહે ગતિ કરે.

જે ચંડમાની માંહેલા માંડલાની મુદ્દર્શિતગતિ, પાંચ હજારને તહોંતેર યોજન જાજેરી કહી, તેજ સર્વાન્યંતર માંડલે સૂર્યની ગતિ છે, પરંતુ તેમાંહે એકશોને અઠોતેર યોજન સહિત કરિં એટલી અધિક સૂર્યની માંહેલે મંડલે મુદ્દર્શિત ગતિ જાણવી. એટલે જેવારેં પાંચ હજાર તહોંતેર માંહે એકશોને અઠોતેર જોલીં. તેવારેં પાંચ હજાર બજોને એકાવજા યોજન, અને એક યોજનના સાઠ જાગ કરિં, તેવા ઝગણત્રીશ જાગ જાજેરી સૂર્યની ગતિ જાણવી. અને ચંડમાની બાહેરને મંડલે જે મુદ્દર્શિત ગતિ એકાવજાશોને પચીશ યોજન કહી છે, તેમાંહે એકશોને એંશી યોજનની વૃદ્ધિ કરિં, તેવારેં ત્રેપનશોને પાંચ યોજન અને સાઠી આ પંદર જાગ એટલી બાહેરને માંડલે સૂર્યની મુદ્દર્શિત ગતિ જાણવી. કાંઈક જંણા સાઠી આ અઢાર જાગ એટલા મહિના મંડલથી બાહેરને મંડલે આવતાં પ્રત્યેક મંડલે સૂર્યની મુદ્દર્શિત ગતિમાંહે વૃદ્ધિ જાણવી.

હવે સૂર્ય ઉદય પામે ત્યાંથી કેટલે યોજને અસ્ત થાય? તે કહે છે:—સૂર્ય જેવારેં મહિને મંડલે ઉદય પામે, તેવારેં ચોરાણું હજાર પાંચશોને ઠઠીસ યોજન ઉપર સાઠીઆ વેંતાલીશ જાગ એટલા યોજનને આંતરે વેગલો સૂર્ય આપમે, તેવારેં દિવસ અઢાર મુદ્દર્શિતનો હોય.

હવે માંહેથી બાહેર મંડલે આવતાં કેટલો દિવસ ઘટે, તે કહે છે:—મહિના મંડલ થી બાહેર આવતાં એકેકા મંડલ પ્રત્યે એક મુદ્દર્શિતના એકસઠ જાગ કરિં, એવા બે જાગ અ

ઢાર મુહૂર્તના દિવસમાંહેથી દિન પ્રત્યેં ઘટે એમ ઘટાડતાં ઢેહેલેં એકશોને ચોરાશીમે મં મલેં જેવારેં સૂર્ય આવે, તેવારેં દિવસ, બાર મુહૂર્તનો હોય, અને રાત્રિ તો તે દિવસ થકી વિપરીત જાણવી. તે કેમ? કે જેવારેં દિવસ બાર મુહૂર્તનો હોય તેવારેં રાત્રિ અઢાર મુહૂર્તની કર્કસંક્રાંતિથી મકર સંક્રાંતિ સુધી જાણવી, અને જેવારેં માંહેના મંમલથી સૂર્ય બાહેર આવે, તેવારેં દિવસમાંહે મુહૂર્તના એકસઠીઆ બે જાગ ઘટે, અને જેવારેં મકર સંક્રાંતિથી ધુર માંમીને બાહેરના મંમલથી માંહે આવે, તેવારેં મુહૂર્તના એકસઠીઆ બે જાગ દિવસમાંહે વધે, અને રાત્રિને વિષે ઘટે, તે વિપરીત જાણવું.

હવે સૂર્ય બાહેર માંમલે આવે, તેવારેં ડડય અસ્તનું અંતર કહે ઢે:—સૂર્ય જેવારેં બાહેર ને એકશોને ચોરાશીમેં માંમલે આવે, તેવારેં ત્રેશઠ હજાર ઢર્શોને ત્રેશઠ યોજન વેગલો અસ્ત થાય, કર્કસંક્રાંતિથી ધુર માંમીને મકર સંક્રાંતિ સુધી એકસોને અઢશઠ યોજન પ્રતિ મંમલે ડંઢી ગતિ કરે. તથા એક ચંડમાને પરિવારેં અજિજિત પ્રમુખ અઠાવીશ નક્ષત્ર અને અંગારક પ્રમુખ અઠાશીગ્રહ જાણવા.

હવે એક ચંડમાની પઢવાડે તારાની સંખ્યા કહે ઢે:—ઠાશઠ હજાર નવર્શોને પંચોત્તેર કોડાકોડી એટલા તારા, એક ચંડમાની પઢવાડે જાણવા. એ તારાના બાહુલ્યપણાથી ક્ષેત્ર ઓડું ઢે, માટે કોડક આચાર્ય કોડાકોડીને સંજ્ઞાંતર એટલે કોડીનું બીજું નામ કહે ઢે, અથવા ડત્તેધાંગુલેં જેવારેં તારાનાં વિમાન લેખવોં, તેવારેં કોડાકોડીનો સંજવ હોય. પઢી નિશ્ચયની વાત જ્ઞાનવંત જાણે.

હવે ગ્રહાદિકની સંખ્યા જાણવાનું કરણ કહે ઢે:—ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા એ ત્રણની સંખ્યા, એક ચંડમા આશ્રી જે કહી, તે જે ઢીપ સમુદ્નેવિષે જેટલા ચંડમાની સંખ્યા હોય, તેટલા ચંડમાની સાથેં ગુણાકાર કરિં, એમ કરતાં જે ગ્રહાદિકની સંખ્યા આવે, તેટલો પરિવાર જાણવો. એ રીતેં વાંઢિત ઢીપ સમુદ્ને વિષે એ ગ્રહાદિકનું પ્રમાણ જાણીયેં.

હવે જવણ સમુદ્ પ્રમુખને વિષે ચંડ સૂર્યની સંખ્યા કહે ઢે. જવણ સમુદ્ને વિષે ચાર ચંડમા અને ચાર સૂર્ય જાણવા તથા ધાતકી સ્વંમને વિષે બાર ચંડમા અને બાર સૂર્ય જાણવા. તેવાર પઢી કાલોડ સમુદ્ તથા પુષ્કરવર ઢીપ પ્રમુખને વિષે પૂર્વેં જે કહ્યા ઢે તેણે સહિત ત્રિગુણ જાણવા, તે કેમ કે ધાતકી સ્વંમને વિષે બાર ચંડ તથા બાર સૂર્ય કહ્યા ઢે, તેને ત્રિગુણા કરિં, તેવારેં ઢત્રીશ થાય. તેમાંહે પહેલા જંબૂ ઢીપના બે અને જવણ સમુદ્ના ચાર, એવં ઢ જેલીં. તેવારેં બેંતાલીશ સૂર્ય અને બેંતાલીશ ચંડ કાલોડ સમુદ્ને વિષે થાય, હવે એ બેંતાલીશને ત્રિગુણા કરિં, તેવારેં એકશોને ઢવીશ થાય. તેની સાથેં પૂર્વોક્ત બે, ચાર અને બાર, એવં અઢાર જેલીં, તેવારેં એકશોને ચુમ્માલીશ ચંડ અને એક

શોને ચુમ્માલીશ સૂર્ય, પુષ્કરવર ઢીપને વીષે ધ્યાય ઢે તેનું અર્ધ કરીયે, તેવારેં બહોતેર સૂર્ય અને બહોતેર ચંડ પુષ્કરવર ઢીપના અર્ધનેવીષે જાણવા.

હવે ચંડ, સૂર્ય, ગ્રહ અને નક્ષત્ર જ્યાં સુધી અઢી ઢીપ ઢે ત્યાં સુધી યાવત્ સમશ્રેણીં ચાલે ઢે, તે સર્વેં શીઘ્ર શીઘ્રતર ગતિ વાલા ઢે, ઇટલે ચંડમાયકી સૂર્યની ગતિ ડતાવલી ઢે. સૂર્ય યકી ગ્રહની ગતિ ડતાવલી ઢે, ગ્રહયકી નક્ષત્રની ગતિ ડતાવલી ઢે, તે ચંડ સૂર્યાદિકના ક્ષેત્રના પ્રમાણયકી કેટલા વેગલા મનુષ્યની દૃષ્ટિ ગોચર આવે, તે કહે ઢે. ઁક વીશ લાલ્લ ચોત્રીશ હજાર પાંચશેંને સાઢત્રીશ યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રથી પુષ્કરાર્ધ ઢીપના મનુષ્ય તે પૂર્વદિશિ ડદય પામતા અને પશ્ચિમદિશિ અસ્ત પામતા ઁવા સૂર્ય ચંડમા પ્રત્યેં દેલ્લે ઢે, ઇટલે ત્યાં તેટલા ક્ષેત્રના વેગલા વિસ્તારયકી દેલ્લે ઢે.

હવે મનુષ્ય ક્ષેત્રયકી બાહેર ચંડ સૂર્યનો વિચાર કહે ઢે:—મનુષ્ય ક્ષેત્રયકી બાહેર ચંડ સૂર્યની સંખ્યા પ્રથમ કહી ઢે, તેમજ હોય. અથવા બીજું કરણ પણ હોય, તે ડપાય શાસ્ત્રાંતરયકી જાણવો. પણ સંઘયણી પ્રમુલ્લ યંથને વષે પૂર્વોક્ત કરણ વધ આદ્યું ઢે તથા મનુષ્ય ક્ષેત્રથી બાહેર જે જ્યોતિષી ચંડ સૂર્યાદિક ઢે, તે અલ્લ ઇટલે સ્થિર જાણવા. અને મનુષ્ય ક્ષેત્રના ચંડ સૂર્યના વિમાનથી તેમના વિમાન અર્ધ પ્રમાણેં જાણવા.

તે પાકી ઇંટનેં સંસ્થાનેં રહ્યા ઢે, જેમ પાકી ઇંટ પોહોલ પણાથી લાંબ પણેં બમણી હોય અને ચોરસ હોય તેમ મનુષ્ય ક્ષેત્રથી બાહેરલા ચંડસૂર્યનાં તાપક્ષેત્ર પચાશ હ જાર યોજન પોહોલપણેં અને ઁક લક્ષ યોજન લાંબ પણેં હોય, તથા મનુષ્ય ક્ષેત્રની પેરેં તિહાં ચંડમાનું અત્યંત શીતલ તેજ ન હોય અને સૂર્યનું અત્યંત ડષ્ણ તેજ પણ ન હોય પરંતુ સમ તેજવંત હોય ॥ ઇતિ ॥

॥ હવે પરિધિ પ્રમુલ્લ આઠ બોલ કહે ઢે.

॥ ઁક તો જંબુ ઢીપની પેઠેં વાટલા ક્ષેત્રને પરિધિ કહીયે; બીજું વૃત્ત ક્ષેત્રનાં જે યો જન પ્રમાણ સમચત્વરંસ લ્લં કરીયે, તેને ગણિતપદ કહીયે, ત્રીજું ઢેહેલા લ્લંમાદિકનું જે બાળ કરીયે તેને ઇલ્લુ કહીયે, ચોથું ધનુષ્યને આકારેં નરત વૈતાઢ્ય પ્રમુલ્લની જે પણ ઢ તેને જીવા કહીયે, પાંચમું અર્ધ ચંડમાને આકારેં નરત પ્રમુલ્લ જે ક્ષેત્ર ઢે તેના પુંતના નાગને ધનુઃષ્ઠ કહીયે; ષઠું વૈતાઢ્ય પ્રમુલ્લ પર્વત તથા ક્ષેત્ર પ્રમુલ્લના ઢેહેઢાનું જે પરિ માણ કરવું તેને બાહ કહીયે, સાતમું તિહાં લાંબપણું તથા પોહોલ પણું સરલું હોય, તેને પ્રતર કહીયે, આઠમું તિહાં લાંબપણું, પોહોલપણું અને જાઢપણું, ઁત્રણેં સર લ્લાં હોય, તેને ઘન કહીયે ઁ આઠ બોલ કહ્યા ॥

॥ હવે ઁ પરિધિ પ્રમુલ્લ આઠ બોલના વર્તારાનો વિધિ કહે ઢે.

તિહાં પ્રથમ પરિધિ સંબંધિ ગણિત જાણવાનો વિધિ કહે છે.

જે ગોલ ચાલીના આકારે પદાર્થ હોય, તેના મધ્યનો વિસ્તાર જો દશ યોજન હોય તો તે પદાર્થ ગોલાકારે ફરતો કેટલા યોજન થાય? એવી રીતનું જે ગણિત કરવું, તેને પરિધિ કહિયે, તે પરિધિ કરવાનો વિધિ એક જંબૂદીપના ગણિતે કરી દેવાડીયે થાયે. તે વીજ રીતે જે જે સ્થાનકે પરિધિ કરવો પડે, તે સર્વત્ર સ્થાનકે એમજ કરવું.

જંબૂદીપનો વિષ્કંજ એટલે મધ્ય વિસ્તાર એક લાખ યોજનનો છે, તેનો વર્ગ કરીયે એટલે તે આંકને તદ્ગુણો કરીયે અર્થાત્ લાખને લાખ ગુણો કરીયે તેવારે (૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦) દશ અબ્જ થાય, તે આંકને વલી દશ ગુણો કરીયે, એટલે એ વર્ગના આંકને આગલે એક શૂન્ય આપીયે તેવારે દશ ગુણો થાય, તે આંક (૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦) સંખ્યાયે એકશો અબ્જ અર્થાત્ એક સ્વર્વ થાય, હવે એ આંકનું મૂલ શોધીયે તે જેમ બશેને ઢપન્નનું મૂલ શોધીયે તો શોલ શોલે બે ઢપન્ના એટલે શોલનો અંક થાય અથવા દશ હજારનું મૂલ એકશો થાય અથવા ઢરોને પચ્ચીશનું મૂલ પચ્ચી પચ્ચીરામ ઢ પચ્ચીસાં એ રીતે મૂલનો અંક પચ્ચીશ થાય, તેમ ફહાં એક સ્વર્વની સંખ્યાનો જે ઊપરલો આંક છે, તેનું મૂલ શોધીયે, તો કેટલું થાય? તેની રીત દેવાડે છે.

ઊપરલા એક સ્વર્વના આંકનો પહેલો આદિનો આંક જે એકડો છે, તેને ધુરનો આંક કહિયે અને ઢહેલી શૂન્ય છે તેને ઢહેલો આંક કહિયે, તે ઢહેલા આંક ચકી વિષમ સમ કરતાં ધુરનાં આંક સુધી આવીયે તિહાં વિષમ તે । ઝની લીટી કરવી, અને સમ તે—આવી આડી લીટી કરવી. તે આ પ્રમાણે:—૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ આ પ્રમાણે વિષમ સમ કસ્યા પઠી જો ધુરના આંકે વિષમ એટલે (૧) આવી ઝની લીટી આવે તો ધુરનો એકલોજ આંક તેને વર્ગના આંક સાર્થે શોધીયે, અને જો ધુરનાં આંકે સમ એટલે (—) આવી આડી લીટી આવે, તો ધુરના બે આંકને વર્ગને આંકે શોધીયે, તો આ ઠેકાણે ધુરના, આંકે (—) આ પ્રકારની સમ લીટી આવેલી છે, માટે એક ધુરનો આંક એકડો છે, અને તેની પાસેં બીજો આંક શૂન્યનો છે, તેથી એક એકડો અને બીજો શૂન્ય એ બે આંકને વર્ગના આંક સાર્થે શોધવું તે આવી રીતે:—

એકડો અને શૂન્ય મલી દશનો આંક થયો, તેને શોધીયે તેવારે ત્રણ ત્રિક નવ જાય, શેષ એકનો આંક રહે તે એકના આંક ઊપર વલી ઊપરની રાશિ માંહેલી બે શૂન્ય ચડાવીયે, તેવારે ફરી (૧૦૦) નો આંક થાય અને ઊપરલો જે એક એકડો અને અગી આર શૂન્ય મલી બાર આંકની રાશિ છે તે માંહેલો એક એકડો અને ત્રણ શૂન્ય મલી ચાર આંક ગયા બાકી તે રાશિમાંહેલી માત્ર આઠ શૂન્ય રહી.

હવે એકસોના (૧૦૦) આંકને જાંગવાનો વિધિ કહે છે. પૂર્વે જે વર્ગનો આંક ત્રણ નો આવ્યો છે, તેને એક બાજુ સ્થાપન કરી મૂકેલો છે તે આંકને બમણો કરીયે તેવારે ઠનો આંકડો થાય, તે ઠના આંક સાથે ઉપરલા એકશોનાં આંકને શોધીયે તેવારે ઠ એકાં ઠ અને એકનો જાગ આવ્યો માટે ઠની નીચે વલી એકેકાં એકનો આંક ચાંપી મૂકીયે તેવારે (૬૧) એકશતનો આંક થાય, તે ઉપરલી એકશોની રાશિમાંથી બાદ કરીયે તેવારે શેષ (૩૯) ડંગણચાલીશનો આંક રહે, અને વર્ગના મૂલનો આંક જે પૂર્વે ત્રણનો હતો, તેની નીચે એકડો મૂકાણો, તેવારે એકત્રીશનો આંક થયો.

હવે શેષ ડંગણચાલીશનો આંક વચ્ચો છે, તેની નીચે ઉપરલી મહોટી રાશિ માંહેલા જે આઠ શૂન્ય શેષ રહેલા છે, તેમાંથી બે શૂન્ય લહીયે તેવારે (૩૯૦૦) નો આંક થાય, અને મહોટી રાશિ માંહેલી શેષ ઠ શૂન્યો રહે.

પઠી વર્ગનો જે એકત્રીશનો આંક છે, તેને બમણો કરીયે તેવારે બાશતનો આંક થાય તે બાશતના આંક સાથે પૂર્વોક્ત (૩૯૦૦) ના આંકને શોધીયે, તેવારે બાશત ઢક્કાં ૩૭૩ થાય. અને વલી ઠનો જાગ આવ્યો છે, માટે ઠ ઢકાં ઢત્રીશનો આંક નીચે ચાંપી મૂકીયે તેવારે ૩૭૫૬ નો આંક થાય, તેને (૩૯૦૦) નાં આંકમાંથી બાદ કરીયે તેવારે બાકી ૧૪૪ વધે અને વર્ગના મૂલનો આંક જે પૂર્વે ૩૧ નો હતો, તેની નીચે હમણાની શોધનું ઢગડો મૂકીયે તેવારે ૩૧૬ નો આંક થાય.

હવે શેષ જે ૧૪૪ નો આંક વચ્ચો છે, તેની નીચે વલી ઉપરલી મહોટી રાશિ માંહેલી ઠ શૂન્યો શેષ રહેલી છે તેમાંથી બે શૂન્ય લહી માંનીયે તેવારે (૧૪૪૦૦) નો આંક થાય, અને મહોટી રાશિ માંહેલી શેષ ચાર શૂન્યો રહે.

પઠી વર્ગનો આંક ૩૧૬ નો છે, તેને બમણો કરતાં ૬૩૨ નો આંક થાય, તેની સાથે ૧૪૪૦૦ ના આંકને શોધીયે, તેવારે (૬૩૨) હુ ૧૨૬૪ અને વલી બેનો જાગ આવ્યો માટે હુ હુ ચારનો આંક થાય, તેને ૧૨૬૪ ના આંકની નીચે ચાંપી માંનીયે, તેવારે ૧૨૬૪૪ નો આંક થાય, તે ૧૪૪૦૦ ના આંકમાંથી બાદ કરીયે, તેવારે બાકી ૧૭૫૬ નો આંક વધે, અને વર્ગના મૂલનો આંક પ્રથમ ૩૧૬ નો હતો, તેની નીચે બગડો મૂકીયે તેવારે ૩૧૬૨ નો આંક થાય.

હવે જે શેષ ૧૭૫૬ નો આંક વચ્ચો છે તેની નીચે ઉપરલી મહોટી રાશિ માંહેલી જે ચાર શૂન્યો શેષ રહેલી છે, તેમાંથી બે શૂન્ય લહીયે, તેવારે ૧૭૫૬૦૦ નો આંક થાય અને મહોટી રાશિ માંહેલી શેષ બે શૂન્યો રહે.

પઠી વર્ગનો આંક ૩૧૬૨ છે, તેને બમણો કરીયે તેવારે ૬૩૨૪ નો આંક થાય, તે

આંકની સાથે ૧૭૫૬૦૦ ના આંકને શોધીયે, તેવારે ૬૩૨૪ હુ ૧૨૬૪૮ થાય, અને વલી જેનો જાગ આવ્યો માટે હુ હુ ચારનો આંક થાય. તેને ૧૨૬૪૮ ના આંકની નીચેંં ચાંપી માંમીયેં, તેવારે ૧૨૬૪૮૪ નો આંક થાય, તે ૧૭૫૬૦૦ ના આંકમાંથી બાદ કરીયેં તેવારેં બાકી ૪૯૧૧૬ નો આંક વધે, અને વર્ગના મૂલનો આંક પ્રથમ ૩૧૬૨ નો હતો તેની નીચેંં બગડો લખીયેં, તેવારેં ૩૧૬૨૨ નો આંક થાય.

હવે શેષ જે ૪૯૧૧૬ નો આંક વધ્યો છે, તેની નીચેંં ઉપરલી મહોટી રાશિ માંહેલી જે બે શૂન્યો શેષ રહેલી છે, તે લહિયેં તેવારેં ૪૯૧૧૬૦૦ નો આંક થાય, અને મહોટી રાશિમાંહેલી શેષ રહેલી શૂન્યો સર્વેં સ્વપી ગડ.

પઢી વર્ગના મૂલનો જે ૩૧૬૨૨ નો આંક છે, તેને પૂર્વલી રીતેંં દ્વિગુણો કરીયેં તેવારેં ૬૩૨૪૪ નો આંક થાય. તે આંકની સાથેં ૪૯૧૧૬૦૦ નાં આંકને શોધીયેં, તે આવી રીતેંં કે ૬૩૨૪૪ સાતાં ૪૪૨૭૦૮ થાય, અને વલી સાતનો જાગ આવ્યો માટે સાતને સાત ગુણા કરીયેંં તો સતિયો સતિયો ઝગણપચ્ચાશનો આંક થાય, તે ૪૪૨૭૦૮ ના આંકની નીચેંં ચાંપી માંમીયેં, તેવારે ૪૪૨૭૧૨૯ નો આંક થાય, તે ૪૯૧૧૬૦૦ ના આંકમાંથી બાદ કરીયેં, તેવારેં બાકી ૪૮૪૪૭૧ નો આંક વધે, અને વર્ગમૂલનો પ્રથમ ૩૧૬૨૨ નો આંક હતો તેનીનીચેંં સાતડાનો આંક લખીયેં, તેવારેં ૩૧૬૨૨૭ નો આંક થાય.

હવે શેષ જે ૪૮૪૪૭૧ નો આંક વધ્યો છે, તેની આગલ આંક વધારવા માટે મહોટી રાશિમાંહેલી શેષ કોડ આંકની સંખ્યા રહી નથી. તેમજ વર્ગ-મૂલના આંકની રાશિ જે ૩૧૬૨૨૭ ની છે, તેને દ્વિગુણા કરીયેંં તો ૬૩૨૪૫૪ નો આંક થાય, તેની સાથેંં શોધવા માંમીયેંં તો શોધાય પણ નહીં કોડ જાગ પોહોંં નહીં. તેમાટે એ યોજનની રાશિ ના એકેકા યોજનના ચાર ચાર કોશ કરી નાખીયેંં તેવારેં ૧૯૩૭૮૮૪ કોશ થાય. તેને વર્ગમૂલની જે બમણી કરેલી ૬૩૨૪૫૪ ના આંકની રાશિ છે, તેણે કરી જાગ આપીયેંં તેવારેં ૧૮૯૭૩૬૨ ની સંખ્યામાં ત્રણ ગાઝ આવે. શેષ ૪૦૫૨૨ ગાઝ વધે અને મૂલના આંકની સંખ્યા ૩૧૬૨૨૭ યોજનની ઉપર ત્રણ ગાઝની થાય.

હવે શેષ રહેલા ૪૦૫૨૨ ગવ્યૂતિની સંખ્યાને પણ ૬૩૨૪૫૪ નાં આંકની રાશિનો જાગ પહોંં નહીં માટે એ પ્રત્યેક ગાઝના બે હજાર ધનુષ્ય પ્રમાણે ૮૧૦૪૪૦૦૦ ધનુષ્યની સંખ્યા કરીને તેને ૬૩૨૪૫૪ નો જાગ આપતાં ૮૦૯૫૪૧૧૨ ની સંખ્યામાં ૧૨૮ ધનુષ્ય આવે શેષ ૮૦૯૮૮ ધનુષ્યની સંખ્યા વધે, અને મૂલની રાશિ ૩૧૬૨૨૭ યોજનની ઉપર ત્રણ ગાઝ તથા ૧૨૮ ધનુષ્ય ઇટલી થાય.

હવે ૮૦૯૮૮ ધનુષ્યની સંખ્યાના અંગુલ કરવા સારુ એક ધનુષ્યના ૯૬ અંગુલેંં ગુ

णीयें,तेवारें ८६३९३४८ अंगुलनी संख्या आय,तेने ६३३४५४ ने जाग देतां ८५३८१३९ नी संख्यामां १३॥ अंगुल आवे, शेष ९१११९ अंगुल वधे अने मूलनी राशि ३१६३३७ योजन, त्रण गाउ, १२८ धनुष्यनी उपर साडातेर अंगुल आय.

हवे शेष ९१११९ अंगुल वध्या ठे,ते प्रत्येक अंगुलना आठ यव आय ठे माटे एने आठे गुणीयें तेवारें ७३८९५३ यव आय, तेने ६३३४५४ नो जाग देतां एक यव आवे, शेष ९६४९८ नो आंक वधे अने मूल राशिनो आंक ३१६३३७ योजन, त्रण गाउ १२८ धनुष्य, साडातेर अंगुलनी उपर एक यव आय.

हवे शेष ९६४९८ यवनो आंक रह्यो ठे, ते प्रत्येक यवनी आठ यूका (जू) करतां ७७१९८४ यूका आय तेने ६३३४५४ने जांजतां एक यूका आवे, शेष १३९५३० यूका वधे, तेने वली आठे गुणीयें तेवारें १११६३४० लीख आय तेने ६३३४५४ नो जाग देतां एक लीख आवे शेष ४८३७८६ लीख उगरे ते प्रत्येक लीखने आठ वालाग्रें गुणतां ३८७०२८८ एटला वाल आय, तेने ६३३४५४ नो जाग देतां ३७९४७३४ ना आंकमां ठ वाल आवे, शेष ७५५६४ वाल वधे, फरी एक वालाग्रना आठ रथरेणु आय माटे एने आठे गुणतां ६०४५१३ एटला रथरेणु आय तेने जाग प्होंचे नही माटे एक रथ रेणुना आठ त्रसरेणु आय ठे तेथी त्रसरेणु करवा सारु उपली राशिने आठे गुणीयें तेवारें ४८३६०९६ त्रसरेणुनी संख्या आय तेने पूर्वोक्त ६३३४५४ ने जाग देतां ४४३७१७८ नी संख्यामां सात त्रसरेणु आवे. शेष ४०८९१८ त्रसरेणु वधे ते एक त्रसरेणुने विषे आठ व्यवहारिक बादर परमाणुआ आय ठे, माटे ए राशिने आठे गुणतां ३३७१३४४ एटला बादर एटले व्यवहारिक परमाणु आय. तेने ६३३४५४ नो जाग देतां ३१६३३७० ना आंकमां पांच बादर परमाणुआ आवे, शेष १०९०७४ एटला बादर परमाणुआ वधे ए जेवारें अनंता सूक्ष्म परमाणु विल्लसा परिणामें मली एकठा आय ते एक बादर परमाणु कहेवाय ठे, माटे अनंताने जाग कोइ पोहोंचे नही तेथी शेष १०९०७४ बादर परमाणुने १७४ गुणा करीयें तेवारें १८९७८८७६ एटला एक बादर परमाणुना १७४ जाग करीयें, तेवा जाग आय तेमांथी त्रीश जागमां १८९७३६३० खंम जाय ते बाद करीयें, तो शेष ५३५६ एटला एक परमाणुना १७४ जाग वाला बादर परमाणुना कटका वधे. ते प्रत्येक खंमना वली ६३३४५४ कटका करीयें,तो तेवा ५३५६ कटका उपर आवे एटलो जंबूघीपनो परिधि जाणवो, एटले ३१६३३७ योजन, त्रण गाउ, १२८ धनुष्य, साडातेर अंगुल, एक यव, एक यूका, एकलीख, ठ वालाग्र अने रथरेणु बिल कुल नही परंतु सात त्रसरेणु, पांच बादर परमाणु, तथा एक

बादर परमाणुना १७४ जाग करीयें तेवा त्रीश जाग, तथा ते १७४ जाग मांहेला एके काना ६३२४५४ जाग करीयें तेवा (५१५६) जाग उपर एटलो जंबूधीपनो परिधि जाणवो.

हवे उपर लाख्या मुजबनी हकीगत सर्वे नीचे अंके करी टांकी देखाडीयें ठैयें.

१००००० एक लाख योजननो जंबूधीपनो विष्कंन ठे.

१००००० एनो वर्ग करवा सारुं लाखने लाख गुणो करीयें.

१०००००००००० लाखने लाखें गुणतां दश अज्जनी संख्या थइ.

१० उपला आंकने दश गुणवा सारु दशना आंकें गुणीयें.

१०००००००००००० दश गुणो करतां एकशो अज्ज एटले एक खर्वनी संख्या थइ.

१००००००००००००० ए उपरनी राशिने विषम सम आवीरीतें करवो. विषम ते उनी लीटी करवी, अने सम ते आडी लीटी करवी. हवे ए विषम सम करेली राशिमांथी मूल शोधवानी रीत देखाडे ठे.

१० प्रथम दशनो आंक उपली राशिमांथी लीधो. बाकी दश शून्य रही.

ए —३ दशमांथी त्रणत्रिक नव गया बाकी एक रह्यो.

(६) १०० — १ एक रह्यो तेनी नीचें शेष रहेली दश शून्य मांहेली बे लीधी.

६ पठी त्रणने बमणा करी उनो जाग आपतां ठ एकां ठ थया.

१ १ जाग आव्यो, माटे एकैकां एकना आंकने उनीनीचेंचांपीमांमथो
६१ उनां आंकनी नीचें एकडो चांपी मांमतां एकशठ थया.

३९ नो आंक उपरला एकशोमांथी बाद करतां बाकी ३९ रह्या.

(६१) ३९०० (६ बाकी रहेला उगणचालीशनी नीचे उपरली राशिमांहेली शेष रहेली आठ शून्यमांथी बे शून्य लीधी तेवारें ३९०० थया.

मूलमां त्रणने नीचें एकडो मांमतां एकत्रीश थया तेने बमणां करी बाशठनो जाग आपतां बाशठ ठकां ३७२ थया.

३७२ उनो जाग आव्यो माटे ठ ठक्क ठत्रीशनोआंकनीचेंचांपी मांमथो.

३७५६ ठत्रीशनां आंकनें नीचें चांपी मांमतां सरवालानी संख्या थइ.

१४४ ते उपरलां ३९०० ना आंकमांथी बाद करतां बाकी १४४ वध्या.

(६३२) १४४०० (२ वधेला १४४नी नीचें शेष रहेली ठ शून्यमांथी बे शून्य लीधी.

१२६४ ३१६ ने बमणा करी ६३२ नो जाग आपतां ६३२ डु १२६४ थया.

४ बेनो जाग आव्यो माटे डुए डुए ४ नो आंक नीचें चांपी मांमथो.

१२६४४ चारना आंकने नीचें चांपी मांमतां सरवालानी संख्या थइ.

- १७५६ उपरनां आंकमांथी बाद करतां बाकी १७५६ वध्या.
 (६३३४)१७५६००(३ वधेला १७५६ नी उपर शेषनी ४ शून्यमांथी बे शून्य लीधी.
 मूल शोधवा माटे ३१६३ ने बमणा करी ६३३४ नो जाग
 १३६४८ आपतां ६३३४ डु १३६४८ थया.
 ४ बेनो जाग आव्यो माटे डए डए४ नो आंकनीचें चांपी मांमथो.
 १३६४८४ चारना आंकने नीचें चांपी मांमतां सरवालानी संख्या थइ.
 ४ए११६ उपरला आंकमांथी बाद करतां बाकी वध्या ४ए११६..
 ६३३४४(४ए११६००(७ बाकी वधेला ४ए११६ उपर शेष बे शून्य रही हती ते लीधी.
 मूल शोधवा माटे ३१६३३ना आंकने बमणाकरतां ६३३४४ थया.
 ४४३७०८ तेनो जाग आपतां ६३३४४ सातां ४४३७०८ थया.
 ४ए सातनो जाग आव्यो माटे सातुं सतियां ४ए ना आंकने
 नीचे चांपी मांमथो.
 ४४३७१२ए उंगणपचाशना आंकने चांपी मांमतां सरवालानी संख्या थइ.
 ४८४४७१ उपरला ४ए११६०० ना आंकमांथी बाद करतां बाकी वध्या.
 ४ उपलायोजननां कोश करवाने अर्थे चारनां आंक साथें गुणीयें.
 ६३३४५४)१ए३७८८४(३ चारे गुणतां कोशनी संख्या थइ.
 १८ए७३६३ मूल शोधवा माटे ३१६३३७ नो आंक आव्यो बे. तेने
 बमणो करतां ६३३४५४ थाय ए आंके जाग आपतां त्रए
 गाउमां १८ए७३६३ गाउनो आंक गयो.
 ४०५३३ एटलो आंक बाकी गाउनो राशिमांथी वध्या.
 ३००० एना धनुष्य करवा सारुं बे हजारना आंक साथें गुणवो,
 ६३३४५४)८१०४४००० बे हजारनां आंक साथें गुणतां ८१०४४००० थया.
 ८०ए५४११३) ६३३४५४ ने जाग देतां १३८ धनुष्यमां ८०ए५४११३ गया.
 ८ए८८८ बाकी ८ए८८८ धनुष्य वध्या.
 ए६ एना अंगुल करवाने बड्डुं गुणा करवा.
 ६३३४५४)८६२ए३४८ बड्डुं गुणा करतां एटला अंगुलनी राशि थइ.
 ८५३८१३ए एने ६३३४५४) ने जाग देतां सांडातेर अंगुलमां आंक जाय.
 ए१११ए एटलो आंक शेष अंगुलनी राशिनो उगखो.

८ तेना यव करवा सारुं एने आठे गुणीयें.

(६३३४५४) ७३८५५३) आठे गुणाकार करतां यवनी राशि अइ.

६३३४५४) एक यवना जागाकारमां ६३३४५४ गया.

६६४५८ शेष यवनी राशि रही.

८ तेनी यूका करवाने आठे गुणाकार करीयें,

७७१५८४) एटली यूकानी राशि अइ.

६३३४५४) एने ६३३४५४) ने जाग देतां एक यूका आवे.

१३५५३० शेष-१३५५३० यूकानी राशि रहे.

८ तेनी लीख करवाने अर्थे आठ गुणा करीयें,

१११६३४० एटली लीख आय.

६३३४५४) एटली राशिये जागाकार करतां एक लीख आवे.

४८३७८६ शेष लीखनी राशि वधी.

८ तेना वालाग्र करवाने आठगुणा करीयें.

३८७०३८८ एटली वालाग्रनी राशि अइ.

३७५४७३४ एने ६३३४५४) नागें देतां ४ वालाग्र आवे.

७५५६४३ शेष वालाग्रनी राशि वधी.

८ तेना रथरेणु करवाने आठ गुणा करीयें.

६०४५१३ एटला रथरेणु आय तेने जाग पहाँचे नही.

८ माटें एना त्रसरेणु करवा सारु आठगुणा करीयें.

४८३६०५६ एटली त्रसरेणुनी संख्या आय.

४४३७१७८ एने ६३३४५४) ने जाग देतां सात त्रसरेणु आवे.

४०८५१८ शेष एटली त्रसरेणुनी राशि वधी.

८ एना व्यवहारिक बादर परमाणु करवाने आठे गुणीयें.

३३७१३४४ एटली व्यवहारिक बादर परमाणुनी राशि अई.

३१६३३७० ६३३४५४) नो जाग देतां पांच बादर परमाणुमां ए आंक आवे.

१०५०७४ एटली बादर परमाणुनी राशि शेष रही.

१७४ एकेका परमाणुना १७४) खंम करवा सारु १७४ गुणीयें.

१८५७८८७६) एटला एकशो चमोतेरीया जाग अया.

अढीढीपना नकशानी हकीगत.

१८९७३६३०) तेने ६३३४५४ नो जाग देतां त्रीश जागमां ए आंक आवे.

५३५६ शेष ५३५६) एकसो चमोतेरीया खंम वध्या.

३६१ प्रत्येक खंमना ३६१) कटका करवा सारु ३६१) गुणीयें.

१८९७४१६ (१७४ तेरीया एक खंमना ३६१) कटकानी राशी अइ.

१८९७३६३) ६३३४५४) जाग देतां त्रण जागमां एटला आंक आव्या.

५४ शेष चोपन कटका रह्या तेने कांइ जाग पहोचे नही.

योजन. गाज. धनुष्य. अंगुल. यव. यूका. लीख. वालाग्र. रथरेणु.

३१६३३७- ३- १३८- १३॥- १- १- १- ६- ०

त्रसरेणु.	बादरपरमाणु.	एक बादर परमाणुना.	एकशो चमोतेरीया	शेष. वध्या.
७	५	१७४ जाग करीये तेवा	एक जागना ३६१)	५४
		जाग.	जागकरीयें तेवाजाग	
		३०	३	

जंबूद्धीपनी परिधि गणवाना करणनो यंत्र लखीयें ठैयें.

विष्कंजना योजन.-

१०००००

तद्वर्ग योजनराशि.

१००००००००००

तेने दशगुणा करवानी राशि.

१०००००००००००

वर्गमूले लब्धयोजननी राशि.

३१६३३७

शेष राशि.

४८४४७१

छेदराशि.

६३३४५४

कोश करवाने अर्थे शेष राशिने चार गुणा करतां अयेली राशि.

१९३७८८४

छेदांकनो जाग आपवामां लाधा कोश.

३

शेषराशि.

४०५३३

धनुष्य करवाने अर्थे बे हजारनो गुणाकार करतां अयेली राशि.

८१०४४०००

छेदांकनो जाग आपवे करी लाधा धनुष्य.

१३८

शेष राशि.

८९८८८

अंगुल करवाने अर्थे ठनुं गुणा करतां अयेली राशि.

८६३९३४८

छेदांकनो जाग आपवासी लाधा अंगुल.

१३॥

शेष पूर्ण अंगुल राशि रही.

९१११९

अढीधीपना नकशानी हकीगत.

८९

हवे कमलादिक, द्वीपादिक, चूलिका, कूट, कंचनगिरि, कुंमादिक, कूटनां मूल, कूटनां शिखर, मेरुपर्वतनां मूल, मेरुनां शिखर, नंदनवननी बाहिर, नंदनवननी मांहेली कोर इत्यादिक स्थानकोनी परिधिनां गणित उपरली रीति प्रमाणें पोतें करवां, अथवा गुरु मुखथी धारवां, अहीआं मात्र ते मांहेला केटला एक स्थानकोनां नाम संक्षेपथी मांमीने तेनी परिधि करवाने अर्थें ते स्थानकोनो विष्कंज तथा ते विष्कंजनो वर्ग, पढी ते वर्गने दश गुणो करतां जे संख्या आवे, तेनो आंक तथा तेनुं मूल शोधतां जे टला योजननो आंक लाजे, ते आंक तथा जे टला योजन शेष रहे, तेनो आंक तेमज शेष रहेला योजनना धनुष्य प्रमुख करीने पढी तेने वर्गनी राशिने शोधतां जे लब्धांक आव्यो होय, तेने बमणो करीयें, तेवारें जे राशि आय ते राशियें करीने छेदी यें एटले नांजीयें तेने ठेदराशि कहियें, ते ठेदराशिनो आंक तेनो यंत्र नीचे देखाव्यो ठे, तिहांथी सुझोयें जोडने गणित करी मलाववा,

जूदा जूदा स्थानकोनी परिधि विष्कंजादिकनो यंत्र,

अंक	स्थानकोनां नाम,	विष्कंज.	वर्गनो अंक,	दशगुणो अंक.	लब्धांक.	शेषराशि	ठेद,
१	कमलादिक.	१	१	१०	३	१	६
२	"	२	४	४०	६	४	१२
३	"	४	१६	१६०	१२	१६	३४
४	द्वीपादिक.	८	६४	६४०	२५	१५	५०
५	चूलिका मूल.	१२	१४४	१४४०	३७	७१	७४
६	क्रोशकूट.	२५	६२५	६२५०	७९	९	१५८
७	कांचनगिरिशिखर	५०	२५००	२५०००	१५८	३६	३१६
८	कांचनगिरि मूल.	१००	१००००	१०००००	३१६	१४४	६३२
९	कुंमादिक.	१२०	१४४००	१४४०००	३७९	३५९	७५८
१०	"	२४०	५७६००	५७६०००	७५८	१४३६	१५१६
११	कूटशिखरादिक.	२५०	६२५००	६२५०००	७९०	९००	१५८०
१२	कुंमादिक.	४८०	२३०४००	२३०४०००	१५१७	२७११	३०३४
१३	कूटमूलादिक.	५००	२५००००	२५०००००	१५८१	४३९	३१६२
१४	मेरुशिखर.	१०००	१००००००	१०००००००	३१६२	१७५६	६३२४
१५	मेरुनूतलविष्कंज	१००००	१००००००००	१०००००००००	३१६२२	४२११६	६३२४४

આ ઉપરથી એમ સમજવું કે એક યોજન વિસ્કંજવાલો કોઈ વાટલો ગોલાકારેં પદાર્થ હોય તેની ત્રણ યોજન જે લઘ્યાંકના કોઠામાં મૂક્યા હે, તે તથા ઉપર શેષ રાશિ માં એક યોજન રહ્યો હે તેના હેદ ઠ કરીયેં એટલે એક યોજનનો ઠઠો નાગ ઉપર એટલો ફરતો પરિધિ થાય, અને બે યોજનવાલા વાટલા પદાર્થની ઠ યોજન પૂરા અને તેની ઉપર ચાર યોજનના બારમા નાગમા જેટલી જગા આવે તેટલી લેવી. એટલો પરિધિ જાણવો એ રીતેં સર્વે સ્થાનકોને વિષે જાણી લેવું. લઘ્યાંકને બમણા કરીયેં તો હેદરાશિ થાય.

હવે પૂર્વલા યંત્રની રીતેજ મેરુ પર્વતના નીચલા તલીયાની તથા નંદનવનાદિકની જૂમિ માં યોજનોની જે સંખ્યા કહી હે, તેના ઉપર વલી એક યોજનના અગીઆર નાગ કરીયેં, તેવા નાગ પ્રત્યેક સ્થાનકેં આવે હે, માર્ટેં તે સ્થાનકોના વિસ્કંજના યોજનોના અગીઆરીઆ નાગ કરીને પરિધીનું ગણિત કહ્યું હે તેનો યંત્ર નીચેં લખીયે હેયેં.

ચઢતો અંક.	મેરુપર્વત માંહેલા જૂદાજૂદા સ્થાનકોનાં નામ.	મૂલયોજન તથા એકયોજનના અગીઆરીઆનાગની કલા સંખ્યા.	એકંદર અગીઆરી આ નાગ સંબંધી કલાની સંખ્યા.	તે કલાનો વર્ગ કરતાં જે આંક આવે તેની સંખ્યા.
૧	મેરુનો નીચેનો તલીયો.	૧૦૦૯૦ $\frac{૧}{૧૧}$	૧૧૧૦૦૦	૧૨૩૨૧૦૦૦૦૦૦૦
૨	નંદનવનની બાહિરની પરિધિ	૯૯૫૪ $\frac{૬}{૧૧}$	૧૦૯૫૦૦	૧૧૯૯૦૨૫૦૦૦૦૦
૩	નંદનવનની મધ્યપરિધિ.	૮૯૫૪ $\frac{૬}{૧૧}$	૯૮૫૦૦	૯૭૦૨૨૫૦૦૦૦૦
૪	સોમનસવનની બાહિરપરિ.	૪૨૭૨ $\frac{૬}{૧૧}$	૪૭૦૦૦	૨૨૦૯૦૦૦૦૦૦૦
૫	સોમનસવનની મધ્યપરિધિ	૩૨૭૨ $\frac{૬}{૧૧}$	૩૬૦૦૦	૧૨૯૬૦૦૦૦૦૦૦

તે વર્ગની કલાને દશ ગુણી કરતાં જે આંક આવે તેની સંખ્યા.	વર્ગનું મૂલ કાઢતાં જે કલા જાણે તેનો અંક.	શેષ રાશિ જેટલી કલા રહી તેની સંખ્યા.	હેદ રાશિની સંખ્યા.	પરિધિના યોજન તથા કલાનો અંક.
૧૨૩૨૧૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૫૧૦૧૨	૫૭૫૮૫૬	૭૦૨૦૨૪	૩૧૯૧૦ $\frac{૨}{૧૧}$
૧૧૯૯૦૨૫૦૦૦૦૦૦	૩૪૬૨૬૯	૨૭૯૬૩૯	૬૯૨૫૩૮	૩૧૪૭૯
૯૭૦૨૨૫૦૦૦૦૦૦	૩૧૧૪૮૪	૨૧૭૭૪૪	૬૨૨૯૬૮	૨૮૩૧૬ $\frac{૬}{૧૧}$
૨૨૦૯૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૪૮૬૨૭	૧૪૮૭૧	૨૯૭૨૫૪	૧૩૫૧૧ $\frac{૬}{૧૧}$
૧૨૯૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૧૩૮૪૨	૧૯૮૬૩૬	૨૨૭૬૮૪	૧૦૩૪૯ $\frac{૩}{૧૧}$

॥ ઇતિ પરિધિગણિત સમાપ્ત ॥

॥ આ એકજ યંત્રના બે વિનાગ કીધા હે ॥

॥ અથ દ્વિતીયગણિતપદપ્રારંભઃ ॥

હવે હરેક વાટલા ક્ષેત્રના યોજન યોજન પ્રમાણ સમચતુરસ્ર સ્વંન કરવા, તેને ગણિત પદ કહીયે. તે કરવાની રીતિ કહે છે. વાટલા ક્ષેત્રની પરિધિની સંખ્યાનો જેટલો અંક હોય, તેને તેજ વાટલા ક્ષેત્રનો જે વિષ્કંજ હોય તેના ચોથા નાગના આંક સાર્થે ગુણીયે, તેવારે તેનું ગણિત પદ થાય તે એક જંબૂઢીપ આશ્રયી દેખાડે છે.

જંબૂઢીપનો પરિધિ (૩૧૬૩૩૭) યોજન છે, તેને એજ જંબૂઢીપનો વિષ્કંજ એક લાખ યોજનનો છે, તેના ચોથા નાગના પચ્ચીશ હજાર યોજન થાય. તેની સાર્થે ગુણીયે તેવારે ૭૯૦૫૬૭૫૦૦૦ યોજન થાય, અને તે પરિધિની ઉપર ત્રણ કોશ છે, તેને પચ્ચીશ હજાર સાર્થે ગુણતાં ૭૫૦૦૦ કોશ થાય. તે ચાર કોશનો એક યોજન કરતાં ૧૮૭૫૦ યોજન થાય, તથા પરિધિના એકશો ને અઠાવીશ ધનુષ્ય છે તેને પચ્ચીશ હજારે ગુણતાં બત્રીશ લાખ ધનુષ્ય થાય, તે આઠ હજાર ધનુષ્યનો એક યોજન ગણતાં ૪૦૦ યોજન થાય. એ સર્વે એકઠા કરીયે, તેવારે ૭૯૦૫૬૯૪૧૫૦ યોજનની સંખ્યા થાય. હવે પરિધિ ઉપર સાઢાતેર અંગુલ છે, તેને પચ્ચીશ હજારે ગુણતાં ૩૩૭૫૦૦ અંગુલ થાય. તે એક ધનુષ્યમાં ઠંઠું અંગુલ આવે, માટે એને ઠંઠું નાગે વેચતાં ૩૫૧૫ ધનુષ્ય થાય. ઉપર શાઠ અંગુલ વધે તેના એક કોશમાં બે હજાર ધનુષ્ય પ્રમાણે પોણા બે કોશ અને પાત્રીશશો ધનુષ્ય થાય. તથા ઉપર પન્નર ધનુષ્ય છે તે એકેકા ધનુષ્યના ચાર ચાર હાથ કરતાં શાઠ હાથ થાય, તથા ઉપર શાઠ અંગુલ વધ્યા છે, તેના અઢી હાથ થાય, એ સર્વે મલી ૭૯૦૫૬૯૪૧૫૦ યોજન ઉપર પોણા બે કોશ અને શાઢા વાશઠ હાથ એટલું જંબૂઢીપનું ગણિત પદ થાય, એ એકેક યોજનના સ્વંનુક કરીને જંબૂઢીપની જેટલી જૂમિ છે. તેમાં આપીયે. તો એટલા રહી શકે. એવી રીતે બીજા પણ વાટલા ક્ષેત્રના સર્વ સ્થાનકે ગણિતપદ ના હિસાબ કરવા, એનો યંત્ર નીચે દેખાડ્યો છે. એ ગણિત પદની યંત્રસ્થાપના,

ચઢતો અંક.	પરિધિનાં યોજનાદિ.	વિષ્કંજનો ચોથોનાગ.	ગુણાકાર કરતાં રાશિ થડ.	એક યોજનમાં અંગુલાદિ.	સરવાલે યોજનની સંખ્યા.	ગાઝ ધનુષ્ય	અંગુલ.
૧	૩૧૬૩૩૭	૭૫૦૦૦	૭૯૦૫૬૭૫૦૦૦	પૂરા યોજન.	૭૯૦૫૬૭૫૦૦૦		
૨	કોશ. ૩	૭૫૦૦૦	૭૫૦૦૦	ચાર ગાઝ યો.	૧૮૭૫૦		
૩	ધનુષ્ય. ૧૨૦	૭૫૦૦૦	૩૩૦૦૦૦૦૦	આઠ હજાર ધ.	૪૦૦		
૪	અંગુલ. ૧૩૥	૭૫૦૦૦	૩૩૭૫૦૦	ઠંઠું અંગુલનું.	૦	૧૥૥	૧૫
૫	એકંદર સંખ્યા.				૭૯૦૫૬૯૪૧૫૦	૧૥૥	૧૫

॥ અથ તૃતીય જીવા કરણ પ્રારંભ: ॥

હવે ત્રીજો જીવા કરણ કહેઢે. જેવારેં જીવા કરીયેં તેવારેં આ વાટલું ક્ષેત્ર જે જંબૂ ઢીપ એક લાખ યોજનનું ઢે, તેના ડંગણીશીઆ જાગ કરીયેં, તેવારેં (૧૯૦૦૦૦૦) ઓ ગણીશ લાખ કલા આય, તેમાંથી દક્ષિણાર્ધ જરતની ડસ્કુ કલા (૪૫૨૫) ઢે તે વાદ કરીયેં, તો (૧૮૯૫૪૭૫) કલા વાકી રહે, તેને ચાર ગુણી કરીયેં, તેવારેં (૭૫૮૧૯૦૦) આય તેને ડસ્કુની કલા (૪૫૨૫) ઢે તેની સાથે ગુણીયેં અથવા (૧૮૯૫૪૭૫) કલા જે વાકી રહી ઢે તેને ડસ્કુની કલા (૪૫૨૫) ને ચોગુણી કરીયેં, તેવારેં (૧૮૧૦૦) આય. તેની સાથેં ગુણીયેં, તેવારેં (૩૪૩૦૮૦૯૭૫૦૦) આય, તેને પૂર્વલી રીતેં વિષમ સમ કરીને મૂલ શોધીયેં, તેવારેં (૧૮૫૨૨૪) ઇટલી આંક આવે, અને શેષ (૧૬૭૩૨૪) ઇટલી કલા વધે, કેમ કે (૧૮૫૨૨૪) આંકને એજ આંક સાથેં ગુણીયેં, તેવારેં ૩૪૩૦૭૯૩૦૧૭૬ આય, તે ડપરલી વિષમ સમ વાલી રાશિમાંથી વાદ કરીયેં, તેવારેં શેષ (૧૬૭૩૨૪) કલા વધે. હવે ૧૮૫૨૨૪ કલાના યોજન કરવા સારુ એ રાશિને ડંગણીશ જાગેં વેચીયેં, તેવારેં ૯૭૪૮ યોજનની ડપર વાર કલા આય, અને ૧૬૭૩૨૪, કલા વધી ઢે, તેના ધનુષ્ય પ્રમુખ કરીને પૂર્વેં જંબુધીપની પરિધિની રીતેં જો આનું મૂલ શોધીયેં, તો ઢેવકલા (૩૭૦૪૪૮) આવે, તેની સાથેં જાગાકાર કરતાં જેટલા ધનુષ્ય પ્રમુખ ડપર આવે, તે ૯૭૪૮ યોજન અને વાર કલાની સાથેં લેવા ઇટલી દક્ષિણાર્ધ જરતની જીવા જાણવી. એવીજ રીતેં વૈતાલ્ય પ્રમુખ સર્વ સ્થાનકોની જીવા કરવી. આંદીં માત્ર એનો યંત્રજ નીચેં લખ્યું ઢે. અને એકજ આ દક્ષિણાર્ધ જરતનો હિસાબ કરી વતા વ્યો ઢે. પરંતુ વૈતાલ્યાદિકના હિસાબ પોતેંજ કરીને મેલવવા.

૧૯૦૦૦૦૦ ડંગણીશ લાખ કલાનો જંબુધીપનો વિષ્કંજ ઢે.

૪૫૨૫ તેમાંથી દક્ષિણાર્ધ જરતના ડસ્કુની કલા વાદ કરવી.

૧૮૯૫૪૭૫) શેષ કલા રહી.

૧૮૧૦૦ તેને ૪૫૨૫) ડસ્કુની કલાને ચાર ગુણી કરતાં ૧૮૧૦૦)

કલા આય, તેની સાથેં ગુણવા.

૩૪૩૦૮૦૯૭૫૦૦ ઇટલી ગુણાકાર કરતાં કલાની રાશિ અડ.

૩૪૩૦૮૦૯૭૫૦૦ મૂલ શોધવા સારુ વિષમ સમ કરીયેં ઢેયેં.

૧ (૧ ધુરના આંકે વિષમ ઢે માટે ધુરના એકજ આંકને શોધવો.

૧) ૨૪૩ (૮

એકેકાં એક ગયો વાકી વે રહ્યા ડપર તેંતાલીશ લીધા.

१६	एक डू बेनो जाग आपतां आठ डू शोल थया.
६४	आठनो जाग आव्यो माटे आठुं आठुं चोशठ चांपी मांमथा.
३३४	चोशठने चांपी मांमता बशोने चोवीश थया.
१९०८	ते बाद करतां बाकी १९ रह्या नीचे (०८) बे आंक लीधा.
३६) १८० (५)	ठत्रीशनो जाग आपतां ठत्री पांचुं १८० थया.
३५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांचुं पांचुं पच्चीश चांपी मांमथा.
१८३५	पच्चीशने चांपी मांमता १८३५ थया.
८३०९	ते बाद करतां बाकी ज्यासी रह्या नीचे (०९) बे आंक लीधा
३७०) ७४० (३)	त्रणशें सीतेरनो जाग आपतां ३७० डू ७४० थया.
४	बे नो जाग आव्यो माटे डूए डूए चार चांपी मांमथा.
७४०४	चारने चांपी मांमतां ७४०४ थया.
३७०४) ९०५७५ (३)	बाद करतां बाकी ९०५ रह्या. नीचे ७५ बे आंक लीधा.
७४०८	३७०४ नो जाग आपतां ३७०४ डू ७४०८ थया.
४	बेनो जाग आव्यो माटे डूए डूए चार चांपी मांमथा.
७४०८४	चारने चांपी मांमतां ७४०८४ थया.
३७०४४) १६४९१००	बाद करतां बाकी १६४९१ रह्या नीचे बे शून्य लीधी.
१४८१७६ (४)	३७०४४नो जाग आपतां ३७०४४ चोकुं १४८१७६ थया.
१६	चारनो जाग आव्यो माटे चार चोक शोल चांपी मांमथा.
१४८१७७६	शोलने चांपी मांमतां १४८१७७६ थया.
१९) १६७३३४ (८)	बाद करतां शेष कला १६७३३४रही लाधी कला १८५३३४
१५३	एना योजन करवा सारु उंगणी आठुं १५३ गया.
१९) १५३ (८)	बाकी पन्नर रह्या. उपर त्रण लीधा.
१५३	वली उंगणी आठुं १५३ गया.
१९) १३४ (०)	बाकी १३४रही तेनो जागनपहोचे माटे ० लखवी उपर चोवीशलीधा.
११४ (६)	उंगणी ठकें ११४ गया.
१०	बाकी दश कला रही.
८८०६) १०	ए रीतें ८८०६ योजन उपर दश कला शेष रही.
८०००	एना धनुष्य करवाने आठ हजारें गुणायें.

३०४४८०००	८८०६योजनने आठ हजारें गुणतां धनुष्य थया.
४२१०॥	दश कलाना ४२१०॥ धनुष्य उपर अडधी कला वधी.
३०४४८)३०४५२२१०॥	सरवाले एकंदर धनुष्य थया.
३०४४८	मूल १८५२२४ ने बमणा करी जाग आपतां एक आब्यो.
३०४४८)३२४०७४१(ए	बाकी ३२४०७४ रह्या उपर एक लीधो.
३२२४०३२	३०४४८ नवा ३२२४०३२ गया.
६७०९०॥	शेष धनुष्य ६७०९ रह्या. उपर शून्य लीधो.
ए६	अंगुल करवाने ठुंयें गुणवा.
४०२५४०	उपली राशिने ठएं गुणतां आंक.
६०३८१०	उपली राशिने नवें गुणतां आंक.
४८	उपली राशिना बहेला अडधा आंके गुणतां.
३०४४८)६४४०६८८(१	सरवाले एकंदर अंगुल थया.
३०४४८	मूलनी राशिने बमणा करी जाग देतां एक आब्यो.
३०४४८)२७३६२०८(७	बाकी २७३६२० रह्या उपर आठ लीधा.
२५९३१३६	फरी ३०४४८ ने सातें गुणतां ए आंक आब्यो.
१४३०७२	शेष अंगुल १४३०७२ रही.
ए३६१२	पा आंगुलमां ए३६१२ नो आंक गयो.
५०४६०	शेष अंगुल ५०४६० राशि रही.

ए दक्षिणार्ध नरतनी जीवा ए७४८) योजन उपर एक योजनना उंगलीश जाग करीयें, तेवा बार जाग तथा वली एक योजनना उंगलीशिया १६७३२४ जाग शेष व थ्या ठे, तेने ठेद कला ३०७०४४८ जागे वेंचीयें, तेवारें १ए१) धनुष्य अने सवा स तर अंगुल आवतां शेष ५०४६० अंगुल राशि वधे ठे, तेने ठेद कलानो आंक वधारे ठे माटे जाग पोहोचे नही, तेथी तेना वली यव प्रमुख करीने जे रीतें ते जाग पहोचे तेम पहोंचाडवो अने गणित करी जेवुं जोश्यें.

हवे ए जेम दक्षिणार्ध नरतनुं जीवाकरण कखुं, तेम वैताढ्यादिक पर्वतोनी जीवा नुं गणित पण करवुं. अहियां सर्वेना जूदां जूदां गणित करतां नथी, पण जंबूदीप मां हेला सर्व स्थानकोनी जीवा करवानो यंत्र नीचे लखियें ठैयें. ते गणित समजी जेवुं.

નવ સ્થાનકને વિષે ક્ષેત્ર વિષ્કંજ એક લાખ યોજન છે, તેની એકેક યોજનની ડંગણીશ કલા કરતાં ડંગણીશ લાખ કલા થાય તેને વિષે નવ સ્થાનકની જીવાના યંત્રની સ્થાપના.

	જીવા કરવાનો ક્રમ નામ પૂર્વક,	યોજન પ્ર માણ શ્કુ.	ડંગણીશ નાગ કરતાંશ્કુકલા	વિષ્કંજમાંથી બા દ કરતાં શેષકલા	શ્કુકલાને ચાર ગુણા કરતાં.
૧	દક્ષણ નરતાઢ.	૩૩૮ $\frac{૩}{૧૨}$	૪૫૩૫	૧૮૯૫૪૭૫	૧૮૧૦૦
૨	વૈતાઢય.	૩૮૮ $\frac{૩}{૧૨}$	૫૪૭૫	૧૮૯૪૫૩૫	૨૧૯૦૦
૩	પૂરણ નરત.	૫૩૬ $\frac{૬}{૧૨}$	૧૦૦૦૦	૧૮૯૦૦૦૦	૪૦૦૦૦
૪	હિમવંત પર્વત.	૧૫૭૮ $\frac{૩૬}{૧૨}$	૩૦૦૦૦	૧૮૭૦૦૦૦	૧૨૦૦૦૦
૫	હિમવંતયુગલક્ષે	૩૬૮૪ $\frac{૪}{૧૨}$	૭૦૦૦૦	૧૮૩૦૦૦૦	૨૮૦૦૦૦
૬	મહામહિવંતપ૦	૭૮૯૪ $\frac{૪}{૧૨}$	૧૫૦૦૦૦	૧૭૫૦૦૦૦	૬૦૦૦૦૦
૭	હરિવર્ષક્ષેત્ર.	૧૬૩૧૫ $\frac{૧૫}{૧૨}$	૩૧૦૦૦૦	૧૫૯૦૦૦૦	૧૨૪૦૦૦૦
૮	નિષધ પર્વત.	૩૩૧૫૭ $\frac{૧૭}{૧૨}$	૬૩૦૦૦૦	૧૨૭૦૦૦૦	૨૫૨૦૦૦૦
૯	મહાવિદેહમધ્ય	૫૦૦૦૦	૯૫૦૦૦૦	૯૫૦૦૦૦	૩૮૦૦૦૦૦

શેષ કલા રહી તેને ચાર ગુણી શ્કુ કલા સાથે ગુણતાં.	મૂલ શોધતાં શેષ રાશિરહી તેનો આંક.	હેદરાશિનો આંક.	મૂલમાં લાધી કલા તેનો આંક.	લાધી કલાના યોજન તથા ડંગણીશીયા નાગની કલા.	
૩૪૩૦૮૦૯૭૫૦૦	૧૬૭૩૨૪	૩૭૦૪૪૮	૧૮૫૨૨૪	૯૭૪૮	$\frac{૧૩}{૧૨}$
૪૧૪૯૦૦૯૭૫૦૦	૭૪૦૧૯	૪૦૭૩૮૨	૨૦૩૬૯૧	૧૦૭૨૦	$\frac{૧૧}{૧૨}$
૭૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૯૭૮૮૪	૫૪૯૯૦૮	૨૭૪૯૫૪	૧૪૪૭૧	$\frac{૫}{૧૨}$
૨૨૪૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૭૩૦૭૩૬	૯૪૭૪૧૬	૪૭૩૭૦૮	૨૪૯૩૨	$\frac{૧}{૨}$
૫૧૨૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૯૫૯૫૯	૧૪૩૧૬૪૨	૭૧૫૮૨૧	૩૭૬૭૪	$\frac{૧૫}{૧૨}$
૧૦૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૫૬૯૭૫	૨૦૪૯૩૯૦	૧૦૨૪૬૯૫	૫૩૯૩૧	$\frac{૬}{૧૨}$
૧૯૭૧૬૦૦૦૦૦૦૦	૨૦૯૩૫૦૪	૨૮૦૮૨૭૨	૧૪૦૪૧૩૬	૭૩૯૦૧	$\frac{૧૭}{૧૨}$
૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦	૬૫૦૮૪૪	૩૫૭૭૯૩૨	૧૭૮૮૯૬૬	૯૪૧૫૬	૨
૩૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૦	૦	૧૯૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦	૦

આહીં જગાની પહોલાઈ ન હોવાથી એક યંત્રના બે નાગ ડપર અને નીચે કીધા છે.

એજ પ્રમાણે ઈશ્વરત ક્ષેત્રમાં પણ જીવાનું કરણ જાણવું. ઇતિ તૃતીય કરણમ્ ॥

હવે ચોથું શ્કુ ગણિત કહેઢે.

આ જંબૂઢીપને વિષે ઁક દેશ જે નરત ક્ષેત્ર અથવા ઁરવત ક્ષેત્ર તે ચઢાવેલા ઢનુષ્ય ને આકારે ઢે, તિહાં બાણના ઢમની વચ્ચેનું જે વિષ્કંજ તેને શ્કુ કહીયેં તે શ્કુના જેટલા યોજન હોય તેને યોજનનો શ્કુ કહીયેં, અને તે ઁકેકા યોજનના ઁગણીશ નાગ કરીને તે નાગનો આંકઢો જેવારેં લખીયેં તેવારેં કલાનો શ્કુ કહેવાય. જેમકે દક્ષિણાર્ધ નરતનો શ્કુ (૩૩૬) યોજનની ઁપર ત્રણ કલા ઢે તેને ઁગણીશના આંક સાથે ગુણીયેં તેવારે (૪૫૩૫) કલા થાય ઁ કલાનો શ્કુ જાણવો. ઁટલે દક્ષિણ નરત ક્ષેત્રની સર ઁટલે બાણની કલા. (૪૫૩૫) અઢ તે આ પ્રમાણે:—૩૩૬) યોજનને, ઁગણીશેં ગુણતાં. ૪૫૩૩ કલા થાય તેની સાથેં ઁપરની ત્રણ કલા ઢે તે મેલવીયેં તેવારેં ૪૫૩૫ કલા થાય. ઁરીતે નવે સ્થાનકના યોજનનું શ્કુ તથા કલાના શ્કુ તે સર્વ પાઢજા યંત્રમાં આવી ગયા ઢે તેમાંથી જોઢ લેવા. ઢિતિ ચતુર્થ શ્કુગણિત સમાપ્ત ॥

હવે પાંચમો વૈતાઢ્ય પ્રમુંખનો ઢનુષ્ટ ઁટલે પુંઢનો નાગ તેનું ગણિત કરવાનો ઁપાય કહે ઢે. તિહાં જે સ્થાનકનું ઢનુષ્ટ કરવું હોય, તેના શ્કુનો જે આંક હોય, તેને તેટલા ગુણો કરીને વર્ગ કરીયે; પઢી તે વર્ગને ઢ ગુણો કરીયેં તથા જીવાનો જે આંક હોય તેને પણ તઢગુણો વર્ગ કરી પઢી ઁ બેઢુ વર્ગને ઁકઢા કરીને તેનું મૂલ શોઢતાં જે આંક આવે, તેટલું તે સ્થાનકનું ઢનુષ્ટ જાણવું. તેમાં પ્રથમ દક્ષિણ નરતાર્ધના ઢનુષ્ટનું ગણિત કરી ઢેઢાઢે ઢે.

૪૫૩૫	દક્ષિણનરતાર્ધની શ્કુ કલા ૪૫૩૫ ઢે.
૪૫૩૫	તેનો વર્ગ કરવા સારું તજુણો કરીયેં.
૩૩૬૩૫	ઁપલા આંકને પાંચ સાથેં ગુણતાં સંખ્યા.
૧૦૫૦	ઁપલા આંકને બે સાથે ગુણતાં સંખ્યા.
૩૩૬૩૫	ઁપલા આંકને પાંચસાથે ગુણતાં સંખ્યા.
૧૦૧૦૦	ઁપલા આંકને ચાર સાથે ગુણતાં સંખ્યા.
૩૦૪૭૫૬૩૫	ઁકંઢર શ્કુકલાના વર્ગની રાશિ અઢ.
૬	ઁ રાશિને ઢગુણી કરવામાઢે ઢયેં ગુણવું.
૧૩૩૦૫૩૭૫૦	ઁ શ્કુવર્ગને ઢગુણો કરતાં ઁટલી રાશિ અઢ.
૩૪૩૦૦૦૧૭૫૦૦	પૂર્વોક્ત જીવાની રાશિના વર્ગનો આંક સાથે મેલવીયેં.
૩૪૪૩૦૧૫૧૩૫૦	ઁ બેઢુરાશિના સરવાલાનો આંક થયો.

३४४३०६५१३५०	एनुं मूल शोधवा सारु विषम सम करवुं.
१	१) पहेलो अंक विषम ठे, माटे एकज आंकने शोध्यो.
२) ३४४ (८	शोधतां एकेकां एक गयो, बाकी बे रह्या. उपर चुमालीश लीधा.
१६	एकनो जाग आव्यो तेने बमणा करी बे अछा शोल थया.
६४	आठनो जाग आव्यो, माटे आठो अठो चोशठने चांपी मांमथा.
३४४	सरवाले बरें चोवीश थया, ते बाद करवा.
३६) ३०३० (५	बाकी वीश रह्या उपर त्रीश लीधा.
१८०	अठारने द्विगुणा करी ठत्रीश पंचां १८० थया.
३५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांच पञ्चा पञ्चीश चांपी मांमथा.
१८३५	सरवालो १८३५ थयो.
३७०) ३०५६५ (५	ते बाद करतां बाकी ३०५ रह्या उपर ६५ लीधा.
१८५०	१८५ ने द्विगुणा करी ३७० पांचुं १८५० थया.
३५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांच पञ्चा पञ्चीश चांपी मांमथा.
१८५३५	सरवाले १८५३५ थया.
३७१०) ३०७०१३ (५	ते बाद करतां ३०७० रह्या उपर बार लीधा.
१८५५०	मूलना १८५५ ने द्विगुणा करी ३७१० पंचां १८५५० थया.
३५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांच पञ्चा पञ्चीश चांपी मांमथा.
१८५५३५	सरवाले १८५५३५ थया.
३७११०) ३१४८७५० (५	बाद करतां बाकी ३१४८७ रह्या उपर पञ्चास लीधा.
१८५५५०	१८५५५ ने बमणा करी पांचे जाग देतां ए राशि आवी.
३५	पांचनो जाग आव्यो, माटे पंचो पंचो ३५ चांपी मांमथा.
१८५५५३५	सरवाले १८५५५३५ थया.
३७१११०) ३६३३३५	बाद करतां शेष कला रह्यो तेने जाग पोहोचे नही.
१८५५५५	ए रीतें १८५५५५ नो आंक आव्यो शेष कला ३६३३३५ वधी तेने १८५५५५ ने
३७१११०	बमणा करियें तेवारें ३७१११० थाय. तेनो जाग पाहोचे नही माटे पूर्वली रीतें कोश
	धनुष्यादिक करी जाग पाहोचाडवो. ए दक्षिण जरतार्दनुं गणित करी देखाडयुं. शेष स्थान
	कनुं पण ए रीतें गणित करवुं. ए दक्षिण जरतार्दनादिक स्थानकना धनुःपृष्ठनो यंत्र नीचें ल
	ख्यो ठे, तिहां महाविदेहना अर्द्धजाग पर्यंत जंबूदीपनी परिधिना अर्द्धजागनुं धनुःपृष्ठ आवे.

દક્ષિણ જરતાર્ધાદિક નવ સ્થાનકના ધનુઃષ્ટનો યંત્ર.

સ્થાનકોનાં નામ.	શ્કુની કલા.	શ્કુનાવર્ગનીકલા. નો આંક.	શ્કુવર્ગને ષ્ટનો ક રતાં કલા.	જીવાના વર્ગનીકલા નો આંક.
જરતાર્ધ.	૪૫૩૫	૩૦૪૭૫૬૩૫	૧૩૩૮૫૩૭૫૦	૩૪૩૦૮૦૯૭૫૦૦
વૈતાદ્યે.	૫૪૭૫	૩૯૯૭૫૬૩૫	૧૭૯૮૫૩૭૫૦	૪૧૪૯૦૦૯૭૫૦૦
પૂર્ણ જરતે.	૧૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦૦૦	૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૭૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦
હિમવંતગિરિ.	૩૦૦૦૦	૯૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૩૪૪૦૦૦૦૦૦૦૦
હિમવંતદેત્રે.	૭૦૦૦૦	૪૯૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૯૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૧૩૪૦૦૦૦૦૦૦૦
મહાહિમવં.	૧૫૦૦૦૦	૩૩૫૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૩૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૦૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦
હરિવર્ષદેત્રે.	૩૧૦૦૦૦	૯૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૭૬૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૯૭૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦
નિષધપર્વતે.	૬૩૦૦૦૦	૩૯૬૯૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૩૮૧૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦
મહાવિદેહર્ષે.	૯૫૦૦૦૦	૯૦૨૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૬૪૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦

ષ્ટનો કરેલી શ્કુના વર્ગની કલા તથા જીવાના વર્ગની કલાનો સરવાલો	વર્ગમૂલ આણ તાં શૈષરાશિ. નો આંક.	વર્ગમૂલ આણ તાં બેદરાશિ. નો આંક.	વર્ગમૂલ આણ તાં લઘ્વરાશિ. નો આંક.	લાઘેલી કલાના યોજન તથા ક લાની સંખ્યા.
૩૪૩૩૦૯૫૧૩૫૦	૩૯૩૩૩૫	૩૭૧૧૧૦	૧૮૫૫૫૫	૯૭૬૬૧ ?
૪૧૬૬૯૯૫૧૩૫૦	૭૭૮૩૬	૪૦૮૩૬૪	૩૦૪૧૩૩	૧૦૪૪૩૧૫
૭૬૩૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૩૧૫૧	૫૫૩૦૮૬	૩૭૬૦૪૩	૧૪૫૩૭૧ ?
૩૩૯૮૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૬૮૧૩૪	૯૫૮૭૪૮	૪૭૯૩૭૪	૩૫૩૩૦૧ ૪
૫૪૧૮૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૯૫૫૧૦૦	૧૪૭૩૧૪૦	૭૩૬૦૭૦	૩૮૭૪૦૧ ?
૧૧૮૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૧૫૦૭૧	૩૧૭૭૧૫૪	૧૦૮૮૫૭૭	૫૭૩૯૩૧ ?
૩૫૪૮૩૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૭૬૯૧૩૬	૩૧૯૩૬૧૬	૧૫૯૬૩૦૮	૮૪૦૧૬૧ ૪
૫૫૮૧૮૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૫૬૮૧૧૧	૪૭૩૫૧૬૬	૩૩૬૩૫૮૩	૧૩૪૩૪૬૧૯
૯૦૩૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૪૬૬૯૪૩૧	૬૦૦૮૩૩૬	૩૦૦૪૧૬૩	૧૫૮૧૧૩૧૬

આ એક જ યંત્ર છે પણ પુસ્તકમાં સાદામી બાજુ જગા ન મલવાથી ચાલતા અનુક્રમના કોઠાને નીચે લઈ લીધા છે. પ્રથમના યંત્રોમાં પણ બે ટેકાણે એમજ કહ્યું છે.

इति पंचम धनुःषष्टणितयंत्रं समाप्तम् ॥

अथ षष्ठ बाहा करण विधि प्रारंभः ॥

हवे ठुं बाहकरण कहे ठे. आ ठेकाणे बे धनुःपुष्टनो विश्लेष करीयें, तिहां दक्षिण नरताई अने वैताढ्यपर्वत ए बे धनुष्य ठे, तेमां जे न्हानुं धनुष्य होय ते महोटा धनुष्यमांथी काहाडीयें तेने विश्लेष कहीयें, ते काहाडीने पढी जे शेष रहें, तेनुं अर्ध करीयें तेवारें वैताढ्य तथा हिमवंत प्रमुख पर्वतनी बाह आय. बाह एटले पर्वतना तथा क्षेत्रना ठेडानो विस्तार जाणवो, ते आवी रीतें:—

दक्षिणाई नरतनुं धनुःपुष्ट (९७६६) योजननी उपर एक कला ठे, अने वैताढ्य पर्वतनुं धनुःपुष्ट (१०७४३) योजनने पन्नर कला उपर ठे, माटे वैताढ्यना धनुःपुष्टनी अपेक्षायें-दक्षिणाईनरतनुं लघु धनुःपुष्ट कहेवाय, अने वैताढ्यनुं महा धनुःपुष्ट कहेवाय, तेवारें महाधनुःपुष्टनी राशिमांथी लघु धनुःपुष्टनी राशि बाद करीयें, तो बाकी (९७७) योजन उपर चौद कला रहें, तेनुं अर्ध करीयें तेवारें (४८८) योजन उपर साडीशोल कला आवे. एटला योजन प्रमाण वैताढ्य पर्वतना बेदु तरफनी प्रत्येक एकैकी बाह जा एवी. एवी रीतें हिमवंत महाहिमवंतादिक सर्व पर्वतानी तथा हिमवंतादिक क्षेत्रानी बाहनुं गणित स्वयमेव करी लेवुं. आहिं मात्र एनो यंत्रज लखीयें ठैयें.

अथ बाहा करण यंत्रम्.

बाहा करवाना स्थानकोनां नाम.	वैताढ्यादिकनुं महाधनुःपुष्ट.	नरताईदिकनुं लघुधनुःपुष्ट.	बेदुनो विश्लेष करतां बाकी.	तेनुं अर्धकरतांजे आंक आवे, तेबाह
	योजन. कला.	योजन. कला.	योजन. कला.	योजन कला.
१ वैताढ्य पर्वत.	१०७४३ १५	९७६६ १	९७७ १४	४८८ १६॥
२ नरत क्षेत्र.	१४५२८ ११	१०७४३ १५	३७८४ १५	१८९३ ७॥
३ हिमवंतपर्वत.	३५३३० ४	१४५२८ ११	१०७०१ १२	५३५० १५॥
४ हिमवंतक्षेत्र.	३८७४० १०	२५२३० ४	१३५१० ६	६७५५ ३
५ महाहिमवंतपर्वत	५७२९३ १०	३८७४० १०	१८५५३ ०	९३७६ ९॥
६ हरिवर्षक्षेत्र.	८४०१६ ४	५७२९३ १०	२६७२२ १३	१३३६१ ६॥
७ निषधपर्वत.	१२४३४६ ९	८४०१६ ४	४०३३० ५	३०१६५ २॥
८ विदेहाई.	१५८११३ १६॥	१२४३४६ ९	३३७६७ ७॥	१६८८३ १३॥

इति षष्ठ बाहा करणविधियंत्रादि संपूर्णम् ॥

અથ સસમ પ્રતરકરણ ગણિતં.

હવે સાતમો પ્રતર કરવાનો ઉપાય કહે છે. જરત દ્વેત્ર પ્રમુખને સમચતુરસ્ર કરવાં, તેને પ્રતર કહીયે. તિહાં પ્રથમ બેદ્દો સ્વંમ જે જરત દ્વેત્ર છે, તેના પ્રતર કરવાનો ઉપાય દેઘાહે છે. જરતાર્ધની શ્કુ સાથે જીવા ગુણીયે, તે ગુણતાં જે આંક આવે, તેને ચાર જાગેં વહેંચી નાખતાં ચોથા જાગમાં જે આંક આવે, તેને તજુણો કરીયેં એટલે તેનો વર્ગ કરીને તે વર્ગને દશે ગુણીયેં. એમ કરતાં જે આંક આવે, તેનું મૂલ શોધીયે, તે મૂલ શોધતાં જે આંક આવે, તે પ્રતિકલા જાણવી; પઢી તે પ્રતિકલાને ઝંગણીશ જાગેં વેંચીયેં, તેવારેં તેની કલા થાય, અને શેષ વધે, તે પ્રતિકલા કહીયેં. ફરી તે કલાની રાશિને ઝંગણીશ જાગેં વેંચીયેં, તેવારેં યોજનની સંખ્યા થાય. જેમ કે જરતદ્વેત્રની શ્કુકલા ૪૫૩૫) છે, તેની સાથે જરતદ્વેત્રની જીવા સંબંધી કલા ૧૮૫૩૩૫) કિંચિત્ ન્યૂન છે, તો પણ તે સૂક્ષ્મ ગણિત નથી કરતા, માટે એટલીજ રાશિ સાથે ગુણતાં ૮૩૮૧૪૩૧૩૫ થાય, તેને ચારનો જાગ આપીયેં, તેવારેં ૩૦૯૫૩૫૩૮૧ થાય. શેષ એક વધે. પઢી એ રાશિને એજ રાશિ સાથે ગુણીને એનો વર્ગ કરીયેં, તેવારેં ૪૩૯૦૫૩૪૩૫૧૯૩૭૯૯૬૧ થાય. અને પઢી એને દશ ગુણા કરવા સારુ એક મિંદું નીચેં આપીયેં. તેવારેં ૪૩૯૦૫૩૪૩૫૧૯૩૭૯૯૬૧૦ થાય. તેને વિષમ સમ કરી મૂલ શોધીયેં તે આવી રીતેં:-

૪૩૯૦૫૩૪૩૫૧૯૩૭૯૯૬૧૦ (૬૬૩૬૧૦૩૧૯ મૂલ શોધતાં એ રાશિ આવે.

૩૬ (૬

૧૩)૭૯૦(૬

૭૩

૩૬

૭૫૬

૧૩૩)૩૪૫૩(૩

૩૬૪

૪

૩૬૪૪

૧૩૩૪)૮૦૮૪૩(૬

૭૯૪૪

૩૬

ત્રેંતાલીશમાંથી ૭ ઠક ઢત્રીશ ગયા.

બાકી સાત રહ્યા ઉપર નેવું લીધા.

ઠને બમણા કરી બાર ઠકાં બહોંતેર થયા.

ઠનો જાગ આવ્યો માટે ૭ ઠક ઢત્રીશ ચાંપી માંમયા.

બેદુનો સરવાલો આપતાં ૭૫૬ ગયા.

બાકી ચોત્રીશ રહ્યા, ઉપર બાવન લીધા.

ઠાશતને બમણા કરી ૧૩૩ હુ ૩૬૪ થયા.

બેનો જાગ આવ્યો માટે હુ હુ ચાર ચાંપી માંમયા.

સરવાલે ૩૬૪૪ થયા, તે બાદ કરવા.

બાકી ૮૦૮ રહ્યા ઉપર ૪૩ લીધા.

૬૬૩ ને બમણા કરી ૧૩૩૪ ઠકાં ૭૯૪૪ થયા.

ઠનો જાગ આવ્યો માટે ૭ ઠકાં ઢત્રીશ ચાંપી માંમયા.

७ए४७६
 १३२५३)१३६७५१(१
१३२५३
 १
१३२५३१
 सरवाले ७ए४७६ अया ते बाद करवा.
 बाकी १३६७ रह्या उपर एकावन्न लीधा.
 ६६३६ दु १३२५३) एकुं १३२५३ अया.
 एकनो जाग आव्यो माटे एकेकुं एक चांपी मांमयो.
 सरवाले १३२५३१ गया.
 १३२५३३)४२३०ए३(० बाकी ४२३० रह्या, उपर ए३ लीधा जाग न पहाँचे माटे ० पडी.
 १३२५३३०)४२३०ए३७ए(३ फरी ४२३०ए३ नी उपर ७ए नो आंक लीधो.
 ३ए७५६६० (६६३६१०ने बमणा करतां १३२५३३०त्रिकां ३ए७५६६० अया.
 ए त्रणनो जाग आव्यो माटे त्रण त्रिक नव चांपी मांमया.
३ए७५६६०ए सरवाले ३ए७५६६०ए गया.
 १३२५३३०६)३५५३६७०ए६ (१ बाकी ३५५३६७० रह्या उपर ठनुं लीधा.
 १३२५३३०६ ६६३६१०ने बमणा करी १३२५३३०६एकां एटलाज
 १ एकनो जाग आव्यो माटे एकेकुं एक चांपी मांमयो.
 १३२५३३०६१ सरवाले १३२५३३०६१ गया.
 १३२५३३०६३)१३३७४५०३५१०(ए बाकी १३३७४५०३५ रह्या उपर दश लीधा.
 ११ए३६ए७५५७ ६६३६१०३१ने बमणा करतां १३२५३३०६३
 नवां ११ए३६ए७५५७ अया.
 ७१ नवनो जाग आव्यो माटे नेवे नेवे ७१ चांपी मां०
 ११ए३६ए७५५७१ सरवाले ११ए३ ६ए७५५७१ गया.
 १३२५३३०६३७) ३४७५१७७४ए (शेष ३४७५१७७४ए राशि रही. एने लब्धराशिनो
 आंक ६६३६१०३१ए ठे तेने बमणा करतां १३२५३३०६३७नो आंक आय, तेनी साथें
 जाग पहाँचे नही तेने सूक्ष्म गणित नथी माटे एमज पडता सूकवा.
 अने ६६३६१०३१ए ए लब्ध प्रतर प्रतिकला अइ, तेने उंगणीश जागें वेंचीयें,
 तेवारें ३४७७४३३७ कलानी उपर ठ प्रतिकला आय. हवे एना योजन करवा सारु
 फरी उंगणीश जागें वेंचीयें तेवारें (१७३५४७५) योजननी उपर बार कला अने ठ
 प्रतिकला तथा ३४७५१७७४ए एटली संख्यानी पूर्वोक्त १३२५३३०६३७ छेद
 राशि वाली शेष राशि रही, ए दक्षिणजरतार्धना प्रतर करी देखाव्या. तेना यंत्रनी
 स्थापना नीचें करीयें ठैयें.

દક્ષિણ નરતાર્દના પ્રતર કરવાનો યંત્ર.

૧ શ્રુ કલા.	૪૫૩૫
૨ કિંચિત્ ન્યૂન જીવા કલા.	૧૮૫૩૩૫
૩ શ્રુ કલાને જીવા કલા સાર્થે ગુણતાં.	૮૩૮૧૪૩૧૩૫
૪ તેને ચાર નાગે વેચતાં કલા.	૩૦૯૫૩૫૮૮૧
૫ ચોથા નાગની કલાનો વર્ગ કરતાં	૪૩૯૦૫૩૪૩૫૧૯૩૭૯૯૬૧
૬ તેને દશગુણો કરતાં	૪૩૯૦૫૩૪૩૫૧૯૩૭૯૯૬૧૦
૭ તે વર્ગનું મૂલ શોધતાં લાધેલો આંક.	૬૬૩૬૧૦૩૧૯
૮ શેષ રાશિ રહી.	૩૪૭૫૧૭૮૪૯
૯ હેદ રાશિ.	૧૩૩૫૩૩૦૬૩૮
૧૦ લાધેલી પ્રતિકલાને ૧૯ નાગે વેચતાં કલા.	૩૪૮૭૪૩૩૭૩૬ પ્રતિકલા.
૧૧ ફરી તે કલાના યોજન કરવા ૧૯ નો નાગ આપતાં	૧૮૩૫૪૮૫
૯ટલા યોજનની ઉપર ૧૨) કલા અને ૮ પ્રતિકલા જાણવી.	

હવે વૈતાઢ્ય પ્રમુખ મથ્યદ્વેત્રોના પ્રતર કરવાનો ઉપાય કહે છે. લઘુ જીવાનો વર્ગ અને મહોટી જીવાનો વર્ગ એ બે વર્ગનો શરવાલો બાંધી એકઠા કરીને તેનું અર્ધ કરીયે, પઢી તેનું મૂલ શોધીયે, તે મૂલનો જે આંક આવે, તે પોતાના વિસ્તાર સાર્થે ૯ટલે વૈતા ઢ્યાદિક પર્વતોના પહોલ પણા સાર્થે ગુણીયે, તેવારે વૈતાઢ્યાદિક પર્વતોનો પ્રતર થાય. તિહાં પ્રથમ વૈતાઢ્ય પર્વતના તલીયા સંબંધિ નૂમિકાનું પ્રતરકરણ કહે છે.

॥ અથ વૈતાઢ્યસ્ય પ્રતરકરણં લિખ્યતે ॥

દક્ષિણ નરતાર્દની લઘુ જીવાનો વર્ગ કરતાં કલા.	૩૪૩૦૮૦૯૭૫૦૦
વૈતાઢ્યની ગુરુ જીવા કહેવાય તેનો વર્ગ કરતાં કલા.	૪૧૪૯૦૦૯૭૫૦૦
૯ બન્ને જીવાનો શરવાલો કરતાં કલા.	૭૫૭૯૮૧૯૫૦૦૦
તેનો અર્ધનાગ કરતાં કલા.	૩૭૮૯૮૦૯૭૫૦૦
૯નું મૂલ શોધતાં લાધેલી કલા.	૧૯૪૬૭૬
શેષ રાશિની કલા.	૩૫૩૫૩૪
હેદ રાશિની કલા.	૩૮૯૩૫૩
૯ સામાન્યથી વિધિ કહ્યો; પરંતુ વિશેષ વિધિ તો આવી રીતે છે, તે આગલ લખીયે છે.	

વૈતાઢ્ય પર્વતના દક્ષિણના પાસાનું જેટલું લાંબ પણું છે, તેને જીવા કહીયેં, તે જીવાના યોજનના ઝંગળીશિયા જાગ કરીયેં, તેને કલા કહીયેં. તે કલાનો વર્ગ કરીયેં, તેને લઘુ જીવા વર્ગ કહીયેં, અને એ વૈતાઢ્ય પર્વતના ઉત્તરના પાસાનું જેટલું લાંબપણું છે, તેની કલા કરીને તેનો વર્ગ કરીયેં, તે મહોટો જીવા વર્ગ કહીયેં. પઢી લઘુ જીવાના વર્ગનો આંક અને મહોટો જીવાના વર્ગનો આંક, એ બે આંક એકઠા મેલવતાં જે આંક આવે, તેને બે જાગેં વેંચીયેં એટલે અર્ધ કરી નાખીયેં, તેવારેં (૩૭૮૫૫૦૫૭૫૦૦) એટલો આંક આવે, પઢી તેનું પૂર્વોક્ત રીતેં મૂલ શોધીયેં, તેવારેં ત્રણ રાશિ થાય, તેમાં જે આંક ઝગરે તેને શેષ રાશિ કહીયેં, અને જે આંક નીચેં લાજે, તે હેદ રાશિ કહેવાય. અને તે હેદ રાશિનો અર્ધ લાજે તે લઘ્યાંક રાશિ કહેવાય, એ ત્રણ રાશિમાંથી જે શેષ રાશિનો આંક (૩૫૨૫૨૪) આવશે, તેને બારના આંકે અપવર્તના કરીયેં. અપવર્તના એટલે પાતું ઝસરવું ચાલવું વિશેષ જાણાયેં બારને આંકે જાગ આપીયેં તેવારેં (૨૫૩૭૭) નો આંક આવે, તે એક બાજુ માંમી રાખીયેં, તથા વલી હેદ રાશિનો આંક (૩૮૫૩૫૨) છે, તેને પણ બારેં અપવર્તના કરીયેં, તેવારેં (૩૨૪૪૬) આવે. એ આંક પણ એક બાજુ માંમી રાખીયેં, તથા એ કરણી કરતાં જે કલા લઘ્ય થયે છે, તેનો આંક (૧૫૪૬૭૬) નો છે તેને વૈતાઢ્યનું પહોલ પણું પચાસ યોજનનું છે, તેની સાથેં ગુણાકાર કરીયેં, તેવારેં (૫૭૩૩૮૦૦) નો આંક આવે, તે પણ એક બાજુ લખી રાખીયેં, તથા શેષ રાશિના આંકને બારનો જાગ આપતાં જે ૨૫૩૭૭ નો આંક લાધો છે, તેને પણ વૈતાઢ્ય પર્વતના તલીયાના પહોલ પણાના પચાસ યોજન સાથેં ગુણાકાર કરીયેં, તેવારેં (૧૪૬૮૮૫૦) થાય. એ આંકને પ્રથમ હેદરાશિના આંકને બારેં જાગ આપતાં જે (૩૨૪૪૬) નો આંક આવ્યો છે, તે આંકે જાગ આપીયેં, તેવારેં (૪૫) આંક આવે, અને શેષ (૮૭૮૦) આંક વધતા રહે, હવે પીસ્તાલીશના આંકને પૂર્વોક્ત લઘ્યરાશિને પચાસ ગુણી કરતાં જે (૫૭૩૩૮૦૦) નો આંક આવ્યો છે, તેની સાથેં મેલવીયેં તેવારેં (૫૭૩૩૮૪૫) થાય એટલી શેષ કલાની રાશિ ઝગરી. તેના યોજન કરવાને અર્થેં ઝંગળીશનો જાગાકાર આપીયેં, તેવારેં (૫૧૨૩૦૭) યોજન ડપર બાર કલા એટલા ચોસલા એટલે સમચતુરસ્ર ચોઁવૂળા યોજનના ઁાંમવા વૈતાઢ્ય પર્વતની નીચલી તલીયાની જૂમિકામાંહે થાય છે.

હવે વૈતાઢ્ય પર્વત ડપર દશ યોજન ઝંચા ચઢિયેં, તેવારેં પહેલી મેઁલજા આવે, તિ હાં પ્રતર ગણિત કેટલું થાય ? તે કહીયેં હેયેં.

એ પણ વૈતાઢ્ય પર્વતનો લઘુ જીવાનો વર્ગ તથા મહોટો જીવાનો વર્ગ એ બેહુ વર્ગને

મેલવી સરવાલો કરી પઢી તેનું અર્થ કરી, તે અર્થ નાગમાં જે આંક આવ્યો તેની કરણી કરવી એટલે મૂલ શોધવું. પઢી તેની ત્રણ રાશિ કલાની લાધી, ત્યાં સુધી તો બધો પૂર્વલી રીતેં વર્તારો વર્તવો. તેવાર પઢી પહેલી મેખલાને વિષે એટલું વિશેષ કરવું, કે પૂર્વેં વૈતાઢ્ય પર્વતના તલિયાની કરણીમાં શેષ રાશિને બારેં અપવર્તન કરતાં જે ૧૯૪૬૭૬ કલા લાધેલી છે, તેને વૈતાઢ્યના તલિયાનું પહોલપણું પચાસ યોજનનું છે, તેની સાથેં ગુણાકાર કીધો હતો તે હ્તાં પહેલી મેખલાયેં વૈતાઢ્ય પર્વત ત્રીશ યોજન પહોલો છે, માટે એ લબ્ધ કલાને ત્રીશે ગુણીયેં, તેવારેં ૫૮૪૦૨૮૦ નો આંક આવે, તે એક બાજુ માંની રાખીયેં, અને શેષ રાશિની દ્વાદશ અપવર્તનાયેં એટલે બારના આંકે નાગ દેતાં જે ૨૯૩૭૭ નો આંક આવ્યો છે, તે આંકને વૈતાઢ્યની પહેલી મેખલાના ત્રીશ યોજન સાથેં ગુણીયેં, તેવારેં ૮૮૧૩૧૦ નો આંક આવે, તે આંકને હેદરાશિના આંકને બારેં નાગ આપતાં જે ૩૨૪૪૬ નો આંક આવ્યો છે, તે આંકે નાગાકાર આપીયેં, તેવારેં (૨૭) નો આંક આવે, અને ઉપર ૫૨૬૮ નો આંક વધે. તે વધેલો આંક કાંઈ નાગાકારમાં કામ ન આવે માટે એમજ રહેવા દઈયેં. બાકી માત્ર સત્તાવીશના આંકને પૂર્વોક્ત લબ્ધ કલાને વૈતાઢ્યની પહેલી મેખલાના પહોલ પણાના ત્રીશ યોજનની સાથેં ગુણતાં જે ૫૮૪૦૨૮૦ નો આંક આવ્યો છે, તેની સાથેં મેલવીયેં, તેવારેં ૫૮૪૦૨૦૭ નો આંક કલાનો થાય, તેના યોજન કરવાને અર્થેં એ આંકને ઝગણીશનો નાગ આપીયેં, તેવારેં (૩૦૭૩૮૪) યોજન ઉપર અગિયાર કલા એટલા એકેકા યોજનના સમચતુરસ્ર સ્વામવા વૈતાઢ્ય પર્વતની પહેલી મેખલાની જૂમિકાયેં થાય.

હવે વૈતાઢ્ય પર્વતની બીજી મેખલાયેં પ્રતર ગણિત કરવાનો ઉપાય કહીયેં હેયેં. તિ હ્તાં પહેલી મેખલાયેં જે કરણી કરતાં ૧૯૪૬૭૬ કલા લબ્ધમાન હતી, તે આંકને હ્તાં બીજી મેખલા દશ યોજનની પહોલી છે, માટે દશના આંક સાથેં ગુણીયેં, તેવારેં ૧૯૪૬૭૬૦ થાય. તે આંકને એક બાજુયેં લખી રાખીયેં.

પઢી શેષ રાશિને બારેં નાગતાં જે ૨૯૩૭૭ નો આંક આવ્યો છે, તે આંકને વૈતાઢ્યની બીજી મેખલાનું દશયોજન પહોલપણું છે, તેની સાથેં ગુણીયેં. તેવારેં ૨૯૩૭૭૦ નો આંક થાય. તે આંકને વલી હેદરાશિના આંકને બાર નાગેં વેચતાં જે ૩૨૪૪૬ નો આંક આવેલો છે, તે આંકે નાગાકાર આપીયેં તેવારેં ૯ નો આંક આવે, અને ઉપર ૧૭૫૬ અંશ વધે, તે અંશને નાગ પહોંચે નહીં માટે એમજ રહેવા દઈયેં. અને નવના આંકને પૂર્વોક્ત લબ્ધ રાશિના આંકને વૈતાઢ્યની બીજી મેખલાના પહોલપણાના દશ યોજન સાથેં ગુણીને જે ૧૯૪૬૭૬૦ કલાનો આંક આવેલો છે, તેની સાથેં મેલવીયેં,

તેવારે ૧૯૪૬૭૬૯ કલા થાય. પઢી કલાના યોજન કરવા સારુ એ આંકને ડંગણી શનો નાગાકાર આપીયે, તેવારે ૧૦૪૪૬૧ યોજનની ડપર દશ કલા થાય, એટલા વૈ તાઢઘની બીજી મેઘલાના સમ ચોરસ ધાંમવા થાય, એ વૈતાઢઘપર્વતની બીજી મેઘ લાડું પ્રતરગણિત કહ્યું. એ સર્વના યંત્રની સ્થાપના આગલ કરશું.

હવે ડત્તર નરતાર્ધનું પ્રતરકરણ લઘીયે ઢૈયે. ઇહાં વૈતાઢઘ પર્વતના ડત્તરના પાસા ની જે જીવા તેની કલા કરીને પઢી તેનો વર્ગ કરીયે, તેને લઘુ જીવાવર્ગ કહીયે, અને હિમવંત પર્વતના દક્ષિણ પાસાની લાંબપણાની જે જીવા તેની કલા કરીને પઢી તેનો વર્ગ કરીયે, તેને ગુરુજીવા વર્ગ કહીયે. પઢી બેઢુ જીવાના વર્ગને એકઠા કરી શરવાલો આપતાં જે આંક આવે, તેનું અર્ધ કરીયે, પઢી તેની કરણી કરી મૂલ શોધીયે, તેવારે લબ્ધ કલા ૪૪૧૯૬૦ આવે. તથા શેષ રાશિ ૪૦૭૧૫૦ આવે, તથા ઢેદરાશિ ૪૦૩૯૨૦ આવે, એવી ત્રણ રાશિ થાય.

હવે શેષરાશિનો આંક ૪૦૭૧૫૦ ઢે, તેને શૂન્યે કરી અપવર્તિયે, એટલે શેષરાશિને ઢેહઢે શૂન્ય અર્થાત્ મીંહું ઢે, તેને નાંજી નાઘીયે, તેવારે દશક પડ્યું. એ નાવ જાણવો. અર્થાત્ દશને આંકે નાગાકાર કીધો તેવારે ૪૦૭૧૫ નો આંક રહ્યો. તથા ઢેદરાશિનો આંક ૪૦૩૯૨૦ ઢે, તેને પણ શૂન્યે અપવર્તિયે, તેવારે ૪૦૩૯૨ નો આંક રહે.

હવે પૂર્વોક્ત લબ્ધ રાશિનો આંક ૪૪૧૯૬૦ ઢે, તેને નરતાર્ધના બાણની કલા એટલે પહોલ પણાની કલા ૪૫૨૫ ઢે. તેની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૧૦૯૪૦૬૯૦૦૦ આવે.

વલી શેષરાશિને શૂન્યે અપવર્તન કરીને ૪૦૭૧૫ નો આંક રહ્યો ઢે, તેને પણ નરતાર્ધના પૃથુત્વ એટલે બાણની કલા ૪૫૨૫ ની સાથે ગુણાકાર કરીયે તેવારે ૧૦૪૨૩૫૩૭૫ નો આંક આવે. હવે એ આંકને ઢેદરાશિના શૂન્યે અપવર્તેલો જે ૪૦૩૯૨ નો આંક ઢે, એ આંકે નાગ આપીયે, તેવારે ૩૦૦૭ નો આંક લાને, શેષ ૭૦૩૧ એટલો આંક વધે. તે એમજ રાઘીયે અને પ્રતિકલા ૩૦૦૭ લાધી, તે પૂર્વોક્ત ૪૫૨૫ પહોલપણાની રાશિયે ગુણાકાર કરેલો પ્રતિકલાની રાશિ ૧૦૯૪૦૬૯૦૦૦ આંકની ઢે, તેની સાથે મેલવિયે, તેવારે ૧૦૯૪૦૭૨૦૦૭ એટલો પ્રતિકલાનો આંક થાય. કારણ કે, એને પહોલપણાના ૨૩૦ યોજનથી ગુણાકાર કયો હોય તો એ કલાની રાશિ કહેવાય. પરંતુ આ ઠેકાણે ડત્તરાર્ધ નરતના યોજન ૨૩૦ ને ત્રણ કલાની સર્વ કલા ૪૫૨૫ કરીને તેની સાથે ગુણાકાર કરેલો ઢે, માટે એને પ્રતિકલા કહીયે ઢૈયે.

હવે એ ૧૦૯૪૦૭૨૦૦૭ જે પ્રતિકલા અડ તેને ડંગણીશનો નાગ આપીયે, તેવારે

૫૭૬૨૪૮૮૪ કલા થાય, અને ઉપર અગીયાર પ્રતિકલા ઊગરે તેના યોજન કરવા સારુ ફરી એ કલાની રાશિને ઝંગણીશનો નાગાકાર આપીયે, તેવારે ૩૦૩૨૮૮૮ યોજન બાર કલા અને અગીયાર પ્રતિકલા થાય એટલા એકેકા યોજનના ચોસલા ધાંખવા ઉત્તરાર્ધ નરતના જાણવા. ઇતિ ઉત્તર નરતાર્ધસ્ય પ્રતરકરણવિધિ: સમાપ્ત: ॥

હવે હિમવંત પર્વતને તલીયે પ્રતરની સંખ્યા કરવાને અર્થે વરતારો કરવાની રીત લેવીયે. હિમવંત પર્વતની દક્ષિણને પાસે જે ઉત્તરનરતાર્ધનો ૭૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦ જીવા વર્ગ છે તે લઘુ જીવા વર્ગ જાણવો, અને હિમવંત પર્વતની ઉત્તર દિશિયે જે ૨૨૪૪૦૦૦૦૦૦૦૦ જીવાવર્ગ, તે ગુરુ જીવાવર્ગ જાણવો. એ બે વર્ગ એકતા મેલવીયે, તેવારે ૩૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ એ આંક આવે, તેનું અર્ધ કરીયે, તેવારે ૧૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ થાય. એ આંકને કરણી કરી મૂલ શોધીયે, તેવારે ૩૮૭૨૯૮ લઘ્વરાશિ થાય. અને શેષ રાશિ ૨૫૯૧૯૬ એટલી ઊગરે, તથા હેદરાશિ ૭૭૪૫૯૬ થાય. પછી શેષ રાશિનો ૨૫૯૧૯૬ નો આંક આવ્યો છે, તે આંકને ચારના આંક સાથે અપવર્તન કરીયે, એટલે ચારે નાગાકાર આપીયે, તેવારે ૬૪૭૯૯ નો આંક આવે, તથા હેદરાશિના આંકને ચારે અપવર્તન કરીયે, એટલે ચારને આંકે નાગાકાર આપીયે તેવારે ૧૬૬૪૯ નો આંક આવે.

હવે લઘ્વરાશિનો આંક જે ૩૮૭૨૯૮ નો આવ્યો છે તે આંકને હિમવંત પર્વતનું પહોલપણું જે વીશ હજાર કલારૂપ છે, તેની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૭૭૪૫૯૬૦૦૦૦ નો આંક આવે, તે એક બાજુયે લખી મૂકીયે.

પછી શેષ રાશિને ચારે અપવર્તન કરતાં જે ૬૪૭૯૯ નો આંક આવ્યો છે, તે રાશિને હિમવંત પર્વતના પહોલ પણાની વીશ હજાર કલા સાથે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે ૧૨૯૫૯૮૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને હેદરાશિને ચારે અપવર્તન કરેલા ૧૬૬૪૯ ના આંકે નાગ આપીયે, તેવારે ૬૬૯૨ નો આંક આવે, અને ઉપર ૮૦૮૯૨ નો આંક શેષ રહે, તેને નાગ પહોંચે નહીં માટે તે આંક પડતો મૂકીને એ ૬૬૯૨ નું જે આંક છે તે હિમવંત પર્વતના પહોલ પણાની વીશ હજાર કલાયે ગુણોલા લઘ્વરાશિના ૭૭૪૫૯૬૦૦૦૦ આંક સાથે મેલવીયે, તેવારે ૭૭૪૫૯૬૬૬૯૨ નો આંક પ્રતિકલારૂપ થાય, તેની કલા કરવા સારુ એ આંકને ઝંગણીશનો નાગાકાર આપીયે, તેવારે ૪૦૭૬૮૨૪૫૭ નો આંક ઉપર નવ પ્રતિકલા વધે, વળી એ આંકના યોજન કરવાને અર્થે ફરી ઝંગણીશો નાગ આપીયે, તેવારે ૨૧૪૫૬૯૭૧ યોજનની ઉપર આઠ કલા અને નવ પ્રતિકલા થાય. એટલા એકેક યોજનના ચોસલા ધાંખવા હિમવંત પર્વતના જાણવા ઇતિ ॥

હવે હિમવંત ક્ષેત્રના પ્રતર ગણિતનો વરતારો કહિયેં ઢૈયેં. ઇહાં હિમવંત પર્વતના ઉત્તર પાસાનો જે જીવાવર્ગ તે લઘુજીવાવર્ગ કહીયેં, અને હિમવંત ક્ષેત્રને ઢેહડે મહાહિમવંત પર્વતને અડતો જે જીવાવર્ગ, તે મહોટો જીવાવર્ગ જાણવો. એ બે વર્ગે એકઠા મેલવીને તેનું અર્ધ કરીયેં, તેવારેં ૩૬૮૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦ એટલીકલાનો આંક આવે, તેનું સમ વિષમ કરી કરણી કરી મૂલ શોધીયેં, તેવારેં ૬૦૬૫૫૫ કલાનો આંક લબ્ધરાશિનો આવે, તે એક બાજુયેં લખી રાખીયેં. અને શેષરાશિ ૭૭૨૩૧૫ નો આંક રહે, તથા ઢેદરાશિ ૧૨૧૩૫૧૮ નો આંક રહે. પઢી લબ્ધ રાશિનો ૬૦૬૫૫૫ નો આંક ઢે તેને હિમવંતક્ષેત્રના પોહોલપણાની ૪૦૦૦૦ કલા બાણરૂપ ઢે. તેની સાર્થેં ગુણીયેં તેવારેં ૨૪૨૭૮૩૬૦૦૦૦ નો આંક આવે, તે એક બાજુ માંઢી મૂકીયેં, પઢી શેષરાશિના આંકને એકેં અપવર્તન કરીયેં, તેવારેં તેહીજ ૭૭૨૩૧૫ નો આંક આવે તેને હિમવંતક્ષેત્રના પોહોલ પણાની બાણરૂપ ૪૦૦૦૦ કલા ઢે તેની સાર્થેં ગુણીયેં તેવારેં ૩૦૮૫૨૭૬૦૦૦૦ નો આંક આવે. તે આંકને ઢેદરાશિનો ૧૨૧૩૫૧૮ નો આંક ઢે, તેને એકેં અપવર્તન કરતાં એહીજ આંક આવે તે આંકે જાગાકાર આપીયેં, તેવારેં ૨૫૪૪૮નો આંક આવે, અને શેષ ૫૭૪૭૩૬નો આંક રહે તેને જાગ પહોંચે નહીં માટે પડતો મૂકીયેં. પઢી લબ્ધરાશિના ચાલીશ હજારેં ગુણેલા આંકની સાર્થેં એ ૨૫૪૪૮ નો આંક મેલવીયેં, તેવારેં ૨૪૨૭૮૩૮૫૪૪૮ નો આંક આવે એટલી પ્રતિકલા અઢ તેની કલા કરવા સારુ એને ઝંગણીશનો જાગ આપીયેં, તેવારેં ૧૨૭૭૮૦૫૭૬૦ કલા અને ઉપર આઠ પ્રતિકલા આય તેના વલી યોજન કરવા સારુ એ આંકને ઝંગણીશનો જાગ આપીયેં, તેવારેં ૬૭૨૫૩૧૪૫ યોજનની ઉપર પાંચ કલા અને આઠ પ્રતિકલા એટલા યોજનના ચો સલા રાખવા હિમવંત ક્ષેત્રના આય.

હવે મહાહિમવંત પર્વતના પ્રતરનું ગણિત કરવું, તેનો વરતારો લખીયેં ઢૈયેં. હિમવંત ક્ષેત્રના ઉત્તરની પાસેં જે જીવાનો વર્ગ તે લઘુ જીવાવર્ગ કહીયેં અને મહાહિમવંત પર્વતના ઢેહડાનો જે જીવાવર્ગ તે ગુરુ જીવાવર્ગ કહીયેં. તે બેઢુને એકઠા મેલવીને તેનું અર્ધ કરીયેં, તેવારેં ૭૮૧૨૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ એટલો આંક આય તેનું મૂલ શોધીયેં તેવારેં લબ્ધરાશિ ૮૮૩૮૫૫ આવે અને ઢેદરાશિનો આંક ૧૭૬૭૭૧૦ નો આવે. તથા શેષરાશિ ૩૩૮૫૭૫ નો આંક આવે, તેને પાંત્રીશના આંક સાર્થેં અપવર્તિયેં, એટલે પાંત્રીશ જાગ આપીયેં તેવારેં ૫૬૮૫ નો આંક આવે. પઢી ઢેદરાશિનો આંક ૧૭૬૭૭૧૦ ઢે, તેને પાંત્રીશ અપવર્તિયેં, તેવારેં ૫૦૫૦૬ નો આંક આવે.

હવે પૂર્વે જે મૂલ શોધતાં ૮૮૩૮૫૫ નો આંક લબ્ધરાશિનો આવ્યો છે, તે આંકને મહા હિમવંત પર્વતના પહોળપણના બાણ રૂપ ઇંશી હજાર કલા છે, તેની સાથે ગુણિયે, તે વારે ૭૦૭૦૮૪૦૦૦૦૦ નો આંક થાય.

હવે શેષ રાશિને અપવર્તન કરતાં જે ૯૬૮૫ નો આંક આવ્યો છે, તેને મહાહિમવંત પર્વતની ઇશુત્વ રૂપ આઠ હજાર કલાની સાથે ગુણિયે, તેવારે ૭૭૪૮૦૦૦૦૦ નો આંક થાય, તે આંકને અપવર્તન કરેલો જે હેદરાશિનો ૫૦૫૦૬ નો આંક છે, તે આંકે નાગાકાર આપીયે તેવારે ૧૫૩૪૦ નો આંક આવે, શેષ ૩૭૯૬૦ નો આંક વધે, તેને નાગ પોહોંચે નહીં માટે પડતો મૂકીયે અને ૧૫૩૪૦ ના આંકને પૂર્વે જે ઇંશીહજાર ગુણો કરેલો લબ્ધરાશિનો ૭૦૭૦૮૪૦૦૦૦૦ નો આંક છે, તેની સાથે મેલવિયે, તેવારે ૭૦૭૦૮૪૧૫૩૪૦ નો આંક પ્રતિકલાનો થાય, તેની કલા કરવા સારુ ૯ આંકને ૭ ગણીશો નાગ આપીયે, તેવારે ૩૭૩૧૪૯૫૫૪૪ એટલી કલા ઉપર ચાર પ્રતિકલા થાય. વલી એના યોજન કરવા સારુ ૯ કલાના આંકને બીજી વાર ૭ગણીશો નાગ આપીયે, તે વારે ૧૯૫૮૬૮૧૮૬ યોજન ઉપર દશ કલા અને ચાર પ્રતિકલા થાય, એટલા સમ ચોરસ યોજનના સાંમવા મહાહિમવંત પર્વતના જાણવા.

હવે હરિવર્ષદ્વેત્ર બીજું નામ હરિવાસ દ્વેત્ર તેનું પ્રતર કરવાનો વરતારો કહીયે છે, મહાહિમવંત પર્વતની ઉત્તર પાસે જે જીવાનો વર્ગ તે લઘુ જીવાવર્ગ કહીયે, અને હરિવાસ દ્વેત્રને હેહડે નિપથ પર્વતને લગતો લાંબપણાનો જે જીવાવર્ગ તે ગુરુ જીવાવર્ગ કહીયે. એ બે જીવાવર્ગનો સરવાલો કરી એકઠો મેલવીને પઠી તેનું અર્ધ કરીયે તેવારે ૧૫૧૦૮૦૦૦૦૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને સમવિષમ કરી મૂલ શોધિયે તેવારે વર્ગ મૂલ ૧૨૨૯૧૪૬ લબ્ધરાશિનો આંક આવે, અને ૧૧૦૬૮૪ શેષ રાશિનો આંક આવે તથા ૨૪૫૮૨૯૨ એટલે હેદરાશિનો આંક આવે.

હવે શેષરાશિના આંકને ચારે અપહરિયે તેવારે ૨૭૬૭૧ નો આંક આવે, તેમજ હેદરાશિના આંકને પણ ચારે નાગ આપીયે, તેવારે ૬૧૪૫૭૩ નો આંક આવે.

હવે મૂલની લબ્ધરાશિના આંકને હરિવાસદ્વેત્રના પહોળપણાનો બાણ ૧૬૦૦૦૦ કલા રૂપ છે, તેની સાથે ગુણિયે તેવારે ૧૯૬૬૬૩૩૬૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને એક બાજુ માંની રાખીયે.

પઠી શેષરાશિના આંકને ચારે અપવર્તન કરતાં જે ૨૭૬૭૧ નો આંક આવ્યો છે, તેને હરિવર્ષ દ્વેત્રના પહોળપણાની ૧૬૦૦૦૦ કલા સાથે ગુણિયે, તેવારે ૪૪૨૭૩૬૦૦૦૦

नो आंक आय. ए आंकने चारें अपवर्त्तना करेली ठेदराशिना जे ६१४५७३ नो आंक ठे, ते आंकें जाग आपीयें, तेवारें ७३०३ नो आंक आवे. शेष ५ए०६८१ नो आंक वधे, तेने जाग पहाँचे नही, माटे एमज रहेवा आपीयें. अने ७३०३ ना आंकने एक लाखनेशाठ हजारें गुणोला लब्धराशिना आंक साथें मेलवीयें तेवारें १५६६६३३६७३०३ नो आंक प्रतिकलानो आय, तेनी कला करवाने अर्थें उगणीशनो जाग आपीयें, तेवारें १०३५०७०३५३७ कला आय, तेना योजन करवा सारु फरी बीजीवार उगणीशें जाग आपीयें, तेवारें ५४४७७३८७० योजननी उपर सात कला आय. एटला हरिवा स क्षेत्रनी जूमिना एक योजनीया समचतुरस्त्र खंमुक जाणवा.

हवे निषधपर्वतनुं प्रतर करवानुं गणित कहियें ठैयें, हरिवासक्षेत्रने ठेहेडे निषधपर्वतने लगनुं जे लांबपणुं तेनी जीवानो वर्ग ते लघुजीवा वर्ग कहियें, तथा निषधपर्वतनी उत्तरनी पासें मेरुपर्वत तरफ जे निषधनुं लांबपणुं तेनी जीवानो जे वर्ग, ते गुरु जीवावर्ग जाणवो. ए बे जीवावर्गना आंकनो सरवालो करी तेनुं अर्ध करीयें, तेवारें ३५८६०००००००००० नो आंक आय, तेनुं वर्गमूल शोधियें तेवारें १६०८१०४ लब्ध राशि आय, अने १५३५१८४ एटली शेषराशि रहे, तथा ३३१६३०८ एटली ठेद राशि आवे, ए त्रण राशि अइ.

हवे शेषराशिनो आंक मांझीने तेने शोलने आंके अपवर्त्तियें एटले जागाकार आपीयें, तेवारें ५५३३४ नो आंक आवे. तेमज ते ठेदराशिना आंकने शोलें अपवर्त्तियें तेवारें ३०१०१३ नो आंक आवे.

पढी लब्धराशिनो आंक जे १६०८१०४ नो ठे तेने निषध पर्वतना पहोलपणानी ३३०००० कलानी साथें गुणीयें, तेवारें ५१४५ए३३८०००० नो आंक आवे, तेने एक बाजु लखी राखीयें.

हवे शेषराशिने शोलना आंकें अपवर्त्तन करेलो जे ५५३३४ नो आंक ठे, तेने निषध पर्वतना पहोलपणानी जे ३३०००० कला ठे, तेनी साथें गुणीयें, तेवारें ३०५०३६८०००० नो आंक आवे, तेने शोलें अपवर्त्तन करेली ठेदराशिनो जे ३०१०१३ नो आंक ठे, ते आंकें जागाकार आपीयें, तेवारें १५१७४ए नो आंक आवे. शेष १५८३६३ नो आंक वधे, तेने जाग पहाँचे नही माटें पडतो मूकियें, अने त्रण लाख वीश हजारें गुणोला लब्धराशिना आंकनी साथें ए १५१७४ए नो आंक मेलवियें, तेवारें ५१४५ए३४३१७४ए नो आंक प्रतिकलारूप आय, तेनी कला कर

વાનેં અર્થે એ આંકને ઝંગણીશનો નાગાકાર આપિયેં, તેવારેં ૩૪૦૮૩૮૬૪૮૩૮ કલા ની ઉપર સત્તર પ્રતિકલા થાય તેના યોજન કરવા સારુ ફરી પણ ઝંગણીશનો નાગ આપીયેં, તેવારેં ૧૪૩૫૪૬૬૫૬૫ યોજન ઉપર સત્તર કલા અને સત્તર પ્રતિકલા થાય, એટલું નિષેધ પર્વતનું પ્રતર ગણિત જાણવું. એટલે નૂમિના એકેકા યોજનના સમ ચતુરસ્ર સ્વંમૂક એટલા થાય ॥ ૬તિ ॥

હવે વિદેહાર્દનું પ્રતર ગણિત કરી દેખાડિયેં ઠૈયેં, નિષધપર્વતનો મેરુ તરફ જે બેહેડો તેનો જે જીવાવર્ગ તે લઘુજીવાવર્ગ જાણવો, અને જંબૂઘીપની મધ્યનો વચમાંનો જે અર્ધનાગ તિહાં સુધી જે બાણ અથવા જીવા તેનો જે વર્ગ તે ગુરુજીવાવર્ગ જાણવો. એ બે જીવાવર્ગને એકઠા કરતાં જે આંક આવે, તેનું અર્ધ કરીયેં, તેવારેં ૩૪૦૫૩૦૦૦૦૦૦૦૦ નો આંક આવે તેનું મૂલ શોધિયેં, તેવારેં ૧૮૪૫૩૧૮ નો આંક આવે, અને ૧૪૩૮૮૩૬ એટલી શેષ રાશિ રહે, તથા ૩૬૫૦૬૩૬ એટલી બેદરાશિ આવે, એ ત્રણ રાશિ અડ.

હવે શેષરાશિના આંકને ચારેં અપવર્તન કરીયેં, તેવારેં ૩૬૫૭૧૫ નો આંક આવે અને બેદરાશિને ચારેં અપવર્તન કરીયેં, તેવારેં ૫૩૩૬૫૫ નો આંક આવે.

હવે લઘ્વરાશિનો આંક ૧૮૪૫૩૧૮ નો છે, તે આંકને વિદેહાર્દનું જે બાણ એટલે પહોલપણું તેની ૩૩૦૦૦૦ કલા છે, તેણેં કરી ગુણાકાર કરીયેં તેવારેં ૫૫૦૫૦૧૭૬૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને એક બાજુયેં માંની રાખીયેં. પઠી શેષરાશિ ને ચારેં અપવર્તન કરતાં જે ૩૬૫૭૧૫ નો આંક આવ્યો છે, તેને વિદેહાર્દના પહોલ પણાની ૩૩૦૦૦૦ કલાની સાથેં ગુણીયેં, તેવારેં ૧૧૮૩૧૦૦૮૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને ચારેં અપવર્તન કરેલી બેદરાશિનો જે ૫૩૩૬૫૫ નો આંક છે, તેણેં કરી નાગાકાર આપીયેં તેવારેં ૧૩૮૩૩૩ નો આંક આવે અને ઉપર ૩૮૪૪૦૭ નો આંક વધે, તેને નાગ પહોંચે નહીં, માટે તેને પડતો મૂકીયેં, અને ૧૩૮૩૩૩ નો જે આંક છે તે પૂર્વે અપવર્તન કરીને વિદેહાર્દની લંબાઈની કલા સાથેં ગુણેલો જે લઘ્વરાશિનો આંક તેની સાથેં મેલવીયેં, તેવારેં ૫૫૦૫૦૧૮૮૮૩૩૩ નો આંક પ્રતિકલાનો થાય. પઠી એની કલા કરવા સારુ ઝંગણીશનો નાગ આપિયેં. તેવારેં ૩૧૦૭૫૦૪૬૭૪૮ એટલી કલા થાય, ઉપર પન્નર પ્રતિકલા વધે, તેના યોજન કરવાને અર્થે ફરી એ આંકને ઝંગણીશનો નાગ આપીયેં, તેવારેં ૧૬૩૫૭૩૫૭૩ યોજનની ઉપર દશ કલા અને પન્નર પ્રતિકલા થાય. એટલું વિદેહાર્દનું પ્રતર ગણિત જાણવું ॥

હવે એ પ્રતરના સરવાલાનો અવશેષ કહે છે. એ દક્ષિણનરતાર્ધ આદેં દેડને જે ક્ષેત્રો

तथा पर्वतो तेना प्रतरनुं गणवुं, एटला चोसला योजनना गणितपदनुं करवुं ते व्यवहार मार्गे देखाडवुं, तेमज मेरुयकी उत्तरदिशियें जे ऐरवत क्षेत्र आर्दे देइने क्षेत्रो तथा पर्वतो ते तेनो पण उत्तरविदेहार्द पर्यंत एज रीतें वरतारो वर्त्तवो, पढी सर्वनो सरवालो ए कठो मेलववो अथवा जंबूघीपना विदेहार्द पर्यंत अर्द्धजागना चोसला योजनीयां खंम जेनुं गणित उपर करी आव्या ठैयें, तेने एकठा करी सरवालो वांधीने पढी बमणा करीयें, तेवारें “सगसयनउय” ए गाथामां कहेली संख्या जेटलां प्रतर आय. ए प्रतर करवाना यंत्रनी स्थापना नीचें करीयें ठैयें.

प्रतरकरणां.	उत्तरनरतार्दस्य १	हिमवजिरेः २	हिमवतक्षेत्रस्य ३
लघुजीवावर्गकला.	४१४८००८९५००	३५६०००००००००	३३४४०००००००००
गुरुजीवा वर्ग कला.	३५६००००००००००	३३४४००००००००००	५१३४००००००००००
उजयमीलनेकला.	११३०८००८९५००	३०००००००००००००	३३६८००००००००००
तद्दलीकरणेकला.	५८५४५०४८९५००	१५००००००००००००	३६८४००००००००००
वर्गमूललब्धकला.	३४१८६०	३८३३८८	६०६८५८
शेषराशिः ॥	४०३१५०	३५८१८६	३३३३१८
उदराशिः ॥	४८३८३०	३३४५८६	१३१३८१८
अपवर्त्तनांक १०	शून्येनापवर्त्तना.	४	०
कृतेऽपवर्त्तनेशेषराशिः	४०३१५	६४३८८	०
कृतेऽपवर्त्तनेउदराशिः	४८३८३	१८३६४८	०
पृथुत्वकलाः ॥	४५३५	३००००	४००००
तनुणोलब्धराशिः	१०८४८६८०००	३३४५८६००००	३४३३८३६००००
पृथुत्वेनशेषांशगुणाः	१८४३३५३३५	१३८५८८००००	३०८८३३६००००
उदजागेनलब्धकला.	३८०३३०३०३१	६६८३३०८८८३	३५४४८३०८३३६
तासांबृहदाशिक्षेत्र.	१०८४८६३८०३	३३४५८६६६८३	३४३३८३८५४४८
एकदा १८ जागकला ॥	५३६३४८८४३०११	४०३६८३४५३३०८८	१३३३८०८३६०३८
पुनः १८ जागेयो ॥	३०३३८८८८०१३—	३१४५६८३१८०८—	६३३५३१४५८०५
	प्र०११	प्र०१०	प्र०८

મહાહિમવજિરે: ધ	હરિવર્ષદ્વેત્રસ્ય ૫	નિષધગિરે: ઢ	વિદેહાર્દસ્ય ૭
૫૧ ૨૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૦૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૯૭૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦
૧૦૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૯૭૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦
૧૫૬૩૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૦૩૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૧૭૩૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૬૮૧૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦
૭૮૧૩૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૫૧૦૮૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૫૮૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૪૦૫૨૦૦૦૦૦૦૦૦
૮૮૩૮૫૫	૧૩૩૯૧૪૬	૧૬૦૮૧૦૪	૧૮૪૫૩૧૮
૩૩૮૯૭૫	૧૧૦૬૮૪	૧૫૩૫૧૮૪	૧૪૭૮૮૭૬
૧૭૬૭૭૧૦	૨૪૫૮૩૯૩	૩૨૧૬૩૦૮	૩૬૯૦૬૩૬
૩૫	૪	૧૬	૪
૯૬૮૫	૨૭૬૭૧	૯૫૩૩૪	૩૬૯૭૧૯
૫૦૫૦૬	૬૧૪૫૭૩	૨૦૧૦૧૩	૯૨૨૬૫૯
૮૦૦૦૦	૧૬૦૦૦૦	૩૨૦૦૦૦	૩૨૦૦૦૦
૭૦૭૦૮૪૦૦૦૦૦૦	૧૯૬૬૩૩૬૦૦૦૦	૫૧૪૫૯૩૨૮૦૦૦૦	૫૯૦૫૦૧૭૬૦૦૦૦
૭૭૪૮૦૦૦૦૦૦	૪૪૨૭૩૬૦૦૦૦	૩૦૫૦૩૬૮૦૦૦૦	૧૧૮૩૧૦૦૮૦૦૦૦
૧૫૩૪૦૩૦૩૩૭૯૬૦	૭૩૦૩૩૦૩.૫૯૦૬૮૧	૧૫૧૭૪૯૩૦૧૫૮૩૬૩	૧૨૮૨૨૭૩૦૩૪૪૦૭
૭૦૭૦૮૪૧૫૩૪૦	૧૯૬૬૩૩૬૭૩૦૩	૫૧૪૫૯૩૪૩૧૭૪૯	૫૯૦૫૦૧૮૮૮૨૨૭
૩૭૩૧૪૯૫૫૪૪૫૦૪	૧૦૩૫૦૭૦૩૫૩૭	૨૭૦૮૩૮૬૪૮૭૮૫૧૭	૩૧૦૭૯૦૪૬૭૪૮૫૧૫
૧૯૫૮૬૮૧૮૬૮૦૧૦	૫૪૪૭૭૩૮૭૦૮૦૭	૧૪૨૫૪૬૬૫૬૯૧૭	૧૬૩૫૭૩૯૩૦૩૮૦૧૦
પ્ર૦ ૪		પ્ર૦ ૧ ૭	પ્ર૦ ૧૫

હવે ઘનગણિત ગણવાની રીત કહે છે.

પૂર્વે જે પ્રતરગણિત કહ્યું તે પ્રતરનું ગણિત જૂમિકાનું ગણાય છે, તેહીજ પ્રતર ગણિતનો આંક માંમીને પર્વતોનું ઘન ગણિત કરીયે; કેમ કે, પર્વતની જૂમિકાના તલિયાં પ્રતર ગણિત જેટલાં હોય,માટે તેટલો આંક માંમીને જંચપણાના આંકે ગુણીયે,તેવારે તેનું ઘનગણિત થાય. એ સંક્ષેપથી કહ્યું.

વિશેષાર્થ તો આમ છે, કે વૈતાઢ્યને તલીયે જૂમિકાનું પ્રતર ૫૧ ૨૩૦૭યોજન ઉપર બાર કલા એટલું છે. પહેલી મેખલા પર્યંત પચાસ યોજન પહોલું અને દશ યોજન જંચું છે, માટે એ પ્રતરના ગણિત પદનો આંક તેને દરેક ગુણાકાર કરીયે, તેવારે ૫૧ ૨૩૦૭૬ યોજન ઉપર ૮ કલા એટલું જૂમિકાથી માંમીને પહેલી મેખલા સુધી ઘનગણિત હોય.

હવે પહેલી મેખલાયે પર્વત સાંકડો છે. કેમ કે, પચાસ યોજન વૈતાઢ્યની લંબાઈમાંથી

દશ યોજન ંક પાસેં મૂકયા, અને દશ યોજન બીજે પાસેં મૂકયા, તેવારેં ત્રીશ યોજન વૈતાઢય પઢોલો ઢે, માટેં પઢેલી મેઁલાર્યેં પર્વતનું તલિયું ત્રીશ યોજન ઢે, તિઢાં પ્રતર (૩૦૭૩૮૪) યોજન ઁપર અગીયાર કલા ઢે, અને તિઢાંથી દશ યોજન કંચા ચઢિયેં તિઢાં સુઢી ં પર્વત બેઢુ પાસેં સરઁવો ત્રીશ યોજન પઢોલો ઢે, માટેં પ્રતરના આંકને દશ યોજનની ઁંચાઁ સાર્યેં ગુણીયેં, તેવારેં (૩૦૭૩૮૪૫) યોજન ઁપર પન્નર કલા ંટલું પઢેલી મેઁલાર્યેં ઘનગણિત ઁાણવું.

વલી બીજી મેઁલાર્યેં ં પર્વતના દશ યોજન ઁત્તરની પાસેં મૂકીયેં, અને દશ યોજન ઢક્ષિણની પાસેં મૂકીયેં, તેવારેં વૈતાઢય પર્વત દશ યોજન પઢોલો ઢે, અને બન્ને પાસેં મ આલા પર્યંત પાંચ યોજન ઁંચો ઢે, તેમાટેં તિઢાં દશ યોજન પઢોલો ઢે, તેના પ્રતર ગણિતનો આંક ૧૦૩૪૬૧ ઁપર દશ કલાનો ઢે, તેને ઁંચપણાના પાંચ યોજન સાર્યેં ગુણીયેં, તેવારેં ૫૧૩૩૦૭ યોજન ઁપર બાર કલા ંટલું બીજી મેઁલાર્યેં ઘનગણિત ઁાય.

ઢવે સમસ્ત વૈતાઢય પર્વતનું ઘન ગણિત કઢીયેં ઢેયેં. વૈતાઢયનું પ્રતર ગણિત ૂ૩૩૧૫૩ યોજન ઁપર ચૌઢ કલા ઢે, ં આંકને વૈતાઢયની પન્ચીશ યોજનની ઁંચાઁ ઢે, પરંતુ તેમાં ઁુઢી ઁુઢી ત્રણ રાશિને ઁુઢા ઁુઢા ઁંચાઁના યોજન સાર્યેં ત્રણ પ્રકારનો પૂર્વોક્ત રીતેં ગુણાકાર કરીયેં, તેવારેં સર્વ મલી ૮૭૦ૂૂ૩૩ૂૂ યોજન ઁપર ચૌઢ કલા ઁાય.

ઢવે ઢિમવંત પર્વતનું ઘન ગણિત કઢે ઢે. ઢિમવંતને તલીયે ૩૧૪૫૬ૂૂ૧ યોજન આઠ કલા અને દશ પ્રતિકલા ંટલું પ્રતરગણિત ઢે, તેને ઢિમવંત પર્વતની ંકશો યોજનની કંચાઁ ઢે, તેની સાર્યેં ગુણતાં (૩૧૪૫૬ૂૂ૧૪૪) યોજનની ઁપર શોલ કલા અને બાર પ્રતિકલા ંટલો આંક ઘનગણિતનો ઁાય.

મઢા ઢિમવંત પર્વતનું ઘનગણિત કઢે ઢે, ંને તલીયે પ્રતર ગણિત ૧ૂૂૂ૭૬૮૧૮૬ યોજન દશ કલા અને પાંચ પ્રતિકલા ઢે, ં પર્વત બેઢુ પાસેં સરઁવો બઝેં યોજન ઁંચો ઢે, માટેં પ્રતર ગણિતના આંકને બઝેં ગુણો કરતાં ૩ૂૂ૧૭૩૬૩૭૩૮૮ યોજન ઁપર બાર પ્રતિકલા ંટલું ઘનગણિત ઁાય ંટલે યોજનના ચોસલા ઁંધુક ઁાય.

નિષઢ પર્વતનું ઘનગણિત કઢે ઢે. નિષઢ પર્વતને તલે ૧૪૩૫૪૬૬૫૬ૂૂ યોજન ઁપર અઢાર કલા ંટલું પ્રતર ગણિત ઢે, તેને ં પર્વતની ચારઝેં યોજનની કંચાઁ સાર્યેં ગુણીયેં, તેવારેં (૫૭૦૧૮૬૬૩૭ૂૂ૮) યોજન ઁપર અઢાર કલા ઘનગણિતની ઁાય.

ઁે મનુષ્ય પૂર્વોક્ત ગણિત પ્રમુઁ કરઢાને આલસુ ઢોય તે મનુષ્યને વાસ્તે યંત્રોની સ્થાપનાઁ કરેલી ઢે, તેના ઁપરથી ઁોઁ લેવું, અને ઁે મનુષ્ય માઢ્યા નિપુણબુઢિવાલા ઁઢમવંત ઢઝેં, તે તો પોતેંઁ ગણિત કરી વર્તારો કરી લેઝેં.

घनगणित	क.	प्रति	उच्च	उच्चपणा सार्थे
कला.	१८३५४८५	१५	६	प्रतर प्रमाणम्.
वैताढ्यनूमौ.	५१३३०७	१५	०	५१३३०७ कला १५
वैताढ्यप्र.मे.	३०३३८८८	१५	११	३०३३८८४ १११
वैताढ्यद्वि.मे.	३१४५६९७१	८	१०	१०३४६१ ११०
सकल वैता०	६७३५३१४५	५	८	६७३५३१५३ ११४
हिमवति.	१९५८६८१८६	१०	५	३१४५६९७१८१०
महाहिमवति	५४४७७३८७०	७	५	१९६८६८१८६१०१६
निषधे.	१४३५४६६५६९	१७	१७	१४३५४६६६६९१८
विदेहार्ध.	१६३५७३९३०३	१०	१	

एवं ३८९५९३८७३८ योजनानि ॥

३८९५९३८७३८ मेरोरुत्तरतः ॥

७७९१८७७४५६ सर्वप्रतराणामेकादयोरपि पार्श्वयोरयमंकः॥

द्वितीयप्रकारे ११३८१६६९५ । क्रो. ३ ध० ४८५ अं. ३६ न्यूनं नवति ।

पूर्वोक्तं गणितपदमिदं ७९०५६९४१५० । क्रो. १५ ह. ६३३

शकुप्रमुख सर्वना सिद्ध अथेला आंकनो यंत्र.

सिद्धांकाः ।	इषवः	जीवाः ।	धनुःपृष्ठानि.	बाहवः ।
दक्षिणजरतार्ध.	३३८३	९७४८१३	९७६६ क. १	०
वैताढ्ये.	३८८३	१०७३०११	१०७४३१५	४८८३६१३
संपूर्णजरते.	५३६६	१४४७१५	१४५३८११	१८९३७३३
हिमवति.	१५७८१८	३४९३३१३	३५३३०४	५३५०१५३
हैमवति.	३६८४४	३७६७४१५	३८७४०१०	६७५५३
महाहिमवति.	७८९४१४	५३९३१६	५७३९३१०	९७७६९१३
हरिवर्षे.	१६३१५१५	७३९०११३३	८४०१६४	१३३६१६३
निषधे.	३३१५७१७	९४१५६३	१३४३४६९	३०१६५३३
विदेहार्धे.	५००००	१०००००.	यो. १५८१११३	१६८८३१३३

प्रतरगणितानि.

क. प्र.

घनगणितानि वैताढ्य नूमौ.

१८३५४८५

११६॥

५१३३०४६६

५० वि० ५१३३०४१११० वि० १०३४

३०४३८४५११५

३० वि० ३०४३८४॥११६११०

५१३३०४१३

३०३३८८८११११

सकलवैताढ्यग. ८४०८३३८ क० १४

३१४५६८९१८१०

३१४५६८९१४४१६१ प्रतिकला. १३

६४३५३१४५१५१०

०

१८५८६८१८६१०१५

५४४४४३८४००१४

३८१४३६३४३०८१ प्रतिकला १३

१४३५४६६५६८१११३

५४०१८६६३४८९८

१६३५४३८३०३१०११

०

इति अष्टप्रकारगणितं समाप्तं ॥

हवे ए जीवाप्रमुख गणितनी संग्रह गाथा कहे ठे ॥ जोयण सहस्त्र नवगं, सत्ते वसया ह्वंति अडयाला ॥ बारसय कला सकला, दाहिए जरह-जीवाउ ॥ १ ॥ दसचेव सहस्त्राई, जीवा सत्तय सयाई वीसाई ॥ बारसय कला ऊणा, वेयड्ड गिरिस्त्र विन्नेया ॥ २ ॥ च उदसय सहस्त्राई, सयाई चत्तारि एग सयराई ॥ जरहडुत्तर जीवा, उच्चकला ऊणिया किंचि ॥ ३ ॥ चउवीस सहस्त्राई, नवयसए जोयणाण बत्तीसे ॥ चुद्धहिमवंत जीवा, आयामेणं कल-च ॥ ४ ॥ सत्तत्तीस सहस्त्रा, उच्चसया जोयणाण चउ सयरा ॥ हेमवयवासजीवा, किंचूणा सोलस कला-य ॥ ५ ॥ तेवन्न सहस्त्राई, नवयसया जो यणाण इगतीसा ॥ जीवाय महाहिमवे, अ-कला चकलाउ य ॥ ६ ॥ एगुत्तरा नवसया, तेवत्तरिमेव जोयण सहस्त्रा ॥ जीवा सत्तरस कला, अ-कला चेव हरिवासे ॥ ७ ॥ चउणवइ सहस्त्राई, उप्पन्नहियं सयंकला दोय ॥ जीवा निसहस्त्रेसैं, लस्कं जीवा वि वेहडे ॥ ८ ॥ ॥ इति जीवासंग्रहगाथा ॥ नवचेव सहस्त्राई, ठावछाई सयाई सत्तेव ॥ सविसेस कलाचेगा, दाहिएजरह-धणुपिठं ॥ ९ ॥ दसचेव सहस्त्राई, सत्तेव सया ह्वंति तेयाला ॥ धणुपिठं वेयड्डे, कलाय पन्नरस ह्वंति ॥ १० ॥ सोलस चेव कला उ, अहियाउ हुंति अ-जाणेणं ॥ बाहावेयड्डसउ, अछासीया तहा चउरो ॥ ११ ॥ चउदस य सहस्त्राई, पंचेव सयाई अछवीसाई ॥ इक्कारसय कलाउ, धणुपिठं उत्तर-स्त्रं ॥ १२ ॥ जरहडुत्तर बाहा, अछारस हुंति जोयण सयाई ॥ बाणउय जोयणाणिय, अ-कला सत्तय कलाउ ॥ १३ ॥ धणु हिमवेकल चउरो, पणवीस सहस्त्र इसय तीस

हिया ॥ बाहा सोलह कला, तेवन्न सयाय पन्नहिया ॥ १४ ॥ अडतीस सहस्स स
 गसय, चत्ताधणुदस कलाय हेमवए ॥ बाहा सत्तहिसए, पणपन्नेतिन्निय कलाउ ॥ १५ ॥
 धणु महहिमवे दसकल, दोसय तेणउ सहस्स सगवन्ना ॥ बाहा बाणउयसए, उद्धत्तरे
 नवकलहं च ॥ १६ ॥ जुलसी सहसासोलस, धणुहरिवासे कला चउक्कं च ॥ बाहा तेरस
 हस्सा, तिसयइगसठा ठकल सद्धा ॥ १७ ॥ निसह धणुनवकलालकु, सहसचउवीस
 तिसय ठायाला ॥ बाहा पन्नहिसयं, सहस्स वीस्सं डुकलअहं ॥ १८ ॥ सोलस सहस्स
 अडसय, तेसीयासद्धतेरस कला य ॥ बाहा विदेहमस्से, धनुपिहुं परियरस्सहं ॥ १९ ॥
 ॥ इति धनुःपृष्ठबाहासंग्रहगाथा ॥ लक्कठारसएण, ससहस्सा चउस्सया य पणसीया ॥
 बार कल ठविकला, दाहिण जरहह पयरंतु ॥ २० ॥ सत्तहियातिन्निसया, बार सयस
 हस्स पंच लस्का य ॥ बारसय कला पयरं, वेयड्डगिरिस्स धरणितले ॥ २१ ॥ जोयण ती
 सं वासे, पढमाए मेहलाइ पयरमिमं ॥ लक्कतिगतिसयरिसया, जुलसी इक्कार सक
 लाउ ॥ २२ ॥ दस जोयण विक्कंजे, बीयाइ मेहलयपयरमिमं ॥ लक्कोचउवीस सया,
 इगसठा दस कलाउय ॥ २३ ॥ अडसीया अठसया, बत्तीस सहस्स तीस लस्का य ॥
 कलबार विकलिगारस, उत्तर जरहह पयरमिमं ॥ २४ ॥ दोकोडि चउद लस्का, सह
 सा ठप्पन्न नवसइग सयर ॥ अठकला दसविकला, पयरमिमं जुल्लहिमवंते ॥ २५ ॥ हे
 मवए ठक्कोडी, बावत्तरि लक्क सहस तेवन्ना ॥ पणयालसयं पयरो, पंचकला अठविकला य
 ॥ २६ ॥ गुणवीसकोडि अडव, न लक्क अडसठि सहस सयमेयं ॥ जुलसीयंदससय कला,
 पणविकला पयरुमहहिमवे ॥ २७ ॥ चउवन्नं कोडीउ, लक्कासीयालतिसयरि सह
 स्सा ॥ अठसय सतरिसत्तय, कलाउ पयरं तु हरिवासे ॥ २८ ॥ बायालं कोडिसयं, लक्का
 चउपन्न सहस ठासठी ॥ पणसयगुणत्तरकल, अठारस्स निसहपयरमिमं ॥ २९ ॥ ते
 सठिं कोडिसयं, लक्का सगवन्न सहस गुणयाला ॥ तिसय डुडुत्तर दसकल, पन्नरसकला
 विदेहदे ॥ ३० ॥ इतिप्रतरप्रमाणसंग्रहगाथा ॥ दस जोयणुसए पुण, तेवीस सहस्स लक्क
 इगवन्ना ॥ जोयण ठावत्तरि ठ, कलाय वेयड्ड घणगणियं ॥ ३१ ॥ अठसया पणयाला,
 तीसं लक्कातिहत्तरि सहस्सा ॥ पनरस कलायघणो, दसस्सुए होइ बीयम्मि ॥ ३२ ॥
 सत्तहिया तिन्निसया, बारसय सहस्सा पंच लक्काया ॥ अवराय बारसकला, पणुस्स
 ए होइ घणगणियं ॥ ३३ ॥ सत्तासीई लक्का, उणवीसहियाय बिणवइ सयाइ ॥ अउ
 णावीसयन्नागा, चउदस वेयड्ड घणगणियं ॥ ३४ ॥ हिमवंति डुसय चउदस, कोडी ठप्प
 न्न लक्क सग नउई ॥ सहसा चउयाल सयं, सोलस कलबार विकलघणं ॥ ३५ ॥ गुणया
 ल सयासत्तर, कोडी ठत्तीस लक्क सगतीसा ॥ सहसातिसय अडुत्तर, बारविकलघण

મહાહિમવે ॥૩૬॥ ભગવન્નસહસ અઠાર કોઢિ ઠાસઠિ લાક્ ગુણતીસં ॥ સહસાનવ સયણુ,
ણસીંનિસહસ્સ ઘણણિયં ॥ ૩૭ ॥ ઇતિ ઘનગણિતસંગ્રહગાથા ॥ ઇતિ જંબુદ્વિપાધિકારઃ ॥

હવે લવણસમુદ્ધનો અધિકાર કહે છે.

જેમ ગાય પાણી પીવાને તલાવમાં પ્રવેશ કરે, તેવારે તેની પાઠલી બાજુ ડંચી હોય, અને આગલી બાજુ નીચી હોય તેને ગોતીચી કહીયે, તેમ લવણ સમુદ્ધમાંહે પણ એક જંબુદ્વિપની જગતીચી અને બીજો પહેલી તરફથી લવણસમુદ્ધની જગતી ચી એમ બે પાસાથી નીકળીને વચમાં પંચાણું પંચાણું હજાર યોજન સુધી પાઠલી નૂમિ ડંચી અને આગલીનૂમિ નીચી છે, જગતીચી લવણસમુદ્ધની દિગ્માલ તરફ જાતાં થોડી થોડી જલવૃદ્ધિ થતાં જ્યાં પંચાણું હજાર યોજન થાય છે, ત્યાં સમનૂતલથી સાતરે યોજન પાણીની ડંચી વૃદ્ધિ છે અને એક હજાર યોજન પાણી ડુંડું છે.

નીચે તથા ઉપર દશ હજાર યોજન પહોલી અને મૂળથી સત્તર હજાર યોજન ડંચી, એવી લવણસમુદ્ધની મધ્યમાં પાણીની શિખા છે, તેની ઉપર બે ગાઉ ડંચી પાણી ની વેલ છે તે એક અહોરાત્રમાં બે વખત વધે છે.

લવણસમુદ્ધને વિષે વચમાં પાણીની મેલલાયે ચાર દિશિને વિષે વજ્રમય ચાર પાતાલ કલશા છે, તે કલશાની એક હજાર યોજન ઊંકરી જાડી છે. તથા નીચે અને ઉપર દશ હજાર યોજન પહોલા છે, અને વચમાં એક લાખ યોજનનું પેટ પહોલું છે તથા તે કલશા એક લાખ યોજનનૂમિમાંહે ડંડા છે. તે ચારે પૂર્વદિશિથી દક્ષિણાવર્ત ગણતાં એક વડવામુખ, બીજો કેયૂપ, ત્રીજો યૂપ, ચોથો ઈશ્વર, એ ચાર નામે ચાર કલશા જાણવા.

હવે જંબુદ્વિપથી પંચાણું હજાર યોજન જાતાં લવણસમુદ્ધના દશ હજાર યોજન વિસ્તારવાલી પાણીની શિખા આવે, તિહાં બે લાખ, નેતું હજાર યોજન વિષ્કંજ છે. તેનો વર્ગ કરી તે વર્ગને દરેક ગુણતાં જે રાશિ આવે, તેનું મૂલ શોધીયે. તેવારે (૧૧૭૦૬૦) યોજન મધ્યપરિધિ થાય. તેમાંથી ચાર દિશાના ચાર કલશે ચાલીશ હજાર યોજન રુંધ્યા છે, તે બાદ કરતાં બાકી (૮૭૭૦૬૦) યોજન રહે, તેને ચારે જાગે વહેંચતાં ૨૧૮૬૫ યોજન થાય, એટલો એકેકી દિશિના મહોટા કલશનું માંહોમાંહે અંતર થાય, તે અંતરના યોજનમાંહે વલી એકેકી દિશાયે નવ નવ શ્રેણી ન્હાના પાતાલ કલશોની છે, તેણે (૨૧૫૦૦૦) યોજન રુંધ્યા છે, અને (૪૨૬૫) યોજન તે કલશની ઊંકરીને જાડપણે રુંધ્યા છે. તિહાં પ્રથમ શ્રેણિમાં ૨૧૫ બીજીમાં ૨૧૬ ત્રીજીમાં ૨૧૭ એમ એકેકો કલશ વધારતાં યાવત્ નવમી શ્રેણિમાં (૨૨૨) કલશા છે, તેનવ શ્રેણિનો સરવાલો કરતાં (૨૧૭૧) કલશા એક દિશિના અંતરને વિષે છે, તેવી ચાર દિશિના કલશ મેલ

વીચેં, તેવારેં (૭૬૬૪) કલશં થાય. તે પ્રત્યેકની ઠીંકરી દશં યોજન જાડી છે, અને એક શો યોજન પ્રમાણ નીચેં તથા ઉપર પહોલા છે, અને એક હજાર યોજન ચૂમિમાંહે ઝં મા છે, તેટલાજ મધ્યમાં પેટેં પહોલા છે. એવા ન્હાના કલશ તે જે સ્થાનકેં મહોટા કલશેં ચૂમિં સંધી નથી તેવા જલમેલનાના પ્રદેશેં ઠામેં ઠામેં એ કલશા છે.

મહોટા ચાર પાતાલ કલશાના અનુક્રમેં પૂર્વદિશિથી દક્ષિણાવર્તે લેતાં એક કાલ, બીજો માહાકાલ, ત્રીજો વેલંબ, અને ચોથો પ્રજંજન, એ ચાર નામેં ચાર અધિષ્ઠાત્રિક દેવતા છે તેનું એક પદ્યોપમાયુ છે. અને બીજા ન્હાના કલશના અધિષ્ઠાત્રિક દેવોનું અર્ધપદ્યોપમાયુ છે.

મહોટા પાતાલકલશાને અધોનાગેં વાયુ છે, અને વચલા નાગમાં વાયુ તથા પાણી બેદુ છે અને ઉપરલા નાગમાં એકલું પાણીજ છે. તે વાયુ એક અહોરાત્રમાં પાણીને બે વખત ફોન પમાડે છે, તેથી પાણીના વેલની વૃદ્ધિ થાય છે, જેવારેં પાણીના જોરથી કલશા ઝનરાય છે, તેવારેં સમુદ્રનું પાણી વધે છે, એવો સહેજથી ચાલ છે.

બહેંતાલીશ હજાર નાગકુમાર દેવતા તે માંહે પેસતી પાણીની વેલને ધરી રાખે છે, વલી શાઠ હજાર નાગકુમાર દેવતા તો ઉપરની બે કોશથી ઉપરાંત જે વેલ વધે છે, તેને વારી રાખે છે. તથા બહોંતેર હજાર નાગકુમાર દેવતા તે બાહિરજી ધાતકીસ્વંમમાં પ્રવેશ કરતી વેલને નિવારણ કરે છે. એ રીતેં (૧૭૪૦૦૦) નાગકુમાર દેવો પાણીની વેલને ધરી રાખે છે, માટેં એ વેલંધર દેવો કહેવાય છે.

જંબુધીપની જગતીયકી પૂર્વાદિ ચારે દિશાયેં (૪૨૦૦૦) યોજન જલણસમુંડમાંહે જાતાં અનુક્રમેં પૂર્વદિશિયેં ગોથુજનામેં આવાસ પર્વત છે, દક્ષિણેં દિગ્નાસ નામેં આવાસ પર્વત છે, પશ્ચિમેં શંખ નામેં આવાસ પર્વત છે, અને ઉત્તરેં દિક્સીમ નામેં આવાસ પર્વત છે. એ ચારે દિશિના પર્વતોને વિષે અનુક્રમેં એક ગોથૂજ, બીજો શિવદેવ, ત્રીજો શંખ અને ચોથો મંણોસિલ, એ નામેં વેલંધર દેવતાના રાજા એવા નાગકુમાર દેવો રહે છે. જે દિશિયોને વિષે રહે છે, તેને વેલંધર કહીયેં અને વિદિશિયોને વિષે રહે તેને અનુવેલંધર કહીયેં.

ઈશાન પ્રમુખ ચાર વિદિશિને વિષે કર્કોટક, વિદ્યુત્પ્રજ, કૈલાસ અને અરુણપ્રજ, એ બે નામેં ચાર આવાસ પર્વત છે તેને વિષે અનુક્રમેં કર્કોટક, કર્દમ, કૈલાસ અને વિદ્યુત્પ્રજ એ બે નામેં ચાર વેલંધર દેવોના રાજા નાગકુમાર દેવતા રહે છે.

એ વેલંધર અને અનુવેલંધર નામેં જે આવાસ પર્વતો છે તે (૧૦૨૨) યોજન મૂલને વિષે પહોલા છે, અને (૪૨૪) યોજન શિખરને વિષે પહોલા છે, તથા (૧૭૨૧) યોજન ઝંવા છે, તે આઠે પર્વત સર્વ વેદિકા અને વનસ્વંમ તેણેં કરી સહિત છે, તથા પૂર્વદિશિથી અનુ

ક્રમે સુવર્ણ, અંકરત્ન, રૂપું, અને સ્ફાટિકરત્નના ગોથૂનાદિક ચાર પર્વત છે અને વિદિ શિને વિષે જે ચાર પર્વત છે તે રત્નમય જાણવા.

એ આઠ પર્વત જંબુઘીપની દિશા તરફ એક એક યોજનની ઉપર એક યોજનના પંચાણું જાગ કરીયે, તેવા ચાલીશ જાગ અધિક એટલા પાણીની ઉપર દેખાય છે, અને માંહેલી જલણ સમુદ્રની શિખાની દિશિથી જોતાં એક યોજનની ઉપર એક યોજનના પંચાણું જાગ કરીયે, તેવા (૭૭) જાગ જેટલા પાણીની ઉપર દેખાય છે.

જલણસમુદ્ર મધ્યે પંચાણું હજાર યોજને જતાં સાતઝોં યોજનની જલવૃદ્ધિ છે. તો બહેંતાલીશ હજાર યોજન જશ્યે, ત્યાં વેલંધર પર્વત છે, તે સ્થાનકે કેટલી જલવૃદ્ધિ હોય? તે જાણવાની રીતિ બતાવે છે. આહીંયાં પ્રથમ શ્રેણિ પંચાણું હજારની, બીજી સાતઝોંની, અને ત્રીજી શ્રેણી બેહેંતાલીશ હજારની, એવી આંકની ત્રણ શ્રેણિ માંમીયે, એ ત્રણ આંકની રાશિ માંમયા પઠી તે રાશિ “એમક્ષિત્ત એ” ગાથાના વિધિયે ગણીયે, તે આવી રીતે કે વચમાંની જે સાતઝોંની શ્રેણિ તેને ઢેલી બહેંતાલીશ હજારની શ્રેણીયે ગુણીયે, તેવારે બે ક્રોડ ને ચોરાણું લાખ થાય. પઠી પહેલી શ્રેણી જે પંચાણું હજારની છે, તેની સાથે જાગ વેહેંચીયે, તેવારે ત્રણઝોં ને નવ યોજન ઉપર એક યોજનના પંચાણું જાગ કરીયે, તેવા પીસ્તાલીશ જાગ આવે, એ રીતે સંજૂતલે જંબુઘીપે જોતાં બહેંતાલીશ હજાર યોજને એટલી જલવૃદ્ધિ હોય.

અને પંચાણું હજાર યોજને એક હજાર યોજન જલણ સમુદ્ર ઝંમો છે, તો બહેંતાલીશ હજાર યોજને કેટલો ઝંમો છે? તેનું ગણિત આવી રીતે કરવું, કે બહેંતાલીશ હજાર યોજનને હજારને આંકે ગુણીયે, તેવારે ચારકોડીને વીશ લાખ થાય. તેને પંચાણું હજાર જાગે વેહેંચીયે, તેવારે ચારઝોં ને બહેંતાલીશ યોજન ઉપર એક યોજનના પંચાણું જાગ કરીયે, તેવા દશ જાગ આવે. એટલો સમુદ્ર ઝંમો છે, પઠી જલવૃદ્ધિ તથા ઝંમપણું એ બે એકઠાં કરીયે તેવારે સાતઝોં ને એકાવન્ન યોજન ઉપર એક યોજનના પંચાણું જાગ કરીયે, તેવા પંચાવન જાગ થાય, તે સતરઝોં ને એકવીશ યોજન વેલંધર પર્વતનું ઝંચપણું છે, તેમાંહેથી બાદ કરીયે તેવારે નવઝોં ઝંમોતેર યોજન, અને ઉપર પંચાણુઆ ચાલીશ જાગ રહે. એટલો જંબુ ઘીપથી જતાં વેલંધર પર્વત પાણીથી ઝંચો છે.

હવે ત્યાં પર્વતનો વિસ્તાર કેટલો છે? તે જાણવાનો વિધિ કહે છે. જલવૃદ્ધિ અને ઝંમપણું એ બે સાતઝોં એકાવન યોજન ઉપર પંચાણુઆ પંચાવન જાગ છે, તે સર્વના પંચાણુઆ જાગ કરીયે, તેવારે એકોતેર હજાર ને ચારઝોં જાગ થાય, પઠી “વિઙ્ઘારહ્મવિસે સો” એ કરણ ગાથાયે કરતાં પર્વતનો મૂલ વિસ્તાર એક હજાર ને બાવીશ યોજન છે,

અને શિશ્વર વિસ્તાર ચારણે ને ચોવીશ યોજન છે, તે અધિકા માંહેથી ઊંચું કાઢતાં બાકી પાંચણે ને આઠાણું રહે, તે પર્વતનું સત્તરણે ને એકવીશ યોજન ઊંચપણું છે, તેની સાથે જાગ વેહેંચતાં જાગ પહોંચે નહી, તે માટે એકોતેર હજાર ને ચારણે એટલી જલ વૃદ્ધિ, તથા ઝંપણાનાં પંચાણુઆ જાગ છે, તેને પાંચણે ને અઠાણું સાથે ગુણીયે, તેવારે ચાર ક્રોડ ઢવીશ લાખ સત્તાણું હજાર ને બરેં થાય, તેને પર્વતના ઊંચપણાના સત્તરણે ને એકવીશ યોજન સાથે જાગ વેહેંચીયે, તેવારે ચોવીશ હજાર આઠણે ને નવ આવે, શેષ નવણે ને અંગીયાર વધે. તે માટે તે ચોવીશ હજાર આઠણે ને નવ જે છે, તેમાંહે એક જે લીયે. પઢી પંચાણું જાગે વેહેંચીયે, તેવારે બરેં ને એકશઠ યોજન ઊપર પંચાણુઆ પં દર જાગ આવે. હવે પર્વતનો મૂલ વિસ્તાર એક હજાર ને બાવીશ યોજન છે. તેમાંહેથી જેવારે એ બરેં એકશઠ યોજન, અને પંચાણુઆ પન્નર જાગ કાઢીયે, તેવારે સાતશો ને સાઠ યોજન ઊપર પંચાણુઆ એંશી જાગ રહે, એટલો પર્વતનો વિસ્તાર જાણવો.

હવે માંહેલી દિશિયે જલની વૃદ્ધિ આણવાને અર્થે એ પર્વતના વિસ્તારનો આંક જે સાતણે શાઠ યોજન ઊપર પંચાણુઆ એંશી જાગ છે, તેને પંચાણુયે ગુણીયે, તેવારે બહો તેર હજાર બરેં ને એંશી એટલા પંચાણુઆ જાગ થાય. પઢી એક પંચાણું હજારની બીજી સાતણેની, અને ત્રીજી બહોતેર હજાર બરેં ને એંશીની, એવા આંકની ત્રણ રાશિ માંમિયે તેમાં વચેંની જે સાતણેની શ્રેણી છે, તેની સાથે જેવારે ઢેહલી શ્રેણી ગુણીયે, તેવારે પાંચ ક્રોડ પાંચ લાખ ને ઢું હજાર એટલા પ્રતિજંગ થાય. પઢી જે પહેલી રાશિ પંચાણે હ જારની છે, તેના પ્રતિજંગ કરવા માટે તેને પંચાણુયે ગુણીયે, તેવારે નેહું લાખ ને પચીશ હજાર થાય. એટલા પ્રતિજંગે ઊપરના પ્રતિજંગની રાશિ વેહેંચીયે, તેવારે યોજન પાંચ આવે, શેષ પાંચ હજાર ચારણે ને એકોતેર વધે. તેને પંચાણું જાગે વેહેંચતાં સત્તાવન્ન કલા આવે, શેષ ઢપ્પન ઝગરે, તે માટે એક જેલીયે તેવારે કલા અઠાવન્ન થાય, એટલે પાંચ યોજન ઊપર અઠાવન્ન કલા એટલી માંહેલી દિશિયે જલવૃદ્ધિ છે, તે જલથકી પર્વતનું ઊંચપણું નવણે ઝંગોતેર યોજનને ઊપર પંચાણુઆ ચાલીશ જાગ છે, તેમાંહેથી પાંચ યોજન ને આઠાવન્ન જાગ બાદ કરીયે, તેવારે નવણે ત્રેશઠ યોજન ઊપર પંચાણુઆ સત્તરો તેર જાગ હોય. એટલા લવણ સમુદ્રની શિશ્વાદિશિથી જોતાં વેલંધર પર્વત ઊંચા છે. તથા એ આઠ પર્વતના મૂલને વિષે ત્રણ હજાર બરેં ને બત્રીશ યોજનનો પરિધિ છે, અને શિશ્વરને વિષે તે રણે ને ચૌદ યોજનનો પરિધિ છે, હવે માંહોમાંહે તે પર્વતનો આંતરો આણવાનો વિધિ કહે છે.

જંબૂ દ્વીપની જગતીયકી બહેંતાલીશ હજાર પાંચણે ને અંગીયાર યોજન લવણ સમુદ્ર માંહે ગયા પઢી પર્વતના વિષ્કંજનું મધ્ય છે, ત્યાં સમુદ્રનું વૃત્તવિષ્કંજ એક લાખ પં

ચાશી હજાર ને બાવીશ યોજન છે, તેનો પરિધિ પાંચ લાખ પંચાશી હજાર ને એકાણું યોજન થાય, તે માંહેથી આઠ વેલંધરનું વિષ્કંન આઠ હજાર એકસો ને બહોંતેર યોજન બાદ કરિયેં, તેવારેં પાંચ લાખ બહોંતેર હજાર નવરોં ને પન્નર યોજન બાકી રહે; તેને આઠ નાગેં વેહેંચીયેં, તેવારેં બહોંતેર હજાર એકશો ને ચઠ્ઠ યોજન ડપર એક યોજનના તેર નાગ કરિયેં, તેવા આઠ નાગ એટલું પ્રત્યેક વેલંધર પર્વતને વચેં અંતર જાણવું ॥૧૧॥

હવે ઢપ્પન્ન અંતરઢીપની વિવહ્તા કરે છે.

હેમવંત પર્વતના બન્ને ઢેડાને વિષે સમુદ્માંહે બે બે ઢાઢા વિદિશિને વિષે નીકલી છે, તે પ્રત્યેક ઢાઢાને વિષે સાત સાત અંતરઢીપ છે, તે અંતરઢીપમાંહે પહેલા ચાર અંતર ઢીપ જગતીયકી ત્રણરોં યોજન દૂર છે, તો તેનો વિસ્તાર પણ એકેક અંતરઢીપનો ત્રણ રોં યોજન પ્રમાણેં જાણવો. બીજું ચતુષ્ક જગતીયકી ચારરોં યોજન દૂર છે, તો તેનો વિસ્તાર પણ ચારરોં યોજન છે, એમ સર્વને વિષે એકશો યોજનની વૃદ્ધિ કરતાં સાતમું અંતરઢીપનું ચતુષ્ક જગતીયકી નવરોં યોજન દૂર છે, તે એકેકાનો વિસ્તાર પણ નવરોં યોજન પ્રમાણ છે. તે યંત્રથી જાણવો.

હવે એ અંતરઢીપ, પાણી ડપર કેટલા ડંચા છે ? તે કહે છે.

અંતરઢીપનું પહેલું ચતુષ્ક તે બાહેર જંબુઢીપની દિશાયેં અઢી યોજન ડપર પંચાણું આ વીશ નાગ એટલું પાણીથી ડપર ડંચું જાણવું, બીજા અંતરઢીપોનાં ઢ ચતુષ્ક અઢી યોજન ડપર પંચાણુઆ નેવું નાગ પાણીથી ડંચા જાણવા, અને લવણસમુદ્ની શિખાની દિશિયેં બે કોશ પ્રમાણ સર્વઢીપનો પ્રકાશ જાણવો. તે યંત્રમાંહે લખ્યો છે ॥ ૧૧૩ ॥

હવે અંતરઢીપનાં નામ કહે છે.

સર્વ અંતરઢીપ, વેદિકા અને વનસ્પતિ કરી મંમિત જાણવા. અંતરઢીપના પહેલા ચ તુષ્કને વિષે ઈશાન કૂણથી દક્ષિણાવર્ત ગણતાં એક રુચક બીજું આજ્ઞાસિક, ત્રીજું વૈષાણિક, ચોથું લાંગુલિક એ ચાર નામ અનુક્રમેં જાણવાં. અંતરઢીપના બીજા ચતુષ્કને વિષે હ્યકર્ણ, ગજકર્ણ, ગોકર્ણ અને શત્કુલીકર્ણ, એવાં નામ જાણવાં. ત્રીજા ચતુષ્કને વિષે આદર્શીમુખ, મેંઢમુખ, અયોમુખ, અને ગોમુખ, એવે નામેં ચાર ઢીપ છે. ચોથા ચતુષ્કને વિષે હ્યમુખ, ગજમુખ, હરિમુખ અને વ્યાગ્રમુખ, એવા ચાર નામેં ચાર ઢીપ છે. અને અશ્વકર્ણ, સિંહકર્ણ, અકર્ણ અને કર્ણપ્રાવરણ, એવે નામેં પાંચમા ચતુષ્કને વિષે અંતરઢીપ જાણવા. ડલ્કામુખ, મેઘમુખ, વિદ્યુન્મુખ અને વિદ્યુદંત. એવે નામેં ઢઢા ચતુષ્કના અંતર ઢીપ છે. સાતમા ચતુષ્કને વિષે ઘનદંત, લષ્ટદંત, મૂઢદંત, અને સિંહદંત, એવાં ચાર નામ જાણવાં. એ અઢાવીશ અંતરઢીપનાં નામ કહ્યાં.

હવે અંતરદ્વીપનો પરિધિ કહે છે. પહેલા ચતુષ્કને વિષે નવડોં ને ડંગણ પચાસ યોજનનો પરિધિ છે, પઢીના ડ ચતુષ્કને વિષે પ્રત્યેકેં ત્રણસો ને સોલ યોજનની વૃદ્ધિ કરીયેં ॥ યથા ॥ સોલુત્તર તિસયજીય, સપઢમ પરિહિં વરાવર ચઝકં ॥ પઢમે નવગુણવન્ના, સાવીએ વારપણ સઢી ॥ ૧ ॥ તડે પનરિક્કારસિ, ચઝઢાએ પુણઅઢાર સગણઢા ॥ જોયણ વાવીસ સયા, તેરહિયા પંચમ ચઝકં ॥ ૨ ॥ પણવીસ ડુણતીસા, ઢઢે ચરમેઢવીસ પણયાલા ॥ પરિ હીઅંતરઢીવા, સત્તચઝકાણ નાયવા ॥ ૩ ॥ ૨૧૭ ॥

એ પૂર્વોક્ત પ્રકારેં વલી શીખરી પર્વતને વિષે પાંચ ફેશાનકૂણ પ્રમુખ ચાર વિદિશિને વિષે ચાર ઢાઢા છે, અને એકેકી ઢાઢાયેં સાત સાત અંતરદ્વીપ છે, તેવારેં ચાર ઢાઢાના અઢાવીશ થાય. એ રીતેં હેમવંત તથા શિખરીના એકઠા ગણતાં સર્વ મલીને ઢપ્પન્ન અંતરદ્વીપ જાણવા. એ સર્વ ઢપ્પન્ન અંતરદ્વીપને વિષે યુગલ મનુષ્ય રહે છે. તેનું પઢ્યોપમને અસંખ્યાતમે જાગેં આયુષ્ય જાણબું.

તે યુગલીયાના આવડોં ધનુષ્યનાં ડંચાં શરીર છે, વલી તેના શરીરને વિષે ચોસઠ પાંસલી છે. વલી આઢારની ડઢા એકાંતરેં ડપજે છે, અને ડંગણ્યાએંશી દિવસ જાગેં અપત્ય પાલન કરે છે.

મેરુપર્વતથી પશ્ચિમદિશિને વિષે જગતીયકી વાર હજાર યોજન જવણસમુઢમાંહે સુસ્થિત એવે નામેં જે જવણસમુઢનો સ્વામી દેવ છે, તેનો ગૌતમ એવે નામેં એક દ્વીપ છે. તે ગૌતમદ્વીપની વન્ને વાજુ જંબુદ્વીપના વે સૂર્ય અને જવણસમુઢના વે સૂર્ય, તેના વે વે દ્વીપ જાણવા. એટલે વચમાં ગૌતમદ્વીપ છે, અને વન્ને પાસેં વે વે સૂર્યદ્વીપ છે.

જગતીયકી દ્વીપનું વેગલાડપણું અને દ્વીપનો માંહોમાંહે અંતર તથા દ્વીપનો વિસ્તાર તે વાર હજાર યોજન જાણવો. વલી એ પ્રકારેંજ પૂર્વદિશિને વિષે જગતીયકી વાર હજાર યોજન જવણસમુઢમાંહે વે ચંડમા જંબુદ્વીપના અને વે ચંડમા જવણસમુઢના. એ રીતેં ચાર ચંડમાના ચાર દ્વીપ છે.

એ પ્રકારેં વાહેરથી ધાતકીખંમને વિષે તથા મંદરપર્વતથી પૂર્વપશ્ચિમ દિશેં જવણસમુઢની જગતીયકી વાર હજાર યોજન જવણ સમુઢમાંહે શિખાનીદિશિ ફરે તિહાં વે ચંડમા જવણ સમુઢના, અને ડ ચંડમા ધાતકીખંમના, એ રીતેં આવ ચંડમા ના દ્વીપ પૂર્વદિશિયેં છે, તથા વે સૂર્ય જવણસમુઢના, અને ડ સૂર્ય ધાતકીખંમના એ વં આવ સૂર્યના દ્વીપ પશ્ચિમ દિશેં છે.

એ ચંડમા અને સૂર્યના દ્વીપ પાણી ડપર કેટલા છે ? તે કહે છે.

એ પૂર્વેં કહ્યા જે ચંડમા અને સૂર્યના દ્વીપ તે જંબુદ્વીપ તથા ધાતકીખંમની દિશિથી જોતાં સાઢી અઢ્યાશી યોજન ડપરેં પંચાણુઆ ચાલીશ જાગ એટલા પાણીથી ડપર છે,

તે જાણવાને અર્થે પ્રથમની પેરેં આંકની ત્રણ રાશિ માંઢીયેં. ઁક પંચાણું હજાર, બીજી સાતરેં, અને ત્રીજી ચોવીશ હજાર, સુલજનપણા માટેં બિંડુ ઢાલીને વચ્ચેંની રાશિ, ઢે હેલી રાશિ સાથેં ગુણતાં સોલ હજાર ને આઠસો થાય, તેને પહેલી રાશિના પંચાણું હં જાર ઢે, તેના બિંડુ ઢાલતાં પંચાણું નાગેં વેહેંચીયેં, તેવારેં ઁકસો ઢોંતેર યોજન ડપર પંચાણુઆ ઁંશી નાગ આવેં. ઁટલી લવણસમુઢની શિખાદિશિયેં જલતૃદિ ઢે. તેનું અર્ધ અઢ્યાશી યોજન થાય ઢે. તેની સાથેં પાણીથકી બાહેરની ડંચાડના બે કોશ જેલીયેં, તેવારેં સાઢી અઢ્યાશી યોજન ડપર પંચાણુઆ ચાલીશ નાગ. ઁટલા જંબુઢીપ તથા ધાતકીર્વંમની દિશિથી જોતાં પાણી ડપર ઢીપ ઢે. વલી માંહેની લવણશિખાની દિ શાયકી જોતાં બન્ને બાજુયેં બે કોશ પાણીથકી સર્વ ઢીપ ડંચા ઢે. હવે ઢીપનો પ રિધિ કહે ઢે ॥ ડત્તં ચ ॥ સગતીસ સહસ્ત નવસય, ઢયાલ પરિઢિં જલાઢકોસ બઢિં ॥ ડ ઢ્ઢા અંતો જોયણ, અઢસી પણ નડઅ ચત્તંસા ॥ ૧ ॥

હવે તે ચંડ સૂર્યઢીપમાંહે પ્રાસાડનાં પ્રમાણ કહે ઢે.

ઁ ચંડ સૂર્યઢીપને વિષે કુલગિરિના પ્રાસાડ સરખા સાઢીબાસઠ યોજન ડંચા, અને સવાઁકત્રીશ યોજન પહોલા, ઁવા રમવા યોગ્ય પોતપોતાના પ્રચ્છ ઁટલેસ્વામી જે સુસ્થિ તઢેવ તથા ચંડ સૂર્ય, તેમના પ્રાસાડ ઢે, તથા ઁ સર્વ ચંડસૂર્ય પ્રમુખ જે જ્યોતિષીયોનાં વિમાનઢે તે સ્ફાટિક રત્નનાં ઢે. તથા લવણસમુઢને વિષે જે જ્યોતિષી ઢે, તેનાં વિમાન ઢગપાટન જે સ્ફાટિકરત્ન તેનાં ઢે, તે વિમાનને સંયોગેં લવણસમુઢનો પાણી પાટે ઢે, ઁ રત્નનો જાતિગુણજ ઢે. વલી તે રત્નની કાંતિ ડંચી લવણશિખાને વિષે પણ પ્રકાશ કરે ઢે. લવણસમુઢને વિષે ચાર ચંડમા, ચાર સૂર્ય, ત્રણરેં નેં બાવન ગ્રહ, ઁકશો નેં બાર ન ઢ્ઢત્ર, અને બે લાખ સઢસઢ હજાર નેં નવરેં ઁટલી તારાની કોઢા કોઢી જાણવી. લવ ઁસમુઢનો પરિધિ પન્નર લાખ ઁક્યાશી હજાર ઁકસો નેં ડંગણચાલીશ યોજન જાણ વો. સમુઢની જગતીના ઢાર ઢારનું અંતર, ત્રણ લાખ પંચાણું હજાર રેં નેં સવાઁંશી યો જન ઢે. હવે લવણસમુઢનું પ્રતરઘન કરવાની ગાથા લખે ઢે ॥ ઢસસહસ રઢિયવિઢર, અર્ધંઢસ સહસ સંજુઅં તેણ ॥ ગણિયાય મઢ્ઢ પરિઢી, પયરો લવણસ્તિમો ઢોઢ ॥ ૧ ॥ નવ નવઢં કોઢિસયા, ઢગસઢી કોઢિસત્તરસ લસ્કા ॥ પન્નરસહસાય ઢમો, ઘણોસઢે સત્તર સહસ્ત ગુણો ॥ ૨ ॥ સો સોલકોઢિકોઢી, તિણવઢ્ઢલસ્કાગુણચત્ત સહસાયા ॥ નવસય કો ઢીપન્નર, કોઢી પન્નાસ લસ્કાય ॥ ૩ ॥ ઢતિ લવણસમુઢાધિકારઃ ॥

હવે ધાતકીર્વંમ નામા બીજા ઢીપનો અધિકાર વચાણે ઢે.

લવણસમુઢની જગતીથકી બાહેર વલયને આકારેં ચાર લાખ યોજન પહોલો ઁ

વો બીજો ધાતકીર્વંમ નામે ઘીપ છે, તે ધાતકીર્વંમ, ઈસ્કકાર નામે જે બે પર્વત તેણે બે જાગેં વેહેંચો છે, એટલે એક પૂર્વ ધાતકીર્વંમ, અને બીજો પશ્ચિમ ધાતકીર્વંમ. એ બે જા ગ જાણવા. હવે તે ઈસ્કકાર પર્વત દક્ષિણદિશે, અને ઉત્તરદિશિયે, લાંબા છે. વલી એક હ જાર યોજન મૂલને વિષે, અને શિખરને વિષે સરખા પહોલા છે. તથા પાંચરોં યોજન ઊંચા છે. જવણસમુદ્ની જગતીના દક્ષિણ ઉત્તરદિશિના વૈજયંત, અપરાજિત એવે નામે જે બારણાં છે, તેમાંથી ઇષ્ટ એટલે બાણને આકારેં ચાર લાખ યોજન ધાતકી ર્વંમના વિસ્તાર સુધી લાંબા નિકલ્યા છે, એવા તે પર્વતો છે.

હવે ધાતકીના બે ર્વંમને વિષે કુંલગિરિ તથા ક્ષેત્ર વચ્ચાણે છે.

ધાતકી ર્વંમના પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાના એકેકા ર્વંમનેવિષે ઠ ઠ કુંલગિરિ જાણવા, અને સાત સાત ક્ષેત્ર જાણવાં. તે જેમ ગાડીનાં પડાંને વિષે, વચ્ચેની નાનિથકી આ રાના આંતરા હોય, તેમ જંબુઘીપ અને જવણ સમુદ્ જે છે, તે નાનિ સરખા છે. અને ધાતકી ર્વંમમાંહે જે ઈશ્વકાર તથા કુંલગિરિ પ્રમુખ પર્વત છે, તે આરા સરખા છે, અને ક્ષેત્ર જે છે તે આરાના વિવર એટલે આંતરા સરખા છે. વલી તે કુંલગિરિ ઈસ્કકાર મૂલનેવિષે અને ઢેહડાને વિષે સરખા પહોલા છે. વલી વાસક્ષેત્ર જે છે, તે જવણસમુદ્ધકી માંમીને પિદુજ પિદુજતર છે.

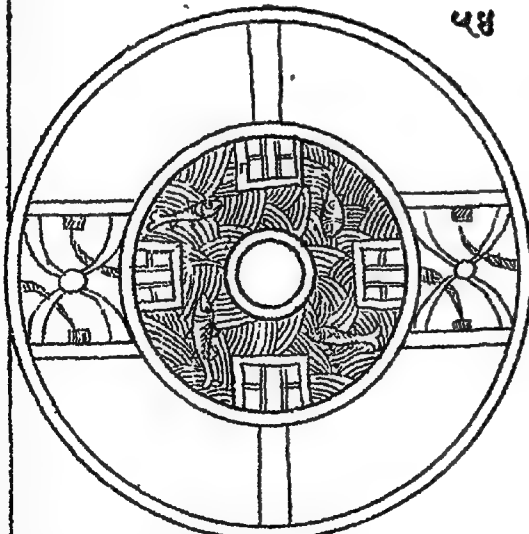
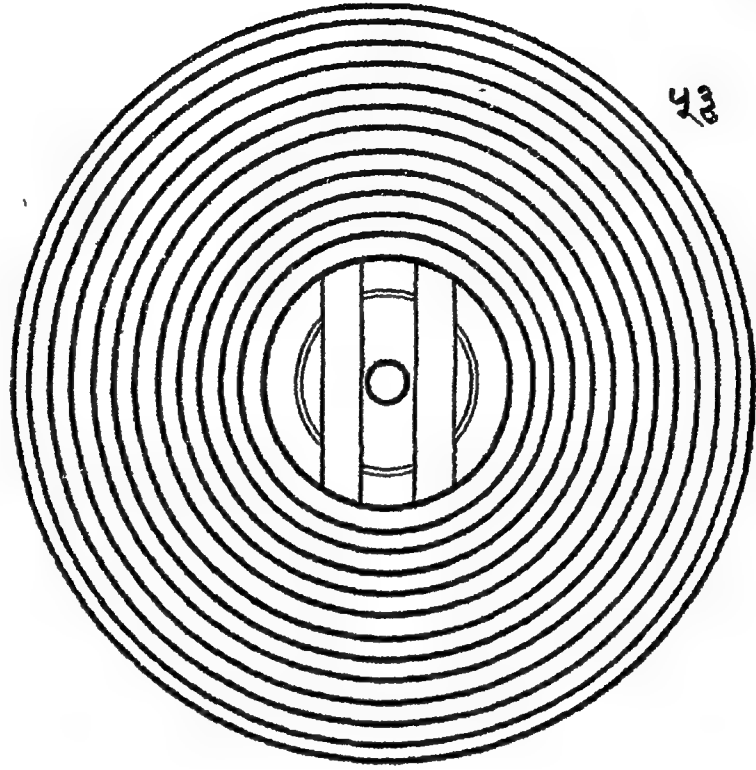
હવે ધાતકીર્વંમમાંહે જે પદાર્થ જંબુઘીપ માંહેલા પદાર્થ સરખા છે, તે કહે છે.

ધાતકી ર્વંમનેવિષે જે ઇહ, કુંમતું ઊંમપણું તથા મેરુપર્વત ટાલીને કુંલગિરિ, ગયદં તગિરિ, વહસ્કાર, યમલગિરિ, કાંચનગિરિ અને વૈતાલ્ય પ્રમુખ પર્વતનું ઊંચપણું, તથા મેરુપર્વત વર્જિને વૈતાલ્યનો વિસ્તાર અને બીજા વૈતાલ્ય પ્રમુખ વૃત્ત પર્વતનો વિસ્તાર તે સર્વ પહેલા કહ્યા છે, તેના સરખો જાણવો, એટલે જંબુઘીપની પેરેં જાણવો.

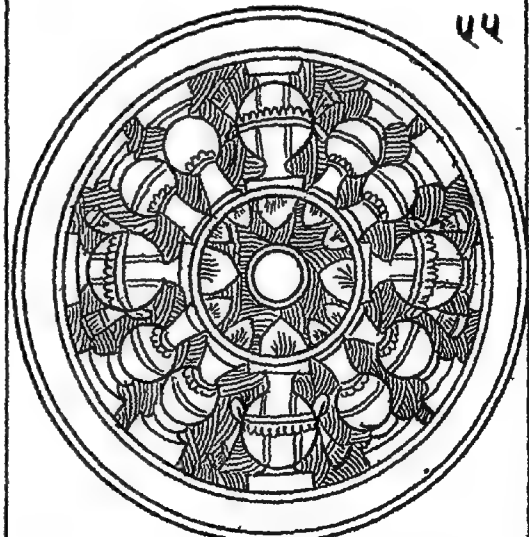
હવે ધાતકીર્વંમને વિષે બે મેરુ છે, તે વચ્ચાણે છે.

ધાતકીર્વંમના જે બે મેરુ પર્વત છે, તે જંબુઘીપના મેરુ સરખા જાણવા. પણ એટલું વિશેષ છે કે, જંબુઘીપના મેરુની જૂમિથી પાંચરોં યોજન ઊપર ચડીયેં, ત્યાં નંદનવન છે; તેથી ઊપર સાડીબાસઠ હજાર યોજન ચડીયેં. તેવારેં સૌમનસ્ય વન છે, ત્યાંથી ઠ ત્રીશ હજાર યોજન ઊંચું પાંદુક વન છે, અને ધાતકીર્વંમના મેરુનું એટલું વિશેષ જે જૂમિથી પાંચરોં યોજન ઊંચું નંદનવન છે, તે થકી સાડીપંચાવન હજાર યોજન ઊં ચેં ચડીયેં, ત્યાં સૌમનસ્ય વન છે, ત્યાંથી અઠ્યાવીશ હજાર યોજન ઊંચા ચડીયેં, ત્યાં પાંદુક વન છે, એ ચોરાશી હજાર યોજન થયા. અને એક હજાર યોજન જૂમિમાંહે ઊં મા છે, એમ સર્વ મલી પંચાશી હજાર યોજન ઊંચા છે.

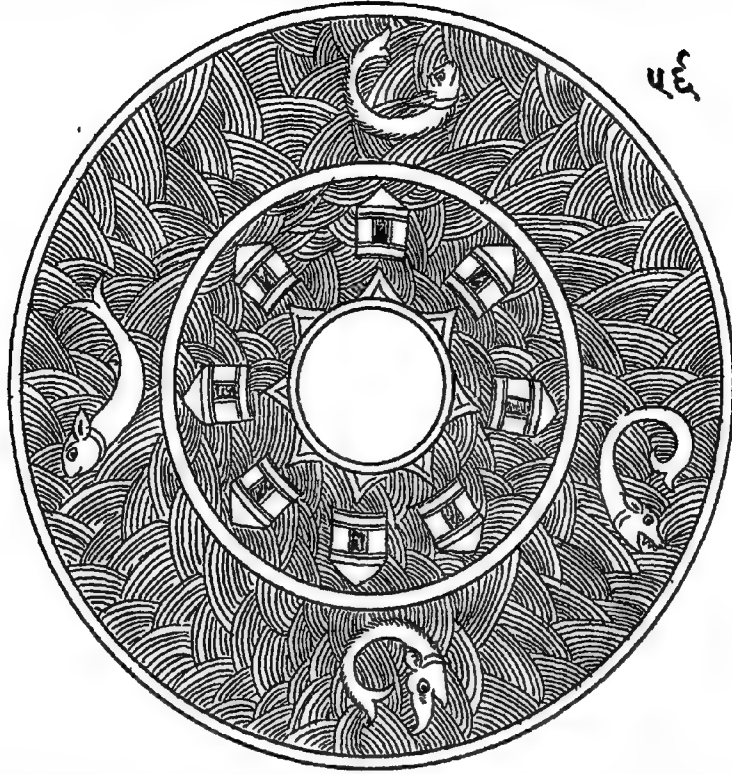
તથા નવ હજાર ને પાંચરોં યોજન મૂલમાં નીચેં વિસ્તાર છે, અને નવ હજાર ને ચારરોં

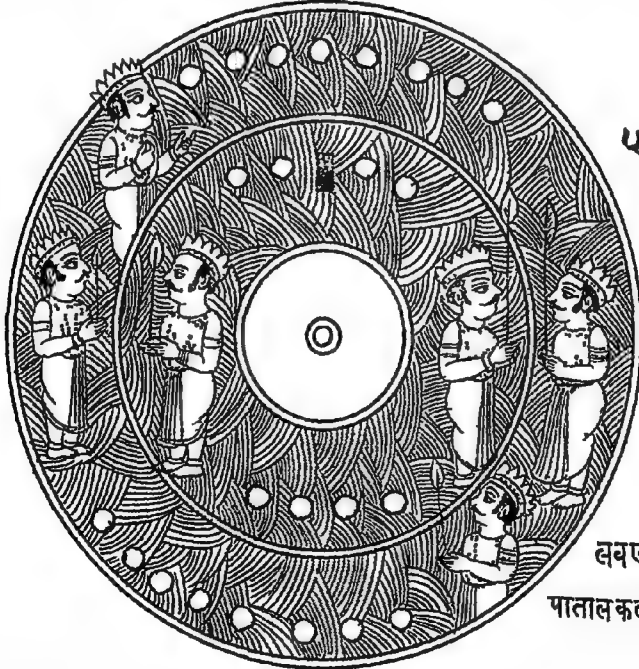
लवण समुद्र अने धातकी खंमनी स्थापना.

लवण समुद्रे पाताल कलश स्थापना.

लवण समुद्र अने तदन्तरगत वेळंधरावास
पर्यंत स्थापना.

लवण समुद्र गत
पातालकलश संख्या स्थापना

યોજન નૂતલ વિસ્તાર છે, તથા નવ હજાર ને સાઢા ત્રણશેં યોજન નંદનંવનનો વિસ્તાર જાણવો, ત્રણ હજાર ને આઠશેં યોજન સૌમનસ્ય વનનો વિસ્તાર જાણવો, અને એક હજાર યોજન શિખાનો વિસ્તાર જાણવો.

હવે વાંઙિત સ્થાનકને વિષે વિસ્તાર આણવાનો વિધિ આવી રીતેં કે:-નૂતલનું પહો લપણું નવ હજાર ને ચારશેં યોજન છે, તેમાંથી શિખરનું પહોલપણું એક હજાર યોજન કાઢીયેં, તો બાકી આઠ હજાર ને ચારશેં યોજન રહે. તે નૂતલથકી ઝંચું ચોરાશી હજાર યોજન છે, તેની સાથેં જાગ આપતાં, જાગ પહોંચે નહીં. તેમાટેં આઠ હજાર ચારશેંને દશગુણા કરિયેં, તેવારેં ચોરાશી હજાર થાય, તે ઝંચપણાના ચોરાશી હજાર યોજન સાથેં ગુણીયેં, તેવારેં એક યોજનનો દશમો જાગ આવે. તો નૂતલથકી જેવારેં એક યોજન ઝંચે ચડીયેં, તેવારેં વિષ્કંજમાંહે એક યોજનના દશ જાગ માંહેલો એક જાગ ઘટે અને ઝતરતાં વધે, એમ પ્રથમની પેરેં જાણવું.

પ્રથમ જંબુદ્વીપને વિષે જે નદી, પ્રપાતકુંઠ, કુંઠમાંહેલા દ્વીપ, વનમુખ, ઇહ, લાંબા પર્વત તથા કમલ, એટલા પદાર્થનો વિસ્તાર તથા નદીનું ઝંઘપણું, વલી ઇહનું લાંબપણું જે કહ્યું, તેથી આ ધાતકીર્વંમને વિષે બમણું જાણવું.

હવે જ્ઞશાલવનનું પરિમાણ કહે છે.

એક લાખ સાત હજાર આઠશેં ને ઝંગણાંશી યોજન મેરુપર્વતથકી પૂર્વે પશ્ચિમ દિશાયેં લાંબપણે જ્ઞશાલવન છે, એને જેવારેં અઠ્યાશી જાગેં વેહેંચીયેં, તેવારેં બારશેં ને ટઢીશ યોજન કાંફક કળા આવે; એટલું મેરુથકી જ્ઞશાલવન ઝત્તર તથા દક્ષિણ દિશા પહોલું છે. કુરુદ્દેત્રની જીવા વે લાખ ત્રેવીશ હજાર એકશો ને અઠાવન યોજન જેટલી જાણવી.

હવે ગયદંત ગિરિ વચ્ચાણે છે.

પૂર્વે અને પશ્ચિમ દિશાના બેઢુ ધાતકીર્વંમને વિષે બાહેરની દિશાયેં ધાતકીર્વંમની જગતીના પાસાના ચાર ગયદંત ગિરિ છે. તે પાંચ લાખ ઝંગણોતેર હજાર બશેં ને ઝંગણસાઠ યોજન લાંબા જાણવા. અને બીજા જંબુદ્વીપની જગતીની દિશાના માંહેલા ચાર ગયદંત ગિરિ જે છે, તે ત્રણ લાખ ઢપ્પન હજાર બશેં ને સત્તાવીશ યોજન લાંબા જાણવા. તથા એક બાહેરનો ગયદંતગિરિ, અને એક માંહેનો ગયદંતગિરિ, એ બન્ને એકઠા કરીયેં, તેવારેં કુરુદ્દેત્રનું ધનુઃષ્ઠ થાય, તેનું પ્રમાણ નવ લાખ પચ્ચીશ હજાર ચારશેં ને ટઢાશી યોજન થાય. એટલું ધાતકીર્વંમને વિષે કુરુદ્દેત્રનું ધનુઃષ્ઠ જાણવું ॥ ૧૩૧ ॥

હવે વહ્સ્કાર અંતર નદી પ્રમુખનાં પ્રમાણ કહે છે.

કુલગિરિ તથા ગયદંતનાં પ્રમાણ કહ્યાં અને તેથકી અન્ય જે વહ્સ્કાર, અંતરન

દી વિજય, અને વનમુંજ તેનો વિસ્તાર તે ક્ષેત્રના અનુમાને કરી જાણવો. એટલે પૂર્વ ધાતકી સ્વમ તથા પશ્ચિમધાતકી સ્વમનું બન્ને શ્વકાર દિશિયે જેવું ક્ષેત્રનું લાંબપણું છે, તેવું વહસ્કારાદિકનું પણ લાંબપણું જાણવું. તથા પૂર્વ ધાતકીસ્વમનાં સાત ક્ષેત્ર, અને પશ્ચિમ ધાતકીસ્વમનાં સાત ક્ષેત્ર, તે ચાર લાખ યોજન લાંબાં જાણવાં.

હવે વાસક્ષેત્રના વિજયનો વિસ્તાર કહે છે.

ક્ષેત્રના આંક જે એક, ચાર, સોલ ને ચોશઠ. એની સાથે ધ્રુવાંક ગણીયે, પઢી બરોં ને બાર જાગેં વેહેંચીયે, તેવારેં વાસક્ષેત્રનો સર્વત્ર આદિ, મધ્ય અને અંત્યનો વિસ્તાર હોય.

હવે ધાતકી સ્વમના ધ્રુવાંક કહે છે.

પ્રથમ ક્ષેત્રના ચઠ્ઠ લાખ બે હજાર બરોં ને સત્તાણું એટલા ધ્રુવાંક જાણવા. તથા મધ્યક્ષેત્રના ઠવીશ લાખ સડસઠ હજાર બસો ને આઠ ધ્રુવાંક જાણવા. તથા અંતક્ષેત્રના ધ્રુવાંક ૩૯૩૩૧૧૯ જાણવા.

અંદીયાં પ્રથમ ક્ષેત્રના ધ્રુવાંક જે ચૌદ લાખ બે હજાર બરોં ને સત્તાણું છે અને ક્ષેત્રનો આંક એક છે, માર્ટે એકેં ગુણીયે, તેવારેં તેહીજ આંક આવે. તેને બરોં ને બાર જાગેં વેહેંચતાં ૭ હજાર બસો ને ચૌદ યોજન જાહેરા, એટલો જરત તથા એરવતનો આદિવિસ્તાર જાણવો. અને બાર હજાર પાંચરોં ને એક્યાશી યોજન જાહેરો મધ્યવિસ્તાર છે, તથા અઢાર હજાર પાંચરોં ને સુડતાલીશ યોજન જાહેરો અંત્યવિસ્તાર છે.

હેમવંતને એરણ્યવતનો આદિવિસ્તાર ઠવીશ હજાર ચારરોં ને અઠાવન યોજન જાહેરો છે, મધ્યવિસ્તાર પચાસ હજાર ત્રણરોં ને ચોવીશ યોજન જાહેરો છે અને અંત્યવિસ્તાર ચમ્મોતેર હજાર, એકસો ને નેવું યોજન જાહેરો છે એ સર્વ ચારે ગુણતાં ચૌગુણ થયા.

હરિવર્ષ અને રમ્યક ક્ષેત્રનો આદિવિસ્તાર એક લાખ પાંચ હજાર આઠરોં ને તેત્રીશ યોજન જાહેરો છે, અને મધ્યવિસ્તાર બે લાખ એક હજાર બરોં ને અઠાણું યોજન જાહેરો છે, તથા અંત્યવિસ્તાર બે લાખ, ઠવું હજાર, સાતરોં ને ત્રેશઠ યોજન જાહેરો છે.

વિદેહનો આદિવિસ્તાર ચાર લાખ, ત્રેવીશ હજાર, ત્રણરોં ને ચોત્રીશ યોજન જાહેરો છે, અને મધ્યવિસ્તાર આઠ લાખ, પાંચ હજાર એકસો ને ચોરાણું યોજન જાહેરો છે, તથા અંત્યવિસ્તાર અગિયાર લાખ સત્યાશી હજાર ને ચોપન્ન યોજન જાહેરો છે, એરીતેં એ ચાર સ્થાનકનો આદિ, મધ્ય તથા અંત્યનો વિસ્તાર કહ્યો. એ ધ્રુવાંક ચોશઠાંકે ગુણા.

અંદીયાં આદિ ધ્રુવાંક ચૌદ લાખ, બે હજાર, બરોં ને સત્તાણું યોજન જાહેરા છે. તેને એક, ચાર, સોલ, ચોસઠની સાથે ગણીયે, પઢી બરોં ને બાર જાગેં વેહેંચતાં યથોક્ત માન લાજે. અને મધ્યધ્રુવાંક ઠવીશ લાખ, સડસઠ હજાર, બરોં ને આઠ છે. તેને એક, ચાર,

सोल ने चोसठ सार्थें गुणीने पढी बरें बार जागें वेहेंचतां पूर्वोक्त मध्यविस्तार लाजे, तथा अंत्यनो विस्तार (३९३२११९) ठे, तेने एक, चार, सोल, अने चोसठसार्थें गणी यें, पढी बरें ने बार जागें वेहेंचतां पूर्वोक्त क्षेत्रनो अंत्यविस्तार आवे. अने उपर जे योज न रहे, तेनी कला करी बरें ने बार जागें वेहेंचीयें, तेदुलुं उपर आवे. तेमाटे जाजेरा ठे. हवे विजयनुं परिमाण कहे ठे.

अंतरनदीयें पन्नरशें योजन रुंध्या ठे, वहस्कारें आठ हजार योजन रुंध्या ठे, मेरुथकी पूर्व पश्चिमें नडशालवने तथा मेरुपर्वतें बे लाख पच्चीशहजार एकसो ने अछावन्न योज न रुंध्या ठे, वनमुखें अगिआर हजार बरें ने अवधारी योजन रुंध्या ठे, ए सर्व एकठा क रियें, तो बे लाख, ठैंतालीश हजार, त्रणशें ने ठैंतालीश योजन आय. ते धातकीखंमनो विस्तार चार लाख योजननो ठे. ते मांहेथी काढीयें, तेवारें एक लाख, त्रेपन हजार बरें ने चोपन योजन बाकी रहे. तेने सोलविजय ठे. माटेसोल जागें वेहेंचीयें, तेवारें नवहजार बसें ने त्रण योजन उपर सोलहीआ ठ जाग आवे. एदुलुं एकेका विजयनुं प्रमाण पद्दोलपणे ठे.

ए नदी, गिरि, वन अने विजय ए सर्वनां प्रमाण जेवारें एकठां करियें, तेवारें चार लाख योजन, धातकीखंमनो विस्तार पूर्ण आय, अने ए धातकी खंमना बत्रीश विज यनां नाम प्रथम जरतक्षेत्रनां सरखां कडादिक जाणवां.

हवे नगरी अने वृद्ध वखाणे ठे.

ए धातकी खंमने विषे नगरी अने वृद्ध ते पद्देल जंबुद्वीपने विषे जे रीतें कहां, ते री तें जाणवां, परंतु एदुलुं विशेष ठे के जे पूर्व अने पश्चिमना बेहु खंमने विषे बे उत्तर कु रुक्षेत्रमांहे धातकीने महाधातकी एवे नामें जे बे वृद्ध ठे, ते बे वृद्धने विषे सुदर्शन अने प्रियदर्शन एवे नामें बे देवता अनुक्रमें वसे ठे, अने बे देवकुरुक्षेत्रने विषे तो जंबुद्वीप नी पेरें गरुड देवतानें वसवायोग्य बे शाल्मली वृद्ध ठे.

हवे धातकी खंमना त्रण परिधि कहे ठे.

प्रथम कही जे ध्रुवांकनी त्रण राशि तेनी सार्थें एक लाख अष्टयोतेर हजार आठशें ने बे हैंतालीश. एदला योजन मेलवीयें, तेवारें अनुक्रमें धातकी खंमना त्रणे परिधिनुं परिमा ण आय, ते यंत्रथी समजवुं. हवे ए ध्रुवांक केवी रीतें नीपजे? तेनो विधि ग्रंथांतरथी कहे ठे ॥ यङ्क्तं ॥ इहवासहराजंबू, सेलङ्गुणविन्नराचउसु आरा ॥ स्किंतं फुसंति लस्को, अडसयरिसहस बियाला ॥ १ ॥ तय्मणलवणपरिहि, धायश्संमस्सआइ धुवरासी ॥ गि रिपिछुणा तम्मङ्ग, परिहीसमङ्ग धुवरासी ॥ २ ॥ अंतस्सविजा परिही, गिरिविन्नर रहिय अंतधुवरासी ॥ गिरिविन्नरेण मिलियं, परिहिंतिगणुकमेण जवे ॥ ३ ॥ इति धातकी खंमाधिकारः

હવે કાલોદ સમુદ્રનો ચોથો અધિકાર કહે છે.

કાલોદધિ નામે જે સમુદ્ર તે ધાતકીચંમની જગતીબાહેર વલયને આકારે છે, તે સર્વત્ર હજાર યોજન ઝંમો છે એટલે ગોતીચંમની પરેં નથી. વલી એમાં પાણીની હાની વૃદ્ધિ થતી નથી. તે કાલોદ સમુદ્રને વિષે લવણસમુદ્રના સુસ્થિતદેવ સરસ્વા કાલ, અને મહાકાલ નામે જે બે દેવતા તેને રહેવાયોગ્ય પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશાને વિષે ગૌતમદ્વીપ સરસ્વા બે દ્વીપ છે.

લવણ સમુદ્રની પેરેં ધાતકી ચંમની જગતીચકી બાર હજાર યોજન કાલોદ સમુદ્ર માંહે પૂર્વદિશાને વિષે ધાતકીચંમના બાર ચંડમાના બાર દ્વીપ છે, અને પશ્ચિમદિશાને વિષે બાર સૂર્યના બાર દ્વીપ છે, તથા કાલોદની જગતીચકી કાલોદ સમુદ્રમાંહે બાર હજાર યોજને પૂર્વદિશાને વિષે કાલોદધિના બહેંતાલીશ ચંડમાના બહેંતાલીશ દ્વીપ છે, અને પશ્ચિમ દિશાયેં બહેંતાલીશ સૂર્યના બહેંતાલીશ દ્વીપ છે. તે સર્વ દ્વીપ બાહેરની દિશાયેં સર્વત્ર જોતાં પાણીચકી ઉપર બે કોશ ઝંચા છે, તથા એકાણું લાખ સત્યોતેર હજાર ઠરેં ને પાંચ યોજન કાલોદ સમુદ્રનો પરિધિ જાણવો. અને બાવીશ લાખ બાણું હજાર ઠરેં ને બહેંતાલીશ યોજન અને ઉપર ત્રણ કોશ એટલું જગતીના દ્વાર દ્વારનું અંતર જાણવું ॥

હવે પાંચમો પુષ્કરદલ દ્વીપનો અધિકાર કહે છે. કાલોદ સમુદ્રની જગતીચકી બાહેર વલયને આકારેં સોલ લાખ યોજન પહોલો પુષ્કર દ્વીપ છે, તે પુષ્કર દ્વીપનું અર્ધ આઠ લાખ યોજન છે, ત્યાંચકી બાહેરની દિશાયેં જગતીની પેરેં વલય સરસ્વો માનુષ્યોત્તર એવે નામે પર્વત છે, તે વેલંધરગિરિને માને છે. મૂળને વિષે એક હજાર બાવીશ યોજન, અને શિખરને વિષે ચારઠેં ને ચોવીશ યોજન પહોલો છે, અને સત્તર ઠેં એકવીશ યોજન ઝંચો છે. વલી જેમ સિંહ બેસે, તેવારેં આગલે જાગેં ઝંચો હોય, અને પાઠલે જાગેં નીચો હોય, તેમ માનુષ્યોત્તર પણ માંહેની દિશાયેં ઝંચો છે, અને બાહેરની દિશાયેં નીચો ઢાલ માંહે છે. વલી નિષધ પર્વતને વળેં માનુષ્યોત્તર પણ રાતા સુવર્ણનો છે,

હવે ત્યાં ક્ષેત્ર અને પર્વતનાં સ્વરૂપ વચાણે છે.

જેમ નરતાદિક ક્ષેત્ર અને હેમવંત પ્રમુખ પર્વત તેનાં સંસ્થાન જે આકારવિશેષ ધાતકીચંમને વિષે કહ્યાં છે. એટલે ત્યાં જેમ ચક્રના આરા અને વિવર સરસ્વા છે, તેમજ એ પુષ્કરવર દ્વીપને વિષે પણ જાણવા. ધાતકીચંમના નડશાલ વનચકી પુષ્કરાર્ધનું નડશોલ વન તે લાંબપણે અને પહોલપણે બમણું જાણવું. તો મેરુની પૂર્વ પશ્ચિમદિશાયેં નડશાલવનનો ધાતકી ચંમને વિષે વિસ્તાર એક લાખ સાત હજાર આઠઠેં ને ઝંગ યાદાંશી યોજન છે. તેને બમણો કરીયેં, તેવારેં બે લાખ પન્નર હજાર સાતઠેં ને અઠાવન યોજન થાય. ને એને જેવારેં અઠ્યાશી જાગેં વેહેંચીયેં, તેવારેં બે હજાર ચારઠેં એકાવન્ન

યોજન ઉપર એક યોજનના અઠ્યાશી નાગ કરીયે, તેવા સિત્તેર નાગ એટલો મેરુ થકી દક્ષિણ ઉત્તર દિશાના નડ્શાલ વનનો વિસ્તાર પુષ્કરાર્ધને વિષે જાણવો. તથા પુષ્કરાર્ધના બે મેરુ અને ઇસુકાર પર્વત તેનો વિસ્તાર ધાતકીર્ધન સરસ્વો જાણવો.

હવે બાહેરના ચાર ગજદંતા વચ્ચાણે છે.

એ પુષ્કરાર્ધને વિષે માનુષોત્તર પર્વતની દિશાયે બાહેરના ચાર ગજદંતગિરિ જે છે, તે વીશ લાખ, ત્રેતાલીશ હજાર, બરોં ને ડંગણીશ યોજન લાંબા છે. કાલોદ સમુદ્રની જગ ત્રીની દિશાના માંહેલા ચારે ગજદંતગિરિ જે છે, તે સોલ લાખ, ઠવીશ હજાર, એકશો ને સોલ યોજન એટલા લાંબા છે. તથા ચાર લાખ, ઠત્રીશ હજાર, નવરોં ને સોલ યોજન એટલી કુરુદ્દેત્રની જીવા છે. વલી સત્તર લાખ, સાત હજાર, સાતરોં ને ચત્તર ઉપર એક યોજનના બરોં બાર નાગ કરીયે, તેવા આઠ નાગ એટલો કુરુદ્દેત્રનો વિસ્તાર જાણવો. ત્રણરોં તેત્રીશ યોજન ઉપર એક યોજનનો ત્રીજો નાગ એટલું કંચનગિરિનું માં હોમાંહે અંતર જાણવું. બે લાખ, ચાલીશ હજાર, નવરોં ને ડંગણસાઠ યોજન ઉપર સા ત્રીયો એક નાગ એટલું કુલગિરિ, જમક અને ઇહનું માંહોમાંહે અંતર જાણવું. તથા ઠ ત્રીશ લાખ, ડંગણોતેર હજાર, ત્રણરોં ને પાંત્રીશ યોજન એટલું કુરુદ્દેત્રનું ધનુઃષ્ઠ જાણવું.

હવે શેષ, નદી તથા પર્વતનાં પરિમાણ કહે છે.

શેષ બીજાં દ્વેત્ર, નદી અને ઇહ પ્રમુખનું પ્રમાણ તે જેમ જંબૂદ્વીપથકી કોશ્ક બ મણા, કોશ્ક સરસ્વા, ઇત્યાદિ ધાતકી ર્ધને વિષે જેમ કહ્યા છે, તેમ અર્ધિયાં પુષ્કરાર્ધને વિષે પણ કોશ્ક ધાતકીર્ધનથી બમણા, કોશ્ક ધાતકીર્ધન સરસ્વા પણ જાણવા. એટલે જે જંબૂદ્વીપ સરસ્વા ધાતકીર્ધનમાંહે છે, તે ધાતકીર્ધન સરસ્વા પુષ્કરાર્ધમાંહે છે, અને જે જંબૂદ્વીપથકી ધાતકીર્ધનમાંહે બમણા કહ્યા છે, તે પુષ્કરાર્ધને વિષે ધાતકીર્ધનથી બમણા જાણવા ॥ હવે ધાતકીર્ધનને વિષે દીર્ઘ વૈતાઢ્ય જંબૂદ્વીપ સરસ્વા વચ્ચાણે છે ॥ યથા ॥ કંચણ યમસુરકુરુ નગ, વેયઢ્ઢા ચેવ વટ્ટ દીહાય ॥ વિરકંજબાહસમુ, સ્સણજહ જંબુદીવુચ્ચા ॥ ૧ ॥ પુષ્કરાર્ધને વિષે તો દીર્ઘ વૈતાઢ્યનો વિસ્તાર બરોં યોજન કહ્યો છે ॥ યથા ॥ ડવેહો વેયઢ્ઢાણં, જોયણાંતુ ઢસય કોસાં ॥ પણ વિસં ડચ્છિઢ્ઢો, ઢોચેવ સયાં વિચ્છિન્ના ॥ ૨ ॥ અર્ધિયાં નિશ્ચયની વાત તો જ્ઞાની જાણે.

પુષ્કરાર્ધ દ્વેત્રનો ધ્રુવાંક કહે છે. અઠ્યાશી લાખ, ચત્તર હજાર, નવરોં ને એકવીશ એટલા યોજન આદિદ્વેત્રના ધ્રુવાંકની રાશિ જાણવી. તે સર્વ પ્રથમની પેરેં દ્વેત્રના આંક સાર્થે ગણીયે. પઢી બરોં ને બાર નાગે વેહેંચતાં પરિમાણ લખ્યમાન થાય. એક કો ઢી, તેર લાખ, ચુમ્માલીશ હજાર, સાતરોં ને ત્રેતાલીશ યોજન. એટલી પુષ્કરવરદ્વીપના

મધ્યક્ષેત્રની ધ્રુવાંકરાશિ જાણવી. એક કરોડ, આઠત્રીશ લાખ, ચમ્મોતેર હજાર, પાંચઝોં ને પાંસઠ, એટલી પુષ્કરાર્ધના અંત્યક્ષેત્રની ધ્રુવાંકરાશિ જાણવી. હવે એ ધ્રુવાંક જાણવા ની પેરેં લખીયેં ભૈયેં ॥ યથા ॥ પુસ્કરદલંમિઝસુયા, ર ધાયસ્સંમા ઝ હુગુણ વાસહરા ॥ સ્વિત્તં ફુસંતિ લસ્કતિ, પણવન્ન સહસ્સ ઠસય ચુલસી ॥૧॥ તેણ્ણા કાલોયહિ, પરિહી હપઢમહો ધુવરાસી ॥ ઢીવહ મઘ પરિહી, ગિરિપીઢ્ણોય મઙ્ગિ ધુવો ॥ ૨ ॥ નરસ્વિત્ત અંતપરિહી, ગિરિપીઢ્ણાય અંત ધુવરાસિ ॥ પુવંચગણણહરણો, સ્વિત્તપમાણં નવે પયઢં ॥ ૩ ॥

હવે અનુક્રમેં ક્ષેત્રપ્રમાણ વિવરીને લખીયેં ભૈયેં. પુષ્કરાર્ધને વિષે નરત એરવતના આદિધ્રુવાંક અઠ્યાશી લાખ, ચઝદ હજાર, નવઝોં ને એકવીશ તેને એક સાથેં ગુણીયેં, તે વારેં તેહીજ આંક આવે, તેને ષઝોં ને બાર જાગેં વેહેંચીયેં, તેવારેં એકતાલીશ હજાર, પાંચઝોં ને ઝંગણ્યાંશી યોજન લન્યમાન થાય. ઝપર એકશો ને ત્રહોંતેર યોજન વધે, તે એક યોજનના ષઝોં બાર જાગ કરી, તેને ષઝોં ને બાર જાગેં વેહેંચીયેં, તેવારેં ઝપર ષઝોં ને બારીયા એકશો ને ત્રહોંતેર જાગ આવે, એટલો પ્રથમ વિસ્તાર છે. તેમજ ત્રેપન હજાર, પાંચઝોં ને બાર યોજન ઝપર ષઝોં બારીયા, એકશો ને નવાણું જાગ, એટલો મધ્યવિસ્તાર જાણવો. પાંસઠ હજાર ચારઝોં ને ભેંતાલીશ યોજન ઝપર ષઝોં ને બારીયા તેર , એટલો અંત્યવિસ્તાર જાણવો.

હેમવંત એરણ્યવંતનો આદિવિસ્તાર એક લાખ, ઠાસઠ હજાર, ત્રણઝોં ને ઝંગણીશ યોજન ઝપર ષઝોં ને બારીયા ઠપ્પન જાગ છે, અને મધ્યવિસ્તાર બે લાખ, ચઝદ હજાર ને એકાવન યોજન ઝપર ષઝોં બારીયા એકસો ને સાઠ જાગ છે, તથા અંત્યનો વિસ્તાર બે લાખ, એકસઠ હજાર, સાતઝોં ને ચોરાશી યોજન ઝપર ષઝોં ને બારીયા બાવન જાગ છે.

હરિવર્ષ તથા રમ્યકનો આદિવિસ્તાર ઠ લાખ, પાંસઠ હજાર, ષઝોં ને સત્યોતેર યોજન ઝપર ષઝોં ને બારીયા બાર જાગ છે, અને મધ્યવિસ્તાર આઠ લાખ, ઠપ્પન હજાર, ષઝોં ને સાત યોજન ઝપર ષઝોં ને બારીયા ચાર જાગ છે, તથા અંત્યવિસ્તાર, દશ લાખ, સુઢતાલીશ હજાર, એકશો ને ઠત્રીશ યોજન ઝપર, ષઝોં ને બારીયા ષઝોં ને આઠ જાગ છે.

વિદેહ ક્ષેત્રનો આદિવિસ્તાર, ઠવીશ લાખ, એકસઠ હજાર, એકશો ને આઠ યોજન ઝપર ષઝોં ને બારીયા અઢતાલીશ જાગ છે, અને મધ્યવિસ્તાર ચોત્રીશ લાખ, ચોવીશ હજાર, આઠઝોં ને અઠ્યાવીશ યોજન ઝપર ષઝોં ને બારીયા સોલ જાગ છે, તથા અંત્યવિસ્તાર એકતાલીશ લાખ, અઠ્યાશી હજાર, પાંચઝોં ને ભેંતાલીશ યોજન ઝપર ષઝોં ને બારીયા એકશો ને ભંઝું જાગ છે. એ ગુણાંક, ક્ષેત્રાંક અને ધ્રુવાંક, તે સર્વ યંત્રથી જાણવા.

હવે પ્રથમની પેરેં નદી, ગિરિ અને વનમુખનું પરિમાણ કાઢીને શેષ રહે, તેને સોલ

મેં જાગેં એક વિજયનું પરિમાણ ઝંગણીશ હજાર, સાતરોં ને સવાચોરાણું યોજન થાય. તથા એ પુષ્કરાર્ધ ઢીપને વિષે, બાહેરની દિશાયેં જેનાં પાણી વહે છે, એવી જે નદી તે ની નજીક કોઈ સમુદ્ર નથી, તેમાટેં માનુષોત્તરને હેઠે મૂલમાં પેસે છે.

એ પુષ્કરાર્ધને વિષે બન્ને ઉત્તર કુરુદેત્રમાંહે પદ્મ અને મહાપદ્મ એવે નામેં બે વૃદ્ધ છે, તેને વિષે પદ્મ તથા પુંમરીક એવે નામેં બે દેવતા રહે છે, અને દેવ કુરુદેત્રને વિષે તો જંબૂઢીપની પેરેં ગરુડદેવને વસવાયોગ્ય બે શાલ્મલીનાં વૃદ્ધો છે.

પુષ્કરાર્ધ દેત્રને વિષે પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાના બન્ને ધ્વંમમાંહે બે હજાર યોજન પહોળા એવા બે કૂટ કહ્યા છે, તે કૂટનાં સ્થાનક ગીતાર્થ જ્ઞાનવંત હોય તે જાણે.

હવે મનુષ્યદેત્રમાંહે સર્વ પર્વતની સંખ્યા કહે છે.

એક મેરુ, ઠ કુલગિરિ, ચાર ગયદંતા, સોલ વહસ્કાર, ચોત્રીશ લાંબા વૈતાઢ્ય, ચાર વૃત્ત વૈતાઢ્ય, ચાર યમલગિરિ, અને ઘરોં કાંચનગિરિ. એ સર્વ મલી ઘરોં ને ઝંગણોતેર પર્વત જંબૂઢીપમાંહે જાણવા. અને આઠ પર્વત લવણસમુદ્રમાંહે છે, બીજા ધાતકીધ્વંમમાંહે જંબૂઢીપના ઘરોં ને ઝંગણોતેરને ઘમણા કરીને બે ડહુકાર પર્વત જેલીયેં, તેવારેં પાંચરોં ને ચાલીશ થાય. અને ત્રીજા પુષ્કરાર્ધને વિષે પણ પાંચરોં ને ચાલીશ પર્વત જાણવા. એમ તેરશો ને સત્તાવન પર્વત સર્વ મલીને મનુષ્ય દેત્રમાંહે જાણવા, તેમાં પાંચ મેરુપર્વત વિના સર્વ પર્વતો ઝંચપણાને ચોથે જાગેં જૂમિમાંહે જાણવા. અને માનુષોત્તર પર્વત પણ એજ રીતેં ઝંચપણાને ચોથે જાગેં જૂમિમાંહે છે.

પુષ્કરાર્ધ ઢીપના આદિ, મધ્ય અને અંત્યના ત્રણ પરિધિ કહે છે.

પ્રથમ જે ધ્રુવાંકની શ્રેણી કહી છે, તેમાંહે ત્રણ લાખ, પંચાવન હજાર, ઘરોં ને ચોરાશી એટલા યોજન જેવારેં ત્રણે પરિધિમાંહે મેલવીયેં, તેવારેં અનુક્રમેં પુષ્કરાર્ધના ત્રણ પરિધિ હોય, તે સંખ્યા યંત્રથકી જાણવી ॥ ઝક્તં ચ ॥ અઢ્ઢાઢ્ઢીવ ડુ સમુ, ઢ રૂવ તપ્પરિહિં જોયણિગ કોઢી ॥ બાયાલ લક્કતીસં, સહસા ઢોસય ડગુણવન્ના ॥ ૧ ॥ સોલસ કોઢી લક્કા, નવ કોઢિસયાતિકોઢિ ડગ લક્કા ॥ પણવીસ સહસ્સાસે, ગણિયપયં પુણસુ કરણોહિં ॥ ૨ ॥

હવે મનુષ્યદેત્ર બાહેર જે પદાર્થ ન હોય, તે કહે છે.

નદી, ડહ, મેઘ, મેઘનો ગર્જારવ, બાદર, અગ્નિકાય, તીર્થંકર, ઘલદેવ, વાસુદેવ, ચક્ર વર્તી અને બીજા પણ સામાન્ય મનુષ્ય તેના જન્મ અને મરણ તથા મુદ્ધર્ત, પ્રહર, દિવસ, ચંડ સૂર્યનાં પરિવેષ, વિજલી, ચય, અપચય અને ઝપરાગ, એટલા પદાર્થ પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ મનુષ્યદેત્રમાંહે હોય. પણ બાહેર ન હોય. એવું નરદેત્રના સ્વજ્ઞાનું વિશેષ જાણવું ॥ ડ્ઢિતિ પંચમોઢધિકારઃ ॥ ૫ ॥

હવે પુષ્કરાર્ધાદિકના પર્વત પ્રમુખને વિષે જિનજવન છે, તે કહે છે.

પ્રથમ કહ્યા જે ધાતકીચંદ્ર તેને વિષે બે ઇચ્છુકાર, અને બે ઇચ્છુકાર પુષ્કરાર્ધના, તે ચારે ઇચ્છુકાર પર્વતને વિષે પ્રત્યેકે ચાર કૂટ છે. તેમાંહે ઢેલા સિદ્ધકૂટને વિષે ચાર પર્વતેં એ કેક જિનજવન છે, બધાં મંલી ચાર જિનજવન છે. અને માનુષોત્તર પર્વતના ચાર કૂટ ની ઉપર ચાર જિનજવન છે, તે જિનજવન કુંભગિરિના જિનજવનને પરિમાણે પચાસ યોજન લાંબાં, પચ્ચીશ યોજન પહોલાં અને ઠત્રીશ યોજન ઊંચાં જાણવાં.

હવે નંદીશ્વર, કુંભલ અને રુચકદ્વીપને વિષે જિનજવન કહે છે.

એકસો યોજન લાંબા અને પચાસ યોજન પહોલાં તથા બહોતેર યોજન ઊંચા અને ચાર બારણે સહિત એવાં, આતમા નંદીશ્વરદ્વીપને વિષે બાવન જિનજવન છે, તથા કુંભલ દ્વીપને વિષે કુંભલને આકારેં જે મધ્યગિરિ છે, તેને કુંભલગિરિ કહે છે, તેની ચારદિશાને વિષે એવાજ પ્રકારના ચાર જિનજવન જાણવાં. એમ રુચકદ્વીપને વિષે પણ ચાર જિનજવન છે, એ સર્વ સાથે જિનજવન તે ચાર બારણાં છે.

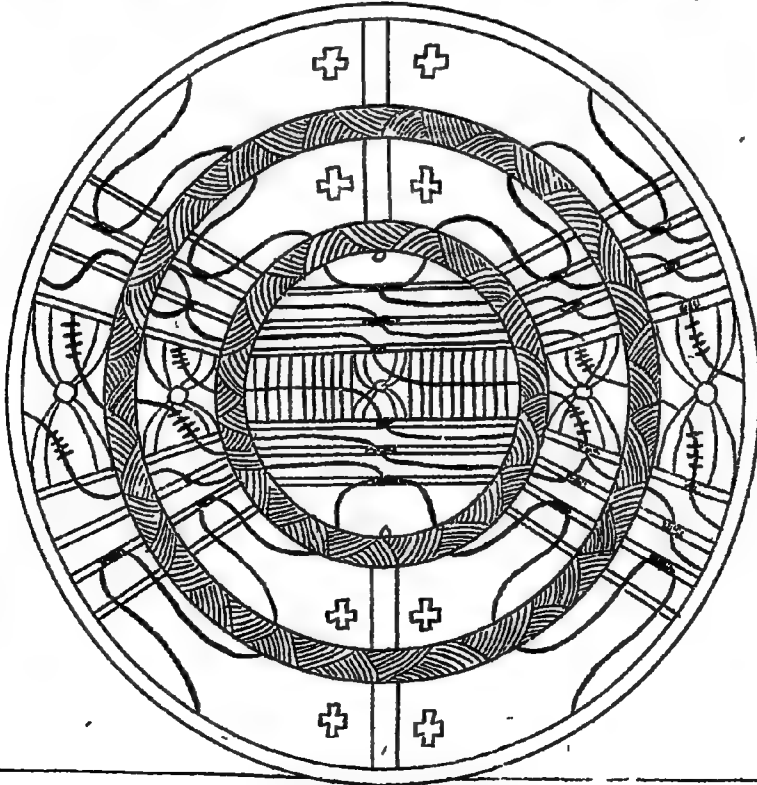
અઢીદ્વીપને વિષે ગર્ભજ મનુષ્ય સંખ્યાયેં કેટલાં છે ? તે કહે છે.

સાત ક્રોડ કોડાકોડી કોડી, બાણું લાખ કોડાકોડી કોડી, અઠ્યાવીશ હજાર કોડા કોડી કોડી, એકશો કોડાકોડી કોડી, બાશત કોડાકોડી કોડી, એકાવન લાખ કોડા કોડી, બહેંતાલીશ હજાર કોડાકોડી, ઠરેં કોડાકોડી, ત્રેંતાલીશ કોડાકોડી, સાડત્રીશ લાખ કોડી, ઊંણસાત હજાર કોડી, ત્રણશેં કોડી, ચોપન કોડી, ઊંણચાલીશ લાખ, પચ્ચાસ હજાર, ત્રણશેં ને ઠત્રીશ, એટલે આંકેં સ્ત્રી પુરુષની સંખ્યા જાણવી.

એટલે સાત ક્રોડ, બાણું લાખ, અઠ્યાવીશ હજાર, એકશો ને બાસત કોડાકોડી કોડી, તથા એકાવન લાખ, બહેંતાલીશ હજાર, ઠરેં ને ત્રેંતાલીશ કોડાકોડી, તથા સાડત્રીશ લાખ, ઊંણસાત હજાર, ત્રણશેં ને ચોપન કોડી, તેની ઉપર ઊંણચાલીશ લાખ, પચ્ચાસ હજાર, ત્રણશેં ને ઠત્રીશ, એટલા આંક સ્ત્રી પુરુષના એકઠા સાર્યેં જાણવા. એટલે ૭૯૨૨ ૮૧૬૨, ૫૧૪૨૬૪૩, ૩૭૫૯૩૫૪, ૩૯૫૦૩૩૬, એ ઊંણત્રીશ આંકની સંખ્યા જાણવી.

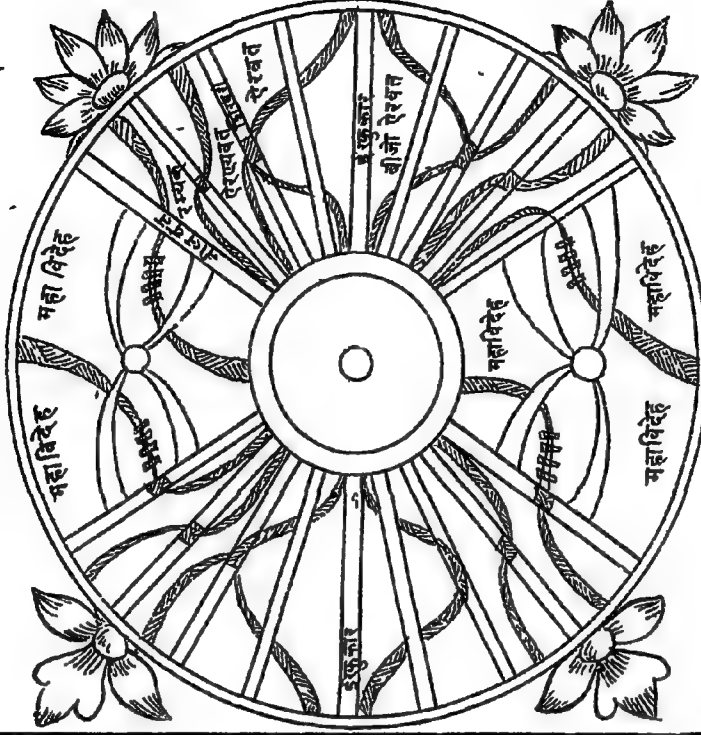
એ આંકના અઠ્યાવીશ જાગ કરીયેં, તેવારેં એક જાગમાં ૨૮૨૯૫૭૭, ૨૩૨૬૫૨૨, ૯૭૭૭૧૧૯, ૭૯૯૮૨૨૬, એ અઠ્યાવીશ આંક આવે, એટલે અઠ્યાવીશ લાખ કોડાકોડી કોડી, ઊંણત્રીશ હજાર કોડાકોડી કોડી, પાંચશેં કોડાકોડી કોડી, સત્યોતેર કોડાકોડી કોડી, તથા ત્રેવીશ લાખ કોડાકોડી, ઠવીશ હજાર કોડાકોડી, પાંચશેં કોડાકોડી, બાવીશ કોડાકોડી, સત્તાણું લાખ કોડી, સત્યોતેર હજાર કોડી, એકશો કોડાકોડી, બાવીશ કોડાકોડી, સત્તાણું લાખ કોડી, સત્યોતેર હજાર, ઠરેં ને ઠવીશ, અને ઊંણીશ કોડી, તેની ઉપર ઊંણ્યાણી લાખ, અઠ્યાણું હજાર, ઠરેં ને ઠવીશ,

अरुदी दीप स्थापना.

६२

धातकी खंरु स्थापना

६३

६३

आश्वत त्रिन प्रासाद संख्या यंत्र.

एवं मनुष्य के जन्म के लिये संख्या.

स्थान	प्रासाद	प्रतिमा	अंक	स्थान	प्रासाद	प्रतिमा
सौधर्म	३२०००००	५७६०००००	५	मेरु	८५	१०२००
ईशान	२८०००००	५०४०००००	२०	गजदंत गिरि	२०	२४००
सनकुमार	१२०००००	२१६०००००	८०	वरकारा पर्वत	८०	९६००
महेन्द्र	८०००००	१४४०००००	१००	कांचन गिरि	१०००	१२००००
ब्रह्म	४०००००	७२००००००	५	विचित्र पर्वत	५	६००
लांतक	५०००००	९०००००००	५	चित्र पर्वत	५	६००
शुक्र	४०००००	७२००००००	१०	यमकाचल	१०	१२००
सहस्रार	६००००	१०८०००००	३०	वर्षधर पर्वत	३०	३६००
आनंत	२००	३६००००	४	द्रुकुकार पर्वत	४	४८०
प्राणत	२००	३६००००	२०	वृत्त वैताद्वय	२०	२४००
आरण्य	१५०	२७००००	१७०	दीर्घ वैताद्वय	१७०	२०४००
अच्युत	१५०	२७००००	४०	दिग्गज कूट	४०	४८०
प्रथम त्रिकुट	१११	१३३२०	१०	जव्यादिवृक्ष	११७०	१४०४००
द्वितीय त्रिकुट	१०७	१२८४०	३८०	कुंम	३८०	४५६००
त्रितीय त्रिकुट	१००	१२०००	७०	महानदिकुंम	७०	८४००
पंचानुत्तर	५	६००	८०	हृद चैत्य	८०	९६००
एधमूर्द्धलोके	८४९७००२३	१४९७४४४७६०	कुंमलक्ष्मी नदी मनुष्य	१ मानुषोत्तरपर्वत	४	४८०
एवं त्रिभुवने	८५७०००२८२	१५४२५८३६०८०		१ नंदीश्वर द्वीप	६८	८३६८
				१ रुचक द्वीप	४	४९६
				१ कुंमलक्ष्मी	४	४९६

स्थान	प्रासाद	प्रतिमा
आश्वत	६४०००००	११५२००००००
मनुष्य	८४०००००	१५५२००००००
सुवर्णकुं	७२००००००	१२९६००००००
विष्णुकुं	७६००००००	१३६८००००००
आग्नि कुं	७६००००००	१३६८००००००
दीप कुं	७६००००००	१३६८००००००
उदय कुं	७६००००००	१३६८००००००
दिशा कुं	७६००००००	१३६८००००००
समिति कुं	७६००००००	१३६८००००००
वायु कुं	७६००००००	१३६८००००००
एधमूर्द्धलोके	७७२००००००	१३६८००००००

ઁટલા આંક અઠ્યાવીશમા નાગમાં આવે, ઁપર આવનો આંક વધે. ઁટલી સંખ્યાયેં પુરુષ જાણવા. ઁટલે ૩૮૩૯૫૭૭ ઁટલી કોડાકોડી કોડી, અને ૩૩૩૬૫૩૩ ઁટલી કોડા કોડી તથા ૯૭૭૭૧૧૯ ઁટલી કોડી તેની ઁપર ૭૯૯૮૩૩૬ ઁટલા પુરુષ જાણવા.

હવે પુરુષથી સત્તાવીશ ગુણી સ્ત્રી ઢે, મારેં ઁ આંકને સત્તાવીશ ગુણો કરીયેં, તેવારેં ૭૬૩૯૮૫૮૫, ૩૮૧૬૧૩૦, ૩૯૮૩૩૩૪, ૫૯૫૩૧૦૩ ઁ ઁંગણત્રીશ આંક આવે, તેટલી સંખ્યાયેં સ્ત્રી જાણવી. ઁટલે સાત ક્રોડ કોડાકોડી કોડી, ત્રેશઠ લાખ કોડાકોડી કોડી, અઠાણું હજાર કોડાકોડી કોડી, પાંચરેં કોડાકોડી કોડી, પંચાશી કોડાકોડી કોડી, તથા અઠ્યાવીશ લાખ કોડાકોડી, શોલ હજાર કોડાકોડી, ઁકશો કોડાકોડી, વીશ કોડાકોડી, તથા ઁંગણચાલીશ લાખ કોડી, બાસી હજાર કોડી, બરેં ક્રોડી, ચોત્રીશ કોડી, ઁપર ઁંગણસાઠ લાખ, બાવન હજાર, ઁકશો ને બે. ઁટલે આંકે સ્ત્રી જાણવી. અર્થાત્ (૭૬૩૯૮૫૮૫) ઁટલી કોડાકોડી કોડી, તથા (૩૮૧૬૧૩૦) ઁટલી કોડાકોડી, તથા (૩૯૮૩૩૩૪) ઁટલી કોડી તેની ઁપર (૫૯૫૩૧૦૩) ઁટલે આંકે સ્ત્રી ઢે. ઁ સ્ત્રીના આંકની સાથેં પૂર્વોક્ત પુરુષના આંકની સંખ્યાનો આંક તથા જે અઠ્યાવીશેં નાગ આપતાં ઁપર આવ વધ્યા ઢે, તે સર્વ ઁકઠા મેલવીયેં, તેવારેં પૂર્વોક્ત ઁંગણત્રીશ આંક પૂર્ણ થાય. ઁટલા આંકેં ગર્જ્જન મનુષ્ય ઢે. ઁ પ્રકારેં ગર્જ્જન મનુષ્ય પૂર્વોક્ત આંક જેટલા હોય પરંતુ આંક ન્હાના મહોટા ન હોય, તેમાં પુરુષથી સ્ત્રી સત્તાવીશ ગુણી અધિક હોય. અલ્પબહુત્વમાં પુરુષથી સ્ત્રી સંખ્યાતગુણી અધિક કહી ઢે. ઇહાં પૂર્વોક્ત આંકને અઠ્યાવીશેં નાગ આપતાં ઁપર આવનો આંક વધે ઢે, પણ સત્તાવીશ વધતા નથી તેવાત ગીતાર્થગમ્ય જાણવી. તેનો નિર્ણય ગીતાર્થ કરી આપે.

વલી અલ્પબહુત્વના અઠાણું ઢાર જોતાં સર્વથી ઓડા ગર્જ્જન મનુષ્ય કહ્યાં ઢે, તે સંખ્યાતી કોડાકોડી પ્રમાણ પૂર્વોક્ત ઁંગણત્રીશ આંકેં સંખ્યા જાણવી.

ઇહાં કેટલાઁક ઁમ કહે ઢે કે ઁંગણત્રીશ આંકેં ગર્જ્જન મનુષ્ય ઢે, તે આંક સ્વરે સ્વરા ઢે પરંતુ તેમાં કાલવિશેષેં ન્હાના મહોટા આંક લેવા જોશ્યેં. જેમ બે ઁકડાયેં અગીયારનો આંક થાય અને બે નવડાયેં નવાણુંનો આંક પણ થાય. તેમ શ્રીઅજિતનાથ જીના વચ્ચતમાં મનુષ્યની સંખ્યા ઘણી હોય તેવારેં મહોટા આંક લેવા અને ઢઠા આરાને વિષે માણસ સ્વરૂપ હોય તેવારેં ન્હાના આંક લેવા, ઁવી રીતેં કેટલાક શ્રીજિનશાસનના રહસ્યના અનનિરૂપણથી કહે ઢે. તે અસત્ય કહે ઢે. જેમારેં પંચાંગીને વિષે ઁટલાજ આંક કહ્યા ઢે તે ન્હાના મહોટા કેમ થાય ?

જે કારણેં શ્રીઅનુયોગઢાર સૂત્રમધ્યેં કહ્યું ઢે કે:— જેવારેં જઘન્યથી મનુષ્ય હોય, તે

વારેં એકડાનો આંક માંમી તેને બહુ વાર બમણો કરીયેં, તેવારેં જે આંક આવે, તે આંક પ્રમાણ મનુષ્ય છે. અથવા એકનો વર્ગ ન હોય અને બેનો વર્ગ ચાર થાય, એ પ્રથમ વર્ગ કહેવાય. ચારનો વર્ગ શોલ થાય એ બીજો વર્ગ. શોલનો વર્ગ બરો ભપ્પન થાય, તે ત્રીજો વર્ગ. તેનો વર્ગ ૬૫૫૩૬ થાય તે ચોથો વર્ગ. તેનો વર્ગ ૪૧૯૪૯૬૭૧૯૬ થાય તે પાંચમો વર્ગ. તેનો વર્ગ ૧૮૪૪૬૭૪૪૦૭૩૭૦૯૫૫૧૬૧૬ એ ઠાઠો વર્ગ. હાં પાંચમો વર્ગ ઠાઠો વર્ગ સાથેં ગણતાં પૂર્વોક્ત આંક આવે તે આંકપ્રમાણેં ગર્જન મનુષ્ય છે.

હવે એ પૂર્વોક્ત ઊગણત્રીશ આંકપ્રમાણેં જે ગર્જન મનુષ્યની સંખ્યા કહી, તે સર્વ મનુષ્ય જો અઢીદ્વીપમાં વિચરતા લહીયેં, તો સમાઈ શકે નહીં. કેમ કે અઢીદ્વીપની ચૂમિ પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ છે. તેની પરિધિ ૧૪૩૩૦૩૪૯ યોજન એક ગાઝ ૧૭૬૬ ધનુષ્ય ઉપર ચાર અંગુલ છે. અને અઢીદ્વીપનું ગણિતપદ કરીયેં, તો પીસ્તાલીશ લાખ વિષ્કંજનો ચોથો જાગ સવા અગીયાર લાખ યોજન થાય, તેને પૂર્વોક્ત પરિધિ ના યોજન સાથેં ગણીયેં, તો ૧૬૦૦૯૦૩૦૬૧૯૪૪૫ યોજન, ત્રણ ગાઝ, ૮૮૧ ધનુષ્ય થાય. એ સર્વ પ્રમાણાંગુલેં યોજન જાણવા. તે એક પ્રમાણાંગુલ યોજન મનુષ્ય સંબંધી દશ લાખ યોજન થાય, તેની રીત બતાવે છે.

ઠક્તં ચ ॥ અંગુલસત્તતિકાયાં ॥ સહસ્ત્રમાણે ચરં, સજોયણે દીહ પિદુલ જાવાણં ॥ હુંતિ પરુપ્પરગણણે, લસ્કા દસ જોયણાણ ફુડં ॥ ૧ ॥ એક પ્રમાણાંગુલ યોજન છે, તે ઋત્સેધાંગુલ સહસ્ત્રગુણું જાણવું. તો એક જોયણ ચરસ્ર પ્રમાણાંગુલેં છે, તે સહસ્ત્ર ગુણું જાંબુ અને સહસ્ત્રગુણું પહોલું હોય, તેવારેં સહસ્ત્રને સહસ્ત્રગુણું કરતાં માણસના દશ લાખ યોજન સ્ફુટ એટલે પ્રગટ થાય.

હવે એક યોજનચૂમિના પ્રમાણાંગુલ ૫૮૯૮૩૪૦૦૦૦૦૦૦ એટલે અઠાવન હજાર કોડી, નવશેં કોડી, બાસી કોડી, ઉપર ચાલીશ લાખ થાય. તે આવી રીતેં કે:— એક યોજન ચૂમિનાં આઠ હજાર ધનુષ્ય થાય. તેને એક ધનુષ્યના બહુ અંગુલેં ગુણતાં ૭૬૮૦૦૦ થાય, તે સમચરસ્ર યોજન છે, માટેં તજુણા કરીયેં તેવારેં પૂર્વોક્ત ૫૮૯૮૩૪૦૦૦૦૦૦ પ્રમાણાંગુલ થાય. તેને પૂર્વોક્ત અઢીદ્વીપ સંબંધી ગણિતપદના જેટલા યોજન કહ્યા છે, તેની સાથેં ગુણીયેં તેવારેં ૯૪૪૩૫૧૦૪૯૬૮૧૩૪૯૪૭૬૮૧૦૯૮૯૭૭૬ એટલા પ્રમાણાંગુલ ગણિતપદના જે યોજન, ગાઝ, ધનુષ્ય તથા અંગુલ કહ્યા તેના થાય.

એવું એક સમચરસ્ર પ્રમાણાંગુલ તે મનુષ્યના હજાર આંગુલ જાંબુ અને હજાર આંગુલ પહોલું સમચરસ્ર જાણવું. માટેં હજારને હજાર ગુણું કરતાં દશ લાખ ઋત્સેધાંગુલ થાય, તેને એક સમચરસ્ર હાથની ચોવીશઆંગુલને ચોવીશેં ગુણતાં ૫૭૬ આંગુલ

થાય. તે આંગુલેં જાગ આપીયેં, તેવારેં ૧૭૩૬ હાથ લાજે. શેષ ૬૪ અંગુલ વધે.

હવે તે પૂર્વોક્ત ગણિતપદના અંગુલને સત્તરશોં ને ઠત્રીશ હાથે ગુણીયેં, તેવારેં ૧૬૩૭૮૧૯૮૩૩૪૪૬૭૦૧૧૭૧૭૪૩૮૯૨૧૧૧૩૬ એટલા હાથ ઝહેદ અંગુલેં થાય. તથા ચોશઠનો આંક વધ્યો છે, તે ગણિતપદના અંગુલ સાથેં ચોશઠ ગુણો કરી ૫૭૬ જાગેં વહેંચતાં ૧૦૪૯૧૬૭૮૩૨૯૭૯૨૧૦૫૩૯૭૮૯૬૮૩૨ હાથ થાય. શેષ ૪૯૨ વધે. હવે એ હાથની રાશિ પૂર્વોક્ત મૂલહાથની રાશિ મધ્યેં પ્રદેપિયેં, તેવારેં ૧૬૩૭૯૨૪૭૩૯૦૨૯૯૯૯૦૯૨૭૯૬૮૭૧૦૭૯૫૮ એટલા હાથ થાય. તે સર્વ ગણિતપદના ઝહેદ આંગુલેં હાથ જાણવા. આ બે પાનાના ગણિત તપાસ્યા નથી.

હવે એ સર્વ ત્રીશ આંક છે, તે પીસ્તાલીશ લાખ યોજન મનુષ્ય દેત્ર છે, માટેં પીસ્તાલીશ લાખને જાગેં વહેંચીયેં, તેવારેં એક જાગેં ૩૬૩૯૮૩૨૭૫૩૩૯૯૯૭૯૮૩૯૯૩૦ એટલા આવે. શેષ ૨૧૦૭૯૫૮ એટલા આંક વધે, તેને જાગ પહોંચે નહીં.

હવે પીસ્તાલીશ લાખ યોજનમાં પણ વીશ લાખ સમુદ્રની જૂમિ છે, અને પચ્ચીશ લાખ ઢીપની જૂમિ છે, તિહાં સમુદ્રની જૂમિમાં માણસની વસ્તી નથી. માત્ર અંતરઢીપ છે તે સ્વલ્પ છે તેની વિવદ્ધા કરતા નથી. તે માટેં સમુદ્રની જૂમિ રહિત માત્ર ઢીપની પચ્ચીશ લાખ યોજન જૂમિ છે, તેને એક જાગમાં આવેલી પૂર્વોક્ત હાથની રાશિ સાથેં ગુણતાં ૯૦૯૯૫૮૧૮૮૩૪૯૯૯૭૯૫૯૯૮૩૫૦૦૦૦૦૦ એટલી રાશિ આવે. એ પણ ઝંગણત્રીશ આંક છે, તે પૂર્વોક્ત સાતકોઢી ઇત્યાદિ ગર્જ્જન મનુષ્યના ઝંગણત્રીશ આંકની રાશિને વહેંચી આપતાં એકેકા માણસને જાગેં એકેક હાથ જૂમિજાગ આવે છે તેમાં સુવાય બેસાય નહીં. તેમજ પર્વત, નદી, ડહ, વન, અટવી પ્રમુખ માણસ વિ નાની જૂમિ પણ ઘણી ટૂટી પડેલી દેખાય છે અને અલ્પમાત્ર જૂમિમધ્યેં મનુષ્ય રહે છે માટેં પૂર્વોક્ત સંખ્યાના મનુષ્ય એટલી જૂમિમાં સમાઈ શકે નહીં? એવી શંકા ઉત્પન્ન થાય.

હવે પૂર્વોક્ત શંકાનું સમાધાન કરે છે. જે માટેં શ્રીવીતરાગના વચનમાં કાંઈ પણ સં દેહ નથી. જે ઝંગણત્રીશ આંક પ્રમાણ ગર્જ્જન મનુષ્ય કહ્યાં છે. તે સદા સર્વદા કાલ એ ટલાંજ છે, પણ ઝઠાં અધિકાં નથી. ઇહાં સમાધાન આ છે, કે:-પુરુષથી સ્ત્રી સત્યાવીશ ગુણી અધિક છે. અને ગર્જ્જ ધારણ કરનારી પણ તેજ છે અને તેના ગર્જ્જમાં ઉત્કૃષ્ટથી નવલાખની સંખ્યાયેં પણ ગર્જ્જન મનુષ્ય હોય છે. અને જઘન્ય મધ્યમ પણ હોય છે પણ સ્ત્રીની રાશિ મહોટી છે તેથી તેના ગર્જ્જમાં ગર્જ્જન મનુષ્યોની મહોટા સંખ્યા સર્વદા રહી શકે એવો નિર્ધાર છે માટેં ઘણા જીવ ગર્જ્જમાં હોવા જોઈયેં. અને સ્વલ્પજીવ ગર્જ્જ બાહેર હોવાથી તેટલા જીવ પૃથ્વીમાં સુખથી રહી શકે છે. એમ કહેવાથી જૈનક્રિયાનો

લોપ ન થાય. પઠી કેવલી કહે તે સત્ય જાણવું. પણ ગોંઘવું, ચિંતવું, અને પૂંઘવું. એનું નામ ત્રિપદ્મીવિદ્યા કહેવાય. જગતમાં ત્રિપદ્મી વિદ્યાની કહેવત છે તેથી સાંશયિક વાતોનું સમાધાન થાય છે ॥ ઇતિ અઢીઘીપ મનુષ્ય સંખ્યાપ્રમાણં સમાપ્તમ્ ॥

॥ અથ ચોવીશ દંમક ઉપર પાંત્રીશ વોલ ઉતારવાનો થોકહો પ્રારંભિયેં થૈયેં ॥

સમસ્ત સંસારીજીવ, ચારગતિમાં રહેલા ચોવીશ દંમકોને વિષે પરિચ્છિન્નમણ કરે છે. તે ચોવીશ દંમકનાં નામ કહે છે.

૧ પ્રથમ સાત નારકીનો એક દંમક, તે સાતે નારકીનાં નામ તથા ગોત્ર નીચેં પ્રમાણેં છે. નામ. ૧ ધમા. ૨ વંસા. ૩ સૈલા. ૪ અંજણા. ૫ રિશા. ૬ મઘા. ૭ માધવતી. ગોત્ર. રત્નપ્રજા. શર્કરપ્રજા. વાલુકપ્રજા. પંકપ્રજા. ધૂમપ્રજા. તમઃપ્રજા. તમસ્તમઃપ્રજા.

॥ ૧૧ ત્યાર પઠી દશ જીવનપતિદેવોના જે દશ દંમક છે તેનાં નામ લખિયેં થૈયેં ॥

૧ અસુરકુમાર નિકાયનો દંમક.	૨ નાગકુમાર નિકાયનો દંમક.
૩ સુવર્ણકુમાર નિકાયનો દંમક.	૪ વિદ્યુત્કુમાર નિકાયનો દંમક.
૫ અગ્નિકુમાર નિકાયનો દંમક.	૬ ધ્રીપકુમાર નિકાયનો દંમક.
૭ ઉદધિકુમાર નિકાયનો દંમક.	૮ વિશિકુમાર નિકાયનો દંમક.
૯ વાયુકુમાર નિકાયનો દંમક.	૧૦ સ્તનિતકુમાર નિકાયનો દંમક.

૧૧ વારમો પૃથિવીકાયનો દંમક, તેનાં મૂળ નામ છે, તે લખિયેં થૈયેં.

૧ સુના. ૨ સુધા. ૩ વાલુયા. ૪ મણસિલ. ૫ શર્કરા. ૬ સ્વરપુઢવી.

॥ હવે એ પૃથિવીકાયના જેદ કહે છે ॥

૧ સ્ફાટિકરત્ન. ૨ મણિરત્ન. ૩ પરવાલાં. ૪ રાગરત્ન. ૫ હિંગલો. ૬ હરતાલ. ૭ મણસિલ. ૮ પારો. ૯ સોનું. ૧૦ રૂપું. ૧૧ ત્રાવું. ૧૨ લોઢું. ૧૩ જસત. ૧૪ શીસું. ૧૫ કથિર. ૧૬ સ્વહીમાટી. ૧૭ હરમજી વાની. ૧૮ અરણેટો પાષાણ. ૧૯ પલેવો પાષાણ. ૨૦ અવરસની જાતિ. ૨૧ તૂરી માટીની જાતિ. ૨૨ સ્વારી માટીની જાતિ. ૨૩ માટીની સર્વ જાતિ. ૨૪ પાષાણની સર્વ જાતિ. ૨૫ સુરમાની જાતિ. ૨૬ અંજનની જાતિ. ૨૭ જૂણની જાતિ. ૨૮ પૃથિવીકાયના અસંખ્ય જેદ જાણવા.

૧૩ તેરમો અપ્પકાયનો દંમક, તેના જેદ કહે છે.

૧ જમીનેનું પાણી. ૨ આકાશનું પાણી. ૩ ઘરનું પાણી. ૪ હિમનું પાણી. ૫ રોયડાનું પાણી. ૬ નીલીવનસ્પતિ ઉપર પાણીના બિંડ. ૭ માંકનું પાણી. ૮ ઘનોદધિ.

૧૪ ચૌદમો તેઝકાયનો દંમક છે. તેના જેદ કહે છે.

- ૧ અંગારાનો અગ્નિ. ૨ જ્વાલાનો અગ્નિ. ૩ ત્રાસડનો અગ્નિ.
૪ ઝલ્કાપાતનો અગ્નિ. ૫ કણિયાનો અગ્નિ. ૬ વિજલીનો અગ્નિ.

૧૫ પંદરમો વાઝકાયનો દંમક છે, તેના જેદ કહે છે.

- ૧ ઝદ્દામકવાયુ. ૨ મંદવાયુ. ૩ ઔત્કલિકવાયુ. ૪ માંમલિકવાયુ.
૫ મુખચુદવાયુ. ૬ ગુંજવાયુ. ૭ ઘનવાત. ૮ તનુવાત.

૧૬ શોલમો વનસ્પતિકાયનો દંમક છે, તેની મૂલજાતિ પાંચ છે, તે કહે છે.

- ૧ ગુહા. ૨ ગુમા. ૩ વલયા. ૪ વહ્ની. ૫ પતિરણ.

હવે એના બે જેદ કહે છે.

૧ જે એક શરીરમાં અનંતા જીવ હોય, તે સાધારણ વનસ્પતિ. ૨ જે એક શરીરમાં એક જીવ હોય, તે પ્રત્યેક વનસ્પતિ. એ રીતે એના પણ જેદાનુજેદ અસંખ્ય છે.

૧૭ સત્તરમો બેંડિયનો દંમક છે, તેના જેદ કહે છે.

- ૧ શંખ. ૨ કોડા. ૩ ગંમોલા. ૪ જલો. ૫ અજસીયાં.
૬ લારીયાં. ૭ મેહરી. ૮ ક્રમિયા. ૯ પાણીના પૂરા.

૧૮ અઢારમો ત્રીંડિયનો દંમક છે, તેના જેદ કહે છે.

- ૧ કાનખજુરા. ૨ માંકડ. ૩ જૂ. ૪ કીડિયો. ૫ ઝહેહી. ૬ મંકોડા
૭ ફેલ. ૮ ધીમેલ. ૯ સાવા. ૧૦ ગોકીડા. ૧૧ ગદ્દહીયાં. ૧૨ વિષ્ઠાના કીડા.
૧૩ ગોવરના કીડા. ૧૪ ધનેડિયાં. ૧૫ કંધુઆ. ૧૬ ગોપાલિક. ૧૭ ફંડગોપ.

૧૯ ઝગણીશમો ચૌરિંડિયનો દંમક છે, તેના જેદ કહે છે.

- ૧ વીંઢી. ૨ ઢંકણ. ૩ ત્રમરા. ૪ ત્રમરી. ૫ ટીડ. ૬ માચ્વી.
૭ માંસ. ૮ મહ્તર. ૯ પતંગિયા. ૧૦ કંસારી. ૧૧ કોર્ફવાડા.

૨૦ વીશમો તિર્યંચ પંચેંડિયનો દંમક છે, તેના જેદ કહે છે.

૧ જલચર. ૨ સ્થલચર. ૩ સ્વેચર. ૪ ઝર:પરિસ્પર્ષ. ૫ હુજપરિસ્પર્ષ. એ પાંચ ગર્ભજ તિર્યંચ અને એજ પાંચ સંમૂર્ઢિમ તિર્યંચ પંચેંડિય એમ સર્વ દશ જેદે થાય.

૨૧ એકવીશમો મનુષ્યનો દંમક છે, તેના જેદ કહે છે.

૧૫ પંદર કર્મનૂમિદ્દેત્રના. ૨૦ ત્રીશ અકર્મનૂમિદ્દેત્રના. ૫૬ ઠપ્પન અંતરઘી પના. એ સર્વ મલી એકશો ને એક દ્દેત્રવાસી હોવાથી એટલાજ જેદો થયા.

૨૨ બાવીશમો વ્યંતરદેવોનો દંડક છે, તે બે પ્રકારે છે.

તિહાં એક વ્યંતર નિકાય, તેના આઠ જેદ છે.

૧ પિશાચ. ૨ ચૂત. ૩ યદ્ધ. ૪ રાક્ષસ. ૫ કિન્નર. ૬ કિંપુરુષ. ૭ મહોરગ. ૮ ગંધર્વ.
બીજી વાળવ્યંતરનિકાય, તેના પણ આઠ જેદ છે.

૧ અણપનિ. ૨ પણપનિ. ૩ હસિવાદી. ૪ ચૂતવાદી. ૫ કંદી. ૬ મહાકંદી. ૭ કોહંદ. ૮ પતંગ.
૨૩ ત્રેવીશમો જ્યોતિષી દેવોનો દંડક, પાંચ પ્રકારે છે.

૧ ચંડ. ૨ સૂર્ય. ૩ ગ્રહ. ૪ નક્ષત્ર. ૫ તારા.

૨૪ ચોવીશમો વૈમાનિક દેવોનો દંડક, તેના મૂળ બે જેદ છે.

૧ એક કલ્પ એટલે આચારવાલા દેવો, તે બાર દેવલોકના જેદે કરી બાર પ્રકારે છે,
તે બાર દેવલોકનાં નામ કહિયેં છે.

૧ સૌધર્મ દેવલોક. ૨ ઈશાન દેવલોક. ૩ સનત્કુમાર દેવલોક. ૪ માહેન્દ્ર દેવલોક.
૫ બ્રહ્મદેવલોક. ૬ જ્ઞાંતક દેવલોક. ૭ મહાશુક્ર દેવલોક. ૮ સહસ્રાર દેવલોક.
૯ આનંત દેવલોક. ૧૦ પ્રાણત દેવલોક. ૧૧ આરણ દેવલોક. ૧૨ અચ્યુત દેવલોક.
૨ બીજા કલ્પાતીત એટલે જેને વિષે સ્વામી સેવક સંબંધ નથી એવા દેવો તેનાં મૂળ
બે પ્રકાર છે. એક નવ ઐવેયકવાસી, બીજા પાંચ અનુત્તરવિમાનવાસી.

તેમાં પ્રથમ નવઐવેયકનાં નામ કહે છે.

૧ સુદર્શન. ૨ સુપ્રતિવદ્ધ. ૩ મનોરમ. ૪ સર્વતોજ્ઞ. ૫ વિશાલ.
૬ સુમનસ. ૭ સોમનસ. ૮ પ્રતિકર. ૯ આદિત્ય.

હવે પાંચ અનુત્તરવિમાનનાં નામ કહે છે.

૧ વિજય. ૨ વિજયંત. ૩ જયંત. ૪ અપરાજિત. ૫ સર્વાર્થસિદ્ધ.

એ રીતે એ ચોવીશ દંડકનાં જેદ સહિત નામ કહ્યાં.

હવે એ પ્રત્યેક દંડકે પાંત્રીશ ધાર કહેશે, તેનાં નામ લખીયેં છે.

તિહાં પહેલું શરીરધાર પાંચ પ્રકારે છે તેના નામ કહે છે.

૧ ઔદારિક શરીર. ૨ વૈક્રિય શરીર. ૩ આહારકશરીર. ૪ તૈજસ શરીર. ૫ કાર્મણશરીર.
૨ બીજું અવગાહનધાર, તે પ્રત્યેક દંડકે જયન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ એ બે જેદે શરીરનું પ્રમાણ કહેવું.

૩ ત્રીજું સંઘયણધાર તે બે પ્રકારે છે.

૧ વજ્રરૂપજનનારાચ સંઘયણ. ૨ રૂપજનનારાચ સંઘયણ. ૩ નારાચ સંઘયણ.
૪ અર્ધનારાચ સંઘયણ. ૫ કીલિકા સંઘયણ. ૬ ઢેવકું સંઘયણ.

૪ ચોથું સંજ્ઞાધાર, દશ પ્રકારે છે. તેનાં નામ કહે છે.

૧ આહારસંજ્ઞા. ૨ નયસંજ્ઞા. ૩ મૈથુનસંજ્ઞા. ૪ પરિગ્રહસંજ્ઞા. ૫ ક્રોધસંજ્ઞા.
૬ માનસંજ્ઞા. ૭ માયાસંજ્ઞા. ૮ લોનસંજ્ઞા. ૯ લોકસંજ્ઞા. ૧૦ ઊઘસંજ્ઞા.
તથા નીચે લખેલી ૮ સંજ્ઞા સાર્થે મેલવતાં શોભ પ્રકાર પણ થાય છે. તેનાં નામ કહે છે.
૧ સુખસંજ્ઞા. ૨ હુઃખસંજ્ઞા. ૩ મોહસંજ્ઞા. ૪ હ્રાંઠાસંજ્ઞા. ૫ શોકસંજ્ઞા. ૬ ધર્મસંજ્ઞા.

૫ પાંચમું સંસ્થાનધાર ૮ પ્રકારે છે. તેના નામ કહે છે.

૧ સમચતુરસ્ર સંસ્થાન. ૨ નિગોહપરિમંદલ સંસ્થાન. ૩ સાદિ સંસ્થાન.
૪ કુબ્જ સંસ્થાન. ૫ વામન સંસ્થાન. ૬ ઢુંક સંસ્થાન.

આહીં પંચેન્દ્રિયનાં સંસ્થાન કહે છે.

૧ સ્પર્શેન્દ્રિયનું નાના પ્રકારનું સંસ્થાન છે. ૨ રસેન્દ્રિયનું સુરુપા સરસું સંસ્થાન છે.
૩ ગ્રાણેન્દ્રિયનું અચંતા વૃદ્ધના સરસું સંસ્થાન છે. ૪ ચક્ષુરિન્દ્રિયનું મસૂરની ઢાલ
સરસું અર્ધ ચંડાકારે સંસ્થાન છે. ૫ શ્રોત્રેન્દ્રિયનું કલ્પવૃદ્ધના ફૂલ સરસું સંસ્થાન છે.
૬ ઠંડું કષાય ધાર, તે ૧ ક્રોધ. ૨ માન. ૩ માયા. અને ૪ લોન. ૫ ચાર પ્રકારે છે,

૭ સાતમું લેશ્યાધાર ૮ પ્રકારે છે.

૧ કૃષ્ણલેશ્યા. ૨ નીલલેશ્યા. ૩ કાપોતલેશ્યા. ૪ તેજોલેશ્યા. ૫ પદ્મલેશ્યા. ૬ શુક્લલેશ્યા.

આઠમું ઇન્દ્રિયધાર, પાંચ પ્રકારે છે.

૧ સ્પર્શેન્દ્રિય. ૨ રસેન્દ્રિય. ૩ ગ્રાણેન્દ્રિય. ૪ ચક્ષુરિન્દ્રિય. ૫ શ્રોત્રેન્દ્રિય.

૯ નવમું સમુદ્ઘાત ધાર સાત પ્રકારે છે.

૧ વેદના સમુદ્ઘાત. ૨ કષાય સમુદ્ઘાત. ૩ મરણ સમુદ્ઘાત. ૪ વૈક્રિય સમુદ્ઘાત.

૫ તૈજસસમુદ્ઘાત. ૬ આહારક સમુદ્ઘાત. ૭ કેવલિ સમુદ્ઘાત.

૧૦ દશમું દૃષ્ટિધાર. ૧ સમ્યક્દૃષ્ટિ. ૨ મિથ્યાદૃષ્ટિ. ૩ મિશ્રદૃષ્ટિ. ૪ ત્રણ પ્રકારે છે.

૧૧ અગીયારમું દર્શનધાર, ચાર પ્રકારે છે.

૧ ચકુર્દર્શન. ૨ અચકુર્દર્શન. ૩ અવધિદર્શન. ૪ કેવલદર્શન.

૧૨ બારમું જ્ઞાનધાર આઠ પ્રકારે છે.

૧ મતિજ્ઞાન. ૨ શ્રુતજ્ઞાન. ૩ અવધિજ્ઞાન. ૪ મનઃ પર્યવજ્ઞાન.

૫ કેવલજ્ઞાન. ૬ મતિઅજ્ઞાન. ૭ શ્રુતઅજ્ઞાન. ૮ વિચંગજ્ઞાન.

૯ રીતે પાંચ જ્ઞાન ને ત્રણ અજ્ઞાન મળી, આઠ પ્રકારે જ્ઞાનધાર છે.

૧૩ તેરમું યોગધાર પન્નર પ્રકારે છે.

૧ સત્યમનોયોગ. ૨ અસત્યમનોયોગ. ૩ સત્યામૃષામનોયોગ. ૪ અસત્યામૃષામનોયોગ.

૫ સત્યવચનયોગ. ૬ અસત્યવચનયોગ. ૭ સત્યામૃષાવચનયોગ. ૮ અસત્યામૃષાવચનયોગ.
 ૯ ઔદારિક કાયયોગ. ૧૦ ઔદારિકમિશ્ર કાયયોગ. ૧૧ વૈક્રિયકાયયોગ.
 ૧૨ વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગ. ૧૩ આહારક કાયયોગ. ૧૪ આહારકમિશ્ર કાયયોગ.
 ૧૫ કાર્મણ કાયયોગ. એવં પન્નર યોગ જાણવા.

ચૌદમું ઉપયોગધાર. તે પાંચ જ્ઞાન, તથા ત્રણ અજ્ઞાન અને ચાર દર્શન મલી, બાર પ્રકારે છે.

૧ મતિજ્ઞાન. ૨ શ્રુતજ્ઞાન. ૩ અવધિજ્ઞાન. ૪ મનઃપર્યવજ્ઞાન.

૫ કેવલજ્ઞાન. ૬ મતિઅજ્ઞાન. ૭ શ્રુતઅજ્ઞાન. ૮ વિચંગજ્ઞાન.

૯ ચક્ષુર્દર્શન. ૧૦ અચક્ષુર્દર્શન. ૧૧ અવધિદર્શન. ૧૨ કેવલદર્શન.

૧૫ પન્નરમું ઉપપાત ધાર તે પ્રત્યેક દંમકને વિષે એક સમયમાં કેટલા જીવ આવી
 ઉપજે ? તેની જથ્થા તથા ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યા કહેવાનું ધાર.

૧૬ સોલમું ચ્યવનધાર તે પ્રત્યેક દંમકને વિષે એક સમયમાં કેટલા જીવ ચ્યવે, તેની
 જથ્થા તથા ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યા કહેવાનું ધાર.

૧૭ સત્તરમું આયુષ્ય તે ચાર ગતિઆશ્રી ચાર પ્રકારે છે. તેમાં કયા કયા દંમકે કેટલું
 આયુષ્ય છે ? તેનું પ્રમાણ કહેવાનું ધાર.

૧૮ અઠારમું પર્યાસિનું ધાર ૮ પ્રકારે છે.

૧ આહારપર્યાસિ. ૨ શરીરપર્યાસિ. ૩ ઇન્દ્રિયપર્યાસિ.

૪ શ્વાસોહ્વાસપર્યાસિ. ૫ નાષાપર્યાસિ. ૬ મનઃપર્યાસિ.

૧૯ ઝંગળીશમું દિગ્આહાર ધાર ૮ પ્રકારે છે.

૧ અધોદિશિ આહાર. ૨ ઊર્ધ્વદિશિ આહાર. ૩ પૂર્વદિશિ આહાર.

૪ પશ્ચિમદિશિ આહાર. ૫ દક્ષિણદિશિ આહાર. ૬ ઉત્તરદિશિ આહાર.

૨૦ વીશમું સંજ્ઞા ધાર ત્રણ પ્રકારે છે.

૧ દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞા. ૨ હિતોપદેશિકી સંજ્ઞા. ૩ દૃષ્ટિવાદોપદેશિકી સંજ્ઞા.

એકવીશમું ગતિધાર તે કયાદંમકનો જીવ મરીને કયા કયા દંમકમાં જાય ? તે કહેવાનું ધાર.

બાવીશમું આગતિ તે કયા દંમકને વિષે કયા દંમકના જીવ, આવી ઉપજે ? તે કહેવાનું ધાર.

૨૩ ત્રેવીશમું વેદ ધાર. ૧ પુરુષવેદ. ૨ સ્ત્રીવેદ. ૩ નપુંસકવેદ. ૪ ત્રણ પ્રકારે છે.

૨૪ ચોવીશમું અલ્પાબદ્ધત્વનું ધાર. અઘણું પ્રકારે છે. તે પ્રકાર કહે છે.

૧ સર્વથકી થોડા ગર્જન મનુષ્યસંખ્યાતી કોડાકોડી પ્રમાણ છે, તેમાં અલ્પ છે.

૨ તેથકી મનુષ્યની સ્ત્રી સંખ્યાતગુણી અધિક છે, એટલે સત્તાવીશ ગુણી છે. એ બે

બોલ મલી અઢીઢીપમાંહેલા એકશો ને એક દેત્રના મનુષ્યની સંખ્યા કહે છે

- (७ए३३८१६३५१४३६४३३७ए३५४३ए५०३३६) एटले सात क्रोड कोडा कोडीकोडी, बाणुं लाख कोडाकोडीकोडी, अछ्यावीश हजार कोडाकोडीकोडी, एक शो कोडाकोडी कोडी, बाशठ कोडाकोडी कोडी, एकावन लाख कोडाकोडी, बहेता लीश हजार कोडाकोडी, बशो कोडाकोडी, त्रैतालीश कोडाकोडी, साडत्रीश लाख कोडी, उंगणशाठ हजार कोडी, त्रणशें कोडी, चोपन कोडी, उंगणचालीश लाख, पचास हजार, त्रणशें ने ठत्रीश. एटली संख्यायें मनुष्य ठे. तेना अठ्यावीश नाग करीयें, तेमां एक नाग जेटला पुरुष ठे, अने सत्त्यावीश नाग जेटली स्त्री ठे.
- ३ तेथकी बादर तेउकायपर्याप्ता असंख्यातगुणा एक आवलिकाना समयनो वर्ग करी तेने कांश्क न्यून आवलिकाना समयसाथें गुणतां जेटला समय थाय, तेटला ठे.
- ४ तेथकी अनुत्तरविमानवासी देवो असंख्यात गुणा ठे. क्षेत्र पद्योपमने असंख्यातमे नागें जेटला आकाशप्रदेश होय तेटला ठे.
- ५ तेथकी उपरला त्रण ग्रैवेयकना देवता संख्यात गुणा ठे. विमान घणा ठे माटे.
- ६ तेथकी मध्य त्रण ग्रैवेयकना देवो संख्यात गुणा ठे.
- ७ तेथकी नीचला त्रण ग्रैवेयकना देवो संख्यात गुणा ठे.
- ८ तेथकी अच्युतदेवलोकना देवता संख्यात गुणा ठे.
- ९ तेथकी आरण्यदेवलोकना देवो संख्यात गुणा ठे.
- १० तेथकी प्राणात देवलोकना देवो संख्यात गुणा ठे.
- ११ तेथकी आनत देवलोकना देवो संख्यात गुणा ठे.
- १२ तेथकी सातमी नरकपृथिवीना नारकी असंख्यात गुणा ठे. घनीकृत लोकनी एक श्रेणिना असंख्याता नागमां जेटला आकाश प्रदेशनी राशि ठे, तेटली संख्यायें ठे.
- १३ तेथकी ठठी नरकपृथिवीना नारकी असंख्यात गुणा ठे, केम के नरकावासा घणा ठे, तथा उत्कृष्ट पापी जीवोथकी हीनपापी जीवो घणा होय ते इहां उपजे.
- १४ तेथकी सहस्रार देवलोकना देवो असंख्यात गुणा ठे.
- १५ तेथकी माहाशुक्र देवलोकना देवता असंख्यात गुणा ठे, तिहां विमानघणां ठे माटें.
- १६ तेथकी पांचमी नरकपृथिवीना नारकी असंख्यात गुणा ठे.
- १७ तेथकी लांतकदेवलोकना देवता असंख्यात गुणा ठे.
- १८ तेथकी चोथी नरकपृथिवीना नारकी असंख्यात गुणा ठे.
- १९ तेथकी ब्रह्मदेवलोकना देवो असंख्यात गुणा ठे.
- २० तेथकी त्रीजी नरकपृथिवीना नारकी असंख्यात गुणा ठे.

- ૨૧ તેથકી માહેંદેવલોકના દેવતા અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૨૨ તેથકી સનત્કુમાર દેવલોકના દેવતા અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૨૩ તેથકી બીજી શર્કરપ્રજા નરક પૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે. બારમા બોલ થી માંદીને આ ત્રેવીશમા બોલ પર્યંતના બાર બોલમાં પ્રત્યેકે સર્વ ધનીકૃત લોક ની એક શ્રેણીને અસંખ્યાતમે નાગેં જેટલા આકાશ પ્રદેશ હોય, તે પ્રમાણે છે અને એકેકથી અસંખ્યાત ગુણા કહ્યા છે. કારણ કે અસંખ્યાતાના અસંખ્યાતા જેદ છે તેમાટેં એમાં વિરોધતા સમજવી નહીં.
- ૨૪ તેથકી સંમૂર્ત્તિમ મનુષ્ય અસંખ્યાત ગુણા છે. અંગુલ પ્રમાણ ક્ષેત્ર પ્રદેશ રાસિસંબંધી ત્રીજા વર્ગ મૂલને પ્રથમ વર્ગ મૂલસાથે ગુણતાં જે પ્રદેશ થાય તેટલા છે.
- ૨૫ તેથકી ફશાનદેવલોકના દેવતા અસંખ્યાતગુણા છે. અંગુલ માત્ર આકાશ ક્ષેત્રની પ્રદેશરાશિ સંબંધી બીજો વર્ગ મૂલ તેને ત્રીજા વર્ગ મૂલ સાથે ગુણતાં જેટલા પ્રદેશ થાય, તેટલી ધનીકૃત લોકની એક પ્રદેશની શ્રેણિયો લેવી, તેને વિષે જેટલા આકાશ પ્રદેશ હોય, તેટલા ફશાનદેવલોકના દેવતા છે.
- ૨૬ તેથકી ફશાનદેવલોકની વસનારી દેવીયો સંખ્યાતગુણી અધિક છે, બત્રીશ ગુણી છે માટેં.
- ૨૭ તેથકી સૌધર્મદેવલોકના દેવતા સંખ્યાતગુણા છે, કેમ કે તિહાં વિમાન ઘણાં છે, અને વલી દક્ષિણદિશિયેં કૃષ્ણપદ્મી જીવ ઘણા છે માટેં.
- ૨૮ તેથકી સૌધર્મ દેવલોકવાસી દેવી, બત્રીશ ગુણી છે, માટેં સંખ્યાતગુણી છે.
- ૨૯ તેથકી જવનપતિ દેવતા અસંખ્યાત ગુણા છે. કારણ કે એક અંગુલમાત્ર આકાશક્ષેત્રની પ્રદેશરાશિ સંબંધી પ્રથમ વર્ગમૂલ તેને ત્રીજા વર્ગમૂલ સાથે ગુણતાં જે પ્રદેશરાશિ થાય, તેટલી ધનીકૃત લોકની એકપ્રાદેશિક શ્રેણિને વિષે જેટલા આકાશ પ્રદેશ હોય તેટલા છે. ફહાં યદ્યપિ પ્રદેશ અસંખ્યાતા છે તથાપિ અસત્કલ્પનાયેં ૨૫૬ કલ્પીયેં તેનો પ્રથમ વર્ગ મૂલ ૧૬ થાય, બીજો વર્ગમૂલ ચાર થાય અને ત્રીજો વર્ગમૂલ બે થાય માટે શોલને બે સાથે ગણીયેં તેવારેં બત્રીશ થાય.
- ૩૦ તેથકી જવનપતિની દેવીયો બત્રીશ ગુણી છે, માટેં સંખ્યાતગુણી છે.
- ૩૧ તેથકી પહેલા રત્નપ્રજા નામા નરકપૃથ્વીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે, અંગુલ પ્રમાણ આકાશક્ષેત્રની પ્રદેશરાશિ સંબંધી પ્રથમવર્ગ મૂલ તેને બીજા વર્ગમૂલની સાથે ગણતાં જે પ્રદેશ થાય, તાવત્ પ્રમાણ શ્રેણિયોમાં જે આકાશ પ્રદેશ થાય તેટલા છે.
- ૩૨ તેથકી સ્વેત્તર પંચેંડિય તિર્યંચયોનિયા પુરુષ અસંખ્યાત ગુણા છે, જેમાટેં એકપ્રદેશી પ્રતરના અસંખ્યાતમા નાગમાં અસંખ્યાતી આકાશ પ્રદેશની શ્રેણિગત પ્રદેશ પ્રમાણ છે.

- ૩૩ તેથકી સ્વેચર પંચેંડિય તિયેંચ યોનિની સ્ત્રીયો ત્રિગુણી છે, માર્તે સંખ્યાત ગુણી છે.
- ૩૪ તેથકી સ્થલચર પંચેંડિય યોનિયા પુરુષ સંખ્યાત ગુણા છે જેમાર્તે એક વૃહત્પ્રતરના અસંખ્યાતમા નાગમાં જે આકાશ પ્રદેશની અસંખ્યાતી શ્રેણી છે, તેટલી શ્રેણીમાં જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે, તાવત્ પ્રમાણ એ જીવો છે.
- ૩૫ તેથકી સ્થલચર પંચેંડિય તિયેંચયોનિ સંબંધી સ્ત્રીયો ત્રિગુણી છે, સંખ્યાતગુણી જાણવી.
- ૩૬ તેથકી જલચર પંચેંડિય તિયેંચયોનિયા પુરુષ સંખ્યાત ગુણા છે, જે માર્તે અતિપ્રજૂત એક પ્રતરના અસંખ્યાતમા નાગમાં અસંખ્ય આકાશ પ્રદેશની શ્રેણીગત જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે, તાવત્ પ્રમાણ છે.
- ૩૭ તેથકી જલચર પંચેંડિય તિયેંચ યોનિવાલી સ્ત્રીયો ત્રિગુણી છે, માર્તે સંખ્યાતગુણી.
- ૩૮ તેથકી વ્યંતરનિકાયના દેવો સંખ્યાતગુણા છે, સંખ્યાત કોડાકોડી યોજન પ્રમાણ એક પ્રતરને વિષે જેટલા સૂચીરૂપ સ્વંમ થાય, તાવત્ પ્રમાણ છે.
- ૩૯ તેથકી વ્યંતરદેવીયો સંખ્યાતગુણી છે, વત્રીશ ગુણી માર્તે.
- ૪૦ તેથકી જ્યોતિષી દેવતા સંખ્યાતગુણા છે, એક પ્રતરને વિષે વરો હપ્પન અંગુલ પ્રમાણ એક સૂચીરૂપ સ્વંમ એવા જેટલા સ્વંમ થાય તેટલી સંખ્યાયે છે.
- ૪૧ તેથકી જ્યોતિષિક દેવીયો વત્રીશ ગુણી છે માર્તે સંખ્યાત ગુણી કહેવી.
- ૪૨ તેથકી સ્વેચર પંચેંડિય તિયેંચયોનિયા નપુંસક સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૪૩ તેથકી સ્થલચર પંચેંડિય તિયેંચયોનિયા નપુંસક સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૪૪ તેથકી જલચર પંચેંડિય તિયેંચયોનિયા નપુંસક સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૪૫ તેથકી ચૌરિંડિય પર્યાસા સંખ્યાતગુણા છે. એક પ્રતરને વિષે જેટલા એક અંગુલના સંખ્યાતમા નાગ પ્રમાણ વાલા જેટલા સૂચીસ્વંમ થાય, તેટલા છે.
- ૪૬ તેથકી સર્વ પંચેંડિય પર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૪૭ તેથકી બેંડિય પર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૪૮ તેથકી ત્રીંડિય પર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૪૯ તેથકી પંચેંડિય અપર્યાસા વિશેષાધિક છે. એક પ્રતરમાં અંગુલના અસંખ્યાતમા નાગ પ્રમાણ જેટલા સૂચી સ્વંમ થાય, તેટલા છે.
- ૫૦ તેથકી ચૌરિંડિય અપર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૫૧ તેથકી ત્રીંડિય અપર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૫૨ તેથકી બેંડિય અપર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૫૩ તેથકી પ્રત્યેક શરીર વાલા બાદર વનસ્પતિકાથિયા અપર્યાસા અસંખ્યાત ગુણા છે.

- ૫૪ એક પ્રજૂત પ્રતરમાં અંગુલના અસંખ્યાતમા નાગ પ્રમાણ જેટલા સૂચીસ્વંમ થાયતેટલા છે.
 ૫૫ તેથી બાદર નિગોદ પર્યાપ્તા અનંતકાયનાં શરીર અસંખ્યાત ગુણાં છે. જે માટે સંખ્યાતા પ્રતરમાં એક અંગુલના અસંખ્યાતા નાગ જેવડા જેટલા સૂચીસ્વંમ સમાઈ શકે, તેટલા સ્વંમ પ્રમાણ છે.
 ૫૬ તેથી બાદર પૃથ્વીકાયિયા પર્યાપ્તા જીવ અસંખ્યાત ગુણા છે, જે માટે પ્રજૂત સંખ્યાતા પ્રતરમધ્યે અંગુલના અસંખ્યાત નાગ માત્ર સૂચીસ્વંમ જેટલા સમાઈ શકે તેટલા છે.
 ૫૭ તેથી બાદર અપ્કાયિયા પર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે. જે માટે અત્યંત પ્રજૂત સંખ્યાતા પ્રતર મધ્યે અંગુલના અસંખ્ય નાગમાત્ર જેટલા સૂચીસ્વંમ સમાઈ શકે, તેટલા છે.
 ૫૮ તેથી બાદર વાયુકાયિયા પર્યાપ્તા જીવ અસંખ્યાત ગુણા છે, ધનીકૃત લોકના અસંખ્યાતા પ્રતરને વિષે જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે તેટલા પ્રદેશ પ્રમાણ છે.
 ૫૯ તેથી બાદર તેજકાયિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે, જે માટે અસંખ્યાતા લોકાકાશ પ્રદેશ રાશિ પ્રમાણ છે.
 ૬૦ તેથી પ્રત્યેક શરીરવાળા બાદર વનસ્પતિકાયિયા અપર્યાપ્તા જીવ અસંખ્યાત ગુણા છે.
 ૬૧ તેથી બાદર નિગોદીયા અપર્યાપ્તાના શરીર અસંખ્યાત ગુણા છે.
 ૬૨ તેથી બાદર પૃથ્વીકાયિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે.
 ૬૩ તેથી બાદર અપ્કાયિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે.
 ૬૪ તેથી બાદર વાયુકાયિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે.
 ૬૫ તેથી સૂક્ષ્મ તેજકાયિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે. સર્વલોક વ્યાપી માટે.
 ૬૬ તેથી સૂક્ષ્મ પૃથ્વીકાયિયા અપર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
 ૬૭ તેથી સૂક્ષ્મ અપ્કાયિયા અપર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
 ૬૮ તેથી સૂક્ષ્મ વાયુકાયિયા અપર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
 ૬૯ તેથી સૂક્ષ્મ તેજકાયિયા પર્યાપ્તા સંખ્યાત ગુણા છે. इहां ए सूक्ष्म मध्ये स्वनावेज અપર્યાપ્તાથી પર્યાપ્તા ઘણા છે માટે.
 ૭૦ તેથી સૂક્ષ્મ પૃથ્વીકાયિયા પર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
 ૭૧ તેથી સૂક્ષ્મ અપ્કાયિયા પર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
 ૭૨ તેથી સૂક્ષ્મ વાયુકાયિયા પર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
 ૭૩ તેથી સૂક્ષ્મ નિગોદનાં શરીર અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણાં છે.
 ૭૪ તેથી સૂક્ષ્મ નિગોદનાં શરીર પર્યાપ્તા સંખ્યાત ગુણાં છે.
 ૭૫ તેથી અજન્યસિદ્ધિયા જીવ અનંતગુણા છે. જઘન્યયુક્ત ચોથા અનંતા જેટલા છે માટે.

- ७५ तेथकी पडिवाइ प्रतिपत्ति सम्यग्दृष्टि जीव अनंतगुणा ठे.
- ७६ तेथकी सिद्धना जीव अनंतगुणा ठे. मध्यमयुक्त पांचमा अनंता जेटला ठे, माटें.
- ७७ तेथकी बादर वनस्पतिकायिया पर्याप्ता जीव अनंतगुणा ठे. जेमाटें एक निगोदने अनंतमे नागें सिद्ध ठे, एवा असंख्याता निगोद पर्याप्ता बादर वनस्पतिमांहे ठे, माटें.
- ७८ तेथकी बादर पर्याप्ता जीव विशेषाधिक ठे. बादर पर्याप्ता पृथिव्यादिक प्रक्षेपवाथकी.
- ७९ तेथकी बादर वनस्पतिकायिया अपर्याप्ता असंख्यातगुणा ठे, जेमाटें एकेक बादर निगोद पर्याप्तानी निश्चायें असंख्याता अपर्याप्ता निश्चें होय, ते माटें.
- ८० तेथकी बादर अपर्याप्ता विशेषाधिक ठे, बादर अपर्याप्ता पृथिव्यादिक प्रक्षेपवाथकी.
- ८१ तेथकी सर्वपर्याप्ता अपर्याप्ता बादर जीव विशेषाधिक ठे.
- ८२ तेथकी सूक्ष्मवनस्पतिकायिया अपर्याप्ता असंख्यात गुणा ठे, केम के बादर जीवोथी सूक्ष्म घणा ठे अने वली सर्व लोकव्यापी ठे माटें.
- ८३ तेथकी सूक्ष्म अपर्याप्ता विशेषाधिक ठे. केम के सूक्ष्म अपर्याप्ता पृथिव्यादिकने तेमां प्रक्षेपवाथकी विशेषाधिक थाय.
- ८४ तेथकी सूक्ष्मपर्याप्ता वनस्पतिकायिया जीव संख्यातगुणा ठे, केम के सूक्ष्मपर्याप्ता मांहे सूक्ष्म अपर्याप्ता स्वजावें सदैव संख्यात गुणा प्राप्त होय, माटें.
- ८५ तेथकी सर्व सूक्ष्मपर्याप्ता जीव विशेषाधिक ठे. सूक्ष्मपर्याप्ता पृथिव्यादिक सायें जेलवाथी.
- ८६ तेथकी सर्व पर्याप्ता अपर्याप्ता सूक्ष्मजीव विशेषाधिक ठे.
- ८७ तेथकी जव्यसिद्धिक जव्यजीव विशेषाधिक ठे जेमाटें जघन्ययुक्त अनंता प्रमाण अनव्य जीवो ठे तेने टालीने बीजा सर्व जव्यजीवो ठे ते माटें.
- ८८ तेथकी निगोदना जीव विशेषाधिक ठे, जे जणी निगोदना जीव टाली बीजा सर्व जीव असंख्यात लोकाकाश प्रदेश प्रमाणज ठे, माटें.
- ८९ तेथकी वनस्पतिना जीव विशेषाधिक ठे, निगोदमां प्रत्येक वनस्पति प्रक्षेपवाथकी.
- ९० तेथकी एकेंद्रिय जीव विशेषाधिक ठे. वनस्पतिमां वली पृथिव्यादिकना प्रक्षेपवाथकी.
- ९१ तेथकी तिर्यंचयोनिना विशेषाधिक ठे, बेंद्रियादिकना जेलवाथकी.
- ९२ तेथकी मिथ्यादृष्टि विशेषाधिक ठे, ए जीव चारे गतिमां लाजे, माटें.
- ९३ तेथकी अविरति जीव विशेषाधिक ठे, अविरति सम्यग्दृष्टि जीव एमां जलवाथकी.
- ९४ तेथकी सकषायिजीव विशेषाधिक ठे, देशविरत्यादिना जलवाथकी.
- ९५ तेथकी उद्भ्रमस्थ जीव विशेषाधिक ठे, उपेक्षांत मोही पण एमां जलवाते थकी.
- ९६ तेथकी सयोगी विशेषाधिक ठे, सयोगा केवलीना जलवा थकी.

ए७ तेथकी सर्व संसारी जीव विशेषाधिक ठे, एमां अयोगी केवली पण नव्या.

ए८ तेथकी सर्व जीव विशेषाधिक ठे, एमां सिद्धना जीव पण नव्या. इति अल्पबहुत्व समाप्त॥

३५ पञ्चीशमुं जवन द्वार. ते प्रत्येक दंमकने विषे जवन कहेवानुं द्वार जाणवुं.

३६ षष्ठीशमुं विरहकालद्वार. एटले अमुक दंमकें जघन्य तथा उत्कृष्टथी अमुक काल पर्यंत कोइ जीव मरे नहीं अथवा उपजे नहीं, ते विचार कहेवानुं द्वार.

३७ सत्यावीशमुं चउद गुणगणानुं द्वार. चौद प्रकारें ठे.

१ मिथ्यात्व. २ सास्वादन. ३ मिश्र गुणगणुं. ४ अविरतिसम्पगृह्ण.

५ देशविरति. ६ प्रमत्त. ७ अप्रमत्त. ८ अपूर्वकरण.

९ अनिवृत्ति. १० सूक्ष्मसंपराय. ११ उपशान्तमोह.

१२ क्षीणमोह. १३ सयोगीकेवली. १४ अयोगी केवली.

३८ अष्टावीशमुं प्राणद्वार दश प्रकारें ठे.

१ स्पर्शेंद्रिय. २ रसेंद्रिय. ३ घ्राणेंद्रिय. ४ चक्षुरेंद्रिय. ५ श्रोत्रेंद्रिय.

६ कायबल. ७ वचनबल. ८ मनोबल. ९ आशोद्भास. १० आशु.

३९ उगणत्रीशमुं संयतिद्वार, त्रिजंगी पूर्वक आठ प्रकारें ठे.

१ संयती, २ व्रती, ३ पञ्चस्काणी, ४ पंमिया,

५ संवुमा, ६ जगरा, ७ धम्मिया, ८ धम्मविवसाइया.

१ असंयति, २ अव्रती, ३ अपञ्चस्काणी. ४ बाला.

५ असंवुमा, ६ च्युता, ७ अधम्मिया, ८ अधम्मविवसाइया.

१ संयतासंयती, २ व्रताव्रती, ३ पञ्चस्काणापञ्चस्काणी. ४ बालापंमिया.

५ संवुमाअसंवुमा, ६ च्युताजगरा, ७ धम्माधम्मीया, ८ धम्माधम्मविवसाइया.

३० त्रीशमुं आहारद्वार, त्रण प्रकारें ठे. १ सचित्ताहार. २ अचित्ताहार. ३ कवलाहार.

३१ एकत्रीशमुं आहारजातिनो द्वार त्रण प्रकारें ठे. १ उजाहार. २ लोमाहार. ३ कवलाहार.

३२ बत्रीशमुं आहारनी इहानुं द्वार. ते प्रत्येक दंमकवालाने जघन्य तथा उत्कृष्टथी केटले कालें आहार जेवानी इहा थाय ? तेनो विवरो कहेवो, ते आहार इहाद्वार.

३३ तेत्रीशमुं कायस्थितिनुं द्वार. ते प्रत्येक दंमकवालाने पोतानी कायाने विषे अनुक्रमें पुनः पुनः उपजवुं, केटली वार थाय ? तेना कालनुं प्रमाण कहेवुं.

३४ चोत्रीशमुं योनिद्वार, ते चोराशी लाख जेदें प्रसिद्ध ठे.

३५ पांत्रीशमुं कुलकोडिद्वार, ते प्रत्येक दंमकमां केटला लाख कुलकोडि ठे ? एम कहे वानुं द्वार. ए रीतें पांत्रीश द्वारनां नाम कहां.

हवे पूर्वोक्त चोवीश दंमकमांना प्रत्येक दंमकें ए पांत्रीश द्वार कहियें तैयें.

१ तिहां प्रथम सात नारकीना दंमकें पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ वैक्रिय, तैजस ने कर्मण, ए त्रण शरीर होय.
- २ अवगाहना नवधारणीय शरीर जघन्य थी मांमीउत्कृष्ट पांचरों धनुष्य होय तथा उत्तर वैक्रिय शरीर तेथी बमणुं होय. तेमां जघन्यथी साडा पन्नर धनुष्य ने बार अंगुल अने उत्कृष्टुं एक हजार धनुष्य होय. उपजतां नवधारणीय अंगुल नो असंख्यातमो जाग होय अने उत्तर वैक्रिय अंगुलनो संख्यातमो जाग होय.
- ३ नारकीने संघयण नथी. असंघयणी ठे.
- ४ संज्ञा आश्रयी संज्ञा, दश पण होय, अथवा शोल होय.
- ५ नारकीने दुंमसंस्थान होय.
- ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
- ७ नारकीने कृष्ण, नील अने कापोत, ए त्रण लेश्या होय.
- ८ इंडियो पांचे होय.
- ९ वेदना, कषाय, मरण अने वैक्रिय ए चार समुद्धात होय.
- १० सम्यक्तवादिक त्रणे दृष्टि होय. सम्यक्तव, मिश्र अने मिथ्यात्व.
- ११ चक्षुर्दर्शन, अचक्षुर्दर्शन अने अवधि दर्शन, ए त्रण दर्शन होय.
- १२ मत्स्यादित्रणज्ञान तथा त्रण अज्ञान होय.
- १३ मनना चार योग, वचनना चार योग, तथा कायना त्रण योग, वैक्रियकाययोग, वैक्रियमिश्रकाययोग तथा कर्मण काययोग मलीने अगीयार योग होय.
- १४ उपयोग प्रथमना त्रण ज्ञान, त्रण अज्ञान अने चक्षुरादिक त्रण दर्शन सर्व मलीने नव होय.
- १५ उपपात एक समयमां जघन्यथी एक, बे, त्रण, जीव उपजे अने उत्कृष्टथी संख्याता असंख्याता जीव पण उपजे.
- १६ उपपातनी परें ज्यवनद्वार पण समज बुं. एटले जेम उपजे, तैम चवे.
- १७ आयुष्य जघन्यथी दश हजार वर्ष, उत्कृष्ट तेत्रीश सागरोपम जाणुं.
- १८ पर्याप्ति ठ होय, परंतु जाषा अने मन ए बे पर्याप्ति साथेंज उपजे, तेथी प्रका रांतरें पांच पर्याप्ति पण कहेवाय.
- १९ आहार, ठ दिशिनो लिये ठे.
- २० दीर्घकालिकी संज्ञा एकज होय.
- २१ चवीने गर्जज मनुष्य तथा गर्जज तिर्यच ए बे दंमकमां आवे.
- २२ तिर्यच पंचेंडिय तथा गर्जज मनुष्य ए दंमकना जीवो नारकीमां आवी उपजे.
- २३ वेदद्वारमां नारकीने एक नपुंसकवेद होय.
- २४ अल्प बहुत्वमां सर्वथकी थोडा, सात मी नरकपृथ्वीना नारकी जाणवा. पठी अल्पपापना सेवनार घणा माटें तेथकी ठीनीना असंख्यातगुणाधिक, तेथकी पांचमीना असंख्यात गुणाधि

ક. તેથીકી ચોથીના અસંખ્યાતગુણાધિક, તેથીકી ત્રીજીના અસંખ્યાતગુણાધિક, તેથીકી બીજીના અસંખ્યાતગુણાધિક. તેથીકી પહેલીના અસંખ્યાતગુણાધિક જાણવા.

૨૫ જવનદ્વારઆશ્રી સાતે નરક પૃથિવીના મલી, ડંગણપચાસ પ્રતર અને ચોરાશી લાખ નરકાવાસા જાણવા.

૨૬ ઢવીશમા વિરહકાલ દ્વારમાં જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટો ઢ મહિનાનો વિરહ જાણવો. પ્રથમ નરકે જઘન્ય એક સમય ઉત્કૃષ્ટ ચોવીશ મુદ્દૂર્ત. બીજીમાં સાત દિવસ, ત્રીજીમાં પંદર દિવસ, ચોથીમાં એક માસ, પાંચમીમાં બે માસ, ઢઠીમાં ચાર માસ, અને સાતમીમાં ઢ માસ. તથા જઘન્યથી સર્વમાં એક સમય.

૨૭ ગુણતાણા પ્રથમના ચાર લાખે.

૨૮ નારકીને દશ પ્રાણ જાણવાં.

૨૯ સંયતિદ્વાર આશ્રી અસંયતી, અવ્રતી,

અપચ્ચસ્કાણી, બાજા, અસંબુમા, ચ્યુતા, અધાર્મિક અને અધર્મવ્યવસાયિકા, એ આવ જાંગા હોય.

૩૦ આહારદ્વારમાં નારકી જીવો એકજ અચેત આહાર લિયે.

૩૧ આહાર જાતિના દ્વારમાં નારકીને ડ જાહાર અને લોમાહાર. એ બે રીતે આહાર લેવાનું હોય.

૩૨ આહારની ઇજ્ઞા આશ્રયી સાતે નરક પૃથ્વીના નારકીને જઘન્યથી એક સમયે અને ઉત્કૃષ્ટી અંતર મુદ્દૂર્તે ઉપજે.

૩૩ કાયસ્થિતિઆશ્રી જેટલી નવસ્થિતિ હોય, તેટલો કાલ કાયસ્થિતિ પણ જાણવી. કારણ કે નરકનો જીવ મરી ને ફરી નરકમાં ન જાય.

૩૪ યોનિદ્વાર આશ્રયી નારકી જીવોની ચાર લાખ યોનિ ઉપજવાની જાણવી.

૩૫ કુલકોડીદ્વાર આશ્રયી નારકી જીવો ના પચ્ચીશ લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

એ નરકાશ્રી પાંત્રીશદ્વારનો વિચાર કહ્યો.

૧૧ હવે દશ જવન પતિના દશ દંડકને વિષે પાંત્રીશ ધાર કહે બે.

૧ શરીરદ્વાર આશ્રયી, વૈક્રિય તેજસ ને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.

૨ અવગાહનાદ્વાર આશ્રયી ઉપજતાં વસ્તુ, અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ શરીર હોય. પઠી ઉત્કૃષ્ટ, સાત હાથનું શરીર હોય. અને ઉત્તરવૈક્રિય કરે તો એક લાખ યોજન સુધી કરે.

૩ સંઘયણ આશ્રયી દેવોને કોઈ પણ સંઘયણ નથી અસંઘયણી બે માર્ટે.

૪ સંજ્ઞા આશ્રયી દશ અથવા શોભ હોય.

૫ સંસ્થાનઆશ્રયી દેવોને એકજ સમચ તુરસ્ત્ર સંસ્થાન હોય.

૬ કષાયાશ્રયી ક્રોધાદિક ચારેકષાય હોય.

૭ લેશ્યા આશ્રયી કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત અને તેજો, એ ચાર લેશ્યા હોય.

- ७ इंदिय आश्रयी पांचे इंदिय होय.
 ८ समुद्रघात आश्रयि वेदना, कषाय, मरण, वैक्रिय अने तैजस, ए पांच होय.
 १० दृष्टि सम्यक्तवादिक सम्यक्व, मिथ्यात्व अने मिश्र. ए त्रणे होय.
 ११ दर्शन, आश्रयी चक्षुदर्शन, अचक्षुदर्शन अने अवधिदर्शन, ए त्रण होय.
 १२ प्रथमनां त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान.
 १३ योग आश्रयी नारकीनी पेरे चार मन ना, चार वचनना अने त्रणा कायना मलीने ए अगीयार योग होय.
 १४ उपयोगद्वार आश्रयी प्रथमना त्रण ज्ञान, त्रण अज्ञान अने प्रथमनां त्रण दर्शन. ए रीते नव उपयोग होय.
 १५ जघन्यथी एक समयमां एक, बे, त्रण, उपजे अने उत्कृष्टपणे संख्याता अथ वा असंख्याता पण एक समयमां उपजे.
 १६ उपजवानी पेरे च्यवनद्वार पण जाणवुं.
 १७ आयुष्यद्वार आश्रयी, जघन्यथी दश हजार वर्ष, अने उत्कृष्ट, एक सागरोपम जाजेरुं आयुष्य जाणवुं.
 १८ पर्याप्ति ठहोय परंतु जाषा अने मन, ए बे पर्याप्ति साथें होय. तेथी प्रकाशंतरें पांच पण कहेवाय.
 १९ आहारआश्री जवनपति देवो ठे दिशिनो आहार लिये ठे.
 २० संज्ञामां एक दीर्घकालिकी संज्ञा होय.
 २१ च्यवीने मनुष्य, तिर्यंच पंचेंडिय, पृथ्वीकाय, अपूकाय अने वनस्पति काय, ए पांच दंमकने विपे जाय.

- २२ एक गर्जज मनुष्य अने बीजा तिर्यंच पंचेंडिय, ए वे दंमकवाला आवी, जवनपतिनी दशे निकायने विपे उपजे.
 २३ वेदमां पुरुषवेद अने स्त्रीवेद, ए वे होय.
 २४ अल्पबहुत्वमां सौधर्म, देवलोकनी देवी योथकी असंख्यात गुणा ठे.
 २५ जवनद्वारमां दशे निकायना वीश इना जवननी संख्या ९९१००००० ठे.
 २६ विरहकाल, जघन्यथी एक समय अने उत्कृष्टो चौवीश मुहूर्त जाणवो.
 २७ गुणगणां आश्रयी प्रथमनां चार होय.
 २८ प्राणद्वारआश्रयी एमने दशे प्राण होय.
 २९ संयतीना ७ जांगा नारकीनी पेरे होय.
 ३० आहारआश्री अचित्ताहार लिये.
 ३१ उंजाहार ने लोमाहार बे आहार करे.
 ३२ दश हजार वर्षना आयुष्य वालाने चोथ जत्ते आहारनी इच्छा उपजे. पत्योपमना आयुष्यवालाने दिवस पृथक्त्वे आहारनी इच्छा उपजे. एक सागरोपम आयुवालाने एक हजार वर्षे आहारनी इच्छा उपजे. सागरोपम जाजेरा आयुष्यवालाने हजार वर्ष जाजेरे आहारनी इच्छा उपजे.
 ३३ जवनपति मरीने जवनपति न थाय. माटे जेटली जवस्थिति होय, तेटली ज एमनी कायस्थिति पण जाणवी,
 ३४ जवनपति, व्यंतर, ज्योतिषी ने वैमानिक, ए चारे निकायना देवोनी चार लाख योनि उपजवानी कही ठे.
 ३५ ए देवोना तेरे दंमकने विपे ठवीश लाख कोडी कुल जाणवां.

१२ हवे बारमा पृथ्वी कायना दंमकने विषे पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ औदारिक, तैजस अने कार्मेण, ए त्रण शरीर होय.
- २ अवगाहना जघन्य तथा उत्कृष्टी अं गुलनो असंख्यातमो जाग होय.
- ३ एक ठेवहुं संघयण होय.
- ४ संज्ञा, आहार, नय, मैथुन अने परिग्रह, ए चार अथवा दश होय.
- ५ एक दंमक संस्थान मसूरने आकारें ठे.
- ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
- ७ अपर्याप्ताने प्रथमनी चार लेश्यायो होय अने पर्याप्ताने कृष्ण, नील ने कापोत, ए त्रण लेश्या होय.
- ८ इन्द्रियद्वारें एक स्पर्शेन्द्रियज होय.
- ९ समुद्धात द्वार आश्रयी वेदन, कषाय ने मरण, ए त्रण समुद्धात होय.
- १० दृष्टि आश्रयी एक मिथ्यादृष्टि होय.
- ११ दर्शन आश्रयी एक अचक्षुदर्शन होय.
- १२ ज्ञानद्वार आश्रयी मतिअज्ञान अने श्रुतअज्ञान, ए बे अज्ञान होय.
- १३ औदारिककाययोग, औदारिकमिश्रकाययोग अने कार्मेणकाययोग, ए त्रण योग होय. मन अने वचन एने नथी.
- १४ मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान अने अचक्षुदर्शन, ए त्रण उपयोग होय.
- १५ उपपात द्वार आश्रयी एक समयमां असंख्याता पृथिवीकाय जीव उपजे.
- १६ एक समयमां असंख्यात जीव च्यवे.
- १७ जघन्य, अंतरमुहूर्त अने उत्कृष्ट बावीश हजार वर्षेनुं आयुष्य जाणवुं.
- १ सुनानुं हजार वर्ष.
- २ सुधानुं बार हजार वर्ष.
- ३ वालुकानुं चौद हजार वर्ष.
- ४ मणसिजनुं शोल हजार वर्ष.
- ५ शर्करानुं अठार हजार वर्ष.
- ६ खरपुढवीनुं बावीश हजार वर्ष.
- १८ आहार, शरीर, इन्द्रिय अने श्वासोष्वास. ए चार पर्याप्ति होय.
- १९ आहारद्वारआश्रयी त्रण. चार, पांच अथवा ठ दिशिनो आहार लिये.
- २० त्रण संज्ञामांहेली कोइ पण संज्ञा ए दंमकें न होय.
- २१ पृथिवीकाय मरीने पांच स्थावरना पांच दंमक तथा विकर्षेन्द्रियना त्रण दंमक, पंचेन्द्रियतिर्यचनो दंमक अने मनुष्यनो दंमक, ए दश दंमकमां जइ उपजे.
- २२ नारकी वर्जीने बाकी त्रेवीशे दंमकना जीव, पृथिवीकायमां आवी उपजे.
- २३ एकज नपुंसक वेद होय. परंतु स्त्रीअ ने पुरुष ए बे वेद एमां नथी.
- २४ अल्पबहुत्वमां त्रीन्द्रिययुक्ती पृथिवीकायिया जीव अधिक ठे.
- २५ जुवनद्वारें पृथिवीकायमां जवन नथी.
- २६ ए दंमकने विषे विरहकाल पण नथी.
- २७ ए दंमकने विषे एकज मिथ्यात्व गुण ठाणुं लाजे. केम के सर्व मिथ्यादृष्टि ठे.

१८ स्पर्शेंद्रिय, कायबल, श्वासोद्वास अने
आयु, ए चार प्राण होय.
१९ नारकीनी पेरें संयतीना आवनांगा होय.
२० सचित्तादिक त्रणे प्रकारनो आहार लीये.
२१ उज अने लोमे करी आहार लीये.
२२ समय समय आहारनी इच्छा उपजे.
२३ सूक्ष्म पृथिवीकायनी कायस्थिति जघ

न्य अंतरमुहूर्त अने उत्कृष्टी असंख्या
ती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी कालनी जा
एवी. बादरपृथिवीकायनी कायस्थि
ति जघन्य अंतरमुहूर्त अने उत्कृष्टी सि
त्तेर कोडाकोडी सागरोपमनी जाएवी.

२४ सात लाख योनि जाएवी.

२५ बार लाख कोडी कुल जाएवां.

१३ हवे तेरमा अप्रकायना दंमकने विषे पात्रीश धार कहे ठे.

१ शरीरधार आश्रयी औदारिक, तैजस
अने कर्मण, ए त्रण शरीर होय.
२ जघन्य अने उत्कृष्टी अवगाहना अंगु
लनो असंख्यातमो जाग होय.
३ एक ठेवहुं संघयण होय.
४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
५ एक हुंम संस्थान पाणीना पर्पोटाने
आकारें होय.
६ क्रोधादिक चारे कषाय, ए दंमकें होय.
७ अपर्याप्ताने प्रथमनी चार लेख्या
होय, अने पर्याप्ताने प्रथमनी कृष्ण,
नील ने कापोत ए त्रण लेख्या होय,
८ एक स्पर्शेंद्रियज होय, एकेंद्रिय ठे माटें.
९ समुद्धात आश्रयी वेदना, कषाय ने
मरण ए त्रण समुद्धात होय.
१० दृष्टिधारमां एकज मिथ्यादृष्टि होय.
११ दर्शनधारमां एक अचकुर्दर्शन होय.
१२ मति अने श्रुत, ए बे अज्ञान होय.
१३ योगधार आश्रयी औदारिक काययोग,
औदारिक मिश्रकाययोग अने कर्म
ए काययोग, ए त्रण योग होय.

१४ मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान अने अचकुर्द
र्शन. ए त्रण उपयोग होय.

१५ एक समयमां असंख्याता जीव उपजे.

१६ एक समयमां असंख्याता मरण पामे.

१७ जघन्य अंतरमुहूर्त अने उत्कृष्ट सात
हजार वर्षायु होय.

१८ पर्याप्ति, आहार, शरीर, इंद्रिय अने
श्वासोद्वास, ए चार होय.

१९ आहारआश्रयी त्रण, चार, पांच अ
थवा ठ दिशिनो आहार लीये.

२० दीर्घकालादिक कोइ पण संज्ञा न होय.

२१ ए दंमकवालाजीव पण पृथिवीकायनी
पेरें दश दंमकने विषे जाय.

२२ एक नारकी वर्जी बाकी त्रेवीश दंम
कना जीवो अप्रकायमां आवी उपजे.

२३ वेद आश्रयी एकज नपुंसक वेद होय.

२४ अल्प बहुत्वमां पृथ्वीकायथी अप्रका
यिक. जीव अधिक ठे.

२५ अप्रकायनें जवन नथी.

२६ विरहकाल पण नथी.

२७ एकज मिथ्यात्व गुणगणुं लाजे.

૨૭ પૃથ્વીકાયની પેરેં ચાર પ્રાણ હોય.
 ૨૮ સંયતીના આઠ નાંગા, નારકી પેરેં જાણવા
 ૨૯ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
 ૩૦ ઝંજ અને લોમેં કરી આહાર લીયે.

૩૧ સમય સમય આહારની ઇજા ઉપજે.
 ૩૨ કાયસ્થિતિ પૃથ્વીકાયની પેરેં જાણવી.
 ૩૩ સાત લાખ જીવાયોનિ જાણવી.
 ૩૪ સાત લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

૧૪ હવે તેજકાયના દંમકે પાંત્રીશ ઘાર કહેઠે.

૧ શરીર આશ્રયી ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
 ૨ જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટી અવગાહના અં ગુણનો અસંખ્યાતમો જાગ હોય.
 ૩ એકજ ઠેવઠું સંઘયણ હોય.
 ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય.
 ૫ હુંમ સંસ્થાન સૂઝની અણીને આકારેં.
 ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
 ૭ કૃષ્ણ, નીલ ને કાપોત, ત્રણ લેશ્યા હોય.
 ૮ એક સ્પર્શેન્દ્રિય હોય.
 ૯ પ્રથમની ત્રણ સમુદ્ઘાત હોય.
 ૧૦ એકજ મિથ્યાદૃષ્ટિ હોય.
 ૧૧ એકજ અચકુર્દર્શન હોય.
 ૧૨ મતિ અને શ્રુત, એ બે અજ્ઞાન હોય.
 ૧૩ ઔદારિક કાયયોગ, ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ અને કાર્મણકાયયોગ, એ ત્રણ યોગ હોય.
 ૧૪ પ્રથમનાં બે અજ્ઞાન અને અચકુર્દર્શન એ ત્રણ ઉપયોગ હોય.
 ૧૫ એક સમયમાં અસંખ્યાતા જીવ ઉપજે.
 ૧૬ એક સમયમાં અસંખ્યાતા જીવ ચ્યવે.
 ૧૭ જઘન્ય અંતરમુદૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ અહોરાત્રિનું આયુષ્ય હોય.

૧૮ પ્રથમની ચાર પર્યાપ્તિ હોય.
 ૧૯ આહાર આશ્રયી ત્રણ, ચાર, પાંચ અથવા ષ ઢિશિનો આહાર લીયે.
 ૨૦ દીર્ઘ કાલાદિક ત્રણે સંજ્ઞારહિત હોય.
 ૨૧ મરીને પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલ્લેન્દ્રિય અને એક તિર્યંચ, પંચેન્દ્રિયનો દંમક મ લીને નવદંમકને વિષે જાય.
 ૨૨ એમાં દશ દંમકના જીવો આવી ઉપજે.
 ૨૩ એમાં એકજ નપુંસક વેદ હોય.
 ૨૪ અલ્પબહુલ્ય અઘાણું બોલમાં કહ્યું ઠે.
 ૨૫ યુવન એ દંમકમાં નથી.
 ૨૬ વિરહકાલ નથી. નિરંતર ઉપજે ઠે.
 ૨૭ એકજ મિથ્યાત્વ ગુણતાણું લાજે.
 ૨૮ સ્પર્શેન્દ્રિય, કાયબલ, શ્વાસોહ્વાસ અને આયુ, એ ચાર પ્રાણ હોય.
 ૨૯ સંયતીના નારકીની પેરેં આઠ નાંગા હોય.
 ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
 ૩૧ ઝંજ અને લોમેં કરી આહાર લીયે.
 ૩૨ સમય સમય આહારની ઇજા ઉપજે.
 ૩૩ કાયસ્થિતિ પૃથ્વીકાયની પેરેં જાણવી.
 ૩૪ સાત લાખ યોનિ ઉપજવાની ઠે.
 ૩૫ ત્રણ લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

१५ हवे पन्नरमा वायुकायना दंमकें पात्रीश द्वार कहे ठे.

- १ औदारिक, वैक्रिय, तैजस अने कार्मण, ए चार शरीर होय.
- २ जघन्योत्कृष्ट अवगाहना अंगुलनो अ संख्यातमो जाग होय.
- ३ एकज ठेवहुं संघयण होय.
- ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
- ५ दुंसंस्थान, ध्वजा ने पताकाने आकारें.
- ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
- ७ कृष्ण, नीलने कापोत, ए त्रण लेश्या होय.
- ८ एक स्पर्शेन्द्रिय होय.
- ९ प्रथमना चार समुद्धात होय.
- १० एकज मिथ्यादृष्टि होय.
- ११ एकज अचक्षुर्दर्शन होय.
- १२ मति अने श्रुत, ए बे अज्ञान होय.
- १३ औदारिकाययोग, औदारिक मिश्र काययोग, वैक्रियकाययोग, वैक्रियमिश्र काययोग अने कार्मणकाययोग. ए पांच योग होय.
- १४ प्रथमनां बे अज्ञान अने एक अचक्षुर्दर्शन, ए त्रण उपयोग होय.
- १५ एक समयमां असंख्याता उपजे.
- १६ एक समयमां असंख्याता ज्यवे.
- १७ जघन्यथी अंतरमुहूर्त अने उत्कृष्टं

- त्रण हजार वर्षां होय.
- १८ प्रथमनी चार पर्याप्ति होय.
- १९ त्रण, चार, पांच अथवा ठ दिशिनो पण आहार लीये.
- २० दीर्घकालादिकी त्रणे संज्ञा रहित होय.
- २१ तेउकायनी पेरें नव दंमकने विपे जाय.
- २२ पांच स्थावर, त्रण विकलेंद्रिय, पंचेंद्रिय तिर्येच अने मनुष्य, ए दश दंमकवा ला जीवो एमां आवी उपजे.
- २३ वेदद्वारे एक नपुंसक वेद होय.
- २४ अल्पबहुत्वद्वारमां अपूकायथकी वायु कायिया जीव अधिक ठे.
- २५ ए दंमकें जवन नथी.
- २६ विरहकाल नथी.
- २७ एकज मिथ्यात्व गुणगणं लाने.
- २८ तेउकायनी पेरें चार प्राण होय.
- २९ नारकीनी पेरें संयतीना आव बोल ठे.
- ३० सचित्तादिक त्रण प्रकारनो आहार लीये.
- ३१ उज अने लोमें करी आहार लीये.
- ३२ समय समय आहारनी इच्छा उपजे.
- ३३ कायस्थिति पृथिवीकायनी पेरें जाणवी.
- ३४ सात लाख जीवा योनि ठे.
- ३५ बार लाख कोडी कुल जाणवां.

१६ हवे सोलमा वनस्पतिकायना दंमकें पात्रीश द्वार कहे ठे.

- १ औदारिक, तैजस अने कार्मण, ए त्रण शरीर होय.
- २ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग उत्कृष्टी एक हजार योजन प्रमाण श

- रीरनी अवगाहना जाणवी.
- ३ एकज ठेवहुं संघयण होय.
- ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
- ५ दुंसंस्थान नाना प्रकारना आकारनुं.

- ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
 ७ कृष्ण, नील, कापोत अने तेजो. ए चार
 लेश्या अपर्याप्ताने होय, अने पर्या
 प्ताने पहेली त्रण लेश्या होय.
 ८ एक स्पर्शेंदियज होय.
 ९ प्रथमना त्रण समुद्धात होय.
 १० एकज मिथ्यादृष्टि होय.
 ११ एकज अचक्षुर्दर्शन होय.
 १२ मति अने श्रुत, ए बे अज्ञान होय.
 १३ औदारिककाययोग, औदारिकमिश्रका
 ययोग अने कार्मेणकाययोग, ए त्रण
 योग होय.
 १४ तेजकायनी पेरें त्रण उपयोग होय.
 १५ एक समयमां अनंता जीव उपजे.
 १६ एक समयमां अनंता जीव च्यवे.
 १७ जघन्य अंतर मुहूर्त अने उत्कृष्ट दश
 हजार वर्षायु होय.
 १८ प्रथमनी चार पर्याप्ति होय.
 १९ त्रण, चार, पांच अथवा षट् दिशिनो
 आहार लीये.
 २० दीर्घकालादिक संज्ञा रहित होय.
 २१ पांच स्थावरना, त्रण विकलेंदियना, एक

- तिर्यच पंचेंदियनो अने एक मनुष्यनो.
 ए रीतें दश दंमकने विषे जइ उपजे.
 २२ नारकी वर्जिने बाकी त्रेवीश दंमकवा
 ला जीवो, ए दंमकमां आवी उपजे.
 २३ एक नपुंसक वेद होय.
 २४ अल्पबहुत्वमां वायुकायथी वनस्पति
 कायिया जीव अधिक ठे.
 २५ जवन नथी.
 २६ विरहकाल नथी.
 २७ एकज मिथ्यात्व गुणमाणं लाने.
 २८ तेजकायनी पेरें चार प्राण होय.
 २९ संयतीना आठ जेद नारकीनी पेरें.
 ३० सचित्तादिक त्रण प्रकारनो आहार लीये.
 ३१ उज अने लोमें करी आहार लीये.
 ३२ समय समय आहारनी इहा उपजे.
 ३३ कायस्थिति प्रत्येक वनस्पति आश्रयी
 असंख्याती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी
 होय अने अनंतकाय आश्रयी अनंती
 उत्सर्पिणी ने अवसर्पिणी होय.
 ३४ प्रत्येकनी दश लाख अने साधारणनी
 चौदलाख मली चौबीश लाखयोनि ठे.
 ३५ अथवावीश लाख कोडी कुल जाणवां.

१७ हवे सत्तरमा बे इंदियना दंमकें पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ औदारिक, तैजस ने कार्मेण, ए त्रण
 शरीर होय.
 २ अवगाहना जघन्य अंगुलनो असंख्यात
 मो जाग अने उत्कृष्टी बार योजन होय.
 ३ एकज ठेवहुं संघयण होय.
 ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.

- ५ एकज हुंमसंस्थान जाणवुं.
 ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
 ७ कृष्ण, नील अने कापोत, ए त्रण लेश्या.
 ८ स्पर्शेंदिय अने रसेंदिय, ए बे इंदिय होय.
 ९ प्रथमना त्रण समुद्धात होय.
 १० सम्यक् अने मिथ्या, ए बे दृष्टि होय.

- ११ एकज अचक्रुर्दर्शन होय.
- १२ अपर्याप्तावस्थायें कोइएकने मति अने श्रुत ए बे ज्ञान होय अने एज बे अज्ञान पण होय. तथा पर्याप्तावस्थायें तो बे अज्ञानज होय.
- १३ औदारिककाययोग, औदारिक मिश्र काययोग, कर्मणकाययोग अने असत्यअमृषा वचनयोग, ए चार योग होय.
- १४ कोइएक अपर्याप्ताने प्रथमनां बे ज्ञान, बे अज्ञान अने अचक्रुर्दर्शन. ए पांच उपयोग होय, अने पर्याप्ताने बे ज्ञान न होय, माटें त्रणज उपयोग होय.
- १५ एक समयमां जघन्य, एक, बे, त्रण जीव उपजे अने उत्कृष्टथी संख्याता अथवा असंख्याता जीव आवी उपजे.
- १६ उपजवानी पेरें मरण पण जाणी लेवुं.
- १७ आयुष्य आश्रयी जघन्य अंतर मुहूर्त अने उत्कृष्टथी बार वर्षायु होय.
- १८ मनःपर्याप्ति वर्जीने पांच पर्याप्ति होय.
- १९ ठ दिशिनो आहार लीये.
- २० एक हितोपदेशिकी संज्ञा होय.

- २१ वनस्पतिनी पेरें दश दंमकमां जइ उपजे.
- २२ दश दंमकना जीव एमां आवी उपजे.
- २३ एक नपुंसक वेद होय.
- २४ अल्पबहुत्वमां पंचेंद्रिय तिर्यचथकी बेंद्रिय जीव अधिक होय.
- २५ जवन नथी.
- २६ जघन्य एक समय अने उत्कृष्टो एक मुहूर्त विरहकाल होय.
- २७ एमां मिथ्यात्व अने सास्वादन ए बे गुण ठाणां लाने.
- २८ स्पर्शेंद्रिय, रसेंद्रिय, वचनबल, कायबल, श्वासोद्वास अने आयु. एठ प्राण होय.
- २९ संयतीना आठ जेद नारकीनी पेरें.
- ३० सचित्तादिक त्रणे प्रकारनो आहार लीये.
- ३१ उजादिक त्रणे प्रकारें आहार लीये.
- ३२ जघन्य एक समय अने उत्कृष्टथी अंतरमुहूर्तें आहारनी इच्छा उपजे.
- ३३ कायस्थिति संख्याता वर्षनी जाणवी.
- ३४ बे लाख योनि जाणवी.
- ३५ सात लाख कोडी कुल जाणवां.

१८ हवे अठारमा त्रींद्रियना दंमकें पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ औदारिक, तैजस अने कर्मण. ए त्रण शरीर होय.
- २ जघन्य अंगुजनो असंख्यातमो जाग अने उत्कृष्टी त्रण गावनी अवगाहना.
- ३ एकज ठेवहुं संघयण होय.
- ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
- ५ एकज दुमसंस्थान जाणवुं.

- ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
- ७ कृष्ण, नील अने कापोत. ए त्रण लेइया होय.
- ८ स्पर्शेंद्रिय रसेंद्रिय अने घ्राणेंद्रिय, ए त्रण इंद्रियो होय.
- ९ प्रथमना त्रण समुद्धात होय.
- १० सम्यक् अने मिथ्या, ए बे दृष्टि होय.

- ૧૧ એકજ અચકુર્દર્શન હોય.
- ૧૨ જ્ઞાન દ્વીંદિયની પેરેં જાણી લેવું.
- ૧૩ ઔદારિકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ, કાર્મણકાયયોગ અને અસત્ય અમૃષા વચનયોગ, એ ચાર યોગ હોય.
- ૧૪ દ્વીંદિયની પેરેં ઉપયોગ જાણવા.
- ૧૫ દ્વીંદિયની પેરેં ઉપપાત જાણવો.
- ૧૬ ઉપપાતની પેરેં અવન પણ જાણવું.
- ૧૭ જઘન્ય અંતરમુદૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ ડંગણ પચાસ દિવસાયુ જાણવું.
- ૧૮ મનઃપર્યાસિ વર્જીને પાંચ પર્યાસિ હોય.
- ૧૯ ઠ દિશિનો આહાર લીયે.
- ૨૦ એક હિતોપદેશિકી સંજ્ઞા હોય.
- ૨૧ વનસ્પતિની પેરેં દશ દંમકમાં જડ ઉપજે.
- ૨૨ દશ દંમકવાલા જીવો એમાં આવી ઉપજે.
- ૨૩ એક નપુંસક વેદ હોય.

- ૨૪ અલ્પબહુત્વમાં બેંદિયથી તેંદિયજીવ અધિક હોય.
- ૨૫ નવન નથી.
- ૨૬ જઘન્ય એક સમયને ઉત્કૃષ્ટો એક મુદૂર્ત વિરહકાલ હોય.
- ૨૭ પ્રથમના બે ગુણગણાં લાજે.
- ૨૮ સ્પર્શેંદિય, રસેંદિય, ગ્રાણેંદિય, વચન બલ, કાયબલ, શ્વાસોહ્વાસ અને આયુ, એ સાત પ્રાણ હોય.
- ૨૯ સંયતીના આઠ જંગ, નારકીની પેરેં.
- ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
- ૩૧ ડંગાદિક ત્રણે પ્રકારેં આહાર લીયે.
- ૩૨ જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી એક અંતરમુદૂર્ત આહારની જ્ઞા ઉપજે.
- ૩૩ કાયસ્થિતિ સંખ્યાતાદિવસની જાણવી.
- ૩૪ બે લાખ યોનિ ઠે.
- ૩૫ આઠ લાખ કોડિ કુલ જાણવાં.

૧૯ હવે ડંગણીશમા ચતુરિંદિયના દંમકે પાંત્રીશ દાર કહે ઠે.

- ૧ ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
- ૨ જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ અને ઉત્કૃષ્ટી ચાર ગાઝની અવગાહના.
- ૩ એકજ ઠેવડું સંઘયણ હોય.
- ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય.
- ૫ એકજ દુમ્મસંસ્થાન જાણવું.
- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
- ૭ કૃષ્ણ, નીલ ને કાપોત એ ત્રણ લેશ્યા.
- ૮ સ્પર્શ, રસ, ગ્રાણને ચકુ, એ ચાર ઇંદિયો હોય.
- ૯ પ્રથમના ત્રણ સમુદ્ધાત હોય.

- ૧૦ સમ્યક્ અને મિથ્યા, એ બે દૃષ્ટિ હોય.
- ૧૧ ચકુ ને અચકુ, એ બે દર્શન હોય.
- ૧૨ જ્ઞાન, દ્વીંદિયની પેરેં જાણી લેવું.
- ૧૩ ઔદારિકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ, કાર્મણકાયયોગ અને અસત્ય અમૃષાવચનયોગ. એ ચાર યોગ હોય.
- ૧૪ અપર્યાસા લગેં કોશ્કને પ્રથમનાં બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન અને બે દર્શન. એ ઠ ઉપયોગ હોય, અને પર્યાસાને પ્રથમના બે જ્ઞાન વિના ચાર ઉપયોગ હોય.
- ૧૫ દ્વીંદિયની પેરેં ઉપપાત જાણવો.

- १६ उपपातनी पेरें अवन पण जाणवुं.
- १७ जघन्य अंतरमुहूर्त, उत्कृष्टं ठ मासायु.
- १८ मनःपर्याप्ति वर्जने पांच पर्याप्ति होय.
- १९ ठ दिशिनो आहार लीये.
- २० एक हितोपदेशिकी संज्ञा होय.
- २१ वनस्पतिनी पेरें दश दंमकमां जाय.
- २२ एमां दशदंमकवाला जीवो आवी उपजे.
- २३ एक नपुंसक वेद होय.
- २४ अल्पबहुत्वमां ज्योतिषी देवोथकी चौरिंदिय जीव अधिक होय.
- २५ नवन नथी.
- २६ जघन्य एक समय अने उत्कृष्टो एक मुहूर्त विरहकाल होय.

- २७ प्रथमनां बेज गुणावाणां जाचे.
- २८ स्पर्शेदिय, रसेदिय, घ्राणेदिय, चक्षुः रिंदिय, वचनबल, कायबल, श्वासोद्धास अने आयु. ए आठ प्राण होय.
- २९ संयतीना आठ जंग नारकीनी पेरें ठे.
- ३० सचित्तादिक त्रणो प्रकारनो आहार लीये.
- ३१ उजादिकं त्रणो प्रकारें आहार लीये.
- ३२ जघन्य एक समय अने उत्कृष्ट एक अंतर मुहूर्त आहारनी इज्ञा उपजे.
- ३३ कायस्थिति संख्याता मासनी जाणवी.
- ३४ बे लाख योनि ठे.
- ३५ नव लाख कोडी कुल जाणवां.

२० हवे वीशमा पंचेदिय तिर्यचना दंमकें पात्रीश द्वार कहे ठे.

- १ समूर्द्धिमने औदारिक, तैजस अने कार्मेण. ए त्रण शरीर होय. तथा गर्जने औदारिक, वैक्रिय, तैजस अने कार्मेण, ए चार शरीर होय.
- २ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो नाग अने उत्कृष्टो एक हजार योजन शरीर, तेमां गर्जज जलचरनुं हजार योजननुं, स्थलचरनुं ठ गाठ, खेचरनुं धनुष्य पृथक्त्व, उरःपरिसर्पनुं हजार योजन अने छुजपरिसर्पनुं गाठ पृथक्त्व. तेमज उत्तर वैक्रियशरीर करे, तो नवज्ञो योजन प्रमाण जाणवुं. तथा समूर्द्धिममां जलचरनुं एक हजार योजन, स्थलचरनुं गाठ पृथक्त्व, खेचरनुं धनुष्यपृथक्त्व,

- उरःपरिसर्पनुं योजनपृथक्त्व, छुज परिसर्पनुं गाठपृथक्त्व जाणवुं.
- ३ समूर्द्धिमने एकज ठेवहुं संघयण होय. अने गर्जजने ठे संघयण होय.
- ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
- ५ समूर्द्धिमने एक हुंमसंस्थान अने गर्जजने ठे ए संस्थान होय.
- ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
- ७ समूर्द्धिमने प्रथमनी त्रण ज्ञेया होय. अने गर्जजने ठे ज्ञेया होय.
- ८ इंदिय पांचे होय.
- ९ समूर्द्धिमने प्रथमना त्रण समुद्रघात होय अने गर्जजने पांच समुद्रघात होय.
- १० सम्यक्त्वादिक त्रणो दृष्टि होय.

- ૧૧ ચલુર્દર્શન, અચલુર્દર્શન અને અવધિર્દર્શન, એ ત્રણ દર્શન હોય.
- ૧૨ પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન મળી ૬ જ્ઞાન હોય.
- ૧૩ સંમૂર્ત્તિમને ઔદારિકકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ, કાર્મણકાયયોગ અને અસત્યઅમૃષાવચનયોગ. એ ચાર યોગ હોય. તથા ગર્નજને મનના ચાર, વચનના ચાર અને ઔદારિકકાય યોગ, ઔદારિકમિશ્રકાય યોગ, વૈક્રિયકાય યોગ, વૈક્રિયમિશ્રકાય યોગ, કાર્મણકાય યોગ. એ તેર યોગ હોય.
- ૧૪ સંમૂર્ત્તિમમાં કોઈએકને અપર્યાપ્તાવસ્થાયેં ચૌરિંદિયની પેરેં ૭ ઉપયોગ હોય અને પર્યાપ્તાવસ્થાયેં ચાર હોય, ને ગર્નજને નારકીની પેરેં નવ ઉપયોગ.
- ૧૫ દ્વીંદિયની પેરેં ઉપપાત જાણવો.
- ૧૬ ઉપપાતની પેરેં મરણ જાણવું.
- ૧૭ જઘન્ય અંતરમુદૂર્ત આયુ હોય અને ૩ ઉત્કૃષ્ટું ત્રણ પલ્યોપમાયુ હોય. તેમાં ગર્નજ તિર્યંચનું આયુ આ પ્રમાણેં છે.
૧ જલચરનું પૂર્વકોટિ વર્ષાયું જાણવું,
૨ સ્થલચરનું ત્રણ પલ્યોપમાયુ.
૩ ઝર:પરિસર્પનું પૂર્વકોટી વર્ષાયું.
૪ સુજપરિસર્પનું પૂર્વકોટી વર્ષાયું. સંમૂર્ત્તિમ પંચેંદિય તિર્યંચનું આયુ કહેં છે.
૧ જલચરનું પૂર્વકોટી વર્ષાયું.
૨ સ્થલચરનું ચોરાશી હજાર વર્ષાયું.

- ૩ સ્થલચરનું બહોંતેર હજાર વર્ષાયું.
- ૪ ઝર:પરિસર્પનું પૂર્વકોટી વર્ષાયું.
- ૫ સુજપરિસર્પનું પૂર્વકોટી વર્ષાયું.
- ૧૭ સંમૂર્ત્તિમને મનપર્યાપ્તિ વર્જીં બાકીની પાંચ પર્યાપ્તિ અને ગર્નજને ૭ પર્યાપ્તિ હોય.
- ૧૮ ૭ દિશિનો આહાર લીયે.
- ૨૦ દીર્ઘકાલાદિકી ત્રણે સંજ્ઞા હોય.
- ૨૧ સંમૂર્ત્તિમ, તિર્યંચ તો એક જ્યોતિષી તથા બીજા વૈમાનિક, એ બે દંડક વર્જિને બાકીના બાવીશ દંડકમાં જડ ઉપજે અને ગર્નજ તિર્યંચતો ચોવીશ દંડકમાં જડ ઉપજે.
- ૨૨ સંમૂર્ત્તિમમાં દશ દંડકવાલા જીવો. આવી ઉપજે અને ગર્નજમાં ચોવીશેં દંડકના જીવો આવી ઉપજે.
- ૨૩ સંમૂર્ત્તિમને એક નપુંસકવેદ હોય અને ગર્નજને ત્રણે વેદ હોય.
- ૨૪ અલ્પબહુત્વમાં ચૌરિંદિય જીવચકી પંચેંદિય તિર્યંચ જીવ અધિક છે.
- ૨૫ જવન નથી.
- ૨૬ સંમૂર્ત્તિમને જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટો ચોવીશમુદૂર્ત, તથા ગર્નજને જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટો બાર મુદૂર્ત વિરહકાલ જાણવો.
- ૨૭ સંમૂર્ત્તિમમાં પ્રથમનાં બે ગુણઠાણાં લાગે અને ગર્નજમાં પ્રથમનાં પાંચ ગુણઠાણાં લાગે.
- ૨૮ સંમૂર્ત્તિમને મન વિના નવ પ્રાણ હોય, અને ગર્નજને દશે પ્રાણ હોય.
- ૨૯ સંમૂર્ત્તિમમાં સંયતીના આવ જંગ ના

रकीनी पेरें होय अने गर्जजमां संयती
तथा असंयतासंयती, ए बे जंग होय.
३० सचित्तादिक त्रणे प्रकारनो आहार लीये.
३१ उंजादिक त्रणे प्रकारें आहार लीये.
३२ संमूर्द्धिमने जघन्य एक समय अने
उत्कृष्टी एक अंतरमुहूर्ते तथा गर्ज

जने जघन्य, एक अंतरमुहूर्ते अने उ
त्कृष्टी ठछने आहारनी इहा उपजे.
३३ कायस्थिति सात आठ नवनी जाणवी.
३४ चार लाख योनि जाणवी.
३५ साडी त्रेपन लाख कोडी कुज जाणवां.

३१ हवे एकवीशमा मनुष्यना दंमकें पांत्रीश द्वार कहे ठे.

१ संमूर्द्धिमने औदारिक, तैजस अने का
र्मण, ए त्रण शरीर होय अने गर्जजने
पांचे शरीर होय.
२ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो नाग
अने उत्कृष्टी त्रण गाउनी अवगाहना.
३ संमूर्द्धिमने एक ठेवहुं संघयण होय
अने गर्जजने ठे संघयण होय.
४ संज्ञा चार, दश अने शोल होय.
५ संमूर्द्धिमने एक हुंमसंस्थान. अने ग
र्जजने ठ संस्थान होय.
६ केवली अने क्षीणमोही विना बा
कीना सर्व मनुष्यने चारे कषाय होय.
७ गर्जजने ठ लेश्या अने संमूर्द्धिमने
प्रथमनी त्रण लेश्या होय.
८ इंदिय पांचे होय.
९ संमूर्द्धिमने प्रथमनी त्रण समुद्धात
होय अने गर्जजने साते समुद्धात होय.
१० सम्यक्त्वादिक त्रणे दृष्टि होय.
११ चक्षुआदिक चारे दर्शन होय.
१२ गर्जजने पांच ज्ञान अने त्रण आज्ञान, ए
आठे ज्ञान लाजे, अने संमूर्द्धिमने प्र
थमनां बे ज्ञान, अने बे अज्ञान होय.

१३ संमूर्द्धिमने औदारिककाययोग, औदा
रिकमिश्रकाययोग अने कार्मणकाय
योग, ए त्रण योग होय अने गर्जजने
पन्नरे योग होय.
१४ संमूर्द्धिमने प्रथमना बे अज्ञान अने
प्रथमनां बे दर्शन, ए चार उपयोग होय
अने गर्जजने वारे उपयोग होय.
१५ संमूर्द्धिमने विषे एक समयमां असंख्या
ता जीव उपजे. ते सर्वमिष्यादृष्टि जा
णवा अने गर्जजने विषे जघन्यथी एक,
बे, त्रण तथा उत्कृष्टा संख्याता उपजे.
१६ उपजवानी पेरें च्यवन पण जाणवुं.
१७ जघन्य अंतरमुहूर्त अने उत्कृष्टुं त्रण
पव्योपमायु जाणवुं.
१८ संमूर्द्धिमने प्रथमनी चार पर्याप्ति अने
गर्जजने सर्वे ठे पर्याप्ति होय.
१९ ठ दिशिनो आहार लीये.
२० दीर्घकालादिकी त्रणे संज्ञा होय.
२१ संमूर्द्धिम मरीने वनस्पतिनी पेरें दश
दंमकमां जाय अने गर्जज मरीने चो
वीशे दंमकमां जाय.
२२ संमूर्द्धिममां पृथिवी, अप्, वनस्पति,

ત્રણ વિકલેંડિય,તિર્યંચ અને મનુષ્ય,એ
આઠ દંતકવાલા જીવો આવી ઉપજે.
અને ગર્જનમાં તો તેણે અને વાઝ,એ બે
દંતક વર્જીને શેષ બાવીશ દંતકના
જીવો આવી ઉપજે.

૨૨ સંમૂર્ઘિમને એક નપુંસક વેદ હોય અને
ગર્જનને ત્રણે વેદ હોય.

૨૪ અલ્પબદ્ધત્વમાં ગર્જન મનુષ્ય, સંખ્યાયે
સર્વદંતકથી સ્વલ્પ છે.

૨૫ એમનાં જવન નથી.

૨૬ વિરહકાલ તિર્યંચ પંચેંડિયની પેરે છે.

૨૭ સંમૂર્ઘિમમાં એકજ મિથ્યાત્વગુણગણના
ને અને ગર્જનમાં ચત્વરે ગુણગણનાં લાગે.

૨૮ સંમૂર્ઘિમને મનોબલ અને વચનબલ

વિના આઠ અથવા સાત પ્રાણ હોય,
અને ગર્જનને દશે પ્રાણ હોય.

૨૯ સંમૂર્ઘિમને સંયતીના આઠ જંગ નાર
કીની પેરે હોય,અને ગર્જનને વિષે સં
યતીના ચોવીશ જંગ સર્વ પ્રકારે લાગે.

૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારના આહાર લીયે.

૩૧ ઝંજાદિક ત્રણ પ્રકારે આહાર લીયે.

૩૨ સંમૂર્ઘિમને જઘન્ય એક સમય અને ઝ
ત્કષ્ટથી એક અંતરમુદૂતે અને ગર્જનને

જઘન્ય એક અંતરમુદૂતે અને ઝત્કષ્ટ
થી અષ્ટમનકે આહારની ઇચ્છા ઉપજે.

૩૩ કાયસ્થિતિ સાત આઠ જવની જાણવી.

૩૪ ચૌદ લાખ યોનિ જાણવી.

૩૫ બાર લાખ કોઢી કુલ જાણવાં.

૩૬ હવે બાવીશમા વ્યંતર દેવોના દંતકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

૧ વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ
શરીર હોય.

૨ ઉપજતાં જઘન્યથી અંગુલનો અસંખ્યા
તમો જાગ અને ઝત્કષ્ટી સાત હાથની
અવગાહના હોય તથા ઝત્તરવૈક્રિય કરે
તો જઘન્યથી અંગુલનો સંખ્યાતમો જાગ
અને ઝત્કષ્ટ એક લાખ યોજન જાણવો.

૩ સંઘયણ રહિત હોય અસંઘયણી છે માટે.

૪ સંજ્ઞા ચાર, દશ, શોલ, હોય.

૫ એક સમચતુરસ્ર સંસ્થાન જાણવું.

૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.

૭ તેજો પર્યંત પ્રથમની ચાર લેશ્યા હોય.

૮ પાંચે ઇંડિય હોય.

૯ પ્રથમના પાંચ સમુદ્ધાત હોય.

૧૦ સમ્યક્ત્વાદિક ત્રણે દૃષ્ટિ હોય.

૧૧ પ્રથમનાં ત્રણ દર્શન હોય.

૧૨ પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન તથા ત્રણ અ
જ્ઞાન મલી છે હોય.

૧૩ મનના ચાર,વચનના ચાર તથા વૈક્રિય
કાયયોગ, વૈક્રિયમિશ્રકાયયોગ અને
કાર્મણ કાયયોગ. એ અગીયારયોગ હોય.

૧૪ નારકીની પેરે નવ ઉપયોગ હોય.

૧૫ એકસમયે જઘન્યથી એક, બે,ત્રણ અને
ઝત્કષ્ટા સંખ્યાતા અસંખ્યાતા ઉપજે.

૧૬ ઉપપાતની પેરે અવન પણ જાણવું.

૧૭ જઘન્ય દશ હજારવર્ષ અને ઝત્કષ્ટું એક
પલ્યોપમાયુ જાણવું.

૧૮ પર્યાપ્તિ છે હોય પરંતુ જાણ અને મન સ

- થેં ઉપજે માટેં પાંચ પર્યાસિ પણ કહિયેં.
 ૧૯ ઠ દિશિનો આહાર લીયે.
 ૨૦ એક દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞા હોય.
 ૨૧ ધૃતિવી, અપ્, વનસ્પતિ, તિર્યંચ પંચેંદ્રિય
 અને મનુષ્ય. એ પાંચ દંમકમાં જડ ઉપજે.
 ૨૨ ગર્નજ તિર્યંચ અને ગર્નજ મનુષ્ય. એ બે
 દંમકવાલા જીવો એમાં આવી ઉપજે.
 ૨૩ પુરુષ અને સ્ત્રી, એ બે વેદ હોય.
 ૨૪ અલ્પબદ્ધત્વમાં જલચર પંચેંદ્રિય તિર્યં
 ચિણીયકી એજીવ સંખ્યાતગુણા ઠે. અ
 થવા નારકીયકી અધિક ઠે.
 ૨૫ એમનાં જવન અસંખ્યાતાં ઠે.
 ૨૬ જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટો ચોવી
 શ મુદ્દર્ત વિરહકાલ જાણવો.

- ૨૭ પ્રથમના ચારે ગુણગણાં લાજે.
 ૨૮ પ્રાણ આશ્રયી દર્શો પ્રાણ હોય.
 ૨૯ સંયતીના આઠ જંગ ત્રીજે પ્રકારેં લાજે.
 ૩૦ એકજ અચિત્તાહાર લીયે.
 ૩૧ ઝંજ અને લોમેં કરી આહાર લીયે.
 ૩૨ દશહજાર વર્ષાણુવાલાને ચોચનકેં આ
 હારની ઇજ્ઞા અને પલ્યોપમાણુવાલાને
 દિવસ પ્રથક્ત્વેં આહારની ઇજ્ઞા ઉપજે.
 ૩૩ કાયસ્થિતિ જવસ્થિતિ જેટલી જાણ
 વી. એ મરીને ફરી દેવ ગતિમાં ન ઉપજે.
 ૩૪ ચારે નિકાયની ૪ લાખયોનિ જાણવી.
 ૩૫ કુલકોડી પણ ચારે નિકાયની સાર્યેં
 જ જવનપતિના દંમકમાં કહી ઠે.

૨૨ હવે ત્રેવીશમા જ્યોતિષીદેવોના દંમકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે ઠે.

- ૧ વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણ. એ ત્રણ
 શરીર હોય.
 ૨ જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટાવગાહના વ્યંતર
 દેવોની પેરેં જાણવી.
 ૩ સંઘયણ રહિત ઠે અસંઘયણી ઠે.
 ૪ સંજ્ઞા, ચાર, દશ, શોલ હોય.
 ૫ એક સમચતુરસ્ર સંસ્થાન જાણવું.
 ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
 ૭ એકજ તેજોલેશ્યા હોય.
 ૮ પાંચેં ઇંદ્રિયો હોય.
 ૯ પ્રથમના પાંચ સમુદ્ધાત હોય.
 ૧૦ સમ્યક્ત્વાદિક ત્રણે દૃષ્ટિ હોય.
 ૧૧ ચક્ષુરાદિ ત્રણ દર્શન હોય.
 ૧૨ પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન.

- ૧૩ વ્યંતરની પેરેં અગીયાર યોગ હોય.
 ૧૪ નારકીની પેરેં નવ ઉપયોગ હોય.
 ૧૫ વ્યંતરદેવોની પેરેં ઉપપાત જાણવો.
 ૧૬ ઉપપાતની પેરેં અવન પણ જાણવું.
 ૧૭ જઘન્ય એક પલ્યોપમનો આઠમો જાગ
 અને ઉત્કૃષ્ટ એક પલ્યોપમ એક લાખ
 વર્ષેં અધિક એટલું આયુ જાણવું.
 ૧૮ પર્યાસિ ઠ હોય પરંતુ જાણા અને મન
 સાર્યેં લેતાં પાંચ પર્યાસિ પણ કહિયેં.
 ૧૯ ઠ દિશિનો આહાર લીયે.
 ૨૦ એક દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞા હોય.
 ૨૧ વ્યંતરની પેરેં પાંચ દંમકમાં જડ ઉપજે.
 ૨૨ વ્યંતરની પેરેં બે દંમકના જીવો એમાં
 આવી ઉપજે.

- १३ पुंरुषवेद अने स्त्रीवेद, ए बे वेद होय.
 १४ अल्पबहुत्वमां व्यंतरिकदेवोयकी ज्योतिषी देवो अधिक ठे.
 १५ एमनां जवन असंख्यातां ठे.
 १६ जघन्य एक समय अने उत्कृष्टो चोवीश मुहूर्त पर्यंत विरहकाल जाणवो.
 १७ प्रथमना चारे गुणवाणां जाणे.
 १८ एमने दशो प्राण होय.

- १९ संयतीना आव जंग त्रीजें प्रकारें जाणे.
 २० एकज अचित्ताहार लीये.
 २१ उज अने लोमें करी आहार लीये,
 २२ जघन्योत्कृष्ट दिवस पृथक्त्वे आहार नी इहा उपजे.
 २३ ज्योतिषी मरी फरी ज्योतिषी न थाय.
 २४ योनिद्वार बद्धा देवोनुं सार्थें कहेवाणुं ठे.
 २५ कुलकोडी द्वार पण सार्थें कहेवाणुं ठे.

१४ चोवीशमा वैमानिक देवोना दंमकें पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ वैक्रिय तैजस अने कार्मण, ए त्रण शरीर.
 २ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग अने उत्कृष्टी सात हाथनी अवगाहना तथा उत्तरवैक्रिय शरीर करे तो जघन्य अंगुलनो संख्यातमो जाग अने उत्कृष्ट लाख योजन सुधी ते बारमा देवलोक सुधीना देवो करे, उपरांतना न करे.
 ३ संघयण रहित ठे असंघयणी ठे.
 ४ संज्ञा चार, दश, शोल होय.
 ५ एकज समचतुरस्र संस्थान जाणवुं.
 ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
 ७ तेजो, पद्म अने शुक्ल, ए त्रण लेश्या होय.
 ८ इंद्रियद्वार आश्रयी पांचे इंद्रिय होय.
 ९ प्रथमना पांच समुद्रघात होय.
 १० सम्यक्त्वादिक त्रणे दृष्टि होय.
 ११ चक्षुरादि त्रण दर्शन होय.
 १२ प्रथमनां त्रण ज्ञान, त्रण अज्ञान होय.
 १३ व्यंतरनी पेरें अगीधार योग होय.
 १४ बार देवलोक अने नव ग्रैवेयकना देवोने विषे नारकीनी पेरें नव उपयोग

होय अने पांच अनुत्तर विमानवासी देवो, बद्धा सम्यक्दृष्टि ठे, माटें तेमने तो प्रथमनां त्रण ज्ञान अने त्रण दर्शन मली ठ उपयोग होय.

- १५ जघन्यथी एक समयमां एक, बे, त्रण उपजे अने उत्कृष्टथी तो आवमा देवलोक पर्यंत संख्याता असंख्याता पण उपजे. परंतु नवमा देवलोकथी मांमी ने सर्वार्थसिद्धनामा पांचमा अनुत्तर विमान पर्यंत संख्याताज उपजे, कार ए के, त्यां मात्र मनुष्यमांथीज आवी उपजे ठे अने फरी च्यवे, तेवारें पण मनुष्यमांज जाय, बीजे क्यांहि न जाय.
 १६ उपपातनी पेरें च्यवन पण जाणी लेवुं.
 १७ जघन्य एक पद्मोपम अने उत्कृष्ट ते त्रीश सागरोपमांज जाणवुं.
 १८ ठ पर्याप्ति होय पण जाषा अने मन. ए बे पर्याप्ति एके वखत सार्थेंज उपजे ठे तेथी पांच पर्याप्ति पण कहियें.
 १९ ठ दिशिनो आहार लीये.

- ३० एक दीर्घकालिकी संज्ञा होय.
 ३१ पहेला अने बीजा देवलोकना देवो मरीने पृथिवीकायनी पेरें पांच दंमकमां जइ उपजे अने त्रीजाथी आठमा सुधी ठ देवलोकना देवो गर्जज तिर्यंच अने गर्जज मनुष्यमां आवी उपजे.
 ३२ आठमा देवलोक सुधी गर्जज तिर्यंच अने गर्जज मनुष्य, ए बे दंमकना जीवो जाय अने उपरांतना देवलोकोमां तो एक गर्जज मनुष्यज आवी उपजे.
 ३३ पहेला अने बीजा देवलोकने विषे पुरुष तथा स्त्री, ए बे वेद होय अने उपरांतना देवोमां एकज पुरुष वेद होय.
 ३४ अल्पबहुत्वमां बादर अग्निकायिया जीवोयकी वैमानिक देवो अधिक ठे.
 ३५ जवन(८४९०३३) ठे पाथडा ६३ ठे.
 ३६ जघन्य सर्व स्थानकें एक समय अने उत्कृष्टो पद्मोपमनो संख्यातमो नाग विरहकाल जाणवो. तिहां जुदे जुदे स्थानकें उत्कृष्टो विरह आ प्रमाणें.
 १ पहेला बीजा देवलोकेंचोवीशमुहूर्त.
 २ त्रीजा देवलोकेंनवदिवसवीशमुहूर्त.
 ३ चोथा देवलोकें बार दिवसदशमुहूर्त.
 ४ पांचमा देवलोकेंसाडीबावीशदिवस.
 ५ ठछा देवलोकें पीस्तालीश दिवस.
 ६ सातमा देवलोकें एंशी दिवस.
 ७ आठमा देवलोकें एकशो दिवस.
 ८ नवमा तथा दशमा देवलोकें संख्याता महीनानो विरहकाल जाणवो.

- ए अगीयारमा तथा बारमा देवलोकें संख्याता वर्षनो विरहकाल जाणवो.
 १० ग्रैवेयकनापहेला त्रिकने विषे संख्याता शेंकडा वर्षनो विरह जाणवो.
 ११ बीजा मध्यम तेवचला त्रिकने विषे संख्याता हजार वर्षनो विरह जाणवो.
 १२ त्रीजा उपरला त्रिकने विषे संख्याता लाख वर्षनो विरहकाल ठे.
 १३ विजयादि चार अनुत्तर विमानें पद्मोपमनो असंख्यातातमो नाग विरह काल जाणवो.
 १४ पांचमा सर्वार्थसिद्धविमानें पद्मोपमनो संख्यातमो नाग विरह ठे.
 १५ गुणगणां द्वार आश्री बे जेद ठे.
 १ बार देवलोक अने नवग्रैवेयकना देवोमां प्रथमना चारें गुणगणां लाजे.
 २ पांच अनुत्तरविमानना सर्व देवोमां एकज चोथुं गुणगणुं लाजे.
 ३० वैमानिक देवोमां दशो प्राण होय.
 ३१ संयतिना आठबोल त्रीजा प्रकारें लाजे.
 ३० एकज अचित्त आहार लीये.
 ३१ उज अने लोमें करी आहार लीये.
 ३२ आहारनी इच्छा आ प्रमाणें उपजे.
 १ एक पद्मोपमायुवाला देवोने बे दिवसथी मांमीने नव दिवस पर्यंतें आहारनी इच्छा उपजे.
 २ जेजुं एकसागरोपमायु होय, तेने एक हजारवर्षें आहारनी इच्छा उपजे.
 ३ एक सागरोपम उपरांत जेदला सा

- ગરોપમનું આયુ હોય તેટલા હજાર વર્ષે આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
- ૪ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાને તેત્રીશ સાગરોપમાયુ છે માર્ટે તેને તેત્રીશ હજાર વર્ષે આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
- ૩૩ વૈમાનિક દેવોની કાયસ્થિતિ તો એમની નવસ્થિતિ જેટલી જાણવી. મરીને વૈમાનિકમાં પાઠા ઉપજતા નથી.
- ૩૪ ચારેનિકાયના દેવોની ૪ લાખ યોનિ છે.
- ૩૫ ચારે નિકાયના દેવો સંબંધી તેરે દંમકમાં બવીશ લાખ કોડી કુલ જાણવાં. એ રીતે ચોવીશ દંમક માંહેલા પ્રત્યેક દંમકને વિષે પાંત્રીશ દ્વારનો વિચાર સંક્ષેપથી લેખ્યો અને એ સંબંધિ દેવ નરકાદિકોનાં પ્રતરેં પ્રતરેં જૂદાં જૂદાં આયુ તથા શરીરની અવગાહના પ્રમુખ અનેક વાતો વિસ્તારેં સમજવામાં આવવા માર્ટે આગલ તેના યુલાસા પૂર્વક યંત્રો દાખલ કરેલા છે, તે જોઈ લેવા.

તિહાં ચાર નિકાયના દેવોમાં પ્રથમ નવનપતિ દેવોની વક્તવ્યતા કહે છે.

એક લાખ એંશી હજાર યોજન રત્નપ્રજ્ઞાનો પૃથ્વીપિંડ છે, તેમાં એક હજાર યોજન ઉપર સૂકી આપીયેં અને એક હજાર યોજન તલીયે સૂકી આપીયેં, બાકી વચ્ચેના ૧૭૦૦૦૦ યોજનનો પિંડ તેમાંહે યથાયોગ્ય પળે દશ જાતિના નવનપતિ દેવતાનાં નવન છે.

નવન એટલે દેવતાની કાયા પ્રમાણ મહામંડપ સમાન આવાસ જાણવા. તે બાહર વાટલા ગોલાકારેં છે અને માંહે ચોखૂણાં તથા તલીયામાં કમલના મોના સરખાં છે.

તે નવનમધ્યે જે ન્હાનામાં ન્હાનાં નવન છે, તે જંબૂદ્વીપ પ્રમાણ એક લાખ યોજન લાંબાં પહોલાં છે. અને જે મધ્યમનવન છે, તે સંખ્યાતા કોટિ યોજન પ્રમાણ છે, તથા જે અત્યંત મહોટાં નવન છે, તે અસંખ્યાતા કોટાકોટિ યોજન પ્રમાણ છે. તે મહોટાં એકેકા નવનમાં અસંખ્ય દેવોનો નિવાસ છે.

મેરુમધ્યવર્તી જે આઠ રુચક પ્રદેશ છે, તિહાંથી અર્ધોઅર્ધ બે સ્વંમ કરીયેં, એક દક્ષિણ દિશિનું અર્ધ અને બીજું ઉત્તરદિશિનું અર્ધ. એવા બે જાગેં વહેંચતાં એકેક નિકાયનો એક દક્ષિણદિશિના ઇંડ અને બીજો ઉત્તરદિશિનો ઇંડ જૂદાં જૂદાં ગણતાં દશ નિકાયના વીશ ઇંડ છે. તે દશનિકાયમાં પહેલા નિકાયનું નામ અસુરકુમાર નિકાય છે, કેમ કે વૈમાનિક દેવોને સુર કહીયેં, તે વૈમાનિક એ નહીં માર્ટે એને અસુર કહીયેં, તથા બાલકની પેરેં ક્રીડાના કરનાર માર્ટે કુમાર કહીયેં. તેમનું આયુ આ પ્રમાણે છે, તે કહે છે.

૧ દક્ષિણદિશિનો અધિપતિ અસુરકુમારનો રાજા ચમરેંડ, તેનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક સાગરોપમ.

૨ ઉત્તરદિશિનો અધિપતિ બલીંડ અસુરકુમારનો રાજા, તેનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સાગરોપમ જાણે.

૩ ચમરેંડની દેવીનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સાડા ત્રણ પલ્યોપમ જાણું.

- ४ बलींइनी देवीनुं उत्कृष्टायु साढाचार पढ्योपम जाणवुं.
 ५ शेष दक्षिणदिशिना धरणेंइ प्रमुख नव इंशोनुं उत्कृष्टायु प्रत्येकें दोढ पढ्योपम जाणवुं.
 ६ उत्तरदिशिना नूतानंदेंइ प्रमुख नव इंशोनुं उत्कृष्टायु देशें ऊणा बे पढ्योपम जाणवुं.
 ७ धरणेंइ प्रमुख नव इंशोनी देवीनुं उत्कृष्टायु अर्ध पढ्योपम जाणवुं.
 ८ नूतानंदेंइ प्रमुख नव इंशोनी देवीनुं उत्कृष्टायु देशोन एक पढ्योपम जाणवुं.
 ९ ए सर्वेनुं जघन्यायु दश हजार वर्षेनुं जाणवुं. अने जघन्यथी उपरांत उत्कृष्टथी नीचुं ज्यां सुधी उत्कृष्ट पूर्ण न थाय, त्यांसुधीनुं सर्व मध्यमायु कहेंवुं. एम ए दशे निकायनां नाम तथा प्रत्येक निकायना दक्षिण उत्तरदिशिना बे बे इंशोनां नाम तथा दक्षिण उत्तरना जेदे करी प्रतिनिकायना जवननी संख्या तथा ते देवोसंबंधी पोतपोताना निकाय जेथको उलखाय तेवां चिन्ह, तेमना आचरणोनें विषे होय ठे. ते चिन्ह तथा तेमना शरीरना वर्ण, तथा वस्त्रना वर्ण, तथा ते इंशोना सामानिक देवो जे इंसरखी रुदिना धणी होय ते प्रत्येक इंशे केटला होय ? तेनी संख्या तथा प्रत्येक इंशना आत्मरक्तक देवोनी संख्या तथा कटकना देवो इत्यादिक वातो सर्व नीचें लखेला यंत्रोथी जाणवी.

जवनपतिनी दशनिकायनां चिन्ह तथा वर्ण, वस्त्रवर्ण, अने सामानीक देव, तथा आत्मरक्तक देवोनी संख्याना यंत्र.

निकायनां नाम.	निकाय चिन्ह.	निकाय शरीरवर्ण.	निकायना वस्त्रवर्ण.	दक्षिणश्रेणिसामनिकदेव.	उत्तरश्रेणिसामनिकदेव.	दक्षिणश्रेणिना आत्मरक्तकदेवता.	उत्तरश्रेणिना आत्मरक्तकदेव.
असुरकुमार.	चूडामणि	रुष्णवर्ण.	रक्तवर्ण.	६४०००	६००००	२५६०००	२४००००
नागकुमार.	फणी	धवलवर्ण.	नीलवर्ण.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
सुवर्णकुमार.	गरुड.	कनकवर्ण.	धवलवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
विद्युत्कुमार.	वज्र.	रक्तवर्ण.	नीलांवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
अग्निकुमार.	कलश.	रक्तवर्ण.	नीलांवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
दीपकुमार.	सिंह.	रक्तवर्ण.	नीलांवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
उदधिकुमार.	अश्व.	धवलवर्ण.	नीलांवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
दिशिकुमार.	हाथी.	रक्तवर्ण.	धवलांवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
वायुकुमार.	मकर.	नीलवर्ण.	संध्याराग.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
स्तनितकुमार.	वर्धमान.	कनकवर्ण.	धवलांवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००

જવનપતિ અને વ્યંતર દેવ તથા તેમની દેવીયોનાં જે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટાયુ તેનો યંત્ર.

ફંડોનાં નામ.	દેવોનું જઘન્યાયુ.	દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ.	દેવીનું જઘન્યાયુ.	દેવીનું ઉત્કૃષ્ટાયુ.
દક્ષિણ ચમરેંડ.	દશ હજાર વર્ષ.	૧ સાગરોપમ.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	૩॥ પલ્યોપમ.
ઉત્તરશ્રેણિ બલીંડ.	દશ હજાર વર્ષ.	૧ સાગર જાફેરું.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	૪॥ પલ્યોપમ.
દક્ષિણ એ નિકાય.	દશ હજાર વર્ષ.	દોડ પલ્યોપમનું.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	અર્ધ પલ્યોપમનું.
ઉત્તર નવ નિકાય.	દશ હજાર વર્ષ.	બે પલ્યદેશેં ઝંણો.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	૧૬ પલ્યદેશેંકણું.
વ્યંતર.	દશ હજાર વર્ષ.	૧૬ પલ્યોપમ.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	અર્ધ પલ્યોપમ.
વાણવ્યંતર.	દશ હજાર વર્ષ.	૧૬ પલ્યોપમ.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	અર્ધ પલ્યોપમ.

દશજવનપતિના તથા દક્ષિણોત્તરેંડનાં નામ તથા દક્ષિણ ઉત્તર જવન સંખ્યાનો યંત્ર.

દશનિકાયનાં નામ.	દક્ષિણેંડનાં નામ.	ઉત્તરેંડનાં નામ.	દક્ષિણેંડજવન સંખ્યા.	ઉત્તરેંડજવન સંખ્યા.	ઝનયમલીજવન સંખ્યા.
અસુરકુમાર.	ચમરેંડ.	બલીંડ.	૩૪૦૦૦૦૦૦	૩૦૦૦૦૦૦૦	૬૪લાખજવન.
નાગકુમાર.	ધરણેંડ.	નૂતાનદેંડ.	૪૪૦૦૦૦૦૦	૪૦૦૦૦૦૦૦	૮૪લાખજવન.
સુવર્ણકુમાર.	વેણુદેવ.	વેણુદાલી.	૩૮૦૦૦૦૦૦	૩૪૦૦૦૦૦૦	૭૨લાખજવન.
વિદ્યુત્કુમાર.	હરિકાંત.	હરિશિખ.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬લાખજવન.
અગ્નિકુમાર.	અગ્નિશિખ.	અગ્નિમાણવ.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬લાખજવન.
દ્વીપકુમાર.	પૂર્ણેંડ.	વશિષ્ઠેંડ.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬લાખજવન.
ઉદધિકુમાર.	જલકાંત.	જલપ્રજ.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬લાખજવન.
દિશિકુમાર.	અમિતગતિ.	અમિતવાહન.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬લાખજવન.
પવનકુમાર.	વેલંબક.	પ્રજંજન.	૫૦૦૦૦૦૦૦	૪૬૦૦૦૦૦૦	૯૬લાખજવન.
સ્તનિતકુમાર.	ઘોષ.	માહાઘોષ.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬લાખજવન.

શરવાલે સંખ્યા.

૪૦૬૦૦૦૦૦૦ ૩૬૬૦૦૦૦૦૦ ૭૭૨૦૦૦૦૦.

હવે વ્યંતરદેવોની વક્તવ્યતા કહે છે.

રત્નપ્રના પૃથ્વીની ઉપર મૂકેલો જે એકહજાર યોજનનો રત્નમયકાંમ, તેમાંથી એક શો યોજન નીચેના તથા શો યોજન ઉપરના મૂકીને વચલા આઠશેં યોજનની જૂમિ કામધ્યે વ્યંતરદેવોનાં માહારમણીય અસંખ્યાતાં નગર છે, તેમાં રહ્યાં થકાં વ્યંતરિક દેવો વરપ્રધાન તરુણીયોનાં ગીત ગાનના અને વાજિત્રો વજાવવાના શબ્દ સાંજલવે કરી પ્રમુદિત થયા થકા ગત કાલને પણ જાણતા નથી.

તે વ્યંતરદેવોના આઠ નિકાય છે, તેના પળ દક્ષિણ શ્રેણિ અને ઉત્તર શ્રેણિના પ્રત્યેકે એકેક ઇંડ ગણતાં આઠ નિકાયના શોલ ઇંડો છે.

તે વ્યંતરોનાં નગર, ઉત્કૃષ્ટાં મહોટાં તે જંબૂદ્વીપ જેવડાં લાંબાં પહોળાં છે, અને ઘણાં ન્હાનાં છે, તે નરતક્ષેત્ર જેવડાં (૫૧૬) યોજનને ઠ કલા પ્રમાણ છે. તથા મધ્યમવિમાન તે માહાવિદેહ સમાન (૩૩૬૮૪) યોજનની ઉપર ઝંગળીયા ચાર નાગ જેવડા છે, તે આઠ વ્યંતર નિકાયનાં નામ તથા તેમના ઇંડોનાં નામ તેમજ ચિન્હ પ્રમુખ પૂર્વોક્ત નવનપતિની પેઠે સર્વ વાતો નીચેના યંત્રથી જોઈ લેવી.

હવે જેમ વ્યંતર દેવોના આઠનિકાય કહ્યા તેમ વલી રત્નપ્રજ્ઞાના ઉપરલાં એકશો યોજનના પિંમમાંહે દશ યોજન નીચે તલીયે મૂકીયે અને દશ યોજન ઉપર મૂકીયે, શેષ એંશી યોજન પૃથ્વીપિંમમાંહે બીજા વાળવ્યંતરના આઠ નિકાય છે, એટલે મેરુમધ્યવર્તી ગોસ્તનને આકારે આઠ રુચક પ્રદેશથી નીચે દશ યોજન મૂકીને નીચલા એંશી યોજનમાં આઠ નિકાયના દક્ષિણદિશિ અને ઉત્તરદિશિના જેઢે કરી બે બે ઇંડો છે, તેમનાં નામ તથા નિકાયનાં નામ આદિક ચિન્હ વર્ણ પ્રમુખ સર્વ, નીચલા યંત્રોથકી જાણવાં.

ઈહાં વ્યંતરના શોલ તથા વાળવ્યંતરના શોલ મલી બત્રીશ ઇંડ વ્યંતર દેવોના અને વીશ નવનપતિના. તેમજ યદ્યપિ સૂર્ય અને ચંદ્ર અસંખ્યાતા ઇંડ છે, તથાપિ જાતિની અપેક્ષાએ એક ચંદ્રમા અને એક સૂર્ય, એ બે ઇંડ જ્યોતિષીના લેવા અને પહેલા દેવલોકથી આઠમા દેવલોક સુધી એકેક ઇંડ છે, અને નવમા દશમા એ બે દેવલોકનો એક, તથા અગીયારમા, બારમા, એ બે દેવલોકનો એક, મલી બાર દેવલોકના દશ ઇંડ ગણતાં સરવાલે ચોસઠ ઇંડ સંખ્યાએ જાણવા.

વલી એટલું વિશેષ છે જે, જ્યોતિષી અને વ્યંતર, એ બે નિકાયને વિષે ઇંડોના લોકપાલ તથા ગુરુસ્થાનીયા જે ત્રયસ્ત્રિંશદેવતા, તે નથી.

હવે વ્યંતર દેવ દેવીયોનું જઘન્યોત્કૃષ્ટાયુ કહે છે.

વ્યંતર અને વાળવ્યંતરના દેવો તથા દેવીયોનું જઘન્યાયુ દશ હજાર વર્ષ જાણવું, અને દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સંપૂર્ણ એક પલ્યોપમનું જાણવું. તથા દેવીયોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ અર્ધ પલ્યોપમનું જાણવું. અને શ્રી ક્ષી ધૃતિ, કીર્તિ, બુદ્ધિ અને લક્ષ્મી, એ ઠ દેવીયોનું જે એક પલ્યોપમાયુ કહ્યું છે, તે દેવીયો નવનપતિની છે, પણ વ્યંતરની નથી. વ્યંતરના આયુના યંત્રની સ્થાપના નીચે કરીયે થાયે, તેથી તેનું આયુ જાણવું.

आठ जातिना व्यंतरदेवो संबंधि प्रतिजेद कहे ठे.

पिशाचनाप्रकार. १५	१ कूष्माण्ड १ पटक २ जोष ३ आन्हिक ४ काल ५ माहाकाल ६ मोक्ष ७ आमोक्ष ८ तालपिशाच. ९ पिखरपिशाच १० अधस्ता रक ११ देव १२ माहादेव १३ उश्निक १४ वनपिशाच १५.
जूतनाप्रकार. ९	१ सुरूप १ प्रतिरूप २ श्वेतजड ३ जूतोत्तम ४ स्कंदिक ५ अतिपा तकजड ६ माहावेग ७ प्रतिवेग ८ आकाशवेग ९.
यक्षनाप्रकार. १३	१ पूर्णजड १ माणिजड २ श्वेतजड ३ हरिजड ४ सुमनोजड ५ व्यतिपाकजड ६ सुजड ७ सर्वतोजड ८ मनुष्यजड ९ धनाधि पति १० धनहार ११ सूपयक्ष १२ यक्षोत्तम १३.
राक्षसनाप्रकार. ७	१ नीम १ महानीम २ विघ्नविनायक ३ जलराक्षस ४ रुद्रराक्ष स ५ ब्रह्मराक्षस ६ दत्तराक्षस ७.
किन्नरनाप्रकार. १०	१ किंनर १ किंपुरुष २ किंपुरुषोत्तम ३ हृदयंगम ४ रूपशाली ५ अ निंदतर्द ६ किंनरोत्तम ७ मनोरम ८ रतिप्रिय ९ रतिश्रेष्ठ १०
किंपुरुषनाप्रकार १०	१ पुरुष १ सत्पुरुष २ माहापुरुष ३ पुरुषवृषज ४ पुरुषोत्तम ५ अ तिपुरुष ६ माहादेव ७ मरुत ८ मेरुकांत ९ नास्वत १०
महोरगनाप्रकार १०	१ छुजंग १ जोगशाली २ माहाकाय ३ अतिकाय ४ स्कंधशाली ५. मनोरम ६ माहावेग ७ महेश्वर ८ मेरुकांत ९ नास्वत १०
गंधर्वनाप्रकार. १२	१ हाहा १ दूहू २ तुंबरु ३ नारद ४ ऋषिवादक ५ जूतवादक ६ कादंब ७ महाकादंब ८ रैवत ९ विश्वावसु १० गीतरति ११ गीतयशा १२ हवे ज्योतिषी देवोनी वक्तव्यता कहे ठे.

मेरुमध्य रुचकथकी नवशें योजन उपर अने नवशें योजन नीचें मली अठारशें योजन प्रमाण तिर्यक् लोक ठे. तिहां समजूतला पृथ्वीयकी ७९० योजन उपरांत ए कशो ने दश योजनमांदे ज्योतिषचक्र रहे ठे, ते कैवी रीतें ? तो के प्रथम समजूतल यकी ७९० योजनें तारानां विमान ठे ८०० योजनें सूर्यनुं विमान ठे, अने ८८० योजनें चंडमानुं विमान चाले ठे, ८८४ योजने नक्षत्रनां विमान चाले ठे, ८८८ यो जनें बुधनुं विमान चाले ठे, ८९१ योजने शुक्रनुं विमान चाले ठे. ८९४ योजने बृहस्प तिना तारो चाले ठे, ८९७ योजने मंगलनुं विमान चाले ठे, अने ९०० योजनें श निनुं विमान चाले ठे. एम ११० योजनमां ज्योतिषचक्र चार चाले ठे.

१ ज्योतिषीयोनां विमान मेरुपर्वतयकी ११२१ योजन उरहां एटलां दूर मनुष्य

લોકમાંહે ચરે ઠે, જમે ઠે અને ૧૧૧૧ નું યોજન અલોકથી ઝરહાં એટલે ચારે દિશાયેં લોક ના ઠેહડાચકી ૧૧૧૧ યોજનમાંહેલી કોરેં અલોકની અવાધાયેં જ્યોતિષચક્ર સ્થિર રહે ઠે.

હવે સૂર્ય, ચંદ્ર, ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા, એ પાંચ જાતિના જ્યોતિષી દેવ દેવીયોનું જ ધન્યોત્કૃષ્ટાયું કહે ઠે. તે જ્યોતિષી દેવો અઢી દ્વીપમાંહે જેટલા ઠે, તે સર્વ ચર ઠે, અને અઢીદ્વીપથી બાહિર જે અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર ઠે, તેમાં જેટલા જ્યોતિષીદેવો ઠે, તે સર્વ સ્થિર જાણવા. એ ચર તથા સ્થિર, બેદુ પ્રકારના જ્યોતિષી દેવ તથાદેવીનું આયુ કહેઠે.

૧ ચંદ્રમાનું તથા ચંદ્રમાના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પલ્યોપમ એક લાખ વર્ષેં અધિક તથા તેમની દેવીયોનું અર્ધપલ્યોપમ પચાસ હજાર વર્ષેં અધિક જાણવું.

૨ સૂર્ય તથા તેના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પલ્યોપમ એક હજારવર્ષેં અધિક તથા તેમની દેવીયોનું આયુ પાંચશેં વર્ષેં અધિક અર્ધપલ્યોપમ જાણવું.

૩ ગ્રહ તથા ગ્રહના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સંપૂર્ણ એક પલ્યોપમ જાણવું. તથા તેમની દેવીયોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ અર્ધપલ્યોપમનું જાણવું.

૪ નક્ષત્ર તથા નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ અર્ધપલ્યોપમ અને તેમની દેવીયોનું આયુ એક પલ્યોપમનો ચોથો જાગ જાણવું.

૫ તારા તથા તારાના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ પલ્યોપમનો ચોથો જાગ કાંઈક જાજેરું અને તેમની દેવીયોનું એક પલ્યોપમનો આઠમો જાગ વિશેષાધિક જાણવું.

૬ જઘન્યાયુમાં ચંદ્રમા અને સૂર્ય, એ બે તો ૬૬ ઠે, તથા ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા, એ ત્રણ વિમાનના ધણીઠે તેમનું આયુ જઘન્ય મધ્યમ ન હોય પરંતુ ઉત્કૃષ્ટજ હોય, તેથી ચંદ્રના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો એ એક યુગલ તથા સૂર્યના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો એ બીજું યુગલ, તથા ગ્રહના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો. એ ત્રીજું યુગલ, તથા નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો. એ ચોથું યુગલ. એ ચાર યુગલનું જઘન્યાયુ પલ્યોપમનો ચોથો જાગ તથા તારાના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો. એ પાંચમું યુગલ ઠે, તેનું આયુ પલ્યોપમનો આઠમો જાગ જાણવું એના યંત્રો આગલ આવશે.

હવે વૈમાનિકદેવોનું જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટાયુ કહે ઠે.

૧ સૌધર્મદેવલોકને ઠેહલા તેરમેં પ્રતરેં ઉત્કૃષ્ટાયુ બે સાગરોપમનું જાણવું અને જઘન્યથી તો સર્વ તેરે પ્રતરેં એક પલ્યોપમાયુ જાણવું.

૨ ઈશાન વદેલોકેં ઉત્કૃષ્ટ બે સાગરોપમ પલ્યોપમના અસંખ્યાતમે જાગેં અધિક અને જઘન્યથી પલ્યોપમને અસંખ્યાતમે જાગેં અધિક, એક પલ્યોપમાયુ જાણવું.

૩ સનત્કુમારેં ઉત્કૃષ્ટ સાત સાગરોપમ અને જઘન્ય બે સાગરોપમ જાણવું.

- ૪ માહેંદેં ઉત્કૃષ્ટથી પલ્યોપમના અસંખ્યાતમે નાગેં અધિક સાત સાગરોપમ અને જઘન્યથી બે સાગરોપમ જાજેરું જાણવું.
- ૫ બ્રહ્મદેવલોકેં ઉત્કૃષ્ટ દશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી સાત સાગરોપમ.
- ૬ લાંતક દેવલોકેં ઉત્કૃષ્ટ ચૌદ સાગરોપમ, અને જઘન્યથી દશ સાગરોપમ.
- ૭ શુક્રદેવલોકેં ઉત્કૃષ્ટ સત્તર સાગરોપમ. અને જઘન્યથી ચૌદ સાગરોપમ.
- ૮ સદ્ગારેં ઉત્કૃષ્ટ અઢાર સાગરોપમ અને જઘન્ય સત્તર સાગરોપમ.
- ૯ આનત દેવલોકેં ઉત્કૃષ્ટ ડંગણીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી અઢાર સાગરોપમ.
- ૧૦ પ્રાણત દેવલોકેં ઉત્કૃષ્ટ વીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી ડંગણીશ સાગરોપમ.
- ૧૧ આરણ દેવલોકેં ઉત્કૃષ્ટ એકવીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી વીશ સાગરોપમ.
- ૧૨ અચ્યુત દેવલોકેં ઉત્કૃષ્ટ બાવીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી એકવીશ સાગરોપમ.
- ૧૩ પઠી નવગ્રૈવેયકેં પ્રત્યેક એકકા ગ્રૈવેયકેં જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ બેદુમાં અચ્યુતદેવલોકથી એકેક સાગરોપમની વૃદ્ધિ કરીયેં, તેવારેં નવમા ગ્રૈવેયકેં ઉત્કૃષ્ટા એકત્રીશ સાગર અને જઘન્યથી ત્રીશ સાગરોપમાયુ થાય.
- ૧૪ પાંચ અનુત્તર વિમાનમાંહેલા પહેલા વિજયાદિ ચાર વિમાનેં ઉત્કૃષ્ટ તૈત્રીશ સાગર અને જઘન્ય એકત્રીશ સાગરાયુ કહ્યું છે, અને પાંચમા સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનેં તો અજઘન્યોત્કૃષ્ટ તૈત્રીશ સાગરોપમાયુ છે, એમાં વધ ઘટ નથી.

હવે વૈમાનિક દેવીયોનું જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ આયુ કહે છે.

વૈમાનિક દેવીયોની ઉત્પત્તિ માત્ર પ્રથમના સૌધર્મ અને ઈશાન એ બે દેવલોકમાંજ છે, તે દેવીયો બે પ્રકારની છે એક તો પરિગ્રહીતા તે પરણેલી કુલાંગના સરસ્વી જાણવી અને બીજી અપરિગ્રહીતા તે વેશ્યા સરસ્વી જાણવી. એ દેવવેશ્યા કહેવાય.

- ૧ તિહાં સૌધર્મદેવલોકેં પરિગ્રહીતા અપરિગ્રહીતા એબેદુનું જઘન્યાયુ એક પલ્યોપમ છે, અને ઈશાન દેવલોકેં બેદુનું જઘન્યાયુ એક પલ્યોપમ જાજેરું જાણવું.
- ૨ સૌધર્મ દેવલોકેં પરિગ્રહીતા દેવીયોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સાત પલ્યોપમ છે, તથા અપરિગ્રહીતાનું ઉત્કૃષ્ટાયુ પચાસ પલ્યોપમ છે, તેમજ ઈશાનદેવલોકેં પરિગ્રહીતાનું ઉત્કૃષ્ટાયુ નવ પલ્યોપમ છે અને અપરિગ્રહીતાનું પચાવન પલ્યોપમ છે.

હવે ચારે નિકાયના દેવો સંબંધિ ઇંડોની સર્વ અંતેઝરમાં પ્રધાન મુખ્ય પટ્ટરાણી સરસ્વી જે દેવીયો, તેને અગ્રમહીષી કહીયેં, તે કયા કયા ઇંડને કેટલી કેટલી હોય?

- ૧ જવનપતિની પહેલી નિકાયના ચમરેંડ તથા બલીંડને પ્રત્યેકેં પાંચ પાંચ હોય.

- १ जवनपतिनी नागकुंमारादिक नव निकायना धरणींइ अने जूतानंदेंइ आदिक अठार इंडोने प्रत्येकें ठ ठ अग्रमहीषी होय.
- २ व्यंतरदेवोनाकाल महाकालादिक बत्रीश इंडोने प्रत्येकें चार चार अग्रमहीषी होय.
- ४ ज्योतिषीना इंड जे चंडमा अने सूर्य, तेने प्रत्येकें चार चार अग्रमहीषीयो होय.
- ५ सौधर्म तथा ईशान, ए बे देवलोकना इंडोने प्रत्येकें आठ आठ अग्रमहीषीयो होय.
- ६ बे देवलोकणी उपरांतना देवलोकमां देवीयोनी उत्पत्ति नथी माटें तिहांना इंड तथा तिहांना निवासी देवोने जेवारें विषय सेववानी वांछा थाय, तेवारें सौधर्म ईशानवासी अपरिग्रहीता देवीयो यथायोग्य पणे तेमने उपजोगमां आवें.

हवे वैमानिक देवोनुं प्रतरें प्रतरें जूडं जूडं आयु कहेवा माटें प्रतरसंख्या कहे ठे. तिहां जेम घरनी उपर जूदा जूदा चार पांच मजला होय, तेम पहेला अने बीजा देव लोकनी उपराउपर तेर जूमिरूप तेर मजला ठे, तेने प्रतर कहीयें. ते आवी रीतें के:- बे देवलोक मव्यां वलयाकारें ठे. तिहां पूर्वमहाविदेह अने पश्चिम महाविदेहनी उपर आवेली देवलोकसंबंधी जूमिनी वचमांहे अर्धवलयाकार खंमथकी एक दक्षिणदिशिखंम अने बीजो उत्तरदिशिखंम, एवा बे खंम अर्धोअर्ध करीयें, तेमां दक्षिणदिशिखंमना अर्धवलयाकार खंम प्रतर सौधर्मैइना अने उत्तरदिशिना अर्धवलयाकार खंम प्रतर ईशानैइना जाणवा. एम बीजा पण वलयाकार देवलोकना युगलमां एज व्यवस्था क रवी. एटले त्रीजा, चोथा, देवलोकना मव्या वलयाकार बार प्रतर ठे, तेमां दक्षिण दिशि सनत्कुमारनी अने उत्तरदिशि माहेंइनी जाणवी. पांचमे ठ प्रतर, ठेठे पांच प्रतर, सातमे चार प्रतर, आठमे चार प्रतर, नवमा दशमा मली बेहुना चार प्रतर, अगीयारमा बारमाना चार प्रतर, तथा नव ग्रैवेयकें प्रत्येकें एकेक प्रतर गणतां नवप्रतर ठे, अने पांच अनुत्तरविमाननो एकज प्रतर ठे. एम सर्व मली ऊर्ध्वलोकें बासठ प्रतर ठे.

हवे ए प्रत्येक प्रतरें जघन्य उत्कृष्ट आयुष्य जाणवां, माटें प्रथम सौधर्मदेवलोकें उपाय कहे ठे. सौधर्मदेवलोकें उत्कृष्टी स्थिति बे सागरोपमनी ठे अने प्रतर तेरं ठे, माटें एक सागरना तेर जाग करी प्रतरें प्रतरें एकेका सागरोपमें एकेको जाग आपीयें, ते एवी रीतें के तेरैया बे सागरोपमना ब्वीश जाग थाय, तेने प्रतरें प्रतरें वहेंचीयें, तो पहेला प्रतरें तेरैया बे जाग आवे, तेठजुं पहेला प्रतरें उत्कृष्टायु जाणवुं. पढी बीजे प्रतरें बे सार्थें गुणीयें, तेवारें बीजे प्रतरें चार जाग, त्रीजे त्रणथी गुणीयें तेवारें ठ जाग, एम यावत् तेरमे प्रतरें बेहु सागरना ब्वीश जाग पूर्ण थाय. तिहां उत्कृष्टी स्थिति बे सागरोपम पूर्ण थाय. एम ईशानदेवलोकें पण प्रतरें प्रतरें एज जाग जाजेरा कहेवा.

યાવત્ તેરમે પ્રતરેં બે સાગરોપમ જાજેરા કહેવા. અને જઘન્ય તો સૌધર્મ દેવલોકના તેરે પ્રતરેં એક પલ્યોપમ પૂર્ણ આયુ જાણવું. અને ઈશાનદેવલોકેં જઘન્યથી એક પલ્યોપમ ઉપર પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો નાગ અધિક એટલી સ્થિતિ પ્રતરેં પ્રતરેં કહેવી.

હવે ઇંડના લોકપાલોનું આયુ કહે છે. સઘલા ઇંડના લોકપાલ પોતપોતાના દેવલોકના બેહલા પ્રતરેં ઇંડના વિમાનની ફરતા ચારે દિશાયેં ચાર લોકપાલ રહે, તે લોકપાલ પોતપોતાના વિમાનના ધણી છે, તથાપિ તેમનું આયુ આ પ્રમાણે છે.

સૌધર્મેંડના સોમ અને યમ એ બે લોકપાલનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પલ્યોપમની ઉપર એક પલ્યોપમના ત્રણ નાગ માંહેલો એક નાગ જાણવું. અને વરુણનું દેશેં ઋણાં બે પલ્યોપમાયુ જાણવું તથા વૈશ્રમણનું ઉત્કૃષ્ટાયુ બે પલ્યોપમ પૂર્ણ જાણવું.

ઈશાનેંડના સોમ તથા યમનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પલ્યોપમની ઉપર એક પલ્યોપમના ત્રણ નાગ કરીયેં, તેવા બે નાગ જાણવા. તથા વરુણનું આયુ બે પલ્યોપમ પૂર્ણ જાણવું. અને કુબેરનું બે પલ્યોપમની ઉપર એક પલ્યોપમના ત્રણ નાગ કરીયેં તેવું એક નાગ જાણવું, તથા સૌધર્મેંડના પુત્ર સરસ્વા અપત્ય દેવોનું આયુ એક પલ્યોપમ જાણવું.

હવે સનત્કુમારાદિ દેવલોકેં પ્રતરેં પ્રતરેં ઉત્કૃષ્ટ જઘન્યસ્થિતિ જાણવા નળી ઉપાય કહે છે.

જેમ કે સૌધર્મદેવલોકેં ઉત્કૃષ્ટીસ્થિતિ બે સાગરોપમ છે અને સનત્કુમાર દેવલોકેં ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ સાત સાગરોપમ છે, તેમાંથી બે સાગરોપમ કાઢાઢીયેં, બાકી પાંચ સાગરોપમ રહે, તેને સનત્કુમારના બાર પ્રતર છે. તેનો નાગ પહોંચે નહીં, માટેં એકેક સાગરના બાર બાર નાગ કરીયેં, તેવારેં પાંચ સાગરના શાઠ નાગ થાય, તેને બાર નાગેં વહેંચતાં એકેક પ્રતરેં પાંચ પાંચ નાગ આવે, તિહાં પહેલે પ્રતરેં એક આંક છે, માટે પાંચ આંક પાંચ નાગ આવે. તેની સાથેં સૌધર્મ દેવલોકની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ બે સાગરોપમ છે, તેને જોડીયેં, તેવારેં પહેલે પ્રતરેં બે સાગરોપમની ઉપર બારણ્યા પાંચ નાગ આયુ જાણવું. બીજે પ્રતરેં બે આંક છે તો પાંચ હુ દશ નાગ બારણ્યા આવે, તેવારેં બે સાગરોપમ ઉપર દશ નાગ આયુ જાણવું, ત્રીજે પ્રતરેં ત્રણ આંક છે, તો પાંચ ત્રિક પન્નર નાગ આવે, તેમાં બાર નાગનું એક સાગરોપમ થાય. ઉપર ત્રણ નાગ વધે, તેની સાથેં બે સાગરોપમ જોડતાં ત્રણ સાગરને બારણ્યા ત્રણ નાગઆયુ છે. એમ યાવત્ બારમે પ્રતરેં સાત સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટાયુ થાય. અને જઘન્યસ્થિતિ તો બારે પ્રતરેં સનત્કુમાર દેવલોકની બે સાગરોપમની જાણવી. તેમજ ચોથા માહેંડ દેવલોકેં પ્રતરેં પ્રતરેં સનત્કુમાર દેવલોકથી સાધિક સ્થિતિ કહેવી. એ પ્રમાણેં પાંચમા બ્રહ્મ આદિક દેવલોકેં પણ પ્રતરેં પ્રતરેં આયુ જાણવા, માટેં એજ ઉપાય કરવો, એ સર્વના યંત્રોની સ્થાપના આગલ કરી છે, તે જોવું.

बार देवलोक, नवग्रैवेयक, अने पांच अनुत्तरविमान. एटलां स्थानक

एक बीजानी उपर केवी रीतें ठे? ते देखाडनारो तथा ते प्रत्येक

स्थानके जघन्य उत्कृष्टायु दर्शावनारो यंत्र.

बीजा विजयंत विमानें. जघन्यायु सागर एकत्रीश. अने उत्कृष्ट सागर तेत्रीश. पहेला विजयविमानें.	सर्वार्थ सिद्धिविमानें. अजघन्योत्कृष्ट तेत्रीश सागरोपमायु ठे.	त्रीजा जयंतविमानें जघन्य सागर एकत्रीश अने उत्कृष्ट सागर तेत्रीश. चोथा अपराजित विमानें.
नवमा आदित्य ग्रैवेयकें. आठमा प्रीतिकर ग्रैवेयकें. सातमा सौमनस्य ग्रैवेयकें. ठछा सुमनस ग्रैवेयकें. पांचमा विशाल ग्रैवेयकें. चोथा सर्वतोन्ज् ग्रैवेयकें. त्रीजा मनोरम ग्रैवेयकें. बीजा शुक्लंकर ग्रैवेयकें. पहेला सुदर्शन ग्रैवेयकें.	जघन्य सागर ३० जघन्य सागर २९ जघन्य सागर २८ जघन्य सागर २७ जघन्य सागर २६ जघन्य सागर २५ जघन्य सागर २४ जघन्य सागर २३ जघन्य सागर २२	९ उत्कृष्ट सागर ३१ ८ उत्कृष्ट सागर ३० ७ उत्कृष्ट सागर २९ ६ उत्कृष्ट सागर २८ ५ उत्कृष्ट सागर २७ ४ उत्कृष्ट सागर २६ ३ उत्कृष्ट सागर २५ २ उत्कृष्ट सागर २४ १ उत्कृष्ट सागर २३
बारमा अच्युत देवलोकें. अगीयारमा आरण्यदेवलोकें. दशमा प्राणतदेवलोकें. नवमा आनतदेवलोकें. आठमा सहस्रार देवलोकें. सातमा शुक्लदेवलोकें. ठछा जांतक देवलोकें. पांचमा ब्रह्मदेवलोकें. चोथा माहेंद्र देवलोकें. त्रीजा सनत्कुमार देवलोकें. बीजा ईशान देवलोकें. पहेला सौधर्म देवलोकें.	जघन्य सागर २१ जघन्य सागर २० जघन्य सागर १९ जघन्य सागर १८ जघन्य सागर १७ जघन्य सागर १६ जघन्य सागर १५ जघन्य सागर १४ जघन्य सागर १३ जघन्य साधकसागर १ जघन्य सागर २ जघन्य साधकपद्मोपम? जघन्य एक पद्मोपम.	१२ उत्कृष्ट सागर २२ ११ उत्कृष्ट सागर २१ १० उत्कृष्ट सागर २० ९ उत्कृष्ट सागर १९ ८ उत्कृष्ट सागर १८ ७ उत्कृष्ट सागर १७ ६ उत्कृष्ट सागर १६ ५ उत्कृष्ट सागर १५ ४ उत्कृष्ट साधक सागर ४ ३ उत्कृष्ट सागर ३ २ उत्कृष्ट साधक सागर २ १ उत्कृष्ट सागर १

ज्योतिषीदेवोना जघन्य उत्कृष्टायुनो यंत्र.

चंद्रउत्कृष्टायु.	एक पत्य एक लक्ष वर्षाधिक.	जघन्य पत्य चतुर्थ नाग.	चंद्रदेवी उत्कृ ष्टायु.	अर्धपत्य पञ्चा सह० वर्षाधिक	जघन्यपत्य च तुर्थ नाग.
सूर्यउत्कृष्टायु.	एक पत्य सह स्र वर्षाधिक.	जघन्यपत्य चो थो नाग.	सूर्यदेवी उत्कृ ष्टायु.	अर्धपत्य पांच सोवर्षाधिक.	जघन्यपत्य च तुर्थ नाग.
ग्रहउत्कृष्टायु.	एक पत्योपम.	जघन्यपत्य चो थो नाग.	ग्रहदेवी उत्कृ ष्टायु.	अर्ध पत्योपम ॥	जघन्यपत्य च तुर्थ नाग.
नक्षत्र उत्कृ ष्टायु.	अर्धपत्योपम.	जघन्यपत्य चो थो नाग.	नक्षत्रदेवी उ त्कृष्टायु.	पत्यनो चोथो नाग.	जघन्यपत्य च तुर्थ नाग.
ताराणामुत्कृ ष्टायु.	पत्य चतुर्थ नाग साधिक.	जघन्यपत्या ष्टम नाग.	तारादेवी उ त्कृष्टायु.	पत्य अष्टम ना ग साधिक.	जघन्यपत्य ७ नागसाधिक.

सौधर्म अने ईशानदेवलोकें परिग्रहिता अपरिग्रहीता देवीना आयुनो यंत्र. चारे निकायना देवोनी अग्र महिषीनुं यंत्र.

सौधर्मपरि० देवी आ०	जघन्य पत्योपम. १	उत्कृष्ट पत्यो० ७	सौधर्म०६.	अग्रमहिषी०
ईशान परि० देवी आ०	जघन्य पत्यो० जाजेरुं.	उत्कृष्ट पत्यो० ८	ईशान०६.	अग्रमहिषी०
सौधर्म परि० देवी आ०	जघन्य पत्योपम. १	उत्कृष्ट पत्यो० ५०	ज्योतिषी१	अग्रमहिषी४
ईशान परि० देवी आ०	जघन्य पत्यो० जाजेरुं.	उत्कृष्ट पत्यो० ५५	व्यंतरे०६३१	अग्रमहिषी४
सौधर्म०६ने आयुष्यमाहे केटली देवी आय ? तेहनी संख्या कहे ठे.			नागकु०१०	अग्रमहिषी५
बे करोड, पञ्चासी लाख, एकोतेर हजार, चारशेंने अठावीश कोडी			बली०६.	अग्रमहिषी५
उपर सत्तावनलाख चौदहजार बशेंने पञ्चासी एटली देवीउ सौ			चामरें०६.	अग्रमहिषी५
धर्म ०६ना एक जन्मने विषे चवे.				

हवे सौधर्मदेवलोक प्रमुखने विषे प्रतरनी संख्या कहे ठे.

१३ सौधर्म अने ईशान ए बे देवलोकें प्रतरतेर	४ सहस्वार देवलोकें चार प्रतर.
१४ सनकुमार अने माहें० ए बेना बार प्रतर.	४ आणत अने प्राणत बेना चार प्रतर.
६ ब्रह्मदेवलोकें ४ प्रतर.	४ आरण अने अच्युत ए बेना चार प्रतर.
५ लांतक देवलोकें पांच प्रतर.	६ नवग्रैवेयकें मली नव प्रतर.
४ शुक्रदेवलोकें चार प्रतर.	१ अनुत्तरविमानें एक प्रतर.

एम सर्व मली ऊर्ध्वलोकने विषे ६१ प्रतर ठे, ते कह्या.

देवादिक संबंधि आयु प्रमुखना यंत्रो.

१७५

सौधर्मादि देवलोकें प्रत्येक प्रतरें उत्कृष्टायु दर्शविनारो यंत्र.

त्यां प्रथम सौधर्म अने ईशान, ए बे देवलोकें प्रतर तेर ठे तेहनुं आयु लखियें ठैयें.

प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
सागर.	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	२
एक सागरना तेरीया जाग.	२	४	६	८	१०	१२	१	३	५	७	९	११	०
ढेदांक.	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	०

सनत्कुमार अने माहेंड, ए बे देवलोकें प्रतर बार ठे, तेहने विषे आयु.

प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
सागर.	२	२	३	३	४	४	४	५	५	६	६	७
बारैया जाग.	५	१०	३	८	१	६	११	४	९	२	७	०
ढेदांक.	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	०

ब्रह्मदेवलोकें ७ प्रतरें आयुःप्रमाणं. जांतकदेवलोकें पांच प्रतरें आयुःप्रमाणं ॥

प्रतर.	१	२	३	४	५	६	प्रतर.	१	२	३	४	५
सागर.	७	८	८	९	९	१०	सागर.	१०	११	१२	१३	१४
ठैया जाग.	३	०	३	०	३	०	पांचीयाजाग.	४	३	२	१	०
ढेदांक.	६	०	६	०	६	०	ढेदांक.	५	५	५	५	०

शुक्रदेवलोकें चार प्रतरें आयुःप्रमाणं. सहस्रार देवलोकें चार प्रतरें आयुःप्रमाणं.

प्रतर.	१	२	३	४	प्रतर.	१	२	३	४
सागर.	१४	१५	१६	१७	सागर.	१७	१७	१७	१८
चोथीया जाग.	३	२	१	०	चोथीयाजाग.	१	२	३	०
ढेदांक.	४	४	४	०	ढेदांक.	४	४	४	०

आणत अने प्राणतना चार प्रतरें आयुर्मान. आरण अने अच्युतें चार प्रतरें आयु.

प्रतर.	१	२	३	४	प्रतर.	१	२	३	४
सागर.	१८	१९	१९	२०	सागर.	२०	२१	२१	२२
चोथीयाजाग.	२	०	२	०	चोथीयाजाग.	२	०	२	०
ढेदांक.	४	४	४	०	ढेदांक.	४	०	४	०

નવ ગ્રૈવેયકેં નવ પ્રતરેં આયુ:પ્રમાણં.

પાંચ અનુત્તર વિમાનેં આયુ.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	પ્રતર.	૧
સાગર.	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	સાગર.	૩૩
નાગ.	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	નાગ.	૦
હેદાંક.	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	હેદાંક.	૦

વૈમાનિક દેવોમાં બાશઠ પ્રતર છે, તે એકેકા પ્રતરના મધ્યનાગને વિષે એકેક ઇંડક વિમાન છે એમ સર્વ બાશઠ પ્રતરેં બાશઠ ઇંડક વિમાન છે.

હવે પહેલા પ્રતરના ઝડુ નામેં વાટલા ઇંડકવિમાનથી ચારે દિશાયેં બાશઠ બાશઠ વિમાનોની પંક્તિ નિકલી છે અને બીજા પ્રતરના ઇંડક વિમાનથી પૂર્વાદિ ચારે દિશાયેં એકશઠ એકશઠ વિમાનોની પંક્તિ નીકલી છે. એમ પ્રતરેં પ્રતરેં ચારે દિશાની પંક્તિયેં પંક્તિયેં પ્રત્યેકેં એકેકું વિમાન ઘટાડતાં જણ્યેં, તેવારેં હેહલે બાશઠમે પ્રતરેં અનુત્તર વિમાનેં ઇંડક વિમાનથી ચારે દિશાયેં ચાર પંક્તિ એકેકા વિમાનની થઈ છે.

હવે મધ્યનું વિમાન વાટલું હોય તે પછી ચારે દિશાયેં પંક્તિનું પહેલું એકેકું વિમાન ત્રિસૂણું હોય, પછી ચોસૂણું હોય, પછી વલી વાટલું હોય, પછી વલી ત્રિસૂણું, વલી ચોસૂણું હોય, પછી વાટલું હોય. એ રીતેં ત્રણ પ્રકારનાં વિમાનો પંક્તિમાં છે.

અને એ ચાર પંક્તિયોના આંતરાને વચ્ચેં જે વિમાનો છે તે જેમ રાયણના ફૂલ ટૂટાં ટૂટાં વિસ્ખરેલાં જેમ તેમ પડ્યાં હોય, તેની પેઠેં નંદાવર્ત, સ્વસ્તિક પ્રમુખ વિવિધ સંસ્થા નવાલાં પુષ્પાવકીર્ણ વિમાનો છે. તેની પંક્તિયો નથી.

સઘલા વાટલા ગોલ વિમાનને એક બારણું હોય અને ત્રિસૂણા વિમાનને ત્રણ બારણાં હોય. તથા ચોસૂણા વિમાનને ચાર બારણાં હોય.

પહેલા પ્રતરના ચારે દિશિ સંબંધિ પંક્તિગત એકેકું વિમાન દેવદ્વીપેં છે, તેમજ બે બે વિમાન નાગ સમુદ્ધની ચારે દિશાયેં છે, ચાર ચાર વિમાન યદ્દ દ્વીપની ચારે દિશાયેં છે, તથા આઠ આઠ વિમાન જૂતસમુદ્ધની ચારે દિશાયેં છે, શોલ શોલ વિમાન, સ્વયં ચુરમણ નામા દ્વીપની ચારે દિશિને વિષે છે. તથા એકત્રીશ એકત્રીશ વિમાન સ્વયંચુરમણ સમુદ્ધની ચારે દિશાયેં છે. એમ મેલવતાં એક દિશાનાં બાશઠ આય અને ચારે દિશાનાં ૨૪૦ આય. તેની સાર્યેં વચ્ચમાનું ઇંડક વિમાન મેલવીયેં તેવારેં ૨૪૯ વિમાન આય.

ચોસૂણા વિમાનને ચારે દિશાયેં કાંગરા વિનાનો સાદો ગઢ હોય તેને વેદિકા કહિયેં. અને વાટલા વિમાનને કાંગરા સહિત કોટ હોય તથા ત્રિસૂણીયા વિમાનને તો જે દિ

શાયેં વાટલાં વિમાન હોય તે દિશાયેં વેદિકા એટલે કાંગરાં વિનાનો કોટ હોય અને બાકીની સર્વ દિશાયેં કાંગરાં સહિત કોટ હોય.

આવલિકાગત વિમાનોને માંહોમાંહે અંતર અસંખ્યાતા યોજનનું છે અને પુષ્પાવ કીર્ણને માંહોમાંહે સંખ્યાતા તથા અસંખ્યાતા યોજનનું પણ અંતર છે.

સૌધર્મ તથા ઈશાન, એ બે દેવલોકના તેર પ્રતર છે. તેમાં પ્રથમ પ્રતરની ચાર દિશિ ની પંક્તિનાં વિમાન ૨૪૯ થાય. તેને મુખ્ય વિમાન કહીયેં. અને બેહલા તેરમા પ્રતર ની ચાર દિશિનાં પંક્તિગત વિમાન ૨૦૧ થાય. તેને જૂમિ કહીયેં. એ બેહુને એકઠાં કરતાં ૪૫૦ થાય. તેને સમાસ કહીયેં. પછી એનું અર્ધ કરીને બેહલા તેરમા પ્રતર સાર્થે ગુણી યેં તો ૨૯૨૫ પંક્તિગત વિમાનની સંખ્યા થાય. એમ સઘલા દેવલોકને વિષે ગણિત કરતાં વાંઙિત દેવલોકના પંક્તિગત વિમાનોની સંખ્યા થાય.

હવે જેમ સૌધર્મ તથા ઈશાન મલી બે દેવલોકનાં પંક્તિગત વિમાન ૨૯૨૫ થયાં. તેષ ૫૯૯૭૦૭૫ પુષ્પાવકીર્ણ વિમાન જાણવાં. સર્વ મલી ૬૦૦૦૦૦૦ વિમાન છે. તે સમજવામાં આવવા માટે સર્વ દેવલોકોનાં વાટલાં, ત્રિભૂણાં, તથા ચોખૂણાં અને પુષ્પાવકીર્ણ વિમાન સંબંધિ ગણતરીનો યંત્ર આ પુસ્તકમાં દાખલ કલ્યો છે તે જોવો.

હવે વૈમાનિક દેવોને વિષે પ્રત્યેક દેવલોકેં વિમાનની સંખ્યા કહે છે.

દેવલોકનાં નામ.	વિમાન સંખ્યા.	દેવલોકનાં નામ.	વિમાન સંખ્યા.
સૌધર્મ દેવલોકેં.	બત્રીશ લાખ.	સહસ્ત્રાર દેવલોકેં.	૭ હજાર.
ઈશાન દેવલોકેં.	અઘાવીશ લાખ.	આણત પ્રાણત દેવલોકેં.	ચારસો વિમાન.
સનત્કુમાર દેવલોકેં.	બાર લાખ.	આરણ અચ્યુત દેવલોકેં.	ત્રણસો વિમાન.
માહેંડ દેવલોકેં.	આઠ લાખ.	ઐવેયકના હેઠિમત્રિકેં.	એકસો અગિયાર.
બ્રહ્મદેવલોકેં.	ચાર લાખ.	ઐવેયકના મધ્યમત્રિકેં.	એકસો સાત.
લાંતક દેવલોકેં.	પચાસ હજાર.	ઐવેયકના ઝવરિમત્રિકેં.	એકસો વિમાન.
શુક્ર દેવલોકેં.	ચાલીશ હજાર.	પાંચેઅનુત્તરવિમાનેં મલી	પાંચ વિમાન.

સર્વ મલી ઋધ્વલોકેં ૮૪૯૭૦૨૩ વિમાનો છે. એ વિમાન અત્યંત સુરજિગંધ વાલા માખણની પેરેં સુકુમાર અને સુખકારી ફરસ વાલા તથા ઝઘોતવંત મનોહર એવી દેવોની પોતાની કાંતિયેં કરીને બિરાજમાન છે.

લોકપાલનાં વિમાન બાર લાખ યોજન લાંબાં પહોલાં દેવલોકના પ્રત્તરમાંહે જિહાં ઈંડોનાં નિજકલ્પ અવતંસક વિમાન છે, તેની ચારદિશિને વિષે ચાર લોકપાલનાં વિમાન છે.

જવનપતિના વીશે ઈંડુ જંબૂદ્વીપને ઢત્ર અને મેરુપર્વતને દંડની પેઠેં કરવા સમર્થ છે.

સૌધર્મ દેવલોકેં અપરિગ્રહીતા દેવીયોનાં ૮ લાખ વિમાન છે, તે દેવવેશ્યા કહેવાય છે, તેમાં પણ જે ત્રીજા દેવલોકની નિશ્ચાયે છે, તે ત્રીજે દેવલોકેંજ જાય.

ઈશાન દેવલોકેં અપરિગ્રહીતા દેવીયોનાં ચાર લાખ વિમાન છે, તેમાં પણ જે ચોથા પ્રમુખ દેવલોકના દેવતાઉને નોગયોગ્ય છે, તે ચોથે દેવલોકેંજ જાય.

બધા દેવો કેટલા પ્રકારના છે ? તે કહે છે.

- ૧ ઇંદ્ર પોતેં સર્વચારનિકાયના ઇંદ્રો જાણવા.
- ૨ સામાનિકદેવ જે ઇંદ્રસરસ્વી ક્રુદ્ધિના ધણી હોય તેને કહેવા.
- ૩ ઇંદ્રસરસ્વી ક્રુદ્ધિના ધણી હોય ઇંદ્રને ગુરુ સ્થાનીયા સલાહ પૂઠવા યોગ્ય, સર્વને પૂજનીય જે દેવો તેને તાયત્રિંશક દેવો કહીયેં.
- ૪ ઇંદ્રોની બાહ્ય અન્યંતર અને મધ્ય એવી ત્રણ પર્ષદાના દેવો.

- ૫ ઇંદ્રોના શરીરની રક્ષા કરનારા દેવો તે અંગરક્ષક આત્મરક્ષક દેવો જાણવા.
- ૬ ચારલોકપાલના દેવો તે સોમ, યમ, વરુણ અને કુબેર એ ચાર જાણવા.
- ૭ સાત પ્રકારના કટકના દેવો.
- ૮ પ્રજાના દેવો.
- ૯ આનિયોગિક તે કિંકર દેવો.
- ૧૦ કૈલિષિક દેવો.

એ દશ જાતિના દેવો જવનપતિ, વ્યંતર તથા વૈમાનિકમાં છે.

જવનપતિની દશ નિકાયનાં આનરણ ઉપર ચિન્હ તથા શરીરના વર્ણ.

દશ નિકાયનાં નામ.	અસુર કુમાર.	નાગકુમાર. માર.	સુવર્ણ કુમાર.	વિદ્યુ ત્કુમાર.	અગ્નિ કુમાર.	દીપકુમાર. માર.	ઉદધિ કુમાર.	દિશિ કુમાર.	વાયુ કુમાર.	સ્તનિત કુમાર.
આનરણ ઉપર ચિન્હ.	ચૂડા મણિ.	સર્પ.	ગરુડ પંખી.	વજ્ર.	પૂર્ણક લશ.	સિંહ.	ઘોડો.	હાથી	મહા.	વર્ધમા નસૃ.
વસ્ત્ર વર્ણ.	રાતાં	નીલાં	વજ્રવર્ણ	નીલાં	નીલાં	નીલાં	નીલાં	વજ્રવર્ણ	સંધ્યા	વજ્રવર્ણ.
શરીર વર્ણ.	કાલો	ગૌર.	કનક	રક્તવર્ણ	રક્ત.	રક્ત.	ગૌર.	કનક	નીલો	કનક.

કટકના દેવો સાત પ્રકારના છે, તે કહે છે.

પહેલા ગંધર્વાનીક	બીજા નટાની	ત્રીજું ઘોચોથું	હા પાચમું	ર બું પાલાનું	સાતમું વૃષજનું
ગાંધર્વદેવો તે મૃદંગક	તે નાટક	ડાનું ક	ચીનું ક	થનું ક	કટક તથા પા
ધર જાણવા.	કરનાર.	ટક.	ટક.	ટક.	ડાનું કટક છે.

આમાં પ્રથમનાં ૮ કટક સર્વ ઇંદ્રોને હોય અને સાતમું વૃષજનું કટક વૈમાનિક દેવો ને હોય તથા અધોનિવાસી જે જવનપતિ અને વ્યંતર દેવો છે તેને સાતમું મહિષનું કટક હોય. એમ સાતે પ્રકારનું કટક સર્વ ઇંદ્રોને હોય.

અઢીઢીપ સમુદ્ધને વિપે ચંડમા તથા સૂર્ય કેટલા છે ? તેની સંખ્યા કહે છે.

- ૧ જંબૂઢીપમાં બે સૂર્ય અને બે ચંડ.
- ૨ જલણ સમુદ્ધમાં ચાર સૂર્ય ને ચાર ચંડ.
- ૩ ધાતકી સ્વંમમાં બાર ચંડ ને બાર સૂર્ય.
- ૪ કાલોદ સમુદ્ધમાં ધાતકી સ્વંમના બારને ત્રિગુણા કરતાં ઢત્રીશ થાય તેમાં જંબૂઢી પને જલણ સમુદ્ધના ઢજેલીયેં, તેવારેં બેહેં તાલીશ ચંડ અને બેહેંતાલીશ સૂર્ય થાય.
- ૫ પુષ્કરવર ઢીપમાં ધાતકી સ્વંમના બેહેંતા લીને ત્રિગુણા કરતાં ૧૨૬ થાય તેની સા થેં જંબૂઢીપના બે, જલણ સમુદ્ધના ચાર

અને ધાતકીસ્વંમના બાર મલી અઢાર મેં જલીયેં, તેવારેં ૧૪૪ થાય, તેમાં અર્ધઢી પેં ૭૨ ચંડ અને ૭૨ સૂર્ય આવેં. સર્વ મેજવતાં જંબૂઢીપના બે, જલણ સમુદ્ધના ચાર, ધાતકીસ્વંમના બાર, કાલોદ સમુદ્ધના બેહેંતાલીશ અને પુષ્કરાર્ધના બહોં તેર મલી ૧૨૨ ચંડ અને ૧૨૨ સૂર્ય થાય. અઢીઢીપમાં સૂર્યનીપંક્તિ બે તથા ચંડમાની પંક્તિ બે એકેક પંક્તિમાં એકેકને આંતરેં ઢાશઠ ઢાશઠ સૂર્ય તથા ઢાશઠ ઢાશઠ ચંડ છે.

- ૧ જ્યોતિષીનાં માહારમણિક સ્ફાટિકરત્નમ ય વિમાન, અર્ધી કોઠફલને આકારેં છે.
- ૨ તે વિમાન વ્યંતરના નગરોથકી અસંખ્યા તગુણાં છે.
- ૩ જલણ સમુદ્ધમાં જ્યોતિષીનાં વિમાન પા ણીને ફાડી નાચે એવા ઢિગસ્ફાટિક રત્નમય છે તેથી જલણ શિશ્વામાંથી ચાલ્યા જતાં બાધા થતી નથી. હવે જ્યોતિષીની શીઘ્રશીઘ્રતરગતિ કહે છે.
- ૪ સર્વથકી થોડો ચંડમા ચાલે.

- ૧ તેથકી સૂર્ય શીઘ્ર ચાલે.
 - ૨ તેથકી ગ્રહ શીઘ્ર ચાલે.
 - ૪ તેથકી નક્ષત્ર શીઘ્ર ચાલે.
 - ૫ તેથકી તારા શીઘ્ર ચાલે.
- હવે એ જ્યોતિષીની રૂઢિ કહે છે.
- ૧ સર્વથકી તારાની સ્વરૂપ રૂઢિ છે.
 - ૨ તેથકી નક્ષત્રની રૂઢિ અધિક છે.
 - ૩ તેથકી ગ્રહની મહોટી રૂઢિ છે.
 - ૪ તેથકી સૂર્યની મહોટી રૂઢિ છે.
 - ૫ તેથકી ચંડમાની મહોટી રૂઢિ છે.

હવે ચંડસૂર્યાદિક જ્યોતિષીના વિમાનવાહક દેવોની સંખ્યા કહે છે.

- ૧ ચંડ વિમાન વાહક શોલહજાર દેવો છે.
- ૨ સૂર્ય વિમાન વાહક શોલહજાર દેવો છે.
- ૩ ગ્રહ વિમાન વાહક આઠ હજાર દેવો છે.
- ૪ નક્ષત્ર વિમાન વાહક ચાર હજાર દેવો છે.
- ૫ તારાના વિમાન વાહક બે હજાર દેવો છે.
- ૬ એ પાંચે જ્યોતિષીયોના જે વિમાન વાહક

છે તે બરાબર સરસે ચોથે જાગેં એકેકી ઢિશિયેં જૂદે જૂદે રૂપેં વહે છે, તેમાં ચંડ માના પૂર્વઢિશાયેં સિંહને રૂપેં તથા ઢક્ષિ ણઢિર્શેં હાથીને રૂપેં, પશ્ચિમઢિશિયેં વૃષ જને રૂપેં અને ઉત્તરઢિશિયેં અશ્વને રૂપેં ચાર ચાર હજાર કિંકર દેવો વહે છે.

૧ એક ચંદ્રમાની પઠવાડે અઠાવીશ ગ્રહ, અઠાવીશ નક્ષત્ર, ૬૬૯૭૫ એટલી કોડા કોડી તારા, એટલો પરિવાર ચાલે.

૨ રાહુનું વિમાન કાલું છે સર્વદા ચંદ્રમા

જ્યોતિષી દેવોના વિમાનોની લંબાઈ પહોલાઈ તથા ઝંચપણાનો યંત્ર.

ની હેઠે ચાર અંગુલ ઢેટે ચાલે છે. તિહાં રાહુ બે પ્રકારે છે એક નિત્યરાહુ અને બીજો પર્વરાહુ છે, તે પર્વરાહુ જગન્યથી ૪ મહીને ચંદ્ર વિમાનને ગ્રહણ કરે છે.

જ્યોતિષી દેવોના પ્રકાર.	મનુષ્યક્ષેત્ર માંહેલા વિમાનોની લંબાઈ પહોલાઈ એક યોજનના એકશઠિયા જાગ.	વિમાનોનું ઝંચપણું યોજનના એકશઠિયા જાગ.	મનુષ્યક્ષેત્રથી બાહિરલા વિમાનોની લંબાઈ પહોલાઈ યોજનના એકશઠિયા જાગ.	મનુષ્યક્ષેત્રથી બાહિરલા વિમાનોનું ઝંચપણું યોજનના એકશઠિયા જાગ.
૧ ચંદ્રમા.	૪૫૫૫ જાગ.	અઠાવીશ જાગ.	અઠાવીશ જાગ.	ચૌદ જાગ.
૨ સૂર્ય.	અઠાવીશ જાગ.	ચોવીશ જાગ.	ચોવીશ જાગ.	બાર જાગ.
૩ ગ્રહ.	બે ગાઝ.	એક ગાઝ.	એક ગાઝ.	અર્ધ ગાઝ.
૪ નક્ષત્ર.	એક ગાઝ.	અર્ધ ગાઝ.	અર્ધ ગાઝ.	ગાઝનો ચોથો જાગ.
૫ તારા.	અર્ધ ગાઝ.	ગાઝનો ચોથો જાગ.	ગાઝનો ચોથો જાગ.	ગાઝનો આઠમો જાગ.

જ્યોતિષીનાં વિમાનો સમજૂતીથી કેટલાં ઝંચાં છે ? તેના યંત્રની સ્થાપના.

સમજૂતીથી	તારા.	સૂર્ય.	ચંદ્ર.	નક્ષત્ર.	બુધ.	શુક્ર.	બૃહસ્પતિ.	મંગલ.	શનિ.
૭૫૦૦	૭૫૦૦	૭૫૦૦	૭૫૦૦	૭૫૦૦	૭૫૦૦	૭૫૦૦	૭૫૦૦	૭૫૦૦	૭૫૦૦

સર્વ નક્ષત્રમાં સર્વથી હેઠે જરણી નક્ષત્ર ચાલે છે અને સ્વાતિ નક્ષત્ર ઉપર ચાલે છે તથા સર્વથી બાહિર મૂલ નક્ષત્ર ચાલે છે અને સર્વની વચાલે અજિજિત નક્ષત્ર ચાલે છે.

કેટલા એક સમુદ્ર સંબંધી પાણીના સ્વાદ તથા તેમાં રહેલા મત્સ્યોના

અલ્પ બહુત્વ અને તેમત્સ્યના શરીર માનનો યંત્ર.

સમુદ્રનાં નામ.	વારુણિવ ર સમુદ્ર.	હીરવર સમુદ્ર.	ધૃતવર સમુદ્ર.	લવણ સમુદ્ર.	કાલોદ ધિસમુદ્ર.	પુષ્કરવ ર સમુદ્ર.	સ્વયંજૂરમણ સમુદ્ર.	બાકી અસંખ્યાતા સં
પાણી.	મદિરાસ	હીરકુધ	ચોલાધૃ	લુણનો	મધનો	મેહનું	મદનું	ફુલસ જે
નો સ્વાદ.	માન.	નો સ્વાદ.	તનો સ્વાદ.	સ્વાદ.	સ્વાદ.	પાણી.	પાણી.	વો સ્વાદ.
મત્સ્યસં	અલ્પ.	અલ્પ.	અલ્પ.	બહુ.	બહુ.	અલ્પ.	બહુ.	અલ્પ.
મત્સ્યદેહ	તુલ્યદેહ	અલ્પદેહ	તુલ્યદેહ	૫૦૦	૭૦૦	ઠોટોદેહ	૧૦૦૦	તુલ્યદેહ.
માન.	માન.	માન.	માન.	યોજન.	યોજન.	માન.	યોજન.	માન.

[illegible]

सर्वे इंशोना सामानिक देवो, गुरुस्थानीया तायत्रिंशक देवो, आत्मरक्षक देवो,
लोकपाल तथा पर्षदानी संख्या, कटकना प्रकार कटकाधिपनी संख्यानो यंत्र.

इंशोनां नाम	सामानिकदेव.	ताय०	आत्मरक्ष.	लोकपा.	पर्षदा.	अनीक.	अनीकाधि
चमरेंड.	६४०००	३३	१५६०००	४	३	७	७
बलींड.	६००००	३३	१४००००	४	३	७	७
धरणेंडप्रमुख१७	६०००	३३	१४००००	४	३	७	७
व्यंतरेंड बत्रीश.	४०००	०	१६००००	०	३	७	७
चंडसूर्य १.	४०००	०	१६००००	०	३	७	७
सौधमैंड.	८४०००	३३	३३६०००	४	३	७	७
ईशानेंड.	८००००	३३	३३००००	४	३	७	७
सनत्कुमारेंड.	७२०००	३३	१८८०००	४	३	७	७
माहेंड.	७००००	३३	१८००००	४	३	७	७
ब्रह्मैंड.	६००००	३३	१४००००	४	३	७	७
लांतकेंड.	५००००	३३	१०००००	४	३	७	७
शुकेंड.	४००००	३३	१६००००	४	३	७	७
सहस्रारेंड.	३००००	३३	१२००००	४	३	७	७
आनतप्राणत.	२००००	३३	८००००	४	३	७	७
आरण अच्युत.	१००००	३३	४००००	४	३	७	७

व्यंतर तथा वाणव्यंतर देवोना दक्षिण उत्तर इंश तथा चिन्ह अने शरीरना वर्ण.

वाणव्यंतर	दक्षिणेंड.	उत्तरेंड.	व्यंतरनि०	दक्षिणेंड.	उत्तरेंड.	चिन्ह.	वर्ण.
अणपत्नी.	सन्निहित.	सन्मान.	पिशाच.	काल.	माहाकाल.	कदंबवृक्ष.	कालेवर्ण.
पणपत्नी.	धाता.	विधाता.	नूत.	सुरूप.	प्रतिरूप.	शूलसवृक्ष.	कालेवर्ण.
रुषिवादी.	रुषि.	रुषिपाल.	यक्ष.	पूर्णजड.	मणिजड.	वडवृक्ष.	कालेवर्ण.
नूतवादी.	ईश्वर.	महेश्वर.	राक्षस.	नीम.	माहानीम.	खट्वंग.	धवलवर्ण.
कंदी.	सुवह.	विशाल.	किन्नर.	किन्नर.	किंपुरुष.	अशोकवृक्ष.	नीलवर्ण.
माहाकंदी.	हास्य.	हास्यरति.	किंपुरुष.	सुपुरुष.	माहापुरुष.	चंपकवृक्ष.	धवलवर्ण.
कोहमग.	श्वेत.	माहाश्वेत.	महोरग.	अतिकाय.	माहाकाय.	नागवृक्ष.	कालेवर्ण.
प्लवक.	प्लवक.	प्लवकपति.	गंधर्व.	गीतरति.	गीतयश.	टींबरवृक्ष.	कालेवर्ण.

प्रत्येक देवलोकें प्रतरें चतुरस्त्र प्रमुख जुदी जातना विमानोनी संख्यानो यंत्र.

सौधर्मेशानें प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	८४	८४	८०	८०	८०	७६	७६	७२	७२	७२	७२	६८	६८	९८८
चतुरस्त्र विमान.	८४	८४	८०	८०	७६	७६	७२	७२	७२	७२	७२	६८	६८	९८२
वृत्त विमान.	८४	८४	८०	७९	७९	७९	७२	७२	७२	६९	६९	६९	६५	९६५
सर्व संख्या.	३४९	३४५	३४१	३३७	३३३	३२९	३२५	३२१	३१७	३१३	३०९	३०५	३०१	३९३५
सनत्कुमार माहें प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	६८	६४	६४	६४	६४	६०	६०	५६	५६	५६	५६	५२	५२	७१२
चतुरस्त्र विमान.	६४	६४	६४	६४	६०	६०	५६	५६	५६	५६	५२	५२	५२	६९६
वृत्त विमान.	६५	६५	६५	६१	६१	६१	५७	५७	५७	५३	५३	५३	४९	६९२
सर्व विमान संख्या.	१९७	१९३	१९३	१८९	१८५	१८१	१७७	१७३	१६९	१६५	१६१	१५७	१५३	२१००
ब्रह्मदेवलोकें प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	४८	४८	४८	४४	४४	४४	४४	४०	४०	४०	४०	३६	३६	१३५
चतुरस्त्र विमान.	४८	४८	४८	४४	४४	४४	४४	४०	४०	४०	४०	३६	३६	१३२
वृत्त विमान.	४९	४५	४५	४५	४५	४१	४१	४१	४१	३७	३७	३७	३३	१२८
सर्व विमान संख्या.	१४९	१४५	१४५	१४१	१३७	१३३	१२९	१२५	१२१	११७	११३	१०९	१०५	३९६
लोकदेवलोकें प्र०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	४४	४०	४०	४०	४०	३६	३६	३२	३२	३२	३२	२८	२८	११६
चतुरस्त्र विमान.	४०	४०	४०	४०	३६	३६	३२	३२	३२	३२	३२	२८	२८	१०८
वृत्त विमान.	४१	४१	४१	३७	३७	३७	३३	३३	३३	२९	२९	२५	२५	१०८
सर्व विमान संख्या.	१२५	१२१	१२१	११७	११३	१०९	१०५	१०१	९७	९३	८९	८५	८१	३३२

आनत, प्राणतदे० प्र.	१	२	३	४	सर्वसंख्या.	अरण्यनेअच्युतदे.	१	२	३	४	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	२४	२४	२४	२०	९२	त्र्यंशविमान.	२०	२०	१६	१६	७२
चतुरस्र विमान.	२४	२४	२०	२०	८८	चतुरस्र विमान.	२०	१६	१६	१६	६८
वृत्त विमान.	२५	२१	२१	२१	८८	वृत्त विमान.	१७	१७	१७	१३	६४
सर्वविमानसंख्या.	७३	६९	६५	६१	२६८	सर्वविमानसंख्या.	५७	५३	४९	४५	२०४
अवेयकपहेलात्रिके प्र०	१	२	३	४	सर्वसंख्या.	अवेयकउपरिमत्रिके प्र.	१	२	३	४	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	१६	१२	१२	१२	४०	त्र्यंश विमान.	८	४	४	४	१६
चतुरस्र विमान.	१२	१२	१२	१२	३६	चतुरस्र विमान.	४	४	४	४	१२
वृत्त विमान.	१३	१३	९	९	३५	वृत्त विमान.	५	५	५	१	११
सर्वविमानसंख्या.	४१	३७	३३	३३	१११	सर्वविमानसंख्या.	१७	१३	९	९	३९
अवेयकमध्यत्रिके प्रतर.	१	२	३	४	सर्वसंख्या.	पंचातुत्तरविमाने प्रतर.	१	२	३	४	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	१२	८	८	८	२८	त्र्यंश विमान.					४
चतुरस्रविमान.	८	८	८	८	२४	चतुरस्रविमान.			०	०	०
वृत्त विमान.	९	९	५	५	२३	वृत्त विमान.			१	१	१
सर्वविमानसंख्या.	२९	२५	२१	२१	७५	सर्वविमानसंख्या.			५	५	५

वैमानिकमां प्रत्येक देवलोकें वाटलां, त्रिखूणां, चौखूणां अने पुष्पावकीर्ण विमानोनी संख्यानो यंत्र.

देवलो०	सौधर्म.	ईशान.	सनत्कु०	मार्हेई ब्रह्म.	लांतके शुकें.	सहस्रा.	आ. प्रा.	आ. अथोमध्य	उप०	पंचा०	सर्व संख्या.
वाटलां०	७२७	२३८	५२२	१७०	१२७	१०८	८८	६४	२३	११	२५८२
खूणां.	४९४	२५५	३५५	२५६	१३६	११६	९२	७२	२८	४	२६८८
चौखूणां	४८६	२४८	३४८	२४८	१३२	१०८	८८	६८	२४	०	२६०४

વૈમાનિક દેવોનાં ચિન્હ તથા મુલ્ય વિમાનનું નામ તથા વિમાનોના વર્ણ અને વિમાનોનું ઝંચપણું તથા દૃઢિપિંન તે કયા દેવલોકે કેટલો ઝંચપણે હે? તથા તેમનાં વિમાન કેને આધારે રહ્યાં હે? તેનો યંત્ર.

દેવલોકનું નામ.	કેને આધારે રહ્યા.	ચિન્હ.	ફંડ વિમાન.	દૃઢિપિંન.	ઝંચપણું.	વિમાન વર્ણ.		
						કાલો.	નીલો.	ધોલો.
સૌધર્મદેવલોક.	ધનોદધિ આધારે.	મૃગનું.	સર્વતોનડ.	૨૭૦૦	૫૦૦	કાલો.	નીલો.	ધોલો.
ઈશાનદેવલોક.	ધનોદધિ આધારે.	મહિષ.	વિમલ.	૨૭૦૦	૫૦૦	કાલો.	નીલો.	ધોલો.
સનતકુમારદેવ.	ધનવાત આધારે.	વારાહ.	મનોરમ.	૨૬૦૦	૬૦૦	૦	નીલો.	ધોલો.
માર્દેવલોક.	ધનવાત આધારે.	સિંહ.	પ્રિયંગમ.	૨૬૦૦	૬૦૦	૦	નીલો.	ધોલો.
બ્રહ્મ દેવલોક.	ધનવાત આધારે.	બકરો.	કામગ.	૨૫૦૦	૭૦૦	૦	નીલો.	ધોલો.
લાંતકદેવલોક.	ધનોદધિ ધનવાત.	દેહકો.	નંદાવર્ત.	૨૫૦૦	૭૦૦	૦	નીલો.	ધોલો.
શુક્ર દેવલોક.	ધનોદધિ ધનવાત.	અશ્વ.	શ્રીવત્સ.	૨૪૦૦	૮૦૦	૦	નીલો.	ધોલો.
સહસ્ત્રારદેવલોક.	ધનોદધિ ધનવાત.	હાથી.	સૌમનસ્ય.	૨૪૦૦	૮૦૦	૦	નીલો.	ધોલો.
આનતદેવલોક.	આકાશને આધારે.	સર્પ.	પુષ્પકવિન	૨૩૦૦	૯૦૦	૦	૦	ધોલો.
પ્રાણતદેવલોક.	આકાશને આધારે.	ગેનો.		૨૩૦૦	૯૦૦	૦	૦	ધોલો.
આરણદેવલોક.	આકાશને આધારે.	વૃષભ.	પાલક.	૨૩૦૦	૯૦૦	૦	૦	ધોલો.
અચ્યુતદેવલોક.	આકાશને આધારે.	મૃગવિશેષ.		૨૩૦૦	૯૦૦	૦	૦	ધોલો.
નવત્રૈવેયક.	આકાશને આધારે.	૦	૦	૨૩૦૦	૧૦૦૦	૦	૦	ધોલો.
પંચાનુતરવિમા.	આકાશને આધારે.	૦	૦	૨૧૦૦	૧૧૦૦	૦	૦	ધોલો.

૧ એક લવણ સમુદમાં જંબૂદ્વીપ સરસ્વા ચોવીશ સ્વંન સમાય.
૨ ધાતકી સ્વંનમાં જંબૂદ્વીપ સરસ્વા ૧૪૪ સ્વંન સમાય.

૩ કાલોદ સમુદમાં જંબૂદ્વીપ સરસ્વા ૬૭૪ સ્વંન સમાય.
૪ પુષ્કરાદમાં જંબૂદ્વીપ સરસ્વા ૪૪૮૪ સ્વંન સમાય.
૫ આસ્વા પુષ્કરાદમાં જંબૂદ્વીપ સરસ્વા ૧૧૯૦૪ સ્વંન સમાય.

૧ જેવા વિમાનોના વર્ણ તેવાજ તે વિમાનોની ધ્વજાડના વર્ણ પણ જાણી લેવા.
૨ ચવનપતિ, અંતર અને જ્યોતિષી દેવોના વિમાનો કોઈ કાલો, કોઈ નીલાં, કોઈ પીલાં, કોઈ રાતાં અને કોઈ શ્વેત એમ વિવિધ વર્ણ વાલાં હે.

- ૧ સૌધર્મ ફશાન દેવલોકે દક્ષિણાદિશના વિમાનોની પંક્તિ તે દક્ષિણેડની જાણવી. ૪ પૂર્વપશ્ચિમે જે આવલિકાગત ત્રિંશચતુરસ્ર વિમાન, તે બેંદુ ફંડોનાં અર્ધોઅર્ધ છે.
- ૨ ઉત્તરદિશના વિમાનોની પંક્તિ ઉત્તરેડની. ૫ પૂર્વપશ્ચિમે જે વચલા મધ્યનાં ફંડકવૃત્ત વિમાન છે, તે સર્વ દક્ષિણેડનાં છે.
- ૩ પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશાયે જે આવલિકાગત વાટલાં વિમાન છે, તે સર્વ દક્ષિણેડનાં છે. ૬ પુષ્પાવકીર્ણ વિમાન અર્ધોઅર્ધ છે.

વૈમાનિકદેવોમાં પ્રત્યેકદેવલોકે વિમાનોની સંખ્યા આણવામાટે મુખ ચૂમિસમાસાદિનોયંત્ર

દેવલોક નામ.	સૌધર્મશાન.	સનત્કુમારેડ	બ્રહ્મદેવ લોક.	લાંતકદેવલોક.	શુક્રદેવલોક.
મુખ.	૩૪૯	૧૯૭	૧૪૯	૧૩૫	૧૦૫
ચૂમિ.	૨૦૧	૧૫૩	૧૨૯	૧૦૯	૯૩
સમાસ.	૪૫૦	૩૫૦	૨૭૮	૨૩૪	૧૯૮
તદર્ધ.	૨૨૫	૧૭૫	૧૩૯	૧૧૭	૯૯
પ્રતરેં ગુણવાનો.	૧૩	૧૨	૬	૫	૪
આવલી સંખ્યા.	૩૯૩૫	૩૧૦૦	૮૩૪	૫૮૫	૩૯૬
પુષ્પાંવકીર્ણ.	૫૯૯૭૦૭૫	૧૯૯૭૯૦૦	૩૯૯૧૬૬	૪૯૪૧૫	૩૯૬૦૪
સર્વસંખ્યા.	૬૦૦૦૦૦૦	૨૦૦૦૦૦૦	૪૦૦૦૦૦૦	૫૦૦૦૦	૪૦૦૦૦

સહસ્રાર દેવલોક.	આનત પ્રાણત.	આરણ અચ્યુત.	અધો ગ્રૈવે ચક્રિક.	મધ્ય ગ્રૈવે ચક્રિક.	ઊર્ધ્વ ગ્રૈવે ચક્રિક.	પંચાનુત્તર.	ઊર્ધ્વલોકે સર્વ સંખ્યા.
૮૯	૭૩	૫૭	૪૧	૨૯	૧૭	૫	૩૪૯
૭૭	૬૧	૪૫	૩૩	૨૧	૯	૦	૫
૧૬૬	૧૩૪	૧૦૨	૭૪	૫૦	૨૬	૦	૨૫૪
૮૩	૬૭	૫૧	૩૭	૨૫	૧૩	૦	૧૨૭
૪	૪	૪	૩	૩	૩	૧	૬૨
૩૩૩	૨૬૮	૨૦૪	૧૧૧	૭૫	૩૯	૫	૭૮૭૪
૫૬૬૮	૧૩૨	૯૬	૦	૩૨	૬૧	૦	૮૪૮૯૧૪૯
૬૦૦૦	૪૦૦	૩૦૦	૧૧૧	૧૦૭	૧૦૦	૫	૮૪૯૭૦૨૩

હવે જવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી અને પહેલા બીજા દેવલોકના દેવો કાચાયેં કરી સંજોગ સેવે છે. મનુષ્યની પેઠે જોગવે છે, પરંતુ મનુષ્યને, સ્ત્રીની સેવા કરતાં વીર્ય સ્વરે, ઇટલે કામશ્રી નિવૃત્તિ પામે. અને દેવતાને વીર્ય હોય નહીં, માટે અતૃપ્તાજ હોય. જેવારેં ક્યારેંક મન નિવર્તે, તેવારેંજ સંજોગ ન હોય, નહીંકાં અતૃપ્તા થકા સર્વદા જોગ જોગવતાજ રહે છે.

ત્રીજા ચોથા દેવલોકના દેવો મુખ, હાથ, નસ, સ્તન પ્રમુખના ફરસેં કરી સંજોગ સુખ પામે. પાંચમા ઢઠા દેવલોકના દેવો દેવાંગનાનાં રૂપ દેખી સંજોગસુખ પામે.

સાતમા આત્મા દેવલોકના દેવો દેવાંગનાનો ગીત, હાસ્યના શબ્દ સાંજલીને સંજોગસુખ પામે. ઊપરાંત આણતાદિ ચાર દેવલોકના દેવતા તો પોતાને સ્થાનકેં રહ્યા થકાજ જે દેવાંગનાની મનમાં ચિંતવણા કરે, તેવારેં તે દેવી પણ પોતાને સ્થાનકેં બેઠી જલીબુરી કામચેષ્ટા મનમાં ધરતીજોગ માટે સાવધાન આય, તેવારેં તે દેવો તિહાંજ રહ્યા મનઃસંકલ્પેં સુરત સુખ પામે.

નવગ્રૈવેયક તથા અનુતરવિમાનવાસી દેવોને વિષયવિકાર અલ્પ છે, તેથી તે કોઈ રીતેં દેવાંગનાને સેવતા નથી તથાપિ તેમને સુખ બીજા દેવોથી પણ અનંતગુણું છે.

સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકની દેવીયો કયા દેવલોકવાલાને કેટલા આયુવાલી જો ગમાં આવે? તથા તે દેવોને જોગની ઇચ્છા કેવી રીતેં પૂર્ણ થાય? તેનો યંત્ર.

જવનપતિ, વ્યંતર અને જ્યોતિષી દેવો સર્વ કાય સેવી છે. અને વૈમાનિક દેવોનો યંત્ર આપ્યો છે.

સૌધર્મ. ૧	પલ્કો ૦ ૧	કાય જોગ સેવી.	ઈશાન. ૧	પલ્કો ૦ ૧	કાય જોગ સેવી.
સનત્કુ ૦ ૩	પલ્કો ૦ ૧ ૦	ફરસજોગ સેવી.	માહેંડ. ૪	પલ્કો ૦ ૧ ૫	ફરસજોગ સેવી.
બ્રહ્મદેવ. ૫	પલ્કો ૦ ૧ ૦	રૂપદેખી જોગસેવી.	લાંતક. ૬	પલ્કો ૦ ૧ ૫	રૂપદેખીજોગસેવી.
શુક્રલોક. ૭	પલ્કો ૦ ૩ ૦	શબ્દજોગ સેવી.	સહસ્રા. ૮	પલ્કો ૦ ૩ ૫	શબ્દસંજોગ સેવી.
આનંત. ૯	પલ્કો ૦ ૪ ૦	મનેંકરી, મનસેવી.	પ્રાણત. ૧ ૦	પલ્કો ૦ ૪ ૫	મનેંકરીજોગ સેવી.
આરણ. ૧ ૧	પલ્કો ૦ ૫ ૦	મનેંકરીજોગ મનસે.	અચ્યુત. ૧ ૧	પલ્કો ૦ ૫ ૫	મનેંકરીજોગ સેવી.

સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકની દેવીયોનું ગમનાગમન કયા કયા દેવલોક સુધી છે. તેનો યંત્ર તથા ત્રણ પ્રકારના કિલ્બીયા દેવોનું આયુ અને ઉત્પત્તિ સ્થાનનો યંત્ર.

સૌધર્મદેવલોકની.	૧-૨-૩-૪	કિલ્બીયા દેવોનું.	આયુષ્ય.	ઉત્પત્તિસ્થાન.
દેવીનું ગમનાગમન.	૫-૬-૭-૮	કિલ્બીયા દેવોનું.	પલ્ક. ૩	સૌધર્મ ઈશાનેં નીચેં.
ઈશાન દેવલોકની.	૧-૨-૩-૪	કિલ્બીયા દેવોનું.	સાગર. ૩	સનત્કુમાહેંડનીચેં
દેવીનું ગમનાગમન.	૫-૬-૭-૮	કિલ્બીયા દેવોનું.	સાગર. ૧ ૩	બ્રહ્મલાંતકની નીચેં.

હવે કિલ્બીયા દેવોનો અધિકાર કહે છે.

૧ દેવો અશુનકર્મના ઝડયથી દેવતામાંહે ચંદ્રાલ સરસા જાણવા, તેમનાં સ્થાનક કહે છે.

૧ જે દેવો સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકને તલેં વસે છે, તેનું ત્રણ પલ્કોપમાયું છે.

૨ જે દેવો સનત્કુમાર દેવલોકને તલેં વસે છે, તેનું ત્રણ સાગરોપમાયું છે.

૩ જે દેવો લાંતક દેવલોકને અધોનાગેં વસે છે, તેનું તેર સાગરોપમાયું છે.

હવે વૈમાનિક દેવોના શરીરના વર્ણ કહે છે.

૧. સૌધર્મશાન એ બે દેવલોકના દેવોનાં શરીર સુવર્ણ સરસી કાંતિવાલાં છે.
- ૨ ત્રીજા ચોથા અને પાંચમા દેવલોકના દેવોનાં શરીરની કાંતિકમલના કેસરા જેવી છે.
- ૩ બઠા લાંતક આદિક સર્વ દેવોનાં શરીર એક બીજાથી ઉત્તરોચ્ચર ઝજ્જલ ઝજ્જલતર અને ઝજ્જલતમ શરીરવાલી જાણવી.

હવે લોકાંતિક દેવોનું સ્વરૂપ કહે છે.

આ જંબુદ્વીપથી અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ધ ઊલ્લંઘીયેં, તેવારેં અરુણવર નામા દ્વીપની વેદિકાના ઢેહેડાથી અરુણવર નામા સમુદ્ધમાં બેહેંતાલીશ હજાર યોજન જડ્યેં, તિહાં પાણીની ઉપરના તલીયાથી ઝંચો અપ્કાયમય મહાંધકારરૂપ તમસ્કાય નિકલ્યો છે, તે અગીયારસો યોજન સુધી નીંત સરસો અંશે પઠી તીર્થો વિસ્તાર પામતો પામતો સૌધર્માદિ ચાર દેવલોકને આવરી ઝંચો બ્રહ્મદેવલોકના અરિષ્ટનામા ત્રીજા પ્રતરેં જડ રહ્યો છે.

હવે પાંચમા દેવલોકનો જે ત્રીજો પ્રતર છે તેના અરિષ્ટનામા વિમાનની ચારે દિશાયેં સચિત્ત પૃથ્વીમય બે બે કૃષ્ણરાજિયો છે.

એમ ચારેં દિશિની આઠ કૃષ્ણરાજિ નાટકના અઘાડાને આકારેં છે, તે આઠે કૃષ્ણરાજિનાં આઠ આંતરામાં આઠ વિમાન છે. અને નવમું કૃષ્ણરાજિની વચમાં મધ્યજાગેં વિમાન છે. એ નવ વિમાનવાસી દેવો તે બ્રહ્મલોકના સમીપેં વસે, માટેં લોકાંતિક દેવો કહેવાય અથવા વચલા મધ્યજાગના વિમાનવાસી દેવતા સર્વેકાવતારી છે માટેં લોકશબ્દેં સંસાર, તેને અંતેં થયા, માટેં લોકાંતિક દેવ કહેવાય છે.

બીજા આઠ વિમાનમાં વસનારા દેવતા એકાંતેં એકાવતારી ન હોય પણ નવમા વિમાનના દેવો એકાંતેં એકાવતારીજ હોય, એ નવ પ્રકારના લોકાંતિક દેવો પાંચમા દેવલોકને ઢેહડે વસે છે, તેમનું આઠ સાગરોપમાયુ છે. તેમના વિમાનોનાં નામ તથા પોતાનાં નામ અને જેમને જેટલા દેવોનો પરિવાર છે, તેની સંખ્યા નીચેં લખીયેં ઠેયેં.

વિમાનનાં નામ	દેવોનાં નામ	પરિવાર સંખ્યા	૫ ચંડાન્નવિ	ગર્દતોય દેવ	સાત હજાર દેવ
૧ અર્ચિવિ	સારસ્વત દેવ	સાતર્ણ દેવો	૬ સૂર્યાન્નવિ	તુષિત દેવ	સાત હજાર દેવો
૨ અર્ચિમાલી	આદિત્ય દેવ	સાતર્ણ દેવો	૭ શુક્રાન્નવિ	અવ્યાબાધદેવ	નવર્ણ દેવો
૩ વૈરોચન	વન્હિ દેવ	ચૌદર્ણ દેવો	૮ સુપ્રતિષ્ઠાન્ન	આમેય દેવ	નવર્ણ દેવો
૪ પ્રજંકર	વરુણ દેવ	ચૌદર્ણ દેવો	૯ રિષ્ટાન્નવિ	રિષ્ટાન્ન દેવ	નવર્ણ દેવો પરિ

હવે પીસ્તાલીશ લાખ યોજનના ત્રણ પદાર્થ છે, તેનાં નામ કહે છે.

- ૧ સીમંતનામેં નરકાવાસો. ૨ મનુષ્યદેત્ર અઢીદ્વીપ પ્રમાણ. ૩ ઝડુવિમાન. ૪ સિદ્ધશિલા.

હવે ત્રણ પદાર્થે એક લાખ લાખ યોજનના છે, તે કહે છે.

૧ અપઙ્ગણો સાતમા નરકનો નરકાવાસો, ૨ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન, અને ૩ જંબૂદ્વીપ.

હવે દેવતા કહેવા હોય ? તેનું સ્વરૂપ કહે છે.

૧ સર્વ દેવતા શુનકર્મના ઉદયથી કેશ, હાડ, માંસ, ઢાઢી મૂંઢના રોમની વૃદ્ધિ, નય, રુધિર, વસા, ચરબી, ચામડી, મૂત્ર, વિષ્ટા, એણે કરી રહિત નિર્મલ હોય અને કર્પૂર, કસ્તૂરીના સુગંધ સરસો મુખનો નિઃશ્વાસ હોય; રજઃપ્રસ્વેદાદિક ઉપલેપ રહિત, કાસ શ્વાસાદિક રોગ રહિત નિરુજ હોય. તેજવંત શરીર હોય.

૨ ઉપજતી વેલાયે શાલિનઙ્ પ્રમુખના પિતાની પેઠે અંતરમુદૂર્તમાંહે પર્યાસિ પૂરી કરી પઢી તરુણ પુરુષ સરસા નિરંતર હોય.

૩ ઉપજતાંજ શરીરને વિષે સર્વ આનૂષણ પહેલાં યકાં ઉપજે.

૪ સદા યૌવનાવસ્થા રહે, પણ ક્યારે વૃદ્ધાવસ્થા ન આવે.

૫ સમચતુરસ્ર સંસ્થાન હોય.

૬ આંખ મટકાવે નહી નિરંતર ઊઘાડી રહે.

૭ ફૂલની માલા પહેરેલી કુમલાય નહી. ૮ ચાર આંગુલ ધરતીથી ઝંચા ચાલે.

હવે જે કારણે દેવોને મનુષ્યલોકમાં આવવું પડે, તે કારણો કહે છે.

૧ શ્રીતીર્થકરના પાંચ કલ્યાણિકે આવે. ૨ મહારૂપીશ્વરની તપસ્યાના પ્રજાવે આવે.

૩ જન્માંતરના સ્નેહથી હાં આવે. ૪ સંગમાની પેઠે ક્રોધથી હાં આવે.

૫ શીલના પ્રજાવે આવે, સુનઙ્ શેઠાણી માટે આવ્યા તેની પેઠે જાણવું.

હવે દેવતા હાં કારણ વિના શામાટે ન આવે ? તે કહે છે.

૧ દેવાંગનાના પ્રેમમાં મગ્ન રહ્યા છે માટે. ૨ વિષયસુખમાં ઘણા આસક્ત છે માટે.

૩ મનુષ્યને આધીન રહેવાનું કામ નથી. ૪ હાં જેવારે મનુષ્ય, તિર્થચનાં કલેવર

ઘણા મુવેલાં હોય, તેવારે પાંચર્ણયોજન ગંધ ઝંચો જાય અશુભ ગંધ જાણે માટે ન આવે,

હવે વૈમાનિક દેવોના અવધિજ્ઞાનની સ્થિતિ કહે છે.

૧ સૌધર્મદેવલોકના દેવતા તીર્થા અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્દેશે અને ઉપરલા દેવતા તેથી

ઘણા અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્દેશે. અને ઝંચું પોતાના વિમાનની ચૂલિકા ધ્વજા સુધી દેશે.

હવે નીચે ક્યાંસુધી દેશે ? તે કહે છે.

૧ પહેલા વે દેવલોકવાલા પહેલી નરક લગે દેશે. ૨ ત્રીજા ચોથાવાલા બીજી નરક લગે.

૩ બ્રહ્મલાંતક વાલા ત્રીજી નરક લગે દેશે. ૪ શુકસહસ્રાર વાલા ચોથી નરક લગે દેશે.

૫ આણતાદિ ચારવાલા પાંચમી નરક લગે દેશે. ૬ ઠ ગ્રૈવેયકના દેવો ઠઠી નરક લગે દેશે.

૭ ઉપરલા ત્રણ ગ્રૈવેયક સાતમી લગે દેશે. ૮ અનુત્તરના દેવો કાંઈક ઝાણું લોકનાલ દેશે.

હવે સામાન્યથી શેષ દેવોનો અવધિ કહે છે.

- ૧ જે સાગરોપમથી કિંચિત્ ન્યૂન આઝલાવાલા એવા નવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી દેવતા છે તે અવધિજ્ઞાને કરી સંખ્યાતા યોજન પર્યંત દેશે.
- ૨ અર્ધ સાગરોપમથી વધતા આઝલાવાલા દેવતા અસંખ્યાતા યોજન પર્યંત દેશે.
- ૩ જઘન્યથી દશ હજાર વર્ષાયુવાલા એવા નવનપતિ વ્યંતર પચ્ચીશ યોજન જગેં દેશે.
- ૪ નવનપતિ વ્યંતર દેવો ઝંઝું ઘણું દેશે, સૌધર્મ દેવલોક સુધી દેશે. ૫ વૈમાનિક દેવો નીચું ઘણું દેશે. ૬ નારકી અને જ્યોતિષી તીર્થુ ઘણું દેશે. ૭ મનુષ્ય તિર્થચને અનેકરીતે અવધિ જ્ઞાન હોય. ૮ હાં સુધી દેવોનું આયુ તથા શરીરમાન પ્રમુખ કેટલિ એક વાતો કહી.

હવે નારકી જીવોના આયુ પ્રમુખ કહેવા માટે પ્રથમ આયુ કહે છે.

સામાન્યથી જઘન્યોત્કૃષ્ટાયુ સાતે નરકનું પ્રથમ પાંત્રીશધારના અધિકારે કહેવાણું છે, અને હાં પાચડે પાચડે પ્રથમ ઉત્કૃષ્ટાયુ કહે છે.

રત્નપ્રજ્ઞાના તેર પાચડા માંહેલા પહેલે પાચડે નેતું હજાર વર્ષ, બીજાને વિષે નેતું લાખ વર્ષ, ત્રીજાને વિષે એક પૂર્વકોટિ વર્ષ, ચોથાને વિષે એક સાગરોપમના દશ જાગ કરીયેં તેવો એક જાગાયું અને પાંચમાને વિષે બેજાગ એમ પાચડે પાચડે એકેક જાગ વધારતાં યાવત્ તેરમે પાચડે સંપૂર્ણ એક સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટાયુ થાય છે.

અને જઘન્યાયુ તો પહેલે પાચડે દશ હજાર વર્ષ, બીજે પાચડે દશલાખ વર્ષ, ત્રીજે નેતું લાખ વર્ષ, ચોથે પાચડે એક પૂર્વકોટિ વર્ષ, પાંચમે એક સાગરોપમના દશ જાગ કરીયેં તેવો એક જાગ પઢી પાચડે પાચડે એકેકો જાગ વધારતાં યાવત્ તેરમે પાચડે એક સાગરના દશૈય્યા નવજાગ આયુ થાય.

હવે બીજી નરકપૃથ્વીઆદિકમાં ઉત્કૃષ્ટી આયુઃસ્થિતિ આણવાને અર્થે ઉપાય કહે છે.

શર્કરપ્રજ્ઞાને વિષે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ ત્રણ સાગરોપમ છે, તેમાંથી રત્નપ્રજ્ઞાને વિષે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ એક સાગરોપમની છે તે કાઢીયેં, તેવારેં શેષ બે સાગરોપમ રહેં, તે બે સાગરોપમને શર્કરપ્રજ્ઞાના અગીયાર પ્રતરેં જાગ આપીયેં, તેવારેં એક જાગમાં એક સાગરોપમના અગીયારીયા બે જાગ આવે, તે બેને વાંઝિત પ્રતર સાથેં ગુણીયેં, તેવારેં પ્રથમ પ્રતરેં એકની સાથેં ગુણ્યાં ચકાં બે જાગજ આવે. તેની સાથેં વલી રત્નપ્રજ્ઞા પૃથ્વીને વિષે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ એક સાગરોપમની છે તે જેલીયેં, તેવારેં પ્રથમ પ્રતરેં એક સાગરોપમની ઉપર એક સાગરોપમના અગીયાર જાગ કરીયેં, તેવા બે જાગ આવે. એટલી શર્કરપ્રજ્ઞાના પ્રથમ પ્રતરેં ઉત્કૃષ્ટી આયુઃસ્થિતિ જાણવી. પઢી પ્રતરેં પ્રતરેં બે બે જાગ વધારતાં યાવત્

अगीयारमे प्रतरें पूर्ण त्रण सागरोपम आयु थाय, अने पहेला प्रतरनी उत्कृष्टी स्थिति तेटलीज बीजे प्रतरें जघन्य स्थिति होय. एम सर्व प्रतरें कहेवुं.

एमज त्रीजी वालुकाप्रज्ञाने विषे सात सागरोपम उत्कृष्टायु ठे, तेमांशी शर्करप्रज्ञाना त्रण सागरोपम काढीयें, शेष चार सागरोपम रहे. ते त्रीजीपृथ्वीना नव प्रतर ठे, तेनी साथें वहेंचीयें, तेवारें एक जागमां एक सागरोपमना नवजाग करीयें, तेवा चार जाग आवे. तेनी साथें शर्करप्रज्ञानी उत्कृष्ट स्थितिना त्रण सागरोपम मेलवीयें, एटलुं प्रथम प्रतरें उत्कृष्टायु होय, तेम बीजे प्रतरें त्रण सागरोपमनी उपर आठ जाग आयु होय यावत् नवमे प्रतरें सात सागरोपमायु पूर्ण थाय, अने जघन्यायु पूर्वली रीतें कहेवुं.

प्रत्येक नरकें प्रतरें प्रतरें जघन्योत्कृष्टायु जाणवानो यंत्र.

रत्नप्रज्ञाप्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
जघन्यसागर.	दशस.	दशला	नेवुंला	पूर्वको	०	०	०	०	०	०	०	०	०
दशैयाजाग.	०	०	०	०	१	२	३	४	५	६	७	८	९
उत्कृष्टसागर.	नेवुंस.	नेवुंला	पूर्वको	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१
दशैयाजाग.	०	०	०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
शर्करप्रज्ञाप्र०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	तमस्त०	१
जघन्यसागर.	१	१	१	१	१	१	२	२	२	२	२	जघन्य.	१२
अग्यारियाजा	०	२	४	६	८	१०	१	३	५	७	९	उत्कृष्ट.	३३
उत्कृष्टसागर.	१	१	१	१	१	२	२	२	२	२	३		
अग्यारियाजा	२	४	६	८	१०	१	३	५	७	९	०		
वालुप्रज्ञाप्र०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	तमःप्र	१	२	३
जघन्यसागर.	३	३	३	४	४	५	५	६	६	जघ०	१७	१८	२०
नवैयाजाग.	०	४	८	३	७	२	६	१	५	त्राई.	०	२	१
उत्कृष्टसागर.	३	३	४	४	५	५	६	६	७	उत्कृ.	१८	२०	२२
नवैयाजाग.	४	८	३	७	२	६	१	५	०	त्राई.	२	१	०
पंकप्रज्ञाप्रत०	१	२	३	४	५	६	७	धूमप्र.	१	२	३	४	५
जघन्यसागर.	७	७	७	८	८	९	९	जघन्य	१०	११	१२	१४	१५
सातैयाजाग.	०	३	६	२	५	१	४	पांचै०	०	२	४	१	३
उत्कृष्टसागर.	७	७	८	८	९	९	१०	उत्कृष्ट	११	१२	१४	१५	१७
सातैया जाग.	३	६	२	५	१	४	०	पांचै०	२	४	१	३	०

હવે સાતે નરકેં મલી ચોરાશી લાખ નરકાવાસા છે તે સર્વ માંહેલી બાહુયેં ગોલ છે, બાહર ચોઘૂણા છે, હેવેં ધરતીનું તલીયું પાષાણની ધાર સરખું છે, તે અત્યંત ડુર્ગંધમય છે.

હવે એ નરકાવાસાનું આયામ, વિષ્કંજ અને ંચપણું કહે છે. સર્વ સાતે પૃથિવી સંબંધિ નરકાવાસા ત્રણ ત્રણ હજાર યોજન ંચપણે છે. તેમાં એક હજાર યોજન નીચે છે, અને એક હજાર યોજન વચ્ચમાં પહોલા છે. તથા એક હજાર યોજન ઉપર પૃથ્વી પિંમ છે, તેમજ પહોલા અને લાંબા અસંખ્યાતા યોજન છે. માત્ર રત્નપ્રજાને પહેલે પાથડે સીમંતો નરકાવાસો છે, તે પીસ્તાલીશ લાખ યોજન લાંબો પહોલો છે અને સાતમી નરકનો અપશ્ચાણો ડંડક નરકાવાસો એક લાખ યોજન લાંબો પહોલો છે.

હવે પાથડાનું માંહોમાંહે અંતર કહે છે. રત્નપ્રજા પૃથિવીયેં ૧૮૦૦૦૦ યોજન પૃથ્વીપિંમ છે, તેમાંથી એકેક હજાર યોજન નીચેં ઉપરથી કાઢીયેં, બાકી ૧૭૮૦૦૦ રહે, તેમાંથી તેર પાથડાની ંચાડના ૩૯૦૦૦ યોજન કાઢીયેં બાકી ૧૩૯૦૦૦ યોજન રહે, તે તેર પાથડાના આંતરા બાર થાય, તેની સાર્યેં વહેંચીયેં તેવારેં એક જાગમાં ૧૧૫૮૩ યોજનની ઉપર એક યોજનના બાર જાગ કરીયેં, તેવા ચાર જાગ આવે, એટલું પહેલી નરકના પ્રતરેં પ્રતરેં અંતર છે, એમજ બીજી નરક પ્રમુખને વિષે આંતરાનું ગણિત કરવું.

પહેલી નરકના બાર આંતરામાં પહેલો તથા બેહલો એ બે આંતરા શૂન્ય છે અને શેષ દશ આંતરામાં હુવનપતિ દેવોની દશ નિકાય છે, પણ બીજી આદિક નરક પૃથિવીના આંતરા સર્વ શૂન્ય જાણવા. એના યંત્રોની સ્થાપના નીચેં કરી છે તે જોડ લેવી.

હવે સાતે નરકના પ્રત્યેક પ્રતર માંહેલા મધ્યના વચલા ડંડક નરકાવાસાથી ચાર દિશાયેં ચાર શ્રેણિ અને ચાર વિદિશાયેં ચાર શ્રેણિ એમ આઠ શ્રેણિ નરકાવાસાની નિકલી છે, તિહાં પહેલે પાથડે પ્રત્યેક ચાર દિશાની એકેક શ્રેણિમાં ંગણપચ્ચાસ નરકાવાસા છે અને ચાર વિદિશાની પ્રત્યેક શ્રેણિમાં અડતાલીશ નરકાવાસા છે. પઠી પાથડે પાથડે એકેક નરકાવાસો ઘટાડતાં યાવત્ સાતમી નરકેં ંગણપચ્ચાસમે પ્રતરેં ચારે દિશાની પંક્તિમાં એકેક નરકાવાસો છે અને વિદિશાની પંક્તિમાં નરકાવાસો નથી તેની સાર્યેં એક મધ્યને ડંડક નરકાવાસો મેલવીયેં, તેવારેં સાતમી નરકેં પાંચ નરકાવાસા છે.

રત્નપ્રજા પૃથ્વીને પહેલે પાથડે ચારે દિશિના ૧૯૬ અને ચાર વિદિશાના ૧૯૨ તથા એક વચમાંનો મેલવતાં ૩૮૯ પંક્તિગત નરકાવાસા થાય. પઠી બીજે પાથડે ચાર દિશિના ચાર અને ચાર વિદિશિના ચાર મલી આઠ ઘટે, તેવારેં ૩૮૧ થાય. એમ ત્રીજા આદિકમાં આઠ આઠ ઘટાવતાં યાવત્ ંગણપચ્ચાસમે પ્રતરેં પાંચ નરકાવાસા પંક્તિગત રહે, શેષ નરકાવાસા સર્વ પુંષ્પાવકીર્ણ જાણવા. અથવા આવલિકાગત નરકાવાસા

જાણવાનો ઉપાય કહે છે. પહેલી નરકના પહેલા પાથડાના નરકાવાસાને મુખ્ય કહીયે અને પહેલી નરકેં તેર પાથડા છે, માટેં તેરમા પાથડાના નરકાવાસાને જૂમિ કહીયે, એ બેનો શરવાલો કરી તેનું અર્ધ કરી વાંઝિત પ્રતરેં ગુણીયે, તેવારેં તે પ્રતરના પંક્તિગત નરકાવાસાની સંખ્યા આવે. એના યંત્રો દાખલ કરેલા છે, તે જોઈ લેવા.

રત્નપ્રજાને પહેલે કાંમેં રત્ન ઘણાં છે, માટેં એનું રત્નપ્રજા ગોત્ર કહીયે, બીજી શર્કરાયે કાંકરા ઘણા છે, ત્રીજી વાલુકાયેં વેલુ એટલે રેતી ઘણી છે, ચોથી પંકપ્રજાયેં કાદવ ઘણો છે, પાંચમી ધૂમાયેં ધૂમ્ર ઘણો છે, ઊઠી તમઃપ્રજાયેં અંધકાર ઘણો છે, અને સાતમી તમસ્તમપ્રજાયેં અંધકારનું બહુલ પણું છે, એમ સાતે નરકના ગુણનિષ્પન્ન ગોત્ર છે. એ સાત નરક સંબંધિ ગોત્રના હેતુ જાણવા.

સાત નરકનાં નામ, ગોત્ર, નરકાવાસાની સંખ્યા, પ્રતરસંખ્યા, પૃથ્વીપિંદ, સામાન્ય થી જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટાયુ, તેમજ દેહમાન, અવધિજ્ઞાનનું ક્ષેત્ર, એક નારકી ઉપના પઠી બીજો નારકી કેટલે કાલેં ઉપજે, તેનો વિરહાકાલ એ સર્વનો યંત્ર.

સાતે નારકીનાં નામ.	સાત નારકીનાં ગોત્ર.	નરકાવાસાની સંખ્યા.	પ્રતરસંખ્યા પાથડા.	નરકનું ંચપણું પૃથ્વીપિંદ.	સામાન્યેં જ ઘન્યાયુ.
ધમ્મા.	રત્નપ્રજા.	૩૦૦૦૦૦૦	૧૩	૧૦૦૦૦૦	દશ હજારવર્ષ.
વંશા.	શર્કરપ્રજા.	૨૫૦૦૦૦૦	૧૧	૧૩૨૦૦૦	એક સાગર.
કૌલા.	વાલુકપ્રજા.	૧૫૦૦૦૦૦	૯	૧૨૦૦૦૦	ત્રણ સાગર.
અંજણા.	પંકપ્રજા.	૧૦૦૦૦૦૦	૭	૧૨૦૦૦૦	સાત સાગર.
રિઠા.	ધૂમપ્રજા.	૩૦૦૦૦૦૦	૫	૧૧૦૦૦૦	દશ સાગર.
મધા.	તમઃપ્રજા.	૯૯૯૯૫	૩	૧૧૬૦૦૦	સત્તર સાગર.
મધાવતી.	તમસ્તમપ્રજા.	૫	૧	૧૦૦૦૦૦	બાવીશ સાગર.

સામાન્યેં ઉત્કૃષ્ટાયુ.	સામાન્ય દેહમાન ધનુષ્ય.	ઉત્કૃષ્ટ વૈક્રિય દેહમાન.	ઉત્કૃષ્ટ અવધિ જ્ઞાનકેં દેં	જઘન્ય વિરહકાલ.	ઉત્કૃષ્ટ વિરહકાલ.
એક સાગર.	ધ૦ ૭૥૥ અં ૦ ૬	ધ૦ ૧ ૫૥૥ અં ૧ ૩	ગાઝ. ૪	એક સમય.	ચોવીશ મુહૂર્ત
ત્રણ સાગર.	ધ. ૧ ૫૥૥ અ. ૧ ૩	ધ૦ ૩ ૧ ૧	ગાઝ. ૩ ૥	એક સમય.	સાત દિવસ.
સાત સાગર.	ધ૦ ૩ ૧ ૧	ધ૦ ૬ ૧ ૥	ગાઝ. ૩	એક સમય.	પન્નર દિવસ.
દશ સાગર.	ધ૦ ૬ ૧ ૥	ધ૦ ૧ ૨ ૫	ગાઝ. ૨ ૥	એક સમય.	એક માસ.
સત્તર સાગર.	ધ૦ ૧ ૨ ૫	ધ૦ ૨ ૫ ૦	ગાઝ. ૨	એક સમય.	બે માસ.
બાવીશ સાગર.	ધ૦ ૨ ૫ ૦	ધ૦ ૫ ૦ ૦	ગાઝ. ૧ ૥	એક સમય.	ચાર માસ.
તેત્રીશ સાગર.	ધ૦ ૫ ૦ ૦	ધ૦ ૧ ૦ ૦ ૦	ગાઝ. ૧	એક સમય.	ઊ માસ.

प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
दिशि.	अए	अउ	अअ	अइ	अए	अअ	अउ	अअ	अ१	अ०	अए
विदिशि.	अउ	अअ	अइ	अए	अअ	अउ	अअ	अ१	अ०	अए	अउ
सर्वसं०	अउए	अउ१	अअउ	अइए	अएअ	अअए	अअ१	अउउ	अअए	अ१अ	अ०ए
१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५
३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७
४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९
६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१
७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३
८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५
९६	९७	९८	९९	१००	१०१	१०२	१०३	१०४	१०५	१०६	१०७
१०८	१०९	११०	१११	११२	११३	११४	११५	११६	११७	११८	११९
१२०	१२१	१२२	१२३	१२४	१२५	१२६	१२७	१२८	१२९	१३०	१३१
१३२	१३३	१३४	१३५	१३६	१३७	१३८	१३९	१४०	१४१	१४२	१४३
१४४	१४५	१४६	१४७	१४८	१४९	१५०	१५१	१५२	१५३	१५४	१५५
१५६	१५७	१५८	१५९	१६०	१६१	१६२	१६३	१६४	१६५	१६६	१६७
१६८	१६९	१७०	१७१	१७२	१७३	१७४	१७५	१७६	१७७	१७८	१७९
१८०	१८१	१८२	१८३	१८४	१८५	१८६	१८७	१८८	१८९	१९०	१९१
१९२	१९३	१९४	१९५	१९६	१९७	१९८	१९९	२००	२०१	२०२	२०३
२०४	२०५	२०६	२०७	२०८	२०९	२१०	२११	२१२	२१३	२१४	२१५
२१६	२१७	२१८	२१९	२२०	२२१	२२२	२२३	२२४	२२५	२२६	२२७
२२८	२२९	२३०	२३१	२३२	२३३	२३४	२३५	२३६	२३७	२३८	२३९
२४०	२४१	२४२	२४३	२४४	२४५	२४६	२४७	२४८	२४९	२५०	२५१
२५२	२५३	२५४	२५५	२५६	२५७	२५८	२५९	२६०	२६१	२६२	२६३
२६४	२६५	२६६	२६७	२६८	२६९	२७०	२७१	२७२	२७३	२७४	२७५
२७६	२७७	२७८	२७९	२८०	२८१	२८२	२८३	२८४	२८५	२८६	२८७
२८८	२८९	२९०	२९१	२९२	२९३	२९४	२९५	२९६	२९७	२९८	२९९
३००	३०१	३०२	३०३	३०४	३०५	३०६	३०७	३०८	३०९	३१०	३११
३१२	३१३	३१४	३१५	३१६	३१७	३१८	३१९	३२०	३२१	३२२	३२३
३२४	३२५	३२६	३२७	३२८	३२९	३३०	३३१	३३२	३३३	३३४	३३५
३३६	३३७	३३८	३३९	३४०	३४१	३४२	३४३	३४४	३४५	३४६	३४७
३४८											

सात नरक पृथिवीमां आवलिकागत नरकावासानां संख्या आणवा माटें मुख,
जूमि समासादिक करणनो यंत्र तथा पुष्पावकीर्ण नरकावासानां संख्या.

७ पृथिवी.	१ रत्नप्र०	२ शर्करा.	३ वालु०	४ पंकप्र०	५ धूमप्र०	६ तमःप्र०	७ तमस्त०	सर्वसं०
सुखानि.	३८९	३८५	१९७	१३५	६९	३९	४	३८९
जूमयः	३९३	३०५	१३३	७७	३७	१३	०	५
समास.	६८३	४९०	३३०	३०३	१०६	४३	०	३९४
समासा०	३४१	३४५	१६५	१०१	५३	३१	०	१९७
प्रतराः	१३	११	९	७	५	३	१	४९
पंक्तिगत.	४४३३	३६९५	१४८५	७०७	३६५	६३	५	९६५३
पुष्पाव०	२९९५५६७	२४९७३०५	१४९८५१५	९९९२९३	३९९७३५	९९९३३	०	८३९०३४०
शरवाले.	३००००००	२५०००००	१५०००००	१००००००	३००००००	९९९९९५	५	८४०००००

ઠ નારકીના પૃથ્વીપિંડમાંથી નીચે તથા ઉપરના એકેક હજાર યોજન ન્યૂન કરવા અને સાતમી નરક પૃથ્વીયે સાડી બાવન હજાર યોજન નીચે અને સાડી બાવન હજાર યોજન ઉપર મૂકીયે. તેવારે બાકી ત્રણ હજાર યોજન રહે. તેમાં એકજ પાથડો છે. કોષ ઠ નરક પૃથ્વી સંબંધિ પાથડાના આંતરાનો યંત્ર.

નરકનાં નામ.	રત્નપ્રજા.	શર્કરપ્રજા.	વાલુકપ્રજા.	પંકપ્રજા.	ધૂમપ્રજા.	તમ:પ્રજા.	તમસ્તમ:પ્રજા
પૃથ્વીપિંડ.	૧૮૦૦૦૦	૧૩૨૦૦૦	૧૨૮૦૦૦	૧૨૦૦૦૦	૧૧૮૦૦૦	૧૧૬૦૦૦	૧૦૮૦૦૦
દ્વિસહસ્ત્રોન કરતાં	૧૭૮૦૦૦	૧૩૦૦૦૦	૧૨૬૦૦૦	૧૧૮૦૦૦	૧૧૬૦૦૦	૧૧૪૦૦૦	૧૦૭૦૦૦
પ્રતરસંખ્યા.	૧૩	૧૧	૧૦	૯	૮	૭	૬
પ્રતરનું ઝંચપણું.	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦
પાથડાપૃથ્વી. પિંડ	૩૦૦૦૦	૩૩૦૦૦	૩૭૦૦૦	૩૧૦૦૦	૨૫૦૦૦	૨૦૦૦	૩૦૦૦
કોષ પાઠ વિના પૃષ્ઠ	૧૩૦૦૦૦	૧૭૦૦૦	૧૯૦૦૦	૧૭૦૦૦	૧૦૧૦૦૦	૧૦૫૦૦૦	૧૦૫૦૦૦
પાથડાની સંખ્યા.	૧૩	૧૦	૮	૬	૪	૩	૦
પ્રતરાંતર માન.	૧૧૫૮૩	૧૭૦૦	૧૨૩૭૫	૧૬૧૬૬	૨૫૨૫૦	૫૨૫૦૦	૦

પ્રત્યેક નરક પૃથ્વીયે આવલિકાગત વાટલા નરકાવાસાની તથા ત્રિચૂણા અને ચૌચૂણા નરકાવાસાની તથા હૂટા પુષ્પાવકીર્ણ નરકાવાસાની સંખ્યાનો યંત્ર. અને વચલો ફંદક નરકાવાસો ગોલ હોય પઠી પં કિમાં પહેલો ત્રિચૂણો, બીજો ચૌચૂણો પઠી વાટલો એમ આવલિકાના છેદેડા સુધી કહેવું.

નરકનામ.	ધમ્મા. ૧	વંશા. ૨	કોલા. ૩	અંજણા. ૪	રિઠા. ૫	મધા. ૬	માધઃ ૭	આવલિકાગત.
વાટલા.	૧૪૫૩	૮૭૫	૪૭૭	૨૨૩	૭૭	૧૫	૧	૩૧૨૧
ત્રિચૂણા.	૧૫૦૮	૯૨૪	૫૧૬	૨૫૨	૧૦૦	૨૮	૪	૩૩૩૨
ચોચૂણા.	૧૪૭૨	૮૯૬	૪૯૨	૨૩૨	૮૮	૨૦	૦	૩૨૦૦
સર્વસંખ્યા.	૪૪૩૩	૨૬૯૫	૧૪૮૫	૭૦૭	૨૬૫	૬૩	૫	૯૬૫૩
પુષ્પાવકીર્ણ.	૨૯૯૫૫૬૭	૨૪૯૭૩૦૫	૧૪૮૮૫૧૫	૯૯૯૨૯૨	૨૯૯૭૩૫	૯૯૯૩૨	૦	૮૩૯૦૩૪૭
સર્વસંખ્યા.	૩૦૦૦૦૦૦	૨૫૦૦૦૦૦	૧૫૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦	૩૦૦૦૦૦૦	૯૯૯૯૫	૫	૮૪૦૦૦૦૦

પહેલી રત્નપ્રજા નારકી સંબંધિ ૧૦૦૦૦૦ યોજન પૃથિવીપિંમમાંહે નારકીના તેર પાથડા ત્રણ ત્રણ હજાર યોજનના ઁંચા એક બીજાની ઁપર છે, તેની વચમાં કેટલું કેટલું એકેકા પ્રતરની માંહોમાંહે અંતર છે ? તથા જવનપતિ દેવોની દશ નિકાય કયા કયા પ્રતરના અંતરમાં છે ? અને કયું અંતર શૂન્ય છે ? તથા નીચેના હજાર યોજન શૂન્ય છે અને ઁપરના હજાર યોજનમાં વ્યંતર તથા વાણવ્યંતર દેવોની નિકાય કયા કયા સ્થાનકે છે ? તે દેસાડવાનો યંત્ર.

ઉત્તરશ્રેણિ.	પિંમ યોજન પ્રમાણ.	દક્ષિણશ્રેણિ.
રત્નપ્રજા બીજી ઉત્તરશ્રેણિ.	૧૦ યોજન મૃતપિંમ.	પહેલી દક્ષિણશ્રેણિ રત્નપ્રજા.
સુવહ્ન આદિક આઠ ઇંડ.	૮૦ અણપત્તીયાદિકવાણવ્યં.	સન્નિહિત આદિ આઠ ઇંડ.
શૂન્યપિંમ છે.	૧૦ યોજન મૃતપિંમ.	શૂન્યપિંમ છે.
માહાકાજાદિ આઠ ઇંડ.	૮૦૦ યોજનપિશાચવ્યંતર.	કાર્ણેડપ્રમુખ આઠ ઇંડ.
શૂન્યપિંમ છે.	૧૦૦ યોજનનો પિંમ.	શૂન્ય પિંમ છે.
પહેલો પાથડો ઁંચો છે.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ ઁંચો.	અમાં નરકાવાસા છે.
પહેલું પ્રતરાંતર માન.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૧૨}$ યોજનમાં.	અટલામાં આકાશ શૂન્ય છે.
બીજો પાથડો ઁંચો છે.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
અસુરકુમાર નિકાય બીજીંડ.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	અસુરકુમાર નિકાય ચમરેંડ.
ત્રીજો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
નાગકુમાર નિકાય ચૂતાનંદેંડ.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	નાગકુમાર નિકાયધરણીંડ.
ચોથો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
સુવર્ણકુમાર વેણુદારીંડ.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	સુવર્ણકુમાર નિકાય વેણુદેવેંડ.
પાંચમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
વિદ્યુત્કુમાર નિકાય હરિશિખેંડ.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	વિદ્યુત્કુમાર નિકાય હરિકાંતેંડ.
ઠાઠો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
અગ્નિકુમાર નિ. અગ્નિમાણવેંડ.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	અગ્નિકુમાર નિ. અગ્નિશિખેંડ.
સાતમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
ઘ્રીપકુમાર નિકાય વિશિષ્ટેંડ.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	ઘ્રીપકુમાર નિકાય પૂર્ણેંડ.
આઠમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
ઁદધિકુમાર નિકાય જલપ્રજેંડ.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	ઁદધિકુમાર નિ. જલકાંતેંડ.
નવમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.

દિશિકુ ૦ નિ ૦ અમિતવાહનેંડ.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૩}$ આંતરામાં	દિશિકુમાર નિકાય અમિતેંડ.
દશમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	এমাং নরকাবাসা ठे.
પવનકુમારનિ ૦ પ્રજંજનેંડ.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૩}$ આંતરામાં.	पवनकुमारनिकाय वेलंबकेंड.
અગિયારમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	এমাং নরকাবাসা ठে.
સ્તનિતકુમારનિકાય ઘોષેંડ.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૩}$ આંતરામાં.	स्तनितकुमारनिष्माहाघोषेंड.
બારમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	এমাং নরকাবাসা ठে.
૬ આંતરામાં શૂન્ય છે.	૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૩}$ આંતરામાં.	ए आंतरो शून्य० ठे.
તેરમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	এমাং নরকাবাসা ठে.
અધો નાગ.	૧૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	নরকাবাসা রহিত ठে.
સર્વસંખ્યા.	૧૮૦૦૦૦ યોજન.	রত্নপ্রজানো পিঁম প্রমাণ ठে.

હવે નારકીમાં પ્રતરેં પ્રતરેં જૂડં જૂડં ઉત્કૃષ્ટ દેહમાન કહે છે.

રત્નપ્રજાના પ્રથમ પ્રતરેં ઉત્કૃષ્ટ દેહમાન ત્રણ હાથનું છે, અને તેરમે પ્રતરેં સાત ધનુષ્ય ત્રણ હાથ ને ૮ અંગુલ છે, તેમાંથી પહેલા પ્રતરના ત્રણ હાથ કાઢીયેં, તેવારેં શેષ સાત ધનુષ્ય ને ૮ અંગુલ રહે. તે સાત ધનુષ્યના અઠાવીશ હાથ થાય. તેને તેર પ્રતરમાંથી પ્રથમનો પ્રતર એક મૂકી શેષ બારને આંકે વહેંચીયેં, તેવારેં એક નાગમાં બે હાથ આવતાં બાર હાથ ચોવીશ હાથ જાય, બાકી ચાર હાથ રહે. તેનાં બન્ને અંગુલ થાય, તેની સાથે પ્રથમની ૮ અંગુલ ઉપર છે, તે મેલવિયેં, તેવારેં ૧૦૪ અંગુલ થાય, તેને બારને આંકે વહેંચતાં એક નાગમાં સાડાઆઠ અંગુલ આવે, તેવારેં બે હાથ ને સાડાઆઠ અંગુલની વૃદ્ધિ કરતાં બીજે પ્રતરેં પાંચ હાથ ને સાડાઆઠ અંગુલ દેહમાન થાય. એમ પ્રતરેં પ્રતરેં બે હાથને સાડાઆઠ અંગુલ વધારતાં યાવત્ તેરમે પ્રતરેં સાત ધનુષ્યની ઉપર ત્રણ હાથ ને ૮ અંગુલ દેહમાન થાય. ફરી તેટલુંજ દેહમાન બીજા નરકના પ્રથમ પ્રતરેં કહેવું. વલી શર્કરાને અગીયારમે પ્રતરેં એથી વમણું દેહમાન થવાનું છે, માટે ઉત્કૃષ્ટામાંથી જઘન્ય દેહમાન કાઢીયેં, એટલે પોણા આઠ ધનુષ્ય ને ૮ અંગુલ વધે, તેના અંગુલ કરીયેં, તો ૭૫૦ થાય, તે શર્કરાના અગિયાર પ્રતરમાંથી પહેલા પ્રતરનું આયુ કહેવાણું માટે તેને પડતું મૂકી બાકી દશ પ્રતરેં વહેંચીયેં, તેવારેં પંચોતેર અંગુલ એક નાગમાં આવે, તેના ત્રણ હાથ ને ત્રણ અંગુલ થાય, તેટલું પ્રત્યેક પ્રતરેં દેહમાન વધારતાં અગીયારમે પ્રતરેં સાડા પન્નર ધનુષ્ય ને બાર અંગુલ દેહમાન થાય, તેટલું દેહમાન વલી ત્રીજી નરકને પ્રથમ પ્રતરેં આણીને પઠી તેજ કરણ કરવું એમ સર્વ નરકપૃથ્વીયેં કરતાં દેહ પ્રમાણ થાય. તે સર્વ નીચેનાં યંત્રથી જોઈ લેજો.

રત્નપ્રનાદિક પ્રત્યેક પૃથ્વીના જૂદા જૂદા પ્રતરે શરીરના પ્રમાણનો યંત્ર.

૧ રત્નપ્રના.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
ધનુષ્ય.	૦	૧	૧	૨	૩	૩	૪	૪	૫	૬	૬	૭	૭
હસ્ત.	૩	૧	૩	૨	૦	૨	૧	૩	૧	૦	૨	૦	૩
અંગુલ.	૦	૮	૧૭	૧૧	૧૦	૧૮	૩	૧૧	૨૦	૪	૧૩	૨૧	૬

૨ શર્કરપ્રના.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧		
ધનુષ્ય.	૭	૮	૯	૧૦	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૪	૧૫		
હસ્ત.	૩	૨	૧	૦	૩	૨	૨	૧	૦	૩	૨		
અંગુલ.	૬	૯	૧૨	૧૫	૧૮	૨૧	૦	૩	૬	૯	૧૨		

૩ વાલુકપ્રના.

૪ પંકપ્રના.

પ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	પ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
ધ૦	૧૫	૧૭	૧૯	૨૧	૨૩	૨૫	૨૭	૨૯	૩૧	ધ૦	૩૧	૩૬	૪૧	૪૬	૫૨	૫૭	૬૨
હ૦	૨	૨	૨	૧	૧	૧	૧	૧	૧	હ૦	૧	૧	૨	૩	૦	૧	૨
અં૦	૧૨	૭	૩	૨૨	૧૮	૧૩	૯	૪	૦	અં૦	૦	૨૦	૧૬	૧૨	૮	૪	૦

૫ ધૂમપ્રના.

૬ તમઃપ્રના.

૭ તમસ્તમપ્રના.

પ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	પ્ર૦	૧	૨	૩	પ્ર૦	૧
ધ૦	૬૨	૭૮	૯૩	૧૦૯	૧૨૫	ધ૦	૧૨૫	૧૮૭	૨૫૦	ધ૦	૫૦૦
હ૦	૨	૦	૩	૧	૦	હ૦	૦	૨	૦	હ૦	૦
અં૦	૦	૧૨	૦	૧૨	૦	અં૦	૦	૦	૦	અં૦	૦

હવે એ સાતે નરક પૃથ્વી કેને આધારે રહેલી છે ? તે કહે છે. નારકીના મધ્યમાં વચ્ચે ઘનોદધિનો પિંમ વીશ હજાર યોજન છે, અને ઘનવાત, તનુવાત તથા આકાશ અસંખ્યાતા યોજનનો પિંમ છે, તેમાં ઘનવાતથી અસંખ્યાતગુણો તનુવાત છે, અને તનુવાતથી અસંખ્યાતગુણો આકાશનો પિંમ છે. ઘનોદધિ, ઘનવાત ઉપર પ્રતિષ્ઠિત છે, ઘનવાત તનુવાત ઉપર પ્રતિષ્ઠિત છે, તનુવાત આકાશ ઉપર પ્રતિષ્ઠિત છે, આકાશ કોઈ ઉપર પ્રતિષ્ઠિત નથી. એ ઘનોદધ્યાદિક ચાર વલયે કરી સર્વ પૃથ્વીઓ વીંટેલી છે, તે અનુક્રમે મધ્યજાગથી ચારે દિશાએ ચારે વલય પ્રદેશે પ્રદેશે ઘટતાં ઘટતાં યાવત્ આપ આપણી

પૃથ્વીને ઢેહડે ઢેક ઘણાજ સ્વલ્પ થયા થકા વલયાકારે વીંટી રહ્યા છે. ત્યાં સર્વ નરક પૃથ્વી યોને ઢેહડે કેટલા કેટલા યોજનનાં વલય રહ્યાં છે, તેના યંત્ર, તથા સાતે નરક પૃથ્વી પેલી કહ્યા થકાં ઠત્રાતિઠત્ર આકાર છે, એટલે ઉપર ન્હાનું ઠત્ર તેની નીચેં મહોટું ઠત્ર, તેની નીચેં મહોટું એમ દેવલી દેવલી નરક મહોટીમહોટી છે. વીશ હજાર યોજન ધનોદધિનો પિંમ કહ્યો, અને અસંખ્યાતા યોજન ધનવાતાદિકનો પિંમ કહ્યો. તે સર્વ નરકની વચાલેં હોય, પછી અનુક્રમે પ્રદેશે પ્રદેશે ઘટતો ઘટતો ઢેહડે આ યંત્રમાં લખ્યા પ્રમાણે વલય હોય. નરક. ધનોદધિવલયપ્રમાણ. ધનવાતવલય. તનુવાતવલયપ્રમાણ. ત્રણેનુસરવાલો

નરક આંક.	યોજન	ગાઝ.	ગાઝત્રૈ યાજાગ	યોજન.	ગાઝ.	યોજન.	ગાઝ.	ગાઝના ત્ર.જાગ	યોજન.	ગાઝ.	ગાઝત્રૅ યાજાગ.
૧	૬	૦	૦	૪	૨	૧	૨	૦	૧૨	૦	૦
૨	૬	૧	૧	૪	૩	૧	૨	૧	૧૨	૨	૨
૩	૬	૨	૨	૫	૦	૧	૨	૨	૧૩	૧	૧
૪	૭	૦	૦	૫	૧	૧	૩	૦	૧૪	૦	૦
૫	૭	૧	૧	૫	૨	૧	૩	૧	૧૪	૨	૨
૬	૭	૨	૨	૫	૩	૧	૩	૨	૧૫	૧	૧
૭	૮	૦	૦	૬	૦	૨	૦	૦	૧૬	૦	૦

રત્નપ્રજા પૃથ્વીના ૧૦૦૦૦૦ પિંમમાં પહેલો સ્વરકાંમ ૧૬૦૦૦ યોજન છે, બીજો પંકબદ્ધલકાંમ ૮૪૦૦૦ યોજન છે, ત્રીજો જલબદ્ધલકાંમ ૮૦૦૦૦ યોજન છે. અને બીજી સર્વ પૃથ્વી પૃથ્વિકાયમય જાણવી. સાતે નરક પૃથ્વી ધનોદધિ, ધનવાત, તનુવા તને વલયેં કરી વીટલી છે, માર્ટે આયામ વિષ્કંજેં કરી ચારેં દિશાયેં અલોકને ફરસે નહીં. ચારે દિશાયેં ઢેહલો તનુવાત વલય અલોકને ફરશે છે માર્ટે. તથા નારકીને વે દનાનું સ્વરૂપ જૈનપ્રબોધ પુસ્તક તથા સૂયગડાંગ સૂત્ર તથા સંઘયણાદિ ગ્રંથોમાં ઠપાયું છે.

હવે આ પુસ્તકમાં દેવ નારકિયાદિકનાં આયુ તથા દ્વીપસમુદ્ધનાં પ્રમાણ સર્વ પલ્લો પમ અને સાગરોપમેં કરી કહ્યાં છે, માર્ટે પલ્લોપમ અને સાગરોપમનું સ્વરૂપ લખીયેં થૈયેં.

તે પલ્લોપમ તથા સાગરોપમ એકેકા ત્રણ પ્રકારના બાદર તથા ત્રણ પ્રકારના સૂ દ્વા મલી ઠ પ્રકારેં છે. તેમાં બાદર કોડ કામમાં નથી આવતા પરંતુ સૂદ્ધ કામમાં આવે છે. પલ્લ એટલે જેમાં ધાન્ય જરીયેં તેની જેને ઉપમા છે તેને પલ્લોપમ કહીયેં. તે અથવા જેણેં કરી કાલાદિકનાં પ્રમાણ મવીયેં ઉપમીજેં, તેને પલ્લોપમ કહીયેં. તે

एक उद्धार पट्योपम बीजो अक्ष पट्योपम अने त्रीजो क्षेत्रपट्योपम, एवा त्रण प्रकारें ठे. ते उद्धारादिक एकेको वली एक सूक्ष्म अने बीजो बादर एवा बे वे चेवें ठे.

हवे पट्यनुं प्रमाण कहे ठे. उत्सेधांगुलें एक योजननो कूवो वाटलो गोलाकारें जा एवो, ते लांबपणे तथा पडोलपणे अने उंमपणे सर्वत्र एक योजन प्रमाण कहेवो ते नो परिधि त्रण योजन अने एक योजनना ठ नाग करीयें, तेवो एक नाग ऊपर थाय.

ते कूवो देवकुरु उत्तरकुरु नामें जे युगलियानां क्षेत्र ठे, तिहां जघन्य एक वे त्रण दिवसना उत्कृष्टथी सात दिवसना जन्मेला गामराना रोम अंगुल प्रमाण लेवा, ते रो मना प्रथम आठ कटका करीयें वली ते एकेका कटकाना आठ आठ कटका करतां ६४ कटका थाय. त्रीजी वार आठ खंम करतां ५१२ थाय. चौथी वार आठ खंम क रतां ४०९६ थाय. पांचमी वार आठ खंम करतां ३२७६८ थाय. षष्ठी वार आठ खं म करतां २६२१४४ थाय. सातमी वार आठ खंम करतां २०९७१५२ थाय.

ए वीश लाख सत्ताणुं हजार एकशो नें बावन खंम थया, ते सर्व बादर खंम थया तेणें करी पूर्वोक्त पालो संपूर्ण ठांशीने एवो नरवो के ते अग्निथी बले नही, वायराथी रोमखंम उडे नही, गंगानदीनो प्रवाह उपरथी चाल्यो जाय तो पण तेने ताणी शके नही, चक्रवर्तीनुं कटक उपरथी चाल्युं जाय, तो पण ध्रसके नही. एवो ते कूवो नरी ने पढी ते मांहेथी अकेक समयें अकेक केश खंम काहाडतां अकां जेटले कालें ते पा लो खाली थाय, तेढलो बादर उद्धार पट्योपमनो संख्याता समय प्रमाण काल होय, जे नणी ते खंम संख्याताज होय, माटें संख्यातो काल कह्यो, ए बादर उद्धार पट्यो पम जे कह्यो ते मात्रसूक्ष्म उद्धार पट्योपमनुं स्वरूप समजाववामांज उपयोगी होय. परंतु बीजा कशामां पण काम आवे नही.

हवे पूर्वें जे वालाग्रखंम पट्य नखो ठे, ते बादर एकेक खंमना असंख्याता सूक्ष्म खंम कल्पियें, ते एवा कल्पियें, कें जे एक खंमनो वली बीजो खंम केवली केवल ज्ञानें करी पण कल्पी न शके, सतेजवंत नेत्रनो धणी जे जालीमांहेथी सूक्ष्म पुंजल सूर्यना तेजें करी देखे, तेनो असंख्यातमो नाग अथवा बादर पर्याप्त पृथिवी काथिया जीवनुं जेवुं सूक्ष्म शरीर होय, तेवडे खंम करी पूर्वोक्त कूवो नरीयें, ते एकेको खंम स मय समय काहाडतां असंख्याता समय लागे, अर्थात् संख्याता वर्षेनी कोटियें करी ते कूप खाली थाय तेने सूक्ष्म उद्धार पट्योपम कहीयें. तेवा दश कोडाकोडी पट्योपमें एक सूक्ष्म उद्धार सागरोपम थाय. तेवा अढी सागरोपमना जेटला समय थाय तेढ ले प्रमाणें असंख्याता दीप समुद्र ठे. ए सूक्ष्म उद्धार पट्योपम कह्यां.

तथा तेहोज योजन प्रमाण पव्य बादर वालाग्रें जख्यो; ते मध्येथी शो शो वर्षें एकेक केशखंम काहाडतां, ते पव्य संख्याता वर्षनी कोडी प्रमाण कालें निर्लेप आय, तेवारें बादर अक्षा पव्योपम संख्याता वर्ष प्रमाण आय.

वली तेहीज खंमना पूर्वोक्त रीतें असंख्याता खंम कल्पी ते कल्पना खंम शो शो वर्षें एकेक काहाडतां जेवारें ते पव्य निर्लेप आय, तेवारें सूक्ष्म अक्षापव्योपम असंख्याता वर्षनी कोडी प्रमाण आय. तेवा दश कोडाकोडी सूक्ष्म अक्षापव्योपमें एक सूक्ष्म अक्षा सागरोपम आय. तेवा वली दश कोडाकोडी सागरोपमें एक अवसर्पिणी काल आय. वली तेवा दश कोडाकोडी सागरोपमें एक उत्सर्पिणी काल आय. ए अवसर्पिणी तथा उत्सर्पिणीना बेहु काल मली वीश कोडाकोडी सागरोपमें एक काल चक्र आय, ए सूक्ष्म अक्षापव्योपम अने सागरोपमें करी देवता, नारकी, मनुष्य अने तिर्यचना आयुनुं मान तथा कर्मस्थितिमान तथा कायस्थितिमान तथा जवस्थितिनां कालमानादिक मवीयें, ए चोथुं सूक्ष्म अक्षापव्योपम कह्युं, एटले ए सूक्ष्म अक्षासागरोपमना अनंता पुजलपरावर्तें अतीत अक्षा तथा अनंता पुजलपरावर्तें अनागत अक्षा आय. तिहां अनागत अक्षानी अनंतता ठे अने अतीत अक्षानुं आदि नथी, तेषी बे हुने समानपणुं ठे. अन्य आचार्य वली एम कहे ठे, के जो पण समयादिकें करी अनागत अक्षा हीयमान ठे, तो पण अनागत अक्षानो ह्य नथी थतो, ते माटें अतीत अक्षायकी अनागत अक्षा अनंतगुणी ठे.

सांप्रत बे प्रकारना क्षेत्र पव्योपमनुं निरूपण करीयें ठैयें. ते पूर्वोक्त बादर वालाग्र खंमें करी जख्यो जे पव्य ते मध्ये कल्पना करेला वालाग्रें स्पर्श्या जे आकाशप्रदेश ते मांहेथी एकेक आकाश प्रदेश समय समय काहाडतां जेवारें सर्व वालाग्रें स्पष्ट थयेला एवां सर्व आकाश प्रदेश निर्लेप आय, तेवारें असंख्याती उत्सर्पिणी अने असंख्याती अवसर्पिणी कालप्रमाण एक बादर क्षेत्रपव्योपम आय.

हवे ते पव्यना सूक्ष्म एकेका वालाग्रने स्पर्श्या आकाश प्रदेश तथा अणस्पर्श्या एवा समस्त आकाशप्रदेशने समय समय काहाडतां जेवारें ते पव्य निर्लेप आय, तेवारें पूर्वोक्त बादरक्षेत्र पव्योपमना कालमानयकी असंख्यातगुणुं असंख्याती उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी प्रमाण सूक्ष्म क्षेत्र पव्योपमनुं कालमान आय. तेवा दश कोडाकोडी सूक्ष्म क्षेत्रपव्योपमें एक सूक्ष्म क्षेत्र सागरोपम आय, एणें करी त्रसादिक जीवनुं परिमाण करवुं, एटले दृष्टिवादने विषे इव्य प्रमाण चिंतवीयें तथा पृथिव्यादिक एकेंद्रिय त्रसांत जीवनुं परिमाण करीयें, तेने विषे एनुं प्रयोजन ठे.

અહીં શિષ્ય પૂછે છે કે, જો સ્પષ્ટ, અસ્પષ્ટ, નનઃપ્રદેશ અહીં સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્લોપમેં કરીને ગ્રહણ કરીયેં થૈયેં, તો વાલાગ્રોનું શું પ્રયોજન છે? યથોક્ત પલ્લ્યાંતરગત નનઃપ્રદેશાપહારમાત્રથીજ સામાન્યપણે કહેવું યોગ્ય છે? તત્ર ગુરુ કહે છે, કે એ સત્ય છે. કેિંતુ સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્લોપમેં કરી દૃષ્ટિવાદને વિષે ઇચ્છ્ય મવીયેં થૈયેં, ને કેટલાએક યથોક્ત વાલાગ્ર સ્પષ્ટ નનઃપ્રદેશોં કરી મવીયેં થૈયેં, મારેં દૃષ્ટિવાદોક્ત ઇચ્છ્યમાનોપયોગી પળાથકી વાલાગ્ર પ્રરૂપણ પ્રયોજનવાલું છે.

એમ ત્રણ સૂક્ષ્મ પલ્લોપમ શાસ્ત્રને વિષે યોગ્ય હોય અને ત્રણ બાદર પલ્લોપમ કહ્યાં, તે સૂક્ષ્મનું સ્વરૂપ સમજવવા મારેંજ જાણવાં. અહીંયાં ઘણું તો સૂક્ષ્મ અઘાપલ્લોપમનું પ્રયોજન છે, તે અઘાપલ્લોપમેં કરી વીશ કોડાકોડી સાગરોપમનું કાલચક્ર થાય, તેવા અનંતેં કાલચક્રેં એક પુજ્જલપરાવર્તેં થાય, એવા અનંત પુજ્જલપરાવર્તેં અતીત અઘા અતિક્રમ્યા તે જણી એને વિષે પુજ્જલપરાવર્તેં એવી સંજ્ઞા કરીયેં ॥ ઇતિ ॥

હવે પૃથ્વીને વિષે સો પ્રકારનાં જે રત્નો કહેવાય છે, તેના જેદો કહે છે.

૧ તેમાં પ્રથમ જીવનના ત્રણ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ દેવજીવન, ૨ મનુષ્યજીવન, ૩ નાગજીવન. ૨ બીજા સ્થાનના ત્રણ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ મનુષ્યસ્થાન, ૨ દેવસ્થાન, ૩ નારકીસ્થાન. ૩ ત્રીજા જૂમિના ત્રણ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ઉત્તમ, ૨ નીચ, ૩ સમ.

૪ ચોથા પુરુષના ત્રણ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ઉત્તમ, ૨ મધ્યમ, ૩ અધમ.

૫ પાંચમા પદાર્થના ત્રણ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ધાતુ, ૨ મૂલ, ૩ જીવ.

૬ ષષ્ઠા પુરુષાર્થના ચાર જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ધર્મ, ૨ અર્થ, ૩ કામ, ૪ મોહ.

૭ સાતમા રાજવંશીના ષત્રીશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ સૂર્યવંશ, ૨ સોમવંશ, ૩ યાદવ, ૪ કદંબ, ૫ પરમાર, ૬ ઇન્દ્રવાકુ, ૭ ચંદુઆણ, ૮ મોરી, ૯ શિલાર, ૧૦ સિંધવ, ૧૧ હિંદક, ૧૨ ચાણક, ૧૩ પ્રતિહાર, ૧૪ હુન્ડક, ૧૫ રાઠોડ, ૧૬ શક, ૧૭ કરવપાલ, ૧૮ કરંમ, ૧૯ ચંચિલ, ૨૦ ગોહિલ, ૨૧ મકુઆણક, ૨૨ પૌલક, ૨૩ રાજપાલ, ૨૪ ધાન્યપાલ, ૨૫ અનંગ, ૨૬ નિકુલ, ૨૭ દધિકર, ૨૮ કોલ, ૨૯ તુર, ૩૦ દધિપક, ૩૧ દૂલ, ૩૨ હરિય, ૩૩ સેલ્હાર, ૩૪ મોમીયા, ૩૫ જાહિયા. ૩૬ કુલતરકુલ. ૭ આઠમા રાજ્યનાં સાત અંગ છે, તેનાં નામ કહે છે. ૧ સ્વામી, ૨ આમાત્ય, ૩ જનપદ, ૪ જંમાર, ૫ હુર્ગ એટલે ગઢ, ૬ બલ, ૭ મિત્રાંગ.

૮ નવમા રાજગુણના ષત્રુ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ વંશ, ૨ વિનય, ૩ વિજય, ૪ વિવેક, ૫ વિદ્યા, ૬ વિચાર, ૭ સદાચાર, ૮ વિસ્તાર, ૯ પરિચેદ, ૧૦ અનુગ્રહ, ૧૧ સદા

ग्रह, १२ यश, १३ सदोदित, १४ सर्वसह, १५ धर्मबल, १६ सत्य, १७ शौच, १८ सन्मान, १९ संस्थान, २० समाधान, २१ सौख्य, २२ सौजन्य, २३ सौभाग्य, २४ रूप, २५ स्वरूप, २६ सागत्य, २७ विजाग, २८ संयोग, २९ वियोग, ३० सत्त्व, ३१ संपूर्णत्व, ३२ सकलत्व, ३३ प्रसन्नत्व, ३४ सज्जत्व, ३५ पालकत्व, ३६ पामित्य, ३७ प्रणय, ३८ प्रसरण, ३९ प्रमाण, ४० प्रताप, ४१ प्रमोद, ४२ प्रारंभ, ४३ प्रजा वहेद, ४४ संग्रह, ४५ विग्रह, ४६ पुष्टि, ४७ तुष्टि, ४८ प्रीति, ४९ प्राप्ति, ५० प्रशंसा, ५१ प्रतिष्ठा, ५२ प्रतिज्ञा, ५३ स्थैर्य, ५४ धैर्य, ५५ शौर्य, ५६ गान्धीर्य, ५७ चातुर्य, ५८ बुद्धि, ५९ बल, ६० अध्यक्ष, ६१ विबोध, ६२ वृद्धि, ६३ सिद्धि, ६४ कांति, ६५ कीर्ति, ६६ स्फूर्ति, ६७ व्युत्पत्ति, ६८ वात्सल्य, ६९ मांगल्य, ७० महोत्सव, ७१ मंत्र, ७२ रसिकत्व, ७३ नावुकत्व, ७४ समृद्धित्व, ७५ गुरुत्व, ७६ शक्ति, ७७ श्रुति, ७८ युक्ति, ७९ अयुक्ति, ८० अशक्ति, ८१ अनुक्रम, ८२ अनिमान, ८३ वदान्य, ८४ कारुण्य, ८५ दाक्षिण्य, ८६ वर्त्तन, ८७ स्पर्शन, ८८ रसन, ८९ घ्राण, ९० श्रवण, ९१ मर्यादा, ९२ मंमन, ९३ उदय, ९४ उदात्त, ९५ उत्साह, ९६ उत्तमत्व गुण.

१० दशमा राजपात्रना बत्रीश चेद ठे, ते कहे ठे. १ धर्मपात्र, २ काम, ३ विनोद, ४ विद्या, ५ विलास, ६ विन्यास, ७ ज्ञान, ८ क्रीडा, ९ हास्य, १० शृंगार, ११ वीर, १२ स्नेह, १३ जगन्मान्य, १४ मंत्री, १५ संधि, १६ महत्तम, १७ आमात्य, १८ प्रधान, १९ अध्यक्ष, २० सेनापात्र, २१ नागर, २२ पुष्प, २३ मान्य, २४ पदस्थ, २५ देशी, २६ राज्ञी, २७ कुलपुत्रिका, २८ पुनर्नू, २९ वेष्ट्या, ३० दासी, ३१ दास, ३२ आनिचारिक.

११ अगीयारमा राजविनोदना बत्रीश चेद ठे, ते कहे ठे. १ गीत, २ विनोद, ३ लिखित, ४ शिक्षा, ५ वक्तृत्व, ६ कवित्व, ७ शास्त्र, ८ शस्त्र, ९ युद्ध, १० नियुद्ध, ११ गणित, १२ गज, १३ तुरग, १४ पक्षी, १५ आखेटक, १६ द्यूत, १७ जलयंत्र, १८ मंत्र, १९ महोत्सव, २० फल, २१ पुष्प, २२ कला, २३ गुण, २४ प्रहेलिका, २५ चित्र, २६ क्षेत्र, २७ खेलन, २८ वित्तमूत्र, २९ नृत्य, ३० श्रवण, ३१ कर, ३२ बुद्धि, ३३ विद्या, ३४ रथ, ३५ कथा, ३६ कलत्र.

१२ बारमा आस्थानना अठार चेदो ठे, ते कहे ठे. १ मन्त्र, २ आपूहित, ३ स्निग्ध, ४ मंत्री, ५ महत्तम, ६ आमात्य, ७ प्रधान, ८ बुद्धिमुख, ९ उन्नयमुख, १० आयायक, ११ सांग्रामिक, १२ देश्य, १३ पुरुषधर्म, १४ पुरुषविज्ञान, १५ पुरुषराज, १६ पुरुषकर्म, १७ पात्र, १८ विनोदपात्र. इति अष्टादशः चेदाः समाप्ताः ॥

१३ तेरमा राजविद्याना चार चेद ठे, ते कहे ठे. १ आन्विधिकी, २ चर्या, ३ वार्त्ता, ४ दंमनीति.

१४ चौदमा राजनीतिना चार जेद ठे, ते कहे ठे. १ साम, २ दाम, ३ जेद, ४ दंम,

१५ पन्नरमा आयुधना बत्तीश जेद ठे, ते कहे ठे. १ चक्र, २ धनु, ३ धनुष्य, ४ वज्र, ५ अंकुश, ६ बुरिका, ७ तोमर, ८ कुंत, ९ झूल, १० त्रिशूल, ११ शक्ति, १२ पाश, १३ मुजर, १४ गुलिका, १५ मुसटी, १६ लुंढी, १७ गदा, १८ शंकु, १९ पर्नु, २० पट्टीश, २१ रिष्ट, २२ करण, २३ यकपन, २४ हल, २५ मुशल, २६ मुहलिका, २७ कर्त्तरी, २८ करपत्र, २९ तरवार, ३० कोदाली, ३१ डफोट, ३२ गोफण, ३३ माई, ३४ मब्रस, ३५ हडध्व, अर्ने ३६ शस्त्र.

१६ शोलमा शास्त्रना सत्त्यावीश जेद ठे, ते कहे ठे. १ शब्दशास्त्र, २ अलंकारशास्त्र, ३ तर्कशास्त्र, ४ आगम, ५ गणित शास्त्र, ६ कल्प, ७ कला, ८ शिक्षा, ९ विनोद, १० विज्ञान, ११ मंत्र, १२ सामुद्रिक, १३ शकुन, १४ चिकित्सा, १५ सत्काव्य, १६ मोह, १७ धर्म, १८ अर्थ, १९ वास्तुशास्त्र, २० प्रवरतर, २१ महानामकोश, २२ सुविद्या, २३ ठंद, २४ स्वप्नशास्त्र, २५ नवरसयुक्तकाव्य, २६ नाट्य, २७ धीनादिशास्त्र.

१७ सत्तरमा तत्त्वना बावन जेद ठे, ते कहे ठे. १ पृथ्वी, २ अप, ३ तेज, ४ वायु, ५ आकाश, ६ शब्द, ७ रूप, ८ रस, ९ स्पर्श, १० गंध, ११ घ्राण, १२ चक्षु, १३ श्रोत्र, १४ त्वक्, १५ पाणि, १६ पाद, १७ गुद, १८ उपस्थान, १९ बुद्धि, २० अलंकार, २१ प्रकृति, २२ पुरुषरक्त, २३ मांस, २४ मेद, २५ मज्जा, २६ शुक्र, २७ अस्थि, २८ वातरस, २९ गंध, ३० स्पर्श, ३१ घ्राण, ३२ चक्षु, ३३ पित्त, ३४ कफ, ३५ मज, ३६ काम, ३७ क्रोध, ३८ लोभ, ३९ जय, ४० मोह, ४१ मात्सर्य, ४२ राग, ४३ निवृत्ति, ४४ काल, ४५ विद्या, ४६ युद्धविद्या, ४७ माया, ४८ शक्ति, ४९ नाद, ५० बिंड, ५१ कला, ५२ ईश्वर शिवतत्त्व.

१८ अठारमी कलाना बहोतेर जेद ठे, ते कहे ठे. १ वाद्य, २ नृत्य, ३ गणित, ५ पवित्र, ६ लिखित, ७ लेख्य, ८ वक्तृत्व, ९ कथा, १० वंचन, ११ नाटक, १२ ठंद, १३ अलंकार, १४ दर्शन, १५ अनिधान, १६ धातुकर्म, १७ अर्थमान, १८ वाद, १९ वृद्धि, २० शोच, २१ मंत्र, २२ विनोद, २३ विचार, २४ नेपथ्य, २५ विलास, २६ शस्त्रकर्म, २७ नीति, २८ शकुन, २९ गीत, ३० चित्र, ३१ संयोग, ३२ हस्तलाघव, ३३ सूत्र, ३४ कुसुम, ३५ इंदुजाल, ३६ स्नेह, ३७ पान, ३८ आहार, ३९ विहार, ४० सौभाग्य, ४१ प्रयोग, ४२ गंधवाद, ४३ वस्तु, ४४ रत्न, ४५ पात्र, ४६ वैद्य, ४७ देशनाबित, ४८ विजय, ४९ वाणिज्य, ५० आयुध, ५१ युद्ध, ५२ नियुद्ध, ५३ वर्त्तन, ५४ हस्ती, ५५ तुरग, ५६ पक्षी, ५७ नारी, ५८ नूमिलेप, ५९ दंतकाष्ठ, ६० पाषाण,

६१ हास्य, ६२ उत्तर, ६३ प्रत्युत्तर, ६४ शरीर, ६५ शास्त्र, ६६ ताल, ६७ ढोल, ६८ मृदंग, ६९ विणा, ७० वांसली, ७१ जेरी, ७२ पलितविनाश,

१९ अयोगीशमा विज्ञान हेतुना चोराशी जेद ठे, ते कहे ठे. १ तत्त्वज्ञान, २ चर्मविज्ञान, ३ कर्म विज्ञान, ४ लक्ष्मीयोग, ५ शंख, ६ दंत, ७ गुटिका, ८ रसायन, ९ वचन, १० कवित्व, ११ यंत्र, १२ मंत्र, १३ तंत्र, १४ मदन, १५ नेपथ्य, १६ ख्यंतक, १७ इष्टिका, १८ लेख्य, १९ सूत्र, २० चित्र, २१ कर्मरंग, २२ शुचिकर्म, २३ शकुन, २४ ब्रह्मकर, २५ नैर्मल्य, २६ गंधयुक्ति, २७ आराम, २८ शिल्प, २९ काव्य, ३० कांस्य, ३१ काष्ठ, ३२ कुंज, ३३ लोह, ३४ पत्र, ३५ वंश्य, ३६ नख, ३७ दशन, ३८ प्रासाद, ३९ धातु, ४० विनूषण, ४१ स्वरोदय, ४२ द्यूत, ४३ अध्यात्म, ४४ अग्नि, ४५ विद्वेषण, ४६ उच्चाटन, ४७ स्तंजन, ४८ मोहन, ४९ वशीकरण, ५० वस्तु, ५१ स्वयंछु, ५२ हस्ति शिक्षा, ५३ अश्वशिक्षा, ५४ पक्षी, ५५ स्त्री, ५६ काम, ५७ चक्र, ५८ वज्रीकरण, ५९ पशुपालन, ६० कृषी, ६१ वाणिज्य, ६२ लक्षण, ६३ कालमानविधि, ६४ आसनविधि, ६५ शास्त्रबंध, ६६ नियुद्धकरण, ६७ आखेटक, ६८ कुतूहल, ६९ केश, ७० पुष्प, ७१ इंजाल, ७२ विनोद, ७३ सौजात्य, ७४ प्रयोग, ७५ शौच, ७६ ज्ञान, ७७ ज्ञेय, ७८ प्रीति, ७९ आयु, ८० चातु, ८१ व्यापार, ८२ धारणा, ८३ हेय, ८४ उपादेय.

२० वीशमा देशसंख्या ते चारेदिशामां यज्ञे चोराशीजेदें ठे, ते कहे ठे. तेमां पूर्वदिशामां १ गौड, २ कान्यकुब्ज, ३ कर्लिंग, ४ गोल, ५ अंग, ६ कुरंग, ७ बंगाल, ८ अराच्य, ९ वरेंड, १० वामन, ११ गंगापार, १२ अंतर्वेदी, १३ मागध, १४ मथ्य कुरु, १५ माहल, १६ कामरूप, १७ ऊड, १८ पुंरू, १९ वोडास, २० अग्नि, २१ मालव, २२ पांचाल, २३ जालंधर, २४ शूरसेन, २५ लोहितपात. पश्चिमदिशामां. २६ काठेल, २७ वालंज, २८ सौराष्ट्र, २९ कुंकुम, ३० लाडप्री, ३१ अर्बुद, ३२ मेवाड, ३३ अवंति, ३४ नागणित, ३५ किरात, ३६ शकट, ३७ सौवीर, ३८ कोंकण, उत्तर दिशिमां. ३९ गुर्जर, ४० सिंधु, ४१ केकाण, ४२ नेपाल, ४३ लाट, ४४ जोट, ४५ तुरक, ४६ तायक, ४७ बर्बर, ४८ वर्जूर, ४९ कीर, ५० काश्मीर, ५१ हिमालय, ५२ लोहपुर. ५३ श्रीकाष्ठ. दक्षिणदिशिमां. ५४ मलय, ५५ सिंहल, ५६ कोशल, ५७ पामल, ५८ आंध्र, ५९ वंध्य, ६० कर्कट, ६१ इविड, ६२ श्रीपर्वत, ६३ वैदर्ज, ६४ धाराउराला, ६५ तापीतट, ६६ माहाराष्ट्र, ६७ आजीरदेश, ६८ नर्मदातट, ६९ द्वीपदेश.

२१ एकवीशमा स्थानना बत्रीश जेदो ठे, ते कहे ठे. १ स्वर्ग, २ मृत्यु, ३ पाताल, ४ तनु, ५ विद्या, ६ वास्तु, ७ विनोद, ८ वाद, ९ गीत, १० वाद्य, ११ नृत्य, १२

રૂપ, ૧૩ ધર્મ, ૧૪ અર્થ, ૧૫ કામ, ૧૬ મોહ, ૧૭ દેશ, ૧૮ કાલ, ૧૯ યાત્રા, ૨૦ સમય, ૨૧ પુરુષ, ૨૨ સ્ત્રી, ૨૩ ગજ, ૨૪ તુરંગમ, ૨૫ પક્ષી, ૨૬ રત્ન, ૨૭ પાન, ૨૮ આહાર, ૨૯ શય્યા ૩૦ વ્યાપાર, ૩૧ વસ્તુ ૩૨ વિજ્ઞાન લક્ષણ.

૨૨ બાવીશમા ગૃહના ચોવીશ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ પ્રાસાદ, ૨ હર્મ્ય, ૩ આયતન, ૪ ગૃહ, ૫ કોશ, ૬ કોષ્ટાગાર, ૭ પાનીયગૃહ, ૮ શૌચગૃહ, ૯ શાલા, ૧૦ માલ્ય, ૧૧ મઠ, ૧૨ સત્રાગાર, ૧૩ શૃંગારસ્થાન, ૧૪ ધર્મસ્થાન, ૧૫ વિનોદસ્થાન, ૧૬ મંદિર, ૧૭ હસ્તિશાલા, ૧૮ વીશમંરુપ, ૧૯ માહાનસ, ૨૦ નોજનશાલા, ૨૧ ગુપ્તસ્થાન, ૨૨ આદિસ્થાન, ૨૩ અર્થસ્થાન, ૨૪ રાજાંગણ.

૨૩ ત્રેવીશમી મંગલ વસ્તુના એક શો આવ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ બ્રહ્મા, ૨ વિષ્ણુ, ૩ માહેશ્વર, ૪ વીતરાગ, ૫ સ્કંદ, ૬ આદિત્ય, ૭ લોકપાલ, ૮ અગ્નિ, ૯ અમર, ૧૦ સાગર, ૧૧ પર્વત, ૧૨ ગગન, ૧૩ ગ્રહણ, ૧૪ ગાંધર્વ, ૧૫ ચંદ્ર, ૧૬ વિનાયક, ૧૭ જ્યોતિક, ૧૮ તીર્થ, ૧૯ દ્વિજ, ૨૦ ધર્મશાસ્ત્ર, ૨૧ વેદશાસ્ત્ર, ૨૨ વેદ, ૨૩ પદ્મ, ૨૪ પર્થક, ૨૫ કૌસ્તુભ, ૨૬ કાંચન, ૨૭ રૌપ્ય, ૨૮ તામ્ર, ૨૯ ઘૃત, ૩૦ મધુ, ૩૧ સિદ્ધાંત, ૩૨ ચંદન, ૩૩ શ્વેત, ૩૪ વસ્ત્ર, ૩૫ વેશ્યા, ૩૬ ગોરોચન, ૩૭ મૃત્તિકા, ૩૮ ગોમય, ૩૯ શસ્ત્ર, ૪૦ અંજન, ૪૧ રત્ન, ૪૨ મનસિલ, ૪૩ મોદક, ૪૪ શંખ, ૪૫ પ્રિયંશુ, ૪૬ વચા, ૪૭ શ્વેતપુષ્પ, ૪૮ સર્ષવ, ૪૯ દધિ, ૫૦ દૂર્વા, ૫૧ અક્ષત, ૫૨ ઝડંબર, ૫૩ આમ્ર, ૫૪ ભત્ર, ૫૫ વાજિત્ર, ૫૬ દર્જ, ૫૭ હસ્તી, ૫૮ બીજ, ૫૯ મુક્તાફલ, ૬૦ ર્વંજરીટ, ૬૧ વૃષભ, ૬૨ રાજહંસ, ૬૩ કન્યા, ૬૪ દર્પણ, ૬૫ દીપ, ૬૬ અંકુશ, ૬૭ તુરંગમ, ૬૮ ગીત, ૬૯ વેણુ, ૭૦ વીણાધ્વનિ, ૭૧ જૂમિ, ૭૨ સિંહ, ૭૩ મય, ૭૪ સ્વસ્તિક, ૭૫ તોરણ, ૭૬ કુંજ, ૭૭ ચામર, ૭૮ વત્સ, ૭૯ ગો, ૮૦ આર્દ્ર, ૮૧ માંસ, ૮૨ સ્ત્રી, ૮૩ પુરુષયુગ્મ, ૮૪ વાહન, ૮૫ પ્રધાન, ૮૬ વિદ્યા, ૮૭ વિનય, ૮૮ તુષ્ટિ, ૮૯ પુષ્ટિ, ૯૦ પ્રસાદ, ૯૧ ઝલ્લોચ, ૯૨ મદિરા, ૯૩ સત્ય, ૯૪ પૂર્ણપાત્ર, ૯૫ આર્દ્રશાક, ૯૬ પિષ્પલપત્ર, ૯૭ શ્રીવૃક્ષ, ૯૮ તાલવૃક્ષ, ૯૯ પૂજા, ૧૦૦ નિધિ, ૧૦૧ ગૌરી, ૧૦૨ ગંગા, ૧૦૩ સરસ્વતી, ૧૦૪ નર્મદા, ૧૦૫ યમુના, ૧૦૬ સિદ્ધિ, ૧૦૭ પ્રીતિ, ૧૦૮ કીર્તિ. એ સર્વ માંગલિક વસ્તુ જાણવી.

૨૪ ચોવીશમા દાનના ત્રણ જેદ છે. તે કહે છે. ૧ અન્નય, ૨ દ્વ્ય, ૩ પરોપકાર.

૨૫ પચ્ચીશમા યશના પાંચ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ જન્મકૃત પ્રતાપ યશ, ૨ કીર્તિ:

૩ પરાક્રમયશ, ૪ રૂપયશ, ૫ સદાચારમાં પ્રવર્તન કરવું તે યશ.

૨૬ ષઠીશમા કીર્તિના સાત પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ દાનકીર્તિ, ૨ પુણ્યકીર્તિ,

३ विद्वज्जनकीर्त्ति, ४ नवकृतकाव्यकीर्त्ति, ५ आवर्त्तनकीर्त्ति, ६ शौर्यकीर्त्ति, ७ यशःकीर्त्ति.

१७ सत्यावीशमा रसना नवचेद ठे, ते कहे ठे. १ शृंगाररस, २ हास्यरस, ३ करुणारस, ४ रौद्ररस, ५ वीररस, ६ जयानकरस, ७ बीजत्सरस, ८ अद्भुतरस, ९ शांतरस.

१८ अष्टावीशमा जावना उगणपञ्चास चेदो ठे, ते कहे ठे. १ रति, २ हास्य, ३ शोक, ४ क्रोध, ५ उत्साह, ६ जय, ७ जुगुप्सा, ८ विस्मय, ९ स्तंजन, १० स्वेद, ११ स्वर, १२ चेद, १३ रोमांच, १४ वेपथु, १५ वैवर्ण्य, १६ अश्रु, १७ प्रलाप, १८ निर्वेद, १९ ग्लानि, २० शंका, २१ आश्रम, २२ आलस्य, २३ देशचिंता, २४ मोह, २५ धृति, २६ स्मृति, २७ क्रीडा २८ चपलता, २९ जडता, ३० हर्ष, ३१ अवश, ३२ विषाद, ३३ असुख, ३४ वर्ग, ३५ अपस्मार, ३६ निद्रा, ३७ स्वप्न, ३८ विबोध, ३९ अमर्ष, ४० उग्रता, ४१ उन्माद, ४२ मति, ४३ व्याधि, ४४ विरक्त, ४५ वितर्क, ४६ त्रास, ४७ सूमरण, ४८ माया, ४९ लोच.

१९ उगणत्रीशमा अजिनयना चार चेद कहे ठे. १ आंगिक, २ वाचक, ३ सात्त्विक, ४ अहार्थ.

३० त्रीशमा वृत्तिना चार चेद कहे ठे. १ नारती, २ सात्वती, ३ कौशिकी, ४ आरजट्टी.

३१ एकत्रीशमा माहान्पुरुषना चार चेदो ठे, ते कहे ठे. १ धीरोदत, २ धीरोदात्त, ३ धीरललित, ४ धीरशांत.

३२ बत्रीशमा नायकना चार चेदो ठे, ते कहे ठे. १ दक्षिण, २ अनुकूल, ३ शत्रु, ४ धष्ट.

३३ तेत्रीशमा नायकना गुणबत्रीश प्रकारना ठे, ते कहे ठे. १ कुलीन, २ शीलवान्, ३ नयस्थ, ४ शौचवान्, ५ प्रियंवद, ६ प्रीतिमान्, ७ सुजग, ८ विनयवान्, ९ कीर्त्तिमान्, १० त्यागी, ११ विवेकी, १२ शृंगारवान्, १३ अजिमानी, १४ श्लाघ्यवान्, १५ समुज्ज्वलवेष, १६ सकलकला कुशल, १७ प्रिय, १८ सत्यवान्, १९ अवदान्य, २० स्वजन, २१ सुगंधप्रिय, २२ सुवृत्त, २३ मंत्रवान्, २४ क्लेशसह, २५ प्रस्तावप्रकाशक, २६ पंक्ति, २७ उत्तम सत्त्व, २८ धार्मिक, २९ महोत्साही, ३० गुणग्राही, ३१ क्षमी, ३२ प्राज्ञाविक.

३४ चोत्रीशमा माहानायिकाना त्रण चेद कहे ठे. १ स्वकीया, २ परकीया, ३ पणांगना. वाग्जट्टालंकारमां नायिकाना चार चेद कहे ठे. १ अन्नूढा, २ स्वकीया, ३ परकीया, ४ पणांगना.

३५ पांत्रीशमा नायिकाना आठ चेद कहे ठे. १ वासकसज्जा, २ विरहोत्कंठिता, ३ खंमिता, ४ विप्रलब्धा, ५ प्रोषितचर्तुका, ६ कलहांतरिता, ७ अजिसारिका, ८ स्वाधीनचर्तुका.

३६ षत्रीशमा वली पण नायिकाना गुणो एकत्रीश प्रकारना ठे, ते कहे ठे. १ कुलजा, २ सुजगा, ३ सुरुपा, ४ सुसत्त्वा, ५ सुवेषा, ६ सुविनीता, ७ सुरतप्रवीणा, ८ सुखप्रिया, ९ विजोगिनी, १० विचक्षणा, ११ प्रियजाषिणी, १२ प्रसन्नमुखी, १३ पीनस्तनी, १४ रसिका,

૧૫ લક્ષ્મીશ્રી, ૧૬ લક્ષ્મીશ્રી, ૧૭ પવિત્રજ્ઞા, ૧૮ ગીતજ્ઞા, ૧૯ વિદ્યાજ્ઞા, ૨૦ નૃત્યજ્ઞા, ૨૧ સુકુમારશરીરા, ૨૨ સુગંધપ્રિયા, ૨૩ ચારુનેત્રા, ૨૪ નાતિમાનિની, ૨૫ મધુરવાચ્યા, ૨૬ સ્નેહવતી, ૨૭ વિમર્ષવતી, ૨૮ સત્યવતી, ૨૯ શીલવતી, ૩૦ પ્રજ્ઞાવતી, ૩૧ ગુણાન્વિતા.

૩૭ સાહત્રીશમા સૌખ્યકરણના ચાર જેદ છે, તે કહે છે. ૧ અન્યાસકરણ, ૨ અનિમાન, ૩ સંપ્રિયકરણ, ૪ વિષયકરણ.

૩૮ આહત્રીશમા સૌખ્યના ત્રણ પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ આંગિક, ૨ વાચક, ૩ માનસિક.

૩૯ ડંગણચાલીશમા શૌચના દશ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ મુખશૌચ, ૨ સ્નાન, ૩ મૃત્તિકા, ૪ સ્કંધ, ૫ કઢા, ૬ શ્મશ્રુ, ૭ જલ, ૮ નલ, ૯ અનલ, ૧૦ સત્યશૌચ.

૪૦ ચાલીશમા કામના બે જેદ છે, તે કહે છે. ૧ સ્વાનાવિક, ૨ કૃત્રિમ.

૪૧ એકતાલીશમા કામાવસ્થાના દશ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ અનિલાષતા, ૨ સ્મૃતિ, ૩ ગુણોત્કર્ષિન, ૪ ઝદ્દેગ, ૫ પ્રલાપ, ૬ ઝન્માદ, ૭ વ્યાધિ, ૮ જડતા, ૯ મરણ, ૧૦ ચિંતા.

વલી કામના બાણ, કોઈ તેકાણે પાંચ જેદે કહેલા છે, તે કહે છે. ૧ સંગમ, ૨ વિગમ, ૩ હર્ષ, ૪ મોહ, ૫ મરણાધિક.

વલી પણ કામના પાંચ બાણ કહેલા છે, તે કહે છે. ૧ સંમોહન, ૨ ઉત્પાદન, ૩ તાપન, ૪ શોષણ, ૫ મરણ.

૪૨ બહેતાલીશમા મૂર્ખના આઠ પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ નિર્લક્ષ, ૨ શત, ૩ ક્લીબ, ૪ નિર્ઘૃણ, ૫ વ્યસની, ૬ અતિનોગી, ૭ ગર્વિત, ૮ નિષ્ઠુર.

૪૩ ત્રેતાલીશમા નાગરિક જનનાં ચોવીશ કરણ છે, તે કહે છે. ૧ વિષયસુખનો ઝર હો છુદો રાખે. ૨ કાયચિંતાનું સ્થાનક રાખે, ૩ પાણીનું સ્થાનક, ૪ રસોડનું સ્થાનક, ૫ નેપથ્યનું ગૃહ રાખે, ૬ નેપથ્યનાં ઉપકરણ ઘણાં રાખે, ૭ ઘરનાં ઉપકરણ ઘણાં રાખે, ૮ શસ્ત્ર ઘણાં રાખે, ૯ આસન ઘણા પ્રકારનાં રાખે, ૧૦ રમ્યપણું, ૧૧ માલ્યાદિ જોગનું રાખવું, ૧૨ બેસવા ઝવવાનું ગુપ્તસ્થાન રાખે, ૧૩ પ્રજ્ઞાતમાં વિરામ લેવા માટે સ્થાન રાખે, ૧૪ મધ્યાન્હને વિષે જોજન કરવા સ્થાન રાખે, ૧૫ ઠાનું જંદારનું સ્થાનક રાખે, ૧૬ નિરંતર વિદ્યાનો અન્યાસ કરે, ૧૭ કુલોચિત માર્ગવર્તન કરે, ૧૮ પ્રદોષને વિષે ગીતવિનોદ કરે, ૧૯ સુરતોપચાર કરે, ૨૦ ક્યારેક ઝદ્યાનમાં ગમન કરે, ૨૧ કદા ચિત્ત દેત્રનિરીક્ષણ કરે, ૨૨ નિરંતર ગૃહકાર્યમાં રહે, ૨૩ જોગમાં વ્યાસ રહે, ૨૪ વિજનક્તસ્થાન.

૪૪ ચુસ્માલીશમા રૂપના ત્રણ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ સંપૂર્ણ લક્ષ્ણાવયવ, ૨ અસંપૂર્ણ લક્ષ્ણાવયવ, ૩ નિર્લક્ષ્યાવયવ.

૪૫ પીસ્તાલીશમા સ્વનાવના ત્રણ જેદ ૧ મુગ્ધસ્વનાવ, ૨ મુગ્ધચતુરસ્વનાવ, ૩ ચતુરસ્વનાવ.

૪૬ ઠહેતાલીશમા પાર્થિવના દશ પ્રકારેં પ્રમોદે છે, તે એક શ્લોકેં કરી કહે છે. જ્ઞાને દા ને બલે રાજ્યે, વિનોદે વૈરિસંગ્રહે ॥ શૌર્યે ધર્મે ચ સૌખ્યે ચ, પ્રમોદા દશધા સ્મૃતા ॥ ૧ ॥

૪૭ સુહતાલીશમો ચાર પ્રકારનો બોધ કહે છે:— ૧ બાલસંસ્કારપ્રબોધ, ૨ પ્રજ્ઞાપ્રબોધ, ૩ શાસ્ત્રપ્રબોધ, ૪ તત્ત્વનિશ્ચયપ્રબોધ.

૪૮ અહતાલીશમી ચાર પ્રકારની બુદ્ધિ કહે છે:— ૧ ઉત્પાતિકી, ૨ વિનયકી, ૩ કાર્મિકી, ૪ પારિણામિકી.

૪૯ ઝંગણપચ્ચાશમી બુદ્ધિના આઠ પ્રકારેં ગુણ છે, તે કહે છે. ૧ છુશ્રૂષા, ૨ શ્રવણ, ૩ ગ્રહણ, ૪ ધારણા, ૫ કહ, ૬ આપોહ, ૭ અર્થ, ૮ વિજ્ઞાન.

૫૦ પચ્ચાશમા ગાંધર્વના ચાર પ્રકાર કહે છે:— ૧ સ્વરગત, ૨ તાલગત, ૩ પદગત, ૪ અવધાનગત.

૫૧ એકાવન્નમા ત્રણ પ્રકારના મહાગીત કહે છે:— ૧ માહાગીતિ, ૨ ઉપગીત, ૩ અનુગીતિ.

૫૨ બાવન્નમા ગીતના ઠત્રીશ ગુણ છે, તે કહે છે:— ૧ સુસ્વર, ૨ સુતાલ, ૩ સુપદ, ૪ છુદ્ધ, ૫ લલિત, ૬ સુસંબંધ, ૭ સુપ્રમેય, ૮ સુરાગ, ૯ સુરસ, ૧૦ સુસંગિત, ૧૧ સુદર્ષ, ૧૨ સુગ્રહ, ૧૩ શિલ્પ, ૧૪ ક્રમણ્ય, ૧૫ સુવર્ણ, ૧૬ સુગમ, ૧૭ સુરક્ત, ૧૮ સંપૂર્ણ, ૧૯ સાલંકાર, ૨૦ સુનાષાદ્ય, ૨૧ સુસંધિષ્ટ, ૨૨ સવ્યુત્પન્ન, ૨૩ મધુર, ૨૪ સ્ફુટ, ૨૫ અગ્રામ્ય, ૨૬ પ્રસન્ન, ૨૭ કુંચિતકંપિત, ૨૮ સમયોચિત, ૨૯ વિદ્યા, ૩૦ સંગત, ૩૧ પ્રથમસ્થિત, ૩૨ સ્વસ્થ, ૩૩ એક, ૩૪ અદ્ભુત, ૩૫ વિલંબિતમધ્ય, ૩૬ ઊક્ત પ્રમાણ.

૫૩ હવે ત્રેપન્નમા નૃત્યના બે પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ લાસ્ય, ૨ તાંમવ,

૫૪ ચોપન્નમા કાવ્યના શોલ પ્રકાર કહે છે. ૧ સમય, ૨ પ્રતિજ્ઞા, ૩ અન્યાસવિદ્યા, ૪ જાતિ, ૫ ગીતિ, ૬ રીતિ, ૭ વૃત્તિ, ૮ વાચ્ય, ૯ વાચક, ૧૦, ઠંદ, ૧૧ અલંકાર, ૧૨ ગુણ, ૧૩ દોષ, ૧૪ રસ, ૧૫ જાવ, ૧૬ અજિનય.

૫૫ પચ્ચાવન્નમા વત્કૃત્વના દશ પ્રકાર કહે છે. ૧ પરિજાવિત, ૨ સત્ય, ૩ મધુર, ૪ સાર્થક, ૫ પરિસ્ફુટ, ૬ પરિમિત, ૭ મનોહર, ૮ ચિત્ર, ૯ પ્રસન્ન, ૧૦ જાવાનુગત.

૫૬ ઠપન્નમા જાણના ઠ પ્રકારો છે, તે કહે છે. ૧ સંસ્કૃત, ૨ પ્રાકૃત, ૩ અપઞ્ચંશી, ૪ પૈશાચી, ૫ માગધી, ૬ શૌરસેની.

૫૭ સત્તાવન્નમા પાંમિત્યના પાંચ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ વત્કૃત્વ, ૨ વાદિત્વ, ૩ કવિત્વ, ૪ આયામત્વ, ૫ ગમત્વ.

૫૮ અષ્ટાવન્નમા વાદના ચોવિશ જેદ કહે છે. ૧ ઉત્પત્તિ, ૨ સમા, ૩ અયતિ, ૪ સજ્ઞા, ૫ વાદ, ૬ પદ્ધ, ૭ પ્રતિપદ્ધ, ૮ પ્રમાણ, ૯ પ્રજેદ, ૧૦ પ્રસન્ન, ૧૧ પ્રત્યુત્તર, ૧૨

દૂષણ, ૧૩ નૂષણ, ૧૪ ઉપન્યાસ, ૧૫ અનુમોદ, ૧૬ આદેશ, ૧૭ નિર્ણય, ૧૮ ગ્રંથનિશ્ચય, ૧૯ નિશ્ચય, ૨૦ સ્થાન, ૨૧ અર્થીતર, ૨૨ સમતા, ૨૩ જય, ૨૪ પરાજય.

૫૯ ઊગણશાઠમા દર્શનના ઠ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ માહેશ્વરદર્શન, ૨ બ્રાહ્મદર્શન, ૩ સાંખ્યદર્શન, ૪ બૌદ્ધદર્શન, ૫ જૈનદર્શન, ૬ ચાર્વાકદર્શન.

૬૦ સાતમા માહેશ્વર દર્શનના પાંચ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ વિશેષ, ૨ શિવધર્મ, ૩ પાશુપત, ૪ કાલમુખ, માહાવ્રતિક પર્યંત,

હવે તેનાજ બીજી રીતે પાંચ જેદે કહે છે. અયોવિશેષશિવધર્મ, ૧ શૈવ, ૨ પાશુપત, ૩ ફલમુખ, ૪ માહાવ્રત, ૫ બ્રહ્મચર્ય.

૬૧ એકસઠમા બ્રાહ્મણના લક્ષણ દશ પ્રકારે કહે છે. ૧ પ્રમાણ, ૨ સંસ્કાર, ૩ કર્મ, ૪ વર્તન, ૫ બ્રહ્મચારી, ૬ શુદ્ધસ્થ, ૭ વાન ૮ પ્રસ્થ, ૯ યતિ, ૧૦ બ્રહ્મપર્યંત.

૬૨ બાસઠમા સાંખ્ય શાસ્ત્રના ચાર જેદ કહે છે. ૧ તત્ત્વ, ૨ પ્રમાણ, ૩ પ્રકાર, ૪ સર્વાત્મા.

૬૩ ત્રેસઠમા બૌદ્ધમતના દશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ સૌગત, ૨ સર્વદ, ૩ પરિગત, ૪ વિહાર, ૫ પ્રમાણ, ૬ પ્રજેદ, ૭ પ્રમોદ, ૮ શૌર્ય, ૯ ત્રિકયોગાચાર, ૧૦ આધ્યાત્મિકમોક્ષપર્યંત.

૬૪ ચોસઠમા જૈનમતના સાત પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ સર્વજ્ઞ, ૨ ધર્મ, ૩ તત્ત્વાર્થ, ૪ પ્રમાણ, ૫ પ્રતિજ્ઞા, ૬ જેદ, ૭ સિદ્ધપર્યંત.

૬૫ પાંસઠમા ચાર્વાકના ચાર જેદ છે, તે કહે છે. ૧ તત્ત્વાર્થ, ૨ પ્રમાણ, ૩ પ્રજેદ, ૪ પ્રમોદ.

૬૬ ઠાસઠમા વિચારના ચોવીશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ વિદ્યા, ૨ વિજ્ઞાન, ૩ વિનોદ, ૪ કલા, ૫ કવિત્વ, ૬ વક્તૃત્વ, ૭ ગીત, ૮ નૃત્ય, ૯ વાદ્ય, ૧૦ દેશ, ૧૧ કાલ, ૧૨ પાત્ર, ૧૩ પ્રમેય, ૧૪ પર્યાય, ૧૫ જય, ૧૬ રસ, ૧૭ વાદ, ૧૮ અગ્નિનય, ૧૯ ધર્મ, ૨૦ અર્થ, ૨૧ કામ, ૨૨ મોક્ષ, ૨૩ પ્રમાણ, ૨૪ લોકવાદપર્યંત.

૬૭ સદસઠમા ગુરુત્વના દશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ વંશ, ૨ જ્ઞાન, ૩ પદ, ૪ શૌર્ય, ૫ સત્ત્વ, ૬ દાન, ૭ બલ, ૮ જય, ૯ સંતાન, ૧૦ સ્વગુણ.

૬૮ અડસઠમા ચરિતના ચાર જેદ કહે છે. ૧ માનવચરિત, ૨ દાનવચરિત, ૩ વીરવિલાસચરિત, ૪ ગુણપ્રસ્થાપન ચરિત.

૬૯ ઊગણ્યોતેરમા રાજ્યપાલનના પાંચ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ ધર્મપાલન, ૨ રાજ્યપાલન, ૩ નૂમિપાલન, ૪ પ્રજાપાલન, ૫ નીતિપાલન.

૭૦ સિત્તેરમા ઉત્તમપણાના સાત જેદો છે, તે કહે છે. ૧ વય, ૨ કુલ, ૩ શીલ, ૪ રૂપ, ૫ પદ, ૬ જ્ઞાન, ૭ પ્રયોગ.

૭૧ એકોતેરમા શક્તિના નવ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનશક્તિ, ૨ ધર્મશક્તિ, ૩ દાન

શક્તિ, ૪ મંત્રશક્તિ, ૫ કામશક્તિ, ૬ અર્થશક્તિ, ૭ યુદ્ધશક્તિ, ૮ વ્યાયામશક્તિ, ૯ દેશશક્તિ.

૭૨ બહોતેરમા અહંકારના આઠ પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાન અહંકાર, ૨ દાન અહંકાર, ૩ બલ અહંકાર, ૪ ધર્મ અહંકાર, ૫ કામ અહંકાર, ૬ દ્વ્ય અહંકાર, ૭ શત્રુ મારણ અહંકાર, ૮ સમારંજન અહંકાર.

૭૩ ત્રહોતેરમા વાત્સલ્યના ચાર જેદ છે, તે કહે છે. ૧ દેવવાત્સલ્ય, ૨ સજીવવાત્સલ્ય, ૩ મિત્રવાત્સલ્ય, ૪ વલ્લજન પુરુષ વા પદાર્થનું સ્નેહનેલીધે વાત્સલ્ય.

૭૪ ચમ્મોતેરમા પ્રાપ્તિના આઠ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, ૨ ધર્મપ્રાપ્તિ, ૩ બલપ્રાપ્તિ, ૪ કામપ્રાપ્તિ, ૫ વિજ્ઞાનપ્રાપ્તિ, ૬ પાત્રસંગ્રહપ્રાપ્તિ, ૭ સર્વાર્થ, ૮ રાજ્યપ્રાપ્તિ.

૭૫ પંચોતેરમા શૌર્યના ચોવીશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ સ્નાનશૌર્ય, ૨ મનઃશૌર્ય, ૩ શબ્દશૌર્ય, ૪ પ્રતાપ, ૫ ઝડય, ૬ પ્રતિજ્ઞા, ૭ તેજ, ૮ જ્ઞાન, ૯ સંગ્રામ, ૧૦ જય, ૧૧ સાહસ, ૧૨ પ્રતિપન્ન, ૧૩ શરણાગત, ૧૪ પ્રમોદ, ૧૫ પ્રબોધ, ૧૬ આજ્ઞા, ૧૭ ઝડમ, ૧૮ અર્થ, ૧૯ આચાર, ૨૦ બલ, ૨૧ કીર્તિ, ૨૨ લક્ષણ, ૨૩ વ્રત, ૨૪ આપદાશૌર્ય.

૭૬ ઠોતેરમા બલના દશ પ્રકાર કહે છે. ૧ વાગ્બલ, ૨ કાયબલ, ૩ બુદ્ધિબલ, ૪ સ્થાન બલ, ૫ સુદૃઢબલ, ૬ શકુનબલ, ૭ દેવતાબલ, ૮ ધનબલ, ૯ મંત્રબલ, ૧૦ સૈન્યબલ.

૭૭ સત્યોતેરમા આજ્ઞાના દશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાન, ૨ આગમ, ૩ પ્રતાપ, ૪ દેશ્વર્ય, ૫ વાક, ૬ પરિશ્રમ, ૭ નિષ્ઠા, ૮ રતિ.

૭૮ અષ્ટોતેરમા સંગ્રહના નવ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનસંગ્રહ, ૨ પાત્રસંગ્રહ, ૩ મિત્રસંગ્રહ, ૪ પત્નિયોગસંગ્રહ, ૫ બલસંગ્રહ, ૬ જયસંગ્રહ, ૭ ધર્મસંગ્રહ, ૮ શ્રુતસંગ્રહ, ૯ ગુણસંગ્રહ.

૭૯ ઊગળ્યાએંશીમા પરિહેદના પાંચજેદ છે, તે કહે છે. ૧ અલક્ષિત, ૨ લક્ષિત, ૩ માનસિક, ૪ વાચક, ૫ કાર્મણ.

૮૦ એંશીમા પ્રચુલ્લના પાંચ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનપ્રચુલ્લ, ૨ અદ્યપ્રચુલ્લ, ૩ શૌર્યપ્રચુલ્લ, ૪ સ્થાપનાપ્રચુલ્લ, ૫ પ્રદાનપ્રચુલ્લ.

૮૧ એક્યાશીમા લબ્ધિના આઠ જેદ છે. તે કહે છે. ૧ અણિમા, ૨ મણિમા, ૩ ગરિમા, ૪ લધિમા, ૫ ઈશિલ્લ, ૬ વશિલ્લ, ૭ પ્રાપ્તિ, ૮ પ્રાકાશ્ય.

૮૨ વ્યાસીમા દિવ્યના દશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ જલ, ૨ અગ્નિ, ૩ ઘટ, ૪ કોશ, ૫ વિષ, ૬ માષ, ૭ તાંડુલ, ૮ ફલ, ૯ તુલ, ૧૦ સુતસ્પર્શ.

૮૩ ત્ર્યાશીમા અપરાધના દશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ અદ્વજંગ, ૨ નૃપવધ, ૩ સ્ત્રીવધ, ૪ વર્ણ સંકર, ૫ પરસ્ત્રીગમન, ૬ ચૌર્ય, ૭ પતિવિનાનો ગર્જ, ૮ દંપત્યારુષ્ય, ૯ વાક્ય, ૧૦ ગર્જપાતન.

૮૪ ચોરાશીમા ઉત્તમકારિગરના ૭ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ આરામિક, ૨ મણિકાર, ૩ સ્વર્ણકાર, ૪ કાંસ્યઘાટક, ૫ દારુકૃત, ૬ કુંજકાર.

૮૫ પંચાશીમા મધ્યમ કારિગર પુરુષોના ૭ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ હુહાર, ૨ સલાટ, ૩ કહિયા, ૪ યંત્રવાહકશોઢિક, ૫ તંતુવાયી, ૬ હજામ.

૮૬ ઠાશી અધમ કારિગર પુરુષોના ૭ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ધોબી, ૨ ચમાર, ૩ નટ, ૪ ચરટ, ૫ સ્વારવા, ૬ કૈવર્તક તે નિહ.

૮૭ સત્યાશીમા ઉત્તમ પ્રકૃતિવાલા કારિગરના ૭ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ હજામ, ૨ સોની, ૩ સ્વત્રી, ૪ કાંસ્યઘડનાર, ૫ સુતાર, ૬ કુંજાર.

૮૮ અઠ્યાશીમા મધ્યમ પ્રકૃતિવાલા કારિગરના ૭ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ આરામિક એટલે માલી, ૨ મણિયાર, ૩ દરજી, ૪ કૃક, ૫ ચિતારો, ૬ પાલખી ઝપાડનાર જોઈ.

૮૯ નેવાશીમા અધમ પ્રકૃતિવાલા કારિગરના ૭ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ચમાર, ૨ મ ઘપાડનાર, ૩ નટ, ૪ નિહ, ૫ હુહાર, ૬ પારાધિ.

૯૦ નેવુંમા નારુના નવ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ઘાંચી, ૨ મોચી, ૩ ઘાંઢા, ૪ ધોબી, ૫ હુહાર, ૬ દરજી, ૭ માઠી, ૮ નિહ, ૯ ગોવાલ. એ નવ નારુકના નામ જાણવા.

૯૧ એકાણુમા કારુના નવ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ કાંદવિક, ૨ કૌટુંબિક, ૩ કુંજાર, ૪ સોની, ૫ માલી, ૬ તંબોલી, ૭ હજામ, ૮ કાઢિક, ૯ ગાંધર્વ ધાયક.

૯૨ બાણુમા શબ્દના પાંચ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ વીણાનો શબ્દ, ૨ સતારનો શબ્દ, ૩ વંશશબ્દ, ૪ માદલનોશબ્દ, ૫ કરતાલનો શબ્દ.

૯૩ ડ્યાણુમા ધાન્યના ત્રણ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ શીર્શક, ૨ શંબા, ૩ ઘંટક.

૯૪ ચોરાણુમા શાકના ચાર જેદ છે, તે કહે છે. ૧ કંદ શાખા, ૨ પત્ર, ૩ પુષ્પ, ૪ ફલ.

૯૫ પંચાણુમા માંસના ત્રણ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ જલચરમાંસ, ૨ અજલચરમાંસ, ૩ સ્થેચરમાંસ.

૯૬ ઢુણુમા રસના ૭ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ આમ્લ, ૨ મધુર, ૩ તીક્ષ્ણ, ૪ કષાય, ૫ કટુ.

ગાથા પ્રાસ્તાવિક છે. આહારનિમિત્તેણં, વેસાએ ઘર માગડ ॥ ધમ્મલાજંતુ જા જાણઈ, દવ્વલાજં વિમગ્ગિયડ ॥ ૧ ॥ માણગણં મુણિણા, પહિયા તિણડ તહિં ॥ હિરણાણં તુ કોહીડં, વેસાએ અગ્ગડં તયા ॥ ઇતિ માહાનિશીયે ॥ સાકાદિવેસણાસત્તી, નંદીસેણે મુણીસરે ॥ જીવિએ સાગિહે આસી, દસણં પહિવોહિં. ઇતિ શતરત્નસંગ્રહઃ સમાપ્તઃ ॥

હવે વાસુદેવ, તીર્થંકર અને ચક્રવર્તી તથા બલદેવ, એ ચાર પદવીવાલા જીવો દેવતા તથા નારકીથી આવ્યાં ઉપજે પણ મનુષ્યમાંથી આવે નહીં.

૧ ચક્રવર્તી તથા બલદેવ, એ બેહુ ચારે નિકાયના દેવોમાંથી આવી ઉપજે.

- ૧ તીર્થંકર તથા વાસુદેવ, એ બેહુ વૈમાનિક દેવોમાંથી આવી ઉપજે.
- ૨ ચક્રવર્તીના જે પાંચ મનુષ્ય રત્ન છે, તે સાતમી નરક, તે ઝકાય, વાયુકાય, તિર્થંચ અને મનુષ્ય તથા અનુત્તર વિમાન, એટલા સ્થાનકથી આવ્યા ન હોય, શેષસ્થાનકથી આવ્યા હોય.
- ૪ તથા હાથી અને અશ્વ, એ બે તિર્થંચપંચેન્દ્રિય રત્ન છે, અને સાત એકેન્દ્રિય રત્ન છે એમની ઉત્પત્તિ યથાસંજવપણે જાણવી.

કયા જીવ નરકે જાય ?	કયો જીવ કયી નરકે જાય ?	બાહુલ્ય આશ્રયી વિશેષ કહે છે.
સંહિપંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા સંખ્યા	૧ અસંહી પંચેન્દ્રિય તિર્થંચ	૧ બ્યાલ સર્પ પ્રમુખ.
તા વર્ષાયુવાલા એવા મનુષ્ય	૨ પહેલી નરક સુધી જાય.	૨ ઢાઢાલા સિંહ વાઘ પ્રમુખ.
અને તિર્થંચ મરી નરકે જાય	૩ ગર્જન છુજપરિસર્પ, ગોહ, નો	૩ ગૃધ્ર પક્ષી પ્રમુખ.
તેના આચરણ કહે છે.	૪ લીયાદિ બીજી સુધી જાય.	૪ જલચર મત્સ્ય પ્રમુખ.
૧ મિથ્યાત્વી જીવ.	૫ ગર્જનજપંચીત્રીજીનરકે જાય.	૫ એટલા જાતિના જીવ પ્રાયઃ
૨ માહા આરંજન કરનાર.	૬ સિંહ પ્રમુખ ચૌપદ જીવો	૬ ઘણું કરી નરકથી આવે અને
૩ ઘણા પરિગ્રહમાં આસક્ત.	૭ થી નરક સુધી જાય.	૭ પાઠા પણ મરીને નરકે જ જાય,
૪ ઘણો લોની હોય.	૮ ગર્જનજવરઃપરિ સર્પ પાંચમી	૮ મ કે કોઈ કોઈ જીવ નરક
૫ શુનક્રિયા રહિત હોય.	૯ નરક સુધી જાય.	૯ થી આવ્યા પછી જાતિસ્મરણા
૬ પાપરુચિ જીવ હોય.	૧૦ સ્ત્રીરત્ન ઠઠી નરકે જાય.	૧૦ દિસામગ્રીયે સમકિત પામીને
૭ રૌડપરિણામી હોય.	૧૧ ગર્જનજમનુષ્ય, ગર્જનજ મત્સ્ય	૧૧ શુનગતિમાં પણ જાય છે.
૮ કૃતબ્રહ્મ પરિણામ વાલો.	૧૨ ઉત્કૃષ્ટ સાતમી નરકે જાય.	

સંખ્યાતા આયુ વાલા મનુષ્ય મરીને ચારે ગતિમાં જાય, પરંતુ વજ્રરૂપનનારાચ સંઘય એવાલા કોઈ કોઈ મનુષ્ય પાંચમી સિદ્ધગતિમાં પણ જાય છે, તે કહે છે.

૧ મનુષ્યજાતિ સામાન્યથી જઘન્ય એક બે	૧ તાપસાદિલિંગે એક સમયે.	૧૦
અને ઉત્કૃષ્ટાં ૧૦૮ એક સમયમાં સીજે. અ	૨ સાધુલિંગે એકસમયે.	૧૦૮
ને વિશેષથી વેદ આશ્રયી આ પ્રમાણે સીજે.	૩ હવે જઘન્ય મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ અવગાહ	
૧ સ્ત્રીલિંગે વીશ સીજે.	૪ ના આશ્રયી મોઢુ જવાનું કહે છે.	
૨ નપુંસકલિંગે દશ સીજે.	૫ ૧ લઘુ બે હાથની અવગાહનાયે.	૪
૩ પુરુષલિંગે ૧૦૮ સીજે.	૬ ૨ મધ્યમ અવગાહનાયે.	૧૦૮
હવે ગ્રહસ્થાદિક લિંગઆશ્રયી એક સમ	૭ ૩ ઉત્કૃષ્ટ પાંચરો ધનુષ્યની અવગાહનાયે ૨	
યમાં કેટલા સીજે તે ? કહે છે.	૮ ૧ ઊર્ધ્વલોક મેરુચૂલિકા નંદનવન પ્રમુખ ૪	
૧ ગૃહસ્થલિંગે એક સમયે.	૯ ૨ અધોલોક તે અધોગ્રામાદિકથી.	૧૨

૩ તિર્યક લોકથી એક સમયે.	૧૦૮	૧૦ અપ્કાયથી આવ્યા.	૪
૧ સમુદ્ગલમાંથી એક સમયે.	૨	૧૧ વનસ્પતિથી આવ્યા.	૬
૨ શેષ કહ નદી પ્રમુખમાંથી.	૩	૧૨ તિર્યચપંચેન્દિય પુરુષથી આવ્યા.	૧૦
હવે કહ ગતિમાંથી આવેલા મનુષ્ય એક સ		૧૩ તિર્યચ સ્ત્રીથી આવ્યા.	૧૦
મયે કેટલા મોઢે જાય ? તે કહે ઢે.		૧૪ મનુષ્ય પુરુષથી આવ્યા.	૧૦
૧ નરકગતિથી આવ્યા.	૧૦	૧૫ મનુષ્ય સ્ત્રીથી આવ્યા.	૧૦
૨ તિર્યચ ગતિથી આવ્યા.	૧૦	૧૬ જીવનપતિની પ્રત્યેક નિકાયથી.	૧૫
૩ મનુષ્યગતિથી આવ્યા.	૨૦	૧૭ જીવનપતિની દેવીથી આવ્યા.	૦
૪ દેવગતિથી આવ્યા.	૧૦૮	૧૮ વ્યંતર દેવોથી આવ્યા.	૧૦
૫ રત્નપ્રજાથી આવ્યા.	૧૦	૧૯ વ્યંતર દેવીથી આવ્યા.	૫
૬ શર્કરપ્રજાથી આવ્યા.	૧૦	૨૦ જ્યોતિષી દેવોથી આવ્યા.	૧૦
૭ વાલુકાપ્રજાથી આવ્યા.	૧૦	૨૧ જ્યોતિષી દેવીથી આવ્યા.	૨૦
૮ પંકપ્રજાથી આવ્યા.	૪	૨૨ વૈમાનિક દેવોથી આવ્યા.	૧૦૮
૯ પૃથ્વીકાયથી આવ્યા.	૪	૨૩ વૈમાનિક દેવીથી આવ્યા.	૨૦

ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નનાં નામ તથા લંબાઈ આદિક પ્રમાણ તથા તેનાથી થતાં કામ.

એકેન્દિય.	પ્રમાણ.	જે કાર્ય કરે તે કહે ઢે.	પંચેન્દિય.	શું કાર્ય કરે.	વાસુદેવ.	દેહમાન.
ચક્રરત્ન.	વામપ્રમાણ.	વૈરીનુંમસ્તક હેદે.	પુરોહિત.	શાંતિકર્મકરે.	ચક્રરત્ન.	સાતે જે
ઠત્રરત્ન.	વામપ્રમાણ.	મ્લેહનામેઘનો નિરોધ.	અશ્વરત્ન.	મહાપરાક્રમી	ધનુષ્યરત્ન.	કાળેં ઝ
દંમરત્ન.	વામપ્રમાણ.	વાંકીજૂમિને સમી કરે.	ગજરત્ન.	મહાપરાક્રમી	ખડ્ગરત્ન.	તપન્ન થ
ચર્મરત્ન.	બે હાથપ્રમાણ	શાલી પ્રમુખને ઉત્પન્ન.	સેનાપતિ	ચારસંમજિતે	કૌસ્તુજ.	યા હોય,
સ્વદ્ગરત્ન.	બત્રીશઅંગુલ.	સંયામમાંશક્તિવંતહોય	ગૃહપતિ	ધરયોગ્યકામ	ગદારત્ન.	તે કાલ
કાંગિણી.	ચારઅં.લાંબું.	વૈતાઢ્યનીનીંતેમાંમલા	વાર્તિક.	નદીના પુલ.	વનમાલના	પુરુષ
મણિરત્ન.	ચારઅં.લાંબું.	બારયોજન ઉદ્યોત કરે.	સ્ત્રીરત્ન.	મહારૂપવંત.	શંસ્વરત્ન.	પ્રમાણ.

એ એકેકું રત્ન એક હજાર યજ્ઞદેવોયે અધિષ્ઠિત હોય, અને બે હજાર દેવો ચક્રવર્તીની બે બાહુયે અધિષ્ઠિત હોય સર્વ મલી શોલ હજાર દેવો ચક્રવર્તીની સેવા કરે. એમાં ચક્રરત્ન, સ્વદ્ગરત્ન, ઠત્રરત્ન અને દંમરત્ન. એ ચાર આયુધશાલામાંં ઉપજે. તથા મણિરત્ન, સુવર્ણકાંગિણીરત્ન અને ચર્મરત્ન, એ ત્રણ ખંડારમાંં ઉપજે. અને હસ્તી તથા અશ્વ, એ બે વૈતાઢ્ય પર્વતમાંં ઉપજે. જંબૂદ્વીપમાંં જયન્યથી ચાર ચક્રવર્તી હોય, તેવારેં ઢપન્ન રત્ન

१६ लक्ष्मीकरषद्वय।
१७ लक्ष्मीर्नीलकण्ठी

- ૧૭ વાસુદેવ પદવી. ૧૮ કેવલી પદવી. ૧૯ શ્રાવક પદવી. ૨૦ મંમલિક પદવી.
૨૧ બલદેવ પદવી. ૨૨ સાધુ પદવી. ૨૩ સમકિત પદવી.

હવે કયીગતિથી નિકલ્યા જીવો, એ ત્રેવીશ માંહેલી કયી પદવી પામે ? તે કહે છે.

- ૧ પહેલી નરકના નિકલ્યા જીવ, એકેંડી રત્નની સાત પદવી ન પામે બાકી શોલ પામે.
- ૨ બીજા નરકના નિકલ્યા જીવ, એક ચક્રવર્તિ પદવી વર્જિને બાકી પન્નર પદવી પામે.
- ૩ ત્રીજા નરકના નિકલ્યા જીવ, વાસુદેવ બલદેવ એ બે ટાલી બાકી તેર પદવી પામે.
- ૪ ચોથા નરકના નિકલ્યા જીવ, એક તીર્થંકર વર્જી બાકી બાર પદવી પામે.
- ૫ પાંચમા નરકના નિકલ્યા જીવ, કેવલી વર્જી બાકી અગીયાર પદવી પામે.
- ૬ ઠાઠા નરકના નિકલ્યા જીવ એક સાધુ ટાલી બાકી દશ પદવી પામે.
- ૭ સાતમા નરકના નિકલ્યા જીવ, હસ્તિરત્ન, અશ્વરત્ન, સમકેત એ ત્રણ પદવી પામે.
- ૮ નવનપતિ, વાણવ્યંતર અને જ્યોતિષી એ ત્રણ નિકાયમાંથી નિકલેલા જીવ, એક વાસુદેવ બીજો તીર્થંકર એ બે પદવી ન પામે શેષ એકવીશ પદવી પામે.
- ૯ ધૃતિવી, અપ્પ, વનસ્પતિ, પંચેન્દ્રિયતિર્થંકર અને મનુષ્ય એ પાંચમાંથી નિકલ્યા જીવો, ચક્રવર્તી, વાસુદેવ, બલદેવ અને તીર્થંકર એ ચાર વર્જી શેષ ડગણીશ પદવી પામે.
- ૧૦ બેંડી, તેંડી અને ચૌરિંડી એ ત્રણ વિકલેંડી માંહેથી નિકલ્યા જીવો ચાર ઉત્તમ પુરુષ અને પાંચમી કેવલીની પદવી ટાલી શેષ અઠાર પદવી પામે.
- ૧૧ અગ્નિ અને વાયુકાયમાંથી નિકલ્યા જીવો સાત એકેંડીરત્ન આઠમો હસ્તિરત્ન અને નવમો અશ્વરત્ન એ નવ પદવી પામે.
- ૧૨ સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકના નિકલ્યા જીવ સર્વ ત્રેવીશ પદવી પામે.
- ૧૩ ત્રીજાથી આઠમા દેવલોકના નિકલ્યા જીવ, સાત એકેંડી ટાલી શેષશોલ પદવી પામે.
- ૧૪ નવમા દેવલોકથી માંમી નવગ્રેવેયક પર્યંતના નિકલ્યા જીવો, સાત એકેંડીરત્ન આઠમું હસ્તિરત્ન અને નવમું અશ્વરત્ન વર્જી શેષ ચૌદ પદવી પામે.
- ૧૫ પાંચ અનુન્તરથી આવેલા જીવો ચૌદરત્ન તથા વાસુદેવ ટાલી શેષ આઠ પદવી પામે.

હવે વિમાન પ્રમુખ પદાર્થ જે આંગુલેં કરી મવીયેં, તે કહે છે.

- ૧ ઘર, કૂવા, તલાવ પ્રમુખ જે વસ્તુ છે તે સર્વ આત્માંગુલેં કરી માપીયેં.
- ૨ ધૃત્વી, પર્વત, વિમાન પ્રમુખ જે છે તે સર્વ પદાર્થો પ્રમાણાંગુલેં કરી માપીયેં.

૩ શરીરને ઉત્સેધાંગુલેં કરી માપીયેં.

હવે એ આંગુલના પ્રમાણ કહે છે.

- ૧ સર્વથી પહેલાં સૂક્ષ્મ પરમાણું કહીયેં.
- ૨ એવા અનંતા સૂક્ષ્મ પરમાણુયેં એક બાદર પરમાણુ કહીયેં.
- ૩ આઠ બાદર પરમાણુયેં જે સૂર્યના તાપેં

जाली प्रमुखमां नजरें देखाय, एवा कणी
याने ऊर्ध्वरेणु अथवा रथरेणु कहीयें.

४ आठ ऊर्ध्वरेणुयें एक त्रसरेणु आय.

५ आठ त्रसरेणुयें देवकुरु क्षेत्रना युगली
या मनुष्य संबंधी एक मोवाजानी
अणी आय, तेने वालाग्र कहीयें.

६ आठ वालाग्रें एक लीख आय.

७ आठ लीखें एक यूका आय.

८ आठ यूकायें एक यव आय.

९ आठ यवें एक उत्सेधांगुल आय.

१० ठ उत्सेधांगुलें एक पग आय.

११ बे पगें एक विलस एटले वेंत आय.

१२ बे विलसें एक हाथ आय.

१३ चार हाथें एक धनुष्य आय.

१४ बे हजार धनुष्यें एक कोश आय.

१५ चार कोशें एक योजन आय.

हवे प्रमाणादि अंगुल कहे ठे.

१ चारशें उत्सेधांगुलें एक प्रमाणांगुल आय.

२ बे उत्सेधांगुलें श्रीमहावीर जगवाननुं
एक आत्मांगुल कहेवाय.

३ श्रीकृष्णदेवजी अने जरतचक्रवर्तीनुं शरीर.

१२० प्रमाणांगुल प्रमाण जाणवुं.

हवे सर्व जीवोने उपजवानी योनि चोराशी
लाख ठे, ते सर्व प्रथम पांत्रीश द्वारमां कहेली
ठे, अहीं तेनुं स्वरूप लखीयें ठैयें.

१ जे जीवोनी उपजती वखतें वर्ण, गंध,
रस, स्पर्श एक बीजाना परस्पर सरखा
होय, तेवा सर्व जीवोनी एकज योनि ठे.

२ उपजवानां स्थानकने पण योनि कहीयें.

३ गोबरना ठाणामां जेटली जातिना जीव
आवी उपजे, ते सर्व एक योनिना जाणवा
हवे पांत्रीश द्वारमां प्रत्येक दंमकें जीवोना
कुलनी संख्या कही ठे, तेनो शरवालो करीयें,
तेवारें १९७५००००००० आय. यद्यपि उप
जवानी योनि एकज ठे पण तेमां क्रमी
क्रीडा प्रमुख घणां कुल आवी उपजे ठे.

हवे जूदी जूदी योनिनां स्वरूप कहे ठे.

१ देवता एकेंडिय, नारकीने संवृत योनि ठे.

२ विकलेंडिय, समूर्तिमपंचेंडिय, तिर्यच
अने मनुष्यने विवृत योनि होय.

३ गर्जज पंचेंडिय तिर्यच तथा मनुष्यने
मिश्र ते संवृत, निवृत, बेहु योनि होय.

४ देवता, नारकीने अचित्त योनि होय.

५ गर्जज तिर्यच तथा मनुष्यने मिश्रयोनि ठे.

६ बाकी सर्व जीवने सचित्तादि त्रण योनि ठे.

७ नारकीने शीत कृष्ण ए बे योनि ठे.

८ देवता अने गर्जज तिर्यच पंचेंडीय तथा
मनुष्यने मिश्र योनि होय.

९ पृथ्वी, अप, वायु, वनस्पति तथा सं
मूर्तिम तिर्यच अने मनुष्यने त्रण योनि ठे.

१० तेउकायने एकज कृष्ण योनि होय.

हवे मनुष्यने योनि विशेष कहे ठे.

१ शंखावर्त्ता योनिमां पुत्र मरण पामे.

२ शंखावर्त्ता योनि स्त्रीरत्ननेज होय.

३ कूर्मोन्नत योनि ते काचबाना पुंठनी पेटें
उंची होय पेट वधे नही, ए योनिमां अ
रिहंत, चक्रवर्ती, वासुदेव, बलदेव उपजे.

४ वंशना पान बे जेलां करीयें एवे आकारें

જે યોનિ હોય તે ત્રીજી વંસીપત્તા યોનિ કહીયેં. એમાં શેષ સામાન્ય મનુષ્ય ઉપજે.

હવે આયુસંબંધિ વિશેષ કહે છે.

- ૧ બાંધવાની વેલાર્યેં બંધકાલ આયુ કહીયેં.
 - ૨ આયુ બાંધ્યા પછી જેટલો કાલ વચમાં ઉદય ન આવે, તેને આવાધાકાલ કહીયેં.
 - ૩ આયુ પૂર્ણ થાય તે અંતસમયાયુ કહીયેં.
 - ૪ ઘણો કાલ જોગવવા યોગ્ય આયુને સર્વ પ્રદેશોં ઉદેરી સ્વલ્પકાલ જોગવવા યોગ્ય કરે સમકાલેં જોગવે તેને અપવર્તન કહીયેં.
 - ૫ જેટલા કાલનો બાંધ્યું તેટલો જ જોગવે તેને અનપવર્તન આયુ કહીયેં
 - ૬ જે કારણેં કરી આયુ ઘટે, તે સપક્રમ આયુ છે.
 - ૭ કોઈ કારણેં આયુ ન ઘટે તે નિરુપક્રમાયુ.
- હવે બંધકાલ જે જીવને જેટલો હોય, તે કહે છે.
- ૧ દેવતા, નારકી, અસંખ્યાતા વર્ષાયુવાલા યુગલીયા મનુષ્ય તિર્યંચ એ સર્વ ઠ માસ આયુ રહે, તેવારેં પરજવનું આઝખું બાંધે.
 - ૨ સંખ્યાતા વર્ષાયુ વાલા એવા તિર્યંચ મનુષ્ય નિરુપક્રમાયુ વાલા તે ત્રીજો જાગ આયુ બાકી રહે તેવારેં પરજવનું આયુ બાંધે.
 - ૩ સોપક્રમ આયુ વાલા મનુષ્ય તિર્યંચ ત્રીજા જાગથી ઊંડું શેષાયુ રહે અને અથવા નવમો જાગ, અથવા સત્તાવીશમો જાગ અથવા અંતર્મુદૂર્ત આયુ શેષ રહે, તેવારેં પરજવનું આયુ બાંધે.
 - ૪ આઝખાનો જેટલો જાગ બાકી રહે અને નવા આઝખાનો બંધ પડે, પછી જેટલે

કાલેં ઉદય આવે, તેની વચમાંનો કાલ તે અવાધાકાલ કહેવાય.

- ૫ અંતસમયેં આયુ પૂર્ણ થયે જાવ એક સમય પ્રમાણ રુજીગતિ કરે અથવા ચાર પાંચ સમય પ્રમાણની વક્રગતિ કરે.

હવે એ બેઢુ ગતિમાં નિશ્ચય વ્યવહારનયેં કરી પરજવનું આઝખું ઉદય આવે અને પરજવનો આહાર હોય તે કહે છે.

- ૧ રુજીગતિમાં પહેલે સમયેં પરજવનું આઝખું અને પરજવનો આહાર ઉદય આવે.
- ૨ વક્રગતિમાં બીજે સમયેં પરજવનું આઝખું ઉદય આવે, અને એક સમયની વક્રગતિમાં બીજે સમયેં આહાર કરે.
- ૩ બે સમયની વક્રગતિમાં ત્રીજે સમયેં આહાર કરે. એક સમય અનાહારી હોય.
- ૪ ત્રણ સમયની વક્રગતિમાં ચોથે સમયેં આહાર કરે. બે સમય અનાહારી હોય.
- ૫ ચાર સમયની વક્રગતિમાં પાંચમે સમયેં આહાર કરે. ત્રણ સમય અનાહારી હોય.
- ૬ એક સમયની વક્રગતિમાં બેઢુ સમય આહાર લીયે.

હવે આયુઆશ્રયી કહે છે.

- ૭ જે આયુ બાંધવા સમયેં યથાયોગ્ય ઢીલું બાંધ્યું, તે દેશકાલ અધ્યવસાય આશ્રયી ઘટે, તેને અપવર્તનાયુ કહીયેં.
- ૮ જે આઝખું પહેલું ઘણું નિકાચિતબંધેં કરી બાંધ્યું, તે અવશ્ય જોગવવું જોઈયેં તેને અનપવર્તન આયુ કહીયેં.
- ૯ જે ઉત્તમ પુરુષ જેવા કે ચક્રવર્તીંચ,

मेशरीरी तेज नवें मोह जावा वाला
एवा मनुष्य, तेमज देवता तथा नार
की अने युगलीया मनुष्य तथा तिर्थ
च ए सर्वनुं निरुपक्रम आउखुं होय.
१० जे अथ्यवसायें अथवा विष प्रमुखें क
री आउखुं घटे, ते अथ्यवसाय प्रमुख
उपक्रम कहीयें, अने ए उपक्रमथी वि
परीत ते अनुपक्रम कहीयें.
हवे सात प्रकारें आयु घटे, ते कारण कहे ठे.
१ राग द्वेषथी तथा स्त्रीना स्नेहथी मरे, ते
अथ्यवसाय मरण कहीयें.
२ ताजणा प्रमुख शस्त्रथी मरे, अथवा फां

सी खाई मरे ते निमित्त मरण कहीयें.
३ छुख तृषाथी मरे, अथवा घणो आहार क
रवाथी मरे ते आहार मरण कहीयें.
४ शूलथी, विषमवेदनाथी, पेट दुःखवाथी
मरे ते वेदना मरण कहीयें.
५ पेटमां कटारी मारी मरे, पाणीमांहे पडी
मरे, ते पराघात मरण कहीयें.
६ विषकन्या फरसथी मरे, सर्प विंढी प्रमु
खना मसवाथी मरे, ते फरस मरण कहीयें.
७ घणा श्वासोद्ध्वास आव्याथी मरे ओडा
श्वासोद्ध्वास आव्याथी मरे, ते आणपाण
मरण कहीयें.

हवे कुबेरदत्ता साधवीयें बालकनी आगल अठार नात्रां पोतानां गायां, तेनां नाम कहे ठे.

प्रथम बालकनी साथें ठ सगपण कहे ठे.
१ पोतानी माताना उदरमांथी ए बालकनो
जन्म थयो ठे माटें जाइ थयो.
२ जाइनो दीकरो आय माटें जत्रीजो थयो.
३ धणीनो न्हानो जाइ आय माटें देवरथयो.
४ शोकनो जण्यो ठे माटे दीकरो थयो.
५ बापनो जाइ आय, माटें काको थयो.
६ शोकना दीकरानो दीकरो माटें पौत्रो थयो.
हवे कुबेरदत्त जाईनी साथें ठ नात्रां थयां ते कहे
१ बेहु जण एकज माताना उदरथी उपना
ठैयें ते माटे महारो जाइ कहेवाय.
२ फरी महारी मातानो ए धणी थयो ठे ते
माटें महारो बाप कहेवाय.
३ एनी साथें हुं परणी माटें जत्तार थाय.
४ ए पालणामां पोढेलो ठोकरो महारा घ
णीनो जाइ आय ठे तेथी ते ठोकरो म

हारो काको थयो ते महारा काकानो व
ली ए बाप थाय माटें महारो दादो थयो.
५ वली पहेला महारी शोक्यनो ए दीकरो
हतो माटें महारो पण दीकरो थयो
६ महारी सासुनो धणी थाय ठे ते माटे म
हारो ससरो पण थाय.
हवे कुबेरदत्ता गणिकानी साथें ठ नातरां
केवी रीतें थाय ? ते लखीयें ठैयें.
१ एनी कुखें जन्मी हुं माटे माता थाय.
२ महारा धणीनी माता थाय माटे सासू ठे.
३ महारा जाइनी स्त्री थाय माटें नोजाइ ठे.
४ महारा जत्तारनी स्त्री थाय ते शोक्य कहीयें.
५ महारा काकानी माता थाय ते दादी कहीयें.
६ महारी शोक्यनो दीकरो ते महारो पण
दीकरो थयो, तेनी ए स्त्री ठे. ए सगपण
गणतां महारी वहु पण थाय.

ए अढार नात्रां कुबेरदत्ता साधवीयें एकला पोता आश्री पालणामां पोहोढेला गो करानी आगल गाइ संजलाव्यां एवा कुबेरसेना वेश्या तथा ते साधवीनो जाइ जेने पोतें परणी हती, ते तथा तेना वीर्यथी जे बालक उत्पन्न अयो ठे जेनी पासें साधवी पोतें उनी रहीने हालरडा गाय ठे, ते मली चारे जणना प्रत्येकें एकेकना अढार अढार नात्रां परस्पर एक बीजानी साथें संबंध्य आय, तेवारें सर्व मली बहोंतेर नात्रां आय.

॥ अथ अशुचध्यानना त्रेशठ स्थानक, दृष्टांत सहित कहें ठे. ॥

- ૧ અજ્ઞાન ધ્યાનની કપર, માસતુષનો દૃષ્ટાંત જાણવો.
- ૨ અનાચાર ધ્યાનની કપર, પુત્રને અર્થે ચિંતાના કરનાર કોંકણ સાધુનો દૃષ્ટાંત.
- ૩ કુદર્શન ધ્યાનની કપર, નંદમણિયાર શ્રેષ્ઠીનો તથા સોમિલબ્રાહ્મણનો દૃષ્ટાંત.
- ૪ ક્રોધધ્યાનની કપર, કુલવાલક, મંચલીપુત્ર, પાલક તથા નમુચિનો દૃષ્ટાંત.
- ૫ માન ધ્યાને બાહુબલીનો દૃષ્ટાંત. ૬ માયાધ્યાને મદ્વિનાથનો દૃષ્ટાંત.
- ૭ લોચધ્યાનની કપર કેસરીયા લાહુ વહોરનાર સાધુનો દૃષ્ટાંત.
- ૮ રાગ ધ્યાનની કપર ત્રણ દૃષ્ટાંત કહે ઠે. તેમાં કામરાગની કપર મણિરથરાજાજે. મયણરેહા સતીની કપર મોહિત થયો તેનો દૃષ્ટાંત, તથા સ્નેહરાગની કપર ના લુમંત્રી અને સરસ્વતીનો દૃષ્ટાંત અને દૃષ્ટિરાગની કપર ગોષ્ટામાહિજનો દૃષ્ટાંત.
- ૯ દ્વેષધ્યાનની કપર ધર્મેરુચિ નંદના વડનો દૃષ્ટાંત.
- ૧૦ મોહધ્યાનની કપર બલદેવ, વિષ્ણુ, તથા સક્કંજવસૂરિનો દૃષ્ટાંત.
- ૧૧ ઇજ્ઞાધ્યાને કપિલકેવલીનો દૃષ્ટાંત. ૧૨ મિથ્યાત્વધ્યાને જમાલીનો દૃષ્ટાંત.
- ૧૩ મૂર્ઝાધ્યાને કનકકેતુનો દૃષ્ટાંત. ૧૪ શંકાધ્યાને આષાઢાચાર્યનો દૃષ્ટાંત.
- ૧૫ કાંઠા ધ્યાનની કપર મરીચિ તથા કપિલાદિકનો દૃષ્ટાંત.
- ૧૬ ગૃહધ્યાનની કપર મહૂરામંગૂ અને કંમરિકનો દૃષ્ટાંત.
- ૧૭ આશાધ્યાનની કપર મૂલદેવ અને નિર્ધૂણશર્મ બ્રાહ્મણના સંબલનો દૃષ્ટાંત.
- ૧૮ તૃષ્ણાધ્યાનની કપર અંગારદાહકનો દૃષ્ટાંત.
- ૧૯ ક્રુધાધ્યાનની કપર સંપ્રતિરાજાનો જીવ કુમકનો દૃષ્ટાંત.
- ૨૦ પંથધ્યાનની કપર પોતનપુર માર્ગગવેષક વલ્કલચીરીનો દૃષ્ટાંત.
- ૨૧ પંથે ચાલવાના ધ્યાનની કપર વરધણુ તથા બ્રહ્મદત્તનો દૃષ્ટાંત.
- ૨૨ નિદ્રા ધ્યાને ચૌદપૂર્વધર દૃષ્ટાંત. ૨૩ નિયાણાધ્યાને સંનૂતિરુષિ ડોપદી દૃષ્ટાંત.
- ૨૪ સ્નેહ ધ્યાનની કપર મરુદેવીમાતા તથા અર્દન્નકજીની માતાનો દૃષ્ટાંત.
- ૨૫ કામધ્યાનની કપર હાસા, પ્રહાસા, લોનિતકુમારનંદીનો દૃષ્ટાંત.

- १६ कलुषध्याननी ऊपर उदायिनराजा प्रति अजिची कुमारनो दृष्टांत.
- १७ कलहध्याननी ऊपर महाशतक श्रावक तथा रेवती श्राविकानो दृष्टांत.
- १८ युद्धध्यान उपर कूणिक अने चेटकना दृष्टांत. १९ निर्युद्धध्यानें जरत बाहुबलीनो दृष्टांत.
- २० संग्रहध्यानें जावदेव नागिलानो दृष्टांत. २१ संग्रहध्यान उपर मम्मण दृष्टांत.
- २२ व्यवहारध्याननी ऊपर राज कुलिपुत्रनें अर्थे बेहु शोक्योनो दृष्टांत.
- २३ क्रयविक्रयध्याननी ऊपर लोचनंदनो दृष्टांत.
- २४ अनर्थ दंभ ध्याननी ऊपर धैपायनरूषि प्रति साम्ब प्रद्युम्नादिकनो दृष्टांत.
- २५ आज्ञोग ध्याननी ऊपर प्रसन्नचंदनो दृष्टांत जेने जाणतां व्रत वीसखां.
- २६ आणार्झ्य ध्याने सणाविल साधुनी बहेने वधतुं तेल लीधुं ते शण थया नो दृष्टांत.
- २७ वैरध्यानी ऊपर फरशुराम तथा सुनूमादिकनो दृष्टांत.
- २८ विषकध्याननी ऊपर नंदराजानुं राज्यलेवा बांठनार चाणाक्यनो दृष्टांत जाणवो.
- २९ हिंसाध्याननी ऊपर कूपनिहित कालसूरियानो दृष्टांत जाणवो.
- ३० हास्यध्याननी ऊपर चंद्रौडाचार्ये शिष्यने दीक्षा दीधी, तेनो दृष्टांत जाणवो.
- ३१ प्रहास्याध्यानें चंद्रप्रद्योतनें वारतङ्गरूषीश्वरने निमित्त कहीने वांद्यो, ते दृष्टांत.
- ३२ पठसंध्यानी ऊपर मरुजूति प्रत्ये कमठनी पेटे दृष्टांत जाणवो.
- ३३ फरुसध्याननी ऊपर ब्रह्मदत्त प्रते जुल्लणीनो अथवा युगबाहु प्रत्ये मणिरथनो दृष्टांत.
- ३४ जयध्यानें गजसुकुमालनो विनाश करनार सोमिलने जय उपनो ए दृष्टांतजाणवो.
- ३५ अप्रशंसाध्यानें सकमालना मुखथकी वररुचिये पोतानी अप्रशंसानुं ध्यान कीधुं ते दृष्टांत अथवा रथिके पोतानुं विज्ञान, कोश्याने देखाड्युं ते दृष्टांत.
- ३६ परनिंदाना ध्यान ऊपर कुरंगु मुनि निंदाना करनारा चार रूपकनो दृष्टांत.
- ३७ परग्रह ध्यान ऊपर सजासमद् गोष्ठामाहिज डुर्बलिकापुष्पये रह्यो, ए दृष्टांत.
- ३८ परिग्रह ध्याननी ऊपर मुनिपति प्रत्ये कुंचिक श्रावकनो दृष्टांत.
- ३९ परपरिवादध्याननी ऊपर सुजडा सती प्रत्ये तेनी सासु नणंदनो दृष्टांत.
- ४० परदूषणध्याननी ऊपर दमयंतीने माकिणीना कलंक चढाव्यानो दृष्टांत.
- ४१ आरंजध्याननी ऊपर ढंढणा कुमार पूर्वजव राजाधिकारीनो दृष्टांत.
- ४२ समारंजध्याने मनमांहे कोईक शोक्यना दीकरानुं मरण चिंतवनारा सुसढनो दृष्टांत.
- ४३ पापानुमोदनध्याननी ऊपर तंडुलमत्स्य अंतरमुहूर्त अनुमोदन करे ते दृष्टांत.
- ४४ अरिजाणध्यान ऊपर वापीनो उद्यान नंदमणियारें चिंतव्यो तेनो दृष्टांत.
- ४५ असमाधिमरणध्याननी ऊपर स्कंदसूरिनो दृष्टांत.

- ५६ कर्मोदय पञ्चयं ध्याननी ऊपर मरणवेलायें विष्णु श्रेणिकादिकनी पेरें दृष्टांत.
 ५७ रुद्रिगारवध्याननी ऊपर दशार्णजः राजानो दृष्टांत.
 ५८ रसगारवध्याननी ऊपर सुबुधि प्राधान प्रत्ये जितशत्रु राजानी पेटें दृष्टांत.
 ५९ शातागारव ध्याननी ऊपर शशीराजानी पेटें दृष्टांत.
 ६० अविरमणध्याननी ऊपर नृगुपुरोहितना बेहुकुमर आश्रयी दृष्टांत जाणवो.
 ६१ अमुक्तिमरण ध्याननी ऊपर ब्रह्मदत्तनो पूर्वजव संनूत यतिनो दृष्टांत.
 ६२ रूपध्याननी ऊपर चंद्रप्रद्योतें पटलित अंगारवतीना रूपनो दृष्टांत.

॥ उपदेश रत्नकोश प्रारंभः ॥

- १ सर्वदा जीवदया पालवी.
 २ इंद्रियोने कुमार्गे प्रवर्त्ताववी नही.
 ३ इंद्रियोने धर्ममार्गे प्रवर्त्ताववी.
 ४ निरंतर धर्मपूर्वक सत्यवचन बोलवुं.
 ५ शील खंमन करवुं नही.
 ६ कुशीलीयानो संसर्ग करवो नही केमके जेवी संगति होय तेवी बुद्धि पण आय.
 ७ गुरुवुं वचन लोपवुं नही.
 ८ जेम गुरु कहे, तेमज प्रवर्त्तवुं.
 ९ मार्गमां चपलपणे चालवुं नही.
 १० नीची दृष्टिराखी जीवय त्तरतां चालवुं.
 ११ पोतानेकुलयोग्य इव्यानुसारेंवेशपहेरवो.
 १२ वांकीदृष्टियें कोइनी साहामुं जोवुंनही.
 १३ पोतानी जिह्वा संवरी राखवी.
 १४ आलपंपाल एटले यद्धत्त यद्धत्तनबोलवुं.
 १५ अविचारित कार्य न करवुंविचारीकरवुं.
 १६ पोतानाकुलनोरुडोआचारलोपवो नही.
 १७ पारका मर्म बोलवानही केमके ते रोष्यो थको पोतें मरे अथवा आपणने मारे.
 १८ कोइने कूडुं आल देवुं नही.
 १९ कोइने आक्रोश वचन कही शापनदेवो.
 २० गुणवंत पुरुषनो उपकार करवो.
 २१ उपकारकरीबीजाआगलप्रकाशवोनही.
 २२ दुःखमांरूडा माणसनेआलंबनआपवुं.
 २३ महोदुं संकट आवी पडे तो पण कोइ नी आगल हाथ मांमवो नही.
 २४ कोइ आपणने प्रार्थना करे तो बति शक्तियें प्रार्थनानो जंग न करवो.
 २५ पोतामां घणा गुण होय तो पण पो तानी प्रशंसा स्वमुखें करवी नही.
 २६ दुर्जन माणसनी निंदा करवी नही.
 २७ जेनो जेवो स्वभाव होय ते मूके नही.
 २८ पोताना धर्ममार्गे चालीयें.
 २९ घणी हास्य मस्करी न करवी.
 ३० हास्य न करवाथी गुरुता पामीयें.
 ३१ वैरीनो विश्वास करवो नही.
 ३२ जे आपणा उपर विश्वास राखे, तेनी साथें कोइरीतें विश्वासघात न करवो.
 ३३ कोइनो करेलो उपकार वीसारवो नही.
 ३४ गुणवंत उपर राचीयें प्रशंसा करीयें.
 ३५ निःस्नेही ऊपर स्नेह न करवो. परंतु मध्यस्थ पणे रहेवुं.
 ३६ पात्रनी परीक्षा करी सुपात्रने दान देवुं.

- सन्मान करवुं, केम के सत्पुरुषनो आ कलिकालमां त्रोटो ठे.
- ३७ लोक निंदा करे तेवुं काम न करवुं केम के जुतुं बोलवुं, चोरी करवी, परदारा से ववी, एथी लोकमां कलंक चढे अने प रजवें नरकें जवुं पडे. माटे ते न करवुं.
- ३८ पोतानुं साहस सत्त्व ठोडवुं नही. जो पोतामां सत्त्व होय तो सर्व कारज आय.
- ३९ व्यसननी उपर मोहित न थावुं.
- ४० लक्ष्मीकृत्य थाय तो पण थोडामांथी यथायोग्य दान आपवुं ए धीरपुरुषनुं खड्गधारा समान व्रत जाणवुं.
- ४१ कोइनीसार्थें घणो स्नेह न करवो जेटलो स्नेह करीयें तेटलो दुःखदायी थाय.
- ४२ अजीष्ट उपर प्रति दिवस रोष न करवो.
- ४३ कोइ सार्थें क्लेश न करवो.
- ४४ अन्यायथी लक्ष्मी उपाङ्गवी नही.
- ४५ कुवास कुगकुर वास न करवो.
- ४६ बालकने प्रियवचनैं बोलाववुं.
- ४७ वैरीने मधुरवचनैं बोलाववो जेथी ते सु ख पामे तो आपणी सार्थें कलह न करे.
- ४८ घणी लक्ष्मी होय तो पण ते बपोरनी ठाया सरखी जाणी अहंकार न करवो.
- ४९ लक्ष्मी न होय तो विषवाद न करवो. सर्वदासमजावें रहेवाथीसंताप न थाय.
- ५० सेवकन वखाण तेना मुख आगल करवां.
- ५१ पुत्रनां वखाण तेनी पाठल करवां पण तेना मुख आगल न करवां.

- ५२ सर्वकोइ प्रत्ये सरस सकोमल अने थो डुं धर्मसंयुक्त वचन बोलवुं.
- ५३ पोताना शत्रु अने मित्रनो विनय करवो.
- ५४ पोतानी संपत्ति माफक दान देवुं.
- ५५ पारका गुण शील होय ते बोलवा. प ए अवगुण न बोलवा. ए मंत्रविना प ए महोदुं वशीकरण ठे एम जाणवुं.
- ५६ प्रस्तावें बोलवुं पण अप्रस्तावें न बो लवुं केम के प्रस्तावें बोलवुं सर्वने गमे.
- ५७ घणा माणसमांहे जे दुर्जन होय ते नुं बहुमान करवुं.
- ५८ पोताना प्रियनुं विशेष उपकार करवो.
- ५९ गुणवंतनी पूजा करवी.
- ६० बीजानी पासैं मंत्र आलोच न करवो.
- ६१ पारके घेर एकला न जवुं.
- ६२ स्त्रीयें पतिव्रता धर्म पालवो.
- ६३ जेनी सार्थें अत्यंत प्रीति करवा बांढी यें तो तेने घेर जमवुं.
- ६४ ते मित्रने आपणे घेर जमाडवो.
- ६५ मित्रने वस्त्रादिकनुं दान आपवुं.
- ६६ मित्र जे वस्तु आपे, ते लेवी.
- ६७ पोतानी वात मित्र आगल कहेवी.
- ६८ मित्रनी वात पोतें पण पूठवी, एम करवाथी तेनी सार्थें प्रीति दृढ थाय.
- ६९ कोइनुं अपमान करवुं नही.
- ७० पोताना गुणनो गर्व न करवो.
- ७१ गर्व करवाथी गुणहीन अइयें.
- ७२ बहुदुर्गता वसुंधरा ठे माटें पृथ्वीमां वि चित्र आश्चर्य देखी विस्मय पामवुं नही.

